Sven Wimnell 10 oktober 2016:
Riksmötets öppnande 13 september 2016.
Statsbudget 2017.Budgetmotioner. Debatter.
Kommentarer. Läget i Sverige och i världen.
De politiska partierna. Jämlikhet.

http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Sven Wimnell 10 oktober 2016:
Riksmötets öppnande 13 september 2016. Statsbudget 2017. Budgetmotioner. Debatter. Kommentarer. Läget i Sverige och i världen. De politiska partierna. Jämlikhet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Innehåll

Sida

Inledning

6 **Sven Wimnells hemsida på Internet:**
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

8 **Ämnet om samhällsplaneringens problem**

9 **Innhållet i:**
Till statsminister Stefan Löfven
den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Riksmötets öppnande

12 Tal av HANS MAJESTÄT KONUNGEN
13 Tal av Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)
23 Budgetpropositionen för 2017
24 Budgeten för 2017 på fem minuter
27 Statens budget 2017 i siffror

30 Budgetmotioner för 2017

Motion 2016/17:3350 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) (pdf, 656 kB)

Motion 2016/17:3419 av Jan Björklund m.fl. (L) (pdf, 982 kB)

Motion 2016/17:3494 av Annie Lööf m.fl. (C) (pdf, 1543 kB)

Motion 2016/17:3320 av Andreas Carlson m.fl. (KD) (pdf, 740 kB)

Motion 2016/17:2102 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) (pdf, 783 kB)

30 Sänkt skatt enar alliansen
32 Så vill partierna satsa inom olika områden

34 De andras analys av integrationen är ofullständig (SD)
35 Fakta. SD-förslag

35 **Några tidningsartiklar om politik från den 17 september till och med 10 oktober 2016.**

35 Varför ska just ekonomer och jurister granska regeringen?
38 Tipset ledde till att Sveriges riksrevisorer tvingades gå
45 Ökade hotet mot Sverige hölls hemligt
47 Vi kan vänta oss högre anslag till försvaret
48 Enda vägen framåt är att vi hjälps åt globalt

50 Löfven befäster blocken
52 Folkpartier klarar det inte riktigt
53 Mer till investeringar och underhåll av järnväg
55 Mottagande av nyanlända får halva potten
57 Riksdagsutskott kräver besked om ryskt hot

58 Tusentals mår dåligt inför att gå till jobbet
59 Mänskligheten står på spel i flyktingfrågan
62 Löfven: Krisen är global och måste lösas gemensamt
63 Bristen på pengar ett stort problem för FN
64 Fredsplanen har nått vägs ände

65 Lärarnas kompetens måste stärkas
66 Från slaveri till den första svarta presidenten
69 Interna S-krav på ännu mer pengar till kommunerna
72 Budgetens 26 utgiftsområden
73 De fem stora striderna återstår
74 Flera löften väntar på att infrias
75 De ger med ena handen och tar med den andra
77 Regeringens underskott ger inte låg arbetslöshet
79 Regional kultur budgetvinnare
80 Satsningen på läslov är att erkänna skolans misslyckande

82 I ministerns tidsmaskin
84 Moderaterna har svårt att ta väljare från SD
86 Utsläpp i Sverige fel fokus för svensk klimatpolitik
89 Sveriges hantering av unga får kritik
90 Få flyktingar får skydd trots ländernas löften

91 Tidigare utvandring från Afrika än väntat
92 Ericsson kan lägga ned all tillverkning i Sverige
93 Maktkampen är i full sving
94 Människans framtid sedd ur ett snävt teknologiskt perspektiv
97 På kollisionskurs med Nordkorea

99 Att göra forskning tillgänglig för alla kräver mer stöd
101 Ett blodbad är att vänta
104 Beskedet väcker chock och ilska i Borås
106 Strid väntar om kritiserat handelsavtal
107 Regeringen ger dubbla besked om välfärden

110 Hur man än mäter faller svenska skolresultat kraftigt
112 Kinberg Batra behöver vara tydlig om SD
115 Pressad M-ledare vägrar ge klart besked
117 M:s vaga svar hotar alliansen
118 Ministern kräver svar av Åkesson

120 Tuff strid om delstaterna som avgör
122 Verkligen en debatt
123 Ingen trygghet för svenska bild- och formkonstnärer
125 M-väljare: Samarbeta med SD
127 Gävle testplats för både alliansen och SD

130 Samarbete med SD
131 Ny valrörelse i sikte – utan Miljöpartiet
132 Därför är Donald Trump ett hot mot demokratin och världsfreden
135 Ryktet om kommunernas ineffektivitet är överdrivet
138 100 miljoner följer första tv-duellen

141 Trumps världsbild tog form här
143 Nato lovar ge Sverige hjälp vid en kris
143 Sverige och Storbritannien fördjupar försvarssamarbetet
145 Clinton fick ut Trump på hal is
147 Högljudda bråk mellan anhängare inför debatten

148 Trumps dåliga insats lär inte påverka mycket
149 Trump kan skaka om EU
151 Han gör Israels nationalister nöjda
152 Clinton är enda svaret
153 Opinionsrysare väntar efter mötet

155 Utrikesfrågorna fick liten plats i den första duellen
156 Trump klarar inte att ge konkreta svar
157 Avhoppade riksrevisorn nekas avgångsvederlag
158 Motprestation ska krävas för att få försörjningsstöd
160 De vill ha överskott i budgeten redan 2018
162 Skrota skolpengen som ger friskolornas stora vinster
164 Vi och MP vill fortsätta vårt samhällsbygge
176 Regeringen lägger ut politiken på ämbetsverk
178 Plötsligt hände något när Kinberg Batra började tycka som jag (SD)
190 SD vill vara både mot och med etablissemanget

191 Lär barnen att de kan påverka sina hjärnor
195 Att vara i hennes kläder
196 Ökat stöd ska vända dyster utveckling
198 Björklund vill samarbeta över blockgränsen
201 Beskedet pressar Moderaterna att tala klarspråk

202 Kinberg Batra är tveksam till idén
203 Ministern vill ha ökat svenskt samarbete
204 En ny giv för alliansen
205 De borgerliga splittrade om stöd från SD
207 Stefan Löfven: Blockpolitiken skadlig

208 Löfven backade efter storgräl om nazism
210 Statsvetare: Småpartierna klarade sig bäst
211 Yrkes- och folkhögskolor satsar på lärarassistenter
213 Regeringen vill se kraftig minskning av torskfisket
214 Senatorer tar avstånd från Trump

216 **Riksdagens snabbprotokoll. Tisdagen den 20 september 2016. Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande.**

269 **PER MOLANDER**
Ojämlikhetens anatomi

WEYLER.
SBN 9789187347436 © Per Molander 2014
Omslag Miroslav Sokcic Svante Weyler Bokförlag,
Stockholm 2014 www.weylerforlag.se

Innehåll

1. Ojämlikheten och dess skugga
2. Spela kula
3. Ojämlikhetens arkeologi
4. Slutet på sagan
5. Konsten att flyga
6. Åter till det sociala kontraktet
7. Liberalism och ojämlikhet
8. Konservatismen: ojämlikhet som nödvändighet och tillgång
9. Socialdemokratin och ojämlikheten
10. Bokslut
NOTER
REFERENSER

365 **Tillägg 14 oktober 2016: Protokoll till partiledardebatt i riksdagen den 12 oktober 2016.**

Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 15 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera dem och deras ändringar.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

I början är dokumenten uppdelade på olika kategorier, men från och med 8 april 2011 (sidan 164) förtecknas de i kronologisk ordning, varvid den senaste läggs underst.

De senaste utredningarna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. De förtecknas i början av hemsidan i kronologisk ordning med den senaste allra överst. Adressen till hemsidan är http://wimnell.com

Utredningen den 1 oktober 2015 innehåller mycket omfattande och aktuella uppgifter om högskolor, forskning, klassifikationssystemet för verksamheter m m.
Sven Wimnell 1 oktober 2015: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Utredningen den 5 februari 2016 innehåller en sorts sammanfattning av arbetet med samhällsplaneringens problem t o m 4 februari 2016.
Sven Wimnell 5 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett system för mänskliga verksamheter som kan hjälpa oss att forma framtiden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzk.pdf

Utredningen den 1 april innehåller en repetition av förslag och något om politik efter 4 februari 2016 till slutet av mars 2016.
Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016. http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf

Utredningen den 2 april innehåller tidningsartiklar efter 4 februari 2016.
Sven Wimnell 2 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar efter 4 februari 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf

Utredningen den 4 april 2016 innehåller regeringens prioriteringar och förslag om regionplaneringar i Sverige.
Sven Wimnell 4 april 2016: Utvecklingens krafter. Levnadsförhållanden. Regeringens verksamheter och prioriteringar enligt hemsidan på internet 2 april 2016. Vad gör Kristina Persson ? Planering av Sverige. Utbildning och kultur.
http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf

Utredningen den 29 april 2016:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

Sven Wimnell 4 juni2016: Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016: Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd.
Om bostäder och skolor m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf
Även om skatter o d.

Till statsminister Stefan Löfven
den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Ämnet om samhällsplaneringens problem

Ämnet om samhällsplaneringens problem har utretts i samband med forskarutbildningen i samhällsplanering vid Nordiska Institutet för Samhällsplanering, Nordplan. Intitutet bildades 1968 av de nordiska länderna med plats i Stockholm. Av någon anledning lades det ner efter ett par decennier.

Innan nedläggningen publicerade intitutet dock en rapport, Nordplan meddelande 1986:5 "Sven Wimnell : Samhällsplaneringens problem: ett klassifikationssystem som hjälpmedel."

Systemet ordnar samhällsplaneringens problem på ett systematiskt sätt. Enligt Libris finns rapporten på bibliotek :

Umeå universitetsbibliotek,
Kungl. biblioteket,
Nordregio, Biblioteket,
Riksdagsbiblioteket,
Stockholms universitetsbibliotek, Geobiblioteket,
Lunds universitets bibliotek, Universitetsbiblioteket,
Malmö stadsbibliotek, Informations- och lånecentralen och
Sveriges lantbruksuniversitets bibliotek, Alnarpsbiblioteket.

Innhållet i:

Till statsminister Stefan Löfven den 10 september 2016.

http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Sida

1 Kristina Persson, f d statsråd i S-regeringen
1 Revir på regeringskansliet hindrar långsiktig politik
4 Vinnova - Sveriges innovationsmyndighet
4 Sven Wimnell om Vinnova

5 Sven Wimnells hemsida på Internet:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?
6 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
9 Utvecklingens krafter.
10 Systemet för mänskliga verksamheter.
13 Den fundamentala påverkanskedjan
15 Politiska och opolitiska planeringar
16 Schema över påverkans- och förändringsproblem

17 Regeringsombildning 25 maj 2016

18 Innhåll i
Sven Wimnell 30 maj 2016:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?
Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

20 Sedan dess har jag gjort

Sven Wimnell 4 juni2016:
Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016:
Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd.
Om bostäder och skolor m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf

21 Till Samordnings- och energiminister Ibrahim Baylan den 5 sept 2016

23 Det finns fysiska och sociala miljöer.

25 Skapa en ny insatsgrupp

26 Skattehöjning får kritik av M – och facket

28 När det gäller skatter od vill jag påminna om
Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd.
Om bostäder och skolor m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf
Med avsnitt om skatter od.

Somliga propagerar för införande av fastighetsskatt, bl a Jonas Sjöstedt och den kände nationalekonomen Lars Calmfors, men det bör man inte göra.

Förmögenhetsskatt bör inte införas när man efter många om och men gjort sig av med den. Den förmögenhetsskatt som är kvar finns på bostadsbidrag och pensionärernas bostadstillägg och bör avskaffas. De som har bostadstillägg och bostadsbidrag bör för kapital som huvudprincip bara betala skatt på kapitalinkomsterna, som för alla bör bibehållas på 30%, med 30% avdrag för skuldräntor.

Alliansens resonemang att unga inte vill utbilda sig för att de vid mycket höga inkomster kan drabbas av den s k värnskatten är nonsens. Det talas mycket om att man inte bör ha skatt på arbete, det minskar viljan att arbeta sägs det, men det är också nonsens.

Inkomstskatten är en bra skatt, men har förstörts av alliansens jobbskatteavdrag. som egentligen är bidrag. Man måste vara försiktig när man ändrar dem.

På grund av att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för makar/sambor inte är dubbelt så stora som för ensamstående utan bara 1,5 gånger så stora, tas inkomstskatterna inte ut efter skatteförmåga. Kostnader för barn inverkar inte på inkomstskatterna.

Därför finns bostadsbidrag för barn och pensionärernas bostadstillägg är olika för ensamma och makar/sambor.

Vid låga inkomster blir inkomstskatterna för stora för ensamma i förhållande till för makar/sabor. För ungdomar finns bostadsbidra som är konstruerade med hänsyn till det.

För förvärvsarbetande som är äldre än för ungdomsbostadsbidragen har funnits bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort. För dem är inkomstskatterna orimligt höga och man bör återinföra bostadsbidrag för dem, och de bör konstrueras på lämpligt sätt. Jag har föreslagit att man inför samma bostadsbidrag som för undomarna men att man gör avtrappningreglerna mer generösa så att de avtrappas långsammare vid stigande inkomst.

Sådan bostadsbidrag kan bli mycket betydande i mottagarnas budgetar utan att bidragen blir större än inkomstskatterna. De innebär bara att en del av den orimliga skatten kompenseras.

29 Fyra förslag.
29 1 Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer.
Bostadsbidragen som gäller för åldrarna 18-28 år utvecklas till att gälla även för åldrarna 29-64 år och där med avtrappning 20% vid stigande inkomst.

29 2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas.
Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av

taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352 i **http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf**

30 3 Bostadsbidrag för barnfamiljer.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

30 4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll.
Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under cirka 11 000 kr per månad.

32 Kommentarer till försäkringskassans regler om bostadsbidrag för unga 18-28 år. Från zzz 20 april 2015

35 Vilken politik har regeringen för de fysiska och sociala miljöerna i Sverige?

37 Regeringskansliet
45 Det vore bra om statsråden kunde berätta något om vad de gör. Frågor till statsråden

Tidningsartiklar:
47 65 miljoner människor har lämnat sina hem och befinner sig i dag på flykt.
47 Smärtan av en förlorad plats
51 10 x hemlängtan. Från Bibeln till Thåström

52 **Sven Wimnells hemsida**
53 **Ämnet om samhällsplaneringens problem**
54 **Innehållsförteckning. Inlagd 9 oktober 2016**

Riksdagens snabbprotokoll 2016/17:2
Tisdagen den 13 september

Kl. 14.05–15.08 Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Riksmötets öppnande

Anf. 1 TALMANNEN:
Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, statsministern, statsråd, ärade ledamöter av Sveriges riksdag, åhörare! Varmt välkomna, allihop, till en av den svenska demokratins högtidsdagar, nämligen riksmötets öppnande!

Jag hemställer om att Hans Majestät Konungen förklarar riksmötet öppnat.

Anf. 2 HANS MAJESTÄT KONUNGEN:

Herr talman, ärade ledamöter av Sveriges riksdag! Vi har samlats i dag för att öppna ett nytt riksmöte. Ni ska nu fortsätta ert viktiga arbete att föra vår nation vidare.

Vi lever i en globaliserad värld. Många händelser har på senare tid skakat om världen, också Sverige. Det är tydligare än någonsin att det som händer utanför Sveriges gränser berör även oss.

Också Europeiska unionen utsätts för påfrestningar. Vi måste fortsätta tro på samarbete länder emellan och på ett förbund som garanterar fredlig samverkan.

Sverige har haft fred i över 200 år och är i dag ett av världens mest välmående länder. Så har det inte alltid varit. För drygt 100 år sedan var vi ett fattigt land som människor lämnade. Under de senaste 150 åren har Sverige gått från att vara ett utvandringsland till att vara ett land som många söker sig till. I dag flyttar också tusentals svenskar utomlands varje år för att arbeta eller studera. Jag hoppas att alla vi svenskar i Sverige och utomlands står upp för våra värderingar – värderingar som tron på alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, tron på ett demokratiskt styrelsesätt och religions- och yttrandefrihet.

Sverige har en lång tradition av att verka för fred, säkerhet och mänskliga rättigheter i olika internation- ella sammanhang. Genom Sveriges nyvunna plats i FN:s säkerhetsråd har vi nu fått en möjlighet att ytterligare göra vår röst hörd i globala sammanhang. Jag hoppas att vi ska förvalta den möjligheten väl redan om en vecka på ett toppmöte i New York om den globala flyktingsituationen, ett viktigt möte där Sverige är en av arrangörerna.

Fortsatt utveckling för Sverige fordrar att arbetslivet ständigt förnyas genom entreprenörskap och innovationer. Det kräver en forskning och en utveckling som fortsatt ligger i världsklass och inte minst en skola och en högre utbildning som sätter kunskap och lärande i högsätet.

Vårt kulturarv är kittet som binder oss samman. Det är rikt och mångfasetterat, skapat genom influenser från olika länder under århundraden. Genom att mötas med ömsesidig respekt och genom att

lyssna och lära av varandra utvecklas vi. Det är därför som det goda samtalet människor emellan är så viktigt.

Ärade ledamöter! Ni är valda av de medborgare som har rösträtt i dag. Men de vägval ni gör påverkar framtiden för många fler. Sveriges barn och unga är beroende av att ni fattar kloka och långsiktiga beslut. Herr talman! Med dessa ord vill jag önska alla er valda ombud för Sveriges folk kraft, mod och visdom att föra vår nation vidare i en för alla medborgare gynnsam utveckling.

Jag förklarar härmed 2016/17 års riksmöte öppnat. (Applåder)

Anf. 3 TALMANNEN:

Jag hemställer att statsministern avger regeringsförklaring.

Anf. 4 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, ärade ledamöter av Sveriges riksdag!

Vår tid är motsägelsernas tid. Vår säkerhet, vårt välstånd, vår hälsa, vår demokrati, vårt klimat – utmaningarna förenar länder världen över, i motgång och i framgång. En bankmans spekulation på Manhattan riskerar jobben i Malmö. Stadsutvecklare i Shanghai tar hjälp av forskning på Chalmers. Klimatomställning i Kalifornien skapar framtidstro i Karlskoga.

Samtidigt som samhällen och människor flätas allt tätare samman slits vi isär. Vi ser växande klyftor mellan fattig och rik och mellan stad och landsbygd, en tudelad arbetsmarknad och en oro och otrygghet inför den egna framtiden och barnens framtid. Insikten att framtiden – din, min, vår – är gemensam ska genomsyra politiken i vårt land. Sverige ska hålla ihop.

Slutenhet har aldrig varit Sveriges väg. Öppenhet mot världen präglar Sverige och varje invånares vardag. För en liten nation med höga ambitioner för jobb, klimat och skola är det ett avgörande vägval. Ledarskap i vår tid ställer krav på bred och aktiv samverkan – lokalt, nationellt och internationellt. Regeringens svar är därför tvåfaldigt: Sverige ska utvecklas genom samhällsbygge och samarbete.

Två år har gått sedan riksdagsvalet. Svensk ekonomi utvecklas starkt. Regeringen har lagt om inriktningen för svensk politik – från skattesänkningar och nedskärningar till kraftfulla investeringar i samhällsbygget. Det börjar ge resultat.

Hittills har 120 000 fler jobb skapats. Sysselsättningen är den högsta i EU. Ungdomsarbetslösheten sjunker. Betydligt fler ungdomar som tar studenten kan i dag se fram emot jobb eller högre studier. För första gången på över sju år är arbetslösheten under 7 procent. Budgetunderskottet är i allt väsentligt utraderat. Ordning och reda råder i de offentliga finanserna.

I välfärden är åren med nedskärningar över. De senaste två åren har 13 000 fler anställts bara i skolorna. Investeringar i klimatomställningen leder till minskade utsläpp. Det långsiktiga och nödvändiga arbetet med att bryta den växande otryggheten och segregationen har påbörjats.

Det riksdagsår vi har framför oss kommer att präglas av regeringens prioriteringar: jobb, skola och klimat. Det är en politik för ansvarstagande – för framtiden, för Sverige och för vår omvärld.

Ansvar för framtiden kräver att vi moderniserar Sverige – vårt utbildningssystem, vår energiproduktion, vår förvaltning och vår arbetsmarknad. Ansvar för den omvärld som vi är så beroende av kräver aktiv samverkan internationellt, solidaritet och insikten om att säkerhet måste byggas gemensamt med andra. Ansvar för Sverige kräver att vi håller ihop, utvecklar den svenska modellen, investerar i välfärden och i det som gör vårt land både starkt och tryggt.

Herr talman! Samhällsbygget tar sikte på framtiden. Stark ekonomisk tillväxt, full sysselsättning och socialt och ekologiskt hållbar utveckling lägger grunden för kommande generationers möjligheter till ett bra liv. En snabbare klimatomställning bidrar både till nya jobb och till en säkrare värld för våra barn och barnbarn.

Jobbtillväxten ska fortsatt stimuleras och matchningen på arbetsmarknaden förbättras. Målet att år 2020 nå EU:s lägsta arbetslöshet vägleder den ekonomiska politiken. Insatserna görs i bred samverkan – med näringslivet, akademin och civilsamhället.

Sveriges utvecklingsmöjligheter ska stärkas på fem områden:

För det första: Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens – inte låga löner. I höst presenteras propositionen för forskning, innovation och högre utbildning. Anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå höjs. Sverige som ledande kunskapsnation stärks.

Svensk arbetsmarknad hämmas i dag av att människor saknar rätt utbildning. Både företag och offentlig sektor drabbas hårt av arbetskraftsbrist. Kraftfulla investeringar görs därför i nya utbildningsmöjligheter.

Kunskapslyftet byggs ut med ett särskilt fokus på yrkesutbildning för vuxna. Ett studiestartsstöd ska införas för arbetslösa med kort utbildning och stort utbildningsbehov. Ett förslag läggs fram för att alla vuxna ska få rätt till komvux för att läsa klart gymnasiet. Kvaliteten höjs på yrkesprogrammen. Återinförandet av högskolebehörigheten förbereds. Ytterligare insatser för att uppnå 90-dagarsgarantin genomförs.

Den regionala samverkan stärks för att yrkesutbild- ningar bättre ska möta behoven på arbetsmarknaden. Nyanlända som redan har utbildning eller erfarenhet från ett bristyrke ska snabbt slussas in i arbete. Snabbspår för ett tjugotal yrken har tagits fram, och antalet

deltagare ökar stadigt. Arbetsförmedlingen ska vara en matchningsmyndighet med ett tydligare arbetsgivarfokus.

För att klara den framtida kompetensförsörjningen på svensk arbetsmarknad avser jag att bjuda in arbetsmarknadens parter och branscher till fördjupade samtal om hur de stora utbildningssatsningarna ska utformas.

För det andra: Sveriges export ska växa för fler jobb och ökat välstånd. Regeringen stöder att EU inom kort undertecknar ett nytt handelsavtal med Kanada. Förhandlingarna med USA kring handels- och investeringsavtalet fortsätter. Målet är ett så ambitiöst avtal som möjligt samtidigt som möjligheten att upprätthålla och stärka skyddet för löntagare, miljö, människors och djurs hälsa säkerställs. Avtalen ska respektera demokratiskt fattade beslut. Sverige ska vara ett föregångsland för fri och rättvis handel.

Regeringens exportstrategi förbättrar svenska företags möjligheter att växa och utvecklas. Svenska exportsuccéer föds inom de så kallade kreativa och klimatsmarta näringarna. Insatserna för att vinna stora exportaffärer och locka företagsetableringar till Sverige stärks genom Team Sweden. Regionala exportcentra etableras på flera platser i landet. Nya ambassader öppnas på viktiga tillväxtmarknader – i Filippinerna, Peru och Tunisien.

För det tredje: Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer.

Omställningen till en grön ekonomi stärker svensk konkurrenskraft. Vår position som ledande i det internationella klimatarbetet befästs.

Om en vecka presenteras den största klimat- och miljöbudgeten i Sveriges historia. Ett nytt klimatpolitiskt ramverk och nya klimatmål antas. Med en bred samsyn i riksdagen moderniseras energisystemet, och den långsiktiga, hållbara elförsörjningen tryggas för både hushåll och industri. Investeringsstödet för solel åttafaldigas på tre år. 100 procent förnybar energi är målet.

Klimatklivet och stadsmiljöavtalen resulterar i klimatinvesteringar för levande städer och landsbygd. I Umeå rullar nya elbussar. Nya bussgator växer fram i Växjö. I Lund byggs en ny spårvagnslinje. Från norr till söder investeras i biogas, biodrivmedel och laddstolpar. Utvecklingen att allt fler tar cykeln till jobb och skola ska främjas. Supermiljöbilspremien och nedsättningen av förmånsbeskattningen av miljöbilar förlängs. Målet är en fossilfri fordonsflotta.

Arbetet för att skydda miljön och skapa en giftfri vardag intensifieras. Svenska skolor och förskolor ska vara fria från farliga kemikalier. En strategi för hållbar konsumtion läggs fram. Avgörande steg tas för att mil-jömålen ska nås. Principen är enkel: Det ska vara billigare att vara miljövän och dyrare att släppa ut.

För det fjärde: Sverige ska vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion.

Innovationsrådets fem strategiska samverkansprogram sjösätts. Innovativa lösningar skapar nästa generations transporter, smarta städer, cirkulär och biobaserad ekonomi, life science samt uppkopplad industri och nya material.

Den industrinära forskningen utvecklas. Attraktionskraften för svenska innovationsmiljöer stärks.

Företagare med enskild firma kan anställa sin första kollega med ett nytt Växa-stöd. Det statliga riskkapitalet reformeras, så att det blir lättare att få pengar till nya idéer. Det nya statliga bolaget Saminvest stöder fler innovativa och växande företag. Nyindustrialiseringsstrategin Smart industri genomförs.

Offentliga upphandlingar ska användas strategiskt för att bidra till ett hållbart samhälle och till nya innovativa lösningar. Digitaliseringens möjligheter ska tas till vara både för företag och för medborgare. En ny digital strategi ska stödja näringslivet och samhällsutvecklingen. Svensk förvaltning digitaliseras ytterligare för att förbättra service och tillgänglighet.

För det femte: Sveriges infrastruktur ska vara hållbar och gynna utveckling i hela landet.

Det måste gå att flytta hemifrån eller hitta en bostad där man får ett jobb. Regeringen genomför en historisk investering i fler bostäder. Prognosen är 61 500 nya påbörjade bostäder under nästa år. Det är en ökning med över 50 procent på tre år.

Bostadsbyggandet underlättas ytterligare. Det blir enklare att producera serietillverkade hus. Fler bygglovsbefriade åtgärder införs. Rörligheten på bostadsmarknaden stimuleras med förändrade skatteregler. Fler klimatsmarta bostäder byggs. En arkitekturpolicy för mer hållbara stadsmiljöer tas fram.

Infrastruktur och transporter ska gå att lita på. Bättre transporter möjliggör större arbetsmarknadsreg-ioner och är centralt för företagens frakt av gods. En infrastrukturproposition för åren 2018–2029 läggs fram i höst. Betydande investeringar görs i drift och underhåll av väg och järnväg. Järnvägsnätet byggs ut. Långväga godstransporter ska flyttas från lastbil till tåg och sjöfart. Tåget ska vara snabbare än bilen och billigare än flyget.

Det svenska skogsbruket har en nyckelroll för att klara övergången till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Det skapar nya, gröna jobb. Ett nationellt skogsprogram presenteras under 2017.

För första gången tas ett helhetsgrepp på hela livsmedelskedjan i en livsmedelsstrategi. Medvetna konsumenter ser mervärden i svenskt jordbruk och bidrar till att göra det till en framtidsnäring. Den ökade efter-frågan på ekologiska produkter ska mötas.

Herr talman! Vi lever i en tid då det blir alltmer uppenbart att vår egen säkerhet stavas gemensam säkerhet. Regeringen stärker sitt engagemang för ett starkt och handlingskraftigt EU och för ett ändamåls-enligt FN.

Vårt behov av ett fungerande europeiskt samarbete har aldrig varit större. Sverige ska aktivt bidra till att forma Europas framtid. EU-samarbetet ska bättre svara upp mot medborgarnas förväntningar. Ett Europa för jobb och tillväxt, en ambitiös miljö- och klimatpolitik och ett gemensamt ansvarstagande för migrationen prioriteras. EU:s inre marknad är avgörande för att bryta den höga arbetslösheten. Samtidigt ska goda arbetsvillkor säkras. Lika lön för lika arbete ska gälla enligt lagar och avtal i arbetslandet. Sverige driver på för ett socialt Europa och står hösten 2017 värd för ett socialt toppmöte.

Om en vecka lanserar Sverige tillsammans med en rad länder, företag, fackförbund och internationella organisationer ett globalt initiativ,

Global Deal, för att stärka löntagare, företag och samhällen. Globaliseringens fördelar måste komma alla till del.

Under riksdagsåret påbörjas förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur Europeiska unionen. EU:s relationer med Storbritannien ska vara fortsatt goda, så även Sveriges.

Säkerheten i vårt närområde har försämrats. Rysslands aggression mot Ukraina och illegala annektering av Krim, läget vid EU:s södra gräns, kuppförsöket i Turkiet och fortsatt krig i Syrien – alla kräver de ett starkt och gemensamt agerande, både i EU och i FN.

Att Sverige valts in i FN:s säkerhetsråd är ett erkännande av Sveriges utrikespolitik och vår utrikesförvaltning. Vår utrikes- och säkerhetspolitik utgår från de universella principerna om demokrati, folkrätt och mänskliga rättigheter. Ansträngningarna för att främja nedrustning och förebygga konflikter prioriteras, lik-som nya hot mot säkerheten som klimatförändringarna. Kvinnors deltagande i fredsprocesser lyfts fram, ett av många exempel på hur regeringens feministiska utrikespolitik utvecklas. Öppenhet och dialog, bland annat med länderna i Afrika, kommer att prägla arbetet i säkerhetsrådet.

En hållbar fred kan bara åstadkommas genom att man angriper konflikters grundorsaker. Sverige tar en ledande roll för FN:s globala Agenda 2030. Nationellt deltar kommuner, landsting, frivilligorganisationer, näringsliv, forskare och myndigheter i genomförandet. Ett nytt policyramverk för biståndet presenteras.

Ansvar måste tas för miljö och klimat. I höst presenteras en proposition om Sveriges godkännande av det historiska Parisavtalet. Målet är hålla den globala temperaturökningen så långt under 2 grader som möj-ligt och sträva efter att begränsa den till 1,5 grader. De länder och människor som är mest utsatta för klimatförändringarnas effekter ska stöttas. Sverige är största givare till FN:s gröna klimatfond.

Bredden av de säkerhetspolitiska instrumenten som diplomati, medling och förtroendeskapande åtgärder ska bidra till att hot inte uppstår. Vår säkerhetspolitiska linje ligger fast. Den militära alliansfriheten tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. I Sverige stärks försvarsförmågan. Försvarspolitiken har sedan årsskiftet en ny inriktning. Försvarsmakten inriktas främst på försvaret av vårt land. Krigsförbandens operativa förmåga prioriteras. Personalförsörjningen ska säkras långsiktigt.

De försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena breddas och fördjupas. Partnerskapssamarbetet med Nato utvecklas, och den transatlantiska länken stärks. Samarbetet med Finland är centralt. Medverkan i internationella fredsbevarande operationer förblir vik-tigt. Regeringen kommer under året också att söka brett stöd för en nationell säkerhetsstrategi.

Nästa år har Israels ockupation av Palestina pågått i 50 år. Situationen förvärras kontinuerligt med nya illegala bosättningar. Konflikten ökar i sig våldet mot civila. Båda parter har ett ansvar för att våldet upphör. Sveriges långvariga och starka engagemang har ett entydigt mål: en tvåstatslösning med Israel och Palestina sida vid sida, i fred och säkerhet.

Kriget i Syrien och den allvarliga situationen i Irak kräver också fortsatt gemensam kamp mot Daish. Sveriges aktiva roll i den globala koalitionen fortsätter. En fördubbling av det militära bidraget i Irak föreslås.

Herr talman! Låt mig berätta om Muzon. Hon har gått igenom sådant inget barn ska behöva uppleva. Hon flydde med sin familj från Syrien till flyktinglägret Za'atari i Jordanien. Där fick hon möjlighet att gå klart skolan. Hon säger:

”Ingen behövde berätta för mig att utbildning är viktigt. Jag har alltid förstått det. Vårt hus byggdes av en arkitekt. När jag var sjuk gick jag till en läkare. Utbildning är allt i livet.”

Sveriges bistånd till humanitära insatser i krigens närområden ger människor mat för dagen och tak över huvudet. Fler barn ska få möjlighet att gå i skolan. Sverige ska förbli en av världens största humanitära givare.

Den globala flyktingkrisen fortsätter att skapa ett ofattbart humanitärt lidande. Fler länder måste bidra mer – i EU och globalt. Orsakerna till att människor tvingas fly ska bekämpas. Det är Sveriges krav vid höstens FN-möte om migration och vid det toppmöte om den globala flyktingkrisen som Sverige är med och arrangerar tillsammans med USA nu i september.

Sverige driver på för ett fungerande asylsystem i EU. Ansvaret för människor på flykt ska bäras solidariskt av alla medlemsländer. Regeringen har gjort och kommer att fortsätta att göra det som krävs för att klara mottagandet och etableringen här i Sverige, upprätthålla en reglerad invandring och värna asylrätten.

Herr talman! Den svenska modellen bygger på tillit och solidaritet. Den kan beskrivas som ett ömsesidigt samhällskontrakt. Alla människor ska ha lika rättigheter och möjligheter. Med rättigheter följer också skyldigheter och ansvar.

I Sverige har vi en generell välfärd. Den gäller lika för alla – oavsett om du är fattig eller rik. Välfärdssystemen ska vara robusta och anpassas i takt med att samhället förändras.

Men samhällskontraktet innefattar också ett åtagande om att göra rätt för sig – att själv bidra med arbete och betala skatt, att inte fuska, begå brott eller smita undan det egna ansvaret, att bidra till jämställdhet, demokrati och respekt för andra.

Nu växer Sverige med nya invånare.

Människor på flykt som fått rätt att stanna tillhör vårt land precis som du och jag. Vi är alla en del av samma samhällsbygge.

Nu ska nya medmänniskor börja studera och jobba för att bidra till samhället. Väldigt många kommuninvånare, anställda och frivilliga gör i dag stordåd i precis det syftet. Vi ska tillsammans bekämpa segregation och diskriminering. Vi ska stå sida vid sida, för människovärde och demokrati. Och vi ska stå upp mot rasism, extremism och splittrande hat.

Den svenska modellen är grunden när samhällsbygget och moderniseringen av vårt land nu fortsätter. Sverige ska hålla ihop. (Applåder)

Ska vi kunna lita på varandra och på samhället måste likhet inför lagen upprätthållas.

Krafttag tas mot skattefusk och aggressiv skatteplanering. Statsrådspensionerna ses över. Överutnyttjande och felaktigt utnyttjande av våra välfärdssystem och socialförsäkringar ska

förhindras. För detta har en ny delegation tillsatts. Krav på personalliggare och rapportering av månadsuppgifter ska minska svartar-bete och utnyttjande på arbetsmarknaden. Så premieras seriösa arbetsgivare. Ytterligare åtgärder vidtas för att motverka de allt fler bedrägerierna.

Ingen ska kunna köpa sig före i kön till den offent-igfinansierade sjukvården. Ett lagförslag om att förbjuda privatisering av universitetssjukhusen läggs fram. Ett nytt regelverk ska säkerställa att skattepengar används till det som de är avsedda för.

Kvalitet och valfrihet ska prägla välfärden.
Herr talman! Det finns ett stycke i Elin Wägners debutroman *Norrtullsligan*. Den handlar om fyra unga kvinnor – kontorister – i Stockholm i början av förra seklet. En av dem, Eva, berättar om hur hon träffat en gammal studiekamrat från handelsinstitutet. Hon säger:

”Vi var ungefär lika styva. Tänk du, och nu har han 4600 i fast lön och jag har 1000, är inte det lite eget?”

Hundra år senare kan vi konstatera att kvinnor under ett yrkesliv i genomsnitt tjänar 3,6 miljoner kronor mindre än män.
Jag säger: Det är lite eget. (Applåder)

Inom kort presenterar regeringen en jämställdhetsintegrerad budget. För andra året i rad ökar åter den ekonomiska jämställdheten. Målet om jämn könsfördelning i styrelser för statliga myndigheter har uppnåtts. Styrningen och uppföljningen av jämställdhetspolitiken förstärks. Takten i jämställdhetsarbetet ökar.

Unga tjejer ska inte behöva tveka inför att besöka festivaler och konserter. Kvinnor och män ska kunna känna sig säkra också efter mörkrets inbrott. Kvinnors säkerhet måste öka – både i hemmen och i det offentliga rummet. Det är inte upp till män att bestämma var kvinnor får vara eller hur de ska klä sig.

Sverige leds av en feministisk regering. En ny strategi mot mäns våld mot kvinnor presenteras. Sexualbrottslagstiftningen stärks. Det så kallade hedersvåldet ska bekämpas. Stödet till föreningslivet höjs samtidigt som kraven på arbete mot rasism och för demokratiska värderingar och jämställdhet skärps.

Det ska vara tryggt i Sverige. Ingen ska behöva utsättas för hat eller hot på grund av sin tro, sitt kön, sin hudfärg, sin kärlek, sin identitet eller sin funktionsnedsättning. En plan mot hatbrott och rasism presenteras. Lagstiftningen mot näthat skärps.

Arbetet med att bidra till bättre levnadsvillkor i utsatta EU-medborgares hemländer fortsätter. Ingen ska behöva tigga i Sverige.

Skjutningar, bilbränder och knarkhandel ska inte få förstöra människors trygghet. Krafttag tas under året för att bryta trenden och bekämpa den organiserade brottsligheten. Mer resurser än någonsin har satsats på polisen de senaste åren. Den kommande budgeten aviserar ytterligare kraftiga förstärkningar. Fler civila kan anställas och därmed frigöra poliser. Utbildning av fler poliser kan påbörjas. Polisnärvaron ska öka i brottsutsatta områden. Skyddet för blåljuspersonal ska stärkas. Straffen för skadegörelse ska skärpas.

Terrorismen ska övervinnas. Polisens nationella insatsstyrka ges möjlighet att ta emot utländskt stöd. Säkerhetspolisen ges mer resurser.

Terrorismresor och deltagande i terrorismutbildning har kriminaliserats. Ytterligare åtgärder mot radikalisering och extremism vidtas.

Brott ska bekämpas. Det ska också brottens orsaker. Ett nytt brottsförebyggande program tas fram. Ett mångårigt arbete påbörjas för att bryta segregationen.

Långtidsarbetslösheten ska knäckas och bostadssegregationen minska. Stödet till skolor och förskolor med tuffa förutsättningar ökar.

Herr talman! Från det att jag var svetsare och gick på kvällsseminarier i Örnsköldsvik till att jag som statsminister företräder Sverige vid World Economic Forum i Davos har jag följt den ekonomiska debatten.

Den generella välfärden är oöverträffad i att forma jämlika livsvillkor. Men när globaliseringen tilltar blir kunskap och trygghet också avgörande konkurrensfördelar. Allt fler i världen förstår nu hur viktig jämlikhet är för en växande ekonomi.

För regeringen är det självklart att prioritera välfär-den före nya skattesänkningar. De generella statsbidragen till kommuner och landsting förstärks permanent med 10 miljarder kronor.

Offentlighetsprincipen och meddelarfrihet ska gälla i den skattefinansierade välfärden. Styrningen ska ta till vara medarbetarnas kompetens till nytta för medborgare och företag. Det är utgångspunkten i regeringens tillitsreform.

Ett genomgripande arbete för att vända kunskapsresultaten i skolan har påbörjats. Investeringarna i skolan har ökat med över 8 miljarder kronor per år.

Fler och fler söker till lärarutbildningarna, som nu byggs ut för att möta lärarbristen. Kvaliteten i utbildningarna höjs. Lärarlönelyftet ger omkring 60 000 lärare högre lön. Åtgärder för att nyanlända ska tas emot på fler skolor genomförs. Lovskola i årskurs 8 och 9 blir obligatoriskt för alla huvudmän.

De första skolåren prioriteras. Barngrupperna i förskola och på fritis har minskat. Tidigt stöd ska ges till den som ligger efter med matten eller läsningen. Den som ligger före ska ges nya utmaningar. En läsa-skriva-räkna-garanti införs. En stor läsfrämjande insats sjösätts för att läsning inte bara är fantastiskt i sig utan också grundläggande för all annan inlärning. Insatser görs för att skolan bättre ska förebygga mobbning. Fler anställs inom elevhälsan.

Det svenska skolsystemet ska erbjuda hög kvalitet. Var du bor eller vilken skola du går i ska inte avgöra din framtid. Alla skolor ska vara bra skolor. Under våren tar regeringen emot Skolkommissionens förslag, som lägger grunden för en tydligare styrning och ett mer jämlikt skolsystem.

Sjukvården behöver moderniseras. En ny regional struktur och ökad samordning av specialiserade sjukvårdsinsatser tryggar en jämlik vård i hela landet. Be-manningsproblemen möts med höjda statsbidrag och en särskild professionsmiljard. Sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeutbildningarna har byggts ut.

Mer personal ger både högre kvalitet i verksamheten och bättre arbetsvillkor för de anställda i välfärden. Satsningar görs på arbetsmiljön. Prognoserna för sjukskrivningar skrivs nu ned. Parterna på arbetsmarknaden har återigen visat prov på ett ansvarstagande som är en grundbult i den svenska modellen. Samtliga parter har åtagit sig att förbättra arbetsmiljön och bringa ned sjuktalen.

Det är en seger att rekordmånga människor kan fira sin 100-årsdag. Sverige ska vara ett välfärdsland också för våra äldre. Äldrebostadsbristen ska byggas bort. Ett nytt investeringsstöd införs. Äldreomsorgen stärks med fortsatta investeringar i mer personal. Ett första steg har tagits för att avskaffa den orättvisa pensionärsskatten. Samhället måste också finnas där för de barn och unga som allra mest behöver stöd. Den sociala barn- och ungdomsvården stärks. Insatser mot den psykiska ohälsan hos unga prioriteras. Familjepolitiken utvecklas för att alla barn ska ha samma livschanser. Reformer för ett mer jämställt föräldraskap fortsätter.

Hbtq-personers rättigheter är fortsatt prioriterade.
En översyn görs för att anpassa föräldraförsäkringen till stjärnfamiljer och ett modernt arbetsliv.

Arbetet för att säkra de nationella minoriteternas rättigheter fortsätter. Samiskt självbestämmande stärks. Samisk kultur och samiskt samhällsliv värnas.

Konkurrensen om jobben är och kommer fortsatt att vara hård. Ett gemensamt samhällsbygge måste skapa möjligheter också för dem som har kort utbildning eller en funktionsnedsättning. Därför skapas fler vägar in på arbetsmarknaden.

Mottagandet av nyanlända ska vara störst där jobbmöjligheterna är flest. Moderna beredskapsjobb införs i staten. Extratjänsterna utvecklas så att fler kan arbeta i välfärden. Anställningsstöden förändras för att bli mer träffsäkra. Lönebidraget förbättras så att fler med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga kan få jobb. En ny funktionshinderspolitik presenteras. Antidiskrimineringsarbetet stärks.

Förutsättningar för att utöva friluftsliv förbättras. Alla ska ha tillgång till naturen. Värdefull natur skyddas och sköts. Fler naturskogar bevaras. Nya marina reservat inrättas. Ambitionerna för biologisk mångfald höjs. Stödet till både idrottsrörelsen och friluftsorganisationerna ökar. Folkhälsoarbetet uppgraderas.

Brist på jobb, service som stänger ned och en känsla av att vara utanför eller bortglömd finns på många orter. Det är en farlig utveckling. Förutsättningarna för att bo och verka ska vara goda i hela landet.

Samhällsservicen i hela landet ska steg för steg förbättras. Utbyggnaden av bredband förstärks ytterligare, liksom täckningen av mobil telefoni. Högskolan byggs ut. Statliga myndigheters närvaro ökar. Kulturskolor, länsteatrar, museer, regionala musikinstitutioner och bibliotek gör det möjligt för alla att ta del av och själva delta i kulturlivet.

Satsningarna på konst och kultur fortsätter. Stödet till biografer ökar. Skolbiblioteken kan anställa mer personal. Fler barn får chansen i kulturskolan. Hundratusentals fler besöker de statliga museerna, som återigen erbjuder fri entré.

Avfolkning motverkas genom goda villkor för småföretag och ett varierat näringsliv. Strategiska satsningar görs på den viktiga och växande besöksnäringen.

Samhället är vi – alla. Människor, orter och bygder tillsammans. Och samhällsbygget omfattar alla.

Herr talman! Under mandatperiodens två första år har flera av riksdagens partier ingått 15 viktiga överenskommelser, senast om energipolitiken, nya klimatmål – och hela det ekonomiska ramverket. Jag vill rikta ett stort tack till alla er som konstruktivt medverkat i dessa överenskommelser. Vårt samarbete gör Sverige starkare.

Sverige är i världen, och världen är i Sverige.

Nu moderniseras vårt land med nya kliv mot hållbarhet och tillväxt, med klimatomställning, en jämlik kunskapsskola och fler jobb. Nu stärks vårt internationella engagemang på alla nivåer. Nu genomförs investeringar i det som gör vårt land både starkt och tryggt. Den svenska modellen ska inte avvecklas. Den ska utvecklas. Så tas ansvar för framtiden, för den omvärld som vi är så beroende av och för ett Sverige som håller ihop.

Herr talman! Jag vill utöver detta informera om att jag i dag har beslutat att till ny gymnasie- och kunskapslyftsminister utse Anna Ekström. (Applåder)

§ 2 Ceremonin avslutades kl. 15.08.

Från regeringen.se 22 september 2016

Budgetpropositionen för 2017

ID-nummer: Prop. 2016/17:1
Ansvarig: Finansdepartementet, Regeringen
Ladda ner:

- Förslag till statens budget för 2017, finansplan och skattefrågor, kapitel 1-12, bilagor 1-21 (pdf 8 MB)
- Utgiftsområde 1 Rikets styrelse (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution (pdf 610 kB)
- Utgiftsområde 4 Rättsväsendet (pdf 997 kB)
- Utgiftsområde 5 Internationell samverkan (pdf 595 kB)
- Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (pdf 970 kB)
- Utgiftsområde 8 Migration (pdf 599 kB)
- Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning (pdf 794 kB)
- Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom (pdf 494 kB)
- Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget (pdf 433 kB)
- Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn (pdf 641 kB)
- Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 15 Studiestöd (pdf 683 kB)
- Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (pdf 4 MB)
- Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (pdf 948 kB)
- Utgiftsområde 19 Regional tillväxt (pdf 676 kB)
- Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 21 Energi (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 22 Kommunikationer (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 24 Näringsliv (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (pdf 620 kB)
- Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. (pdf 415 kB)
- Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen (pdf 244 kB)

Den 20 september 2016 lämnade regeringen budgetpropositionen för år 2017 till riksdagen. Budgetpropositionen innehåller regeringens förslag till statens budget för 2017 samt de övriga förslag och bedömningar som följer av riksdagsordningen och budgetlagen.

För beställning av Budgetpropositionen för 2017 kontakta:
Riksdagens tryckeriexpedition,
100 12 Stockholm
Tel: 08-786 58 10
E-post: ordermottagningen@riksdagen.se

Genvägar

- Sammanfattning: Budgeten för 2017 på fem minuter
- Pressmeddelande: Samhällsbygget - ansvar för Sverige
- Höstandringsbudgeten för 2016

Särtryckta bilagor i budget 2017

- Kapitel 1: Finansplanen
- Bilaga 1 Statsförvaltningens utveckling
- Bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män

Budgetpropositionen för 2017 som excel

- Tabellsamling makroekonomisk utveckling och offentliga finanser
- Bilaga 1 Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2017
- Reformer och finansiering i budgetpropositionen för 2017

Publicerad 20 september 2016 · Uppdaterad 20 september 2016

Budgeten för 2017 på fem minuter

Den 20 september 2016 lämnade regeringen sitt budgetförslag för 2017 till riksdagen. Hela regeringens förslag finns samlat i budgetpropositionen som bland annat innehåller regeringens finansplan, regeringens bedömning av hur den svenska ekonomin och de offentliga finanserna utvecklas och vilka ramar det ger för finanspolitiken. Budgeten innehåller också regeringens förslag till hur statens utgifter ska fördelas samt en beräkning av hur stora statens inkomster väntas bli det kommande året. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna och Vänsterpartiet.

Svensk ekonomi utvecklas starkt

I en värld präglad av långsam ekonomisk återhämtning står Sverige starkt. Den svenska tillväxten är mycket hög i ett internationellt perspektiv och fortsätter under 2017 att vara bland de högsta i vår del av världen. Arbetslösheten faller och sysselsättningsgraden är högst i EU.

Regeringen har sedan den tillträdde fört en stram finanspolitik, som medfört att underskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande har minskat kraftigt sedan 2014. Det finansiella sparandet förstärks kraftigt fram till 2020. Den offentliga sektorns finansiella sparande förstärks med mer än en procent av BNP mellan 2014 och 2016 och förväntas vara nära balans det sistnämnda året. År 2017 försämras sparandet åter något, främst till följd av tillfälliga faktorer. Åren efter 2017 stärks sparandet kontinuerligt för att i slutet av prognosperioden ligga över nivån på överskottsmålet.

Sammanfattning av hela prognosen samt nyckeltal

Samhällsbygget – ansvar för Sverige
I budgetpropositionen för 2017 föreslår regeringen reformer för 24 miljarder kronor. Finansminister Magdalena Andersson om budgetens inriktning:

- Välfärden behöver stärkta resurser för att kommunerna ska klara sina åtaganden mot medborgarna, tryggheten behöver stärkas och vi behöver fortsätta att hantera konsekvenserna av förra årets höga asylmottagande. Samtidigt ligger regeringens långsiktiga prioriteringar fast. Alla som kan jobba ska jobba, skolorna ska ges bättre förutsättningar att vända de svaga skolresultaten och vi behöver göra mer för att möta klimatutmaningen, säger Magdalena Andersson.

Mer resurser till välfärden
Sverige ska ha en välfärd av hög kvalitet som går att lita på. Därför har regeringen genomfört stora satsningar på vård, skola och omsorg. När Sveriges befolkning växer är det särskilt viktigt att stärka välfärden. Regeringen fortsätter att prioritera välfärden och föreslår i denna proposition att 10 miljarder kronor tillförs kommuner och landsting årligen i generella statsbidrag. Det ger dem förutsättningar att långsiktigt utveckla välfärden utifrån lokala förutsättningar. Tillsammans med regeringens tidigare välfärdssatsningar motsvarar dessa resurser kostnaden för cirka 30 000 anställda i välfärden.

Skolan är grunden i det jämlika samhällsbygget och en förutsättning för vårt framtida välstånd. Utöver välfärdsmiljarderna föreslår regeringen bl.a. fortsatta satsningar för att främja läsande och förbättra förutsättningarna för skolor med svåra utmaningar. För att motverka lärarbristen måste fler lärare utbildas. Därför föreslår regeringen en utbyggnad av lärar- och förskollärarutbildningarna. Fullt utbyggd 2021 motsvarar satsningen 3 600 platser.

Fler jobb
Regeringen fortsätter arbetet för att nå EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Trots att arbetslösheten nu faller snabbt, och att sysselsättningsgraden är den högsta i EU, är alltför många fortfarande arbetslösa. För att stärka människors jobbchanser och förbättra matchningen på arbetsmarknaden har regeringen inlett ett nytt kunskapslyft med en satsning som fullt utbyggd omfattar ca 70 000 platser. Regeringen föreslår också fortsatta steg i omläggningen av arbetsmarknadspolitiken, förstärkta etableringsinsatser för nyanlända och moderna beredskapsjobb i staten. Avsaknad av körkort är för många ett hinder för jobb. Regeringen avser därför att införa CSN-lån för körkortsutbildning under mandatperioden. Satsningar på bredbandsutbyggnad underlättar att arbeta och driva företag på landsbygden.

Ett av världens första fossilfria länder
Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Regeringen har genomfört flera åtgärder för att minska utsläppen, påskynda omställningen till ett hållbart samhälle och nå miljökvalitetsmålen. Det här är Sveriges genom tiderna största klimat- och miljöbudget, 12,9 miljarder kronor går till reformer som minskar utsläpp och stärker klimatarbetet. Regeringen föreslår bland annat utökade stöd till klimatinvesteringar och stadsmiljöavtal som stärker kollektivtrafik och främjar cyklande. Regeringen höjer också klimatambitionen med en utsläppsbroms som annullerar utsläppsrätter och driver på för en skärpt EU-politik.

Ett säkert och tryggt samhälle
Sverige ska vara ett land där alla kan känna sig trygga och säkra. Det kräver åtgärder så att samhället kan stå upp mot brottslighet och terrorism. Regeringen föreslår därför ökade resurser till Polismyndigheten respektive Säpo.

Flyktingmottagande
Regeringen avser att reformera ersättningssystemet för ensamkommande barn och unga i syfte att förenkla regelverket, förbättra kommunernas planeringsförutsättningar, minska den administrativa bördan och öka kostnadseffektiviteten. Det nya ersättningssystemet bör träda i kraft den 1 juli 2017. Medel kommer att avsättas för att möjliggöra kompensation till kommuner som har svårigheter att ställa om till det nya ersättningsystemet.

Jämställdhet i samhället
Regeringens jämställdhetspolitik bygger på det övergripande målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De ökade resurserna till kommunsektorn bidrar till bättre arbetsmiljö och fler anställda i sektorer där många kvinnor arbetar. Höjt flerbarnstillägg och höjd inkomstgräns i bostadsbidraget kommer att förbättra marginalerna för många kvinnor med svag ekonomi. En särskild satsning görs för att minska mäns våld mot kvinnor. Regeringen avser också att inrätta en jämställdhetsmyndighet 2018.

Inkomstökningar och utgiftsminskningar i budgeten
I budgeten föreslår regeringen även inkomstökningar och utgiftsminskningar.

De större besparingarna är bland annat:

- en omläggning av ersättningssystemet för ensamkommande barn och unga
- omprioriteringar inom arbetsmarknadspolitiken för att öka effektiviteten och förbättra matchningen på arbetsmarknaden

Regeringen föreslår även ett antal skatteförslag som innebär högre skatteintäkter för staten. Några av förslagen är:

- avdragsförbud för ränteutgifter på vissa efterställda skulder
- slopad avdragsrätt för representationsmåltider vid inkomstbeskattning
- begränsad uppräkning av skiktgränserna för statlig inkomstskatt
- skatt på kemikalier i viss elektronik
- höjning av alkoholskatten

Tabell: Reform- och finansieringsförslagen i siffror

Budgetförslaget för 2017 i siffror
Utgifterna för staten föreslås uppgå till 972,4 miljarder kronor under 2017 och inkomsterna för staten beräknas uppgå till 979,7 miljarder kronor. Statens ekonomi beräknas därmed få ett överskott om 7,4 miljarder kronor under 2017.

Statens budget i siffror

Skatteförslag i höstbudgeten
I budgetpropositionen presenteras och aviseras flera olika förslag som innebär både skattehöjningar och skatteminskningar för den enskilde. Några av de förslag som innebär skattesänkningar är en skattereduktion för reparation och underhåll av vitvaror (ett så kallat REP-avdrag) och att momsen för vissa mindre reparationer sänks (till exempel reparationer av cyklar). En annan skattesänkning är att taket för uppskovsbeloppet slopas och att ett mer generöst uppskov införs när man flyttar till en billigare bostad.

Några av de förslag och aviseringar som innebär ökade skatteintäkter är en kemikalieskatt på viss elektronik, begränsad uppräkning av skiktgränserna samt en höjning av alkoholskatten.

Läs om samtliga skatteförslag som presenteras eller aviseras i höstbudgeten

Nästa steg - riksdagsbehandling av budgetförslaget
När regeringen har lämnat sitt budgetförslag till riksdagen påbörjas riksdagsbehandlingen. Detta sker i två olika steg:

Först beslutar riksdagen om riktlinjerna för den ekonomiska politiken samt de ekonomiska ramarna för statens budget. Beslutet om de ekonomiska ramarna - de så kallade utgiftsramarna - är sedan styrande för den fortsatta riksdagsbehandlingen på så sätt att utgiftsramarna inte får överskridas. Det här första riksdagsbeslutet brukar kallas för rambeslutet.

I det andra steget tar riksdagen ställning till hur utgifterna ska fördelas inom varje enskilt utgiftsområde, det vill säga hur mycket pengar olika verksamheter ska få. Budgetpropositionen är slutbehandlad när riksdagen har tagit ställning till förslagen för samtliga 27 utgiftsområden. Då sammanställer riksdagen statens budget.

Genvägar

- Pressmeddelande: Samhällsbygget - ansvar för Sverige
- Om budgeten på engelska på government.se/budget

Ladda ner

- Finansplan
- Budgetpropositionen för 2017
- Höständringsbudget för 2016
- Statens budget som excel

Publicerad 20 september 2016 · Uppdaterad 20 september 2016

Statens budget 2017 i siffror

Utgifterna för staten föreslås uppgå till 972,4 miljarder kronor under 2017 och inkomsterna för staten beräknas uppgå till 979,7 miljarder kronor. Statens budget beräknas därmed få ett överskott om 7,4 miljarder kronor under 2017 och bidrar till att statsskulden minskar.

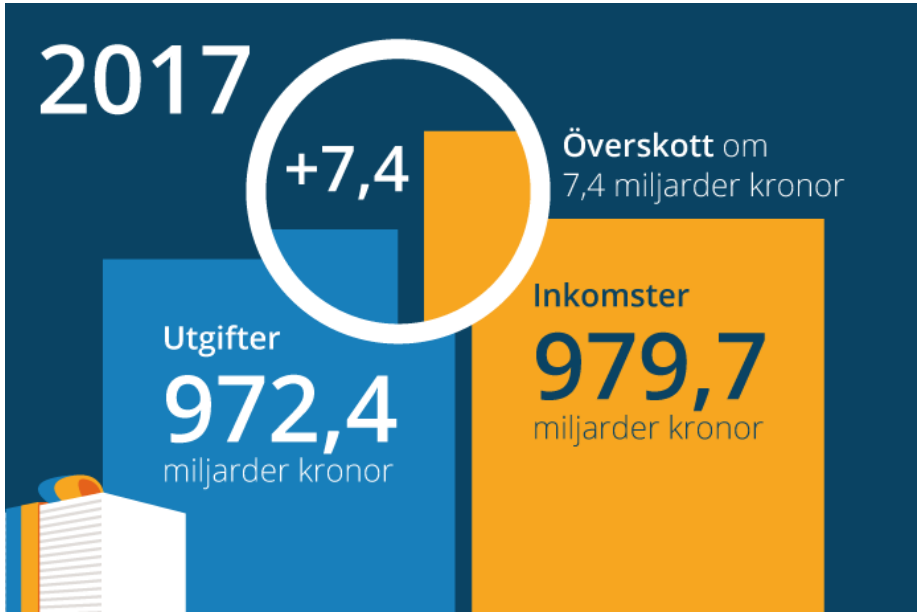

Illustration: Finansdepartementet/Regeringskansliet

Regeringens förslag till utgifter för budgetåret 2017

Statens utgifter är indelade i 27 olika områden som kallas utgiftsområden. I varje utgiftsområde redovisas hur mycket pengar olika statliga verksamheter får, till exempel till polisens verksamhet eller till de statliga universiteten. I tabellen nedan redovisas regeringens förslag till utgifter för olika verksamheter under 2017.

Utgifter år 2017, per utgiftsområde (ram för utgiftsområdet), belopp i tusental kronor

Utgiftsområde (UO)	Regeringens förslag, september 2017
UO 1: Rikets styrelse	13 268 476
UO 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning	15 258 562
UO 3: Skatt, tull och exekution	10 985 564
UO 4: Rättsväsendet	42 466 641
UO 5: Internationell samverkan	1 913 291
UO 6: Försvar och samhällets krisberedskap	50 254 364
UO 7: Internationellt bistånd	34 990 005
UO 8: Migration	32 580 319
UO 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg	68 496 164
UO 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	107 051 805
UO 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 774 451
UO 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn	89 491 398
UO 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	32 635 380
UO 14: Arbetsmarknad och arbetsliv	75 656 514
UO 15: Studiestöd	22 433 999
UO 16: Utbildning och universitetsforskning	72 381 263
UO 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid	14 521 254
UO 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 764 560
UO 19: Regional tillväxt	3 595 481
UO 20: Allmän miljö- och naturvård	8 403 539
UO 21: Energi	2 876 898
UO 22: Kommunikationer	55 114 917
UO 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel	17 189 401
UO 24: Näringsliv	6 456 020
UO 25: Allmänna bidrag till kommuner	105 554 920
UO 26: Statsskuldsräntor m.m.	16 467 790
UO 27: Avgiften till Europeiska unionen	29 586 305

Beräknade inkomster för budgetåret 2017

Statens inkomster består framför allt av statliga skatter på arbete, kapital och konsumtion. Delar av statens inkomster kommer även från återbetalning av lån (t.ex. studielån) samt bidrag från Europeiska Unionen (EU). I tabellen nedan redovisas hur stora statens inkomster beräknas bli under 2017.

Inkomster år 2017, per inkomsttyp, belopp i tusental kronor	
Statens skatteinkomster	1 023 714 630
Inkomster av statens verksamhet	27 763 799
Inkomster av försåld egendom	5 000 000
Återbetalning av lån	691 450
Kalkylmässiga inkomster	11 294 000
Bidrag m.m. från EU	11 271 830
Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-100 001 880
Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0

Budgetsaldo och statsskulden

Under 2017 beräknas statens ekonomi gå med 7,4 miljarder kronor i överskott. Det bidrar till att statsskulden minskar. Vid ingången av 2017 beräknas statsskulden uppgå till 1 334 miljarder kronor.

Genvägar

- Mer om budgeten på regeringen.se/budget

Budgetpropositionen för 2017 som excel

- Tabellsamling makroekonomisk utveckling och offentliga finanser
- Bilaga 1 Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2017
- Reformer och finansiering i budgetpropositionen för 2017

Publicerad 20 september 2016 · Uppdaterad 20 september 2016

Dela

Facebook
Twitter
LinkedIn
E-post

Den här sidan är uppmärkt med följande kategorier:

Artikel
Finansdepartementet
Statens budget

Relaterat

- Statens budget 2017 i siffror: utgiftsområde 8, migration
  20 september 2016 · Artikel från Finansdepartementet
- Statens budget 2017 i siffror: utgiftsområde 7, internationellt bistånd
  20 september 2016 · Artikel från Finansdepartementet
- Statens budget 2017 i siffror: utgiftsområde 11, ekonomisk trygghet vid ålderdom
  20 september 2016 · Artikel från Finansdepartementet
- Statens budget 2017 i siffror: utgiftsområde 12, ekonomisk trygghet för familjer och barn
  20 september 2016 · Artikel från Finansdepartementet
- Statens budget 2017 i siffror: utgiftsområde 22, kommunikationer
  20 september 2016 · Artikel från Finansdepartementet

Från riksdgen,se 6 oktober 2016

Budgetmotioner för 2017

Tag först www.riksdagen.se
sök sedan på riksdagens hemsida:

Motion 2016/17:3350 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) (pdf, 656 kB)

Motion 2016/17:3419 av Jan Björklund m.fl. (L) (pdf, 982 kB)

Motion 2016/17:3494 av Annie Lööf m.fl. (C) (pdf, 1543 kB)

Motion 2016/17:3320 av Andreas Carlson m.fl. (KD) (pdf, 740 kB)

Motion 2016/17:2102 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) (pdf, 783 kB)

DN TORSDAG 6 OKTOBER 2016

“ Sänkt skatt enar alliansen

Allianspartierna är eniga om att skattesänkningar är den bästa metoden för att minska utanförskapet. Men man är oense om hur det ska gå till. Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna vill rikta sänkningarna mot låginkomsttagare. Liberalerna vill däremot sänka skatten för högre inkomster.

På onsdagen presenterade Moderaterna som sista alliansparti sin skuggbudget för 2017. Den enskilt största satsningen i M-budgeten är det så kallade första jobbetavdraget, som i praktiken är ett sjätte jobbskatteavdrag men konstruerat så att de med lägre inkomster får ut mer av skattesänkningen.

Moderatledaren Anna Kinberg Batra motiverar förslaget med att det behövs ekonomiska drivkrafter för att få ut fler männissök sedankor i jobb.

– Utanförskapet och integrationen är vår största utmaning de närmaste åren. Därför behövs flera åtgärder. Det ska löna sig att jobba och då hör skatterna dit, säger hon.

Även Centern och Kristdemokraterna föreslår skattesänkningar som riktar sig mot dem med lägre inkomster. C:s storsatsning är att slopa arbetsgivaravgifterna för alla under de två första åren i arbetslivet. KD vill i sin tur rikta skattesänkningarna till barnfamiljer genom att införa ett avdrag som ger 500 kronor i månaden till alla föräldrar som arbetar. Även unga och nyanlända bör enligt KD få ett utökat jobbskatteavdrag.

Liberalerna står för en annan linje och riktar sina skattesänkningar mot personer i de övre inkomstskikten. L vill avskaffa den så kallade värnskatten för inkomster över 625 000 kronor om året och dessutom höja gränsen för när man ska betala statlig skatt. L motiverar sina förslag med att det ska löna sig att gå vidare till högre utbildning.

– Vi har fyra olika förslag men det är utifrån en gemensam värdegrund om att det ska löna sig bättre för fler att börja jobba, säger Anna Kinberg Batra.

Allianspartiernas fokus på skattesänkningar står i bjärt kontrast till regeringens recept för att komma till rätta med utanförskapet och tudelningen av samhället. Regeringen föreslår bara försumbara skattesänkningar i sin höstbudget och satsar istället på riktade stöd och arbetsmarknadsinsatser.

Regeringen storsatsning i höst-budgeten är tio extra miljarder till kommunerna. Pengarna betalas ut som ett generellt bidrag som kommunerna själva får bestämma över.

Även allianspartierna vill i olika utsträckning ge extra pengar till kommunerna men är oense om hur de ska fördelas. Centern vill precis som regeringen att kommunerna själva ska få bestämma vad pengarna ska användas till medan Moderaterna vill styra över en del av bidraget och låta en annan del vara generell. Både L och KD föreslår riktade bidrag.

En av de största skiljelinjerna mellan de borgerliga syns bara flyktigt i partiernas budgetförslag. Moderaterna står bakom regeringens beslut att inte tillåta familjeåterförening för asylsökande som bedöms vara alternativt skyddsbehövande. Det handlar framför allt om flyktingar från krigets Syrien.

Såväl C som L och KD vill tillåta familjeåterföreningen och har redan flaggat för att ge M en tuff match i de kommande alliansförhandlingarna.

– Migrationen är en sådan fråga. Men jag är övertygad om att vi kommer att komma överens, säger C-ledaren Annie Lööf.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ **Fakta. Så vill partierna satsa inom olika områden**

Moderaterna

Skatt: Sänkning med totalt 8,5 miljarder. Största post: förstajobbet-avdraget.

Jobb: Avdrag på skatten för den som får sitt första jobb är huvudförslaget. Treåriga etableringsplaner, förstärkta nystartsjobb. Totalt 15,8 miljarder.

Skolan: Utökad undervisningstid i lågstadiet, statligt övertagande av problemskolor, lovskola och läxhjälp med mera. Totalt 5,7 miljarder.

Klimat och miljö: Supermiljöbilspremie, laddinfrastruktur med mera, 1 miljard.

Migration/integration: Effektivare återvändande genom fler förvarsplatser och återetableringsstöd med mera, 0,3 miljarder.

Liberalerna

Skatt: Sänkning med 15,3 miljarder. Största post: Avskaffad värnskatt.

Jobb: Utvidgat jobbskatteavdrag, utvidgat rut. Startjobb med lägre lön och arbetsgivaravgift. Vill spara totalt 6,7 miljarder på anställningsstöd med mera.

Skolan: Särskilda karriärtjänster i utanförskapsområden, högre lärarlöner med mera. Största post: 2,3 miljarder till vidareutbildning för lärare.

Klimat och miljö: Höjd fordonsskatt för bilar med stora utsläpp och ändrade reseavdrag 2,3 miljarder.

Migration/integration: Vill spara 0,5 miljarder på effektivare prövning av asylsökanden. 0,4 miljarder till utökad anhörig-invandring.

Centerpartiet

Skatt: Sänkning med totalt 16,2 miljarder. Största post: ingångsavdrag på arbetsgivaravgiften för unga och nyanlända.

Jobb: Billigare att anställa unga och nyanlända genom ingångsavdraget (11,4 miljarder). Återställt rut- och utvidgat rot-avdrag (7,2 miljarder).

Skolan: Fler karriärlärartjänster för 0,2 miljarder. 12,5 miljarder mer till kommunerna i statsbidrag väntas delvis gå till skolan.

Klimat och miljö: Största posten klimatbistånd (0,5 miljarder). Även miljöpremie för lastbilar, utbyggd laddinfrastruktur och skattebefrielse för biobränsle.

Migration/integration: 1,0 miljarder till bland annat svenskakurser och samhällsorientering.

Kristdemokraterna

Skatt: Sänkning med totalt 10,5 miljarder. Största post: Särskild jobbskatteavdrag för föräldrar och alla under 25 år.

Jobb: Dubblerade jobbskatteavdrag för nyanlända och unga (7,5 miljarder). En ny typ av introduktionsanställningar. Utvidgat rut, fler platser på yrkesvux.

Skolan: 1,0 miljarder till ett speciallärarlyft, karriärtjänster för lärare och svenska som andraspråk.

Klimat och miljö: Skattehöjningar på cirka 3 miljarder på plastpåsar, icke återvunna textilier och förmånsbilar.

Migration/integration: Reformer för totalt 2,8 miljarder, främst utökad rätt till anhörig-invandring.

S, MP och V

Skatt: Höjning med totalt 4,2 miljarder kronor. Största poster: slopad avdragsrätt för vissa lån.

Jobb: Anställningsstöd, fler extratjänster i välfärden. Totalt cirka 2,3 miljarder. Även mer vuxenutbildning (se Skolan).

Skolan: 2,5 miljarder till problemskolor, lärarutbildning med mera. Även yrkesutbildning ingår. Höjda kommunbidragen (10 miljarder) går delvis till skolan.

Klimat och miljö: Cirka 3,8 miljarder går till lokala klimatinvesteringar, super-miljöbilspremie, internationellt klimatbistånd med mera.

Migration/integration: Cirka 2,8 miljarder till att stärka Migrationsverket, effektivare avvisningar och förbättrat mottagande.”

DN TORSDAG 6 OKTOBER 2016

”De andras analys av integrationen är ofullständig”

Sverigedemokraterna satsar på pensionärerna, fler poliser och lärlingsutbildningar i sin skuggbudget. Satsningarna betalas med neddragningar på migration och integration.

Enligt Sverigedemokraternas ekonomisk-politiska talesperson Oscar Sjöstedt är integration temat för partiets budgetmotion. Han underkänner hur övriga partier ser på integrationsutmaningen.

– Vi påstår att de andra blockens analys av integrationen är ofullständig, säger Oscar Sjöstedt.

Trots att integrationen utgör temat för budgetmotionen innebär SD:s förslag att partiet lägger 16,7 miljarder kronor mindre än regeringen på integration och jämställdhet nästa år.

Det förklaras av att SD vill göra andra prioriteringar när det gäller arbetet med integration, till exempel ett tydligare fokus på att skola in nyanlända i svenska värderingar. Utöver de besparingarna vill SD satsa 12,6 miljarder kronor mindre på migration än vad regeringen gör.

Sverigedemokraterna vill också avskaffa den så kallade pensionärsskatten, som innebär att pensionärer betalar högre skatt än löntagare. En sådan förändring skulle kosta 10 miljarder kronor nästa år.

SD föreslår också att garantipensionen för dem med lägst pension höjs med 10 procent nästa år – en reform som kostar 3,3 miljarder om den genomförs 2017.

Enligt Oscar Sjöstedt kan frågan om garantipensioner avgöra vilket regeringsalternativ som SD ställer sig bakom efter nästa val.

– Frågan är viktig för hur vi ställer oss vid nästa regeringsbildning, säger Oscar Sjöstedt.

SD föreslår också att fler poliser ska utbildas. Partiet vill även införa en ny anställningsform för lärlingar. De ska betraktas som provanställningar med en maxlängd på tre år.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“Fakta. SD-förslag

En ny lärlingsanställning med statlig minimilön.
Höjd garantipension, 10 procent.
Slopad skillnad i skatt mellan pensionärer och löntagare.
Höjt tak i a-kassan till 1 200 kronor första 100 dagarna.
Mer pengar till polis och försvar.
2,8 miljarder mer till hälsovård, sjukvård och social omsorg. “

Några tidningsartiklar om politik från den 17 september till och med 10 oktober 2016.

DN LÖRDAG 17 SEPTEMBER 2016

”Varför ska just ekonomer och jurister granska regeringen?”

“Förändring krävs. Varför ska jurister och ekonomer ta ställning till hur regeringen sköter sitt arbete? Att hamna på nivån över statsministern och statsråden ställer stora krav. Vill man ha en riksrevision under riksdagen måste den bestå av aktade personer med lång erfarenhet från samhällets olika sektorer, skriver KG Scherman.

Den 15 september kom beskedet att Margareta Åberg avgår. Därmed är alla tre riksrevisorerna borta. Administrativt schabbel och brist på insikt om vad rollen som nationens högsta kontrollorgan kräver tycks vara orsaken till denna totala kollaps.

Konstitutionsutskottets ordförande konstaterar att rekrytering av nya revisorer förestår och betonar att rekryteringen skall ske grundligt! Att en sådan kommentar behövs är uppseendeväckande. Han upprepar också att man skall överväga behovet av en oberoende granskning av Riksrevisionens arbete.

Detta räcker inte. Det är tid att tänka över hela konstruktionen med en riksrevision som ställts över politiken.

I en ledare i DN den sjätte augusti beskrivs revisionens arbete: ”Landet behöver ett kontrollorgan som granskar den statliga verksamhetens effektivitet. Uppnås de politiska målen?” Uppräkningen i ledaren fortsätter med andra inslag i kontrolluppgiften.

Med inrättandet av en riksrevision har regeringens ställning förändrats, faktiskt mer än vad man hittills har insett. Regeringen har ju, hade i alla fall, en egen roll i utformningen av politiken. Denna roll har varit väl så stark som riksdagens. Nu finns en riksrevision med rätt och skyldighet att uttala sig om ”effektiviteten” i regeringens arbete. Det vill säga att uttala sig om den politik som regeringen bedriver.

Det här är resultatet av en strid som många nog fortfarande minns. Striden mellan Inga Britt Alenius, då chef för Riksrevisionsverket, och Bosse Ringholm, då finansminister. Ringholm företrädde linjen att regeringen skall styra revisionen, vilket också då var den formellt gällande ordningen, Alenius ansåg att revisionen skulle agera oberoende av regeringen.

Inga Britt Alenius vann striden. Resultatet är dagens Riksrevision.

Om denna ordning skall bibehållas behöver man se över vad man skall mena med ”effektivitet” i den offentliga förvaltningen och tänka igenom hur dessa revisorer rekryteras och vilken kompetens de skall ha.

Jurister och nationalekonomer är bra folk. Men är det dessa som skall ta ställning till hur väl regeringen sköter sitt arbete? Och dessutom, vilken erfarenhet bör de ha med sig i bagaget?

Lars Calmfors (DN-kolumn 14 juli), DN:s ledare 6 augusti, den avgående Susanne Ackum (DN Debatt 5 augusti) och många fler företräder uppfattningen att det är vetenskaplig expertis, gärna nationalekonomer, som skall sköta granskningen. Glömd är sedan länge den en gång vedertagna ironin att nationalekonomi är en förädlad form av politik, som väl passar dem med starka politiska åsikter men som inte har något parti att ansluta sig till.

Att hamna på nivån över statsministern och statsråden ställer stora krav på bred erfarenhet, oväld och vidsyn. Låt oss mot den bakgrunden se på vad dagens riksrevisorer har för bakgrund.

Hög formell kompetens har de alla och en gedigen karriär i statsförvaltningen. Gemensamt är att de har arbetat i regeringskansliet. Budgetchef respektive finansråd i finansdepartementet, rättssakkunnig i statsrådsberedningen. Ingen av dem har någon nämnvärd erfarenhet av arbete utanför statsförvaltningen.

Uppdrag som centralt placerad tjänsteman i regeringskansliet handlar typiskt sett om att bistå den högsta politiska ledningen när det gäller att styra fackdepartementen, att ”hålla deras ambitioner på mattan”. Var och en med egen erfarenhet av hur regeringskansliet fungerar vet att dessa tjänstemannaroller ger stor personlig makt, stort utrymme för att driva egna idéer utan att behöva ta ansvar för dem.

Nåväl, de tre riksrevisorer som vi hade svarar väl mot vad Sverker Sörlin skriver på DN Debatt 10 augusti under rubriken. ”Illusion att samhällsnytta kan definieras av bokföring”. I en diskussion om vad effektivitet på samhällsnivå är skriver han bland annat att vi blir osäkra på vad drivkrafterna bakom revisionen är. ”Vi kan få intrycket att en viss, begränsad typ av expertis, med ett bestämt sätt att tänka, ges exklusiv makt att värdera hela statens förehavanden”.

Så sant som det är sagt. Sörlin föreslår att riksdagen tar ett hårdare grepp om sin myndighet och att många alternativa

utvärderingsmetoder används. Det är ett sätt. Men med hans förslag är det naturligt att återgå till den ordning som tidigare gällde, alltså med en revision direkt under regeringen.

I debatten har, som nämnts även av konstitutionsutskottets ordförande, en annan tanke ventilerats, nämligen att man skulle inrätta en oberoende granskning av Riksrevisionens arbete. En granskning av granskarna alltså. Snart kommer då frågan: hur skall man granska dem som granskar granskarna? Det hela blir absurt och den tankelinjen landar nog till slut i en oberoende granskning av riksdagen.

Nej, vill man ha en riksrevision under riksdagen med makt att granska även regeringens arbete, då måste den rekryteras och arbeta på ett annat sätt än i dag. Den bör bestå av aktade samhällsmedborgare med lång erfarenhet från samhällets olika sektorer. Namn som Gösta Boman och Torbjörn Fälldin, saliga i åminnelse, Ingvar Carlsson, Peter Eriksson, Inga-Britt Alenius, Assar Lindbeck, Johan Munck, Olle Wästberg, Alf Svensson tydliggör tankegången.

Revisionen bör arbeta som ett kollegium med gemensamt ansvar för rapporter och förslag. Alla rapporter och uttalanden av någon vikt bör beslutas gemensamt, den revisor som har avvikande mening får reservera sig. Enklare ärenden kan delegeras till en revisor, men det blir kollegiets ansvar att besluta om när delegation är lämplig. Dessa arbetsformer liknar vad som gäller i en förvaltningsdomstol, med den skillnaden att det är revisorerna som själva beslutar vad de skall granska. Ett sådant kollegium, säg på fem personer allsidigt sammansatt, med de beskrivna arbetsformerna, skulle förmå att bära upp rollen som respekterade granskare och inte riskera att hamna i det kaos där Riksrevisionen har hamnat.

Resonemanget så långt gäller den så kallad effektivitetsrevisionen. Den andra delen av Riksrevisionens arbete gäller myndigheternas årsredovisningar och om reglerna följs. Det arbetet skall skötas av professionella revisorer, det bör framgå av lag. Men också den verksamheten bör stå under revisorskollegiets tillsyn och ansvar.

Självfallet skall riksrevisorerna kunna avsättas enbart efter ett riksrättsförfarande. Några förödmjukande utfrågningar varken här eller där skulle inte komma ifråga.

Kanske stegrar sig många inför en sådan ordning som här beskrivs. Ganska osvensk som den är. Men vill man inte gå den vägen så bör man återgå till ordningen som tidigare gällde, med en revision under regeringen. Dagens ordning inger inte och kommer heller inte i framtiden att kunna inge något förtroende. Dess makt, dess ledningsformer, bemanning och ideologi är omöjliga att förena med insikten att samhällets effektivitet och nytta innefattar mer än ekonomi och juridik och att verksamhetens ledning måste återspegla den insikten.

KG Scherman, generaldirektör Riksförsäkringsverket 1981-1996, tidigare bland annat statssekreterare 1976-1979. “

DN SÖNDAG 18 SEPTEMBER 2016

“ Tipset ledde till att Sveriges riksrevisorer tvingades gå

På kort tid har Sveriges tre riksrevisorer avgått. Bakgrunden är Dagens Nyheters granskning av Riksrevisionen, som pågått i flera månader. Vänskapsrekryteringar, otillåtna kontakter och ett oberoende som ifrågasätts av de egna anställda. Här är berättelsen bakom Riksrevisionens kris.

Den 9 oktober 2015. Fredagsmöte på Riksrevisionens huvudkontor.

Riksrevisor Margareta Åberg leder mötet med medarbetarna. De anställda på kontoren utanför Stockholm deltar via Skype. Margareta Åberg informerar om det förändringsarbete som hon och de två andra riksrevisorerna, Susanne Ackum och Ulf Bengtsson, genomför på myndigheten. Nya chefer ska rekryteras, revisionen ska förbättras.

Sedan byter hon ämne. Det är viktigt, säger Margareta Åberg, att Riksrevisionens anställda undviker jäv och intressekonflikter. Riksrevisionens uppdrag är att granska regeringen och alla andra myndigheter. Förtroendet för verksam-heten måste vara högt.

Hon tittar på de samlade medarbetarna och berättar historien om hur Julius Caesar skilde sig från sin fru, bara på grund av ryktet att hon kan ha förförts av en annan man.

”Caesars hustru får inte misstänkas”, säger Margareta Åberg.

Riksrevisionens förtroende får inte ifrågasättas.

Knappt ett år senare har alla de tre riksrevisorerna avgått. Politikerna överväger grundlagsändringar för att göra om hela Riksrevisionen. Myndigheten är i kris.

Vad var det som hände?

•••

Under våren 2016 dyker det upp ett meddelande i Dagens Nyheters krypterade tipstjänst.

”Jag är oroad över Riksrevisionens oberoende.”

Tipset handlar om rekryteringar och Riksrevisionens särskilda ställning som självständig granskare av staten. Uppgifterna blir liggande. Det är svårt att bedöma hur allvarliga de är. Riksrevisionen verkar inom andra lagar än de flesta andra myndigheter. Juridiken är komplicerad och ämnet är grått och byråkratiskt.

Men så kommer det ett nytt meddelande, från en annan tipsare.

”Ni borde titta närmare på Riksrevisionens ledning.”

Den 14 juni begär DN att ta del av de första handlingarna från Riksrevisionen. Sedan dess har myndigheten lämnat ut hundratals sidor med mejl, telefon- och postloggar, granskningsrapporter och tjänsteanteckningar som en del av granskningen.

Tidigt är det ett ärende som sticker ut. Riksrevisor Ulf Bengtsson har lagt sig i granskningen av länsstyrelsen i Skåne, trots att det är hans kollega Margareta Åberg som ansvarar för granskningen.

Landshövdingen i Skåne har fått kritik från Riksrevisionen för att hon köpt ut en kollega. Hon har försvarat sig med att hon hade rådfrågat Arbetsgivarverket, under samma tid som Ulf Bengtsson var generaldirektör för myndigheten.

Sedan har Ulf Bengtsson, i sin nya roll som riksrevisor, gett den kritiserade landshövdingen sitt stöd när hon ringde honom.

– Det passade ju så bra att han på något sätt var två myndigheter i samma person, säger landshövdingen när DN frågar varför hon kontaktade riksrevisorn.

Hur allvarligt är Ulf Bengtssons agerande?

För att få hjälp att bedöma det ringer DN till Revisorsnämnden, myndigheten som har tillsyn över landets auktoriserade revisorer. Men chefen för myndigheten, Per Johansson, vill inte svara på några frågor.

– Jag har tidigare varit chef på Riksrevisionen så det är kanske inte så lämpligt att jag går in i det ärendet så att säga, av oberoendeskäl, säger han och hänvisar till en kollega.

Men Per Johansson glömmer inte ärendet. Några dagar senare berättar han om samtalet från DN, och beklagar sig över granskningen, i ett mejl till sina tidigare kollegor på Riksrevisionen. Konversationen upptäcks när DN på nytt begär att ta del av mejl till och från chefer på Riksrevisionen.

– Det är ju olyckligt formulerat i det här meddelandet. Det är mer ett utryck för en personlig omtanke, säger Per Johansson när DN ställer frågor om mejlen.

Kvällen den 29 juni publiceras den första artikeln om Ulf Bengtssons agerande. Uppgifterna får riksdagens konstitutionsutskott att reagera. Det är KU som har nominerat de tre riksrevisorerna till deras uppdrag, och det är också den enda instans som tillsammans med riksdagen kan tvinga bort dem.

– För mig är det självklart att man som riks-revisor inte befattar sig med ett ärende som man redan har hanterat på något sätt, till exempel på en annan myndighet, säger KU:s ordförande Andreas Norlén (M).

•••

Några dagar efter publiceringen inleds Alme-dalsveckan i Visby. I den medeltida staden trängs politiker, lobbyister och journalister. Även Riksrevisionen är på plats. Myndigheten ska hålla ett seminarium med rubriken ”Fullt förtroende för förvaltningen i staten?”

Riksrevisor Ulf Bengtsson ska vara med på seminariet men han dyker inte upp. Det förklaras med att han har varit allvarligt sjuk, och att det blivit för mycket med uppmärksamheten kring hans agerande i Skåne-ärendet.

En liten skara besökare sitter i det varma Alme-dalstältet och lyssnar på Ulf Bengtssons kollega Margareta Åberg som förklarar att riksrevisorerna måste arbeta bättre med jävsfrågor.

Statsvetaren Olof Peterson ingår i panelen och säger att det inte finns några generella svar på om en chef som tappat förtroendet bör avgå.

– Men i Sverige är det alldeles för få som avgår, säger han.

Riksrevisor Margareta Åberg är självkritisk och säger i en intervju med DN att man med facit i hand ska hålla fingrarna borta från ärenden man varit inblandad i.

– Det har vi väl lärt oss av detta, säger hon.

Det är mitt i sommaren, semestertider. DN:s avslöjande väcker visserligen kritik från KU men få andra medier rapporterar om uppgifterna. Utifrån verkar lugnet återigen lägga sig över Riksrevisionens betonggrå huvudkontor på Nybrogatan i Stockholm. Men där inne har oron inte minskat utan i stället ökat.

En särskild grupp är tillsatt för att besvara och hantera DN:s granskning. Deras huvudfokus är inte längre Ulf Bengtsson.

•••

”Hej,

Tack för all hjälp med vår begäran. Här kommer en till.”

Under sommaren fortsätter DN att begära ut nya uppgifter om riksrevisorerna. Mejl- och telefonloggar som går ett halvår tillbaka gör det möjligt att kartlägga kontakter och begära ut enskilda mejl mellan riksrevisorerna och personer utanför myndigheten. De interna mejlen hålls där-emot hemliga och loggas inte heller enligt Riksrevisionen, men DN kan ändå upptäcka en mängd nya uppgifter om riksrevisorernas agerande.

Fredagen den 8 juli har DN tagit fram nytt material som vi vill fråga riksrevisor Susanne Ackum om. Men riksrevisorerna har följt DN:s arbete, ett utlämnat dokument i taget. De vet vilka uppgifter som kan ligga och vänta på att publiceras.

Först kommer beskedet att Susanne Ackum sitter i möte. Det kan inte bli någon intervju förrän senare under eftermiddagen.

– De har suttit där ganska länge nu, så jag har inte någon aning, säger pressekreteraren.

Timmarna går. På Riksrevisionen har cheferna slutat att svara i telefon. Men strax före klockan 18 återkommer pressekreteraren.

– Jag ber om ursäkt för att jag inte ringt tillbaka. Du kan inte få någon intervju med Susanne, men vi kommer att skicka ut ett pressmeddelande inom kort.

Några minuter senare publiceras nyheten på Riksrevisionens hemsida. Susanne Ackum avgår omedelbart. Hon vägrar ställa upp på en intervju, men skriver i en kommentar:

”Jag har agerat på ett sätt som innebär att jag anser det omöjligt att utöva mitt uppdrag som riksrevisor med fortsatt förtroende för mig och Riksrevisionen.”

Beskedet på fredagskvällen möts av förvåning och förvirring. I pressmeddelandet redogör riksrevisorn kortfattat men med precision för alla de uppgifter som DN tagit fram men ännu inte publicerat.

De följande dagarna rullas historien ut i flera artiklar. Susanne Ackum har under året rekryterat en mängd tidigare medarbetare från regeingskansliet till Riksrevisionen. I hennes mejl visar det sig hur en del av rekryteringarna har gått till.

”Efter sportlovet kommer en annons ut som då skräddarsys för honom”, skriver hon om rekryteringen av en person.

Riksrevisorerna har även rekryterat en ny assistent till Margareta Åberg. Flera dagar innan tjänsten utlystes träffades de på restaurang för att diskutera anställningen. När det sedan blev dags att formellt hantera ansökan så var utgången klar på förhand.

”Jag har precis sökt tjänsten och har fått en bekräftelse att min ansökan är mottagen av er. Jag kommer gärna till er för att skriva under när allt är klart”, skriver den blivande medarbetaren i ett mejl till Riksrevisionen.

Margareta Åberg har senare försvarat sig med att det var svårt att få fram lämpliga kandidater och att hennes assistent anställdes först efter att ansökningstiden gått ut.

De nyrekryterade får betydligt högre löner än kollegorna på Riksrevisionen. De ska i flera fall leda eller delta i granskningen av en politik som de själva varit med om att genomföra.

Mejlen avslöjar också hur utomstående har fått ta del av internt arbetsmaterial. Susanne Ackum har även på förhand skickat ett pressmeddelande till sin sambo för att få hans synpunkter innan en granskningsrapport publiceras.

Efter DN:s nya avslöjanden tillsätter Riksrevisionen en utredning ledd av j-gåtts.

Kritiken mot riksrevisorerna ökar. Inga-Britt Ahlenius, själv tidigare chef för dåvarande Riksrevisionsverket, säger att alla de tre riksrevisorerna borde avgå för att rädda myndighetens förtroende. Hon får medhåll från revisorernas branschorganisation FAR och antikorruptionsorganisationen Transparency international.

Men Margareta Åberg, som är riksrevisor med administrativt ansvar, vill inte svara på kritiken eller några andra frågor. I stället kommer beskedet att hon inte tänker ge några kommentarer före mötet med KU, en månad senare.

Först efter att det parlamentariska insyns-rådet uppmanat henne att svara på frågor från medier ändrar hon sig.

– Jag kommer lägga fram min berättelse i KU och låta KU ta ställning till den, säger hon.

•••

Den 5 augusti sätter sig de tre riksrevisorerna inför ett extrainkallat konstitutionsutskott. Längs med ena väggen sitter journalister från Sveriges största medieredaktioner. De tre riksrevisorerna har var sin liten bunt med papper, långa förskrivna anföranden om hur de själva ser på sitt agerande.

– Tack för inbjudan och för att vi fått möjlighet att ge vår beskrivning vid detta öppna möte, inleder Margareta Åberg.

Under veckorna som lett fram till utfrågningen i KU har DN publicerat flera artiklar om riks-revisorerna och situationen på deras myndighet. Avslöjanden om hur biståndspengar har gått till pension åt riksrevisorer och hur de har stoppat granskningar för flera miljoner kronor. Det har även framkommit att Margareta Åberg, precis innan hon tillträdde som riksrevisor, vittnade till förmån för sin vän finansmannen Tomas Fischer för att hjälpa honom undan en upptaxering på 100 miljoner kronor. Samtidigt var hon med och utsåg hans advokat till justitieråd i högsta förvaltningsdomstolen, ett av landets högsta juridiska ämbeten.

Men i KU är riksrevisorerna inte särskilt självkritiska. I stället målar de upp en mycket mörk bild av den myndighet som mötte dem när de tillträdde som riksrevisorer. Det är beklagligt om medarbetare har kommit i kläm, men Riksrevisionen måste förändras, är budskapet. De berättar också att både Margareta Åberg och Ulf Bengtsson varit sjukskrivna för allvarlig sjukdom under en stor del av året, och att Susanne -heten. Det som framkommit i DN är i några få fall olämpligt men sällan mer än misstag.

– Jag uppfyller kraven som ställs, säger Margareta Åberg när KU:s ordförande Andreas Norlén frågar om hon och Ulf Bengtsson själva tycker att de förtjänar att fortsätta sitt arbete.

På en pressträff två timmar efter utfrågningen meddelar KU att de delar den uppfattningen. Margareta Åberg och Ulf Bengtsson ska fortsätta sina uppdrag.

•••

– Ifrågasättandet av mitt oberoende i kombination med mitt hälsotillstånd gör att jag nu drar slutsatsen att jag inte har den kraft, den ork och det engagemang som krävs för att jag ska kunna fullfölja mitt uppdrag som riksrevisor.

Fyra veckor efter mötet med KU avgår Ulf Bengtsson. Under tiden som gått sedan utfrågningen har DN undersökt hans agerande i Riksrevisionens pågående granskning av Statens servicecenter. En myndighet han själv var styrelseledamot i fram till det att han blev riksrevisor.

Direkt efter mötet i konstitutionsutskottet frågade DN Margareta Åberg, som är ansvarig för granskningen, om hennes kollega haft något med den att göra.

– Det är min granskning och Ulf Bengtsson är inte involverad i den. Om han läser en sammanfattning eller någonting sådant utan att så att säga involvera sig i granskningen, så kan väl inte jag se något problem med det. Men det vet jag inte om han gjort.

Men har ni haft kontakt med varandra kring den granskningen?

– Nej, nej.

Så han har inte haft någon synpunkt på någonting, eller haft några idéer?

– Nej, nej.

Men DN har fått nya uppgifter om att det inte stämmer. När vi frågar generaldirektören för Statens servicecenter säger han att Ulf Bengtsson ringde för att höra vad han tyckte om Riksrevisionens granskning av myndigheten. Ulf Bengtsson får på nytt frågor om sin inblandning och medger då att han kommit med synpunkter på en sammanfattning, även om det enligt honom bara rörde sig om språkliga anmärkningar. Samtalet med generaldirektören handlade bara om hans hälsa, hävdar riksrevisorn.

Trots det väljer Ulf Bengtsson att avgå. Precis som hans kollega Susanne Ackum gör han det innan några uppgifter publicerats.

•••

DN:s granskning av Riksrevisionen fortsätter. Offentlighetsprincipen gör det möjligt att gå igenom riksrevisorernas kommunikation och agerande. Ändå är det svårt att få svar på frågor. Margareta Åberg som är den enda kvarstående riksrevisorn vill inte uttala sig om sina kollegers agerande. Konsulter från pr-byrån Gullers anlitas för att styra hela myndighetens kommunikation, eftersom både kommunikationschefen och pressekreteraren slutat före sommaren. Deras tjänster bemannas nu av anställda på Gullers. Men när DN vill intervjua den nya, inhyrda kommunikationschefen om hans uppdrag så får vi i stället beskedet att vi ska prata med pr-byråns vd.

– Det är han som skött kontakterna med Riksrevisionen och det är därför bättre att du pratar med honom, säger pressekreteraren, som även hon är inhyrd från Gullers.

Tre dagar efter att DN publicerat artikeln om pr-arbetet beslutar riksrevisor Margareta Åberg att flytta på pr-konsulterna och låta anställda på myndigheten ta över kommunikationsansvaret igen.

Ulf Bengtssons avgång och uppgifterna om hur Riksrevisionen sköter sitt kommunikations-arbete får på nytt riksdagens konstitutions-utskott att reagera. De har i debatten fått kritik för att ha varit för mjuka mot riksrevisorerna. KU har i sin tur hänvisat till att det som framkommit inte uppfyller de krav som lagen ställer för att riksdagen ska sparka en riksrevisor. Men politikerna i utskottet är påtagligt irriterade över att allt inte kom fram i den första utfrågningen.

– Vi vill att Margareta Åberg kommer till KU igen så att vi får alla kort på bordet. Det kan inte handla om att vi får information i bitar. Vi

förutsatte nog alla att alla fakta hade kommit fram, säger Hans Ekström, socialdemokratisk ledamot i KU.

Mötet ska ske så snart som möjligt, kanske redan om tio dagar, den 15 september. Men så blir det inte.

Måndagen den 12 september har Margareta Åberg ett samtal med KU:s ordförande Andreas Norlén. Vad som sägs är okänt, men enligt Andreas Norlén är riksrevisorn redan då tydlig med vad hon vill göra. Dagen därpå träffar hon utredaren Hans-Gunnar Axberger. Hans utredning börjar bli klar, och nu vill han ha svar på sina frågor. Axberger vill inte kommentera vad som sägs under mötet.

– Den här utredningen liknar inte något annat uppdrag jag har haft, eftersom saker hela tiden rör på sig. Det är skott på rörligt mål. Och nu har det rört sig ännu en gång, säger Hans-Gunnar Axberger om sin granskning.

Två dagar efter mötet med utredaren kallar riksrevisor Margareta Åberg på nytt till sig medarbetarna på Riksrevisionen.

•••

Den 15 september 2016. Extrainkallat morgonmöte på Riksrevisionens huvudkontor.

Riksrevisor Margareta Åberg leder mötet med medarbetarna. De anställda på kontoren utanför Stockholm deltar via Skype. Det har varit många sammankomster av det här slaget de senaste veckorna.

Mötet är väldigt kort. I sin hand håller Margareta Åberg ett kort, förskrivet meddelande.

Myndigheten är viktig, den behöver en nystart, säger hon.

Riksrevisionens förtroende måste återupprättas.

– Jag kommer i dag att be riksdagen om att få lämna mitt uppdrag. Det ska ske så snart en ny riksrevisor tillträtt, säger Margareta Åberg och tackar personalen.

Senare på dagen gör hon intervjuer i ett stort sammanträdesrum inne på Riksrevisionen.

– Det här beslutet har vuxit fram hos mig och det har blivit tydligare sedan min kollega Ulf Bengtsson avgick och jag blev ensam riksrevisor kvar. Tittar man på de utmaningar som verksamheten står inför så behövs det en ny uppsättning riksrevisorer, säger hon.

Margareta Åberg säger också att hon tycker att en del av kritiken varit överdriven, och att hon inte håller med om bilden av vänskapskorruption på Riksrevisionen.

– Samtidigt är det så att en myndighet ska klara av att granskas, säger hon.

Hans-Gunnar Axbergers utredning ska vara klar senast den 31 oktober. Under hösten ska riksdagens konstitutionsutskott ta initiativ till en översyn av hela Riksrevisionen. Det handlar bland annat om hur myndigheten styrs, och kan kräva en ändring av grundlagen.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN MÅNDAG 19 SEPTEMBER 2016

“ Ökade hotet mot Sverige hölls hemligt

Sverige har fått information om ett ökat hot från Ryssland. Hotet är topphemligt och bidrog till att Gotland i veckan åter militariserades.

DN kan i dag avslöja helt nya uppgifter om ett ryskt hot mot Sverige. Källor med insyn i underrättelseläget och Sveriges militära beredskap uppger för DN att det finns ett höjt hot. Det beskrivs som ett hot från Ryssland riktat mot Sverige.

Hotets karaktär och innehåll har klassats som topphemligt, ”av synnerlig betydelse för rikets säkerhet”. Det innebär att innehållet inte får röjas. Endast ett regeringsbeslut kan häva sekretessen. Källor i regeringskansliet uppger för DN att hotet från Ryssland ökat, men att innebörden av hotet hålls hemligt även för dem.

Den senaste månaden har hotbilden mot Sverige diskuterats offentligt. Bland annat när USA:s vicepresident Joe Biden kom till Stockholm den 25 augusti och inför den samlade presskåren slog fast: ”Låt det inte råda några missförstånd, hos herr Putin eller någon annan, om att detta är okränkbart territorium. Punkt. Punkt. Punkt!”

I början av september talade både överbefälhavaren Micael Bydén och försvarsminister Peter Hultqvist (S) om ett försämrat säkerhetsläge.

Samtidigt genomförde Försvarsmaktens ledning flera oanmälda kontroller av förbandens beredskap. Arméns skarpa utryckningsstyrka, den operativa reserven från Skaraborgs regemente P 4, skickades på en sådan kontroll till Gotland. I onsdags, den 14 september, beordrade ÖB att kompaniet ska vara kvar för att trygga ständig militär närvaro på ön.

DN har sökt försvarsminister Peter Hultqvist som inte vill uttala sig om DN:s avslöjande.

En av Sveriges främsta specialister på att bedöma den här typen av information är Wilhelm Agrell, professor i underrättelseanalys vid Lunds universitet.

– Någonting har hänt i underrättelsebilden. Men vi medborgare vet inte vad det är. Däremot ser vi effekterna av det. Den snabba baseringen av förbandet till Gotland är exceptionell, säger Wilhelm Agrell.

Under de många kriserna under kalla kriget var höjningarna av Sveriges militära beredskap långsamma och försiktiga. Men nu har Sverige visat att man snabbt kan gå från ord till handling, enligt Agrell.

Dagen efter ÖB:s order beslutade regeringen på torsdagen att tidigarelägga delar av den permanenta stridsgrupp som ska finnas på Gotland, enligt riksdagens försvarsbeslut 2015. Wilhelm Agrell påminner om att riksdagsbeslutet också upplyste omvärlden om att förbandet inte skulle vara stridsklart förrän 2018.

– Det skapade ett tidsfönster på några år för den som enkelt skulle vilja agera kuppartat. Men den fönsterluckan stängdes nu genom beslutet att

kompaniet ska vara kvar, och sedan avlösas av andra, påpekar Wilhelm Agrell.

Det höjda hotbilden återspeglas också i hur Försvarsmaktens ledning ändrat språkbruk. I januari skrev dåvarande arméchefen generalmajor Anders Brännström att ”vi kan vara i krig inom några år”.

Brännström avfärdades då av chefen för högkvarterets ledningsstab generallöjtnant Dennis Gyllensporre med orden: ”Försvarsmakten ser i dag inget direkt militärt angreppshot mot Sverige. Ett militärt angreppshot kan aldrig uteslutas, men är alltjämt osannolikt”.

Men när överbefälhavaren Micael Bydén på onsdagen beordrade ständig militär verksamhet på Gotland sade han: ”Sannolikheten för ett militärt isolerat angrepp är fortsatt låg”. ÖB besökte på torsdagen förbandet på plats på Gotland och DN frågade där hur ett angreppshot som var ”osannolikt” i januari nu kunde ha låg sannolikhet.

– Det är i så fall en glidning. Mitt uttryck är att sannolikheten är låg, och det står jag fast vid. Över tiden har omvärldsläget ändrats, det är försämrat läge, svarar Micael Bydén.

Enligt Wilhelm Agrell är skiftet av ordval från ”osannolikt” till ”låg sannolikhet” en viktig förändring. Risken för för ett isolerat angrepp mot Sverige har nämligen under lång tid, av både politiker och försvarsledningar, bedömts som osannolikt.

– Osannolikt betyder att risken är mycket liten, storleksordningen någon procent. Att något har låg sannolikhet betyder att det antagligen inte händer, men att det kan vara 15 procents risk att det händer. Många bedömde att det var osannolikt att Ryssland skulle annektera Krim och gå in i Ukraina, men det hände bevisligen ändå, säger Wilhelm Agrell.

I känsliga säkerhetsfrågor informerar regeringen ibland även partiledarna. DN har frågat Liberalernas partiledare Jan Björklund om det nya ryska hotet mot Sverige. Björklund svarar att han inte vill kommentera detta. Däremot säger han så här om ÖB:s uttalanden.

– Jag tycker att det är en riktig uppjustering av hotbilden. Det är inget hemligt över det. Alla kan ju se det ryska agerandet, det ryska språkbruket, den militära närvaron, den militära övningsverksamheten, aggressiviteten och därtill uppträdandet i Ukraina och annekteringen av Krim. Så hotbilden är en annan i dag än för något år sedan. För vår del tyckte vi ju att nivån redan i försvarsbeslutet 2015 var otillräcklig, säger Jan Björklund.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se “

“ **Bakgrund. Militär närvaro på Gotland**

Försvarsmakten beslutade den 14 september att permanent ha förband på Gotland.

Anledningen är den ”över tid försämrade säkerhetssituationen” i närområdet och baseras på det senaste försvarspolitiska inriktningsbeslutet, som bland annat innebär att försvaret ska ha en ”tydligare inriktning mot ett nationellt försvar”.

Den permanenta stridsgruppen ska vara klar i mitten av 2017, vilket är ett halvår tidigare än vad som först var planerat.

Källa: Försvarsmakten “

DN MÅNDAG 19 SEPTEMBER 2016

“Vi kan vänta oss högre anslag till försvaret

Analys. När det nuvarande försvarsbeslutet fattades förra året byggde det på att ett enskilt militärt angrepp på Sverige är osannolikt. Den bedömningen ser det ut som Försvarsmakten och regeringen har ändrat. Tror de på sin egen riskbedömning kan vi vänta oss högre försvarsanslag framöver.

Försvara Sverige mot vadå? frågade dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt (M) i SVT:s partiledarutfrågning i augusti 2014. Ryssland hade annekterat Krim, kriget i östra Ukraina hade brutit ut, men fortfarande var statsministerns syn att Ryssland inte var någon aggressiv makt. Den förra regeringen brukade understryka att Ryssland rustade från en låg nivå.

Riksdagspartierna hade samma vår, 2014, enat sig om en gemensam bedömning av säkerhetsläget. Förra året mynnade det ut i ett nytt försvarsbeslut mellan regeringen, M, C och KD. De borgerliga krävde högre anslag än regeringen först ville acceptera, och L lämnade försvarssamtalen. Men till sist blev det en uppgörelse.

Beslutet byggde på en något mörkare syn på Ryssland än tidigare och en större satsning på Sveriges nationella försvar. Men bedömningen var fortfarande att ett enskilt angrepp på Sverige var osannolikt.

Nu, inom loppet av ett antal veckor, ser den bilden ut att ändras. Vad som har hänt konkret är hemligstämplat, den som avslöjar det kan sättas i fängelse. Men en ändrad hotbild bygger på enskilda händelser eller uppgifter, hot kan inte uppstå i största allmänhet.

Professorn i underrättelseanalys, Wilhelm Agrell, bedömer att risken för ett militärt angrepp mot Sverige har ökat avsevärt. Han stödjer sig på hur Försvarsmakten och rege-ringen har reagerat på sistone.

* Sverige har snabbare än planerat baserat ett militärt kompani på Gotland.

* ÖB uttrycker sig annorlunda när han talar om hotet mot Sverige. Från att tala om ”osannolikt” talar ÖB nu om ”låg sannolikhet” för ett angrepp.

Agrells bedömning att sannolikheten för ett isolerat angrepp ökat från någon procent till omkring 15 procent är mycket uppseendeväckande.

Har Wilhelm Agrell rätt i sin tolkning, och om det ökade hotet inte är tillfälligt, får vi sannolikt se konturerna av det i handling. Precis som vi fick i veckan när Gotland fick stridsfordon och yrkessoldater.

Något spår lär i så fall kunna ses i budgetpropositionen i morgon. Det kan också bli formella eller informella överläggningar med partierna bakom försvarsupp-görelsen. Bedömer de att det numera finns ett hot mot Gotland så har ön vare sig luftvärn, kustrobotar eller artilleri till skydd.

Den civila beredskapen med försörjning av livsmedel, bränsle och vatten har också stora brister.

De flesta partierna i Sveriges riksdag anser att ett fungerande militärt försvar minskar risken att bli indragen i krig.

När Sovjetunionen kollapsat började Sverige krympa sitt försvar. Det var en reaktion på att den en gång så starka sovjetiska militär-makten bokstavligen rostade sönder och en tro på en demokratisk utveckling i Ryssland. Regementen lades ned i Sverige, stora delar av civilförsvaret avvecklades, anläggningar såldes. Fram till 2008 pågick nedskärningarna i Sverige. Då hade Ryssland redan vänt trenden.

Nu har Ryssland ökat sin militära förmåga dramatiskt, och för krig både i Syrien och Ukraina samtidigt som stora övningar hålls i Östersjön.

Militär styrka är relativ. Det är tanken bakom nedrustning, att alla ska växla ned sina styrkor lika mycket, då består ändå maktbalansen. Nu rustar Ryssland kraftigt vilket försvagar grannländerna, relativt sett. Ska Sverige minska glappet kommer det att skapa interna politiska våndor mellan regeringspartierna.

Men regeringen och partierna bakom försvarsuppgörelsen behöver en linje som hänger ihop. Har det militära hotet ökat behöver medborgarna tydligt få veta det, och då krävs någon form av åtgärder från riksdagen.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN MÅNDAG 19 SEPTEMBER 2016

”Enda vägen framåt är att vi hjälps åt globalt”

Trots stor risk för ett sönderkompromissat resultat ser utrikesminister Margot Wallström FN:s toppmöte om migration som nödvändigt. – Ansvaret är globalt, säger Wallström i en intervju med DN.

Med rekordmånga människor på flykt i världen och ett i många länder massivt motstånd mot att ta emot flyktingar är utmaningarna enorma för det toppmöte om migration och flyktingar som äger rum i New York i dag, måndag, i anslutning till FN:s generalförsamling.

I omedelbar koppling till det har USA:s president Barack Obama tagit initiativ till ett separat toppmöte mellan politiska ledare, bland annat i syfte att samla in pengar för flyktinginitiativ. Sverige står då som medvärd.

Det utkast till uttalande som har tagits fram inför toppmötet har fått skarp kritik av både Amnesty International och människorättsorganisationen Human Rights Watch för att vara urvattnat och förstört av enskilda länders egenintressen. Så nämns exempelvis inga exakta krav på antal flyktingar som ett land kan tvingas ta emot.

Sveriges utrikesminister Margot Wallström vill se ett gemensamt erkännande av ett solidariskt och globalt ansvar för

flyktingmottagande för att anse mötet som en framgång, men hon inser att vägen dit är svår:

– Under några utrikesministermöten i EU under den tid då flyktingkrisen var som mest påtaglig, sades saker som jag aldrig trodde att jag skulle höra. Några länder köpte all taggtråd, andra alla filtar och mellan dem fanns en avgrund. Sakta men säkert har vi ändå tagit oss framåt och även om det finns länder med ett hårdnackat motstånd finns också länder där det nu förs en diskussion. Och vi kan bara fortsätta argumentera för att den enda vägen fram är en väg där vi hjälps åt – globalt, säger Margot Wallström.

Trots det ser hon de brett hållna mötena som nödvändiga.

– Det är viktigt att känna hur frågan utvecklas och vilka frågor man kan driva. I dag är över 61 miljoner människor på flykt, och de är ofta svåra att nå, många av dem bor inte i flyktingläger utan i urbana miljöer.

Utöver en fördelning av flyktingar i ett kvotsystem väntas toppmötet också ta upp frågor om återvändande och om grundorsakerna till att människor flyr.

Det förebyggande konfliktarbetet hör också till Sveriges främsta prioriteringar inför inträdet i FN:s säkerhetsråd 2017.

I regeringens budgetproposition finns en höjning av anslaget till FN:s fredsbyggande fond med 20 procent, till 70 miljoner kronor. Höjningen gör Sverige till fondens näst största givare.

– Vi vill öka användningen av FN:s artikel 6, som handlar om det förebyggande arbetet, och utveckla metoderna för hur det ska gå till. Det kan handla om att se till att få bättre och tidigare information från områden som hotar att bli våldsamma, kanske genom att skicka dit en grupp kunniga personer. Ofta brister informationen: många länder är mycket känsliga för vad de ser som en inblandning i deras inre angelägenheter, säger Wallström.

Stadgans formulering om ”tidig varning” måste åtföljas av en ”tidig handling”. Det rör sig även om att tala med länder, inte bara om dem, och om en ökad transparens kring vad som diskuteras i rådet. Därutöver kommer Sverige att fortsatt betona kvinnornas situation och roll i alla konfliktsituationer och lösningar av dem, som medlare, deltagare i trupper och som förhandlare.

– Det måste komma instinktivt, säger Wallström som under sin tid som utrikesminister har lagt stor vikt vid kvinnors roll.

Under FN-veckan medverkar hon i nätverk och möten på regeringsnivå om genus- och jämställdhetsmål, bland dem ”Call to action”, som handlar om könsrelaterat våld i humanitära kriser och är grundat av USA:s utrikesminister John Kerry.

Om USA på en rad områden har varit en samarbetspartner till Sverige under Obamas administration, kan landet efter presidentvalet få en helt annan inriktning, om Trump vinner över Hillary Clinton. Wallström vill undvika att spekulera i valutgången, men säger:

– Utifrån våra egna politiska övertygelser är det klart att vi hoppas att sans, vett och omdöme ska få segra. USA måste spela en viktig roll och är en stormakt vars idéer i hög grad styr utvecklingen. Det politiska debattklimat som har vi har sett inger inte förtroende och jag är rädd att det också sprider sig till andra länder, att man tycker att det är

okej att ljuga, förneka vetenskap eller tillbakavisa allt rationellt. Man förfäras över en del uttalanden som görs.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“ **Fakta. Sverige medvärd för mötet i New York**

FN:s 71:a generalförsamling äger rum i New York.

Generalförsamlingen är Ban Ki Moons sista; han lämnar sin post vid årsskiftet efter tio år.

Flyktingtoppmötet är en av generalförsamlingens särskilda programpunkter. Värdar för det i är USA, Sverige, Kanada, Tyskland, Mexiko, Jordanien och Egypten.

Under veckan lanseras också ”Global deal”, ett initiativ för global arbetsrätt, lett av Stefan Löfven.

Från svenskt håll deltar statsminister Stefan Löfven, Isabella Lövin, minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat, utrikesminister Margot Wallström, justitie- och migrationsminister Morgan Johansson samt folkhälso- och sjukvårdsminister Gabriel Wikström.

I januari tar Sverige plats som en av de tillfälliga medlemmarna i FN:s säkerhetsråd. Sverige röstades in i juni för en mandatperiod på två år och börjar i januari 2017 som ordförandeland.

Sverige har suttit i säkerhetsrådet vid tre tillfällen: 1957–1958, 1975–1976 samt 1997–1998. “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Löfven befäster blocken

Att Stefan Löfven säger att han tänker sitta kvar som statsminister tills han blir fälld av riksdagen är inget märkvärdigt. Den gamla socialdemokratiska synen på regeringsfrågan ligger fast. Det framgick av helgens utspel (SvD 18/9).

Innebörden av beskedet är denna: En majoritet – vilket lär kräva både allianspartiernas och Sverigedemokraternas röster – måste gå emot honom i den statsministeromröstning som kommer efter valet 2018. Med andra ord ger han sig inte frivilligt, och det är en logisk följd av att decemberöverenskommelsen inte längre gäller.

Men efter att ha slagit fast det uppenbara lade statsministern till något mer. Han lämnar snällt in sin avskedsansökan ifall alliansen och SD säger att de ska regera ihop. ”Tänker de det?” är den fråga som har väckts efter sommaren, och S-ledaren vill hålla liv i debatten.

Mellan raderna anas ett försök till utpressning mot Centerpartiet och Liberalerna. Alliansen ska klyvas. Konservativa och liberala krafter sägs gå isär. Vilken sida väljer de?

Jan Björklund och Annie Lööf försvarar sig, och de bör undvika att gå i fällan som har gillrats av de motståndare som försöker dela svensk borgerlighet.

Tiden fram till valet 2018 blir ett tvåfrontskrig. Centerns och Liberalernas första huvudvärk är Jimmie Åkesson, som uppträdde med sedvanligt självförtroende i söndagens ”Agenda” i SVT.

Där talade han vitt och brett om ett hypotetiskt samarbete med Moderaterna och Kristdemokraterna. I trion skulle Åkesson, enligt honom själv, spela rollen som de nödställdas röst och det sociala samvetet.

Många deltar i målandet av den världsbild som SD försöker upprätta. Nu när flyktingpolitiken är närapå Åkessonsk sägs det inte längre finnas några stora hinder för ett samarbete med M och KD. Verkligheten har liksom normaliserat partiet, och frestelsen ökar för de borgerliga att utnyttja Sverigedemokraternas mandat i riksdagen.

Men bilden är falsk. Sverigedemokraternas nationalistiska vision är fortfarande alldeles unik. Skiljelinjerna gentemot alliansen går inte att reducera till paragrafer i asyllagstiftningen.

Den påstådda samhörigheten med de borgerliga bygger på ett ideologiskt gungfly och överlappningen är i många frågor högst sannolikt tillfällig.

Precis som Sverigedemokraterna tror sig Socialdemokraterna vinna på att utmana sammanhållningen inom alliansen och dela upp den i en liberal och konservativ del. Det har från början varit Stefan Löfvens mål att lirka loss L och C från samarbetet och få dem att staga upp hans regering. Ett nytt läge har uppstått i debatten om SD-samarbete.

Men strategin är inte ett dugg mer raffinerad än de tidigare försöken att klyva alliansen i dess mindre beståndsdelar. Trots att han har misslyckats med att upphäva blockpolitiken är Stefan Löfvens världsbild densamma som när han bildade regering för två år sedan. Inviter sker med armbågen, utan förståelse för motpartens intressen, behov och självbevarelsedrift.

En av nyckelmeningarna inom Löfvens filosofi, och förklaringen till att läget i riksdagen är lika låst som förr, återfanns i hans svar på frågan om blocköverskridande alternativ: ”Framför allt skulle det vara en socialdemokratisk statsminister”.

Ingen kan förebrå Annie Lööf och Jan Björklund för att de har avstått från att ställa upp. Miljöpartisterna har dessutom fått erfara vad samarbetet med Socialdemokraterna innebär och resultatet ligger i öppen dager. Visst banade de själva väg för sin kris, men partiets olycka sedan valet 2014 är också regeringspartnerns fel. Bristande omsorg och avsaknad av gemensamma projekt har fått MP att lida.

S-ledarens dröm är att införliva Centerpartiet och Liberalerna i detta kärlekslösa äktenskap. Trovärdigheten brister inte minst eftersom han själv tycks ovillig att överväga alternativ där Socialdemokraterna får sjunga andrastämman. Stefan Löfven anser att blockpolitiken är ”förödande”, och han har en poäng, men det mesta han gjort hittills har snarast förstärkt den.

I helgen firade alliansen att det är tio år sedan den första valvinsten. Nu är verkligheten annorlunda. Det behöver byggas bredare majoriteter i svensk politik. Gamla fiendebilder behöver förändras.

Men trots förskjutningarna i svensk politik är den borgerliga idégemenskapen verklig. Om nya samarbeten ska bli verklighet kan partiledarna inte uppträda som Stefan Löfven.

DN 20/9 2016

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Folkpartier klarar det inte riktigt

För inte så länge sedan var Angela Merkel ohotad ledare för Tyskland. Förbundskanslern var dessutom EU:s odiskutabelt mäktigaste politiker. Tänk vilken förändring en flyktingkris kan innebära.

Från början väckte Merkels ”vi klarar det” beundran. Nu ifrågasätts hennes beslut att öppna gränserna för flyktingströmmen på många håll i Europa. Även i hemlandet har kritiken växt. Det främlingsfientliga partiet AFD har etablerat sig.

På söndagen genomled Merkels kristdemokratiska CDU en storförlust i delstatsvalet i Berlin, kort efter en liknande nesa i hennes eget Mecklenburg-Vorpommern. Hon har inte sagt om hon ställer upp för en fjärde mandatperiod i förbundsdagsvalet nästa höst. Men det är som vanligt för tidigt att räkna ut henne.

Huvudstaden är inte typisk, decennier av delning sätter ännu politiska spår. Integration var en viktig fråga, men det fanns gott om lokala teman. AFD snodde åt sig 14 procent. Även vänsterpartiet Die Linke, arvtagaren till det östtyska kommunistpartiet, lever på missnöjesröster och avancerade.

CDU gick uselt, men socialdemokratiska SPD tappade ännu mer. Dess borgmästare i Berlin är dock populär, till skillnad från den federale ordföranden Sigmar Gabriel som ligger långt efter Merkel i förtroendemätningarna.

Efter de stora partiernas debacle ser SPD ut att tvingas styra med både De gröna och Die Linke. Och det må fungera i Berlin. Men CDU får en modell att skrämmas med i förbundsdagsvalet. SPD har visserligen förlorat på att sitta i den stora koalitionen med Merkel, och vill inte ha en ny, men vänsterns finans- och utrikespolitik är synnerligen omöjlig att leva med.

På måndagen skulle ett SPD-konvent rösta om EU:s frihandelsavtal med Kanada, som har väckt ett irrationellt men utbrett motstånd i exportmästaren Tyskland. Gabriel har satsat sin prestige på ett ja, men en seger får inte bli knapp för att verka övertygande.

För kristdemokraterna kan motgångarna i stället fokusera sinnena. Det bayerska systerpartiet CSU bedriver krypskytte mot Merkel i flyktingfrågan. Men ju närmare valet 2017 kommer, desto mindre skäl att fortsätta gräla.

Inget av de tyska folkpartierna mår dock särskilt bra. SPD har länge harvat under 25 procent. Nu har sjukan anfrätt även CDU. AFD komplicerar alla ekvationer, om fenomenet känns igen. Både CDU och SPD skulle nog behöva leta upp något lagom inspirerande framtidsprojekt.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

”Mer till investeringar och underhåll av järnväg”

“Infrastrukturen en viktig satsning. För åren 2019–2020 vill vi ge Trafikverket 8,7 miljarder mer för investeringar och underhåll. Den största delen ska gå till järnvägsunderhåll. Senare i höst kommer en infrastrukturproposition för åren 2018–2029, skriver Magdalena Andersson (S), Per Bolund (MP) och Ulla Andersson (V).

Sedan regeringsskiftet sjunker arbetslösheten, skolorna anställer fler, Sverige går före i klimatomställningen och äldreomsorgen får viktiga tillskott. Sverige har den högsta sysselsättningen i EU och 120 000 fler har ett jobb att gå till. Samtidigt kvarstår många utmaningar.

Situationen i välfärden, inte minst skolan, är på flera håll ansträngd. Den ekonomiska ojämlikheten är fortfarande stor. Arbetslösheten pressas ned, men är fortfarande för hög och fler måste rustas att ta de nya jobb som skapas. Klimatutmaningen växer, 2016 ser ut att bli det varmaste året som någonsin uppmätts. Ska vi lyckas vända utvecklingen måste vi agera kraftfullt.

I en tid full av utmaningar ska Sverige vara ett land som håller ihop. Det är vårt utgångsläge för budgetpropositionen för 2017 som är en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet.

Tillväxten i Sverige är högre än i jämförbara länder. Konjunkturen sätter ramarna, men det som ger svensk ekonomi sin särskilda styrka och stabila grund är den svenska modellen. Genom ett starkt välfärdssystem möjliggör vi för människor att kombinera arbete med familjeliv. Den svenska lönebildningsmodellen har levererat reallöneökningar till breda grupper och det svenska utbildningssystemet har gett en högutbildad arbetskraft och ett konkurrenskraftigt företagsklimat. Vårt gemensamma skyddsnät gör att vi vågar investera, byta jobb, flytta, starta företag och skaffa barn. Det skapar ekonomisk tillväxt och det skapar utrymme för människor att växa.

Det är därför viktigt att ta ansvar och värna de offentliga finanserna. Regeringen för en ansvarsfull finanspolitik och det stora underskott vi ärvde vänds nu till balans och överskott. Hushåll och företag ska kunna lita på att det offentliga åtagandet gäller, även när förutsättningarna ser sämre ut.

Den förra regeringen lät stora skattesänkningar gå före välfärden. Det resulterade i att antalet anställda i välfärden sjönk kraftigt i förhållande till befolkningen, och många verksamheter i kommuner och landsting är i dag pressade.

Därför gör vi en historisk satsning på välfärden och skjuter till 10 miljarder kronor årligen till kommunsektorn. Det är den största enskilda förstärkningen av statsbidragen någonsin. Välfärdsmiljarderna kommer att göra det möjligt att utveckla välfärdens verksamheter, inte minst genom att anställa fler. Tillsammans med våra tidigare välfärdssatsningar motsvarar det kostnaden för 30 000 anställda i välfärden.

Kunskapsresultaten i den svenska skolan har under många år fallit och skolan har blivit allt mer ojämlik. Nu ligger fokus på att vända utvecklingen och höja kunskapsresultaten. Nyckeln till att lyckas med detta är lärarna. 13 000 fler anställda i skolan på två år gör att personaltätheten i skolan nu ökar. För att fler ska söka sig till och stanna kvar i läraryrket har vi bland annat satsat på höjda lärarlöner och bättre fortbildningsmöjligheter. Nu bygger vi ut lärar- och förskolelärarutbildningarna med ytterligare 3 600 helårsstudenter till 2021. För att alla elever ska få det stöd de behöver i tid har vi skjutit till resurser för tidiga insatser i skolan och tar fram en läsa-skriva-

räkna-garanti. För en mer jämlik skola ökar stödet till skolor med tuffast förutsättningar.

Regeringen fortsätter arbetet för att nå EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Arbetslösheten minskar och vi har nu den lägsta ungdomsarbetslösheten på 13 år och den högsta sysselsättningsgraden i EU, men alltför många saknar fortfarande ett jobb att gå till. Samtidigt upplever arbetsgivare att det är svårt att hitta rätt kompetens. För att stärka människors jobbchanser har ett nytt kunskapslyft påbörjats. Mer kommer dock att behöva göras, särskilt för att de som nu bygger sina liv i Sverige snabbare ska komma i arbete. Därför utökar vi kunskapslyftet, förstärker etableringsinsatserna för nyanlända och skapar moderna beredskapsjobb i staten. Avsaknad av körkort är för många ett hinder för jobb. Vi kommer därför att utreda i syfte att införa CSN-lån för körkortsutbildning under mandatperioden. Satsningar på bredbandsutbyggnad underlättar att arbeta och driva företag på landsbygden.

Runt om i Sverige blir synen av byggkranar allt vanligare. Bostadsbyggandet ökar kraftigt och är uppe på nivåer som inte setts sedan miljonprogrammets dagar. Bristen på bostäder fortsätter dock att vara en stor samhällsutmaning. Vi genomför därför den största bostadspolitiska satsningen på 20 år. I ett Sverige som håller ihop måste infra-strukturen gå att lita på, det är grunden för industrins konkurrenskraft och människors tillgänglighet till jobb och bostäder. Senare i höst kommer regeringen att lämna en infrastrukturproposition för åren 2018–2029 till riksdagen. För 2019–2020 görs i nuläget bedömningen att Trafikverket kan klara av att hantera 8,7 miljarder mer för investe-ringar och underhåll, varav den största delen går till järnvägsunderhåll.

Klimatet är vår tids ödesfråga och Sverige ska visa globalt ledarskap. Därför har regeringen satt upp målet att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. För att påskynda omställningen till ett hållbart samhälle förstärker och förlänger vi Klimatklivet, stödet för lokala och regionala klimatinvesteringar, och utökar Stadsmiljöavtalen som stärker hållbara transportslag som kollektivtrafik och cykel. Men klimatarbetet stannar inte vid Sveriges gränser: vi förstärker stödet till låg- och medelinkomstländernas klimatomställning och klimatanpass-ning, och genomför en utsläppsbroms som minskar internationella utsläpp genom att köpa och annullera utsläppsrätter inom EU.

Sverige ska vara ett land i arbete och sammanhållning, i jämlikhet och hållbar utveckling. Kampen mot ojämlikheten är en viktig del av samhällsbygget. Växande klyftor göder oro, egoism och rasism. I denna budget stärker vi marginalerna för hushåll med svag ekonomi bland annat genom att höja inkomstgränserna i bostadsbidraget och garantinivån i sjukersättningen. Vi höjer också flerbarnstillägget för det tredje barnet. Socialförsäkringssystemen måste gå att lita på.

Samhället måste både stå upp mot och förebygga brottsligheten. Vi tillför därför ytterligare resurser till Polismyndigheten och kommer att se över lagstiftningen gällande attacker mot blåljuspersonal. Under det senaste året har Europa fått uppleva flera fruktansvärda terrordåd och hotbilden mot Sverige ska inte negligeras. För att kunna intensifiera Säkerhetspolisens arbete får de stärkta resurser.

Sverige ska inte möta framtiden med nedskärningar i välfärden, låga löner och sänkta klimatambitioner. Sverige ska hålla ihop. Vår framgång ska byggas med arbete, kunskap, jämlikhet och investeringar för framtiden. Det är så vi tar ansvar för Sverige och utvecklar det moderna samhällsbygget.

Magdalena Andersson, finansminister (S)
Per Bolund, biträdande finansminister (MP)
Ulla Andersson, ekonomisk-politisk talesperson (V) “

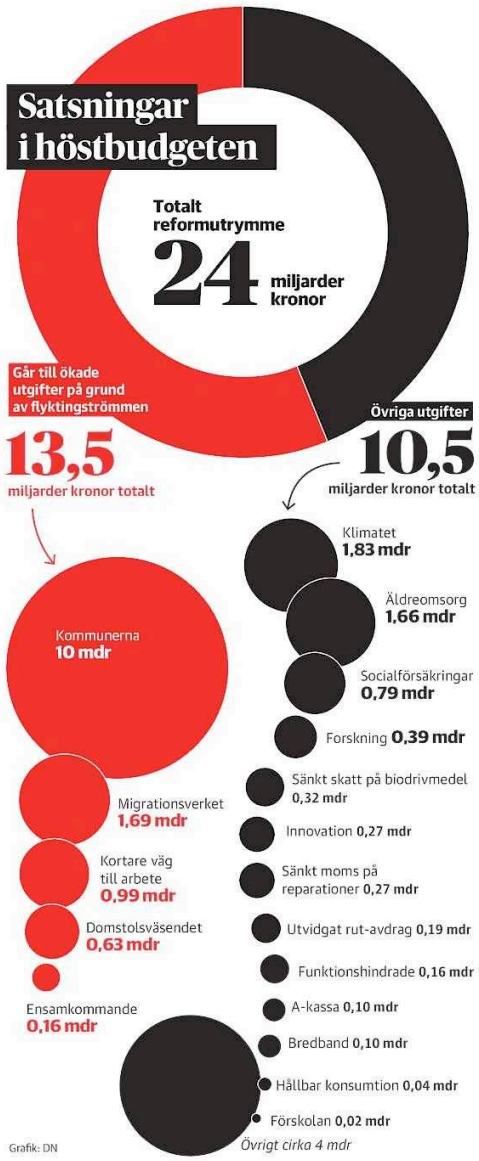

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Mottagande av nyanlända får halva potten

Mer än hälften av satsningarna i hös-budgeten nästa år beror på den stora flyktingströmmen. På måndagen presenterade regeringen en satsning på över tre miljarder kronor för att förbättra mottagandet av nyanlända och snabbare få dem i arbete.

När finansminister Magdalena Andersson (S) på tisdagen i detalj redogör för regeringens höstbudget är det mesta redan känt. Av reformutrymmet på 24 miljarder kronor kan 13,5 miljarder kronor knytas till den stora flyktingströmmen.

Den största posten är tio miljarder kronor till kommunerna som för 2017 fördelas efter hur många flyktingar som varje kommun och landsting tagit emot.

– Fram till 2019 har vi ett gap på 50 miljarder kronor. Det är både kopplat till en större andel äldre som kostar mer pengar i den kommunala budgeten, färre i arbetsför ålder och flyktingarna, säger Annika Wallenskog, chefsekonom på Sveriges Kommuner och landsting.

Nästa år får Migrationsverket ett tillskott på 1,7 miljarder kronor, kortare väg till arbete för nyanlända för 992 miljoner kronor och domstolsväsendet på 625 miljoner kronor. Satsningen på totalt 3,5 miljarder kronor för att förbättra mottagandet och etableringen av

nyanlända kan jämföras med de totala ökningarna i socialförsäkringssystemet som kostar statskassan 786 miljoner kronor.

– Fokus är att ge människor möjlighet att komma in i det gemensamma samhällsbygget, stärka kapaciteten i mottagandet och klara etableringen, sade finansmarknadsminister Per Bolund (MP) vid måndagens presentation tillsammans etablerings- och arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

För 2018 får Migrationsverket ytterligare 1,3 miljarder kronor för att få ned handläggningstiderna. Samtidigt anser regeringen att Migrationsverket kan bli mer effektivt och kräver besparingar på 200 miljoner kronor om året mellan 2017 och 2020.

Anslagen till domstolsväsendet ökar eftersom migrationsdomstolarna kommer att tvingas avgöra fler asylmål när fler överklagar beslut.

Framöver ökar också antalet nyanlända som ska etablera sig på arbetsmarknaden kraftigt. Deras utbildningsnivå skiljer sig kraftigt. En tredjedel, varav många kvinnor, har mycket låg utbildning, ytterligare en tredjedel har påbörjat gymnasiet, medan övriga har hög utbildningsnivå. Hittills går det alldeles för trögt att få in samtliga grupper på arbetsmarknaden, anser regeringen.

– Resultatet är ganska uselt, konstaterar Ylva Johansson.

Bara 31 procent har hittills i år fått jobb 90 dagar efter att ha genomgått en så kallad etableringsplan. Särskilt kvinnor har svårt att få in en fot på arbetsmarknaden.

Bland annat tillförs Arbetsförmedlingen resurser, 530 miljoner kronor i år. Dessutom görs nystartsjobben om. Subventionerna för dem som har varit arbetslösa i mindre än två år halveras och får en maxtid. Många av dem skulle förmodligen få jobb ändå, menar regeringen. Samtidigt ökar subventionerna för personer som har varit arbetslösa i mer än tre år och för nyanlända.

– Många som tidigare var arbetslösa får jobb och ungdomsarbetslösheten sjunker snabbt. Samtidigt ökar andelen arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det beror framför allt på nyanlända som skrivit in sig på Arbetsförmedlingen, säger Ylva Johansson.

Hon utlovar också nya satsningar i utbildningssystemet i tisdagens presentation av statsbudgeten.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

Riksdagsutskott kräver besked om ryskt hot

Riksdagens försvarsutskott kände inte till att det fanns ett nytt ryskt hot mot Sverige. Utskottet kommer att begära information av regeringen. Liberalerna och Kristdemokraterna vill genomföra snabba åtgärder för att stärka försvaret.

Som DN avslöjade på måndagen finns ett nytt hot från Ryssland mot Sverige. Hotets karaktär och innehåll är topphemligt, men hotet föregick stationeringen av trupp på Gotland.

Statsminister Stefan Löfven (S), som befinner sig i New York, kommenterade DN:s avslöjande under måndagen.

– Vi upplever inget direkt hot mot Sverige, men vi har ända sedan diskussionerna i försvarsberedningen och uppgörelsen i försvarsfrågan kommit överens om att vi måste höja vår militära kapacitet.

Försvarspolitiker på bägge sidor om blockgränsen är kritiska till att utskottet inte informerats om det nya hotet. Så sent som förra onsdagen var ledamöterna inkallade till ett extramöte.

Då informerades de av överbefälhavaren Micael Bydén om att det med omedelbar verkan ständigt skulle finnas militär närvaro på Gotland. Försvarsdepartementets statssekreterare Jan Salestrand informerade om att regeringen skulle besluta om att delar av stridsgruppen på Gotland tidigareläggs.

– Då betonades särskilt att det inte var någon särskild händelse eller något nytt som inträffat, utan det var den allmänt höjda spänningsnivån som låg bakom. Man spelade ned att det skulle finnas någon dramatik, säger Vänsterpartiets ledamot Stig Henriksson.

– Vi kommer att begära information kring detta från försvarsdepartementet, säger försvarsutskottets ordförande Allan Widman (L) till DN. Han påpekar att regeringen har en skyldighet att skyndsamt underrätta riksdagen.

Försvarsminister Peter Hultqvist (S) vill inte kommentera DN:s avslöjande och Försvarsmakten är tystlåten.

– Vår underrättelseverksamhet kommenterar vi inte av sekretesskäl. Därför vad vi vet, eller inte vet, är sådant man inte pratar om helt enkelt. Så fungerar det, förklarar Jesper Tengroth, pressekreterare vid Försvarsmaktens högkvarter.

Det gällande försvarsbeslutet från 2015 gäller åren 2016–2020. Liberalerna ville anslå mer pengar än de övriga partierna och hoppade av denna fempartiuppgörelse. Allan Widman säger att omvärldsläget är alltmer alarmerande och att försvarspolitiken måste avspegla detta.

– Det krävs ett omedelbart beslut om att aktivera totalförsvarsplikten för att utbilda soldater, att som hittills endast kalla in för repetitionsutbildning räcker inte. Vi behöver också beväpna våra stridskrafter, det finns brister i beväpningen hos våra flyg- och sjöstridskrafter. I armén finns brister som fordon, handeldvapen, granater till artilleriet och understödsvapen, säger Allan Widman.

På frågan om hur detta ska finansieras svarar Widman att sådana akuta åtgärder kan finansieras genom den beredskapskredit som staten har för krigs- och beredskapslägen.

Moderaterna som ingick i fempartiuppgörelsen om försvaret vill att den parlamentariska försvarsberedningen, där alla partier deltar, åter bör kallas in. Beredningen ska göra en bred genomgång av säkerhetsläget.

– Det är viktigt att veta hur myndigheterna resonerar och vad de vet. Då är försvarsberedningen rätt format, säger Hans Wallmark, Moderaternas försvarstalesperson.

Kristdemokraternas försvarspolitiker Mikael Oscarsson tar fasta på att dåvarande arméchefen Anders Brännström i januari skrev att Sverige ”kan vara i krig om några år”.

– Detta har man inte fått tala om, men i dagens försämrade omvärldsläge måste man inse att Sverige kan bli angripet. Den inställningen bör genomsyra såväl politiken som alla nivåer i Försvarsmakten, säger Mikael Oscarsson.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se
Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Tusentals mår dåligt inför att gå till jobbet

Hundratusentals personer känner flera gånger i veckan psykiskt obehag inför att gå till arbetet, enligt senaste Jobbhälsobarometern.

Över 7 procent av dem som arbetar tycker flera gånger varje vecka att det tar emot psykiskt att gå till jobbet. Det visar årets siffror från Jobbhälsobarometern, en årlig enkät från Sveriges företagshälsor. Överför man de drygt 9 800 enkätsvaren till hela befolkningen är det cirka 320 000 personer som flera gånger varje vecka känner psykiskt obehag inför att gå till arbetet.

Drygt 20 procent, var femte person, har svarat att de några gånger varje månad känner psykiskt obehag inför att gå till arbetet, och detta på grund av arbetet. Det motsvarar närmare 900 000 personer på arbetsmarknaden. Det är mer utbrett bland yngre, 20–30-åringar, än bland äldre.

Enligt svaren från dem som har uppgett att de ofta känner psykiskt obehag inför att gå till arbetet är det vanligare med sömnbesvär på grund av arbetet. Likaså är det fler i den gruppen som instämmer i påståenden om att det förekommer trakasserier eller mobbning på arbetet. De är i högre grad missnöjda med möjligheterna att ta eget ansvar för arbetet, ser färre möjligheter att påverka brister i arbetsmiljön och trivs i mindre grad med sina arbetskamrater.

– Vi ser att de skattar sin framtida hälsoutveckling sämre än vad de andra som har svarat gör, säger Peter Munck af Rosenschöld vd för Sveriges företagshälsor.

Finns det problem på arbetet bör man se till att arbetsgivaren blir medveten om det. Det rekommenderar Ulrich Stoetzer, sakkunnig i organisatorisk och social arbetsmiljö, på Arbetsmiljöverket.

– Psykiskt obehag inför att gå till arbetet kan bero på att arbetsbelastningen är för hög eller att det förekommer kränkande särbehandling. Finns sådana problem har arbetsgivaren ett ansvar att åtgärda det.

Att gå direkt till arbetsgivaren och påpeka att saker inte fungerar kan vara svårt. Då finns det andra vägar, som att kontakta skyddsombudet eller facket på arbetsplatsen.

Annika Carlsson annika.carlsson@dn.se "

"**Fakta. Jobbhälsobarometern**

Av 18 000 tillfrågade svarade 9 835 personer via telefon eller webbenkät.

7,3 procent hade flera gånger varje vecka på grund av arbetet känt psykiskt obehag inför att gå dit.

53,4 procent hade inte känt psykiskt obehag inför att gå till arbetet.

Källa: Sveriges företagshälsor "

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

"Mänskligheten står på spel i flyktingfrågan"

" – Det är vår mänsklighet som står på spel i flyktingfrågan, säger USA:s förra utrikesminister Madeleine Albright när DN träffar henne i New York, där hon under veckan deltar i en rad möten i FN:s generalförsamling. Utmaningarna är stora när två dagar avsätts till toppmötet om migration och flyktingar.

New York. Hon har träffat så många flyktingar – och även om hon sedan decennier lever ett privilegierat liv på höga positioner vet hon hur det känns.

Madeleine Albright har varit USA:s utrikesminister och FN-ambassadör, men hon föddes 1937 i Tjeckoslovakien, kom själv en gång som flykting till landet i väst. De erfarenheterna har präglat hela hennes liv:

– Jag tror att det har påverkat mig fullständigt, säger hon till DN och ett fåtal andra journalister som träffar henne i New York, dagen innan FN:s toppmöte om migration inleds.

– Även min om personliga historia inte är särskilt tragisk – jag kom till USA med en far som var diplomat – så kan jag identifiera mig med människor som lever i ett land, och som sedan kommer till ett annat. Och min familj var faktiskt flyktingar två gånger. Vi tillbringade andra världskriget i Storbritannien, återvände och kom sedan till USA, säger Madeleine Albright.

Fadern hette Josef Korbel och arbetade under kriget för den tjeckoslovakiska regeringen som efter -nazisternas ockupation verkade från London. När kriget var över dröjde det tre år innan kommunisterna kom till makten i hemlandet. Madeleine Albright var en flicka på elva år när hon steg i land på Ellis Island, New York, en gränskontroll där 12 miljoner invandrare passerade in i USA mellan 1892 och 1954.

Hon läste statsvetenskap och engagerade sig tidigt inom politiken, och är efter en lång karriär inom politiken i dag bland annat styrelseordförande i Albright Stonebridge Group, som utför internationella konsulttjänster men som också är en investmentfond, och hon har en rad akademiska hedersprofessurer och andra uppdrag.

Albright är också särskild rådgivare organisationen International Refugee Committee, IRC, och när DN träffar henne deltar hon i ett möte på huvudkontoret på Manhattan. Där deltar också flyktingar som kommit till USA, som berättar om sina – vitt skilda, men ändå gemensamma – erfarenheter.

Madeleine Albright tillbringar veckan i New York, där FN:s generalförsamling pågår och där flyktingfrågan ges stort utrymme. Måndagens toppmöte under generalsekreterare Ban Ki-moons ledning följs på tisdagen av ett smalare toppmöte där USA:s Barack Obama står värd, och där Sverige är ett av ytterligare sex länder som bjuds in.

Aldrig tidigare har så många varit på flykt i världen – samtidigt är motståndet på många håll stort mot att ta emot människor som har tvingats lämna sina hem. Det utkast till uttalande som har tagits fram har fått kraftig kritik av en rad människorättsorganisationer (också av IRC) för att vara klent och utan konkreta krav på åtaganden. Men Madeleine Albright tycker sig se en politisk vilja att ta tag i frågan, och hon säger att det finns konkreta förslag på hur FN:s stabilitetsmål kan överföras till verklig handling.

– Jag tror att många länder börjar inse hur komplicerad frågan är, och att detta inte handlar om något tillfälligt akuttillstånd. Det här kommer att pågå ett tag. Fler kan se att det internationella systemet och de nationella systemen måste fungera tillsammans om någon förändring ska ske. Det är en svår process, och den påverkar inte bara enskilda länders in- och utrikespolitik och deras ekonomi – utan också deras hjärtan.

Hon har fast blick, rak rygg och en tydlig röst när hon talar. Hon avverkar möte efter möte.

Obamaadministrationen avser att öka USA:s flyktingmottagande till runt 100 000 personer under 2017. Men valutgången i november kommer att avgöra om landet fortsätter på Obamas väg, eller går åt andra hållet.

– Den ena bygger broar, den andra bygger murar, sammanfattar den seniora politikern de båda kandidaterna. På frågan om vad som står på spel nu, när världens förmåga att hantera en av de största kriserna i vår tid blottas, säger Albright:

– Vad som står på spel här är vår mänsklighet. Vad har vi egentligen för skyldigheter gentemot varandra? Hur kan vi föreställa oss hur det är att gå i deras skor, de som lämnat sina länder? Vi har ett moraliskt ansvar, men det finns förstås även praktiska konsekvenser av att så många är uppryckta och försöker lista ut vad de ska göra och vart de ska ta vägen.

I hög grad handlar det också om ledarskap, menar hon, och om att tala öppet och tydligt både om vad flyktingar bidrar med i sina nya länder, men också vad det kostar samhället att ta emot dem.

Av flyktingtoppmötena vill Madeleine Albright se verkliga åtaganden av länder att ta emot flyktingar, men också tydlig vilja att tillsätta resurser – pengar – för att det ska vara möjligt. När hon säger ”det blir svårt” är det ett understatement. Något lättare ser hon vägen för Obamas möte på tisdag, där fokus är smalare och deltagarna mer engagerade.

I slutändan handlar det om människor, miljontals individer i läger och i stora städer. Och för den enskilda människan kan mottagandet i landet man kommer till få en helt avgörande betydelse. Ett exempel på det är Madeleine Albright själv, och hon ler när hon berättar:

– Min far brukade ofta säga att han på en del platser han kom till möttes av: ”Det var tråkigt att höra att ert land har tagits över av ett vedervärdigt system. Välkomna hit – och när ska ni åka hem?” men i USA sa de: ”Det var tråkigt att höra att ert land har tagits över av ett vedervärdigt system. Välkomna hit – när ska ni bli medborgare?” För oss var det vad som gjorde det här landet annorlunda, och jag är väldigt stolt över att vara amerikan.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“ **Fakta. Madeleine Albright**

Född i Tjeckoslovakien 1937.

Kom till USA år 1948, sedan -hennes far blivit av med arbetet i samband med att kommunisterna kom till makten. Han fick asyl i USA. -Madeleine Albright blev amerikansk medborgare 1957.

Utbildad på bland annat Wellesley College, Massaschusetts, och på Columbia University.

Arbetade under Jimmy Carter i Vita huset med frågor om nationell säkerhet i Vita huset.

USA:s FN-ambassadör 1993-1997, förordnad av Bill Clinton, som under sin andra period utsåg henne till utrikesminister 1997-2001 – som den första kvinnan någonsin på den posten.

Därefter har Albright fortsatt att vara aktiv inom politisk råd-givning och internationell politik, och har haft en rad styrelseuppdrag, som också inkluderar konstmuseer och New York-börsen. Har en rad hederstitlar vid prestigefyllda universitet.

Stöder Hillary Clintons presidentkandidatur, men fick kritik när hon under ett kampanjmöte i januari sa att ”det finns en särskild plats i helvetet för kvinnor som inte stöder andra kvinnor”, något hon står fast vid men har medgett var sagt vid ett illa valt tillfälle. “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Löfven: Krisen är global och måste lösas gemensamt

Trots risken att FN puttar besvärliga frågor framåt är statsminister Stefan Löfven hoppfull: – Flyktingtoppmötet är världens chans att visa sitt ansvar, säger han i New York. Sverige ger nu 150 miljoner extra till flyktingorganet UNHCR för att hjälpa människor på flykt.

New York. – Krisen är global och måste lösas gemensamt. Rekordmånga har sökt sig till Europa, men man ska komma ihåg att de allra flesta flyktingar befinner sig i sina närområden, säger statsminister Stefan Löfven under en pressträff i New York, där han och flera statsråd befinner sig.

De deltar i FN:s generalförsamling och två dagars toppmöten om migration och flyktingar. Som en av de största biståndsgivarna vill Sverige få andra länder att ta sin del. Utöver flyktingmottagandet, handlar FN-diskussionerna handlar också om att skapa ett globalt flyktingsystem, något Sverige sätter högt.

Regeringen vill satsa 1,6 miljarder kronor extra på humanitärt stöd med fokus på barn, delvis kanaliserade genom Unicef. Ingår i beloppet gör även 150 miljoner helt nya kronor som presenterade av regeringen på måndagen, och som går till flyktingorganet UNHCR. Trots kritik för att slutdokumentet är utvattnat och att det finns ett väl känt motstånd mot flyktingmottagande i många länder är statsministern hoppfull.

– Men vi måste också bekämpa grundorsakerna till flyktingpolitiken, nämligen de krig och katastrofer- som ligger till grund för att människor flyr, säger Löfven.

– Utrikespolitik blir inrikespolitik som aldrig förr, och om man inte förebygger kriser och konflikter får man betala för det senare, säger utrikesminister Margot Wallström.

Det förebyggande arbetet hör också till Sveriges prioriteringar i säkerhetsrådet, som inleds vid årsskiftet. Redan i oktober har Sverige observatörsstatus i rådet.

Det första FN-mötet väntas leda till ytterligare två års diskussioner och nya arbetsgrupper.

Möjligheterna anses större under USA:s president Barack Obamas separata möte på tisdagen och där Sverige ihop med ytterligare fem länder står som medvärd. För att delta i diskussionerna där krävs ett åtagande.

Mer än 45 länder har hittills skrivit på, och lovar att öka sitt humanitära bistånd med åtminstone 30 procent. Kritiken mot Obamas möte handlar i första hand om att det saknar uppföljningsmekanismer.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Bristen på pengar ett stort problem för FN

Förenta Nationerna kallar till toppmöte i New York om flyktingfrågan. DN:s Erik Ohlsson reder ut FN:s roll och vilka möjligheter världsorganisationen har att lösa krisen.

1 Varför behövs ett FN-toppmöte om flyktingar?

Det beror på att så många människor just nu flyr undan krig och svält att FN och dess medlemsländer inte kan hantera problemet. Nu vill FN tydliggöra medlemsländernas ansvar och försöka få fler att bidra till en lösning.

Måndagens FN-möte följs av ett möte i dag, tisdag, där USA:s president Barack Obama är värd.

2 Hur stort är flyktingproblemet?

Varje minut flyr 24 människor någonstans i världen från sina hem. Antalet männi-skor- som är på flykt runt om i världen överskrider nu 65 miljoner. Av dessa är cirka 40 miljoner på flykt i sina egna länder.

3 Vad kan FN egentligen göra åt saken?

FN bildades efter andra världskriget. Under och efter kriget hade uppemot 80 miljoner människor fördrivits från sina hem.

FN:s medlemsländer beslöt att förbättra skyddet för den enskilde flyktingen genom konventioner (internationella överenskommelser) och genom att bilda ett särskilt organ för flyktingar, UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees, på svenska FN:s flyktingkommissariat). FN-länderna kom 1951 överens om en flyktingkonvention, Genèvekonventionen, där det definieras vem som kan kalla sig för flykting.

FN har också inrättat ett system med kvot-flyktingar. Det är flyktingar som sitter i läger och som av UNHCR fördelas till ”säkra” länder efter ett kvotsystem.

4 Hur fungerar FN:s överenskommelser i praktiken?

Ganska dåligt, och det beror främst på att medlemsnationerna inte tar sitt ansvar. Allt fler länder tummar på FN:s flyktingkonvention och höjer trösklarna för flyktinginvandring. Samtidigt är allt färre beredda att ta emot flyktingar enligt FN:s kvot. Det finns också en ökad kritik mot FN-överenskommelserna, som anses förlegade och dåligt anpassade till dagens politiska verklighet.

Bristen på pengar är ytterligare ett stort problem. UNHCR behöver i år motsvarande 85 miljarder kronor för att få verksamheten att gå runt – för att upprätta läger, förse flyktingar med matransoner och läkarvård med mera. Nästa år krävs en ökning till 110 miljarder kronor för att möta de snabbt ökande behoven.

Men många länder håller struntar i att betala in de pengar de utlovat.

I Syrien har FN endast hälften av de utlovade pengarna att röra sig med, i Jemen bara 20 procent.

5 Vad kan man vänta sig för resultat av mötena?

FN-mötet ska utmynna i en New York-deklaration där medlemsländerna förbinder sig att dela ansvaret. Avtalstexten är emellertid vag. Förväntningarna på att deklarationen ska kunna åstadkomma en genomgripande förändring är inte särskilt höga.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Fredsplanen har nått vägs ände

Analys Det bräckliga avtalet mellan USA och Ryssland om fred i Syrien verkar ha nått vägs ände. Förlorare är den syriska civilbefolkningen.

Kriget i Syrien har haft sin beskärda del av misslyckade medlingsförsök och brutna överens-kommelser.

Dessvärre ser det nu ut som om den fredsplan som USA och Ryssland kom överens om för drygt en vecka sedan kommer att förpassas till avdelningen för grusade förhoppningar.

Visserligen kommer parterna att träffas i New York i dag, tisdag, för att försöka få uppgörelsen på spåret igen. Men det ska till ett smärre under för att det ska lyckas. Det var förvisso enkelt för en cynisk betraktare att genast se fällor och fel i det FN-stödda avtalet när det lanserades i förra veckan. Tanken var att det skulle erbjuda vapenstillestånd, införsel av humanitär hjälp och en gemensam amerikansk-rysk flygstridsinsats riktad mot jihadistgrupper som Islamiska staten (IS) och Jabhat Fatah al-Sham (JFS).

Överenskommelsen bygger på parternas goda vilja och ömsesidiga förtroende. Inte oväntat är det skriande brist på sådana egenskaper bland Syrienkrigets aktörer.

Men inledningsvis stillades stridsflygets attacker mot belägrade områden som östra Aleppo. På marken bet sig dock de stridande fast vid sina positioner vilket omöjlig-gjort transporterna av mat och mediciner utifrån.

Den gångna helgen genomförde USA en flygattack mot den syriska regeringsarméns ställningar -utanför Deir el-Zour i östra Syrien. 62 syriska soldater dödades och ett hundratal skadades. Målet var egentligen IS, men nu dödades i stället Rysslands allierade.

USA ursäktade sig omedelbart och Washington har utfäst sig att kompensera de efterlevande. Men skadan är ändå skedd. De amerikansk-ryska relationerna i Syrien försämrades över en natt. Planerna på ett gemensamt amerikansk-ryskt Syrienkommando ter sig nu ytterst osannolika.

Samtidigt verkar tidigare al-Qaidaanknutna Jabath Fatah al-Sham ta ett fastare grepp om det väpnade motståndet mot al-Assadregimen. Och Turkiet deklarerar att de vill upprätta en ”säkerhetszon” i norra Syrien vilket betyder att de är beredda att avancera med markstyrkor.

Detta senaste Syrienavtal – som nu ser ut att gå upp i rök – har kal-lats ”sista chansen att nå fred”. Så är det naturligtvis inte.

För det finns ju inget annat alternativ för omvärlden än att gå vidare med nya förhandlingsförsök, må de vara bräckliga och ofullständiga.

Sent i går kväll rapporterade brittiskbaserade Syriska människorättsobservatoriet om 35 flygangrepp. Bland annat ska hjälpsändningar ha bombats av ryska och syriska plan, skriver TT.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

Peter Letmark: Lärarnas kompetens måste stärkas

Daniel Ek och Martin Lorentzon skrev i våras ett öppet brev om att det svenska utbildningssystemet behöver förändras. Risken är annars att Sverige halkar efter i den globala konkurrensen.

”Vi behöver få in programmering tidigt i grundskolan så att vi tar vara på de talanger som finns”, skrev de båda Spotifygrundarna som faktiskt har fått gehör.

Även regeringen tycker att det råder en alldeles för stor brist på digital kompetens i landet. I augusti sade utbildningsminister Gustav Fridolin att ”tekniskt kunnande är i det moderna samhället en demokratifråga” när han presenterade Skolverkets förslag på hur framför allt läroplanen i grundskolan behöver skrivas om.

Genom att föra in programmering tidigt i undervisningen hoppas man kunna påverka elevens sätt att tänka under hela den kommande skolgången.

Enligt förslaget ska ämnena matematik och teknik öka med 105 respektive 200 timmar. Dessutom ska tekniklärarna samarbeta mer med lärare i andra ämnen. Förhoppningen är att det ska hjälpa eleverna att utveckla ett mer ”systematiskt tänkande”.

Det kan handla om hur de strukturerar text och utvecklar sin berättarteknik i svenska.

När jag pratade med Ylva Rosing, undervisningsråd vid Skolverket, förklarade hon att man kan tänka sig att även ett ämne som samhällskunskap ska kunna ta upp frågor som hur man använder till exempel algoritmer. ”För att eleverna ska förstå hur medier och företag använder programmering för att styra våra val”.

På gymnasiet finns det redan i dag en hel del satsningar på programmering, framför allt på teknikprogrammen. Där riktar Skolverkets förslag in sig på att stärka de strukturer som redan finns.

Det man hoppas på är att satsningen på grundskolan ska göra att eleverna är mer förberedda när de kommer till gymnasiet. Det i sin tur ska medföra att den tekniska undervisningen på gymnasiet kan fördjupas ytterligare.

Även lärarnas kunskaper kommer att stärkas med olika kompetensutvecklingsinsatser, vilket kanske är den allra viktigaste förändringen som måste till.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se “

DN TISDAG 20 SEPTEMBER 2016

“ Från slaveri till den första svarta presidenten

Washington. I hundra år har det talats om ett museum över USA:s afroamerikanska historia. Nu står till sist National museum of African American history and culture färdigt, ett stenkast från Vita huset. När museet invigs på lördag är president Barack Obama en av talarna.

Utsidan av mönstrad, uppbruten brons sträcker sig mot himlen, i våningar. Den mörka metallen står i kontrast mot den skinande marmorn på Washington monument, bara en kort bit därifrån.

Under flera år har National museum of African American history and culture vuxit fram, rent fysiskt: från en djup, jättestor grop, till ställningar ovan jord och till sist ett färdigställande av mer än 37 200 kvadratmeter museum.

Museets utvändiga färg har liknats vid både skoläder och guld och är en dov påminnelse om mörka sidor av USA:s historia, men fasadens form, inspirerad av en västafrikansk skulptur, erbjuder på samma gång strävan uppåt – som resta armar mot skyn.

Det dubbeltydiga budskapet har blivit hela museets idé: minnen av sorg, minnen av glädje; ständig kamp, stundom seger. Att museet finns, och just här, är för övrigt en seger i sig.

Försöken att få till stånd ett -museum över USA:s afroamerikanska historia har pågått i över hundra år.

– När museet nu öppnar, i en tid då social och politisk oenighet påminner oss om att rasism tyvärr inte är något som tillhör det förflutna, kan det förhoppningsvis hjälpa oss att nå framåt i diskussionen, sa David Skorton, chef på Smith-sonian institution vid pressvisningen häromdagen.

– Det här landets historia är komplicerad och i rörelse. Vi har velat hitta spänningen mellan svårig-heterna, sorgen och lidandet – och ögonblicken av lycka. Vi berättar om slaveriet, men också om frihetsbegreppet och alla tillfällen att fira.

De första initiativen till ett särskilt museum över afroamerikanernas historia togs redan 1915, av en grupp veteraner efter inbördeskriget. Av deras projekt blev intet, och olika planer gick i stå ända fram till 1987, då den dåvarande kongressledamoten och nuvarande senatorn John Lewis, en av de mest välkända medborgarrättsaktivisterna i USA, lade fram ett första förslag för kongressen. Efter femton års motstånd, ofta av typen: ”Om kongressen ger klartecken för det här nu, hur ska den kunna säga nej till latinos, och nästa grupp och nästa grupp efter den?” som senatorn Jesse Helms formulerade det 1994 nåddes en partiöverskridande överenskommelse som år 2003 slutligen skrevs under av den dåvarande presidenten George W Bush. Hans hustru Laura Bush sitter sedan länge i museets styrelse.

Nu, när NMAAHC (en förkortning utskälld för sin klumpighet) invigs 13 år senare, när landets förs-ta svarta president har några månader kvar i Vita huset pågår i USA en intensiv valkampanj som också har

rasmässiga undertoner. Och lika nära som det är från museet till Vita huset, lika nära är det till Donald Trumps nyöppnade lyxhotell, några hundra meter bort. Där är servicen lika oklanderlig som dagens oreglerade rasuppdelning är uppenbar.

När medierna som några av de första besökarna nu fyller mu-seets stora hörsal (uppkallad efter tv-stjärnan Oprah Winfrey) är Smithsonianchefen David Skorton allvarlig men uppsluppen. Han tar en selfie av sig själv och musei-direktören Lonnie Bunch framför tv-kamerorna.

Bunch har lett museet sedan 2005. När han fick uppdraget saknades allt: pengar, plats, samling, personal.

– Vårt mål är att mänskliggöra, och att visa att den breda historien består av den enskilda familjens historia – att besökarna kan börja tala om hur det var för dem, säger Lonnie Bunch en stund senare, allvarligare.

Av kongressen hade han fått löfte om en halv finansiering, resten måste han hitta själv. Med fördyringar under resans gång landade notan på över 540 miljoner dollar, varav 270 utgörs av privata medel. En del är stora och kommer från företag, stiftelser och stormrika privatpersoner (Oprah Winfrey skänkte 21 miljoner dollar); andra är på några dollar bara.

Parallellt med pengajakten formades innehållet, och Lonnie Bunch ägnade två år åt att resa runt för att lyssna, titta och bilda sig en uppfattning om vad människor viss-te och vad de hade. Med hjälp av forskare och experter inom olika områden utformades sedan ett curatorteam utställningens olika delar.

– Det har varit som att segla ett skepp som man fortfarande bygger på.

Det har varit en arbetsintensiv tid, men när någon undrar hur han ser på allt det hängningsarbete och byggande som helt tydligt återstår skrattar han: ”Lätt som en plätt!”

Samlingen har växt i takt med antalet skänkta föremål, i dag är de mer än 40 000. Det handlar om såväl föremål som härrör från slavhandelns tid, över minnen från en lång medborgarrättsrörelse till rena konstverk.

Av samlingen visas i en första vända 3 500 föremål, i en utställning som är kronologiskt uppbyggd och börjar längst ned, 20 meter under mark, med slaveriet, inbördeskriget och friheten. Avdelningar löper över segregation och åtskillnadslagar till 1960-talets medborgarrätts-rörelse och vidare, fram till dagens Black lives matter-rörelse.

Ju högre upp i byggnaden man kommer, desto ljusare blir berättelser-na. Under rubriker som ”gemenskap och kultur” har idrott och kyrka var sitt kapitel, liksom de stridande afroamerikaner som valt att gå in i armén. Högst upp finns underhållningen, musiken och konsten.

Bland alla föremål finns bojor, nycklar och bomullsbalar som symboliserar arbetet på fälten. Här finns en kjol som tillhört en slavflicka; en järnvägsvagn för ett segregerat samhälle, en Ku klux klan-huva och kistan som den unge Emmitt Till låg i, den 14-åriga pojke som miss-handlades till döds i Mississippi 1955. Här finns friidrottaren Carl

Lewis OS-medaljer, Muhammad Alis boxhandskar och Chuck Berrys röda Cadillac. Här finns små saker, som en deltagarbricka till en afroamerikansk kongress. Många av sakerna har skänkts av vanliga amerikaner. President Barack Obama (som fick en egen förhandstitt på museet i förra veckan) har en egen liten monter.

Museet har hyllats för sin arkitektur och sin fängslande, informationstäta utformning, men också fått kritik för att vara väl traditionellt och kompromissdrabbat, och för att väja undan de riktigt svåra konflikterna. Tydligt är också avsaknaden av ett tilltal eller en sektion som vänder sig till – eller handlar om barn.

– Om samtiden är journalisternas sak att ta hand om, ägnar vi åt oss att försöka göra det som sker i dag begripligt och angeläget. Vi vill bekräfta besökarnas erfarenheter, men också överraska dem och ifrågasätta deras uppfattningar, säger William Pretzer, en av curatorerna.

Även om den vanliga publiken inte har släppts in än finns de personliga erfarenheterna redan här – i princip alla amerikaner har en relation till rasfrågan. Hal Davis, arkitekt vid Smith Group, en av de fyra arkitektbyråer som har utformat byggnaden, berättar om utmaningarna med att konstruera en byggnad som till 60 procent ligger under markytan i ett område som har varit flodbädd: här, längs vad som i dag är Constitution Avenue löpte en gång Tibor Creek, en gren av Potomacfloden som användes för att frakta slavar in i stan för försäljning.

– En väldigt speciell plats, säger Hal Davis lågmält, och berättar sedan om hur han som ung i Memphis insåg vad segregationen innebar, och om hur han valde att studera vid ett lärosäte där också afroamerikaner var välkomna.

Och Deryl McKissick, som är vd för det arkitekt- och ingenjörsbolag som verkställt hela musei-bygget, kan inte längre hålla rösten stadig:

– Det är… mycket mer än jag hade kunnat föreställa mig. Min farfars farfar var slav i Tennessee. År 1905 startade min farfar en arkitektfirma, den första i USA som grundades och ägdes av en afroamerikan. Min pappa tog över den och var förtvivlad över att han bara hade döttrar. Vi är tre systrar och alla blev arkitekter – vårt bolag omsätter i dag över tio miljarder dollar. Jag, vi, är ett exempel på vad hela det här museet handlar om. Det är inte ett museum om afroamerikaner. Det är ett museum om amerikaner, om USA. Om Amerika.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“**National museum of African American history and culture.**

National museum of African American history and culture invigs i helgen i Washington DC. Det sker under en festival som pågår hela helgen i och utanför museet på The National Mall.

President Barack Obama är en av talarna.

Som på alla Smithsonianmuseer är inträdet gratis men entrétider måste bokas. Det är fullt flera månader framöver, men spontanbesökare kan slåss om det fåtal biljetter som släpps dagligen.

Museidirektör är Lonnie Bunch.

Byggnaden är utformad av Freelon Group, Adjaye Associated, Davis Brody Bond , Smith Group.

För verkställande svarar McKissack & McKissack.

Utställningsdesigner är Ralph Appelbaum Associates; landskapsarkitekt: Gustafson Guthrie.

Mer information finns på nmaahc.si.edu. Förlängda öppettider under de första veckorna. Invigning är den 24 september. Under hela öppningshelgen, den 23–25 september, arrangeras en gratis festival med musik, dans, spoken word, mat med mera på området i anslutning till museet.

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

“ Interna S-krav på ännu mer pengar till kommunerna

Höstbudgetens tio extra miljarder kronor till kommunerna från och med nästa år räcker inte. Från valåret 2018 och framåt krävs ännu mer. Det anser både LO och SSU som därmed sätter press på regeringen.

Redan innan finansminister Magdalena Andersson (S) presenterade sin tredje höstbudget på tisdagen hade Sveriges Kommuner och landsting (SKL) reagerat. Organisationen har pekat på att pensionsavgångar och flyktingkostnaderna gör att behovet för att undvika kvalitetsförsämringar på några års sikt är 20–30 miljarder kronor snarare än tio miljarder.

I sin senaste prognos bedömer statliga Konjunkturinstitutet att kommunerna skulle behöva höja skatten med sammanlagt 23 miljarder kronor mellan 2017 och 2020. Det motsvarar en genomsnittlig skattehöjning med nästan en krona per intjänad hundralapp.

För att undvika sådana skattehöjningar efterlyser LO-ekonomen Ola Pettersson en långsiktig plan från regeringen. Han ser de tio miljarder kronorna, som under 2017 och 2018 ska delas ut i förhållande till storleken på kommuners och landstings flyktingmottagande, bara som ett steg på vägen.

– I framtiden kommer man att behöva skjuta till ytterligare resurser för att upprätthålla kvaliteten i välfärden. Jag tycker att regeringen borde

vara tydligare i hur den ser på statens roll i kommunerna, säger Ola Pettersson.

Det socialdemokratiska ungdomsförbundet SSU var i början av året bland de första att kräva de tio extra kommunmiljarderna. Nu tror SSU att det kan behövas mer redan till nästa års höstbudget, för valåret 2018.

– De tio välfärdsmiljarderna ska ses som ett första steg att omfördela mer resurser så att vi kan satsa mer kommunalt och regionalt. Jag utesluter inte möjligheten att vi måste satsa mer pengar redan i nästa budget, säger SSU-ordföranden Philip Botström.

Även bland S-kommunalråd finns en tvekan om kommunpengarna i höstbudgeten räcker.

– Jag är väldigt glad över pengarna. Men det kommer att krävas stora ansträngningar inte minst i skolan. Många kommuner kommer att vara nybörjare i det som vi, med vårt stora flyktingmottagande under många år, är mer vana vid, säger Boel Godner (S), kommunalråd i Södertälje som får 105 miljoner kronor extra nästa år och 2018.

Men enligt finansminister Magdalena Andersson gör de tio miljarderna det möjligt för kommunerna att undvika höjd kommunalskatt.

– Pengarna kommer att kunna stoppa nedskärningar eller skattehöjningar i en del kommuner, medan andra kommuner kommer att kunna anställa mer personal, säger hon.

Vänsterpartiet öppnar dörren för att driva frågan om ännu mer pengar till kommunerna i kommande budgetförhandlingar.

– Vi ser behov i välfärden och behoven av finansiering. Det är bland annat därför vi driver en förmögenhetsskatt och en nedtrappning av ränteavdragen, säger Ulla Andersson (V), ekonomisk-politisk talesperson.

De borgerliga partierna verkar acceptera kommunsatsningen som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tvistat om vem som egentligen ligger bakom. Inriktningen kan dock komma att bli annorlunda i deras kommande skuggbudgetar.

– Vi vill framför allt satsa på -skolan, säger Ulf Kristersson (M), ekonomisk-politisk talesperson.

Inte heller Centerpartiet riktar någon kritik mot kommunsatsningen.

– Men det enda sättet att långsiktigt se till att kommunal ekonomi fungerar är att se till att vi har en jobbpolitik som fungerar, säger Emil Källström (C), ekonomisk-politisk talesperson.

Även Liberalerna accepterar regeringens miljarder när de ska lägga fram sin skuggbudget.

Budgetpropositionen beräknas gå med underskott, trots att tillväxten är god.

– Det motsvarar de satsningar vi gör för att värna välfärden. Jag tycker inte att det i det här läget vore väl balanserat att se stora uppsägningar av personal i skolan, äldreomsorgen eller barnomsorgen samtidigt som befolkningen växer, säger Magdalena Andersson.

Enligt regeringens senaste prognos går svensk ekonomi bättre än väntat. Statens finanser kommer att vara i balans under 2018. Den tidigare prognosen pekade på balans först ett år senare.

Den nya prognosen beror dock på en beräkningsteknisk förändring som handlar om att statens inkomster från kapitalskatter kommer att bli större än man tidigare beräknat.

Att regeringen kommer att nå sitt eget mål om att Sverige ska nå EU:s lägsta arbetslöshet 2020 ter sig emellertid allt mer avlägset. Finansdepartementets prognos pekar mot en arbetslöshet på 6,2 procent 2020. Det är långt ifrån de nivåer som finns i till exempel Tyskland och Malta.

Men regeringen har inga planer på att överge sitt mål.

– Det styr den politik vi för, säger Magdalena Andersson.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“**Fakta. Budgeten i korthet**

Reformer: 23.6 miljarder

Välfärden: 10,88 miljarder kronor
Kommuner och landsting: 10
Mer till sjuk- och aktivitetsersättning: 0,34
Flerbarnstillägg: 0,3
Höjda inkomstgränser i bostadsbidraget: 0,15
Ökade medel till kulturen: 0,09
Insatser för fler jobb: 5,76 miljarder kronor
Kunskapslyftet: 2,35
Insatser för etablering av nyanlända: 1,15
Pengar till dem långt från arbetsmarknaden: 0,56
Stöd för företag att anställa en första person: 0,41
Forskning, innovation och högre utbildning: 0,39
Sänkt energiskatt på el för större datacenter: 0,25
Investeringar i infrastruktur: 0,2
Insatser för dem med funktionsnedsättning: 0,18
Ändrad deltidsbegränsning inom arbetslöshetsförsäkringen: 0,10
Bredbandsutbyggnad: 0,10
Åtgärder för ökat byggande: 0,07
Klimatsatsningar: 3,78 miljarder kronor
Skatteförändringar på energiområdet: 1,16
Supermiljöbilspremie: 0,7
Bistånd och internationella klimatinvesteringar: 0,5
Omsättningsgräns för moms: 0,28

Sänkt moms för mindre reparationer: 0,27
Förstärkning av stadsmiljöavtalet: 0,25
Övriga miljöåtgärder: 0,21
Skatterabatt för reparation av vitvaror: 0,19
Övrigt: 0,21
Flyktingmottagande: 2,66 miljarder kronor
Migrationsverket: 1,69
Åtgärder för att förbättra mottagandet: 0,56
Ökat antal vidarebosatta: 0,41
Polis och säkerhet: 0,45 miljarder kronor
Trygghetsskapande åtgärder: 0,21
Polismyndigheten: 0,1
Säpo: 0,08
Delegation för minskad segregation: 0,07

Finansiering:6,36 miljarder
Inkomstökningar:
Avdragsförbud för ränta på vissa efterställda lån: 1,65
Höjd skatt på el: 1,19
Kemikalieskatt: 1,08
Slopad avdragsrätt för representationsmåltider på inkomstskatten: 0,77
Lägre ränta på intäktsränta på skattekontot: 0,73
Förändrade statsstödsregler: 0,48
Höjd alkoholskatt på öl och vin med 4 procent och sprit med 1 procent: 0,39
Höjd beloppsgräns för avdrag vid resor: 0,34
Begränsad uppräkning av nedre och övre brytgränsen för statlig inkomstskatt: 0,13
Besparingar:
Effektivisering av arbetsmarknadspolitiken: 2,94
Neddragning av medel till komvuxplatser: 0,5
Sänkt aktivitetsstöd och andra arbetsmarknadspolitiska program: 0,4
Beräkningsteknisk överföring: 0,21
Uppräkning av statlig assistansersättning med 1,05 procent: 0,08
Migration och ensamkommande barn: -4,53 (Utgifterna ökar i år men väntas minska kraftigt under resten av budgetperioden)
Totala budgetförstärkningar: 6,36 miljarder.
Pengar som staten måste låna för att klara budgeten: 16,35 miljarder. “

“ <u>Budgetens 26 utgiftsområden</u>

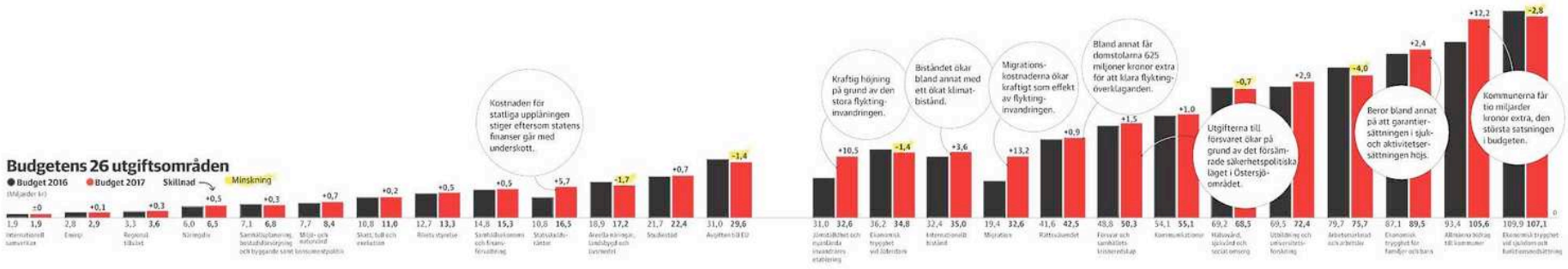

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

“ De fem stora striderna återstår

Analys. Tisdagens budgetproposition är regeringens näst sista före valet 2018. En stor del av reformutrymmet används åt effekterna av flyktingkrisen istället för till vallöften. Inför regeringens sista budget väntar nu fem stora strider.

Regeringen gick till val på fler jobb, bättre skola och bättre klimat- och miljöpolitik. Men dess stora projekt ser ut att bli flyktingkrisen. Mer än halva utrymmet för nya satsningar i tisdagens budget går till invandring och integration.

Stefan Löfven och hans ministrars hantering av krisen kommer att vara viktig för väljarnas förtroende, det är provet i regeringsskicklighet. Men regeringen kan inte bortse från sina andra viktiga vallöften. Och där återstår det mycket innan de är uppfyllda. Det här kommer att bli stora stridsfrågor inför budgeten för valåret 2018:

1 Hur länge ska den strama invandringspolitiken råda?

Det är en viktig fråga både för ekonomin och för väljarna. Regeringen har sagt att lappkastet i flyktingpolitiken som genomfördes i november förra året var tillfälligt. Kursen ska tillbaka till den gamla. Men det är helt uppenbart att Socialdemokraterna inte räknar med detta, och det finns inga spår av en generösare flyktingpolitik i Magdalena Anderssons budget. Här väntar en strid mellan S och MP, om inte EU kan lösa tvisten mellan dem genom en gemensam politik för hela unionen.

Det kan bli en tuff strid, men regeringen kan trösta sig med att oppositionen är splittrad den också.

2 Hur ska regeringen få ner arbetslösheten och se till att de nyanlända kommer i arbete?

Sverige har gått in i en högkonjunktur, det råder arbetskraftsbrist i flera sektorer, räntan är rekordlåg och Sverige har bättre möjligheter än på mycket länge att få männi-skor i arbete. Trots detta, och en stor satsning på vuxenutbildning, så räknar regeringen med att arbetslösheten kommer att vara 6,2 procent 2020. Då borde Sverige ha Europas lägsta arbetslöshet, enligt S viktigaste vallöfte. Malta har i dag 3,9 procents arbetslöshet och Tyskland och Tjeckien 4,2 procent. Det är långt kvar.

Oppositionens svar är enkla jobb, Liberalerna kräver ökade löneskillnader. Regeringen måste ge sitt alternativ.

3 Hur ska regeringen få ner koldioxidutsläppen från trafiken utan att reta upp väljarkåren?

Klimatpolitiken är Miljöpartiets absolut viktigaste fråga, och partiet behöver tvätta bort sotet från beslutet att låta Vattenfall sälja sina tyska koltillgångar.

De mest kontroversiella delarna i den gröna klimatpolitiken återstår för regeringen att ena sig runt. Det gäller flygskatt, lastbilsskatt (kallas på kanslisvenska vägslitageavgift), skatt på handelsgödsel och större järnvägssatsningar.

Regeringen behöver redan under hösten fatta de första besluten om höghastighetsjärnvägen.

4 Vilket parti satsar mest på skolan?

Både Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Moderaterna vill bli det stora skolpartiet i nästa valrörelse.

S och MP kommer att dömas efter hur de lyckas med skolan dessa år, om kvaliteten och kunskapsresultaten slutar att sjunka. Moderaternas ekonomiske talesperson Ulf Kristersson lovade i sin kommentar till budgeten att satsa mer än regeringen på skolan.

Det kommer att bli en strid både inom blocken och mellan dem om vem som egentligen är skolpartiet i Sverige.

5 Hur ska medborgarna känna sig tryggare?

Alla partier var överens om att göra om polisens organisation. Men trots att budgeten ökat minskar andelen uppklarade brott. I tider av ökat terrorhot och oro över brottsligheten duger inte det. Flera partier kämpar om att bli partiet för lag och ordning.

Kanske blir även försvarsfrågan viktig, och orsakar ny spänning mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

“Flera löften väntar på att infrias

Kommentar. De flesta förslag som rör plånboken riktar sig till sjuka, arbetslösa och barnfamiljer. Men det är inga stora förändringar. De bredare och mer omfattande reformerna införs sannolikt först inför valåret 2018.

Det är inte så många som berörs direkt av de förslag i rege-ringens budget som handlar om privatekonomin. De bredaste förslagen handlar om att det ska bli billigare att reparera sina cyklar, skor och andra grejer i stället för att slänga dem.

De flesta förändringarna gäller sjuka, arbetslösa, äldre samt familjer med många barn och låga inkomster. Men för dem är de extra pengarna säkert ett välkommet tillskott även om det handlar om ganska små summor.

Förlorarna hittar man bland dem som tjänar mer än 38 000 -kronor i månaden. De ska betala högre skatt nästa år eftersom gränsen, brytpunkten, för när man ska betala statlig skatt räknas upp mindre än man beslutat tidigare.

Några av de saker som saknas i den här budgeten är åtgärder riktade mot bostadsmarknaden. Varken en avtrappning av ränteavdragen, höjd beskattning av bostäder eller sänkt reavinstskatt finns med trots att de diskuterats flitigt.

I stället ska regeringen lägga ett förslag om att ta bort taket för uppskoven vid bostadsförsäljningar. Frågan är hur populärt det blir med tanke på att skatten på uppskoven är högre än bolåne-räntan.

Flera vallöften väntar fortfarande på att infrias. Det gäller sänkt skatt för pensionärer, höjda barnbidrag och studielån till körkort.

Regeringen har lovat att utjämna skillnaderna i skatt mellan arbets- och pensionsinkomster och pensionärerna är mycket engagerade i frågan.

Första mejlet om pensionärsskatten landade i min mejlkorg redan klockan 08.21 på tisdagsmorgonen.
Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

“**Fakta. Så påverkas din plånbok nästa år**
Höjd inkomstskatt. Fler måste betala statlig skatt nästa år och de som redan gör det måste betala något mer.
Höjd alkoholskatt. Skatten på sprit höjs med 1 procent och med 4 pro-cent på vin och öl.
Gratis preventivmedel. Kvinnor under 21 år får läkemedelsförmånens preventivmedel.
Tandvård. Åldersgränsen för gratis tandvård höjs från 19 år till 23 år. Bidraget för personer mellan 65 och 74 år höjs till 300 kronor per år.
Fri öppenvård. Gäller alla som fyllt 85 år.
Höjt flerbarnstillägg. Flerbarnstillägget höjs med 126 kronor per månad och barn för familjer med tre eller fler barn.
Slopad jämställdhetsbonus. Bonusen, på maxmalt 13 500 skattefria kronor, försvinner.
Höjt bostadsbidrag. Inkomstgränserna för bostadsbidrag till barnfamiljer höjs till 127 000 kronor om året för ensamstående.
Höjd sjuk- och aktivitetsersättning. Garantiersättningen höjs med 157 kronor i månaden.
Höjt bostadstillägg. Personer med sjuk- och aktivitetsersättning får höjt bostadstillägg med som mest 100 kronor i månaden.
Utökad deltidsstämpling. Det ska gå att få ersättning från a-kassan på deltid i 60 veckor.
Minskat reseavdrag. Beloppet som dras bort före avdraget höjs till 11 000 kronor.
Utökat rutavdrag. Gäller reparationer och underhåll av vitvaror i hemmet.
Billigare reparationer. Momsen på enklare reparationer sänks från 25 procent till 12 procent. “

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

”De ger med ena handen och tar med den andra”

Tretton miljoner av regeringens tio ”välfärdsmiljarder” går till Munkedal. Det lär dock inte räcka till stora vårdsatsningar eller en sänkning av den rekordhöga kommunalskatten. Kommunens företrädare liknar satsningen vid ett nollsummespel.

Munkedal.
Egentligen borde Håkan Sundberg jubla. 13 färska miljoner på årsbasis från regeringen in i den ansträngda kommunkassan. Men när kommunchefen i bohuslänska Munkedal tar emot DN i kommunhuset konstaterar han att pengarna som regeringen presenterade i höstbudgeten inte kommer att kunna användas till några nya satsningar – i alla fall inte till en början.

Det beror på att regeringen har beslutat att sänka statsbidraget till kommunerna för ensamkommande barn på 1 900 kronor per dygn med cirka 300 kronor per dygn. Åtgärden, som har skjutits upp och ska träda i kraft 1 juli 2017, beräknas för Munkedal ge en ökad kostnad med 12–13 miljoner per år. Stora delar av tillskottet från ”välfärdsmiljarderna” har Munkedal redan tvingats avsätta för kostnadsökningen.

– Det känns som om regeringen ger med ena handen och tar med den andra, säger Sundberg.

Munkedal med drygt 10 000 invånare lever under kärva ekonomiska premisser. Ett underskott på 14 miljoner gjorde att kommunalskatten

chockhöjdes i höstas. Med 35,11 procent har man nu den högsta skattesatsen av alla landets kommuner. Enligt Sundberg var det en obalans i budgeten för individ- och familjeomsorgen samt inom äldreomsorgen som tvingades fram den kraftiga höjningen.

Nu står man inför stora utmaningar. Kommunen har tagit emot ett 80-tal ensamkommande barn och stängda flyktingboende i grannkommuner har betytt att Munkedal fått ta hand om ännu fler nyanlända. Det har tillsammans med en icke obetydlig inflyttning i kommunen skapat brist på förskoleplatser.

Håkan Sundberg konstaterar att de nyanlända är en resurs som kommer att behövas om kommunen ska klara av framtida utmaningar.

– Men integration tar tid och kräver resurser. Därför tycker vi att det varit bra om staten väntat med att sänka ersättningen och jag vet att det är fler kommuner som tycker så, säger kommunchefen.

Munkedalsborna har många förslag på vad de 13 miljonerna skulle kunna användas till. Ett badhus står högt upp på önskelistan för en del. På det kommunala dagcentret Träffpunkt serverar Marie-Louise Lingbrand kaffe till besökarna. Hon berättar att den icke lagstadgade verksamheten var nedläggningshotad för några år sedan, men att pensionärsgruppernas protester hjälpte.

– Nu har vi öppet tre dagar i veckan, men det är klart att om man fick önska skulle ju kommunen satsa lite av de här pengarna på oss så att vi kan ha öppet oftare. Vi vet att dagcentret betyder mycket för de äldre och deras möjlighet att komma ut och träffas, säger Lingbrand.

Samtidigt konstaterar hon att det är viktigt att försöka få fler unga familjer att flytta till Munkedal.

– Och höga skatter lär tyvärr inte locka så många, i alla fall inte om man inte känner att man får något för det, säger kollegan Marianne Larsson.

På torget står Ricardo Cornejo med barnen Salma och Milton. Han tycker att Munkedal är ett bra ställe att bo på och säger att han inte har något emot att betala skatt, bara pengarna används där de behövs. Ricardo, som arbetar inom Räddningstjänsten, skulle önska att kommunen kunde satsa regeringens miljoner på barnen och på de äldre.

– Men det är klart att vi även måste hjälpa de nyanlända. Jag kom själv som flykting till Sverige från El Salvador 1989 och vet hur tufft det kan vara, säger han.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se “

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

“ Regeringens underskott ger inte låg arbetslöshet

Analys. Sverige har flera år med stark konjunktur framför sig. Ändå väljer regeringen att låta de offentliga finanserna gå med underskott fram till 2018. Det ger en stimulans, men hindrar inte att arbetslösheten stannar ovanför sex procent.

Regeringen har draghjälp av konjunkturen. I budgeten spår man att BNP-ökningen blir ganska stadig under kommande åren. När efterfrågan från omvärlden sviktar, fortsätter den inhemska ekonomin att gå starkt.

Det är inte överraskande, utan ligger i linje med vad andra bedömare har sagt. Hushållens konsumtion och bostadsbyggandet är viktiga drivkrafter som håller Sveriges ekonomi igång under ännu några år.

Offentlig konsumtion har stigit snabbt under några år, främst till följd av den höga flyktinginvandringen. Men nu räknar regeringen med att utgifterna kan hållas tillbaka, när färre flyktingar släpps in.

Parallellt med detta hoppas regeringen att få bukt med ökningen av sjukskrivningskostnaderna, som under de senaste åren har varit mycket besvärande.

Följden blir ett minskat offentligt underskott, mot vad regeringen räknade med i våras. Det beror på att en del av pengarna som skulle gå till flyktingar och sjukskrivna nu i stället kan hållas inne.

Ändå beräknas det offentliga underskottet under 2017 öka, jämfört med föregående år. Det beror på att regeringen tar tillfället att lägga fram en rad ofinansierade utgiftsreformer. Hela reformpaketet löper på närmare 24 miljarder kronor, varav endast en del har täckning i inkomster.

Största utgiften är 10 miljarder kronor som går till kommuner och landsting. Det är mycket pengar, men räcker ändå inte att för hindra kommunsektorn från att gå med finansiellt underskott under de kommande åren. Därför får man räkna med att skatten höjs på många håll i landet där det annars blir ebb i kassan.

Andra stora tillkommande utgifter i budgeten gäller utbildning och etablering av flyktinginvandrare, liksom ökade anslag till Migrationsverket. Det är sådant som beskrivs som kortvarigt och exceptionellt – och därför inte nödvändigtvis behöver finansieras med löpande skatteinkomster.

Men det finns också nya budgetposter av varaktigt slag, som inte skulle behöva vara ofinansierade. Vad sägs, till exempel, om den föreslagna skattereduktionen för reparationer av vitvaror?

Eller om förslaget att sänka momsen för mindre reparationer?

Nu väntas dock underskottet försvinna under 2018, då det ska bli balans i de offentliga finanserna.

Det är något tidigare än regeringen förut räknade med. Så sent som vid Harpsundsmötet för en månad sedan trodde man på ett mindre underskott även för 2018.

Skillnaden beror dock inte främst på aktiva åtgärder, utan på att finansdepartementet har ändrat sin beräkning av statens inkomster från kapitalskatter.

Justeringen kan vara välmotiverad. Men samtidigt hyfsar den siffrorna och betyder att regeringen närmar sig det nya överskottsmål på 0,33 procent av BNP som – enligt uppgörelse med allianspartierna – ska gälla från 2019.

Nuvarande överskottsmålet på 1,0 procent av BNP får anses som överspelat, även om det i formell mening fortfarande gäller.

Målet att nå EU:s lägsta arbetslöshet till 2020 finns däremot kvar, även om regeringens prognos inte leder dit. I Sverige har arbetslösheten bitit sig fast ovanför sex procent, betydligt högre än i Tyskland.

Det räcker inte med budgetstimulanser för att ändra på situationen,

eftersom arbetslösheten är strukturell och främst gäller lågutbildade.

Däremot kan andra insatser som utbildning och förbättrad matchning ge resultat.

Regeringen går in med sådana åtgärder, men verkar mycket osäker på vilka resultat som kan nås. Det är begripligt, eftersom uppgiften är större och svårare än förut.

Slutsatsen kan bli att man måste våga experimentera mer. Det leder ibland till misslyckanden såsom nu senast med extrajobben som skulle ersätta Fas 3. Men chansen finns också att nya försök ger större framgång.

Johan Schück johan.schuck@dn.se "

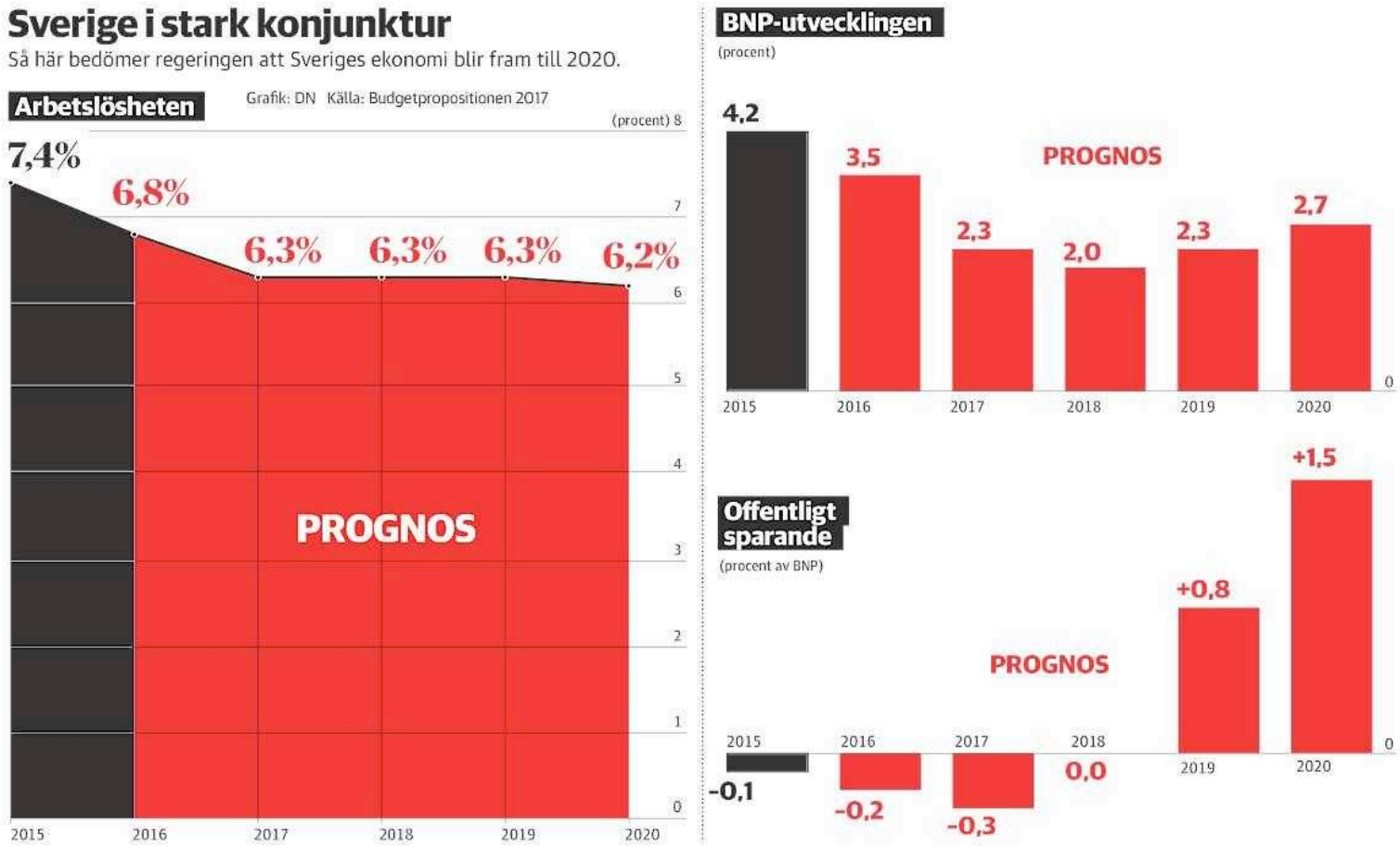

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

“ Regional kultur budgetvinnare

Den regionala kulturen och kulturarvet framstår som vinnare i höstens kulturbudget. Även musiklivet får mer pengar. Riksutställningar läggs ner och tv-avgiften höjs.

Kulturbudgeten tillförs 409 miljoner kronor nästa år, vilket är den största höjningen på tio år, enligt kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP). Det hindrar dock inte regeringen från att samtidigt ta ut 124 kronor mer per år i tv-avgift. Den höjs till 2 340 kronor.

Bland de nya satsningarna går den enskilt största summan till scenkonsten som tillförs 70 miljoner kronor för 2017. Större delen av dessa pengar, 58 miljoner kronor, tillfaller den regionala kulturen, och då framför allt musikinstitutionerna.

– Det här känns väldigt positivt. Scenkonstbranschen totalt står inför kommande utmaningar och nu förbättrar man för regionala scenkonstutövare, och i synnerhet för musiken, säger Ulrika Holmgaard, vd för Svensk scenkonst.

Bara två miljoner går till de fria grupperna, och Anna Carlson, ordförande för Teaterförbundet, beklagar att de inte får mer.

”Det är beklagligt att regeringen inte väljer att satsa mer på dessa grupper som når stora delar av landet med föreställningar av hög kvalitet”, säger hon i ett pressmeddelande.

Scenkonstsatsningen fortsätter de kommande åren och omfattar totalt 259 miljoner kronor fram till och med 2020. Samtidigt stärks den regionala kulturen ytterligare genom att anslaget till den så kallade kultursamverkansmodellen höjs med 30 miljoner kronor per år de fyra kommande åren.

För bildkonstnärerna var dock budgeten en besvikelse. Katarina Jönsson Norling, ordförande för Konstnärernas riksorganisation, hade hoppats få en så kallad visningsersättning, motsvarande författarnas biblioteksersättning. Kulturminister Bah Kuhnke hänvisar till den handlingsplan som är på gång:

– Som politiker måste man hela tiden prioritera, och näst på tur står bild- och formområdet. Det kom inte med i den här budgeten. Jag förstår att man är otålig, och det respekterar jag, men först måste vi ha fram handlingsplanen. Den ska omfatta en rad åtgärder, säger Alice Bah Kuhne.

I budgeten framgår även att Riksutställningar läggs ner och att den del av arbetsuppgifterna flyttas över till Riksantikvarieämbetet, som även det ligger i Visby.

– Första tanken var att det känns sorgligt, Riksutställningar har funnits i över 50 år och har gjort uppskattade utställningar i hela landet. Men ambitionen är att vi ska ta med det vi är duktiga på och nå ut till fler, men inordnade under Riksantikvarieämbetet, säger Jesper Tammilehto, tillförordnad generaldirektör.

TT “

“ **Mer ur kulturbudgeten.**

Anslaget till litteratur och kulturtidskrifter tillförs 15 miljoner årligen 2017–20 för att bygga ut den läsfrämjande Bokstart.

Ersättningar och bidrag till konstnärer och författare höjs med 15 miljoner (biblioteks-ersättningen tillförs 7,8 miljoner, 3,8 miljoner går till pensioner och 4 miljoner för att förbättra konstnärernas villkor).

Även Kungliga Operan får ökade anslag, 21 miljoner fram till 2020 för att förnya det slitna övermaskineriet. Det stora beslutet om renovering och ombyggnad av Operan fattas dock först senare i år, aviserar regeringen.

12,3 nya miljoner går till olika kulturarvssatsningar: Statens historiska museer och Statens museer för världskultur får vardera 4 miljoner per år under fyra år för att arbeta med en ”kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning”.

Världskulturmuseerna får också 1,3 miljoner för att skydda kulturarvet i Irak och Syrien, bland annat genom att utveckla sina redan upparbetade kontakter och förhindra handeln med stulna antikviteter.

Landets hembygdsföreningar med flera får 3 miljoner per år -under fyra år för kulturarvsprojekt.

Digitaliseringen av det svenska filmarvet får ytterligare 2,5 miljoner. Filmavtalet tillförs 19 miljoner från 2019.

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

”Satsningen på läslov är att erkänna skolans misslyckande”

Läsning skolans viktigaste uppdrag. Om en trettonåring inte redan i skolan motiverats och fått en positiv ingång till läsning kommer eleven inte att se fram emot ett stundande läslov. Satsa i stället pengar på bemannade skolbibliotek med rikt utbud av litteratur och fortbildning till lärare, skriver Gunnar Ardelius, Författarförbundet.

Just nu pågår en mängd läsfrämjande insatser av olika karaktär. Företag, kommuner och myndigheter funderar på hur man kan få fart på läsningen bland Sveriges unga. Det är goda ansatser men hur bedrivs ett långsiktigt framgångsrikt läsfrämjande arbete som verkligen når fram till alla barn?

Parallellt sker nedskärningar inom biblioteksområdet, många skolor saknar ett bemannat skolbibliotek och ännu fler står utan utbildad bibliotekspersonal. Lärarens vardag är lika pressad som elevernas och eleverna blir utlämnade till nätets sökmotorer som främsta kunskapskälla.

För att stödja ökad läsning och läskunnighet föreslår därför regeringen en ny satsning. De vill göra om höstlovet till ”läslov”. Fem miljoner ska avsättas till kulturinstitutioner för läsfrämjande aktiviteter under skollov mellan 2017 och 2020. Men det finns flera problem med utspelet. Läsningen är skolans grundfundament och inget man utövar under begränsad tid ett par gånger i veckan om man har lust. För Sveriges Författarförbund är det både av demokratiska och kultur-

politiska skäl viktigt att skolornas läsfrämjande arbete sker i skolan under skoltid. Vi anser att det är direkt felaktigt att delegera det viktigaste uppdrag skolan har till barnen själva, tillbaka till föräldrar eller till olika institutioner som då ska slåss om den peng som skolan så väl hade behövt.

Alla barn ska omfattas av läsfrämjande åtgärder. Och alla barn har rätt till lov. När läsning planeras som lovaktivitet, befarar vi att de barn som själva redan är intresserade eller har föräldrar som uppmuntrar dem återigen får ett naturligt försprång. För den som har heltidsarbetande föräldrar och bor utanför storstaden blir kanske utbudet ändå mindre.

För elever med läsnedsättningar är det speciellt viktigt att få del av det stöd som utbildade pedagoger kan erbjuda. Slutsatsen blir att många av de barn som är i störst behov av hjälp riskerar att inte kunna ta del av läslovsaktiviteterna. En annan fara är att skolan låter lovet få bli buffert för läsning, någon form av läxläsande.

Författarförbundet är naturligtvis i grunden positiva till läsfrämjande insatser, men anser att regeringens ekonomiska stöd ska gå direkt till skolor och bibliotek utan att använda sig av en eller flera kommersiella aktörer som mellanhänder, vilket nu blir fallet.

Satsa på skolbibliotek och utbildad biblioteksspersonal, utbildade lärare och författarbesök i skolorna! Det är avgörande.

Tanken att läslovet ska inspirera till läsande på samma sätt som sportlovet manar till fysiska aktiviteter är en god tanke, att idrotten och kulturen ska få varsitt lov. På flera orter i Sverige har man därför med samma tanke döpt höstlovet till kulturlov. Precis som sportlovet inte heter skidlov eller höjdhoppslov, bör inte höstlovet i så fall begränsas. Ordet kulturlov rymmer förutom läs- och skrivarverkstäder också dans, musik, teater, film och konst. Möjligheter till att på fritiden få ägna sig åt att skapa och uttrycka sig. En sådan benämning låter sig inte misstolkas till att betraktas som en förlängning av skolarbetet, det skolarbete där det viktiga läsfrämjandet bedrivs.

För att på allvar öka elevers läsning behöver skolbibliotekarier och lärare få tillgång till ett rikt utbud av varierad litteratur, inte bara till några få bästsäljande titlar, att förmedla till eleverna. I en demokrati är just mångfalden viktig, insikten om att varje människa är unik och kan göra sin röst hörd. Detta kan bäst förmedlas om det finns ett brett utbud av litteratur i skolan.

Självklart finns det en mängd författare och översättare som kan inspirera barn att på nya roliga sätt ta sig an läsandet. Det är viktigt att dessa knyts till skolans vardagliga arbete. Många av dem arbetar redan nu läsfrämjande ute i skolorna med inspirerande besök som också lyfter även lärarnas förmåga att fördjupa barns läsning.

Alla som tillsammans arbetar med läsfrämjande måste ständigt påminna sig om vad läsning egentligen är. Att det inte handlar bara om att få barn att läsa fler böcker. Det rent instrumentella får inte överskugga det som är det riktiga målet: vidga världen, få förmågan att fördjupa sitt tänkande, lära sig uttrycka sig, stilla sin nyfikenhet men också att inhämta kunskaper, läsa tidtabeller, upptäcka sig själv och omvärlden. Allt detta arbetar man med, och ska arbeta med, i skolan.

I regeringens förslag som presenterades den 21 augusti och som går att läsa i rapporten ”Fler lärare, läslov och lovskola – nyheter inom skolpolitiken” finns samtidigt flera förslag som går i rätt riktning. De

läsfrämjande insatserna inom skola, kultur, idrott och föreningsliv ska samordnas och läslyftet, en fortbildning i språk-, läs- och skrivutveckling för lärare, ska utökas till att gälla förskolan.

När dessa förslag presenterades, sade Gustav Fridolin att läsningen framför allt ska ske i skolan. I ett senare skede säger han att läsuppgifter på loven är helt okej. Här finns en fara. Faran att lärarna istället för att fördjupa läsningen i skolan använder lovet som en nödlösning. ”Hinner vi inte nu kan barnen alltid läsa på lovet.” På så sätt försvinner också tanken med lov som vila och rekreation. Det är inte bara vi vuxna som behöver vila från alla krav i vardagen.

Sveriges Författarförbund uppmanar Gustav Fridolin och regeringen att inte förlägga skolans viktigaste uppdrag utanför skolan och skoltiden. I skolan når lässatsningen fram till alla barn, alla barn med olika förutsättningar. Lägg de fem miljonerna som utlovats till läslov på läsfrämjande arbete inne i skolan. Satsa på bemannade skolbibliotek med rikt utbud av litteratur och fortbildning till lärare kring läsning av både fack- och skönlitteratur. Anlita författare både till direkt arbete med elever och för att stödja och fortbilda lärare.

Om en trettonåring inte redan i skolan motiverats och fått en positiv ingång till läsning kommer eleven inte att se fram emot ett stundande läslov. Om eleven däremot blivit läsmotiverad i skolan behövs inte namnet läslov. Trettonåringen kommer att läsa i vilket fall.

Läsning är skolans viktigaste uppdrag. Läsningen utgör grunden för allt skolarbete och att döpa om barnens höstlov till läslov är att acceptera skolans uppdrag som ett enda stort misslyckande.

Gunnar Ardelius, ordförande Sveriges författarförbund “

DN ONSDAG 21 SEPTEMBER 2016

“ I ministerns tidsmaskin

Ekonomisk politik verkar alltid med en viss fördröjning. Förutom att problem tar tid att identifiera kan förändringar inte ske genast. I den politiska debatten ställs krav på bättring helst förra veckan, fastän många reformer bär frukt flera år efter att de har satts i gång.

Under finansminister Magdalena Andersson (S) har emellertid både historieskrivning och förutsägelser hamnat ur led. Enligt hennes berättelse på tisdagens presskonferens i Rosenbad, där regeringens nya budget presenterades, gällde en rödgrön budget år 2015. Och det var tack vare den som statens finanser tillfälligt repade sig.

Andersson säger sig ha städat upp efter Anders Borg, men faktum är att riksdagen inför det året röstade igenom alliansens ekonomiska politik. Och året därpå lade Stefan Löfvens regering fram en budget där plus och minus inte gick ihop.

Regeringens tabeller över nya utgifter och inkomster visar nu ännu rödare siffror – 16 miljarder kronor minus. Finansministern hävdar att hon bygger upp reserverna. Det är dock hennes framtida jag – eller efterträdare – som får göra jobbet.

Paketet med utgifter sägs härröra ur ett så kallat reformutrymme, men några reformer i ordets egentliga mening presenteras inte och ”utrymmet” för nya kostnader har Magdalena Andersson bestämt själv.

Svensk ekonomi är inne i en högkonjunktur. Arbetslösheten sjunker och sysselsättningen har nått nya nivåer. BNP växer snabbare än i

grannländerna. Nya bostäder byggs som sällan förr. Samtidigt tycks ministern ha skruvat tillbaka klockan till finanskrisen, ekonomin stimuleras som om det fortfarande rådde lågkonjunktur.

Flyktingsituationen sägs vara en faktor i bedömningen. Men den var aldrig hela förklaringen till obalanserna i finanspolitiken. Tillfälliga övertrasseringar av statens konto var motiverade under förra hösten, men utvecklingen blev inte så drastisk som man först befarade. Och nu har i stället krisen tagits till intäkt för ett duggregn av åtgärder på helt andra områden. Miljöpartiet och Vänstern är nog nöjda. Kommunerna knorrar.

Leveransen av viktiga rödgröna vallöften är samtidigt försenade. Investeringsstöden för nya hyreslägenheter har ännu inte kommit i gång. ”Detta paket fullföljs nu och får effekt de kommande åren”, heter det i regeringens budgetproposition.

Men hur hänger det ihop? Ministrarna antyder ofta att det var deras åtgärder som satte fart på byggandet efter valet 2014.

Samma självmotsägande besked ges i frågan om jobben. Några favoritinsatser, de så kallade extratjänsterna och traineejobben, har bantats ned. Regeringen skriver i sin budget att de ”minskas till följd av att det tar tid för nya arbetsmarknadspolitiska insatser att komma igång”.

Men i budgetdebatten i riksdagen sa finansminister Magdalena Andersson något annat. Regeringens jobbprogram behöver enligt henne inte vara så omfattande eftersom den höga ungdomsarbetslösheten redan har åtgärdats.

Traineejobben verkar ha varit en så god idé att de fick effekt innan de infördes.

I den rödgröna tidsmaskinen är 2020 ett särskilt viktigt år. Statsfinanserna visar då överskott. Sverige har EU:s lägsta arbetslöshet. Förutom att regeringen år 2020 har också skakat fram 5 000 statliga beredskapsjobb för att ge sysselsättning åt bland andra nyanlända, har regeringens investeringar i klimat och infrastruktur i denna framtid blivit ”historiska”.

Låt oss försöka göra sällskap med Magdalena Andersson och hoppa fyra år framåt i tiden. Hur ser Sveriges ekonomi ut? Vilken utveckling kommer tillväxten och arbetsmarknaden att ha haft?

Kanske har då de svenska bankerna kommit i gungning och ekonomin hamnat i en privat skuldkris. Eller så befinner sig svensk ekonomi snarare i något som liknar en finsk situation, med stagnerad produktivitet och problem med kostnaderna.

Ett inte alls osannolikt scenario är att arbetsmarknaden och bostadsmarknaden har delats upp ännu tydligare mellan infödda och nyanlända. Kommunernas ekonomi kan komma att belastas hårt. Drivkrafterna att arbeta riskerar att ha försvagats av de rödgrönas skattehöjningar på vanliga inkomster.

Ingen vet exakt. Vad som är säkert är detta: regeringens politik förbereder inte svensk ekonomi för något av dessa tänkbara problem.

DN 21 sept 2016

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“ Moderaterna har svårt att ta väljare från SD

Sverigedemokraterna fortsätter att vinna stöd hos väljarna. I DN/Ipsos partisympatiundersökning får SD ett väljarstöd på 19 procent – en tangering av partiets högsta notering hittills. I takt med att SD växer krymper Moderaterna.

Sverigedemokraterna har ökat sitt stöd rejält sedan valet 2014. Partiet hade ett hack i kurvan i början av året men efter det har trenden pekat uppåt.

I DN/Ipsos septembermätning får SD stöd av 19 procent av väljarna. Det är en tangering av partiets tidigare högsta resultat från december 2015. Då fick SD 18,9 procents stöd.

Jämfört med augustimätningen har SD ökat med en knapp procentenhet. Det ligger inom ramen för genomsnittliga förändringar månad till månad, men innebär samtidigt att partiet ökat med drygt fyra procentenheter det senaste halvåret.

– Just nu syns ingen tendens till att stödet för SD skulle minska. Stödet är fortsatt starkt i breda grupper, framför allt bland män och bland äldre. SD har fortfarande svagare stöd bland kvinnor och bland unga, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

Ökningen sammanfaller med en motsvarande nedgång för Moderaterna, som tappar en procentenhet i den senaste mätningen och därmed ligger nära valresultatet. M har varit öppna med att partiet i första hand ska försöka locka till sig fler väljare från SD men hittills verkar det inte ha lyckats.

– Moderaterna har valt att fokusera på frågor som SD-väljare tycker är viktiga. Det handlar till exempel om trygghet, brottslighet och asylpolitik. Det här valet av fokus bidrar till att bekräfta SD:s samhällsanalys och problemformulering. Väljarna kan uppfatta det som att SD blir mer trovärdigt i de här frågorna, säger David Ahlin.

Mätningen visar att ställningen mellan det borgerliga och det rödgröna blocket är fortsatt jämn, med ett visst övertag för allianspartierna. Men enligt David Ahlin blir det samtidigt allt tydligare att det inte längre går att prata om två politiska block. SD har etablerat sig som ett tredje block som just nu ser ut att ha ett starkt stöd bland väljarna.

Förskjutningarna i septembermätningen är små för samtliga och inget parti noterar resultat som skiljer sig från normala förändringar. Socialdemokraterna är största parti med 26 procents stöd följt av Moderaterna på 24 procent.

Trängseln kring riksdagsspärren är fortfarande tät med två partier som lägger sig precis på fyraprocentsgränsen: Miljöpartiet och Kristdemokraterna.

Mätningen genomfördes under samma vecka som Liberalerna drabbades av akut kris i samband med bråket mellan partiledaren Jan Björklund och riksdagsledamoten Birgitta Ohlsson, men det är inget som verkar ha påverkat partiet negativt i opinionen. L får stöd av 6 procent av väljarna, en uppgång med en procentenhet jämfört med augusti.

– Liberalerna fick visserligen mycket uppmärksamhet under några dagar men det går inte att säga om det har påverkat stödet för partiet på något sätt, säger David Ahlin.

Mätningen genomfördes under perioden den 9–19 september och bygger på intervjuer med 1 727 röstberättigade väljare. Av dessa uppgav 1 498 partisympati. Svaren baseras på både telefonintervjuer och digitala intervjuer.

Från juni har Ipsos en ny mätmetod och redovisar inte längre decimaler. Se valjarbarometern.ipsos.se

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

Om det var riksdagsval i dag, vilket parti skulle du rösta på då?

Mätningen baseras på intervjuer med 1 727 röstberättigade väljare. Datainsamlingen har skett parallellt, dels genom telefonintervjuer, dels genom digitala intervjuer. Andelen som är osäkra, inte skulle rösta eller som skulle rösta blankt är 13 procent.

Mätperiod: 9-19 september.

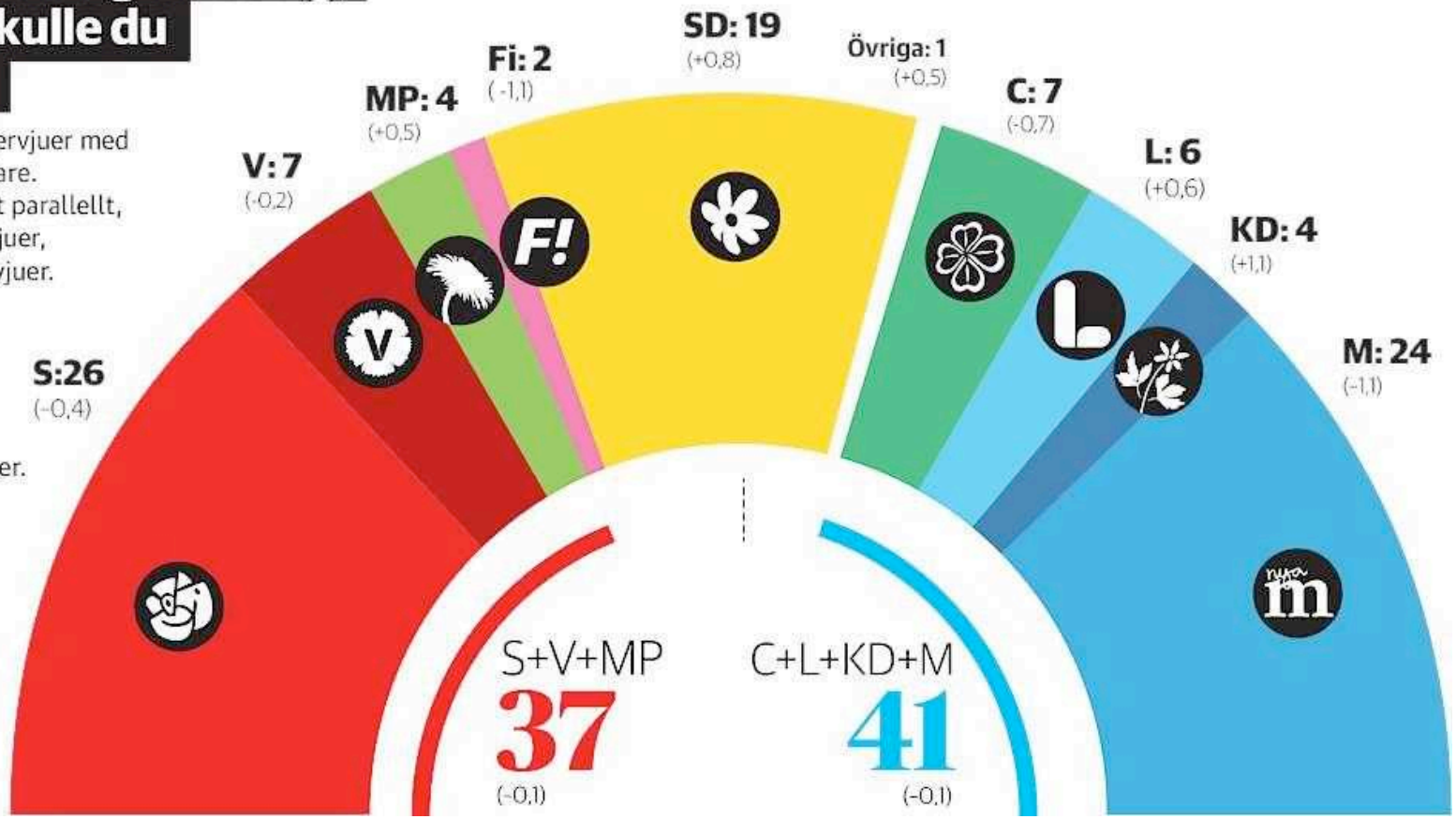

Källa: DN/Ipsos Grafik: DN

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

”Utsläpp i Sverige fel fokus för svensk klimatpolitik”

“ Byt politik. Det mesta av världens kolreserver måste stanna i marken. Användningen av konventionell olja är ett klart mindre problem. Trots det är det centrala i den svenska klimatpolitiken en snabb minskning av inhemsk oljeanvändning. Ett bra alternativ är att köpa och annullera fler utsläppsrätter, skriver forskarna John Hassler och Per Krusell.

Utsläpp av växthusgaser leder till klimatförändringar som kan orsaka irreparabla skador för ekonomi och välfärd. Särskilt stora är riskerna i fattiga länder. Som mångåriga forskare på klimatområdet menar vi att den svenska klimatpolitiken som presenteras i budgetpropositionen och i Miljömålsberedningen behöver ändras i grunden. I motsats till mycket av vad som hörs i debatten handlar det inte om att göra mer, utan om att göra bättre.

Klimatförändringarna kräver en global lösning och frågan är hur vi i Sverige kan bidra till denna. I vår egen forskning har vi visat att det viktigaste globala problemet är att hitta ekonomiska alternativ till kolkraft. Det finns mycket stora mängder brytbar kol på jorden. För att undvika en klimatkatastrof måste det allra mesta av dessa kolreserver stanna i marken. Användningen av konventionell olja är däremot ett betydligt mindre problem. Det finns helt enkelt inte tillräckligt med konventionell olja för att utgöra något allvarligt klimathot. Högst sannolikt är också det samhällsekonomiska värdet av att använda den konventionella oljan högre än den orsakade klimatskadan.

Våra resultat har nyligen bekräftats och förfinats av forskarna Christophe McGlade och Paul Ekins vid University College London. I en studie i tidskriften Nature visar de den samhällsekonomiskt bästa globala mixen av kol-, olje- och gasanvändning givet målet om högst två graders uppvärmning. De visar att oljeanvändningen bör fortsätta ungefär oförändrad fram till 2050, gasanvändningen öka något medan kolanvändningen snabbt måste börja minska (se figuren).

Centralt i den svenska klimatpolitiken är en snabb minskning av inhemsk oljeanvändning. Vad blir konsekvensen av detta? Med största sannolikhet kommer oljan att användas av någon annan. Oljemarknaden är global, och om ett land minskar sin oljeanvändning styrs oljeproducenternas tankbåtar enkelt om till andra länder. Om en svensk storsatsning på elbilar skulle få efterföljare i länder där elen kommer från kolkraft skulle klimatproblemen till och med förvärras. Detta eftersom kolkraft leder till högre koldioxidutsläpp än olja samtidigt som den ersatta oljan förmodligen ändå används i andra länder. Att köra Tesla i Sverige är måhända coolt men bör inte ge några etiska pluspoäng.

Vi drar fyra slutsatser:

1. Idén om en fossilfri fordonsflotta i Sverige låter på ett ytligt plan lovvärd men är inte ett värdefullt bidrag till lösningen av de globala klimatproblemen.

Vi är också kritiska till att tidssatta mål för utsläppsminskningar sätts upp sektor för sektor. Sektorsvisa och årliga mål för utsläpp påminner om de sovjetiska planeringsprinciper där staten bestämde produktionen inom varje sektor, år för år. Få tror i dag att staten är bäst skickad att bedöma hur mycket det kostar att dra ner koldioxidutsläppen i olika delar av ekonomin. Sektorsvisa utsläppsbanor gör därför den svenska klimat-politiken onödigt dyr. Sverige kan kanske kosta på sig att vara lättsinnigt med kostnaderna men så är inte fallet i många andra länder i världen. En onödigt dyr omställning i ett av världens rikaste länder kan bli ett varnande exempel snarare än motsatsen.

2. **Sektorsvisa mål för utsläppsminskningar leder till onödigt höga kostnader och är fel väg att gå.**

Finns det då inget bra i den svenska klimatpolitiken? Jo definitivt! Den svenska koldioxidskatten är ett ypperligt föredöme. Koldioxidskatten är kostnadseffektiv – en global skatt kan lösa klimatfrågan till en högst rimlig kostnad. En annan styrka är att vi inte har någon kolkraft i Sverige.

Dessutom: i budgetpropositionen avsätter -regeringen 300 miljoner kronor per år till att köpa och annullera utsläppsrätter från EUs system för utsläppshandel. Detta är förmodligen en av de mest effektiva klimatåtgärder Sverige vidtagit på senare år och borde därför skalas upp. Sverige skulle på detta sätt omedelbart kunna bli koldioxidneutralt till en kostnad av mindre än 2 miljarder kronor per år. Om intäkterna från koldioxidskatten användes för att köpa och annullera utsläppsrätter skulle det med dagens låga priser räcka till att klimatkompensera de samlade utsläppen från Sverige, Danmark, Estland, Finland, Holland, Irland, Kroatien, Lettland, Litauen, Ungern och Österrike.

Att klimatkompensera bilkörning genom att köpa och annullera utsläppsrätter kostar runt 10 öre per liter bensin. Förmodligen är detta en mycket effektivare åtgärd för den som vill bidra till ett bättre klimat än att skrota sin bil och köpa en elbil.

Annullering av utsläppsrätter påverkar utsläppen av växthusgaser direkt. Dessutom skulle priset på utsläppsrätter öka vilket skulle bidra till att lösa ett av de största problemen i den europeiska klimatpolitiken – att priset på utsläpp är alldeles för lågt för att driva utvecklingen i rätt riktning. Priset på kol inte är särskilt mycket högre än vad det kostar att ta upp det. Det betyder att redan ett något högre utsläppspris skulle göra mycket av kolkraften olönsam. Till skillnad från olja är kol dyrt att transportera i förhållande till sitt pris. Alltså skulle en minskning av kolanvändningen inom EU inte riskera att leda till en motsvarande ökning i resten av världen.

Det har föreslagits att Vattenfall borde instrueras att behålla sina kolfyndigheter och låta dem ligga kvar i marken. Vår bedömning är att detta inte är en effektiv klimatåtgärd. Givet det utsläppstak som ges av mängden utestående utsläppsrätter skulle rimligen Vattenfalls minskade utsläpp bara leda till att någon annan ökar sina utsläpp lika mycket.

3. Skala upp regeringens politik att köpa och annullera utsläppsrätter. Denna politik har mycket hög verkningsgrad för att hindra den globala uppvärmningen.

Det hävdas ibland att koldioxidskatter och utsläppsrätter är system för att de rika ska kunna ”köpa sig fria” från ansvar. Detta argument är måhända begripligt men inte grundat i en realistisk analys av klimatfrågan. Fattiga länder gynnas inte av att vi bedriver en ineffektiv klimatpolitik. Dock kan den svenska klimatpolitiken bli en viktig del i biståndspolitiken. Forskaren Seema Jayachandran vid Northwestern University i USA har med sina medförfattare visat att det är mycket lönsamt att betala bönder i Afrika för att använda sin mark till att binda koldioxid i skog. Givet den svenska koldioxidskatten är värdet av den koldioxid som lagras i ett ton virke cirka 2 000 kronor. Om skogsbönder i tredje världen fick betalt med sådana priser skulle det kunna vara ett viktigt bidrag till fattiga länders ekonomier samtidigt som det skulle vara ett verksamt medel i klimatpolitiken.

4. Kombinera bistånds- och klimatpolitiken. Betala bra för att inte hugga ner skog i Afrika och betala för att undvika kolkraftanvändning där.

Slutligen: Är det ändå inte viktigt för vår trovärdighet att Sverige går före? Jo absolut, men vi bör gå före genom att faktiskt förbättra klimatet! Frestelsen att framstå som ”bäst i klassen” genom verkningslösa nedskärningar i Sverige eller elbilssubventioner måste vi stå emot.

John Hassler

Per Krusell Författarna är professorer vid Institutet för Internationell ekonomi, Stockholms universitet “

Samhällsekonomiskt bäst minska kolanvändningen

Oljeanvändningen bör fortsätta ungefär oförändrad fram till 2050, gasanvändningen öka något medan kolanvändningen snabbt måste börja minska.

Källa: McGlade och Ekins, (2015), Nature 517

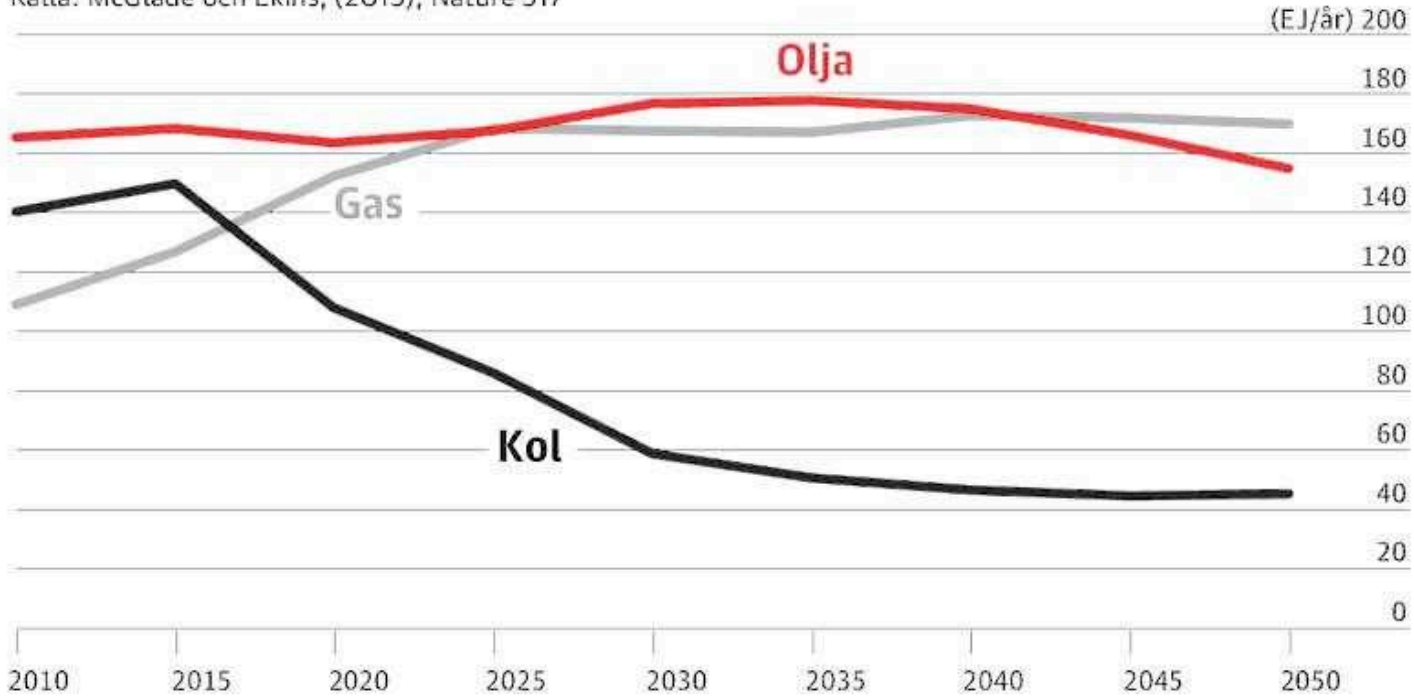

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

Sveriges hantering av unga får kritik

Sveriges hantering av ensamkommande unga kan medföra säkerhetsrisker och överträdelser av mänskliga rättigheter, konstaterar EU-parlamentariker. Och gränskontrollerna – som kritiseras av många pendlare – var under lupp.

Tre dagars rundresa i Öresundsregionen väntade sex ledamöter från Europaparlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter. Nedslag vid gränskontroller kantades av möten med myndigheter och frivilligorganisationer. Sverige kan känna stolthet över de insatser som landet gör i mottagandet och integrationen av flyktingar, betonar delegationschefen Ana Gomes från Portugal. Men slutsatsen är också att det kan göras mer för att minska risken för att ensamkommande unga försvinner.

– De kan fortfarande befinna sig i Sverige, men utan tillräckligt skydd eller stöd för att integreras, säger hon.

Det är ett svek mot de unga, anser EU-parlamentarikern Anna Maria Corazza Bildt (M).

– Många försvinner och är offer för människohandel, de är totalt svikna. Polisen och Migrationsverket känner en jättefrustration, men barn fortsätter att försvinna. Det här är galet.

Antalet asylsökande har rasat sedan tillfälliga gräns-id-kontroller infördes. Men många pendlare upplever färre tågavgångar, ökad stress och mindre tid hemma. Och det kostar också samhället stora pengar, enligt Øresundsinstitutet.

– Vänsterpartiet var inte för införandet av gränskontroller och vi tycker att de ska upphävas. Dels för de effekter som regionen utsätts för och dels för att det inskränker asylrätten, säger Malin Björk (V).

Nu är det dags att statsministern sätter sig med sin danske motsvarighet, anser Corazza Bildt.

– Kontrollerna måste bli smidigare och mer effektiva, och lösningen måste komma snabbt. Det är oacceptabelt att det drabbar människor och företag i vardagen.

Konsekvenser måste vägas mot varandra, tycker Winberg och säger att ett fungerande yttre gränsskydd i EU krävs innan inre gränskontroller kan upphöra.

– Tyvärr får detta tråkiga konsekvenser för pendlare. Men konsekvenserna kan också ses positivt, nu ser vi vilka människor som kommer in i vårt land, säger hon.

TT “

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“ Få flyktingar får skydd trots ländernas löften.

Analys. USA, Sverige och ytterligare ett antal länder lovar att ta emot fler syriska och andra flyktingar via FN.Men det är fortfarande mycket få asylsökande som erbjuds FN-skydd och det beror bland annat på att ett stort antal länder i världen inte tar emot några flyktingar alls.

Det blev tydligen långa applåder i FN-skrapan i New York under det särskilda toppmötet om flyktingkrisen som arrangerades av bland andra USA, Sverige, Tyskland och Jordanien. Ovationerna utbröt sedan USA:s president Obama förklarat att mötets omkring 50 deltagande stater enats om att ta emot 360 000 flyktingar via FN. Det innebär mer än en fördubbling jämfört med förra året.

Också Sverige ska gradvis välkomna fler kvotflyktingar, från 1 900 till 5 000 om året, och efter mötet i New York förklarade statsminister Stefan Löfven för TT:s utsända att ”han tycker sig se en insikt om att fler länder måste dra sitt strå till stacken för att flyktingkrisen inte ska förvärras”.

Men den insikten verkar fortfarande saknas i flertalet av världens länder. Kalla fakta från FN:s flyktingorgan UNHCR visar hur det står till med viljan att hjälpa de mest skyddsbehövande flyktingarna.

Förra året erbjöd sig 34 av FN:s 193 medlemsstater att ta emot människor via FN:s system för vidarebosättning.

På listan över de länder som sedan länge samarbetar med UNHCR finns USA, Australien, Nya Zeeland, Kanada, Nederländerna, Sverige, Danmark, Norge och Finland.

Sedan 2007 har också länder som Belgien, Storbritannien, Bulgarien, Tjeckien, Frankrike, Tyskland, Ungern, Japan, Korea, Portugal, Rumänien, Spanien, Schweiz och Uruguay bestämt sig för att ta emot skyddsbehövande via FN:s flyktingorgan UNHCR.

Trenden är alltså att fler vill vara med. Men fortfarande säger en lång rad allt mer välmående länder i Asien, Mellanöstern, Latinamerika och Europa blankt nej. I EU samarbetar enbart 18 av unionens 28 medlemsstater med FN:s flyktingorgan.

Därför kan UNHCR bara hjälpa en liten del av alla människor som anses ha stort behov av skydd. Förra året fick 134 044 besked om att de skulle få ett nytt hem i ett annat land. Flertalet av dessa flyktingar kom från Syrien (53 305), Kongo (20 527), Irak (11 161), Somalia (10 193) och Burma (9 738).

Men det var bara sammanlagt 81 893 som faktiskt kunde resa i väg. Och samtidigt uppskattade UNHCR att 1 153 300 flyktingar hade stort behov av skydd.

Att Sverige, USA och andra länder har lovat öka antalet kvotflyktingar förbättrar alltså definitivt UNHCR:s statistik.

Fler flyktingar kommer att få ett efterlängtat besked om vidarebosättning. Men de utgör fortfarande bara en liten del av alla de människor som skulle behöva asyl.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“ Tidigare utvandring från Afrika än väntat

Den moderna människans utvandring från urhemmet i Afrika tycks ha inletts tidigare än väntat. Det framgår av flera nya genetiska studier som också visar att urinvånarna i Australien tillhör en separat gren på släktträdet.

Studierna, som publiceras i Nature, bygger på analyser av nästan 800 individer i 270 folkgrupper från hela jordklotet. Det mest slående är att den moderna människan, Homo sapiens, började dela upp sig i olika populationer redan för drygt 200 000 år sedan, det vill säga strax efter att arten uppstått på den afrikanska kontinenten. Detta kan tyda på en första utvandringsvåg redan vid den tidpunkten.

Tidigare har man trott att de flesta icke-afrikaner härrör från en enda utvandringsvåg som startade så sent som för cirka 60 000 år sedan. De nya rönen pekar i stället mot att människor lämnat Afrika i flera på varandra följande vågor under en mycket lång tid.

För 120 000 år sedan kan en tidig våg av utvandrare ha gett upphov till aboriginer och papuaner, dagens urinvånare i Australien och Nya Guinea. Övriga människor i Eurasien tillhör en annan gren som troligen lämnade Afrika senare.

Det bör påpekas att de olika studierna skiljer sig åt en del på den här punkten. I en av studierna äger splittringen mellan urinvånarna i den australiska regionen och övriga icke-afrikaner rum betydligt senare, för cirka 60 000 år sedan. Men det står ändå klart att aboriginerna och papuanerna är en separat gren på den moderna människans släktträd.

En kompletterande studie antyder att de olika utvandringsvågorna i hög grad styrdes av klimatet.

TT”

“ **Fakta. Homo sapiens**

Den moderna människan, Homo sapiens, uppstod i Afrika för cirka 200 000 år sedan.

De äldsta fossilfynden av Homo sapiens har hittats i Etiopien och är mellan 160 000 och 195 000 år gamla.

Utvandringen från Afrika började tidigt. I Asien och Australien finns fossilfynd med en ålder på 60 000–100 000 år. Till Europa kom de första moderna människorna för cirka 45 000 år sedan.

Källa: Nature

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“ Ericsson kan lägga ned all tillverkning i Sverige

Uppgifterna om att Ericsson planerar att lägga ner hela sin verksamhet i Sverige landade som en bomb på onsdagskvällen. Men den läckta besparingsplanen ska ses som uttryck för en intern maktkamp inom företagsledningen, hävdar Per Norlander, huvudförhandlare Sveriges Ingenjörer på Ericsson.

– Den här läckan kommer helt klart från affärsenheten Network Products, därifrån verkar det pågå någon slags gerillaverksamhet, jag tror det finns krafter här som inte ens vår tf vd Jan Frykhammar känner till.

Det var sent på onsdagskvällen som Svenska Dagbladet avslöjade detaljer ur en hemlig besparingsplan som påstås kunna innebära dödsstöten för Ericssons verksamhet i Sverige. Enligt dokumenten planerar företaget att lägga ner all tillverkning i landet, vilket skulle innebära att nära 3000 Ericsson-anställda förlorade sina jobb. Särskilt skulle anställda vid fabrikerna i Borås och Kumla drabbas.

”Vi avslutar en 140-årig tillverkningsepok, vilket motsvarar de största nedskärningarna av anställda i Sverige någonsin”, står det i den hemliga rapporten, enligt tidningen.

Enligt en källa som SvD hänvisar till och som uppges vara centralt placerad i de pågående förhandlingarna skulle planen ”ta död på Ericsson” och vara ett första steg på att avveckla hela företagets verksamhet i Sverige.

Men Sveriges Ingenjörers Per Norlander, som den senaste tiden suttit i intensiva förhandlingar om Ericssons pågående besparingspaket, är rejält irriterad över denna läcka från delar av företagsledningen, alltså den enhet som har ansvar för Ericssons mobilnät. Uppgifterna har spridits av någon med en egen agenda, hävdar han.

– Detta handlar om en affärsdivision som har koncernansvar för alla Ericssons mobilnät och fabriker i hela världen, en av de viktigaste verksamheterna i företaget, varifrån en stor del av pengarna kommer, säger han.

Menar du att ledningen för Network Products vill sprida uppfattningen att någon eller några av fabrikerna i låglöneländer skulle kunna göra detta billigare och bättre?

– Det är ett rimligt antagande. Det finns krafter här som jag inte är säker på att vår tf vd känner till. Eller så är det här en del av en intern maktkamp mellan dem och honom.

Enligt uppgifter till SvD skulle den aktuella besparingsplanen innebära besparingar på runt 3 miljarder kronor.

Per Norlander beklagar att uppgifterna nu läckt ut.

– Plötsligt har vi tusentals människor som går och mår dåligt, trots att det inte är färdigförhandlat. I Kumla och Borås släcks ju verkligen arbetslusten nu.

Robert Andersson, ordförande för IF Metalls lokalavdelning i Borås som organiserar de anställa på Ericssons tillverkningsenhet, säger sig inte ha fått någon information om den läckta besparingsplanen.

– Jag har inte hört något om den här planen. Så vitt jag vet har ingen av oss i facket informerats. Det enda jag känner till är det som kom fram i våras då det ryktades om att det skulle kunna komma varsel, säger han.

Ericsson vill inte kommentera SvD:s uppgifter.

– Som alltid när det gäller personalneddragningar hanterar vi det land för land och vi meddelar alltid våra anställda och representanter för de fackliga organisationerna först. Vi har en omfattande verksamhet i Sverige och den är inte undantagen, säger Karin Hallstan på Ericssons informationsavdelning till tidningen.

Redan innan den läckta besparingsplanen blev känd kokade det under ytan bland Ericssons personal. Den tidigare vd:ns Hans Vestberg mångmiljonbonusar, i kombination med fackligt missnöje med hur ledningen hanterat sina anställda har bidragit till ett visst missnöje.

– Förr tog Ericsson på ett annat sätt hand om sin personal, konstaterar Per Holmberg, ordförande för Unionen på Ericsson i Sverige.

Lina Lund lina.lund@dn.se

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

“ **Fakta.**

År 2000 hade Ericsson 40 000 anställda i Sverige. I dag är siffran nere på drygt 15 000. Globalt är antalet anställda ungefär lika stort som tidigare.

De senaste åren, under tidigare vd Hans Vestberg, sjönk Ericsson-aktiens värde. Trots det tog Hans Vestberg ut mycket stora bonusar. 13,3 miljoner 2014 och 16,2 miljoner 2015.

25 juli i år fick Hans Vestberg lämna vd-posten. “

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“Maktkampen är i full sving

Kommentar. Läckan på Ericsson visar att maktkampen är i full sving. Men det är osäkert om planen att lägga ner all tillverkning i Sverige verkligen sätts i verket.

Facken och ledningen på Ericsson började förhandla lite mer konkret om det stora sparpaketet måndagen den 19 september.

Enligt Svenska Dagbladet finns en plan på Ericsson att stänga ner all tillverkning i Sverige, det vill säga främst i Borås och Kumla.

Att Ericsson räknar på att stänga fabriker när det gäller att spara pengar är fullt normalt. Men numera har alla fabriker någon avancerad teknik som ligger i framkant på marknaden.

Det gör att det inte är så enkelt att stänga fabriker som när Ericsson lade ner i Norrköping och Nynäshamn för många år sedan.

Om planen verkligen existerar är det ändå inte säkert att den sätts i verket. Det finns i dagsläget inga sådana beslut eller förhandlingsresultat, enligt en av DN:s källor.

Att det läcker som ett såll till medier från affärsområdet Nätverksprodukter, där indiern Arun Bansal är chef, tyder på att den maktkamp som verkade ha ebbat ut är i full gång.

Den tillförordnade vd:n Jan Frykhammar och Arun Bansal har, enligt uppgift, inte samma idé om vad Ericsson bör göra. Arun Bansal har länge förordat ett lägga ner i Sverige och driva verksamhet i billigare länder, i Asien. Något som givetvis inte fallit i god jord hos Ericsson-anställda.

Många ingenjörer fick i tisdags upp hoppet om en fortsatt satsning i Sverige – och på mycket forskning och utveckling – då Jan Frykhammar utsåg teknikchefen Ulf Ewaldsson till att även ansvara för strategin.

Därmed fick Ewaldsson en betydligt starkare position. Ingenjörerna har länge varit kritiska till att Ericssons förre vd Hans Vestberg inte lyssnade på Ewaldsson, som har haft tankar om vad telekomjätten bör satsa på i framtiden.

I stället har ekonomen Hans Vestberg försökt spara sig ur situationen med en kraftigt prispressad marknad och Ericssons brist på heta produkter.

I somras aviserade Hans Vestberg ett utökat sparpaket i rapporten för andra kvartalet. Det är de här besparingarna som parterna nu förhandlar om. Men ingenting är ännu beslutat.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“ Människans framtid sedd ur ett snävt teknologiskt perspektiv

I ”Sapiens” packade Yuval Noah Harari in hela världshistorien på femhundra sidor. Nu tar han sig an framtiden i ”Homo Deus: A brief history of tomorrow”, men går vilse i algoritmer och teknikbeundran. Bitvis är det begåvat, men mest fånigt, skriver Sverker Sörlin.

Det är svårt att veta vad man ska göra av Oxfordutbildade krigshistorikern Yuval Noah Hararis böcker. Först var det ”Sapiens” (2014), som packade in världshistorien på femhundra sidor genom att hävda att mänskligheten nått sina stora framgångar på planeten genom tre revolutioner: den kognitiva med språket (och skvallret och skrytet) för 70 000 år sedan, den agrara för 11 000 år sedan, och den vetenskapliga med början för 500 år sedan. Framgången byggde på brutal förenkling och ett slags lekfullt dödsförakt: att reducera den mänskliga erfarenheten till en, och endast den vi har som art.

Historiker talar nästan aldrig om arthistoria, sådant brukar lämnas åt biologerna. Men nu hade de faktiskt börjat göra det, anförda av Chicagohistorikern Dipesh Chakrabarty, som i en berömd essä i Critical Inquiry 2009, ”A Climate for History”, menade att vi måste börja tala om mänskligheten som kollektiv kraft, förmögen att omvandla planeten och ändra klimatet. Därför måste även historieskrivningen ändras. Med ankomsten av Antropocen har Big History, på planetär nivå, blivit a Big Thing.

Nu är det dags för uppföljaren, Hararis ”Homo Deus: A brief history of tomorrow”. Jag är inte övertygad om att författaren egentligen hade någon avsikt att skriva den förrän han upptäckte att ”Sapiens” blev en sådan ofattbar bestseller. Den första boken byggde på en kurs som ingen annan ville hålla om mänsklighetens ursprung på hans hemma-universitet i Jerusalem. Men vad skulle han skriva om nu?

Harari bestämde sig för att fortsätta på sitt framgångskoncept. Nu påstår han nämligen att mänskligheten är på väg in i en fjärde revolution som kommer att överträffa alla de tidigare. Hans idé är lika enkel, men eftersom den gäller framtiden och inte det förflutna så är den litet svårare att bevisa, och för läsaren att övertygas av – och då var det ändå inte lätt att ställa upp helhjärtat på den förra.

Harari gör tre empiriska observationer som alla har att göra med människans förmåga att överleva. Människor i tjugoförsta seklet dör inte av svält, tvärtom är det många fler som dör av övervikt. De dör heller inte av krig eller ens av terrorism, mångdubbelt fler dör av självmord. Den tredje observationen är att människor över huvud taget lever längre till följd av välfärd och sjukvård.

Så långt håller vi med även om vi kanske inte tar fullt lika lätt som Harari på att miljoner ännu dör i Aids/hiv och att nästan en miljard ännu somnar hungriga. Men inte nog med det, han förutsätter att detta tillstånd ska bestå – inga framtida olyckor han kan föreställa sig (inte heller klimatförändring, som flimrar fort förbi) ter sig sannolika eller katastrofala nog för att kunna hejda mänsklighetens framsteg. Tvärtom verkar han hålla med de fantaster – påfallande ofta miljardärer med anknytning till Silicon Valley, som Pay Pal-grundaren Peter Thiel, god för 20 miljarder – som tycks tro att de aldrig kommer att dö eller i alla fall att de bör kunna leva i femhundra år.

Av detta sluter sig Harari till att mänsklighetens nya revolution kommer att innebära ett förverkligande av några urgamla drömmar. Människan (Harari talar sällan om något annat än hela mänskligheten på en gång) kommer att satsa sin skapande förmåga på tre ting: lycka, odödlighet och på att överta Guds roll som härskare över allt skapat. Därav bokens titel, Homo Deus, den gudomliga människan.

Detta påminner, i sin teleologiska grundstruktur, om vad Francis Fukuyama förkunnade för oss i en bok vid Kalla krigets slut 1989, ”The end of history”. Fukuyama fick fel, historien återkom med storm. Det påminner också en smula om det slags framtidsvisioner som lanserades under decennierna efter andra världskriget, då artificiell intelligens och vidunderliga rymdfarkoster ansågs kunna frikoppla oss (alla?) från verklighetens friktion och tristess. Då Buckminster Fuller ritade ostkupestäder och familjen Jetson (vars ikoniska rymdkapsel prydde min första skolväska av gummerad smärting 1963) pilade i väg för ännu en kosmisk shoppingrunda.

Hur kan Harari tro att det är annorlunda den här gången? Det korta svaret på den frågan är: algoritmerna. Dessa är inte bara den kod som formar svaren på dina sökningar på internet eller gör att Facebook kan förutsäga vilket parti du ska rösta på. Algoritmer gömmer sig i allt som sker, föreslår Harari, med en del i och för sig inte oviktiga referenser till modern biologi och psykologi. I grunden är alla kännande varelser styrda av algoritmer. Det vi kallar känslor, och även tankar, är i själva verket bara aspekter, yttringar av de biokemiska substanser som är det enda som existerar i världen.

För att detta sista påstående ska bli mer än en trossats – och Harari gillar inte trossatser, han gillar bara vetenskap – måste han slå fast att det inte finns någon själ. Det finns heller inget medvetande, engelskans 'mind', bara 'consciousness'. Vad som finns är algoritmer, som styr allt levande och som just i människans fall yttrar sig som det vi uppfattar som medvetande (vilket alltså är ett missförstånd). Intelligensen börjar alltmer skilja sig från sina mänskliga bärare.

Vi befinner oss således i den ljuva och hemska period i världsutvecklingen då mänskligheten håller på att förlora sin särställning och i stället håller på att övertas av algoritmerna som någon gång ganska snart kommer att styra världen och använda det vi än så länge kallar mänskligheten som sitt redskap. Vårt arbete på vår egen undergång som världens härskarart gör vi i neurologins och nanoteknikens laboratorier. Det är där algoritmernas intet ont anande forskarslavar håller på att genomföra den fjärde revolution som i den yttersta av tider gör att själva denna kunskap kommer att göra forskarna, och alla andra för den delen, överflödiga och deras intelligens till en lekboll för den framvällande datafloden.

Människorna kommer då att ha gjort sig själva till Gud, vara fullständigt lyckliga och eftersom åldrandets koder också knäckts leva för alltid. Med eller utan global uppvärmning.

Detta borde vi inte ta på allvar, förstås. Men frågan är vad Harari menar om denna sak. I slutet av boken framkommer det att han finner alltsammans ganska trist och störande. Han tycks, som ett slags brasklapp, hoppas att han har fel. Han verkar vilja tro att kärleken ändå kan vara ett slags motståndsdrog, tills han kommer på att även den, om något, styrs av algoritmer, lika rigida som evolutionens lagrade årmiljoner. Han citerar den, också i Silicon Valley, livaktiga opinion som kallas "dataister" och som verkligen tycks tro, och även hoppas, att det är algoritmerna som härskar. Den futurologiska sekt som i likhet med teknikvisionären Ray Kurzweil (som för övrigt. tror att odödlighet kan uppnås redan år 2050) talar om "singulariteten", alltså den punkt då den artificiella intelligensen i mäktighet överskrider den organiskt mänskliga.

Jag får intrycket att Harari efter att ha fått ihop till sin bästsäljare, som han kanske inte riktigt visste hur han skulle skriva, till slut hamnat så långt bortom sunt förnuft att han måste korrigera sig själv en smula.

Det är litet synd, kanske tragiskt, att Harari känner sig tvingad att ikläda sig denna Panglossdräkt. Den första boken var långtifrån invändningsfri men stod ändå för ett försök till förtröstansfull omtolkning av världens öde, inte oviktigt i en tid som mest handlar om kriser och mänsklig oförmåga att utnyttja våra väldiga resurser till att lösa problem tillsammans. Det behövdes kanske, som komplement. Men detta är mest en besynnerlig intellektuell ökenvandring. Den skulle kunna fungera som satir, eller ståuppkomik. Men som en "historia om i morgon" är den mest en bisarr krumelur av en nybliven kändis som varit på alltför många guru-resor till Googlehögkvarteret. I bästa fall är den en dystopi i förklädnad.

Det hindrar inte att det ibland är kul att läsa Harari. Han löper flinkt som en vessla omkring med sina påhitt. Han har skrivit gräsmattans historia som symbol för makt och välstånd på tre sidor som är helt briljanta (men han glömmer bort att en välklippt grönyta också kräver energi och är en klimatbov). Han skriver lysande om övervikt, om hjärnans, alltså algoritmernas, krav efter socker och alkohol och annat

som de lärt sig. Sådana passager kunde ingå i utbildningen för kostrådgivare och läkare. Annat skildrar han som en fumlig nybörjare.

Krigshistorikern Harari är framför allt okunnig om idéhistoria. Om han visste mer om den skulle han se sig själv i en flertusenårig skrattspegel. Där finns redan i antiken antika tänkare som föreställde sig ett kosmiskt medvetande som alla har del i. Där finns monisten Haeckel, som tänkte sig att världen var ande. Där skulle han se sig själv i Österlandets religioner, zoroastrism och mystik, och, som sagt, gamla slitna AI-drömmar av pojkrumssorten. Där finns rentav Richard Dawkins självviska gen från 1980-talet, här transsubstantierad till en algoritm.

Han hade då kanske tänkt på att han mest av allt påminner om en imitatör. Man kan om historikern Harari använda titeln på det Dylans album: ”Freewheelin’”. Utan hälsosamt motstånd från det vi kallar erfarenhet, utan fötter på pedalerna eller händer på styret. Boken blir därför en ofarlig bagatell, om än kanske litet charmig.

Sverker Sörlin kulturdebatt@dn.se

Sverker Sörlin är idéhistoriker och författare. “

DN TORSDAG 22 SEPTEMBER 2016

“ <u>På kollisionskurs med Nordkorea</u>

Inom några år kan den nordkoreanska regimen ha lyckats utveckla kärnvapenmissiler som når USA. Nästa president kommer inte att sakna alternativ – men alla är dåliga.

Året är 2020. Chefen för CIA begär ett skyndsamt möte med USA:s president. Anledningen är att Nord-korea har lyckats tillverka en atombomb så liten att den ryms i spetsen på en interkontinental ballistisk missil som kan nå USA. Nyheten läcker snart ut till allmänheten. Möten på hög nivå för att utforma ett svar hålls inte bara i Washington utan också i Seoul, Tokyo, Peking och Moskva.

Scenariot må te sig orealistiskt i dag, men det är inte science fiction. Nordkorea har just genomfört sin femte (och tydligen framgångsrika) kärnvapen-sprängning bara några dagar efter att ha testat flera ballistiska missiler. Om ingen kraftfull intervention sker är det bara en tidsfråga innan Nordkorea utökar sin kärnvapenarsenal (nu beräknad till 8–12 enheter) och kommer underfund med hur vapnen ska framställas i miniatyrstorlek, så att de kan föras till målet av missiler med allt större räckvidd och träffsäkerhet.

Det vore utomordentligt farligt om Nordkorea, världens mest slutna och militariserade samhälle, tog steget över den tröskeln. Ett Nordkorea med kapacitet att hota den amerikanska kontinenten skulle kunna dra slutsatsen att det inte har mycket att frukta från USA:s krigsmakt, en bedömning som kan få det att anfalla Sydkorea med konventionella vapen. Även om ett sådant krig slutar med att Nordkorea besegras blir det oerhört kostsamt.

Men Nordkorea behöver inte börja krig för att dess framsteg i kärn- och missilteknik ska få kännbar verkan. Om Sydkorea eller Japan

konstaterade att Nordkorea kan avskräcka amerikanerna från att engagera sig i ett krig på Koreahalvön skulle de tappa förtroendet för USA:s lugnande säkerhetsbesked och få incitament att själva ta fram kärnvapen. Sådana beslut skulle skrämma upp Kina och bana väg för en regional kris eller rentav krig i den del av världen som har den största koncentrationen av människor, pengar och militärmakt.

Det finns ännu en risk. Ett Nordkorea med kassabrist kan frestas att sälja kärnvapen till högstbjudande, en terroristgrupp eller ett land som också anser sig behöva det yttersta vapnet. Kärnvapenspridning ökar definitionsmässigt riskerna för ytterligare kärnvapenspridning och därmed för själva bruket av kärnvapen.

USA har valmöjligheter men ingen är särskilt lockande. Vad förhandlingar angår finns det föga skäl, om ens något, att tro att Nordkorea skulle avstå från vad det betraktar som sin bästa garanti för överlevnad. Tvärtom har landet ofta utnyttjat förhandlingar till att vinna tid för ytterligare framsteg i kärn- och missilteknologi.

En annan möjlighet är att fortsätta med en variant av den aktuella linjen med omfattande sanktioner. Haken är att sanktionerna inte blir så hårda att Nordkorea tvingas avstå från sitt kärnvapenprogram. Det beror delvis på att Kina befarar stora flyktingströmmar och ett förenat Korea i USA:s strategiska omloppsbana om Nordkorea- skulle falla samman, och därför fort-sätter Peking högst sannolikt att se till att Nordkorea får det bränsle och de livsmedel som landet behöver.

Därför är det klokare att gå in för diplomati med Kina. Efter att ha rådgjort grundligt med Sydkorea och Japan bör USA träffa kinesiska politiker och diplomater och diskutera hur ett förenat Korea skulle se ut, så att en del kinesiska orosmoln kan skingras. Ett förenat land skulle kunna vara kärnvapen-fritt, och om USA har några militära styrkor kvar på Koreahalvön kan de reduceras och placeras längre söderut än de är nu.

Sådana försäkringar skulle troligen inte leda till att Kina minskade sitt stöd för Nordkorea i någon högre grad. I så fall har USA tre möjligheter kvar. En är att leva med ett Nordkorea som har missiler kapabla att föra atombomber till amerikansk mark. Det skulle alltså vara fråga om en försvars- och avskräckningspolitik (med utplacering av fler antimissilsystem), så att Nordkorea inser att bruk eller spridning av kärnvapen skulle betyda regimens död och eventuellt nukleär vedergällning. Cybervapen kan också sättas in för att störa och försena det nordkoreanska programmet.

Nästa möjlighet är en konventionell militär attack med nordkoreanska kärnvapen- och missilbaser som mål. Faran är att en sådan offensiv inte når hela vägen fram och utlöser antingen en konventionell militär attack mot Sydkorea (där närmare 30 000 amerikanska soldater är placerade) eller en nukleär attack från norr. Japan och Sydkorea måste självfallet vara införstådda med alla amerikanska militära insatser innan de kan genomföras.

Den tredje möjligheten är att inleda en konventionell attack av det slaget endast om underrättelserna visar att Nordkorea färdigställer sina missiler så att de kan avfyras omedelbart, alltså en klassisk föregripande attack. Faran är att underrättelserna inte är nog tydliga eller kommer för sent.

Åter till 2020. Framtiden är oviss, men något vi kan vara så gott som säkra på är att vem som än vinner det amerikanska presidentvalet i november kommer någon gång under sin ämbetsperiod att få fatta ett ödesdigert beslut som rör Nordkorea.

Richard Haass amerikansk diplomat och ordförande i tankesmedjan Council on Foreign Relations.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN FREDAG 23 SEPTEMBER 2016

”Att göra forskning tillgänglig för alla kräver mer stöd”

“ Kan motverka forskningsfusk. Resultaten från offentligt finansierad forskning ska ska bli tillgängliga för alla. Publicering av resultat måste på sikt ske till en lägre kostnad utan att det påverkar kvalitetsgranskningen. För att nå dit i Sverige måste flera aktörer agera, skriver Sven Stafström, Vetenskapsrådet och Gunilla Herdenberg, Kungliga biblioteket.

Vetenskapsrådet och Kungliga biblioteket tillgängliggör nu tillsammans med Sveriges lärosäten tusentals vetenskapliga artiklar publicerade av svenska forskare. Satsningen är ett led i att fritt på internet tillgängliggöra resultat från forskning som är finansierad med offentliga medel. EU-ländernas regeringar har enats om att gå över till ett öppet system, men det finns hinder på vägen. Den vetenskapliga publiceringen måste inte bara ske med öppen tillgång, så kallad open access, utan också till en lägre kostnad utan att det påverkar kvalitetsgranskningen. För att nå dit i Sverige måste flera aktörer agera.

Att publicera sina resultat i tidskrifter eller i bokform har en lång tradition och är centralt i vetenskapligt arbete. Vetenskaplig publicering med öppen tillgång har utvecklats av engagerade forskare, bibliotekarier och förläggare med flera. Motiven är att utnyttja internet och ny teknik för kommunikation mellan forskare och det omgivande samhället, att utveckla forskningen genom att frigöra resultaten för alla forskare och att göra det till rimliga kostnader på ett område som i dag präglas av ett fåtal stora kommersiella förlags monopolpriser.

Öppenhet bidrar till kunskapstillväxt och konkurrenskraft samt inte minst delaktighet, engagemang och intresse för forskning. Med större tillgänglighet till vetenskapliga resultat ges också ökade möjligheter att reproducera resultaten och därmed förutsättningar för att motverka forskningsfusk.

Strategier för och krav på öppen tillgång till forskningsresultat ställs både på nationell, europeisk och internationell nivå av forskare, uni-versitet och högskolor, forskningsfinansiärer och myndigheter. Sam-tidigt som resultaten ska vara öppna att ta del av måste publiceringen fungera som en kvalitetssäkring av forskningen och belasta forsk-ningsbudgeten så lite som möjligt. Detta är ingen lätt uppgift, olika intressen står emot varandra och vi är långt ifrån en hållbar modell.

I dag är de flesta vetenskapliga publikationer inte öppet tillgängliga. De vetenskapliga artiklar som forskarna skickar in till tidskrifterna granskas av andra forskare som bedömer den vetenskapliga kvaliteten. Artiklarna som accepteras för publicering i en viss tidskrift blir sedan tillgängliga för de som prenumererar. Biblioteken på våra universitet och högskolor är de största prenumeranterna men kan inte prenumerera på allt och tvingas att prioritera hårt eftersom avgifterna ökar betydligt mer än konsumentprisindex.

De grupper som befinner sig utanför kretsen av prenumeranter måste betala för att läsa artiklar. Det betyder till exempel att läkare, lärare, beslutsfattare och andra för samhället viktiga funktioner riskerar att inte kunna ta del av de senaste forskningsresultaten. Speciellt olyckligt är detta för forskning som bekostas av skattemedel och vars resultat naturligtvis borde vara öppet tillgängliga för offentlig verksamhet.

Om en artikel i en prenumerationsbaserad tidskrift ska göras öppet tillgänglig kräver många förlag ytterligare en avgift. Forskningssystemet får alltså betala två gånger, först för prenumerationerna, och ovanpå det en avgift för att artikeln ska kunna läsas av alla. Det är ett naturligt agerande från en kommersiell aktör men givetvis i längden ohållbart för forskningssystemet.

Vi vill se en övergång till en affärsmodell som istället för prenumerationsavgifter bygger på publiceringsavgifter och där artiklar och böcker blir öppet tillgängliga - det vill säga gratis att läsa och ladda ner - direkt vid publicering. Det finns redan i dag ett antal förlag som bedriver sin verksamhet på det sättet. Som regel är den sammanlagda kostnaden för publicering betydligt lägre i dessa öppet tillgängliga tidskrifter än i de traditionella prenumerationsbaserade tidskrifterna men här finns en annan problematik som forskningssystemet måste hantera.

Den kvalitetsbedömning som de vetenskapliga tidskrifterna står för spelar en mycket viktig roll i dagens forskningssystem, dels för kvalitetssäkringen av de forskningsresultat som publiceras men också för forskningsfinansiärer, universitet och högskolor som utnyttjar tidskrifternas kvalitetsbedömning när man bedömer forskarens meriter. Artiklar eller böcker som accepteras av tidskrifter eller förlag som refuserar en hög andel av det som skickas in uppfattas i regel stå för högre vetenskaplig kvalitet än de med hög acceptansgrad. Eftersom många öppet tillgängliga tidskrifter är relativt nyetablerade, och oftast inte har samma renommé som många etablerade prenumerationsbaserade tidskrifter, riskerar en forskare som publicerar i en sådan öppet tillgänglig tidskrift att bedömas som mindre meriterad när denne söker bidrag eller anställning.

Hur forskningsfinansiärer och ledningar och anställningsnämnder vid våra universitet och högskolor väljer att se på meritering, hur forskare väljer att publicera, vilken strategi universitets- och högskoleledningar väljer för sina bibliotek och hur förlagens affärsmodeller utvecklas kommer att bli avgörande för framtidens öppna publiceringssystem.

Vetenskapsrådet och Kungliga biblioteket vill se följande utveckling på kort sikt:

Inför den kommande forskningspropositionen måste regeringen under en övergångsperiod räkna med ökade kostnader för öppen tillgång.

Vetenskapsrådet satsar nu åtta miljoner kronor under drygt två år för att artiklar ska kunna laddas ner och läsas utan extra kostnader för forskarna och för allmänheten. Bidraget går till ett svenskt konsortium som förhandlar om prenumerationerna med tidskriftsförlagen.

Forskningsfinansiärer, universitet och högskolor måste aktivt och samordnat arbeta för lägre publikationskostnader och stimulera forskare till ökad publicering i öppet tillgängliga tidskrifter.

Vetenskapsrådet bör få ett uppdrag att utreda hur kvalitetssäkringen vid publicering av forskningsresultat kan upprätthållas på längre sikt.

För att långsiktigt kunna följa upp övergången till ett öppet publiceringssystem behövs en vidareutveckling av den nationella databasen SwePub. Kungliga biblioteket bör ges resurser för detta.

Forskningsfinansiärer, universitet och högskolor måste hitta alternativa och kompletterande sätt att bedöma enskilda forskares meriter.

På lång sikt kommer alternativa sätt att sprida vetenskapliga resultat att bli allt vanligare. Speciella databaser, publiceringsplattformar, arkiv och sociala medier används redan i dag. Oavsett hur det kommer att se ut i framtiden, måste målet vara att vetenskaplig publicering inte bara är öppet tillgänglig utan också görs till lägre kostnad, med effektivare metoder och med bibehållen eller höjd kvalitet i granskningen av forskningsresultaten.

Sven Stafström, generaldirektör Vetenskapsrådet
Gunilla Herdenberg, riksbibliotekarie och chef för Kungliga biblioteket “

“Bakgrund. Öppen tillgång

Vetenskapsrådet har i samråd med Kungliga biblioteket tidigare tagit fram ett förslag på riktlinjer för öppen tillgång som överlämnats till regeringen inför den kommande forskningspropositionen och driver tillsammans med andra forskningsfinansiärer utvecklingen genom att ha regler för forskarna som får forskningsbidrag. Kungliga biblioteket är huvudman för programmet OpenAcess.se och kommer att få ett nationellt samordningsuppdrag för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer. “

DN FREDAG 23 SEPTEMBER 2016

“ Ett blodbad är att vänta

Analys. Ericssons tillverkning i Sverige hotas av nedläggning. Fabrikerna är dock inte lätta att stänga eftersom de står nära Ericssons utvecklare. Men ägarna vill visa handlingskraft. Ett blodbad är att vänta.

Ericssons huvudägare – familjen Wallenberg och Industrivärden – är hårt kritiserade för hur de skött bolaget. Det är även ordförande Leif Johansson och tidigare vd:n Hans Vestberg.

Nu vill ägarna och styrelsen visa handlingskraft. Därför är ett blodbad att vänta i form av drakoniska nedskärningar, frågan är bara var, när och hur det ska ske.

Kritiken bottnar delvis i att många sett Ericsson som ett tillväxtföretag och därför haft höga förväntningar.

Men Ericsson är nu för tiden ett moget bolag i en mogen bransch – med stenhård konkurrens från främst kinesiska Huawei. Priserna är hårt pressade och Ericssons försäljning faller (liksom för övrigt Nokias). Ericsson gjorde en rörelsevinst på 22 miljarder kronor i fjol.

Kritiken beror också på att Ericssons börsvärde endast är 200 miljarder trots att bolaget de senaste tio åren, enligt Svenska Dagbladet, investerat 400 miljarder i utveckling och företagsköp. Alltmedan bolaget har förflyttat sig från att vara en hårdvaruleverantör till att bli mer av ett mjukvaru- och tjänstecentrerat företag.

Ericsson har numera produkter eller tjänster inom det så kallade molnet på internet, inom Sakernas internet (produkter som kommunicerar med varandra via nätet), inom textning av tv-program.

För att inte nämna all service bolaget gör. Och samarbetet med Volvo om uppkopplade bilar och med energibranschen om smarta elnät.

Men Ericsson har alltså egentligen inte fått någon valuta för de pengar bolaget plöjt ner. Före-språkare för skiftet hävdar dock att investeringarna gjort att Ericsson fortfarande finns kvar på marknaden. Endast tre stora telekombolag har överlevt: Ericsson, Nokia och Huawei.

Samtidigt har Ericsson inte heller lyckats dra nytta av den fjärde generationens mobiltelefoni. Nu är den tekniken mogen och telekomjätten borde vara den första att se vinsterna rinna ner i fickorna. Så är inte riktigt fallet.

Detta beror till stor del på den tredje kritikpunkten – affärs-modellen. Vissa anser att tele-operatörerna, Ericssons kunder, har fått för stor del av kakan. Kritikerna hävdar att de har lyckats mota telekomleverantörerna för långt i prisförhandlingarna.

I den pressade situation som -Ericsson befinner sig i är det naturligt att minska kostnaderna och många bolag i västvärlden har flyttat tillverkning till låglöneländer.

Men det är inte så enkelt för Ericsson att stänga sina två kvar-varande fabriker i Sverige.

I Borås tillverkar Ericsson mikro-vågslänkar för basstationer inom mobiltelefoni. Länkarna kopplar upp basstationer mot internet på ställen där det inte finns fiber.

Ericsson utvecklar dessa mikrovågslänkar, minilink, i Göteborg och kör, enligt uppgift, prototyper och nya testserier i den närliggande fabriken i Borås.

Visst kanske det går att flytta detta till Ericssons lilla utvecklingsfabrik nära huvudkontoret i Kista norr om Stockholm. Fast det blir långt från utvecklingen i Göteborg.

Att flytta den utvecklingen till Kista är inte heller lätt eftersom experter på mikrovågsteknik finns på Chalmers tekniska högskola i Göteborg, som utbildar ingen-jörer inom området.

I Kumla gör Ericsson prototyper och initiala serier för nya mobilnätsprodukter, inklusive basstationer och radiopuckar (som förbättrar mobiltäckningen inomhus).

Det är också möjligt att det är bekvämt för Ericsson att ha fabriker här hemma om ledningen vill designa produktionsflödet på ett smartare sätt för att göra tillverkningen effektivare.

När det gäller utflyttning till låglöneländer är det inte heller lika lukrativt som tidigare eftersom lönerna inte längre är lika låga där.

Men det finns andra fördelar. När Ericsson år 2010 stängde sin basstationsfabrik i Gävle och i stället öppnade en fabrik i Estlands huvudstad Tallinn fick bolaget, enligt uppgift, ut mer arbetad tid per anställd.

Självfallet är det inte omöjligt för Ericsson att stänga i Borås och Kumla och flytta allt till Kista eller utomlands. Men det blir inte lätt.

För den som vill behålla Ericsson svenskt är det viktigt att forskning och utveckling sker här. Det är bolagets hjärta, inte tillverkning. Men i det här fallet är tillverkningen nära kopplad till utvecklingen. Då blir det problematiskt. Vi får se hur Ericssons styrelse och ledning, med ordförande Leif Johansson och tillförordnade vd Jan Frykhammar i spetsen agerar. Med tanke på all kritik torde ägarna förespråka

storsläggan. Men det gäller att de väljer rätt strategi för Ericssons framtid.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

Antalet anställda i Ericsson vid årsslutet 2000-2015

Källa: Ericssons årsredovisningar

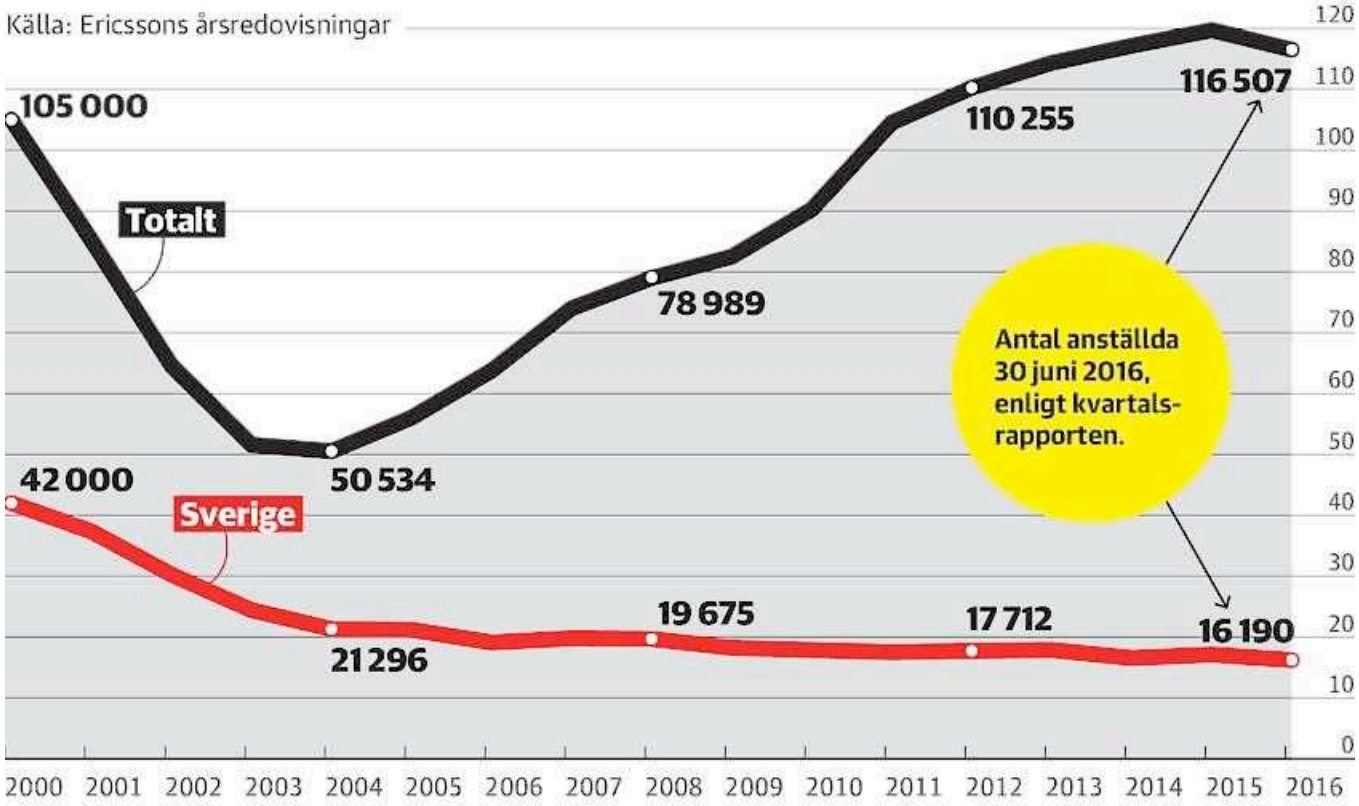

De största företagen efter omsättning i Sverige

1	Volvo	312 515 000
2	Ericsson	246 920 000
3	Hennes & Mauritz	180 861 000
4	Vattenfall	164 510 000
5	Volvo Car Group	164 043 000

De största export-företagen i Sverige

1	Ericsson	117 486 000
2	Volvo	86 731 000
3	SSAB	47 345 000
4	AstraZeneca	39 130 000
5	Sandvik	25 000 000

De fem svenska företagen med flest anställda

1	Volvo Car Group	28 119
2	PostNord	23 180
3	AB Volvo	20 176
4	Samhall	17 908
5	Ericsson	16 190

DN FREDAG 23 SEPTEMBER 2016

“Beskedet väcker chock och ilska i Borås: ”Ett hårt slag”

Borås. Beskedet att Ericsson planerar att lägga ned all tillverkning i Sverige gör att rege-ringen aktiverar sin krisgrupp. I de städer som riskerar att drabbas är ovissheten och ilskan stor. – Det här gäller inte bara oss. Det är en angelägenhet för hela Sverige, säger Ulf Olsson (S), kommunstyrelsens ordförande i Borås.

Kommunledningarna i Borås och Kumla, där Ericsson har 800 respektive 400 anställda i produktionen, jagar företaget för att få veta hur planerna för framtiden ser ut. Ulf Olsson, kommunalråd i Borås, har redan samtalat med näringsminister Mikael Damberg om det allvarliga läget.

– Det här skulle vara ett hårt slag mot Borås, men jag tycker också att man bör se det ur ett nationellt perspektiv. Ericsson har ett stort symbolvärde för Sverige, säger Olsson.

Han berättar att kommunen under många år har haft en bra dialog med Ericssons ledning, men anser att den försämrats de senaste åren.

– Mitt intryck är att det skett en omstrukturering i Ericssons ledning. De avgörande besluten fattas numera på en annan nivå.

Ulf Olsson tycker att det finns anledning att fundera över utvecklingen i företag, särskilt med tanke på att fabriken i Borås tidigare setts som en av de mest framgångsrika i Sverige.

Näringsminister Mikael Damberg har haft kontakt med Ericssons ordförande Leif Johansson, kommunerna och de berörda facken, men vill inte säga vad som avhandlats i samtalen. En krisgrupp som finns i regeringen inför större neddragningar i näringslivet är aktiverad.

– Om ett beslut kommer är rege-ringen redo att agera, säger Damberg i ett skriftligt uttalande till DN.

Kommunalrådet Ulf Olsson betonar att Ericsson inte verkar ha fattat något beslut än och att uppgifterna, som först publicerades i Svenska Dagbladet, sannolikt läckts ut för att skapa diskussion. Ericsson planerar att totalt skära bort 3 000 tjänster. Skulle det gå så illa att fabriken i Borås läggs ned måste kommunen få stöd från regeringen.

– Men först och främst kommer vi att arbeta för att fabriken och jobben blir kvar i Borås och det hoppas vi att regeringen gör också, säger Olsson.

Kanske måste Borås trots allt förbereda sig på en ny stor företagsnedläggning. Det finns de som menar att Knallestaden i så fall står betydligt bättre rustad än vid tekokrisen. Peter Johansson, ombudsman på IF Metall i Borås, säger att en eventuell nedläggning av Ericsson på ett sätt skulle vara en paradox. Bil-säkerhetsjätten Autoliv har nyligen flyttat ytterligare delar av sin verksamhet till närliggande Vårgårda. Det finns gott om jobb.

– Det är länge sedan man tvingas säga nej så ofta som nu när företagen ringer och undrar om vi har någon lämplig som de kan anställa, säger Johansson.

Samtidigt betonar han att en nedläggning av Ericsson skulle vara ett fruktansvärt slag. Även underleverantörer har anledning att vara oroliga när styrelsen med många människors öde i sina händer ska fatta beslut.

Många i Borås känner någon som arbetar på Ericsson och stämningen på Stora torget är upprörd.

– Först får man höra hur företagets chefer tagit ut mångmiljonbonusar, sedan att de ska lägga ned fabriken här i staden. Det är klart att man blir förbannad, säger pensionären Claes-Håkan Hansson.

Han syftar på att Ericssons sparkade vd Hans Vestberg fått 16,2 miljoner i bonus. Claes-Håkan Hansson tror att nedläggningen av produktionen bara är början på slutet för Ericsson i Sverige.

– Det är ett steg mot att flytta hela verksamheten utomlands och det är något som jag hoppas att vår rege-ring inser, säger han.

Pernilla Wellbrant, som arbetar i butik, har en bror och en svåger som båda tidigare ha varit anställda på Ericsson.

– Det här kan ju innebära ekonomiska svårigheter för många. Kanske måste man flytta. Det är inte konstigt om en sådan här nyhet skapar oro, säger hon.

Både från ledningen på Ericsson och från fackligt håll centralt är budskapet att inga beslut är fattade. I en skriftlig kommentar betonar företaget att man aviserat neddragningar och att Sverige inte är något undantag.

Det beskedet verkar inte lugna de anställda vid Boråsfabriken, som tillverkar minilink, en sändare som man hittar högst upp i många mobilmaster. När DN besökte fabriken på torsdagen var minerna sammanbitna hos de anställda. Ingen av dem DN träffade ville uttala sig.

Förra året varslades 200 personer, vilket slutade med att 180 förlorade jobbet i fabriken.

– Det har varit mycket frustration på fabriken. Vanligtvis när man gått igenom en jobbig process vänder det till något bättre och man känner framtidstro. Så har det inte varit här, säger en facklig företrädare.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se “

“ **Allt började i ett kök på Drottninggatan**

“ **1876**
Lars Magnus Ericsson startar företaget LM Ericsson i ett kök på Drottninggatan i Stockholm. Han arbetar först med att reparera telefoner men börjar snart med egen tillverkning och 1878 börjar han sälja de första telefonerna.

1905
I början av 1900-talet har företaget, som nu heter L M Ericsson & Co, nästan 1 000 anställda och tillverkar 50 000 telefoner om året. Ericsson etablerar även dotterbolag i Ryssland och Polen och tillverkar telefoner i Sankt Petersburg.

1932
Den svenske finansmannen Ivar Kreuger, som bara några år tidigare gått in som huvudägare i koncernen, tar sitt liv. Finanskraschen som följer efter hans död gör att LM Ericsson får stora problem. Stockholms Enskilda Bank, det vill säga Wallenbergfamiljen, och sfären runt Handelsbanken får ledande roller i bolaget.

1978
De första AXE-växlarna tas i drift i Södertälje. AXE är ett system för datorstyrda digitala växlar som fungerar som knutpunkter i de stora publika telenäten. AXE utvecklades vid dåvarande Ellemtel Utvecklings AB, ett företag som ägdes gemensamt av LM Ericsson och Televerket. AXE är ett av de mest spridda växelsystemen i världen. Försäljning har skett till cirka 145 länder och omfattar omkring 180 miljoner fasta linjer för-delade på runt 6 000 växlar. Nästan alla telefonstationer inom Telias publika telenät i Sverige är AXE-stationer.

2000
Under 90-talet råder stor optimism inom telekombranschen och Ericsson expanderar globalt. Man investerar även mycket i forskning och utveckling. I början av 2000-talet kommer dock ett bakslag när it-bubblan spricker. Ericssons personalstyrka minskas från cirka 105 000 över hela världen (toppåret 2000) till drygt 50 000 (2004). Minskad försäljning och lägre orderingång tvingar samtidigt huvudägarna till en rekordstor nyemission av aktier – 30 miljarder kronor – år 2002.

Källor: Tekniska museet, National-encyklopedin, Centre for Business -History. “

DN FREDAG 23 SEPTEMBER 2016

“ Strid väntar om kritiserat handelsavtal

En urladdning väntas när EU:s handelsministrar på i dag, fredag, träffas i Bratislava. EU:s kommande handelsavtal med Kanada och USA kritiseras från flera håll, men Sveriges Ann Linde tar strid för båda avtalen.

Under sensommaren har det förts fram tung kritik från Tyskland, Frankrike och Österrike mot EU:s pågående samtal med USA om ett kommande handels- och investeringsavtal, kallat TTIP.

En lång rad andra EU-länder, bland dem Sverige, manar i stället till fortsatta förhandlingar. En urladdning väntas därför när EU:s handelsministrar på fredagen träffas i Bratislava för ett informellt rådsmöte. Frankrikes handels-minister Matthias Fekl tänker föreslå att förhandlingarna med USA avslutas. Men då krävs att de 28 EU-länderna är överens, och sådan enhet finns alltså inte.

Handelsavtalet med Kanada, kallat CETA, ska också diskuteras. Där finns ett helt färdigförhandlat avtals-förslag och planen är att det ska undertecknas av EU och Kanada den 27 oktober, så att det provisoriskt kan träda i kraft vid årsskiftet. För slutgiltigt godkännande krävs dock att Kanadaavtalet ratificeras av de 28 EU-staternas nationella parlament och dessutom en del länders delstatsparlament.

Samtidigt växer proteströrelserna mot båda avtalen i flera EU-länder. Inför det kommande presidentvalet i Österrike och 2017 års val i

Nederländerna, Frankrike och Tyskland har EU:s handelspolitik blivit en laddad stridsfråga.

Ratificeringen kommer att ta lång tid och mycket kan hända på vägen. Men Sveriges handelsminister Ann Linde försvarar avtalet med Kanada som innebär att nästan alla tullar och handelsavgifter försvinner, men som också innehåller regler som skyddar löntagares rättigheter och miljön.

– Det är ett ovanligt progressivt och bra avtal. Vissa EU-länder har fortsatta invändningar, det gäller till exempel Grekland som vill ha starkare skydd för fetaost, men för EU är det viktigt att avtalet provisoriskt kan träda i kraft vid årsskiftet, anser Ann Linde.

Dina partivänner i Frankrike och Tyskland har också krävt att EU:s förhandlingar med USA avbryts?

– Det vore helt fel och det är inte korrekt att förhandlingarna inte rör sig framåt. Det gör de och det är av stor betydelse att de fortsätter.

Men många är oroliga?

– Ja, men ibland bygger kritiken på myter eller rena lögner. Det sägs till exempel att allt är hemligt, att ingen vet vad avtalsförslaget med Kanada innehåller. Men det är helt offentligt, finns på nätet och kan läsas av alla, säger Ann Linde.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN FREDAG 23 SEPTEMBER 2016

“ Johan Schück: Regeringen ger dubbla besked om välfärden

Regeringen kommer med dubbla besked om de privata välfärdsföretagen. Å ena sidan beskylls de för en vinstjakt som måste stoppas, å andra sidan väntas de expandera under närmaste åren. Det går inte ihop.

Under senaste månaderna har det rasat en häftig debatt om de privata välfärdsföretagen. Regeringens utredare Ilmar Reepalu (S), understödd av civilminister Ardalan Shekarabi (S), har gjort klart att företagens vinster ska begränsas.

Förslag från utredningen väntas senast den 1 november.

Nu får utredningen stöd av regeringen. I budgeten, som presenterades i tisdags, går den till attack mot att privata företag gör vinster i välfärdssektorn.

Som övergripande princip fastslår regeringen att offentliga medel ska gå just till det som de är avsedda för.

Privata aktörer som tillhandahåller välfärdstjänster ska därför, enligt regeringen, kunna visa att de offentliga medlen kommer brukarna till godo. Företagens eventuella överskott ska som huvudregel återinvesteras i de verksamheter där de har uppstått.

Regeringen uttalar sin avsikt att under 2017 ”lägga förslag om ett regelverk som säkerställer att skattemedel används till just den verksamhet de är avsedda för”.

Utifrån dessa ord blir Reepalus utredning ett beställningsarbete, förutom att han hittills har talat om vinsttak – inte om vad närmast blir förbud mot vinst.

Oavsett den fortsatta debatten, där remissbehandling av Reepalus utredning blir en viktig del, aviserar nu regeringen att en proposition om utdelningsstopp i välfärdssektorn ska läggas fram.

Vad som inte sägs rent ut, men får ses som underförstått, är att de privata företagen ska bort. Alla vet ju att inga affärsföretag i längden kan drivas utan en vinst som får delas ut till ägarna.

Genom utdelningsstopp görs företagen närmast värdelösa, såvida de inte ägnar sig åt annat än skattefinansierade välfärdstjänster.

Möjligheten finns dock också att företagen kringgår reglerna genom att undvika att redovisa vinst.

Det kan bli fråga om stora uttag av lön och förmåner, liksom om sänkta krav på effektivitet. Däremot ligger det, från affärssynpunkt, inte nära till hands att investera mer i en verksamhet där pengarna sedan blir inlåsta.

Regeringen verkar dock inte övertygad att dess förslag om ett utdelningsstopp blir genomfört. Det är begripligt, med tanke på att en majoritet i riksdagen är starkt emot. Avsikten verkar nu vara att lägga fram en proposition som ska falla i riksdagsvoteringen.

På annat håll i budgeten, där det handlar om kommunernas ekonomi, kan man hitta belägg för att det är så regeringen resonerar.

Kontrasten är dramatisk när regeringen där i stället talar om de privata välfärdsföretagens växande betydelse. Detta följs av en prognos där man spår att de privata utförarnas andel inom skattefinansierade verksamheter ska öka fram till 2020 (se grafiken).

Prognosen gäller antalet syssel-satta som under perioden 2016–2020 väntas stiga med 25 000 i de privata välfärdsföretagen. Detta återspeglar också en ökning av verksamheten, även om utförda tjänster borde kunna mätas på bättre sätt.

I budgeten beskrivs hur kraven på kommunerna ökar när både barn och äldre blir fler. Flyktinginvandringen betyder också att åtagandena växer. Då är det välkommet, om än inte tillräckligt, att regeringen höjer statsbidragen med 10 miljarder kronor.

Även om den kommunala ekonomin kan se hygglig ut på kort sikt, så tornar problemen upp sig.

Under de närmaste åren behöver kommunerna expandera i snabb takt. Brist på arbetskraft är samtidigt ett hinder. Det blir svårt att hitta personer med rätt kompetens och rekrytera i stor skala, utan att kostnaderna rusar i väg.

Detta dilemma, som är välkänt för kommunalråd av olika partifärg, löser man dock inte genom att tvinga bort de privata företag som driver en allt större del av välfärdsverksamheten.

Tvärtom riskerar en redan pressad situation att förvärras, om kommunerna måste ta ett ännu större ansvar genom att företag drar sig ur. Om viktiga uppgifter då inte kan bli utförda, är det fara att välfärden hotas.

Förmodligen inser regeringen detta, men drar ändå inte konsekvenserna. Följden blir dubbla besked om välfärdsföretagen, liksom osäkerhet om vad som är att vänta.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

Växande välfärdsföretag

Allt större andel av de sysselsatta inom välfärdssektorn finns hos privata företag.

Grafik: DN Källa: Budgetpropositionen för 2017

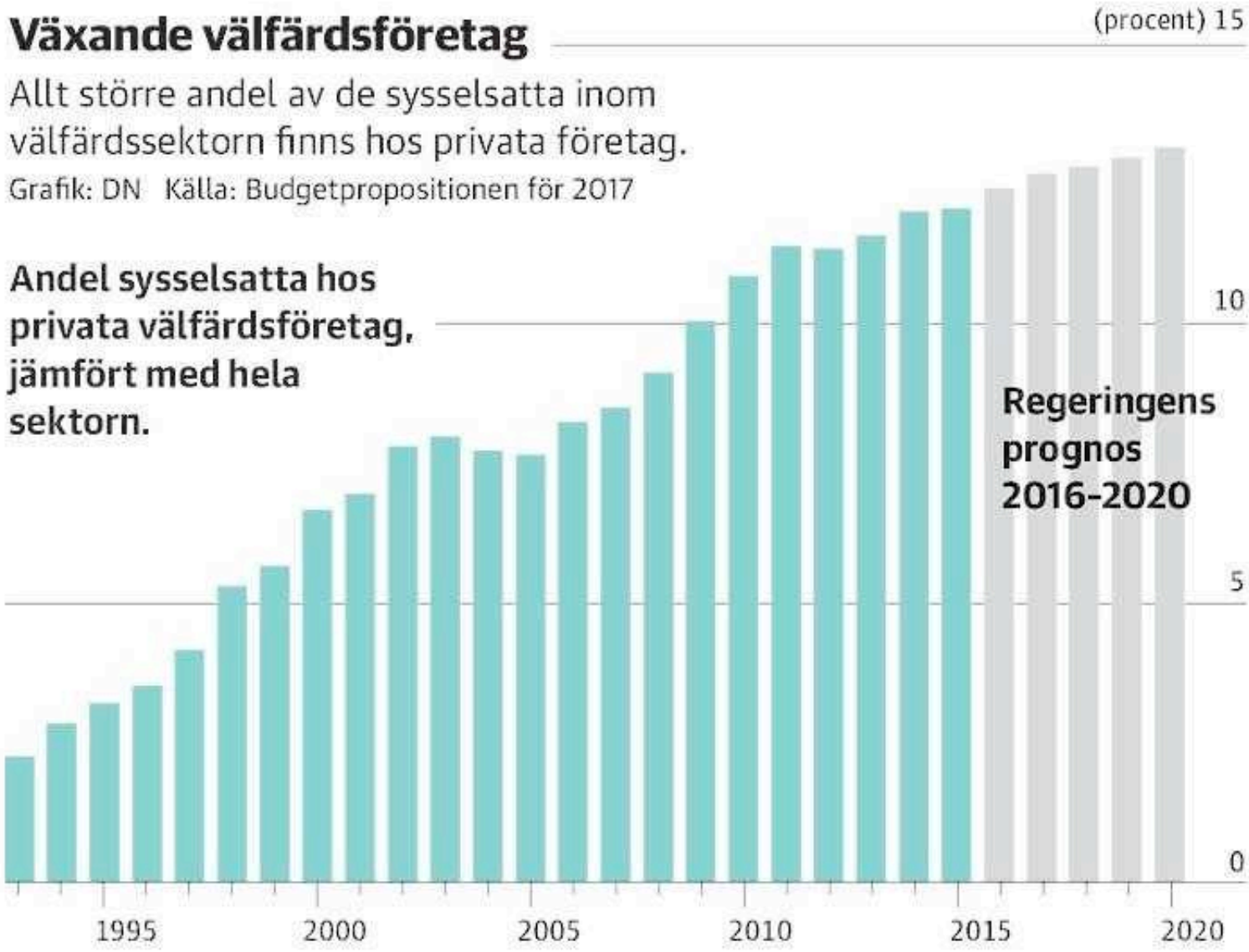

DN LÖRDAG 24 SEPTEMBER 2016

”Hur man än mäter faller svenska skolresultat kraftigt”

Ny kartläggning. I slutet av 2016 kommer resultaten från nya skolundersökningar. För att kunna dra vettiga slutsatser av dessa har vi gjort en kartläggning av tidigare mätningar. Vi ser klara bevis för att resultaten faller och att det rör sig om kunskapsförsämringar både i absoluta och relativa tal, skriver Magnus Henrekson och Sebastian Jävervall.

Vår genomgång ger en i stort sett entydig bild: oavsett hur vi mäter har de svenska skolresultaten fallit kraftigt sedan mitten av 1990-talet. Hela fördelningen – från avancerad till elementär nivå – har förskjutits nedåt. Samtidigt ser vi att försämringen i matematikkunskaperna relativt andra länder påbörjades tidigare än försämringen i läsförståelse. Påståendet att svenska elever kompenserar svaga resultat på rena kunskaps- och färdighetstest med en större kreativ förmåga finner vi inget stöd för. Samtidigt finner vi klara belägg för betygsinflation i den svenska grundskolan.

I slutet av 2016 kommer resultaten från de nya PISA- och TIMSS-undersökningar som genomfördes under 2015. För att kunna dra välgrundade slutsatser behöver dessa jämföras med tidigare resultat. De sammanställningar som hittills funnits har antingen några år på nacken eller så är de partiella. Vår uppdaterade kartläggning av alla relevanta mätningar fyller därför en kunskapslucka.

Sveriges elever presterade väl i de tidigaste mätningarna i mitten av 1990-talet (TIMSS) och kring sekelskiftet (PISA). Under 2000-talet faller sedan resultaten i samtliga ämnen och undersökningar på högstadiet och gymnasiet utom ICCS (samhällsvetenskap). Detta tyder på en både trendmässig och omfattande försämring av hela det svenska skolsystemet. Kunskaps-raset är som störst och allvarligast i matematik. I 2012 års PISA-undersökning är det bara Mexiko och Chile av OECD-länderna som har signifikant sämre matematikresultat än Sverige. Och det framgår att bristerna i den svenska matematikundervisningen är större under grundskolans senare del.

Bakom kunskapsraset döljer sig stora förändringar i hur många som når de högre kunskapsnivåerna. Andelen elever som når de högsta kunskapsnivåerna har fallit dramatiskt sedan 1995 (TIMSS). 1995 nådde 12 procent av åttondeklassarna avancerad nivå. Andelen föll kraftigt till 3 procent redan 2003 och 2011 var det bara var hundrade elev som presterade på avancerad nivå. Även den andel som klarade den näst högsta nivån har mer än halverats från 35 till 15 procent av eleverna. Särskilt oroande är att den grupp som inte ens når elementär nivå ökat från 4 till 11 procent och att de som antingen presterar under eller på elementär nivå ökat från 19 till 43 procent. Mönstret är detsamma i PISA-matematik, det vill säga att samtliga elevgruppers kunskapsnivå försämrats.

Även PIRLS visar på fallande kunskaper på alla nivåer. År 2001 var svenska fjärdeklassares läsfärdigheter bäst av samtliga länder. Sedan dess har resultaten fallit. Även här har det skett omplaceringar av elever från den avancerade kategorin till mellankategorierna. Andelen elever som uppnår den högsta nivån har minskat från 15 procent 2001 till 9 procent 2011. I Singapore, som är det bästa landet, når 24 procent den högsta nivån.

Raset i svenska elevers läskunnighet och naturvetenskap i PISA är särskilt stort bland de mest lågpresterande och den största delen av fallet sker vid den senaste PISA-mätningen, det vill säga bland elever som utbildats enligt 1994 års läroplan. Resultaten tyder på att förändringarna har drabbat de svagaste eleverna hårdast. Samtidigt ser vi dock att en icke oväsentlig del drivs av kunskapsförsämringar bland de allra bästa eleverna.

En jämförelse med USA är talande. Spridningen i inkomster och utbildning är större i USA än i Sverige. Samtidigt är de sociala skyddsnäten svagare och det är vanligt med helprivata skolor där föräldrarna står för kostnaden. Av dessa anledningar bör vi förvänta oss att USA dels har stor resultatspridning bland eleverna, dels att de sämsta eleverna har svaga skolresultat. Det visar sig att spridningen mellan toppen och botten är större i USA än i Sverige både 1995 och 2011 (åk 8). Men år 2011 är de svagaste eleverna i USA klart bättre än de svagaste svenska eleverna både i årskurs 4 och årskurs 8 i matematik. Den större spridningen mellan USA och Sverige förklaras då enbart av att de bästa eleverna i USA är relativt sett ännu bättre än de bästa eleverna i Sverige.

De svaga resultaten i de kognitiva testen i PISA och TIMSS uppvägs inte av goda resultat i det digitala PISA-testet av kreativitet och problemlösningsförmåga. PISA har 2003 och 2012 testat elevernas förmåga att praktiskt använda de formella kunskaper som mäts i matematik, naturvetenskap och läsförståelse. År 2012 var 19 av 28 länder bättre än Sverige och fem asiatiska länder var allra bäst. De svenska resultaten ger med andra ord inte stöd för påståendet att svenska elever kompenserar svaga resultat på kunskaps- och färdighetstest med en större kreativ förmåga.

Det finns förvisso ett fåtal ljusglimtar:

Sverige presterar relativt väl (femte plats av 35 länder) i en undersökning i årskurs 8 från 2009 som mäter elevers kunskaper, attityder, värderingar och engagemang i samhällsfrågor och demokrati.

Sverige presterar bättre än genomsnittet för andra länder i PIAAC, vilket testar vuxnas färdigheter. Dock är resultaten klart svagare för de yngre vuxengrupperna.

KTH:s kunskapsprov i början av studierna visar kraftigt försämrade resultat i början av 2000-talet. Från 2008 vänder kurvan uppåt. Liknande prov på Chalmers i Göteborg visar dock inte samma positiva trend.

Bakom genomsnittsresultaten på KTH döljer sig en stor spridning bland studenterna. Visserligen är genomsnittet år 2015 inte så långt från resultaten i slutet av 1990-talet men en betydande andel av studenterna har mycket svaga resultat, särskilt för de uppgifter där lösningarna kräver förmåga att använda sina matematikkunskaper på ett mer tillämpat och kreativt sätt.

På Chalmers förkunskapsprov föll resultaten brant i början av 1990-talet och har inte återhämtat sig. År 2013 klarade nästan en femtedel av nybörjarna inte en enda uppgift på det diagnostiska provet, och hälften hade maximalt 1,5 poäng av nio möjliga. Endast drygt 11 procent hade minst hälften rätt. Samtidigt var betygskraven för att bli antagen höga. De svaga resultaten på provet förstärker den bild som ges av resultaten i TIMSS Advanced i matematik år 2008 där bara en procent av de svenska sistaårseleverna på gymnasiets

naturvetenskapligt-tekniska program nådde avancerad nivå, medan fler än sju av tio inte ens nådde medelgod nivå.

Med tanke på Sveriges uttalade ambition att vara en världsledande kunskapsnation är den dramatiska nedgången i matematik, men även naturvetenskap, bland de allra bästa eleverna mycket oroande. Vem ska skapa världsledande innovationer utan spetskunskap?

I vår kartläggning av svenska elevers kunskap ser vi klara bevis för att resultaten faller och att det rör sig om kunskapsförsämringar både i absoluta och relativa tal. Samtidigt finner vi starka belägg för betygsinflation. Att ett högt betyg inte längre mäter goda kunskaper är ett tecken så gott som något på att den svenska skolan inte fungerar väl. Tester visar dessutom på det förskräckande faktum att det är möjligt att gå 13 år i svensk skola, få högsta betyg och ändå ha mycket begränsade kunskaper i ämnet!

Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi och vd för Institutet för näringslivsforskning (IFN)
Sebastian Jävervall, master i ekonometri och doktorand i nationalekonomi vid Uppsala universitet "

"Artikelförfattarnas rapport "Svenska skolresultat rasar– vad vet vi?" publiceras av Kungl. ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) tisdag 27/9."

"Bakgrund. Skolmätningar
TIMSS: Trends in International Mathematics and Science Study
ICCS: International Civic and Citizenship -Education Study
PISA: Programme for International Student Assessment
PIRLS: Progress in International Reading -Literacy Study "

DN LÖRDAG 24 SEPTEMBER 2016

"Kinberg Batra behöver vara tydlig om SD"

Centerledaren Annie Lööf efterlyser besked från Moderaterna om de kan tänka sig att regera med någon form av stöd från SD.
– Anna Kinberg Batra behöver vara tydlig med hur hon ser på alternativen. Jag har varit tydlig med hur C ser på det och det är mitt ansvar. Sedan är det andra partiers ansvar att tala om hur de ser på det, säger hon.

Det är precis fem år sedan som Annie Lööf efterträdde Maud Olofsson som partiledare för Centern. Hon tog över ett parti som satt i regeringen men som samtidigt famlade efter en ny politisk väg att slå in på.

Hennes hittills största kris gällde också förnyelsen. I ett idéprogram föreslog en arbetsgrupp bland annat att C skulle öppna för månggifte, fri invandring och slopande av skolplikten.

– Den krisen vändes till något positivt. Det var startskottet till var vi i dag befinner oss. Vi har gått från att vara Sveriges mest osynliga parti till att vi i dag enligt många är ett mycket tydligt parti, säger Annie Lööf.

Centern ska ta ställning till en ny politisk strategi som sträcker sig ända fram till 2025. Dokumentet omfattar en rad punkter men det som Lööf pekar ut som viktigast är att komma till rätta med den ökade tudelningen av samhället.

– Vi behöver bli än bättre i de frågor som väljarna rankar högst. Vi är duktiga på jobb, miljö och landsbygd i dag. Vi behöver bli ännu bättre i trygghetsfrågor och välfärdsfrågor under den kommande tioårsperioden, säger Annie Lööf.

Inte oväntat är målsättningen med den nya strategin att få partiet att växa. Centerstrategerna har noterat att Moderaterna tagit ett kliv åt höger och att det därför öppnats ett fönster för att locka till sig fler allmänborgerliga väljare. Men Annie Lööf vill inte gå så långt som att utmana M om posten som största borgerliga parti.

– Om man gapar efter mycket mister man ofta hela stycket. Min ambition är att C ska växa, men vi måste vara realistiska. Jag blir glad om vi kommer över det valresultat som vi hade 2014. Jag tror inte på att sätta uttalade procentsiffror som mål, säger Lööf.

För att C ska nå de framgångar partiet strävar efter krävs att väljare lockas över från de borgerliga kollegorna. Enligt Annie Lööf visar de egna undersökningarna att C får väljare från både höger och vänster, framför allt från MP.

– De flesta pekar ut Centerpartiet som ett renodlat mittenparti, och många väljare placerar även sig själva i mitten. Men förutom att ta från vänster så handlar det också om att få allmänborgerliga väljare som ännu inte har bestämt sig eller som i dag befinner sig i andra borgerliga partier.

Annie Lööf vill själv inte placera in Centern på en höger- vänsterskala.

– Det är så många andra dimensioner i svensk politik i dag. Jag gillar hellre att förklara vad vi tycker och då står vi upp för en politik för fler människor i arbete för att de som är mest utsatta och lever på bidrag ska få ett arbete. Sen får andra bestämma om det är höger, vänster eller i mitten.

En annan del i den nya strategin är att C ska ta större politiskt ansvar. Vad som menas med det är aningen oklart men Annie Lööf pekar bland annat på nödvändigheten av att vara tydliga med vilka frågor som partiet prioriterar och sedan stå upp för den politik man för.

– Vi ser att alltför få lägger sin röst på Centerpartiet. Vi behöver bli mycket bättre på att bli relevanta och duktigare på att visa vad vi har gjort, men framför allt på vad vi vill göra.

Bortsett från nya strategier finns en stor fråga som Centern måste hantera den närmaste tiden: hur ska Sverige styras efter 2018? Sedan valet har de borgerliga partierna gått sina egna vägar och det är till exempel ingen hemlighet att skillnaden är avgrundsdjup mellan den migrationspolitik som Centern förespråkar och den som Moderaterna vill se.

Trots det tror Annie Lööf att de borgerliga ska kunna komma överens om en gemensam asyl- och flyktingpolitik. Grunden för förhandlingarna är den blocköverskridande överenskommelsen som träffades för knappt ett år sedan mellan regeringen och de borgerliga.

– Jag ser att vi kommer att hitta en väl avvägd kompromiss. Den kommer vare sig vara helt centerpartistisk eller helt moderat, utan en

blandning av våra respektive ståndpunkter, säger Lööf och konstaterar samtidigt krasst att det inom alliansen finns en samsyn mellan L, KD och C om rätten till familje-återförening. Bara M står för en mer restriktiv linje.

Relationen till Moderaterna kommer att testas på flera sätt den närmaste tiden. M har inte gett några tydliga svar om hur partiet ställer sig till att regera med någon form av stöd från Sverigedemokraterna efter 2018. Där har Centern däremot sagt blankt nej.

– Skulle olyckan vara framme och vi förlorar valet återigen så kommer C inte att sitta i en regering med aktivt stöd av SD. Sen kan jag inte ta ansvar för vad andra partier säger i det läget.

Med aktivt stöd menar Annie Lööf alla lösningar som innebär beroende av Sverigedemokraterna. Hon utesluter både samarbete enligt den så kallade Gävlemodellen där de borgerliga regerar i minoritet och den danska modellen där den borgerliga regeringen har ett samarbete med Dansk folkeparti.

– Anna Kinberg Batra behöver vara tydlig med hur hon ser på alternativen. Jag har varit tydlig med hur C ser på det och det är mitt ansvar. Sedan är det andra partiers ansvar att tala om hur de ser på det.

Annie Lööf är synbart besvärad över att återigen behöva diskutera regeringsfrågan och gör ingen hemlighet av att hon gärna skulle se ett gemensamt besked från alliansen.

– Alliansen kommunicerar att vi går till val tillsammans och att vi söker väljarnas förtroende för en ny alliansregering. Jag och Jan Björklund markerar också att vi inte kan tänka oss ett samarbete eller ett aktivt stöd av SD. Jag utgår från att M vill hålla ihop alliansen, säger hon.

– Jag tycker att det är synd att debatten handlar om det politiska spelet. Jag har respekt för det, men det blir ett demokratiskt ekorrhjul som man aldrig kommer ur. Jag är inte inne i politiken för att leka ”Vem tar vem”, utan jag ser stora samhällsutmaningar som vi har och vill gärna ge tydliga besked om jobben, tryggheten och miljön.

Hon understryker att för henne är det bara ett alternativ som gäller: att bilda en stark alliansregering.

– Som gammal fotbollsspelare så vet jag att om man inte kan se en vinst framför sig så ska man inte beträda fotbollsplanen. Man måste ha en tydlig målbild och man måste arbeta efter den och jag tänker inte ge upp i förtid.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“ **Fakta. Centerns målsättning**

Inför riksdagsvalet 2018:

Nå en så klar framgång i valet att det ger Centerpartiet en större roll i svensk politik. Det gäller såväl våra möjligheter att sätta agendan för den politiska debatten, påverka besluten i riksdagen och en stark position i en kommande ny regering.

Tillsammans med de andra alliansspartierna få ett tydligt mandat för en ny alliansregering, baserat på en ny reform-agenda för Sverige.

Nå så många röster att vi får riksdagsmandat i fler än de 20 riksdagsvalkretsar vi har mandat ifrån i dag.

Öka mångfalden av folkvalda med utom-nordisk bakgrund såväl i riksdagen som i region- och kommunfullmäktige.

Öka jämställdheten med ökad andel kvinnor som folkvalda i riksdag, kommuner och regioner/landsting.

Öka antalet röster och mandat sammantaget i kommunvalet. Det ska ge oss en plattform för att ingå i fler majoriteter och inneha fler poster som Kommunstyrelseordföranden.

Ta mandat i fler kommuner än i valet 2014.

Öka antalet röster och mandat sammantaget i landsting/regionvalet. Det ska ge oss en plattform för att ingå i majoriteter i minst hälften av Sveriges regioner/landsting.

Öka andelen förtroendevalda i åldrarna 18-29 år i riksdag, kommuner och regioner/landsting.

Inför EU-valet 2019:

Nå ytterligare framgång jämfört med EU-valet 2014, vilket var det bästa EU valet för Centerpartiet på 19 år.

Öka antalet mandat för Centerpartiet i Europarlamentet.

Bidra till att stärka ALDE:s representation och betydelse i Europaparlamentet. Förkortningen ALDE står för Alliansen liberaler och demokrater för Europa. “

DN LÖRDAG 24 SEPTEMBER 2016

“ Pressad M-ledare vägrar ge klart besked

Moderatledaren Anna Kinberg Batra vill inte ge tydligt besked om hon är beredd att regera med någon form av stöd från Sverigedemokraterna. – Jag får den frågan ofta men mitt svar förändras inte för det, säger hon.

Var står Moderaterna i regeringsfrågan?

– Jag delar Annie Lööfs uppfattning att vi behöver en alliansregering. En ny sådan som vi bildar tillsammans.

Om de rödgröna blir större än alliansen nästa val, kan du då tänka dig att ändå bilda regering med någon form av stöd från Sverigedemokraterna?

– Jag delar Annie Lööfs uppfattning att det är mycket spelteorier nu och att det tar fokus från sakpolitiken. Vi vill vinna stöd som är större än i förra valet för att bilda en ny alliansregering. Vägen dit är också det politiska innehållet. Jag tycker att väljarna måste få säga sitt. Men jag vill inte bilda en regering med Sverigedemokraterna eftersom jag inte delar deras politiska uppfattning.

Ibland lyfts den så kallade Gävlemodellen fram där de borgerliga regerar i minoritet och även den danska modellen där den borgerliga regeringen har ett samarbete med Dansk folkeparti. Skulle du kunna tänka dig någon av de modellerna?

– Det Sverige behöver är en så stark alliansregering som möjligt. Det betyder att det är det som vi jobbar dag och natt för att uppnå och vinna större förtroende för. Sen måste man ha respekt för att väljarna inte har bestämt sig och att det är två år till valdagen. Men jag vill inte ta efter länder med svaga regeringar och jag vill byta ut den svaga regering vi har nu. Jag vill bilda en stark regering med största möjliga alliansstöd.

Tror du inte att väljarna vill ha svar på de här frågorna?

– Vill väljarna ha en alliansregering så måste de rösta på allianspartier. Vi är tydliga med att vi inte vill regera med Sverigedemokraterna eller samarbeta med dem. Det betyder att en röst på Moderaterna, Centern, Liberalerna eller Kristdemokraterna är det enda sättet för att få en så stark alliansregering som möjligt. Det måste väljarna få ta ställning till under de två närmaste åren vi har framför oss.

Innebär inte samarbeta också att inte ha något stöd av?

– Att inte samarbeta betyder att inte samarbeta. Vi delar inte varandras politiska uppfattning, och eftersom vi inte vill samarbeta så är det heller inte min uppgift att stå till svars för hur andra partier agerar.

Annie Lööf ger ett tydligt besked och säger att hon inte kan tänka sig att sitta i en regering som på något sätt är beroende av Sverigedemo-kraterna. Det har även Jan Björklund sagt. Kan du vara lika tydlig?

– Jag vill inte samarbeta med Sverigedemokraterna. Jag får den frågan ofta men mitt svar förändras inte för det.

Och svaret är?

– Att jag inte vill samarbeta med SD. De har fel politik. Det Sverige behöver är en alliansregering och skälet till det är politiskt. När regeringen Löfven gör att Sverige leds åt fel håll så är det min utgångspunkt att han behöver bytas ut. Sverige behöver en så stark alliansregering som möjligt.

Det är så långt du vill gå med svaret?

– Det är det viktiga svaret. Det är två år till valet.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN LÖRDAG 24 SEPTEMBER 2016

“ M:s vaga svar hotar alliansen

Analys. Centerpartiet är Sveriges stabilaste parti och dess partiledare har störst självförtroende av alla. Ändå skälver marken under C. Moderaternas högersväng och oklara besked om förhållandet till SD kan få Lööf att ändra kurs.

Annie Lööf är alliansens mest lojala och hängivna riddare. Ändå höjer hon i DN:s intervju rösten och ställer krav på alliansledaren Anna Kinberg Batra (M). Centerledaren vill ha svar på om M kan tänka sig att regera med stöd av SD i riksdagen, i den händelse att alliansen inte lyckas bli största block efter riksdagsvalet 2018.

”Anna Kinberg Batra behöver vara tydlig med hur hon ser på alternativen”, säger Annie Lööf.

Detta är den mest centrala frågan i svensk politik nu. Alliansen har varit ett borgerligt framgångskoncept som gett partierna större politiskt inflytande än någon annan gång under efterkrigstiden. Regeringsfrågan har blivit de borgerligas vapen, som bevisat att de kan samarbeta och styra. Men SD:s framgångar har vridit det ur deras händer. Det är högst oklart hur Sverige ska kunna styras i framtiden, med tre politiska block.

De borgerliga kommer att gå till val tillsammans 2018, men vad händer om de rödgröna blir det större blocket? Anna Kinberg Batra har sagt att hon inte är beredd att en gång till släppa fram Stefan Löfven (S) som statsminister. I hennes parti finns det krafter som vill att Moderaterna i så fall söker stöd hos SD i riksdagen, för att få underlag för att kunna bilda regering. Detta är uteslutet för Centern och Liberalerna, då spricker alliansen.

Annie Lööf inser att väljarna kommer att kräva besked om detta i valrörelsen. Hon vill att M tydligt ska säga nej till SD redan nu. Moderaternas otydlighet hotar alliansen.

Kinberg Batras moderater har gjort en remarkabel kursändring sedan partiledarskiftet, från en liberal till mycket restriktiv flyktingpolitik och hårdare rättspolitik. Det påverkar Centerpartiet, som lämnade mitten i svensk politik och gick åt höger under Reinfeldts tid som M-ledare.

Nu ger Annie Lööf signaler om en mer allmänborgerlig linje. Kanske är det Mittens rike som hägrar igen, det som Centern lovade på sina valaffischer 1998, men som Maud Olofsson och sedan Annie Lööf ledde partiet bort ifrån när de blev C-ledare.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se Politisk kommentator “

DN LÖRDAG 24 SEPTEMBER 2016

“ Ministern kräver svar av Åkesson

Försvarsminister Peter Hultqvist (S) kräver att Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson agerar för att reda ut omständigheterna kring en SD-tjänsteman som experter anser utgör en potentiell säkerhetsrisk i riksdagen efter en fastighetsaffär med en rysk brottsling. Men Åkesson ville på fredagen inte svara på några frågor.

– Sverigedemokraterna har en skyldighet att kommentera det här på ett seriöst sätt och hur man ser på den här fastighetsaffären, säger Peter Hultqvist till DN.

För två år sedan gjorde SD-tjänste-mannen en vinst på sex miljoner kronor på en fastighetsaffär i Stockholmsområdet med en rysk brottsling. SD-tjänstemannen köpte fastigheten till kraftigt underpris och sålde den två månader senare.

– Om man står i ett beroendeförhållande till en kriminell person som man uppenbarligen känt sig hotad av kan man vara en potentiell säkerhetsrisk. I det här fallet ringer alla varningsklockor, säger Lars Nicander, utredningschef på Försvarshögskolan.

Tjänstemannen, som har skyddad identitet och använder pseudonymen Egor Putilov på sociala medier som Facebook och Twitter, var tidigare rysk medborgare, men har nu svenskt medborgarskap.

– Flera personer med hög kompetensnivå har uttalat sig om att han är en potentiell säkerhetsrisk. Då tycker jag att det kräver att man tar situationen på allvar, säger försvarsminister Peter Hultqvist.

Han kräver att Jimmie Åkesson personligen agerar.

– Ytterst är det Åkesson som har ansvaret för partiets verksamhet i riksdagen. Det här är ett speciellt ärende och han bör nog ta det ansvaret, säger Peter Hultqvist.

Även Moderaternas försvarspolitiske talesperson Hans Wallmark kräver att Åkesson agerar. Han pekar på att anställningsansvaret ligger på varje riksdagskansli.

– Det är djupt graverande uppgifter som kommer fram. Det handlar dels om den risk man själv som parti kan löpa. Men det handlar också om vilka säkerhetsrisker som riksdagen och övriga partier löper med sådana personer springande i riksdagen, säger Hans Wallmark.

Men Åkesson och den övriga SD-ledningen gjorde sig oanträffbara under fredagen. I stället skickade partiet fram presschefen Henrik Vinge att svara på frågor.

– De uppgifter som har kommit fram i dag ger upphov både till eftertanke och skäl till samtal, säger Henrik Vinge.

Uppgifterna om fastighetsaffären var enligt honom inte kända av SD-ledningen förrän de avslöjades av Sveriges Radio på fredagsmorgonen.

Försvarsutskottets ordförande Allan Widman (L) vill att myndigheter granskar SD-tjänstemannen, som enligt Sveriges Radio gjorde en vinst före skatt på sex miljoner kronor på en fastighetsaffär för två år sedan med en brottsdömd rysk medborgare från St Petersburg.

– Om uppgifterna stämmer, kan det finnas en lång rad av myndig-heter som är intresserade av att granska detta, säger Allan Widman.

Tjänstemannen har tidigare haft en praktiktjänst på Sveriges Radio, varit asylhandläggare på Migrationsverket och även sökt arbete på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

– Varje parti har ett väldigt stort egenansvar. Nu vilar ansvaret väldigt tungt på Sverigedemokraterna. Det går ända upp på partiledarnivå, säger Hans Wallmark (M).

Även riksdagens säkerhetsavdelning lägger det huvudsakliga ansvaret för säkerhetsbedömningen på SD:s partikansli.

– Det är kanslierna som har kunskap om sin egen skyddsvärda verksamhet och i vilken omfattning de tar del av känslig information, säger riksdagens säkerhetschef Niklas Åström.

Säkerhetspolisen har gjort en registerkontroll på mannen.

– Jag kan inte gå in och kommentera ett enskilt ärende eller en enskild person, säger Simon Bynert, pressekreterare på Säpo.

SD-tjänstemannen är sjukskriven sedan förra veckan ”på grund av det massmediala drev som han är utsatt för”, enligt presschefen Henrik Vinge.

”Man är hämndlysten och vill oförskämt använda mitt ryska ursprung för att misstänkliggöra mig”, hävdar Egor Putilov i ett inlägg på Facebook.

Enligt Sveriges Radio granskar Migrationsverket de ärenden som mannen handlagt under den tid han arbetade som asylhandläggare.

Den politiske sekreteraren arbetar för riksdagsledamoten Markus Wiechel (SD) i civilutskottet. Han har en heltidsanställning på SD:s riksdagskansli.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se”

“ **Bakgrund. SD-tjänstemannen**

Den politiske sekreteraren köpte 2014 en fastighet norr om Stockholm för sex miljoner kronor av en rysk dömd brottsling. Två månader senare sålde han den för 12 miljoner kronor – en liknande summa som den ryske ägaren köpt fastigheten för. I ett inlägg på Facebook på fredagen förklarade han fastighetsaffären med att den dåvarande ägaren ville ha en snabb affär på grund av ekonomiska problem: ”Därför fick jag köpa huset inom ett par dagar under marknadsvärdet”, skriver han. “

DN LÖRDAG 24 SEPTEMBER 2016

Tuff strid om delstaterna som avgör

USA:s presidentval avgörs i praktiken i ett fåtal delstater, där en handfull röster kan vara utslagsgivande på lokal nivå. Valproceduren kontrolleras också lokalt, och på många håll är valmaskineriet sårbart för hackerintrång eller manipulation. Natten till tisdag möts kandidaterna i den första tv-debatten.

Michelle Obama har svårt att överrösta studenterna på George Mason University i Fairfax, Virginia. Deras jubel fyller atriumgården med sitt eko och hon väntar in dem innan hon säger:

– 2012 vann Barack i Virginia med ungefär 150 000 röster. Det kan låta mycket, men nedbrutet var skillnaden mellan att vinna och att förlora bara 31 röster per valdistrikt. 31.

Hon ser ut över publiken. Tar en paus, fortsätter:

– Han vann i Ohio. Skillnaden i Ohio var nio röster per valdistrikt. I Florida var skillnaden sex röster per valdistrikt. Ta in det! Det är så val, särskilt presidentval, vinns och förloras – med en handfull röster.

När USA:s första dam kampanjar för Hillary Clinton är budskapet tydligt: Ni måste registrera er. Rösta. Och se till att alla ni känner gör detsamma.

Virginia är en av de delstater där utgången av presidentvalet är oviss, och det är i dessa så kallade swing states som valet i praktiken avgörs.

Reglerna gynnar tvåpartisystemet, det är i princip omöjligt för en tredje kandidat att bryta sig in.

– Partierna är inte särskilt populära, men som systemet fungerar är det svårt att se någon förändring, säger Robert Erikson, professor i statsvetenskap vid Columbia-universitetet.

Själva röstningsförfarandet sköts på lokal nivå. Decentraliseringen gör att metoderna för val och rösträkning varierar kraftigt, liksom säkerhe-ten i dem. De hackerattacker som gjordes under sommaren mot Demokraterna och mot väljarregistreringssystem i två delstater, har gett sårbarheten uppmärksamhet.

– Tyvärr är det på många håll mycket sårbart, och det har varit väl känt i tio år, säger Alex Halderman, professor i datorvetenskap vid universitetet i Michigan.

Han säger att de maskiner som är i bruk på många håll introducerades efter valet 2000, då George W Bush först efter en utdragen, kaotisk rösträkning i Florida segrade över Al Gore. I dag är apparaterna sedan länge omoderna och ganska lätta att sabotera med till exempel virus.

– När jag var student på Princeton simulerade vi val med precis sådana maskiner och vi kunde utan problem manipulera resultatet.

Därför är de delstater där resultatet är som jämnast, och där utslaget på lägsta nivå hänger på få röster, mest sårbara för manipulationer.

En fördel med decentraliseringen är dock att den skyddar mot en massiv attack mot ett enda federalt system. Och säkerheten är betydligt bättre på de håll där valsedlarna skannas för att räknas samman, men behålls fysiskt.

Vid tveksamhet kan man då räkna rösterna manuellt. Men en fjärdedel av USA:s röster läggs enbart elektroniskt, och ifrågasätts tillförlitligheten är resultatet omöjligt att kontrollera. Så är det till exempel i Virginia, där Barack Obama för fyra år sedan vann med 31 röster per distrikt.

Halderman håller det för troligt att hackerattacker mot systemet i någon form kommer att ske.

Med en kandidat som skyller ett eventuellt nederlag på ett ”riggat” system, som Donald Trump har gjort, ökar risken att väljarnas förtroende för själva valet undermineras, oavsett om valet går rätt till.

– En av de viktigaste uppgifterna i en demokrati är att övertyga de förlorande väljarna om att de har förlorat. Segraren tvivlar aldrig på resultatet. Det allra bästa är att valet får en tydlig vinnare. Annars kan det bli rörigt, säger Alex Halderman.

Robert Erikson på Columbia är inne på samma spår:

– Det är svårt att se att Donald Trump skulle acceptera ett resultat lika fridfullt som Al Gore tog Florida, men vad betyder det? Skulle han uppmana en armé av motorcyklister att paradera till Högsta domstolen eller vad?! Vi vet inte.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

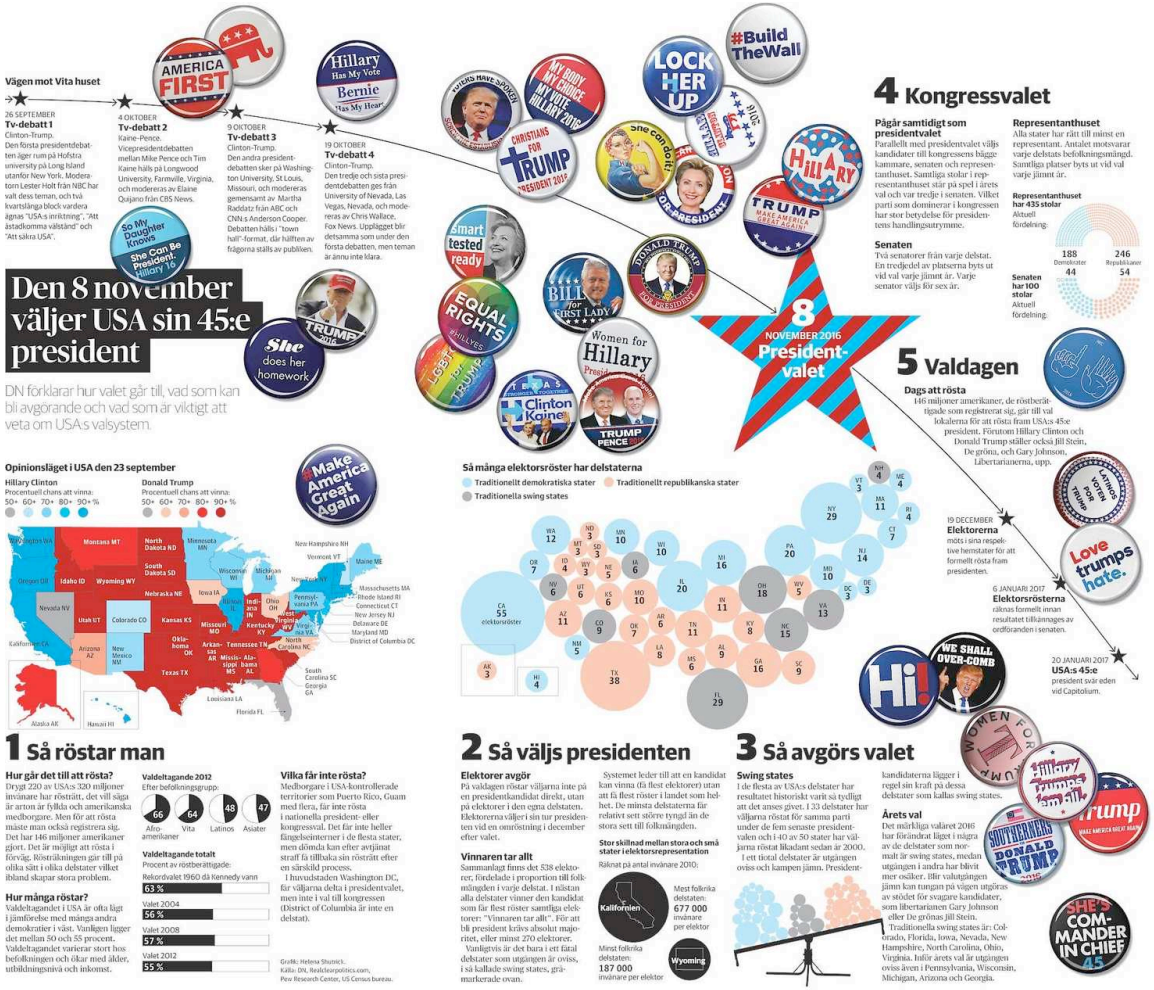

DN SÖNDAG 25 SEPTEMBER 2016

“ Verkligen en debatt

Retoriska överdrifter innebär ingen ”trumpifiering” av svensk debatt. Men krafterna bakom USA:s politiska faktaresistens lurar även här.

Annie Lööf beskylldes i veckan för ett allvarligt retoriskt brott. Det var näringsminister Mikael Damberg (S) som riktade anklagelsen mot Centerledaren, efter att hon i en debattartikel i Dagens Industri hade kallat regeringens ekonomiska politik för en krigsförklaring mot jobben (DI 20/9).

Trumpifiering av svensk debatt, löd brottsrubriceringen. Skyldig eller oskyldig?

Trenden i europeisk och amerikansk politik oroar. En ovedersäglig sanning är att presidentkandidaten Donald Trump ljuger som en häst travar. Omsorgen om fakta var bevisat låg även under vårens Brexitkampanj.

Ofta fogas detta mönster ihop med ett allmänt uppsving för konspirationsteorier, desinformation och sanningsrelativism i västvärlden. Känslan sägs triumfera över fakta och konsekvenserna är allvarliga. I tidningen Curie förklarar till exempel forskaren Martin Kragh: ”En gemensam förståelse eroderas. Det fragmenterar samhället på sikt.”

Några invändningar mot denna beskrivning är på sin plats. Det råder sällan, särskilt inte inför val eller i budgettider, brist på överdrifter och motsägande verklighetsbeskrivningar i svensk debatt.

Socialdemokraterna förlät aldrig Fredrik Reinfeldt för att han tog ordet massarbetslöshet i sin mun i valrörelsen 2006. Åtta år senare hämnades Stefan Löfven genom att hävda att Sverige håller på att ”gå sönder”.

Politikens villkor har också alltid varit sådana att känslor äger företräde framför fakta. Halvsanningar och missvisande statistik plockas fram för att ge stöd åt ettdera budskapet. Så har det varit sedan rösträtten infördes. Både i USA och i Sverige.

Att söka konflikt om frågan hur världen är beskaffad är också naturligt. Det är en illusion att ett helt samhälle kan ha en gemensam syn på alla skeenden och problem. Den friktion och polarisering som uppstår mellan olika tolkningar skulle lika gärna kunna kallas för politik. Demokratin är till för att hantera slitningarna.

Vad som är nytt och unikt med Trump är därför inte hans vansinniga överdrifter. Snarare är det obenägenheten att få berättelsen att hänga ihop och rimma åtminstone lite med empiri och vetenskap. Det bekommer inte Trump att han anklagas för att ljuga. Han gör det ändå bättre än motståndarna och huvudsaken är att budskapet känns bra.

Bakom hans genomslag går det att ana flera faktorer, och de är knappast unika för USA. En vikande tro på auktoriteter går att skönja på flera håll.

Det sätt på vilket information sprids och delas på internet underlättar dessutom för människor att välja den världsbild som är mest bekväm. Sanningen går inte alltid att skilja från desinformation och lögn. När traditionella medier samtidigt är vana att fördela ordet mellan olika avsändare förstärks intrycket av att ”fakta” är en smakfråga.

Partiernas tävling om verklighetsbeskrivningen kan förstärka fakta-polariseringen. Politiker undviker helst att försöka motbevisa en motståndares världsbild eftersom debatten då förs på fiendens villkor. Ingen har något intresse av att förklara hur det hänger ihop att arbetslösheten sjunker men en miljon snart är i utanförskap. I stället upprepas egna älsklingsfakta. Det är en farlig dynamik.

Annie Lööf är ingen Trump. Hon och Mikael Damberg får gärna vara oense om läget i svensk ekonomi. Men då borde de debattera på riktigt.

DN 25/9 2016 “

DN SÖNDAG 25 SEPTEMBER 2016

”Ingen trygghet för svenska bild- och formkonstnärer”

Förbisedda problem. Socialförsäkringsutredningen tar inte hänsyn till hur de flesta bild- och formkonstnärerna bedriver sin verksamhet. De har låga och oregelbundna intäkter och höga omkostnader. Förväntningarna var stora, men tyvärr saknas en rad skarpa förslag i utredningen, skriver företrädare för bild- och formkonstnärer.

Inför riksdagsvalet 2014 var alla partier eniga. I den stora kulturpolitiska enkäten svarade alla Ja på frågan om socialförsäkringssystemen ska fungera även för konstnärer och kulturskapare. Alla riksdagspartierna ansåg också att den pågående Socialförsäkringsutredningen borde lämna förslag till förbättringar i trygghetssystemen för att tillgodose kulturskapares särskilda förutsättningar. Utredningen har nu lagt sina förslag och frågan är om de speglar den blocköverskridande politiska viljan att konstnärliga yrkesutövare, som betalar skatt som alla andra också ska ha samma rätt som alla andra till sjukersättning, föräldrapenning och stöd vid arbetslöshet.

På måndag (26/9) presenterar bild- och formkonstnärernas organisationer därför en granskning av socialförsäkringsutredningens förslag för socialförsäkringsminister Annika Strandhäll. Utredningen har fått beröm för att lösa problemen för dem som både är egna företagare och tar uppdrag eller korta anställningar. Men vår genomgång visar att det var för tidigt för våra grupper att jubla.

Under de senaste trettio åren har ett tiotal statliga utredningar och rapporter beskrivit hur trygghetssystemen brister när det gäller att

tillgodose konstnärliga yrkesutövares arbets- och inkomstsituation. Socialförsäkringsutredningen har förbigått dem alla. Riksdagen beslöt i proposition 1996/97:3, att rimliga arbetsmarknadspolitiska, skattepolitiska och socialpolitiska hänsyn ska tas till konstnärernas speciella förhållanden. Konstnärerna och trygghetssystemen, SOU 2003:21, visar att bild- och formkonstnärer, fotografer och tecknare missgynnas i de olika trygghetssystemen och att tillämpningen av regelverket på olika myndigheter leder till rättsosäkerhet för konstnärligt yrkesverksamma. Det är tjugo år sedan riksdagsbeslutet och över tio år sedan utredningen. Eftersom ingen förbättring skymtats var förväntningarna på socialförsäkringsutredningen stora, men tyvärr saknas en rad skarpa förslag.

Vad utredningen inte beaktat är att runt 80 procent av bild- och form-konstnärerna bedriver sin verksamhet som enskilda näringsidkare med låga och oregelbundna intäkter och relativt sett höga omkostnader. Riksdagens utredningstjänst skriver i ett utlåtande: ”Ett av Socialför-säkringsutredningens huvudförslag är att beräkna SGI på faktiska/historiska inkomster istället för nuvarande regler om framtida löne-inkomst. Detta föreslås gälla för aktiebolag, inte för egenföretagare.” Alltså missar i stort sett alla yrkesverksamma inom vårt fält denna möjlighet i sin egenskap av enskilda näringsidkare.

Ska konstnärer få samma tillgång till socialförsäkringarna som andra behöver systemen utgå från hur inkomstbilden ser ut för konstnärligt yrkesverksamma. Det gemensamma är att den är oregelbunden, den kan vara en klumpsumma efter avlutat uppdrag, royaltyersättning en gång om året, intäkten från en utställning som krävt en lång arbetsperiod utan intäkter, sporadiska ersättningar för rättigheter och vidareutnyttjanden av verk, stipendier. Redan det faktum att en konstnär ofta får betalt långt efter det att hen jobbade med ett verk, ibland flera år senare, gör det omöjligt för många att värdera arbetstid och inkomst enligt den nuvarande modellen för sjukpenninggrundande inkomst (SGI).

En konstnär med enskild firma måste för att upprätthålla sin verksamhet först tjäna in omkostnaderna för material, arbetsplats och andra fasta utgifter. Efter avdrag blir den sjukpenninggrundande inkomsten därför låg. Vid sjukdom riskeras hela den konstnärliga yrkesverksamheten då de ekonomiska marginalerna är små och de flesta inte får någon ersättning från Försäkringskassan.

1 För att underlätta och stimulera konstnärliga produktionsprocesser i samhället bör hela intäkten av konstnärligt arbete, före avdrag för inkomstens förvärvande, bli sjukpenninggrundande upp till en fastställd brytpunkt.

Många bild- och formkonstnärer har vid sidan av sin konstnärliga verksamhet ett annat arbete för att trygga sin försörjning. När en konstnär tar emot ett tvåårigt arbetsstipendium och kanske tar tjänstledigt från sitt andra arbete för att fokusera på den konstnärliga verksamheten, sänks inkomstunderlaget eftersom stipendiet inte är sjukpenninggrundande. Trots att hen haft både jobb och inkomst försämras både sjukpenning, a-kassa, föräldrapenningen och ersättning för vård av barn. Det kan inte vara kulturpolitikens mening att statliga stipendier i efterhand ska straffa konstnären med en urholkad social trygghet.

2 Gör alla arbetsstipendier sjukpenning-, a-kasse- och pensionsgrundande. När en konstnär förlorar sitt deltids/brödjobb, måste hen också lägga ner sin enskilda firma för att kunna få a-kassa. Den konsekven-sen är förödande för hela den konstnärliga yrkeskarriären.

För de flesta konstnärer med dubbelarbete är förhoppningen att kunna växla upp den konstnärliga delen till heltid. Det förutsätter en yrkesmässig kontinuitet som spolieras om verksamheten måste läggas ned vilket nuvarande regelverk kräver.

3 För konstnärer som kombinerar ett annat arbete med sin konstnärliga yrkesverksamhet och därmed klassas som kombinatörer bör den konstnärliga verksamheten automatiskt räknas som ”bisyssla” (även om termen är mycket missvisande för konstnärer).

År 1999 skapades Teateralliansen som ett sätt att stärka frilansande skådespelares sociala trygghet. Systemet går ut på att du är anställd av alliansen, men tjänstledig under tiden som du har andra uppdrag. Nu finns också allianser för musik och dans. För bild- och formkonstnärer råder något annorlunda förhållanden men det bör inte hindra möjligheten att finna en form för att på ett likartat sätt skapa en större stabilitet och social trygghet även för denna grupp.

4 Skapa en allians för bild- och formkonstnärer. Ekonomiska otrygghetssystem orsakar snedrekrytering till konstnärsyrkena och att sam-hällets konstnärliga och kreativa potential underutnyttjas då många yrkesutövare lämnar fältet trots en lång utbildning. Det måste finnas en grundtrygghet som gör att konstnärer kan ta både konstnärliga, sociala och ekonomiska risker.

Med dessa fyra reformer, och sju andra förslag i vår granskning, skulle bild-och formkonstnärer få tillgång till en jämbördig och fungerande social trygghet. Regeringen bör nu göra ett kompletterande arbete som tar utgångspunkt i våra förslag och de tidigare konstnärsutredningar som Socialförsäkringsutredningen har förbisett.

Anki Almqvist, fotograf, ordförande för Svenska fotografers förbund

Katarina Jönsson Norling, konstnär, riksordförande Konstnärernas riksorganisation

Sanna Svedestedt Carboo, konsthantverkare, talesperson för Sveriges konsthantverkare och industriformgivare

Mats Söderlund, utredare och författare

Tyra von Zweigbergk, tecknare, vice ordförande Svenska tecknare “

DN SÖNDAG 25 SEPTEMBER 2016

“ M-väljare: Samarbeta med SD

Majoriteten av Moderaternas väljare vill samarbeta med Sverigedemokraterna. Andelen har ökat sedan valet 2014. Men splittringen är tydlig: 28 procent vill fortfarande göra allt för att minska SD:s inflytande.

I september har DN/Ipsos frågat väljare hur de ställer sig till ett samarbete med Sverigedemokraterna. Frågan är viktig, eftersom SD:s partiledare Jimmie Åkesson har sagt att hans parti är redo att stödja en borgerlig budget om allianspartierna är beredda att förhandla med dem.

Bland de andra partierna är stödet för samarbete störst bland Moderaternas väljare, där 61 procent säger att deras parti bör samarbeta med SD i de frågor där man har liknande uppfattningar. Samtidigt anser 28 procent att Moderaterna bör göra allt för att isolera partiet.

– Resultatet illustrerar tydligt att det pågår en dragkamp inom Moderaterna om relationen till Sverigedemokraterna. Bland moderata väljare börjar det tippa över mot att bryta isoleringen, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

Andelen moderata väljare som är för ett samarbete har stigit sedan DN/Ipsos ställde frågan i september 2014 (53 procent), och i april 2015 (55 procent). I samma takt har andelen moderatväljare som tycker att SD ska isoleras minskat från 39 procent 2014 till 28 procent 2016.

– Det är inte en jättekraftig förändring, men ändå en rörelse i den riktningen på de två år som gått sedan valet. Det har öppnats en klyfta

mellan Reinfeldtmoderater, som vill fortsätta isolera SD, och moderater som ser dem som ett möjligt och acceptabelt samarbetsparti för att säkra regeringsmakten, säger David Ahlin.

Även inom Kristdemokraterna är majoriteten, 56 procent, av väljarna för att samarbete med Sverigedemokraterna. 33 procent är mot. Splittringen är däremot större inom de andra borgerliga partierna, Liberalerna och Centerpartiet. Där ungefär lika många väljare vill bryta isoleringen respektive stå fast vid den.

– De borgerliga partierna står inför ett vägval, och deras val kan mycket väl avgöra hur nästa regering ser ut, säger David Ahlin.

– Osäkerheten kan också innebära möjligheter för andra partier. Socialliberala väljare som känner avsmak inför nationalistisk retorik och absolut inte kan tänka sig att rösta på ett sådant regeringsalternativ kommer att se sig om efter andra alternativ.

Inom de rödgröna partierna vill en stor majoritet isolera Sverigedemo-kraterna. Bland Socialdemokraternas väljare är förhållandet i stort sett det motsatta mot hur det ser ut i Moderaterna. 60 procent vill göra allt för att minska SD:s inflytande, medan 29 procent vill samarbeta.

Bara drygt 10 procent av alla väljare säger att de inte vet vad de tycker, eller är osäkra.

– Väljarna uppfattar den här frågan som het, de flesta har en uppfattning i den, säger David Ahlin.

Bland Sverigedemokraternas väljare vill i stort sett alla att de andra partierna ska samarbeta med dem.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se "

"**Borgerlig debatt om SD. Från avståndstagande till samarbetsvilja**
SD är ett främlingsfientligt parti med nazistiska rötter. Liberaler ska hålla sig borta från partier med rötter i mördarideologier som nazismen och kommunismen.

Birgitta Ohlsson (L) på Facebook
SD har främlingsfientligheten som sin kompass, och det räcker för att andra partier varken ska lita på det eller vilja ha med det att göra.

DN:s huvudledare, sept –16.
Vårt mål är en ny stark alliansregering och ett nytt ledarskap för Sverige och C står fast vid att inte sam-arbeta med SD.

Annie Lööf (C) på Twitter, sept –16.
Samarbete med SD är inte en grund att bygga en regering på.

Anna Kinberg Batra (M), på partiets Sverigemötel, maj –16.
Man bör inte för all framtid utesluta att en regering röstas fram med stöd av SD. Poängen är att det är ont om realistiska regeringsalternativ.

Expressens huvudledare, aug –16.
Jag tycker i grunden att alla riksdagspartier ska bjudas in. Det betyder inte att man sedan gör upp med alla.

Jan Björklund (L) till Ekot, sept –16.

Ju starkare vi är i valet, desto starkare blir ju en alliansregering. Hur andra partier tänker rösta om flera år framåt, det måste ju de ta ansvar för. Det är ju inte mitt ansvar.

Anna Kinberg Batra (M) i SVT:s Agenda, aug –16.
För oss är ett samarbete med SD inte aktuellt. Alliansen ska vara beredd att gå fram med vår politik gemensamt. Om något annat parti väljer att stödja det, det måste vara upp till dem.

Ebba Busch Thor (KD), till Dagen, sept –16.
Går SD starkt fram i valet är alla strategier borta. Då kommer alla att samarbeta med SD. Men jag tror inte att någon vill regera med dem.

Testballong lanserad av tung moderat politiker i DN, juli –16.
Det finns anledning att i frågor där man har lika uppfattningar diskutera och se om det finns gemensamma beröringspunkter.

Alice Teodorescu, politisk redaktör Göteborgs-Posten, i SVT:s Agenda, sept –16. “

DN SÖNDAG 25 SEPTEMBER 2016

“ Gävle testplats för både alliansen och SD

DN i Gävle. Kan allianspartierna styra Sverige med stöd av Sverigedemokraterna? Svaret kanske finns i Gävle. Kommunen är ett exempel både för dem som hoppas på ett borgerligt maktövertagande, och för dem som fruktar det.

Egentligen är ”Gävlemodellen” namnet på kommunens antimobbningsprogram. Men efter en omröstning i kommunfullmäktige i november förra året står uttrycket för något helt annat. Då röstade Gävles sverigedemokrater för första gången för den borgerliga oppositionens budget.

Det blev slutet på ett socialdemokratiskt styre som varat i nästan 100 år.

– Jag tittade på min partikollega, och visade liksom med kroppsspråket: ”vad gör vi nu?”, berättar Inger Källgren Sawela, Moderaternas kommunalråd i Gävle.

Hon samlade allianspartierna i Gävle. Deras gemensamma beslut fick strategerna på partihögkvarteren i Stockholm att snabbt vända sina blickar mot Gävle. ”Vi tar över.”

– Jag kände att jag var tvungen att göra det, säger Inger Källgren Sawela som lyfte ordförandeklubban.

Maktförhållandena i Gävle är på många sätt en direkt kopia av förutsättningarna i riksdagen. De rödgröna är störst, men för små för att kunna styra obehindrat. Alliansen är mindre men vägrar att splittras. Sverigedemokraterna är vågmästare.

Skillnaden är att statsminister Stefan Löfven satt kvar när hans budget fälldes vintern 2014. När samma sak hände i Gävle ett år senare så avgick de rödgröna.

Nu styr Gävles allianspartier med budgetstöd från Sverigedemokraterna. Det är detta som är Gävlemodellen. Ett för-söksdjur som alla vill undersöka. Hur fungerar det? Vad kostar det? Överlever det?

Efter maktövertagandet i Gävle publicerade Dagens Industri uppgifter om att det var en ”testballong” från Anna Kinberg Batra och Moderaternas partistyrelse, men det förnekas av Inger Källgren Sawela.

– Det är inte sant, säger hon.

Oavsett om det var avsikten eller inte så är ni nu ett exempel på hur det fungerar att regera som den mindre minoriteten, med budget-stöd av Sverigedemokraterna.

– Då kan jag svara att det fungerar bra. Men jag tror att man måste ha en alldeles särskild ledarstil för att klara det. Det gäller att vara lyhörd, lyfta upp andra, vara god lyssnare och försöka forma politiken så att jag vinner majoritet för de viktiga frågorna.

Lyhörd även för Sverigedemokraterna?

– Jag pratar inte med dem, jag förhandlar inte med dem. Däremot är jag kanske mer lyhörd mot Socialdemokraterna än vad jag skulle ha varit med egen majoritet.

Enligt Inger Källgren Sawela så försöker hon hitta blocköverskridande överenskommelser i de stora frågorna. Mindre frågor är hon beredd att förlora. Sverigedemokraterna får gärna rösta på hennes budget, men något inflytande får de inte enligt Gävles kommunalråd.

I den politiska debatten är en avgörande fråga vad Sverigedemokraterna kräver i utbyte mot sitt stöd. I Gävle tycks svaret hittills ha varit: inget alls.

Men det kan snart förändras.

Sverigedemokraternas kommunalråd Richard Carlsson är besviken över att alliansen inte har visat större samarbetsvilja efter att ha fått makten med hjälp av SD.

– Jag kan tycka att det är märkligt att man inte samtalar mer med oss, utan ofta vänder sig till det gamla styret. Vill man verkligen ha förändring då, eller är man egentligen nöjd med hur det varit, och mest är intresserad av ordförandeposten?

Richard Carlsson säger att han inte hade någon aning om vilken uppmärksamhet partiets beslut att stödja den lokala alliansbudgeten skulle få. När hans partikamrater i riksdagen fällde regeringens budget gav den sjukskrivne Jimmie Åkesson sitt godkännande med ett ”Give ’em

hell”. I Gävle tog man enligt Richard Carlsson beslutet utan någon kontakt med partiledningen.

– Vi såg ju under hösten att Moderaterna på riksnivå närmat sig vår politik kraftigt. Man började använda termer som vi brukade använda. Vi hoppades att man även på lokal nivå skulle anamma det tänket, säger han.

Det är fortfarande partivänner från andra kommuner som ringer och vill diskutera hur det fungerar i Gävle. Partiledaren Jimmie Åkesson säger att Gävlemodellen är ”väldigt viktig” för Sverigedemokraterna:

– I någon mening har de borgerliga partierna tagit makten i Gävle med vår hjälp och det är väl på många sätt ett experiment både för oss och för dem. Vi får chansen att visa att vi kan förvalta ett sådant förtroende så det är viktigt för oss. Jag har haft flera möten med vårt Gävlefolk på grund av detta, säger han till DN:s Karin Eriksson.

Åkessons Gävlefolk gav på nytt alliansbudgeten sitt stöd i en omröstning i juni. Men nu ska det vara slut med gratisröster från SD, enligt Richard Carlsson. Han har gett det borgerliga styret i kommunen ett villkor. Inför nästa års budget-omröstning måste de gå mer i Sverigedemokraternas riktning. Det ska bland annat bli svårare för flyktingar att flytta till Gävle. Annars hotar Sverigedemokraterna med att lägga ned sina röster och därmed fälla alliansbudgeten.

– Vill de säkra stöd för sin budget, då bör de förhandla med oss, säger Richard Carlsson.

I lokaltidningen Gefle Dagblad kallas SD konsekvent för ”främlingsfientliga Sverigedemokraterna” på nyhetsplats. En av partiets nuvarande riksdagsledamöter dömdes 2001 för misshandel tillsammans med en lokal nazist-ledare. Två år senare blev han partiordförande i länet. Partiets historia är knappast okänd i stadshuset. Det är enligt Inger Källgren Sawela en av de grundläggande orsakerna till att hon trots Richard Carlsson krav inte förhandlar med hans parti.

– De har en helt annan värdegrund och ett ursprung som jag inte kan förlika mig med, säger hon.

Richard Carlsson håller inte med om bilden av hans parti, och säger samtidigt att attityden mot dem blivit bättre i Gävle.

Sverigedemokraterna får sedan årsskiftet vara med på informationsmöten med de andra partierna, något som inte var aktuellt under de rödgrönas styre. I okontroversiella frågor kan SD-förslag få bifall. På det senaste sammanträdet med kommunstyrelsen fick de igenom en motion om offentliga laddningsstationer för mobiltelefoner i centrum. Enbart Vänsterpartiet valde att inte rösta på motionen.

– Jag har inte tagit in Sverigedemokraterna, utan det är Gävleborna som röstat in dem i kommunfullmäktige med åtta mandat. Det ger dem självskrivet en plats i kommunstyrelsen. Där har jag att betrakta dem som vilket parti som helst, säger Inger Källgren Sawela.

Både Inger Källgren Sawela och Richard Carlsson förnekar att Gävlemodellen skulle röra sig om något samarbete. Men SD ska alltså betraktas som vilket parti som helst. Normaliseringsprocessen, säger Richard Carlsson, är ständigt pågående. Det sker kanske inte med en

plötslig kupp orkestrerad från riksdagen och med direkt inflytande som belöning. I stället: ett långdraget informationsmöte i taget, en motion om laddningsstationer åt gången.

Men Inger Källgren Sawela vill inte gå med på att allianspartiernas agerande i Gävle bidrar till att Sverige-demokraterna normaliseras.

– Jag tror inte att jag har någon påverkan på om de normaliseras eller om de kommer att växa eller minska. Jag tror inte att minoritetsstyret i Gävle påverkar det på något sätt, utan det tror jag påverkas av vad som händer i världen, säger hon.

Vad gör du när SD ställer krav inför nästa budgetomröstning?

– Jag skulle aldrig försätta mig i den situationen.

Men du är ju i den situationen.

– Nej, jag kommer gå fram med min budget i fullmäktige precis som vi gjorde senast, och hoppas att den går igenom på något sätt. Det kan ju hända att Miljöpartiet eller Vänsterpartiet också röstar på den, säger hon.

Om SD drar tillbaka sitt stöd för hennes budget kommer hon i stället att överväga att regera vidare, med en rödgrön budget.

– Men jag tänker inte sätta mig i den situationen att Sverigedemokraterna villkorar på något sätt. Aldrig, jag är för stark för det.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

Inställning till samarbete med SD över tid

Ipsos fråga: Anser du att de andra partierna bör samarbeta med Sverigedemokraterna i frågor där man har liknande uppfattningar eller anser du att man bör göra allt för att minska deras inflytande?

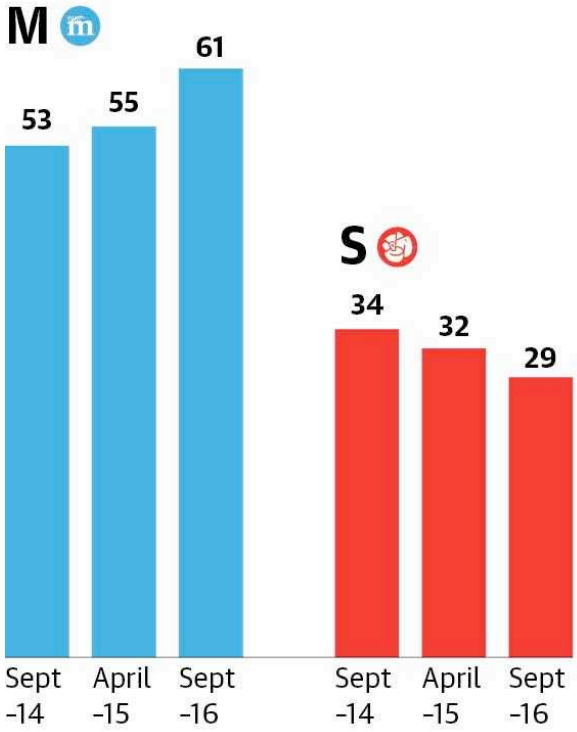

DN SÖNDAG 25 SEPTEMBER 2016

“Ny valrörelse i sikte – utan Miljöpartiet

Socialdemokraterna går till val 2018 på egen hand. Något samarbete i valrörelsen med regeringspartnern Miljöpartiet är inte aktuellt. Det beskedet ger den nya partisekreteraren Lena Rådström Baastad i en DN-intervju.

Socialdemokraterna har haft ett splittrat förhållningssätt till regeringsfrågan under de senaste valen.

Inför valet 2010 gick den dåvarande S-ledaren Mona Sahlin ihop med först Miljöpartiet och sedan – efter interna påtryckningar – även med Vänsterpartiet och lanserade en rödgrön regering som ett alternativ till den sittande borgerliga fyrpartiregeringen. Men strategin ledde till en ny valförlust och den rödgröna strategin förklarades i partiets egen valanalys vara en huvudorsak.

Inför valet 2014 gjorde den då nyvalde S-ledaren Stefan Löfven tvärtom. Väljarna fick inte veta hur han tänkte bilda regering om de rödgröna skulle bli större än de borgerliga, även om han talade om Miljöpartiet som en ”naturlig samarbetspartner”.

Trots att Socialdemokraterna, om inget oförutsett inträffar, har suttit i regeringsställning med Miljöpartiet i fyra år när det är dags för nästa val 2018, så kommer Socialdemokraterna att upprepa strategin från 2014 och gå till val helt på egen hand.

– Vi går till val som enskilt parti. Vi ser ett rödgrönt samarbete som något väldigt bra för svensk politik. Men vi vill gärna se mer av samarbete i politiken. Den blockpolitik som varit tror vi inte är bra för Sverige, säger Lena Rådström Baastad.

Men det är ju en annan situation nu. Ni kommer 2018 att ha suttit fyra år i regeringsställning ihop med Miljöpartiet. Gör det inte att det är någon skillnad att gå till val?

– Det är fortfarande det Socialdemokratiska partiet som går till val. Sedan är det klart att det varit ett bra samarbete i regeringsställning.

Medan den borgerliga alliansen planerar för ett gemensamt valmanifest för fjärde valet på raken blir det alltså inget sådant från de nuvarande regeringspartierna S och MP.

– Men Moderaternas Anna Kinberg Batra låter konsekvent bli att säga sin inställning till Sverigedemokraterna. Vi Socialdemokrater säger konsekvent att vi inte kommer att ge SD den ställningen. Varför kan inte Moderaterna ge det beskedet? frågar Lena Rådström Baastad retoriskt.

Hon vill inte dock själv ge besked om S-ledningen, om Feministiskt initiativ skulle komma in i riksdagen, kan tänka sig att som i Stockholms stad ha ett rödgrönrosa styre.

– Det som kan verka ganska självklart dagen innan ett val är helt annorlunda dagen efter ett val beroende på valresultatet, svarar hon undvikande.

Socialdemokraterna har gjort flera dåliga val på raken. Partiet fick 30,7 procent 2010, det lägsta resultatet sedan 1914. och bibehöll med nöd och näppe positionen som största parti. I förra valet gick det bara marginellt bättre med ett valresultat på 31 procent.

Det är med en traditionell samtalskampanj som ska ta S tillbaka till ett resultat kring 40 procent som den nya partisekreteraren är van vid från sina tio år som kommunalråd i Örebro – trots en ökad betydelse av sociala medier på internet.

– Jag tror absolut inte att nätet är enda sättet. Min erfarenhet är att både trycket och längtan att träffa förtroendevalda politiker är väldigt stort, säger Lena Rådström Baastad.-

Nu arbetar hon i partiorganisationen för att öka antalet samtal med väljarna.

– Det är när vi bedriver en samtalskampanj som vi som folkrörelseparti oerhört starka. Det tror jag att vi behöver vi bli ännu bättre på, säger hon.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“**Fakta. Rådström Baastad ny S-partisekreterare**
Namn: Lena Rådström Baastad.
Ålder: 42 år.
Bakgrund: Kommunalråd i Örebro 2006–2016.
Aktuell: Utsågs den 27 augusti av Socialdemokraternas partistyrelse till partisekreterare efter Carin Jämtin. “

DN SÖNDAG 25 SEPTEMBER 2016

“ Därför är Donald Trump ett hot mot demokratin och världsfreden

Natten till tisdagen hålls den första debatten mellan presidentkandidaterna Hillary Clinton och Donald Trump. Och svaret på varför en av dem utgör en reell fara för både USA och världen finns i hans bakgrund, skriver Amerikakännaren Erik Åsard.

Den 22 juli, dagen efter att det republikanska partikonventet avslutades, publicerade Washington Post en ledarartikel om Donald Trump. Tidningen, som är mittenorienterad i inrikesfrågorna och konservativ i utrikes- och säkerhetspolitiken, tog till de stora orden och varnade för vad en president Trump skulle innebära. Trump är ”unikt okvalificerad” för att inneha presidentposten, hette det med tillägget att han varken har erfarenheten eller det rätta temperamentet för jobbet. Trumps kampanj bygger på ärekränkningar och på att splittra landet, inte att ena det. Hans åsikter utgår från en felaktig analys av USA:s problem, och de lösningar han föreslår är farliga. Hans förakt för konstitutionen kan avslöja att nationens drygt tvåhundraåriga maktdelningssystem är bräckligare än vad någon velat tro.

Var för sig skulle dessa karaktäristika enligt tidningen vara direkt diskvalificerande; sammantagna representerar de en akut fara. En Trump i Vita huset skulle kort sagt vara ”farlig för nationen och för världen”. Washington Post är inte ensamt om att ha kommit till denna slutsats. Men det skarpa ordvalet är anmärkningsvärt liksom tidpunkten för ledaren. Det normala ett valår är att dagstidningarna väntar med sina rekommendationer till senare under hösten. Men detta är inget

normalt år. För att förstå det unika hot som Trump utgör måste man ha klart för sig vem han är och vad som format honom.

De flesta vet vid det här laget att Trump är vd för ett fastighetsbolag som bär hans namn och att han är välbärgad (om än inte så rik som han påstår). Mindre känt är vilka som varit hans förebilder och främsta inspiratörer. Tre personer sticker ut, alla auktoritära män.

Mest betydelsefull är fadern Fred Trump, från vilken han inte bara ärvde en förmögenhet utan också en hel livsfilosofi präglad av materialism, manipulationer och fördomar gentemot minoriteter. För pappan var det allt överskuggande att nå framgång i arbetslivet, och för att maximera vinsten och vinna nya kontrakt tänjde han reglerna till det yttersta och agerade hänsynslöst mot konkurrenterna.

Faderns fejder med politiker och ständiga manövrer för att skaffa sig favörer på skattebetalarnas bekostnad för tankarna till Thomas Hobbes beskrivning av naturtillståndet som ett ”allas krig mot alla” – livet är en ständig strid där djungelns lag råder och där bara en sak räknas: att vinna. Det var en åskådning som övertogs av sonen och som förstärktes när denne som oregerlig 12-åring flyttades till en militärakademi i norra New York. Skolan var helmanlig, strikt hierarkisk och präglad av mobbning och fysiskt våld utövat av både studenter och lärare.

I denna auktoritära miljö fann unge Trump en ny mentor, en sergeant och krigsveteran vid namn Theodore Dobias, som var än mer krävande än fadern. Dobias tränade skolans basebollag och hade inget förbarmande med dem som inte höll måttet eller gav intryck av att inte helt instämma i hans credo om att vinsten betydde allt. Trump var en av dem som periodvis utsattes för tränarens raseri. Pojkar som inte stod ut med behandlingen rymde, men Trump drog fördel av att vara duktig med basebollträet och kom att identifiera sig med den tuffe coachen.

En minst lika viktig inspiratör för Trump är Roy Cohn, som föddes i New York och redan i 20-årsåldern tog en juristexamen vid Columbia. Cohn inledde sin karriär under kalla kriget och var som åklagare med om att väcka åtal mot misstänkta kommunister i den federala förvaltningen. Därefter spelade han en ledande roll i rättegången mot Julius och Ethel Rosenberg, vilka dömdes till döden för spioneri 1951. Cohn uppmärksammades av FBI-chefen J. Edgar Hoover som rekommenderade honom till den tidens främste kommunistjägare, senator Joe McCarthy. Cohn anställdes som McCarthys chefsjurist och innehade posten ända fram till den bullrige senatorns fall i mitten av 50-talet.

Trump och Cohn träffades första gången 1973, då Cohn var en inflytelserik och fruktad New York-advokat med mängder av klienter bland stadens mäktiga politiker, affärsmän och maffiabossar. Trump berättade att justitiedepartementet hade stämt honom och fadern eftersom de vägrade hyra ut bostäder till svarta. Cohns råd var att ta målet till domstol och stämma departementet på den nätta summan av 100 miljoner dollar. Så skedde, och under processen visade Cohn prov på sin hänsynslöshet och totala likgiltighet för hyfs och konventioner. Målet gjordes efter flera års förhandlingar upp i godo, men utan att far och son Trump erkände att de hade agerat felaktigt.

Det är svårt att finna en mer osympatisk person i amerikansk efterkrigshistoria än Roy Cohn. Från 1973 fram till sin död 1986 var han Donald Trumps advokat, mentor och rådgivare i såväl personliga som affärsmässiga frågor. Cohns kontakter, brutala stil och oförsonlighet

mot rivaler passade Trump som hand i handske. Cohn var både jude och homosexuell, men det hindrade honom inte från att när det passade göra grova antisemitiska och homofoba uttalanden. Trump uppskattade särskilt Cohns lojalitet och har tagit efter dennes motto, som på engelska lyder: ”Always attack, never apologize”. Den maximen har vi sett Trump praktisera åtskilliga gånger under årets valrörelse. Att erkänna fel eller brister vore att visa svaghet och ge motståndarna rätt, vilket är otänkbart för Trump.

Det säger åtskilligt om Trump att han under så lång tid, och särskilt under perioden då han etablerade sig som fastighetsmagnat, hade Cohn som sin närmaste vän och förtrogne. När de inte träffades talade de med varandra flera gånger på telefon varje dag. Sommaren 1986, då det blev känt att Cohn var döende i aids, bröt Trump förbindelsen med honom och bytte juridiskt biträde. Kort innan Cohn avled kom beskedet att han hade avstängts som advokat på grund av ett oetiskt, oprofessionellt och ”särskilt klandervärt” beteende.

Trumps försvarare i offentligheten tillhör inte eliten. Många av dem var tidigare helt okända men får genom denna valkampanj sina femton minuter av berömmelse. De brukar anföra tre försvarsargument närhelst de känner sig manade att rycka ut för att mildra eller bortförklara kandidatens senaste lögn eller förolämpning. Det första är att Trump i själva verket inte menar vad han säger – han tycker egentligen mycket bra om kvinnor, heter det med en blinkning, och han har nog inget emot mexikaner eller muslimer. Problemet är att Trump har gjort mängder av utfall i precis motsatt riktning, och om historien lärt oss något är det att vi ska ta ledande politikers ord på allvar och tro på att de tror på vad de säger, allt annat vore galenskap.

Ett andra försvarsargument är att en president Trump kommer att ha en rad kloka rådgivare omkring sig som vid behov kan rycka in och avstyra tokiga beslut. Men det argumentet baseras på önsketänkande och förbiser att i det amerikanska presidentsystemet utser innehavaren själv sina närmaste medarbetare (utom de som måste godkännas av senaten), och att statschefen starkt påverkar det interna debattklimatet och fattar de avgörande besluten. Det är oklart vilka utnämningar en president Trump skulle göra, men en god gissning är att obrottslig lojalitet med chefen skulle vara ett avgörande kriterium.

Med kännedom om vilka personer Trump utsett att leda sin valkampanj finns det all anledning tro att rådgivarna kommer att vara devota jasägare som skulle ha svårt för (och inget intresse av) att argumentera emot den manhaftige presidenten. Argumentets förespråkare tycks inte heller inse det egendomliga i att de stödjer en kandidat som efter en valvinst skulle behöva en armé av medarbetare för att skydda omgivningen från potentiellt katastrofala beslut.

Ett tredje försvarsargument handlar om det amerikanska maktdelningssystemet, som visat sig förvånansvärt robust och klarat sig i stort sett intakt genom flera förödande krig och kriser. Det är en garanti, menar somliga, för att statsorganen skulle fungera modererande och vara motståndskraftiga även under en president Trump. Men en president som verkligen vill begränsa friheterna eller snöpa yttrandefriheten kan piska upp en stämning som gör sådana inskränkningar möjliga, det visar flera historiska exempel.

Fast det är svårare att åstadkomma skador i inrikes- än i utrikespolitiken. Inrikespolitiskt är presidentens makt kringskuren av kongressen och domstolarna. I utrikes- och försvarspolitiken däremot har

exekutiven avsevärt större maktbefogenheter, och det är presidenten som i sista hand ensam avgör om man ska sätta in kärnvapen. Det finns ingen maktdelning i USA vad gäller bruket av det ultimata vapnet.

Trumps uppfattning om kärnvapnen, liksom den han lagt i dagen om Nato, Baltikum och Vladimir Putin, röjer en okunskap och naivitet som borde få omvärlden att bäva. Nyligen avslöjades det att Trump i en briefing tre gånger frågade en utrikespolitisk rådgivare varför inte USA kan sätta in kärnvapen vid militära konflikter. Han har vidare lovat att som president överväga att erkänna Rysslands annektering av Krim, och att avsluta de ekonomiska sanktionerna mot landet. Allt följdriktigt av en kandidat som funnit en själsfrände i Moskva.

Mot den bakgrunden finns det all anledning att instämma i Washington Posts omdömen och låta varningen genljuda över världen: Donald Trump är ett akut hot mot USA:s demokratiska institutioner och mot den globala freden och säkerheten.

Erik Åsard "

"Erik Åsard är professor i nordamerikastudier vid Uppsala universitet och författare till bl a "Den sårbara supermakten – USA:s väg från John F Kennedy till Barack Obama".

DN MÅNDAG 26 SEPTEMBER 2016

"Ryktet om kommunernas ineffektivitet är överdrivet"

Ny rapport. Ibland hörs högljudda krav på sänkning av kommunalskatterna. Med enkla jämförelser hävdas att kommuner har låg effektivitet. Vi menar att sådana enkla jämförelser ger en överdriven bild av kommunernas ineffektivitet och därtill att fel kommuner pekas ut som ineffektiva, skriver Magnus Arnek, Tore Melin och Anders Norrlid.

Då och då hörs högljudda krav på stora sänkningar av skatten till kommunerna. Med enkla jämförelser av exempelvis kostnad per elev i skolan eller personer i äldreboende hävdas att många kommuner har låg effektivitet som leder till slöseri med skattebetalarnas pengar. Vi menar att sådana enkla jämförelser ger en överdriven bild av kommunernas ineffektivitet och därtill att fel kommuner pekas ut som ineffektiva.

I rapporten *Mer än tur i struktur* till Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO) har vi studerat kommunernas effektivitet inom tre områden som tillsammans står för nära hälften av kommunernas kostnader: grundskolan, gymnasieskolan och äldreomsorgen med en total kostnad 2014 på 240 miljarder kronor.

Vi har beräknat den relativa effektiviteten för perioden 2005-2014 i de tre verksamheterna med Data Envelopment Analysis (DEA), se beskrivning i faktaruta. Dels har vi gjort enkla beräkningar som ställer kostnader direkt mot prestationer, dels har vi utvecklat beräkningarna

så att hänsyn tas till olikheter i kommunernas förutsättningar för att bedriva verksamheterna.

Stora skillnader i effektivitet mellan kommunerna. Beräkningarna visar att det finns stora effektivitetsskillnader mellan kommunerna i alla tre verksamheterna enligt alla typer av beräkningar. Vid de enklaste beräkningarna skulle i genomsnitt 20-30 procent av de totala kostnaderna kunna sparas. De mest realistiska beräkningarna som beaktar skillnader i förutsättningar visar istället att kostnaderna skulle gå att minska med cirka 10 procent, utan en sämre kvalitet i verksamheten som följd.

De enklare jämförelserna tycks alltså i hög utsträckning spegla skillnader i förutsättningar snarare än skillnader i förmåga att använda resurserna väl.

Bra kan bli bättre. Resultaten innebär att den kommunala grundskolan i Sverige skulle kunna spara uppåt 8 miljarder kronor, gymnasieskolan cirka 3 miljarder och äldreomsorgen ungefär 12 miljarder baserat på verksamheternas årskostnad 2014.

Sammantaget handlar det alltså om stora pengar. Många kommuner kan bli avsevärt effektivare, vilket skulle kunna användas till välkomna skattesänkningar i vissa kommuner, medan man i andra kanske hellre borde omsätta den högre effektiviteten i en bättre skola eller omsorg.

Effektivisering på många håll är möjlig men vår analys visar också att det inte alltid är så lätt att åstadkomma långsiktiga förbättringar. Rangordningen i effektivitet mellan kommunerna tenderar att vara stabil över tid, vilket tyder på att hållbara lägesförändringar i effektivitet är mödosamma att genomföra.

Planering för krympning – svårt men nödvändigt. När antalet elever eller brukare ökar så ökar i regel också effektiviteten, och omvänt. Här bedömer vi att det finns ett särskilt utvecklingsområde som handlar om att bättre länka budgetarbetet i kommunerna till befolkningsutveck-lingen. ”Planering för krympning” är föga attraktivt och därmed en politisk väg som är vansklig att vandra. Likväl pekar våra resultat på nödvändigheten av att kunna både se och gå den vägen.

Stöd för lokalt effektiviseringsarbete. Avsaknaden av trovärdiga beräkningar av effektiviteten kan göra att många kommuner inte vet om sin relativa ineffektivitet. En samlad bedömning av ekonomisk hushållning är heller inte lätt att göra med de mått för resursförbrukning och kvalitet som finns i dag – därför görs ibland de alltför enkla analyserna som leder fel.

I ESO-rapporten visar vi hur man med jämförelser som baseras på DEA-metoden kan hitta de kommuner som det finns mest att lära av för den kommun som vill lära av andra. Relevanta jämförelsekommuner tas fram och de förhållanden som ligger till grund för en kommuns effektivitet visas tillsammans med de resultat som behöver uppnås för att kommunen ska komma ikapp de mest effektiva kommunerna. Detta praktiska verktyg för kommunal benchmarking kommer att finnas på Rådet för främjande av kommunala analysers (RKA) webbplats.

Inget entydigt samband mellan effektiviteten i de kommunalt drivna verksamheterna och förekomsten av privata alternativ. En stor förändring av hur välfärden bedrivs är andelen privat utförande som har vuxit stadigt sedan mitten av 1990-talet. En konsekvens av utvecklingen är debatten om i vilken utsträckning vinstutdelning utgör ett problematiskt läckage av resurser från välfärdens bedrivande. Vinstutdelning innebär att skattemedel går till annat än att bedriva den verksamhet som avkastat vinsten, men konkurrens mellan olika utförare kan också leda till effektivisering av verksamheterna. Om privat utförande medför en högre effektivitet än vad som annars skulle ha varit fallet kan vinst, förutom läckage, också ses som ett nödvändigt pris väl värt att betala.

Effektivisering genom privata utförare kan ske direkt om de är mer effektiva eller indirekt genom att kommunal verksamhet som utsätts för konkurrens från privata aktörer tvingas effektivisera sin verksamhet. Vi har undersökt om det finns en sådan indirekt påverkan på kommunalt bedriven grundskola, gymnasieskola och äldreomsorg.

I grundskolor som drivs av kommunerna själva har vi undersökt om effektiviteten bland dessa påverkas av förekomsten och omfattningen av friskolor i kommunerna. Det kommer då inte fram något samband mellan de kommunala skolornas effektivitet och andelen elever som går i fristående grundskolor.

Vår studie av gymnasieskolan har gått till på samma sätt som för grundskolan. För gymnasieskolan visar det sig att ju större andel av eleverna i en kommun som går i fristående skolor desto mindre effektiva är de kommunala skolorna, dock är detta samband mycket svagt och avtagande.

Vår effektivitetsanalys av äldreomsorgen omfattar både den omsorg som bedrivs av kommunerna själva och den som bedrivs av privata utförare. Den påföljande analysen av om privat utförande påverkar effektiviteten har därför skett utifrån andelen privat utförande av den totalt utförda omsorgen, och resultatet är ett mycket svagt samband som säger att effektiviteten ökar med andelen privat utförande.

Den samlade bilden är sålunda splittrad gällande hur förekomst och omfattning av privat utförande förhåller sig till effektiviteten i den kommunala verksamheten. För debatten om effekter av vinstutdelning och privat kontra offentligt utförande av välfärdstjänster behövs fortsatta studier och jämförelser av effektiviteten hos de olika driftsformerna. I studierna behöver också samspelet och mixen mellan driftsformerna analyseras som fortsättning på vår studie av kommunal effektivitet.

Magnus Arnek, fil dr nationalekonomi
Tore Melin, senior rådgivare Riksbanken
Anders Norrlid, kanslichef Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA)”

“**Bakgrund. Analysmetoden DEA**

Data Envelopment Analysis (DEA) rangordnar jämförbara enheters effektivitet utifrån deras mätvärden på ett flertal in- och outputmått. DEA används sedan 1980-talet brett för benchmarking och på senare tid också alltmer avseende offentlig verksamhet. “

DN MÅNDAG 26 SEPTEMBER 2016

100 miljoner följer första tv-duellen

Washington. Hillary Clinton och Donald Trump har förberett sig på helt olika sätt inför kvällens stora tv-debatt. Med ett jämnt opinionsläge och två diametralt olika kandidater är intresset rekordstort: debatten väntas fånga 100 miljoner tittare.

När de två kombattanterna för första gången möts i kväll är det knappast troligt att sammandrabbningen övertygar någon supporter att byta sida. Hillary Clintons supportrar får frossbrytningar av tanken på en president Trump; Trumpklacken hyser intensivt hat mot Clinton.

Men det spelar ingen roll: intresset för tv-debatten är kolossalt.

– Man kommer under skinnet på Trump genom att visa att det inte finns något under hans skrävel, säger Tony Schwartz i The Run-up, en podcast av The New York Times.

Han borde veta: Schwartz är spökskrivaren som ångrade sig, och som i en intervju med The New Yorker i somras berättade om sitt arbete och sin ångest över att ha intervjuat Donald Trump i månader, för att skriva ”The Art of the deal” 1987.

Nu ger han tips till Hillary Clinton:

– Om jag debatterade mot Trump skulle jag lugnt och samlat – men oupphörligen – påtala hans lögner och blotta hans okunskap. Torterar man honom med hans egna uttalanden, om och om igen, kommer han till slut att förneka dem – och då, då är han ute på hal is.

För Donald Trump handlar kvällens debatt i första hand om att framstå som en statsman. Han bör visa att han kan kontrollera sitt temperament och avhålla sig från fula ord och flagranta osanningar.

Själva formatet är nytt för Trump. Under primärvalsdebatterna var de många på scenen, och tiden per kandidat blev ofta bara runt 20 minuter, uppbrutet. Fördelas tiden rättvist i kväll får Trump 45 minuters talartid i en debatt som sker utan reklamavbrott. Det ställer andra krav på koncentrationsförmåga och uthållighet.

Förväntningarna är större på Clinton, som har lång vana av debatter och vet vad en hård utfrågning kräver – förra året grillades hon i över elva timmar om attacken mot USA:s konsulat i Benghazi.

Ingen tvivlar på att hon kan paragraferna. Risken för Clinton är att hon framstår som alltför in-repeterad, överlägsen och visionslös. Hon har pluggat i veckor inför debatten, och övat i rollspelssituationer där en medarbetare ”Trump” har kastat fram frågor om allt från mejlskandaler till Monica Lewinsky. Trump, däremot, har tagit medierådgivning från bland andra Fox-grundaren Roger Ailes (som nyligen avgick efter anklagelser om sexuella trakasserier), men hans kampanjteam arbetar också med en detaljerad ”psykologisk profil” av Clinton, enligt nyhetssajten Politico. Den bygger på videoklipp av hennes tidigare framträdanden och är framtagen av en analysfirma vars ägare har skänkt två miljoner dollar till en kampanjorganisation som stöder Trump. Faktakoll prioriteras inte lika högt.

– ”Crooked Hillary” kommer att peta in små bitar av fakta hela kvällen, och på så vis rigga hela grejen. Det är skamligt!, sa Trump vid ett kampanjmöte i Colorado häromdagen och använde det epitet han brukar ge Clinton, ”ohederlig”.

Valdebatter har hållits i USA sedan 1788. Kvällens debatt sker på årsdagen av den allra första tv-sända debatten, som hölls 1960 med Richard Nixon och John F Kennedy i huvudrollerna. Efter den tog tv-debatterna en paus till 1976, då Jimmy Carter och Gerald Ford möttes.

Till skillnad från primärvals-debatterna som sköts av partierna och tv-bolagen, arrangeras presidentvalsdebatterna sedan 1987 av ett parti-oberoende organ, Committee on presidential debates, som bestämmer ort, upplägg och utser moderator. Sedan ett universitet i Ohio dragit sig ur av budgetskäl, föll valet på Hofstra university, på Long Island, New York.

Publiken här är inte så stor, och består av en blandning av närmast sörjande: kandidaternas familjer, kampanjmedarbetare, universitets-folk, donatorer och medier – som också bevakar debatten från an-gränsande rum. Till den andra debatten, som hålls i form av ett forum, har opinionsinstitutet Gallup valt ut ett antal obestämda väljare, som också kommer att få ställa frågor.

Men det var längesedan mötena var regelrätta debatter, och det handlar snarare om parallella intervjuer. Formen föddes efter önskemål från Kennedy och Nixon, som hellre ville få frågor av reportrar än av varandra. I kväll får Clinton och Trump frågor av Lester Holt, en erfaren programledare i NBC (och registrerad republikan). Holt har bestämt kvällens teman: ”USA:s inriktning”, ”USA:s välgång” och ”Att trygga USA”. 15 minuter var kommer att ägnas varje ämne.

Efter kritik mot hur tidigare moderatorer har uppträtt står Lester Holt under press att behandla kandidaterna likvärdigt och snabbt korrigera uppenbara faktafel. Det sistnämnda är inget som tilltalar Trump, som har föreslagit att moderatorn slopas.

Men möjligen är det en korrekt bedömning av Trump att lägga mindre vikt vid sakfrågorna i kväll: det handlar uttryck (i ord eller ansikte), om tur och om misstag.

När Ronald Reagan i en debatt mot Walter Mondale 1984 lyckades vända frågan om sin höga ålder till sin fördel genom att säga: ”jag ska inte utnyttja, för politiska syften, min motståndares ungdom och bristande erfarenhet”, skrattade alla (också Mondale). Det spelade mindre roll att Reagan i samma debatt i övrigt slirade på faktakollen, och han vann valet. Sämre gick det för Al Gore, som under en debatt mot George W Bush 2000 suckade så att det hördes i mikrofonen; liksom att det var pinsamt för Bush den äldre att han tittade på klockan mitt under en debatt med Bill Clinton.

Kvällens debatt är den första av tre, så det finns chans att reparera fadäser. Barack Obama ansågs till exempel ha gjort en medelmåttig första debatt mot Mitt Romney 2012, men efter en rapp andra steg hans siffror.

Opinionsläget talar just nu till Hillary Clintons fördel, men marginalen är knapp och har krympt avsevärt under de senaste veckorna, också i så kallade swing states där valutgången är oviss. I Florida, som med sina många elektorer är en delstat Trump måste vinna, ligger kandidaterna i dag lika.

En enda debatt avgör inte presidentvalet, men den kan påverka väljare som inte bara väger in Trump och Clinton, utan även möjligheterna att rösta på en tredje kandidat (varken libertarianen Gary Johnson eller De grönas Jill Stein kvalificerade sig för debatten) – och att stanna på soffan.

66 miljoner amerikaner såg Kennedy och Nixon på sina svartvita tv-apparater.

I kväll väntas evenemanget dra 100 miljoner tittare.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“**Donalds Trumps utmaningar**

Ta det lugnt

Trump har inte ägnat sig lika mycket åt förberedelser, och litar på att annat avgör: hans sätt. Här är det viktigt att han håller sig lugn, och inte faller ut i grova förolämpningar.

Stå för förändring

Väljarna vill ha något nytt: detta kan vara Trumps allra starkaste kort. Kan han hålla fast vid det, är mycket vunnet.

Säkra basen

Trump måste övertyga de moderata och välutbildade republikaner som i dag är tveksamma till honom. Alltför extrema utfall kan skrämma bort dem.

Bita fast i Clinton

Att få Clinton på defensiven kan bli effektivt för Trump, inte minst för att det skyddar honom själv.

Få fakta rätt

Alltför kraftfulla lögner kommer att punkteras av moderatorn – och det är onödigt.

Vara sig själv

Alla experter har väntat på att Trump ska bli svarslös och implodera i direktsändning. Det motsatta har hänt. Han har mycket lite att förlora på att behålla en del av sin råhet.

Hillary Clintons utmaningar

Slappna av

Clinton har pluggat, spelat rollspel och kan allt som ett rinnande vatten. Men hon måste låta spontan, inte stel och inrepeterad. Debatten handlar inte om regeringsfähighet, utan om klatschiga repliker.

Nå de unga

En väljargrupp som hon kämpar för att nå, och som är viktig.

Visa en vision

Berätta att hon har en vision om USA. Visa att hon står för något nytt – en verklig utmaning för en Clinton.

Få ut Trump på hal is

Clinton vill ge eld åt argumentet att Trump har ett olämpligt temperament för presidentposten. Kan hon reta upp honom så att han tappar kontrollen?

Le lagom

En kvinna får alltid kommentarer för sitt utseende: ler hon för lite, är hon snipig; ler hon för mycket, är hon lismande eller mjuk.

Vara sig själv

De som känner Clinton väl framhåller hennes värme och humor. I sina bästa stunder är Clinton inte bara en skicklig debattör, men också känslosam. Hon behöver visa att hon inte bara är smart, utan att hon känner saker. “

DN MÅNDAG 26 SEPTEMBER 2016

Trumps världsbild tog form här

Den första debatten i USA:s presidentval utspelas på Donald Trumps bakgård. Han växte upp ett stenkast härifrån, i en villaförort i Queens. Här i utkanten av New York formades Trumps världsbild.

Hempstead. Det är grillfest i Hempstead. Fem lokala brandstationer tävlar om vem som kan laga stadens bästa revbensspjäll på en elegant uteservering till ett ålderdomshem. Vi befinner oss precis utanför staden New York. Där röstar de flesta på Demokraterna. Men i de här villaförorterna på Long Island är det däremot gott om republikaner och konservativa.

En framstående republikansk lokalpolitiker, Ed Mangano, är hedersgäst och glider runt bland brandmännen och skakar hand och hyllar deras grillteknik.

Mangano är en hängiven Donald Trump-anhängare.

– Jag gillar hans politik för nationella säkerhetsfrågor, lag och ordning. Det är många veteraner här som känner likadant. Många ser Trump som en av oss. Han växte upp här i närheten, säger Mangano.

I delstaten New York är Hillary Clinton klar favorit, men de här villaförorterna utanför själva staden New York är ett fäste för Trumps anhängare. Det förklarar även en del av hans egen ideologiska resa. Under primärvalskampanjen i våras gjorde Donald Trump flera besök i de här lågmälda villaområdena i närheten av staden Hempstead. Här ligger ett pärlband av medelklassförorter som byggdes på 1940- och 50-talen och länge tilläts bara vita familjer att köpa hus där.

Under de kommande decennierna blev de hemvist för många vita medelklassfamiljer som flyttade ut från staden New York. Här är stödet starkt för just polis och brandkår och väljarna pratar gärna om lag och ordning och säkerhetspoilitik.

På grillfesten strax utanför Hempstead står en dj som hängt upp en italiensk flagga bakom sig och spelar Frank Sinatra och gammal disco. Många av gästerna här har familjer med italienska rötter. De flesta männen har korta förnamn som Mike, Ed och Tony följt av italienska efternamn. Rejäla mustascher pryder de äldre brandmännen. I solstolarna sitter pensionärer med stora svarta solglasögon och kepsar i den amerikanska flaggans färger. En av brandkårerna har hängt upp en amerikansk flagga med namnen på alla brandmän och poliser som förlorade sina liv i 11 september-attackerna mot World Trade Center. Carolyn Stone jobbar som pr-ansvarig för den lokala polismyndigheten och arrangerar även välgörenhetsinitiativ för polis-familjer som förlorat anhöriga i tjänsten.

– Jag jobbar med att skapa trygghet för våra hjältar, säger hon.

Inför måndagkvällens debatt här i Hempstead har de lokala myndigheterna förberett sig på att upp till 10 000 demonstranter samlas. Carolyn Stone är orolig att Hempstead kommer att drabbas av samma oroligheter som i exempelvis Charlotte, North Carolina, där den svarta människorättsrörelsen Black Lives Matter de senaste dagarna hållit stora demonstrationer mot polisvåld.

Stone tycker att det är president Barack Obama som bär skulden för turbulensen i dagens USA. Hon säger att han har splittrat USA mellan vita och svarta.

– Det verkar som att Obama uppmuntrar dem att skada poliser, han verkar tycka att det är okej. Obama har splittrat det amerikanska

folket. För åtta år sedan var vi inte alls lika splittrade som vi är nu. Det tycker jag är väldigt sorgligt.

Det är många av Trumps anhängare här som talar om just lag och ordning och uttrycker sympati för den lokala polisen. Det är centrala frågor i Donald Trumps kampanj, som ofta uttryckt sig mycket kritiskt mot Black Lives Matter, som protesterat mot polisvåld mot svarta.

Donald Trump växte själv upp här i närheten, i ett välbärgat område i stadsdelen Jamaica Estates i Queens, precis där staden New York tar slut och Long Islands förorter börjar.

Där formades stora delar av Trumps världsbild under ett 1970- och 80-tal då brottsligheten var den allra största politiska frågan i New York. Om det finns en röd tråd i Trumps politiska ideologi sedan dess så är det den särskilda typ av auktoritär högerpopulism som länge varit stark just i New Yorks villa-förorter. Det är en distinkt typ av New York-höger som ser upp till polis och militär, förespråkar lag och ordning och hårda straff. Borgmästaren Rudolph Giuliani, som ledde New York under 1990-talet, förespråkade just detta och är nu en av Trump-kampanjens mest hängivna röster.

”New York-högerns bidrag till amerikansk konservatism var den här särskilda drömmen om auktoritära ledare som kunde hämnas på en urspårad brottslighet”, skriver historikern Rick Perlstein.

Trumps två barndomshem ligger inte långt från Hempstead, i den östra utkanten av Queens. Det är ett välbärgat villaområde som heter Jamaica Estates, med ståtliga tegelvillor och breda avenyer med höga ekar. Där växte den unge Donald upp i rejält välstånd. Pappan körde Cadillac och mamman Rolls Royce.

Men de var också medvetna om att många av stadsdelarna i närheten inte var lika lyckligt lottade. Pappan Fred Trump, som var en förmögen fastighetsmogul i området, brukade ta med Donald till hyreshusen han ägde och varna honom för de svarta hyresgästernas våldsamhet. Fred lärde exempelvis Donald att alltid ställa sig vid sidan av dörren efter att man ringt på dörrklockan, eftersom ”de annars kunde skjuta dig genom dörren”.

– Det lärde mig att vara tuff, sade Donald Trump i en intervju senare.

Många av familjen Trumps lägenhetshus fick kritik för att diskriminera svarta hyresgäster. Bilden av Fred Trump som en rasistisk hyresvärd var så utbredd på 1950-talet att folksångaren Woody Guthrie, som tillfälligt bodde i ett av Trumps hyreshus, skrev en låt om honom med texten ”I suppose old man Trump knows just how much racial hate he stirred up” (Jag antar att gamle Trump vet hur mycket rashat han rört upp).

Men nu har lägenhetsområdet intill Trumps gamla hemkvarter föränd-rats. De vita familjerna som länge bodde här har flyttat längre ut på Long island. I stället är det en ny medelklass som flyttar in, dominerad av nyanlände invandrarfamiljer från Bangladesh, Pakistan och Filippinerna. Bara fem minuters promenad från Trumps barndomshem ligger Hillsdale avenue, där det i ett enda kvarter ryms en fillippinsk mathandel, två halalslakterier, en mexikansk tacokrog och en karibisk nattklubb.

Utanför Bismillah Halal Grocery träffar jag Khondokar Islam, en lokal ledare för den stora muslimska befolkningen i området, som kom hit från Bangladesh för 25 år sedan. Han är en hängiven Hillary Clinton-anhängare och tror inte att många i stadsdelen kommer att rösta på Trump.

– USA skapades av invandrare, till och med Trumps egen familj var invandrare. Titta här på Hillside avenue, alla dessa butiker och små-företag har startats av nyanlända invandrare och muslimer.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN MÅNDAG 26 SEPTEMBER 2016

Nato lovar ge Sverige hjälp vid en kris

Vid en säkerhetspolitisk kris i Östersjöområdet skulle Nato sannolikt komma till Sveriges och Finlands hjälp, och även tillåta länderna att delta i Nato-operationer. Det klargör biträdande Nato-chefen Alexander Vershbow.

Under senare tid har ländernas samarbete med Nato fördjupats ytterligare, samtidigt som det säkerhetspolitiska läget i området försämrats. Sverige och Finland har särskild status som samarbetsländer genom programmet Partnerskap för fred, säger den amerikanske diplomaten Vershbow till finländska Lännen Media.

Vid en kris kan Sverige och Finland kunna begära konsultationer med Nato, understryker han. Vershbow pekar på att Nato på 1990-talet bombade serbiska mål för att försvaga Belgrad under striderna på Balkan. Om Nato når enighet skulle hjälpen till Sverige och Finland komma, och Vershbow liknar den möjliga insatsen med 90-talets.

– Det skulle bero på den goda viljan och godkännandet hos våra allierade, men vi har givit hjälp tidigare.
TT "

"**Fakta. Sverige och Nato**
Försvarsalliansen Nato, som bildades 1949, har 28 medlemmar.

Icke medlemslandet Sverige har genom EU-medlemskapet partnerskapet med Nato från mitten av 90-talet. Av dagens 28 medlemsländer i EU är 22 medlemmar i Nato.
Sveriges nya värdlandsavtal med Nato innebär också att Sverige lättare ska kunna stödja och ta emot stöd från försvarsalliansen vid en kris i Sverige eller dess närområde.

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

"Sverige och Storbritannien fördjupar försvarssamarbetet"

"Försämrat militärstrategiskt läge. Genom ett fördjupat samarbete kan Sverige och Storbritannien uppnå fler resultat och använda gemensamma resurser mer effektivt. I tider som dessa har länder inte råd att vara oense om försvars- och säkerhetsintressen, skriver försvarsministrarna Michael Fallon och Peter Hultqvist.

Vår säkerhetssituation är fortsatt utmanande, i syd såväl som i öst. Storbritannien och Sverige är övertygade om att utmaningarna mot europeisk säkerhet måste mötas genom samarbete och gemensamt agerande. Som likasinnade partner har Sverige och Storbritannien samma syn på sitt globala ansvar. Det är därför, med de internationella hoten i åtanke, som vi ökar vårt engagemang.

De senaste åren har terrorism åter gjort fasansfulla avtryck världen över, från Bryssel till Bagdad, från Nice till New York. Extremism är ett uppenbart och aktuellt hot, inte enbart mot våra medborgare utan också mot den internationella rättsordning som våra nationer förlitar sig på.

På mötet med den globala koalitionen mot Daesh i Stockholm förra veckan, enades vi om att ytterligare förstärka insatserna mot extremisterna. Redan under det gångna året har våra nationer ökat sitt engagemang. Storbritanniens flygvapen har inte arbetat i ett sådant ihållande och högt tempo, i ett och samma konfliktområde, på 25 år. Därtill

tränar brittiska trupper – nu med ytterligare 250 personer på väg mot regionen – tiotusentals lokala soldater.

Men större ansträngningar är nödvändiga. Sverige bidrar militärt med 35 erfarna utbildare och har för avsikt att fördubbla sitt bidrag. Freds-byggande kräver också konkreta åtgärder för att stärka medlingsan-strängningarna och institutionsbyggandet. För att stödja detta är Sverige en av de största givarna av humanitärt stöd till krisen i Syrien och Irak. Den globala koalitionens förenade ansträngningar har till-sammans tvingat tillbaka Daesh. De har tappat 40 procent av den mark som de en gång ockuperat. De återgärder som vi har vidtagit kommer att stärka vårt övertag under 2017 – och då ge ett avgörande slag mot terroristorganisationen.

Den ryska aggressionen och den illegala annekteringen av Krim är den största utmaningen mot den europeiska säkerhetsordningen. Detta, tillsammans med den omfattande propagandan och ökad militär aktivitet i vår region, gör att vi drar slutsatsen att det militärstrategiska läget i vår region har försämrats.

För att bemöta det ryska hotet är vi ståndaktiga i vår uppfattning: Krim är en del av Ukraina och den ryska militära aggressionen mot Ukraina måste få ett slut. Vi stärker också den transatlantiska länken. Stor-britannien och Sverige, tillsammans med våra partner, övar och samarbetar på försvarsområdet i vår region på ett förutsägbart och transparent sätt. Nationellt ökar Sverige sin försvarsbudget med 11 procent under perioden 2016 till 2020. Genom detta ökar Sverige sin totala militära förmåga och höjer därmed tröskeln för säkerheten i region.

På Natos senaste toppmöte i Warszawa lovade Storbritannien att från och med våren 2017 bidra med en bataljon till Natos förstärkta närvaro i Estland, för att försvara alliansens östra flank.

Med utgångspunkt i den militära alliansfriheten utvecklar Sverige sitt samarbete med Nato genom det fördjupade partnerskapet – ”Enhanced opportunities programme” – och har nyligen ratificerat samförstånds-avtal med Nato om värdlandsstöd. Storbritannien och Sverige använ-der också vår ledande roll i Norra gruppen till att uppmuntra våra allierade att vidta förebyggande åtgärder mot cyber- och hybrid-attacker.

Natotoppmötet gav också uttryck för den enighet som råder mellan EU:s och Natos medlemsländer. Genom ökat samarbete kan vi uppnå bättre resultat och använda gemensamma resurser mer effektivt. Med hänvisning till den försämrade säkerhetssituationen i Europas närom-råde välkomnar Storbritannien och Sverige ambitionen om att stärka EU:s civila och militära krishanteringsförmåga med utgångspunkt i de nuvarande strukturerna.

Ökade internationella ansträngningar ger ökade möjligheter till ett fördjupat bilateralt samarbete. Sverige och Storbritannien är vänner sedan länge. Vårt partnerskap bygger inte enbart på delade intressen och gemensamma värderingar utan också på praktiska samarbeten. Vi samarbetar om förmågeutveckling – Storbritannien bidrar med 30 procent av Sveriges nya Gripen E. Vi samarbetar i internationella militära operationer – vi har samarbetat i Balkan, Afghanistan och Libyen och nu är båda länderna del av den brittiskledda stridsgrupp som står till EU:s förfogande. Vi samarbetar om utbildning – våra officierare deltar i samma stabskurser. Svenska officierare arbetar

integrerat vid brittiska ”Concepts and doctrine centre”, där de analyserar globala trender och hur vi ska hantera dessa.

I juni i år skrev vi under ett samarbetsprogram på försvarsområdet som kommer att möjliggöra mer samarbete: mer utbyte av koncept och doktrin; mer främjande av interoperabilitet och förmåga till gemensamt agerande; mer utveckling av vår gemensamma strategiska och operativa förståelse. Offentliggörandet av Storbritanniens innovationsinitiativ på försvarsområdet ger oss möjlighet att bygga vidare på vårt banbrytande samarbete kring radarjaktroboten Meteor, genom att undersöka möjligheten till nya partnerskap kring nya förmågor. Sverige är Storbritanniens största handelspartner bland de nordiska länderna. Storbritannien är Sveriges näst största exportmarknad. Så våra ekonomier, liksom vårt försvar, kommer att gynnas av den här fördjupade relationen. När Storbritannien lämnar EU kommer vi att söka vägar för att stärka våra band.

Samtidigt ger oss Sveriges plats i FN:s säkerhetsråd 2017 och 2018 en chans att förbättra fredsbevarande globalt och stärka implementeringen av säkerhetsrådsresolutionen 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

I en mer oförutsägbar värld samarbetar vi tätare för att stärka europeisk och global säkerhet. Våra nationer har länge varit ledstjärnor för internationell rätt, fred och rättvisa. Genom ett fördjupat samarbete kan vi uppnå fler resultat och använda gemensamma resurser mer effektivt. I tider som dessa har länder inte råd att vara oense om försvars- och säkerhetsintressen.

Michael Fallon, försvarsminister, Storbritannien
Peter Hultqvist, försvarsminister, Sverige “

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

Clinton fick ut Trump på hal is

Hempstead. Personlighet stod i centrum när Hillary Clinton och Donald Trump möttes för sin första debatt. På område efter område attackerade de varandra inför en rekordpublik.

Hillary Clinton mötte sällan Donald Trumps blick under den första debatten utan såg in i kameran eller ut mot publiken. Debatten skedde inför en publik på uppemot 100 miljoner tittare under natten till tisdagen, svensk tid

– När du inte visar din deklaration tror man att du har något att dölja: kanske är du inte så rik som du säger, kanske är du inte så generös som du säger, kanske har du inte betalat någon skatt alls, sa Clinton i en attack på Trumps envisa vägran att släppa sin skattedeklaration.

När han högg tillbaka och sa att han skulle göra det om hon visade sina ”33 000 mejl”, reagerade publiken, trots order om att den skulle vara tyst.

På område efter område lyckades Hillary Clinton locka ut sin motståndare på hal is, med största säkerhet en del av en förberedd - debattstrategi.

Visserligen behandlades en rad sakfrågor: som tillväxt, jobb och handel, terrorismbekämpning och polisarbete – men mycket av debatten landade i frågor om personlighet.

– Jag har bättre omdöme och förresten ett mycket bättre temperament än hon, min starkaste tillgång är mitt temperament, sa Trump, väl medveten om att det är hans läggning som brukar ifrågasättas.

Uppmärksamheten inför debatten, som hölls på Hofstrauniversitetet på Long Island, New York, har varit enorm och upptrissad av intensiv mediebevakning. Skulle Donald Trump klara av att uppträda statsmannalikt under 90 minuter utan reklampaus – ett format helt nytt för honom? Levererade han svar som lyckades övertyga tveksamma republikaner att rätta in sig i ledet bakom partiets kandidat?

Facit blev den Trump som väljarna lärt känna. I sakfrågor upprepade han väl kända förslag om skattesänkningar, avbrutna handelsavtal och satsning på lag och ordning. Han undvek det grova språkbruk som han också gjort sig känd för.

För Clinton var kraven andra. Hon måste visa att hon är varm och ärlig, och att hon klarade att punktera Trump utan att uppfattas som överlägsen. Hon tog upp hans affärssinne, kvinnosyn och rasism:

– Donald Trump har en lång historia av ett rasistiskt beteende, kommenterade hon frågan om president Barack Obamas födelseattest, som åter kom upp, och som Trump åter felaktigt påstod initierats av Clintons kampanj 2008. Att Clinton kan sina paragrafer tvivlar få på.

– Han inledde sin politiska bana med att bli stämd av justitiedepartementet för rasdiskriminering 1973.

Donald Trump framhöll i sin kritik av Hillary Clinton hennes politiska ansvar för de handelsavtal som han anser stjäl arbetstillfällen från USA, och för att terrorgruppten IS inte har motats tillbaka. Till skillnad från Clinton gav Trump dock vid flera tillfällen henne sitt medhåll, till exempel i fråga om att hindra de personer som bedöms vara för farliga för att flyga, från att införskaffa ett vapen.

Trump framstod dock som den mest pressade, av hennes erfarenhet och debattvana. Men valet handlar inte i första hand om fakta, utan om känslor: många väljare vill ha förändring och Clinton kan aldrig slå Trump om att vara den kandidat som levererar det, ofta i egenskap av att vara affärsman, inte politiker. När han tog upp sin förmögenhet är det en replik med attraktionskraft:

– Jag säger det inte i första hand för att skryta, utan för att säga att vårt land behöver en kandidat som har en aning om pengar.

Hur väljarna reagerar på debatten återstår att se. Opinionsläget mellan kandidaterna är i dag jämnt, också i ”swing states” som Florida och Pennsylvania. Vad som bara för några veckor sedan såg ut som en brant backe för Trump ser i dag ut som en framkomlig väg till Vita huset.

I ett politiskt landskap så polariserat som det amerikanska kan det tyckas märkligt att så många som vart femte väljare alltjämt inte bestämt sig. Många av dem överväger inte enbart Clinton och Trump, utan också libertarianen Gary Johnson och De Grönas Jill Stein, som också kampanjar. Johnson ligger i nationella mätningar på runt 8 procent, Stein ligger kring 3.

Bland unga väljare är stödet för dem betydligt högre: enligt en - undersökning av CNN får Johnson nästan en fjärdedel av väljare under 45 år, Stein 6. Hillary Clinton drabbas hårdast av stödet för dessa kandidater. Clintonkampanjens förhoppning är att många av dem när valdagen närmar sig sällar sig till henne.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“Donald Trump:

"Jag har bättre omdöme och ett mycket bättre temperament än hon, min starkaste tillgång är mitt temperament."

Hillary Clinton:

"Donald Trump har en lång historia av ett rasistiskt beteende."

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

Högljudda bråk mellan anhängare inför debatten

Hempstead. Tusentals demonstranter fanns utanför universitetet inför den första debatten mellan Hillary Clinton och Donald Trump. Hängivna Trumpanhängare grälade högljutt med Hillary Clintonsupportrar, unga feminister och aktivister från Black Lives Matter-rörelsen.

Stämningen är laddad på Hofstrauniversitetet inför den första debatten mellan Clinton och Trump.

Den extrema polariseringen i det politiska klimatet i USA speglas även här utanför universitetet, där det är gott om högljudda gräl mellan republikaner och demokrater.

Men Sharon Dowd och Laurie Jacobs är något så ovanligt som vänner med två motsatta politiska övertygelser. Sharon Dowd har ett Hillary Clinton-klistermärke på sin tröja och viftar entusiastiskt med en Clintonskylt utanför universitetet, där den första tv-sända debatten mellan Clinton och Trump äger rum.

– Jag gillar Hillarys förslag om utökad sjukförsäkring och hela hennes policy för kvinnors hälsofrågor och hennes socialpolitik i stort sett, säger hon.

Hennes kompis Laurie Jacobs är däremot konservativ republikan, men hon har inte riktigt bestämt sig för om hon ska rösta på Trump än.

– Jag tycker inte att han representerar det republikanska partiet särskilt väl, men i värsta fall får jag ändå rösta på Trump, säger hon.

Trots att de stödjer två olika partier och ideologier är de goda vänner.

– Visst, det är väldigt sällsynt med kompisar över partigränserna i det här valet. Men för mig är det ungefär som med religion, man måste respektera andras tro och förstå att man inte kan pracka på dem sina egna övertygelser, säger Sharon Dowd.

På skolgården utanför är stämningen inte alls lika diplomatisk. Där har de stora amerikanska nyhetskanalerna, som CNN och Fox News, smällt upp stora scener där programledarna diskuterar förväntningarna inför debatten, medan hundratals studenter och politiska aktivister samlas nedanför och -diskuterar presidentvalet, inte alltid under fredliga former.

En äldre man med en mörkblå skylt som uttrycker stöd för Hillary Clinton hamnar i ett högljutt bråk med ett dussintal unga manliga -studenter, som stöder Trump.

Alla är klädda i röda eller kamouflagemönstrade Trumpkepsar och de bildar en klunga kring mannen och börjar ifrågasätta hur han kan stödja Clinton. Efter att mannen räknat upp sina argument frågar en ilsken ung man:

– Men Benghazi då?

Benghazi är staden i Libyen där USA:s konsulat utsattes för en attack 2012, vilket republikanerna försökt skylla på Hillary Clinton. Men

trots flera omfattande kongressförhör och statliga undersökningar, som har kostat mer än sex miljoner dollar, har republikanerna inte lyckats hitta något konkret anklagelse. När Clintonanhängaren förklarar detta för de unga männen blir de bara ännu argare.

– Okej, hon är inte åtalad än, men det är för att hon köpt alla juristerna, säger en ung student.

Omkring honom började andra männen hoppa och överrösta mannen genom att ropa ”USA! USA!” och ”Build the wall!” – en uppmaning att bygga en gigantisk mur mot Mexiko, som är ett av Trumps centrala vallöften. Det börjar knuffas och tjutas bland studenterna och den äldre mannen ser allt mer förtvivlad ut när han fortsätter beskriva sina argument för att rösta på Clinton.

Strax utanför universitetet står ett femtiotal demonstranter från Black Lives Matter, en rörelse som protesterar mot polisvåld mot svarta. De ropar ”No justice, no peace! No racist police!” (Ingen fred utan rättvisa. Inga rasistiska poliser!) De får sällskap av ett dussintal unga feminister som bär neonfägade skyltar som uppmanar republikanerna att hålla sina fingrar borta från kvinnors kroppar och aborträtt.

Dave Morano sneglar misstänksamt mot Black Lives Matter-demonstranterna på gatan nedanför.

– Jag ser Black Lives Matter som en inhemsk terroristorganisation. De uppmuntrar till våld mot poliser, säger han.

Martin Gelin “

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

“ Trumps dåliga insats lär inte påverka mycket

Analys. Hempstead. Det är svårt att föreställa sig en mycket värre debatt för Donald Trump. Men det är lika svårt att föreställa sig en enda Trumpanhängare som byter åsikt på grund av den här debatten.

Till och med republikanerna erkände efter debatten att Hillary Clinton hade gjort bra ifrån sig. Trump verkade dåligt förberedd och leverade dussintals svar helt utan politisk substans. Han blev märkbart irriterad vid många tillfällen och avbröt högljutt Hillary Clinton vid 25 tillfällen bara under debattens första 26 minuter.

Frank Luntz, en erfaren republikansk strateg, gjorde mätningar av publikens reaktioner i realtid och konstaterade att Clintons svar ofta var mer populära även bland republikanerna. Trots att Trump gjort sig känd för sina vassa attacker och personangrepp var det Clinton som levererade den skarpaste kritiken under kvällen. Hon fick applåder av debattpubliken när hon upprepade en rad som hon brukar framföra under sina kampanjtal: “En man som kan bli provocerad av en tweet bör inte vara i närheten av kärnvapen”.

Under normala omständigheter skulle Hillary Clinton vara en klar favorit i presidentvalet efter en sådan här debatt. Men det här valet är inte normalt. Donald Trumps anhängare har tolererat betydligt märkligare beteenden från honom än något vi fick se här. Under

republikanernas primärval gjorde Trump flera katastrofala framträdanden, utan att det skadade hans opinionssiffror.

Att Trump lyckats förbättra sina opinionssiffror avsevärt de senaste veckorna handlar just om att han lojala republikaner, som länge varit skeptiska till Trump, nu börjat acceptera honom som partiets presidentkandidat. Det är talande att Ted Cruz, hans mest ihärdiga motståndare i republikanernas primärval, till slut omfamnade Trump i veckan.

För Hillary Clintons del handlade debatten mest om att undvika uppenbara misstag. Det var inget sensationellt framträdande för hennes del. Hon lät stundtals lite träig när hon levererade sina förberedda oneliners. Hon lyckades sällan formulera en politisk berättelse med känslomässig slagkraft. Men hon kan dra en lättnadens suck över att Trump inte presenterade någon radikal ny strategi under kvällen.

I presidentvalet 2012 lyckades republikanen Mitt Romney helt förändra dynamiken i slutet av valet, efter ett debattframträdande där han plötsligt bytte politisk position i flera viktiga frågor. Det gjorde Barack Obama förvirrad och tafatt. Inför denna kväll hade många räknat med att vi skulle få se en ny sida av Trump. I stället mötte vi den klassiska Trump, som ilsket rasade mot amerikanskt förfall och överdrev Clintons misstag och skandaler. Han lär varken vinna eller förlora väljare efter den här debatten.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

“ Trump kan skaka om EU

Presidentvalet i USA kan leda till stora förändringar för EU. Om Hillary Clinton väljs till president fortsätter relationerna sannolikt ungefär som nu, men om Donald Trump flyttar in i Vita huset kan det innebära en ny omvälvning för EU. DN:s korrespondent listar några känsliga frågor.

1. Ryssland

För EU:s relation med Ryssland kan det amerikanska presidentvalet få mycket stor betydelse.

Hittills har EU och USA hållit ihop och försökt samordna ekonomiska och andra sanktioner mot Ryssland för att protestera mot den ryska aggressionen i Ukraina och annekteringen av Krim.

Om Hillary Clinton väljs till USA:s nästa president kommer den politiken sannolikt fortsätta, men antagligen inte med Donald Trump.

Trump har talat uppskattande om Vladimir Putins ledarstil och antytt att han tänker avsluta USA:s ekonomiska sanktioner mot Ryssland, vilket skulle innebära stark press på EU att göra detsamma.

– Trump har också lovat att överväga att erkänna Rysslands annektering av Krim, påpekar Erik Åsard, professor emeritus vid Svenska institutet för nordamerikastudier.

2. Nato och försvar

Också när det gäller militärt försvar kan utgången i det amerikanska presidentvalet få betydande följder för Europa.

Inga stora överraskningar väntas om Hillary Clinton vinner valet. Hon vill fortsätta samarbetet i försvarsalliansen Nato. Donald Trump har däremot ifrågasatt själva kärnan i Nato, det ömsesidiga löftet om militärt bistånd om ett Natoland attackeras.

I en intervju med New York Times (21/7) fick Trump frågan om de baltiska länderna kan räkna med USA:s bistånd om de attackeras av Ryssland. Trump svarade att de först måste visa att det har betalt Nato-avgiften: ”Om de har uppfyllt sina förpliktelser gentemot oss, då är svaret ja”. Det uttalandet har skapat stor uppståndelse och oro i de baltiska staterna.

3. Klimat

Klimatpolitiken är en av de stora skiljelinjerna mellan Hillary Clinton och Donald Trump, vilket också kan få betydelse för EU.

Clinton har lovat att USA ska stå fast vid Parisavtalet, men Donald Trump är så kallad klimatskeptiker.

Frågan är hur det ska gå för EU, som lovat större utsläppsminskningar än någon annan, om USA struntar i klimatavtalet.

4. Handel

Hur det än går i presidentvalet kommer det sannolikt bli förändringar i de pågående förhandlingarna mellan EU och USA om TTIP, handels - och investeringsavtalet. Både Hillary Clinton och Donald Trump har invändningar.

Clinton har sagt att hon tänker ”stoppa alla handelsavtal som slår ut amerikanska jobb”, men talade den gången framför allt om TTP, USA:s handelsavtal med länderna kring Stilla havet.

I Bryssel tolkas det som att Clinton har en mindre positiv inställning än president Obama till ett handelsavtal med EU.

Donald Trumps budskap är svårt att missförstå. Gång på gång under valrörelsen har han lovat riva upp och omförhandla handelsavtal som inte anses vara tillräckligt fördelaktiga för USA.

5. EU-samarbetet

Frågan är också hur organisationen EU påverkas av det kommande amerikanska valet. Clinton anser att det ligger i USA:s intresse att EU fungerar väl, men Trump hyllade Brexit. Trumps europeiska hejar-klack består också av EU-kritiker av olika slag: Ungerns Viktor Orbán, franska Nationella frontens Marine Le Pen och brittiska Ukips tidigare ledare Nigel Farage.

Andra EU-ledare är skräckslagna. Tänk om Donald Trump tycker sig ha rätt att göra upp med Vladimir Putin om sådant som påverkar Europa utan att lyssna på EU? Det vore en europeisk mardröm.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

“ Han gör Israels nationalister nöjda

Jerusalem. Donald Trumps löfte att erkänna Israels rätt till hela Jerusalem om han blir president noterades med belåtenhet i israeliska nationalistkretsar.

Trumps ord under söndagens möte med premiärminister Benjamin Netanyahu i fastighetsmagnatens högkvarter, skyskrapan Trump Tower, var också i övrigt ljuv musik i gästens öron: Israel bör annektera Västbanken och det bör inte utrymma några bosättningar.

Till saken hör dock att amerikanska presidentkandidater sällan knusslar med sådana löften under kampanjen, löften som sedan glöms bort. Otaliga gånger har amerikanska politiker lovat flytta USA:s ambassad till Jerusalem efter att de tillträtt ämbetet, men ambassaden ligger där den alltid legat, vid Medel-havets strand i Tel Aviv.

Syftet med de generösa löftena är naturligtvis inte att glädja israeliska nationalister, utan att locka amerikanska väljare, judar och evangeliska kristna. Trump vet att judiska väljare inte kan påverka slutresultatet i mer än ett fåtal stater, i år kanske bara i Florida. Han vet också att över 70 procent av USA:s judar röstade på Barack Obama både 2008 och 2012.

– Enligt våra beräkningar är högst 40 procent av USA:s judar tillgängliga för Trumps inviter, resten är säkra Clinton-väljare, säger Yael Sternhell, forskare vid Tel Aviv-universitetet.

Trots leendena och handskakningarna mellan ledarna i den republikanske kandidatens fantastiska, förgyllda vardagsrum, så är Netanyahu inte helt lugn när det gäller Trump. Dennes impulsivitet, hans motvilja mot internationella engagemang och internationella utgifter är riskfaktorer i Netanyahus ögon. Israel har just utverkat ett gigantiskt militärt bistånd från Obama, 38 miljarder dollar utspridda på tio år från 2018. Den som skall verkställa betalningarna är således Trump, om han segrar i valet.

En Trumpregim ter sig i ändå i många israeliska extremisters ögon som en dröm. USA:s missnöje med Israels kolonisering av palestinska områden är i dag den enda bromsen på bosättningsprogrammet. Om Trump fick tillfälle att hålla vad han lovar skulle bosättarna få fria händer på Västbanken.

Hillary Clinton, vars make kom att misstro Netanyahu djupt under sin tid i Vita huset, gör allt för att slippa tala klarspråk i Palestinafrågan. Hon drar sig till och med för att uttala USA:s officiella ståndpunkt, att konfliktens lösning förutsätter en palestinsk stat och en kompromiss om Jerusalem. Hon vet att USA är kluvet i frågan och föredrar att inte skrämma bort några väljare.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “

“**Bakgrund**
Donald Trump har på sistone öst beröm över Israel på flera punkter, dels när det gäller att bygga murar mot infiltratörer, dels ifråga om etnisk profilering av misstänkta muslimer. Trump har dock missförstått förhållandena i Jerusalem, som han beskrivit som en exemplariskt lugn plats. **DN “**

DN ONSDAG 28 SEPTEMBER 2016

“ Clinton är enda svaret

På flera sätt var det en surrealistisk upplevelse. Det är sex veckor kvar till valet. Och i den första stora tv-debatten mellan kandidaterna slösas exempelvis tid på det absurda påståendet att Barack Obama inte skulle vara född i USA och därför aldrig borde ha fått bli president.

Men republikanen Donald Trump har drivit tesen i åratal, utan tillstymmelse till bevis och spelande på rasistiska strängar. Och när han nu avkrävdes svar gjorde han som han brukar, förnekade, slirade, skyllde ifrån sig.

Debatten kanske inte förmedlade så mycket vi inte redan visste, och det är tveksamt hur stor betydelse forumet har. Fansen brukar inte byta sida. Men att Trump över huvud taget är en av huvudkandidaterna i presidentvalet säger något om det märkliga politiska läget i USA.

Lögner och förolämpningar har varit Trumps metod, från primärvalen till i dag. Han skryter om sina framgångar som företagare, men ger en osammanhängande bild av vilken politik han eventuellt står för. Han argumenterar inte, han svarar inte på frågor, han kommer med svepande generaliseringar. I debatten började han relativt lugnt, men blev alltmer aggressiv, grälade och avbröt allt oftare. Men han undvek i alla fall sitt favoritinvektiv om sin demokratiska motståndare Hillary Clinton: ohederlig.

Clintons stil är också hennes problem. Hon kan rabbla fakta och detaljer, och det är inget att skämmas för. Men hon låter ofta som om någon har tryckt på en knapp, hon behärskar ämnet men har svårt att väcka känslor. Det gör Trump till en knepig motståndare för henne. Kampen handlar inte om verkligheten, utan om hans förvrängda bild av den.

För Trump är Clinton en typisk politiker som aldrig får något gjort. För Clinton är Trump en person som inte begriper vad en president är till för.

Trump tecknade som vanligt en mörk bild av den amerikanska ekono-min, allt är katastrof, företagen och jobben flyr utomlands, Kina och Mexiko lurar USA på alla fält. Centralbanken Fed håller räntorna nere för att stötta Obama-administrationen politiskt. Den så kallade lös-ningen är att sänka skatter, skrota handelsavtal och straffa länder som stjäl från amerikanerna för att bygga sina egna. Hans ”briljanta” fastighetsimperium ska vara beviset för vilken förträfflig manager han skulle bli i Vita huset.

Clinton vill höja skatterna för de rika och får det att låta som om pengarna skulle räcka till både investeringar och alla möjliga godsaker. Hon betonar att USA måste exportera för att överleva, men har opportunistiskt tassat efter frihandelsfientliga röster i sitt eget parti. Nu gjorde hon ett hyggligt jobb med att påvisa motsägelserna i Trumps budskap, och hur hans skattepolitik skulle gynna honom själv men få budget-underskottet att explodera.

På världsarenan har den förra utrikesministern Clinton ett kunskapsförsprång från början, men uppenbarligen har Trump inte ens börjat försöka lära sig. Det är inte allom givet att det bästa en ledare för världens supermakt kan göra är att kalla alla idioter och bedragare.

Det blir ofta omöjligt att följa Trumps resonemang. Han blandade ihop, hoppade hit och dit, svingade påståenden om allt från Iran till Japan till terrorrörelsen IS som ingen vet var han fått ifrån. Han fortsatte ljuga om att han var emot Irakkriget från början, liksom att han skulle haft en annan åsikt än Clinton om interventionen i Libyen. Amerikanerna borde ha tagit Iraks olja när de ändå var där, för då hade IS varit utan pengar, men nu har Trump en hemlig plan för att gå in och slå skallen av terroristerna. Dagsformen när det gäller hans hatobjekt Nato var oklar.

Min största tillgång är mitt temperament, jag vet hur man vinner, sa Trump. Den som låter sig provoceras av en tweet kanske inte ska ha hand om kärnvapenkoderna, svarade Clinton.

Trump missade åter chansen att förklara varför hans självdeklarationer inte offentliggörs, vilket alla presidentkandidater har gjort i 40 år. Clinton bad om ursäkt för sitt ”misstag” att ha en privat e-postserver under tiden som utrikesminister, men Trump jagade henne inte för det.

Diskussionen blev ständigt personlig. Trump försökte än en gång kalla henne lat, alternativt antyda att hon inte har uthålligheten för det jobb hon söker. Och Clinton svarade att hon faktiskt hade tagit sig tid att förbereda debatten, liksom för att bli president.

En sak har varit tydlig under hela valkampanjen, så också nu. Slutsatsen att Trump inte bör leda USA är ofrånkomlig.

DN 28/9 2016 “

DN ONSDAG 28 SEPTEMBER 2016

“ Opinionsrysare väntar efter mötet

DN i USA. Hempstead. Donald Trump gjorde under debatten inga försök att bredda sin väljarbas. Men inte heller debattens vinnare Hillary Clinton kan vara säker på att få fler bakom sig.

Den första debatten mellan Donald Trump och Hillary Clinton har enligt CNN:s mätningar slagit det tidigare publikrekordet med omkring 80,9 miljoner tittare, men nådde inte de 100 miljoner tittare som det talats om inför sändningen. Det förra rekordet på 80 miljoner tittare hölls av debatten mellan Jimmy Carter och Ronald Reagan från valkampanjen 1980.

Såväl flera tidiga opinions-undersökningar som reaktioner av fokusgrupper och mediernas debattanalyser, visar efter debatten stark fördel Clinton. Även bland partiaktiva republikaner ansåg betydligt fler att Clinton gjorde en bättre kväll än Trump, enligt Politicos enkät. I det konservativa Fox News, med flest tittare bland kabelbolagen, beskrevs debatten dock i mer positiva ordalag för Trump, som ansågs ha blivit förfördelad av moderatorn Lester Holt. Öppna webbaserade undersökningar med miljonen deltagare visade ett jämnare utslag, men undersökningarna är ovetenskapliga – det går exempelvis ofta att rösta flera gånger.

Vilken effekt kvällen får på större opinionsundersökningar vet vi inte på flera dagar, men Nate Silver, statistiker och analytiker vid analysbloggen FiveThirtyEight, skriver att ”sambandet mellan de omedelbara undersökningarna och den slutliga effekten har blivit starkare under senare val, kanske för att vad som blir den samstämmiga, vedertagna bilden framträder snabbare.” Silver menar att Clinton har

stora problem om hon *inte* tar ett skutt upp på åtminstone ett par procent nu.

Donald Trump var själv nöjd efter debatten, men beskrevs överlag som kvällens förlorare: överraskande oförberedd och lättledd gick han i Hillary Clintons fällor. Hon vände Trumps egen historia och egna ord mot honom, och fick honom synbart irriterad.

– Jag sa inte så! sa han om hennes påstående om att han kallat klimatförändringarna för en bluff, och använde ordet ”fel!” tolv gånger): bland annat i försvar mot Clintons kritik för sina konkurser, sitt tidiga stöd till Irakkriget och sina uttalanden om att fler länder bör få ha kärnvapen.

Men Donald Trump tappade sanno-likt få supportrar. Han ansågs ha sina starkaste stunder när han talade om arbetstillfällen och handel, där han betonade USA:s behov av att riva upp handelsavtalet Nafta, och av att med handelstullar tvinga amerikanska företag att stanna i USA.

För Trumps väljarbas av vita, lågutbildade amerikaner, är jobben helt centrala och att Trump explicit nämnde jobbtillfällen i swing states som Ohio, Michigan och Pennsylvania – delstater avgörande för valet – var givetvis ingen tillfällighet. Att han också undvek helt nya, oförutsedda uttalanden kan kanske lugna några av de republikaner som är tveksamma till partiets kandidat. Undersökningar visar att allt färre republikaner kommer att ta avstånd från Trump på valdagen.

Clinton behöver fånga in fler unga, och fler av de välutbildade som i hög grad brukar rösta konservativt. Enligt CNN stöder 30 procent av de unga väljarna andra kandidater än Trump och Clinton, och mätningarna tyder på att stödet för Clinton rasar mest när de räknas in. Och även om David Plouffe, som var president Barack Obamas kampanjchef 2012, säger till DN att Clintonkampanjen räknar med att håva in många av dessa röster på valdagen, finns en mer svårbedömd, ideologiskt styrd strömning.

– Om vi inte nu visar att vi är trötta på tvåpartisystemet, när ska vi då göra det? formulerades den av en student på Hofstra university, där debatten hölls.

Studenten fasade inför en president Trump, men inte tillräckligt mycket för att självklart lägga sin röst på Clinton, som han inte heller var förtjust i.

Hillary Clinton har möjlighet att locka väljare genom sin utrikespolitiska erfarenhet, för även om Trump under debatten framhöll att 200 amiraler stöder honom, är många tveksamma till att ge honom ansvar för USA:s säkerhet. Det gäller såväl säkerhetspolitiska experter som vanliga väljare:

– Jag övervägde faktiskt Trump, men jag litar inte på att han inte drar in oss i krig. Jag har två söner i 20-årsåldern, säger en solbiten fiskare på Long Island – som aldrig har röstat i hela sitt liv.

Aldrig har de stora partierna företrätts av någon som Donald Trump, aldrig heller av en kvinna. Aldrig heller har oförutsägbarheten inför valet varit så stor, och aldrig har så många väljare röstat ”mot” en kandidat snarare än ”för”. På så vis avgörs hur stort det stöd som Clinton i slutändan får av de osäkra väljarna i hög grad av Trumps uppträdande, inte av hennes.

Donald Trump och Hillary Clinton möts i ytterligare två debatter, nästa gång (den 9 oktober) under något andra former och inför en utvald publik av obestämda väljare som får ställa frågor. Dit hör sannolikt invandringsfrågan, som inte alls kom upp under den första debatten men som i hög grad ligger bakom Trumps framgångar.

Presidentvalet hålls den 8 november.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“**Faktakollen.**

Den första tv-debatten mellan presidentkandidaterna Hillary Clinton och Donald Trump präglades av en rad falska påståenden. Precis som tidigare under valkampanjen var det Trump som hade en lösare relation till sanningen.

Vid ett tillfälle påpekade Clinton att Trump ser den globala uppvärmningen som en bluff. Trump förnekade att han har den uppfattningen, men han har vädrat den tydligt många gånger bland annat i tweets som fortfarande går att läsa.

Han hävdade också felaktigt att mord-statistiken i New York stigit, att han alltid motsatt sig Irakinvasionen, att han aldrig kal-lat en Miss Universum för ”Miss Piggy”, att tusentals jobb försvinner från Michigan och Ohio, att Kina devalverar och att USA inte uppdaterar sin kärnvapenarsenal.

Också Clinton stod för en del osanningar. Hon påstod att Trump inte betalat federal skatt, men det har visat sig att han gjorde det mellan 1975 och 1977. Hon nekade vidare till att ha lovordat frihandelsavtalet TPP – hon har sagt att det skulle vara ”the gold standard” – och levererade därtill en del halvsanningar. “

DN ONSDAG 28 SEPTEMBER 2016

“ Frågor och svar: Utrikesfrågorna fick liten plats i den första duellen

Den första valdebatten mellan Trump och Clinton kom inte att handla speciellt mycket om USA:s utrikes- och säkerhetspolitik. Syrien nämndes inte alls, inte heller USA:s pågående krig i Afghanistan. DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski reder ut de två kandidaternas syn på hur världen skiljer sig.

1 Om det finns USA-väljare som röstar utifrån utrikespolitiken, blev de klokare av debatten?

Inte direkt. Man snuddade vid kärnvapen och IS-terrorism. Men det blev mindre en debatt i sak-frågor än en tävlan om vem som är mest betrodd och har omdömet att bli supermaktens militära överbefälhavare. Trump hävdade att hans temperament är hans största tillgång. Clinton svarade att en så lättprovocerad person som Trump inte är lämpad att anförtros ”kärnvapenknappen”.

2 Presenterade de några idéer om hur terrorsekten IS ska bekämpas?

Clinton har lagt ut sin plan på att besegra IS på sin hemsida, där ingredienserna är mer flygbombningar och ökad övervakning av terrorister. Trump sade att han också har en plan, men att den är hemlig. På vilket Clinton reagerade: ”Den enda hemligheten är att han inte har någon plan”.

3 Blev det någon klarhet i Trumps – för en amerikansk politiker – avvikande attityd till Ryssland?

Clinton sade att hon var chockad över Trumps uppmaning till Ryssland att hacka Demokraternas datorer. ”Vi vet inte om det var ryssarna”, var Trumps svar. Av någon anledning avstod hon från att säga något om sin opponents Putin-kramande, hans märkliga affärsförbindelser med ryska oligarker, liksom ifrågasättandet av Natos kollektiva försvarsgarantier

4 Synen på invasionen i Irak 2003 kom upp – varför är det fortfarande en användbar fråga i valkampanjen?

Därför att i dag anser nästan alla amerikaner att det var ett misstag, och ställningstagandet då och nu säger något om kandidaternas tillförlitlighet och omdöme. Clinton, som då var senator, röstade för kriget. I dag säger hon att det var fel. Även Trump, som då inte var politiskt aktiv, stödde kriget. Det förnekar han dock i dag, men han siktar ändå in kritiken mot Obamas, och därmed Clintons, beslut att lämna Irak. Han menar att det skapade ett vakuum som tillät terrorgruppen IS att etablera sig.

5 Vilka större principiella skillnader framskymtade mellan Clinton och Trump?

Den tydligaste var nog när Trump slog fast att USA inte kan vara världspolis, eftersom engagemanget i till exempel Mellanöstern kostar ”miljarder och miljarder dollar”. Hans isolationism står i stark kontrast mot Clinton, som betonade att de amerikanska förpliktelserna att stödja allierade världen över gäller.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN ONSDAG 28 SEPTEMBER 2016

“ Trump klarar inte att ge konkreta svar

Analys. Hempstead. Donald Trump behöver attrahera nya anhängare för att vinna presidentvalet. Den första debatten hjälpte honom inte med detta.

Jag vet att du lever i din egen verklighet, sade Hillary Clinton till Donald Trump under ett talande ögonblick i den första debatten. Trump såg märkbart irriterad ut. Publiken, som var på Clintons sida, applåderade belåtet. Under ett drygt år har Trump förvånansvärt ofta kommit undan med grova lögner och vilseledande svar, men den första debatten blev en brutal resa tillbaka till verkligheten.

Så länge debatten kretsade kring generaliseringar och en bred kritik av det politiska etablissemanget verkade Trump relativt trygg i sin mörkblå kostym. Hans lugna, sansade inledning om den amerikanska arbetarklassens ekonomiska utsatthet hade en känslomässig slagkraft som Clinton ofta saknar i sina tal.

Men så fort debatten började handla om konkreta lösningar och specifika frågor kollapsade Trumps retorik. När han fick frågor om invecklade problem, som skatteflykt och cyberkrig, svarade han med flera minuter långa haranger av osammanhängande svammel. När han inte kan komma undan med grova lögner faller hans politiska berättelse ihop som ett luftslott.

I ett minnesvärt ögonblick förnekande Trump att han påstått att klimatkrisen är ett kinesiskt påhitt. Men den tweet där Trump påstått just detta fanns fortfarande kvar. Hundra-tals amerikanska journalister

spred den åter på sociala medier. Det var ett sällsynt tillfälle i presidentvalet då fakta bestämt vann över lögner.

Politiska experter hade utlovat att den här debatten skulle kunna förändra allt. Men i stället befäste den valets status quo. Hillary Clinton har ett knappt övertag, om inte opinionsmätningarna underskattar Trumps väljarstöd. Men hon lider fortfarande av ett genuint problem att entusiasmera kärnväljare och unga. Det märktes även bland de universitetsstudenter jag träffade utanför debatten i Hempstad, som ofta förklarade att de hade föredragit Bernie Sanders.

Det verkar dock som att Donald Trump har det större problemet framöver. För att vinna valet räcker det inte med att tillfredsställa de egna kärnväljarna, utan han måste även övertyga mittenväljare och demokrater. Ytterligare ett par miljoner amerikaner behöver under de kommande veckorna fatta beslutet att Donald Trump är den mest kompetenta av de två kandidaterna. Trump har redan en uppförsbacke för att locka över dem.

I en färsk opinionsmätning av NBC säger 81 procent av de väljare som ännu inte valt en kandidat att de ogillar Trump, medan 64 procent ogillar Clinton. Det är svårt att se att Trump gjorde någonting över huvud taget för att ändra denna lilla men inflytelserika grupp väljares åsikter.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN TISDAG 27 SEPTEMBER 2016

“Avhoppade riksrevisorn nekas avgångsvederlag

Riksrevisor Susanne Ackum får inget avgångsvederlag. Enligt den nämnd som prövat hennes begäran har hon inte rätt till det. Ackum avgick efter bara ett år som riksrevisor, som en följd av DN:s granskning av Riksrevisionen.

Susanne Ackum avgick som riksrevisor på fredagseftermiddagen den 8 juli. Beskedet kom efter att DN velat intervjua henne om nya uppgifter som framkommit i granskningen av Riksrevisionen.

Hon hade bland annat lovat bort tjänster som inte utlysts, och låtit utomstående ta del av internt material.

Den 25 augusti ansökte Susanne Ackum om avgångsersättning från den särskilda nämnd som beslutar om lön och avgångsersättning för riksrevisorerna.

Nu har nämnden beslutat att Susanne Ackum inte har rätt till någon avgångsersättning. Enligt ordföranden Anders Lindström finns det inget i lagen som berättigar riksrevisorn till mer pengar.

– I lagens förarbete så framgår det att avgångsersättning bara avser om riksrevisorn fullgjort sin tjänstgöringsperiod men inte är pensionsmässig och inte heller har nytt jobb. Därmed fanns det inte mycket mer att prata om, säger han.

Riksrevisorer utses av riksdagen för en period på sju år och kan inte väljas om. Susanne Ackum avgick efter drygt ett år. Nämndens beslut är unikt, säger Anders Lindström.

– Det var första gången som detta prövades. Det har hänt förut att riksrevisorer lämnat uppdraget tidigare för att byta jobb, men då har de inte inkommit med någon ansökan om avgångsersättning.

Beslutet går inte att överklaga.

Som en följd av DN:s granskning har även de två andra riksrevisorerna, Ulf Bengtsson och Margareta Åberg, avgått. För att Riksrevisionen inte ska stå utan ledare stannar Margareta Åberg kvar på myndigheten tills det att riksdagens hittat en ersättare.

Ingen av de två andra har hittills ansökt om avgångsersättning.

Kommer de att få samma besked om de söker avgångsersättning?

– De har inte gjort det och jag ska inte föregripa vad de åberopar. Men jag tycker väl att beslutet är ganska klart på den punkten, säger Anders Lindström.

Har ni haft kontakt med någon av riksrevisorerna under ärendets gång?

– Nej, det ligger i sakens natur att vi inte tar såna kontakter.

Just nu pågår en utredning, ledd av juristen Hans-Gunnar Axberger, som ska granska de fel som begåtts vid Riksrevisionen. Riksdagens konstitutionsutskott kommer därefter att ta initiativ till en total översyn av hela Riksrevisionen och dess ledning. Samtidigt pågår arbetet för att rekrytera nya riksrevisorer.

DN har sökt Susanne Ackum som avböjer att kommentera.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se "

DN ONSDAG 28 SEPTEMBER 2016

"Motprestation ska krävas för att få försörjningsstöd"

Förslag i dag. Det bör vara obligatoriskt för kommuner att kräva motprestation av den som får försörjningsstöd. Människor ska förhindras vara passiva och sysslolösa. Vi vill också minska marginaleffekten för den som arbetar deltid eller tar extrajobb så att detta lönar sig bättre, skriver Jan Björklund (L) och Mats Persson (L).

Ett jobb och en egen försörjning är en av de största frihetsreformer som finns. Det skapar även en stolthet, ett socialt liv och nya bekantskaper. Att föra en politik som innebär att fler kan ta steget från utanförskap och bidragsberoende till att få en egen försörjning är därför centralt i en liberal agenda för framtiden.

Att fler arbetar är viktigt för vår gemensamma välfärd. När allt färre ska försörja allt fler krävs att alla som har möjlighet bidrar. För sysslolöshet och långvarigt bidragsberoende är förödande för ett samhälle. När människor förlorar självkänsla och brist på sammanhang släcks hoppet om en bättre framtid. Det är särskilt allvarligt mot bakgrund av att bidragsberoende riskerar att gå i arv.

En ny arbetslöshet växer fram. De arbetslösa är i dag i huvudsak människor som över huvud taget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Finanspolitiska rådet visar att bland dem med låg utbildning är endast en tredjedel mellan 15–74 år sysselsatta. Bidragsberoendet är särskilt tydligt bland utrikes födda. Färre än tre av tio

invandrare med förgymnasial utbildning har sysselsättning fyra till sex år efter att de har fått uppehållstillstånd.

Den nya arbetslösheten innebär också att fokus i politiken måste flyttas från arbetslöshetskassan till försörjningsstödet. Faktum är att för människor med försörjningsstöd är arbetslöshet det vanligaste skälet. Varannan person som har försörjningsstöd har det på grund av arbetslöshet. Det följer av att man inte är berättigad till a-kassa om man aldrig får fotfäste på arbetsmarknaden. Det blir inte minst tydligt när man tittat på ungdomar där omkring 30 000 personer har ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet.

Liberalerna har låtit Riksdagens utredningstjänst (Rut) utreda bidragsberoendet genom att analysera sysselsättningen 2014 för personer som hade ekonomiskt bistånd under år 2010. Det är en alarmerande bild som framkommer. Varannan person som hade ekonomiskt bistånd 2010 är fortfarande bidragsberoende fyra år senare. Bland nyanlända är motsvarande siffra sex av tio. Senaste tillgänglig statistik är från 2014 och sedan dess har tudelningen på arbetsmarknaden förstärkts ytterligare.

Regeringens totala avsaknad av reformer för nyanlända med låg utbildning betyder att integrationsproblemen skjuts på framtiden.

Försörjningsstödet är i dag konstruerat så att det blir en fattigdomsfälla. För personer som har försörjningsstöd och samtidigt har en inkomst från arbete upp till 11 500 kr före skatt (ofta deltidsarbete) är marginaleffekten 100 procent, det vill säga hela inkomstökningen försvinner när försörjningsstödet trappas ned lika mycket. Det betyder att det i många fall inte lönar sig att arbeta deltid eller ta ett extrajobb för den med försörjningsstöd. Mot bakgrund av att vägen in på arbetsmarknaden ofta går via deltidsjobb är det uppenbart att dagens bidragssystem ger helt felaktiga drivkrafter.

Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer. Sverige har i praktiken bland de högsta ingångslönerna i EU. En rad svenska och internationella expertorgan pekar tydligt på att sysselsättningen för grupper med låg utbildning eller liten relevant arbetslivserfarenhet kan öka om ingångslönerna är lägre.

Liberalerna har tidigare föreslagit att det inrättas startjobb, en ny anställningsform för nyanlända och ungdomar där arbetsgivarnas kostnad för att anställa halveras genom att arbetsgivaravgiften slopas och ingångslönen är lägre. Startjobben ska som längst pågå i fem år och lönen ligga på mellan 14 000 och 16 000 kronor i månaden.

I dag presenterar Liberalerna två nya förslag för att bryta det passiva bidragsberoendet:

1 Det ska löna sig att arbeta, även för den med försörjningsstöd. Jobbstimulansen i försörjningsstödet bör utvidgas till 40 procent. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Det ska löna sig att arbeta, också för den med försörjningsstöd. Det finns stöd i den internationella forskningen för att tydliga aktiveringsåtgärder i kombination med ekonomiska drivkrafter kan hjälpa personer ut ur bidragstagande och i arbete. I det syftet införde alliansregeringen 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 40 procent. Det

innebär att marginaleffekten sjunker påtagligt till 60 procent och att det därmed lönar sig att ta arbeta deltid och ta ett extrajobb. Satsningen är en del av Liberalernas budgetmotion och beräknas kosta 200 miljoner kronor.

2 Gör motprestation för försörjningsstöd obligatoriskt i kommunerna. Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning. Det är inte minst viktigt i en tid av stor invandring att de nya svenskarna möts av en politik och en tydlig signal om att man har ett eget ansvar för sin försörjning. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen. Det finns i dag en möjlighet för kommuner att ställa en sådan motprestation för att erhålla försörjningsstöd, men alltför få tillämpar möjligheten. Det är ohållbart. Därför bör det vara obligatoriskt för kommuner att tillämpa motprestation för försörjningsstöd. Människor ska förhindras till passivitet och sysslolöshet. Det är inte minst viktigt i ett läge när varannan person har försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Genom att fokusera på vad människor kan bidra med visar samhället tilltro till människors förmåga.

Att bryta det passiva bidragsberoendet är ett av vår tids största samhällsproblem. I ett samhälle där barn växer upp utan att se sina föräldrar gå till ett arbete förstärks det sociala arvet. Tudelningen ökar och tilliten i samhället riskerar att eroderas. I ett läge med stor invandring är det särskilt viktigt att vi som förtroendevalda har modet och förmågan att genomföra reformer för en arbetsmarknad där alla behövs.

Jan Björklund (L), partiledare
Mats Persson (L), riksdagsledamot och ekonomisk-politisk talesperson “

DN ONSDAG 28 SEPTEMBER 2016

De vill ha överskott i budgeten redan 2018

De borgerliga partierna vill gå snabbare fram än regeringen för att nå överskott i statens finanser. Det framgår av alliansens gemensamma riktlinjer som DN har läst.

Den närmaste veckan ska de borgerliga partierna lägga fram sina budgetmotioner för det kommande året. Partierna går fram med egna skuggbudgetar, men nu har allianspartierna även enats om gemensamma riktlinjer som ska finnas med i varje motion.

Ett övergripande mål är att statens finanser ska vara i balans redan nästa år och gå med överskott 2018. Det är en snabbare takt till balans och överskott än vad regeringen presenterade i sin höstbudget.

– I regeringens värld blir 2017 ytterligare ett år med högkonjunktur där statens finanser går back. Nu är det goda tider och nu är det dags att lägga undan i ladorna, säger Emil Källström ekonomisk-politisk talesperson för C.

Enligt allianspartierna ska beskedet ses som ett sätt att säkra styrkan i de offentliga finanserna.

– En förutsättning för hållbara finanser är att man inte lever över sina tillgångar. Det gör regeringen just nu, säger Liberalernas ekonomisk-politiska talesperson Mats Persson.

Allianspartiernas gemensamma dokument ägnar en stor del åt att kritisera regeringens nuvarande politik och innehåller i övrigt få konkreta förslag. Enligt partiernas ekonomisk-politiska talespersoner är det en logisk följd av att varje parti jobbar enskilt med att förnya sin politik.

– Det här är ett sätt att beskriva den ekonomiska politiken som sedan kan leda till olika besparingar och lösningar. Men en opposition som är så samstämd i mitten av mandatperioden kommer inte att ha några oöverstigliga problem att skapa konkret politik när det behövs, säger Ulf Kristersson, ekonomisk-politisk talesperson för M.

Det partierna är överens om är att förstärka statens sparande med elva miljarder under 2017 och med ytterligare fem miljarder 2018.

– Våra riktlinjer pekar också ut vad som vi tycker är stora reformområden. Det handlar om bostäder, arbetsmarknad och se till att vi har en välfärd som inte bara tar emot mer pengar utan kan reformeras för valfrihet och tillgänglighet, säger Jakob Forssmed, ekonomisk-politisk talesperson för KD.

Ett kapitel i riktlinjerna handlar om att det behövs lägre trösklar in på arbetsmarknaden, inte minst för att de nyanlända ska kunna hitta sitt första jobb. Några konkreta förslag finns emellertid inte.

De borgerliga är sedan tidigare oense om hur trösklarna ska sänkas och om det krävs lagstiftning för att åstadkomma lägre ingångslöner. Det är en oenighet som de ekonomisk-politiska företrädarna vill tona ner.

– Vi ser alla att det är ett problem med att det är för höga trösklar in på arbetsmarknaden. Jag upplever inte att det är några avgrundsdjupa skillnader mellan oss, säger Emil Källström (C).

Ett nytt besked från allianspartierna är att de vill att taket för uppskov vid försäljning av bostäder ska slopas permanent. Regeringen har beslutat om ett tillfälligt slopande som träder i kraft vid årsskiftet och sedan gäller till den 30 juni 2020.

– Regeringen gör en halvmesyr. Vi menar att om det här ska få någon som helst effekt så måste människor lita på att de kan sälja och köpa en bostad och veta vilka förutsättningar som gäller, säger Ulf Kristersson (M).

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN TORSDAG 29 SEPTEMBER 2016

”Skrota skolpengen som ger friskolornas stora vinster”

“Stora klasser i friskolorna. Förskole- och skolpengen är ett teoretiskt ramverk som är irrelevant för hur förskolor och skolor bör finansieras. Det är dags att skrota skolpengssystemet och i stället utforma ett system som stimulerar kvalitet i undervisningen och låter resurserna göra nytta, skriver Johanna Jaara Åstrand, Lärarförbundet.

I debatten om vinster i välfärden går vågorna höga. Vinstfrågan framställs ofta som det som avgör om skolans resurser hamnar där det är avsedda. Lärarförbundets hållning är tydlig: Vinstuttag får aldrig gå före elevernas lärande, utbildningens kvalitet eller skolans arbetsmiljö. Men att tro att en vinstbegränsning ensamt skulle leda resurserna rätt vore naivt. Det är viktigt att stoppa läckaget – men än viktigare är att säkerställa flödet. Lärarförbundet efterlyser därför en debatt om skolans resursfördelning och ersättningssystem.

Behovet av resursförstärkningar i skolan är stort. Lärarbristen är akut och utbildningssystemet är satt på prov. Trots att viktiga steg har tagits mot högre lärarlöner tjänar en lärare i genomsnitt 1 900 kronor mindre per månad än medelinkomsten för alla yrken. Jämför man med andra akademikeryrken, till exempel ekonom eller civilingenjör är skillnaden 10 000-15 000 kronor per månad. Alltså behövs det fortsatta investeringar för att mota lärarbristen och säkra lärarförsörjningen.

Det behövs också stora investeringar som förbättrar lärarnas möjligheter att fokusera på barnens och elevernas utveckling och det kollegiala samarbetet. Det behövs kompetensutveckling, lärarassistenter och socialpedagoger. Elevhälsan är i behov av förstärkning och stödet till skolledarna kan bli mycket bättre. För att inte tala om alla it-system som skulle behöva bytas ut och hållas uppdaterade.

Många skolor och förskolor har svårt att få ekonomin att gå ihop. Samtidigt har de sju största friskolekoncernerna (Academedia, Internationella Engelska skolan, Kunskapsskolan, Thoréngruppen, Praktiska gymnasiet, Jensen Education och Lärande i Sverige) en rörelsemarginal på åtta procent – nästan en miljard kronor. Hur kan det komma sig? Lärarförbundet har undersökt frågan och svaret är: Skolpengssystemet gör det möjligt.

Skolornas och förskolornas största kostnader är personalkostnaderna. Det är enkelt att öka intäkterna i förhållande till kostnaderna genom att i skolan fylla på klasserna, och i förskolan hålla nere andelen utbildad personal.

Ju fler elever som kan fyllas på i en skolklass, desto billigare blir läraren per elev. Den som fyller en klass med fler elever ökar intäkterna utan att kostnaderna ökar i motsvarande grad. Och den som tappar elever förlorar intäkter som inte kompenseras med minskade kostnader.

För att ta ett räkneexempel: I en kommun finns det sex klasser med 25 elever i varje. Det startar en fristående skola som lockar fem elever från varje klass. Den har en klasstorlek om 30 elever, medan det i de kommunala skolorna återstår 20 elever i varje klass. Konsekvensen

blir att de kommunala klasserna får 20 procent mindre resurser, trots att kostnaden för lärare inte minskar. Den fristående skolans klasser däremot får 20 procent mer, trots att kostnaderna inte är högre.

Kommunen lär därför behöva öka skolpengen för att finansiera de egna sex klasserna, vilket leder till att också skolpengen för den fristående skolan höjs. Låt oss anta en höjning med tio procent för att möta de ökande kostnaderna. Då får de kommunala klasserna 88 procent av de ursprungliga resurserna. Samtidigt får den fristående skolans klass 50 procent mer.

När Lärarförbundet har jämfört klasstorlekar talar allt för att detta är orsaken till att friskolekoncernerna kan göra stora vinster. Eftersom klassbegreppet inte är klart definierat har vi tagit fram sannolika delningstal för olika skolor. Oavsett vilka delningstal vi använder är koncernskolornas klasser större än både kommunala klasser och andra fristående skolors.

Det blir än tydligare när vi jämför antalet elever per lärare. Koncernskolorna har i genomsnitt 20 procent fler elever per lärare än de kommunala skolorna, samtidigt som övriga fristående skolor har färre elever per lärare än de kommunala skolorna. Den genomsnittliga fristående skolan ligger sju procentenheter över de kommunala skolorna i antalet elever per lärare, men skillnaden drivs helt och hållet av koncernskolorna.

I förskolan skapas vinsten genom att andelen utbildad personal minskas. Skillnaden mellan en genomsnittlig kommunal förskola och en genomsnittlig fristående förskola är att den fristående förskolan har en förskollärare färre på var sjätte heltidsanställd medarbetare (en förskola med två avdelningar). Löneskillnaden gör att den förskolan går med ett överskott om 100 000 kronor.

Ingen politiker som vill hålla kostnaderna nere borde vara nöjd med ett sådant system – som möjliggör för fristående skolor och förskolor att gå med stor vinst, samtidigt som det urholkar resurserna i de skolor och förskolor som inte systematiskt strävar efter vinstmaximering. Den per-capita-baserade förskole- och skolpengen är ingenting annat än ett teoretiskt ramverk som är irrelevant för hur förskolor och skolor bör finansieras.

Det är hög tid att slopa skolpengssystemet och ersätta det med ett system baserat på de faktiska kostnaderna för varje barn och elev, utifrån egen och skolans socioekonomi. I ett nytt ersättningssystem ska det heller inte vara möjligt att göra vinst genom att hålla nere antalet förskollärare eller fylla klasserna till bristningsgränsen.

Ytterligare en fördel med ett ersättnings-system baserat på faktiska kostnader är att skolans finansiering blir mer trögrörlig. En tillkommande eller bortfallande elev innebär inte att ekonomin ställs på ända. Det innebär också att relationen mellan hemmet och skolan kan bli mer samarbetsorienterad, i stället för att likna en kundleverantörsrelation.

En vinstbegränsning skulle kunna hindra pengar från att rinna ut ur systemet. Men det finns inga som helst garantier för att det skulle leda till högre lärarlöner, bättre kompetensutveckling, minskad arbetsbelastning eller stärkt elevhälsa. En vinstbegränsning skulle inte omfördela mellan skolor, minska elevsegregeringen eller säkerställa att det finns särskilt stöd. Det skulle heller inte hindra pengar från att bli

vinst i städbolag eller paviljongsuthyrningsföretag. Ett nytt ersättningssystem utformat efter de faktiska kostnaderna och behoven i förskolor och skolor skulle däremot öka chanserna att resurserna faktiskt går till sådant som stärker kvaliteten.

Dagens individbaserade skolsystem innebär att det är den som driver den mest ”effektiva” skolan som kan göra vinst – inte nödvändigtvis den som driver den bästa skolan. Skolpengen är måhända en god affär för friskolekoncernerna, men den är inte det för samhället. Det är hög tid att skrota det oekonomiska skolpengssystemet och i stället utforma ett system som stimulerar kvalitet i undervisningen och låter resurserna göra nytta.

Johanna Jaara Åstrand, ordförande Lärarförbundet”

DN TORSDAG 29 SEPTEMBER 2016

”Vi och MP vill fortsätta vårt samhällsbygge”

Socialdemokraterna vill fortsätta regera med Miljöpartiet efter valet 2018. Det beskedet ger statsminister Stefan Löfven i en DN-intervju. Han tycker att de gröna har visat en ”otrolig regeringsduglighet”. Nu ökar statsministern pressen på moderatledaren Anna Kinberg Batra att lämna klara besked i regeringsfrågan och om relationen till SD. ”Vi måste vara tydliga med vilket parti Sverigedemokraterna är. Det får aldrig någonsin i historien stå att det där visste vi inte riktigt, vilka de var”, säger Stefan Löfven.

Det är bara halvtid i mandatperioden men i svensk politik riktas blickarna redan mot nästa val. Rollerna är ombytta jämfört med tiden före valet 2014. Då var det dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt som anklagade oppositionen för att tiga om Sverigedemokraterna och ge luddiga besked om hur de ville styra landet.

Nu är det statsminister Stefan Löfven som uppmanar moderat-ledaren Anna Kinberg Batra att tala klarspråk om regeringsfrågan och om relationen till SD.

– Det måste tydliggöras. Är hon beredd att göra sig beroende? Den frågan är egentligen ganska enkel. Hur ser vi till att vi får en majoritet i Sveriges riksdag? Vi kommer aldrig att göra oss beroende av Sverigedemokraterna. Aldrig någonsin. Och gör man inte det måste man vara beredd att jobba över blockgränserna. Det är mitt val. Men

där hör jag inte tydligt från Moderaterna och Anna Kinberg Batra att de aldrig kommer att göra sig beroende av Sverigedemokraterna.

Stefan Löfven använder ofta liknelser om en utsträckt hand. Men i sitt kroppsspråk har han större fallenhet för att peka bestämt. Under intervjun med DN, på bottenplanet i regeringskansliet Rosenbad, händer det ofta att han knackar i bordet för att understryka olika ståndpunkter.

Både tonläget och gesterna blir skarpa när statsministern får se en bild på Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson.

– Den här mannen. Han gick in i Sverigedemokraterna när de fortfarande hade hakkorsflaggor på sina möten. Det valet gjorde han. Jag skulle aldrig någonsin ha kunnat göra det. Det är i grunden ett rasistiskt parti, med nazistiska rötter också. Det är bara så, säger Stefan Löfven.

– Vi måste vara tydliga med vilket parti Sverigedemokraterna är. Det får aldrig någonsin i historien stå att de där visste vi inte riktigt, vilka de var.

På måndag är det exakt två år sedan Stefan Löfven som nyvald statsminister presenterade den första koalitionsregeringen mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet. De båda rödgröna partierna har sagt att de kommer att gå till val som -enskilda partier 2018. Men Stefan Löfven svarar klart ja på frågan om han vill regera med Miljöpartiet - under nästa mandatperiod.

– Vi har påbörjat ett samhällsbygge som vi vill fortsätta. Att vi går till val som två partier, det tycker jag är högst naturligt. Men det är klart att vi vill göra det, säger han.

Inför valet 2014 ville ledningarna för Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte säga rent ut att de skulle bilda en koalition.

– Men nu sitter vi i en regering tillsammans. Däremot är båda våra två partier samarbetsinriktade. Vi vill hitta olika typer av samarbeten.

Miljöpartisterna har varit värdefulla för Socialdemokraterna?

– Titta på den resa som vi har gjort. Arbetslösheten sjunker, sysselsättningen går upp, vi har en bra tillväxt, många länder är avundsjuka på vår tillväxt. Vi exporterar bra. Vi ser att resurserna till skolan stärks. Nästa år är prognosen att -bostadsbyggandet har ökat med över 50 procent på tre år. Så när vi tittar på fakta och på vad som är gjort här så kan vi två partier säga att ja, vi är absolut inte nöjda, mycket återstår att göra, men vi har påbörjat en riktningsförändring.

Om du tittar på Miljöpartiet under de här två åren, vart har partiet tagit vägen?

– En otrolig regeringsduglighet. Det är inte lätt att komma in första gången i regeringen. Det här är ett parti som har visat sig vara moget att fatta väldigt, väldigt svåra beslut. Därför de vet också vad alternativet är, att det är etter värre. De har haft en tuff resa under våren, inget snack om det, men de står upp. De tänker fortsätta samhällsbygget.

Flyktingkrisen 2015 blev en hård prövning för det rödgröna samarbetet. Det dåvarande gröna språkröret Åsa Romson var nära tårarna när hon och Stefan Löfven i slutet av november förra året meddelade att regeringen skulle anpassa asylreglerna till EU:s miniminivå.

Sammantaget sökte sig 163 000 asylsökande till Sverige under 2015, merparten under årets fyra sista månader.

– Det är klart att det var en enorm anspänning på vårt samhälle. Vi kan inte komma tillbaka till en sådan situation. Det är därför som vi lägger så mycket resurser på att få till en överenskommelse i EU. Ska vi hjälpa många människor på riktigt, ja, då måste hela EU ta ett ansvar, säger Stefan Löfven.

Med perspektiv – kunde Sverige ha varit bättre förberett på krisen?

– När vi kom ur sommaren hade Migrationsverket sagt att det minskar nog något, och vi gör våra bedömningar utifrån myndighetens prognoser. Men däremot var det ju så att den förra regeringen hade ju inte byggt upp något system för mottagande över huvud taget, och inte för etablering heller. Det fanns ingenting. Där fick vi börja från scratch.

– Vi har gjort det. Jag tror att det var en enda natt som några fick sova ute i Malmö. Så det är en enorm framgång för Sverige.

Det fanns ett ansvar som den förra regeringen inte tog när det gällde kapaciteten?

– De hade ju infört så kallade -etableringslotsar. Arbetsförmedlingen fick säga – jag tror att det var våren 2015 – att ”nänä, det här måste vi sluta med” för att det hade lett inte minst till brottslig verksamhet. Det fanns till och med misstanke om att man värvade IS-anhängare via etableringslotsar. Det var deras helt misslyckade system.

”Mitt Europa bygger inte murar”, sa du på Medborgarplatsen i sep-tember förra året. Nu ligger Sveriges asylregler på EU:s miniminivå. De som då tycker att Sverige är med och bygger Europas murar, vad vill du säga till dem?

– Min poäng var precis det som jag sa, mitt Europa bygger inte -murar. Då får EU se till att ta ett gemensamt ansvar. Det har EU misslyckats med. Men det kan inte vi ikläda oss ansvaret för. Sverige har gjort en fantastisk insats. Att många andra länder inte gör det och inte tar sitt ansvar, det kan inte vi anklagas för.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson har sagt att tillfälliga uppehållstillstånd riskerar att försvåra etableringen – är det en bedömning som du delar?

– Det är många som gör den bedömningen. Men det spelar ingen roll. I just det här skedet måste vi se till att ha samma regler som alla andra. Det är vi överens om. Man kan jobba med etablering i en sådan -situation.

Hon har också sagt att ”de här asylreglerna som Sverige har nu, det måste vara en tillfällig lagstiftning”. Håller du med?

– Vi har infört dem tillfälligt, ja. Vi ska ha en översyn efter två år. Så ska vi se om det krävs att de gäller i tre år. Och efter tre år ska det vara något annat, ja.

En annan socialdemokrat, LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson, har sagt att han inte ser någon väg tillbaka till mer generösa asylregler.- Ser han rätt eller fel?

– De är tillfälliga. De har införts som tillfälliga. Då kan de inte vara något annat. Men sedan är det så också att det pågår en politisk - process i EU och en på global nivå där UNHCR har ett mandat att se över den globala policyn och reglerna för flyktingpolitik. De europeiska diskussionerna och de globala diskussionerna kommer att ha betydelse också för svensk lagstiftning.

Men den svenska regeringen måste ju ha en linje och är linjen att vi ska ha permanenta uppehållstillstånd eller tillfälliga uppehållstillstånd på sikt?

– Linjen är vi ska stå upp för asylrätten och ha en ordnad, reglerad migration. Människor som får sin asyl beviljad ska ha en så snabb etablering som möjligt. Men jag vill inte gå in i detalj på hur lagstiftningen ska se ut eftersom det pågår diskussioner både i EU och globalt.

Kan vi ha mer generösa regler än EU?

– Jag vill inte gå in på vad vi kommer att landa i. Lagen som vi har nu är tillfällig. Sedan måste vi se resultaten av diskussionen i EU och FN.

Rimligen kommer det här att komma upp på er partikongress nästa år. Vad kommer partiledningen att ha för linje då?

– Vi håller på med kongressförberedelserna och vi har inte ens sett motionerna. Men i den riktningen att vi ska stå upp för asylrätten. Men det här är inte bara frågan om hur många Sverige kan hjälpa. Det måste också finnas ett ansvar på EU-nivå.

I augusti i år besökte Stefan Löfven flyktinglägret Zaatari i Jordanien. Tillfälligt hem för 80 000 flyktingar från Syrien.

– När de började komma dit fanns ingenting där. Så kommer 40 bussar varje natt och så bygger man upp det här samhället. Det är en tuff situation för människor att vara på flykt, men det fungerar hyggligt, man har någonstans att bo, tak över huvudet, vatten, mat. Nu är nästa steg att se till att de kan arbeta och att barnen kan gå i skolan, säger han.

En slutsats från resan är att det internationella samfundet måste göra mer för att stödja länderna i närområdet.

– Jordanien, Turkiet, Libanon. De måste få ett mycket bättre internationellt stöd, säger Stefan Löfven.

Har vi haft för lite fokus på närområdet?

– Nej, även där är ju Sverige en förebild. Vi är ett av få länder som lever upp till FN:s mål om biståndet. Jimmie Åkesson pratar om att vi måste hjälpa till i närområdet. Herregud, det har vi gjort i decennier.

Frågan är bara: Hur kan vi göra mer? Och inte bara Sverige, utan här ligger också ett internationellt ansvar.

Oavsett vad som händer med migrationspolitiken väntar stora utmaningar. För det första med att avvisa eller utvisa dem som fått avslag på sina ansökningar. För det andra att ordna etableringen för dem som får stanna.

– Jag har svårt att se det här när några beskriver dem som kommer hit som en enda grå massa, säger Stefan Löfven.

– Här har vi stor del människor som kommer med hög utbildning. De är läkare, de är ingenjörer, de är sjuksköterskor, de är dataexperter. Det är klart att de kan etablera sig snabbare. Sedan har du några med yrkeskunskaper. Det kan vara svetsare, det kan vara bilmekaniker. Det kan också gå hyggligt snabbt. Sedan har du några stycken som har väldigt låg utbildning, kanske ingen alls. De behöver en längre väg.

Nu säger du ”några stycken”. Men är inte sanningen att ganska många är lågutbildade?

– Titta på dem som inte har gymnasieutbildning och är över 39 år, som exempel. De beräknas i år och tre år framåt vara 25 000. Det kan man tycka är väldigt mycket, men det utgör ungefär en halv procent av arbetskraften. De behöver mer stöd och mer utbildningsmöjligheter och praktikplatser. Men när vi nu säger till våra statliga företag att de får lov skaka fram motsvarande 5 000 praktikplatser, ja, då får det privata näringslivet också titta. 25 000 är inte omöjligt. Sedan får vi se de andra som en mycket snabb tillgång.

Ni har också ett mycket tufft jobbmål (EU:s lägsta arbetslöshet år 2020). Hur påverkas möjligheten att nå det av migrationskrisen?

– Det blir svårare. Men titta på hur arbetslösheten faktiskt gått ned från 8 procent. Nu är vi på strax under 7 procent, ungefär 6,8 procent. Prognosen för nästa år är 6,3 procent. Det är inte omöjligt.

Men prognosen för 2020 är ju 6,2 procent. Det kommer inte att vara EU:s lägsta arbetslöshet.

– Det är prognosen med de åtgärder som är vidtagna nu, ja. Men om vi kommer till 6,3 procent 2017 så kan vi mycket väl komma under 6 procent 2018. Jag är fullt införstådd med att det kan hända saker i vår omvärld och vår egen ekonomi som gör det svårare. Men det går inte från början att säga att det här är omöjligt. Här är det vår egen -politik som avgör.

Och då ska man inte fastna i finansdepartementets prognoser?

– Nej, det är många prognoser man inte ska fastna i, utan man får titta på verkligheten. Mitt uppdrag till regeringen, inklusive finansministern, är att se att vi fortsätter den här vägen nedåt. Det är ett gnetande. Det är bara att gneta på.

Sammanhållningen i Sverige. Hur påverkas den av migrationskrisen?

– Den påverkas inte automatiskt utan det avgörs av hur vi sköter det här nu. Om vi sköter det så som vi brukar göra, enligt den svenska

modellen, då gäller att alla som kan ska bidra och arbeta. Det innebär att vi måste etablera människor så snabbt som möjligt. Och vi måste starta insatserna så tidigt som möjligt. Språkutbildning. Samhällsinformation. Kompetenskartläggning. Validering. Utbildning. Och så vidare. Vi har skyldigheten att bidra för alla, men också rättigheter till alla.

– Men om vi skulle, som några borgerliga föreslår, ha vissa löner för att man kommer någon annanstans ifrån och att man inte ska ha tillgång till generell välfärd som vi andra har, då splittrar vi samhället, då klyver vi samhället. Det ska vi inte göra. Den generella välfärden och den svenska modellen har genom historien visat sig vara väldigt effektiva och framgångsrika och därför ska vi fortsätta med dem.

De här förslagen om lägstalöner kommer ju från partier som du säger att du gärna vill samarbeta med. Varför ska du göra det om de hotar den svenska modellen?

– Men så har det ju alltid sett ut, att politiska partier har olika förslag. Genom åren och genom decennier. Man hittar kompromisser till slut. Vi har ju faktiskt slutit 15 blocköverskridande överenskommelser i den här regeringen tillsammans med borgerliga partier i lite olika konstellationer. Det är klart att man börjar i olika ändar när man diskuterar.

Man hör ofta i borgerligheten, och det har du hört massor av gånger, att ”han skäller på dem som han vill samarbeta med”.

– Och de skäller aldrig på mig? De är alltid snälla? De är alltid fina? Men de vill ju inte samarbeta med dig.

– Jo, men vi har ju gjort 15 överenskommelser. Och det är inga små överenskommelser. Det är energin, det är försvaret, det är för Sverige jätteviktiga överenskommelser, där vi tillsammans har tagit ett ansvar. Det är ju inget nytt att vi har en -politisk debatt där argumenten -möter varandra. Men sedan innebär inte det att man sätter sig i var sitt hörn och bara surar. Vi har ett ansvar, vi som är folkvalda, för människorna och medborgarna i vårt land, i att landet ska ta sig framåt.

Det är värt att notera att regeringen och alliansen inte är helt överens om summan av kompromisserna. Moderaterna hävdar att det finns sex uppgörelser som går utanför det vardagliga parlamentariska arbetet, medan regeringen räknar in till exempel överenskommelser om presstödet och insatserna i Mali och Irak.

Ingen räknar med decemberöverenskommelsen om minoritetsstyre. Den sprack med besked i oktober förra året. Då föll även Socialdemokraternas löfte om att låta största block i riksdagen regera efter nästa val. Nyligen berättade Stefan Löfven i SvD att han kan sitta kvar även om alliansen blir större än de rödgröna.

– Om de fyra borgerliga säger att ”vi vill tillsammans med Sverigedemokraterna styra landet och vi har en majoritet”, då är det klart att jag inte sitter kvar. Men i ett oklart läge ser jag ingen anledning att man ska börja med att avgå. Då får man hantera det i riksdagen, så som det är tänkt, med en omröstning. Där jag precis som hösten 2014 kommer att sträcka ut en hand. Det behöver inte alltid innebära att man sitter i regering tillsammans, man kan hitta andra samarbetsformer också, säger han till DN.

Var det rätt av Fredrik Reinfeldt att avgå på valnatten 2014?

– Alla får göra sitt val. Det blir naturligtvis ett vakuum om partiordföranden och statsministern säger att ”nu går jag”. Men jag känner inte till hans bevekelsegrunder.

Den kritik som kommit mot ditt besked är ju att du inte skulle ta hänsyn till valresultatet.

– Jo, det är klart att jag gör. Om det visar sig att det finns en annan majoritet i parlamentet så är det klart att jag följer demokratin. Men mitt svar var om jag avgår automatiskt på valnatten om det är så att det är ett oklart parlamentariskt läge. Nej, det finns ingen anledning.

Gäller det fortfarande att Liberalerna och Centerpartiet är de partier som du i första hand vill samarbeta med på andra sidan blockgränsen?

– Som det nu håller på att utveckla sig med Sverigedemokraterna så tror jag ju det, ja. Det innebär inte att vi utesluter samarbete med de två andra. Vi har bevisligen också gjort överenskommelser tillsammans med dem. Men när nu Moderaterna och KD svajar i sin syn på Sverigedemokraterna och hur de ser möjligheter att göra sig beroende av Sverigedemokraterna, då blir det ju så. Då har jag så svårt att se att Liberalernas väljare eller Centerpartiets väljare skulle acceptera att man bildar regering och gör sig beroende av Sverigedemokraterna.

Uppfattar du att Centerpartiet och Liberalerna är mindre höger i ekonomisk politik än Moderaterna?

– Jag konstaterar att Annie Lööf själv säger att hon noterar högervridningen hos Moderaterna. Det är väl ett bevis om något om man inom alliansen konstaterar att det är så.

I flera länder har man löst detta med att Socialdemokraterna och motsvarigheten till Moderaterna samarbetar. Vad säger du om det?

– Samarbeta, ja, och det har vi bevisligen gjort. Däremot att sitta i samma regering … Jag har sagt så här tidigare, att man aldrig ska utesluta det. Sverige kan hamna i en situation där vi behöver det också. Men å andra sidan får man säga att vi hoppas att Sverige -inte hamnar i en så svår situation.

Du har ju sträckt ut handen till Liberalerna många gånger. Vad talar för att Jan Björklund fattar den?

– Det finns en stark socialliberal kraft i Liberalerna. Och Jan Björklund är en skicklig politiker.

Det är ju nästan alltid Liberalerna som hoppar av förhandlingar.

– Han har hoppat av ett antal gånger, ja. Det är klart att inom -alliansen finns det också naturligtvis ett spel. Vem ska växa? Nu ligger Liberalerna på förhållandevis låga nivåer. Det kan ju hända att det har att göra med det.

Börjar det bli dags att ge upp hoppet?

– Nej, nej. Man ska aldrig ge upp hoppet.

Till någon som kanske ger dig mer hopp – Annie Lööf.

– En väldigt stark partiledare som utan tvekan har en stark position i sitt parti och är stark som person. Jag är uppvuxen på landet och uppe i Norrland. Där är Socialdemokratin och Centerpartiet rätt lika. Det finns en folkrörelsebakgrund som tilltalar mig.

Nu säger hon att de ska gå mot mitten.

– Det är bra, det behövs ju. Det stärker den politiken i stället för ytterligheterna.

Är Centerpartiet er bästa chans bland de borgerliga?

– Vi vill fortsätta samhällsbygget som vi har påbörjat med Miljöpartiet. Det är klart att vi går till val som enskilda partier. Det kommer nog de andra också att göra, fast det inte blir lika stora rubriker när man konstaterar det. Men efter -valet, och även fram till valet, så vill vi söka samarbete i olika frågor.

Hur ser du på risken att du tvingar allianspartierna att förhandla med Sverigedemokraterna?

– Nej, nej, nej. Det är ingen som tvingar. Det är deras eget val.

Hur tolkar du det höga stödet för Sverigedemokraterna?

– Jag har åkt land och rike runt i många år. Som IF Metalls ordförande. Som partiordförande. Det är klart att jag har märkt av den oro som folk känner. När klyftorna växer. När du känner att du inte får rätt utbildning för att komma vidare. Du blir kvar i långtidsarbetslöshet. Du har en bostadssegregation som är allvarlig. Du blir orolig för barnens skolgång. När den oron blir för stor är det lätt att attraheras av någon som kommer med det enkla svaret. Det är bara att titta i USA nu med presidentvalskampanjen. Någon kommer in och säger ”jag har ett enkelt svar”. Det är bara snabba repliker som på något vis rider på rädslan och osäkerheten och splittringen.

Är nationalism nödvändigtvis något ont?

– Nej, det behöver det inte vara. Jag tror att det var Olof Palme som sa att för att vara en bra internationalist så behöver du också ha rätt känsla för ditt eget land. Det är något annat än att isolera sig och tro att det är som förr. Du måste ta in och förstå omvärlden. Och inte tro att du är förmer, att vi är några -högre stående individer än andra.

Men det finns en nationell stolthet som ...

– Absolut! Jag är alltid lika stolt när jag är ute runt om i världen och man börjar med att spela ”Du gamla, du fria”.

Vad är det som du är stolt över?

– Vad Sverige kännetecknas av. Jag har mött så många statschefer och regeringschefer runtom i världen som tycker att ”ja, Sverige, ni har något att vara stolta över”. Inte minst den generella välfärden. Här är

människor relativt jämlika. Vi har också för stor ojämlikhet, vi har också våra brister, men relativt andra länder har vi kommit rätt långt.

Stefan Löfven har aldrig dolt att han ser ett värde på hemmaplan i att lyfta Sverige som internationell förebild. Nyligen besökte han New York för att bland annat lansera initiativet Global Deal, ett handslag för bättre villkor på globala arbetsmarknader. Han var också med-arrangör till ett flyktingtoppmöte med bland andra USA:s president Barack Obama.

Vid årsskiftet tar Sverige plats i FN:s säkerhetsråd. Mitt i storpolitiken, i en turbulent tid.

– I Syrien ser vi nu ett fruktansvärt mördande av civila människor där den egna regimen och al-Assad naturligtvis är ytterst ansvariga. Man undrar vilket land han tänker sig att regera, vad som blir kvar. Döda människor, ruiner, säger Stefan Löfven.

På andra sidan Atlanten kämpar republikanen Donald Trump mot demokraten Hillary Clinton om presidentposten. Stefan Löfven följer de nattliga tv-duellerna.

– Hittills så är det ju en man som spelar på motsättningar. Hat, vill jag nästan påstå. Underblåser klyftor och spänningar. Jag är lite förvånad över att det har gått så långt, det måste jag säga.

Vad händer om han blir president?

– Vi måste alltid försöka att ha så professionella och goda relationer till USA som möjligt. Men för hela världen blir det en annan miljö med Trump, om han skulle vinna. Men nu tror jag att Clinton vinner.

I två år har Stefan Löfven styrt -Sverige. Om han ska nämna en enda dag som stannat i minnet, blir det en brådstörtad inrikesresa i oktober förra året.

– Att åka till Trollhättan. Precis efter attacken på barn och vuxna, där också ett barn dog. Barn i skolan ska kunna känna trygghet och lust och glädje. Och så kommer en sådan där attack. Jag åkte till skolan och då var det en brottsplats och avstängt, men vi stod utanför. Där stod massor av människor som undrade vad som hänt, naturligtvis i chock, men de sökte också en trygghet och gemenskap hos varandra. Det var en väldigt stark upp-levelse.

Karin Eriksson karin.eriksson@dn.se “

“**Artikeln i tre punkter.**

Regeringsfrågan: Stefan Löfven skärper tonen om SD och kräver tydligt besked i regeringsfrågan från Moderaterna. Han ger besked att Socialdemokraterna vill fortsätta regera med Miljöpartiet och berömmer också Centerpartiets ambitioner att gå mot mitten.

Flyktingkrisen: Statsministern riktar skarp kritik mot alliansregeringen för hur migrationspolitiken hanterades under förra regeringen. Sam-tidigt vägrar han ge besked om Sverige kan gå tillbaka till mer gene-rösa asylregler, med hänvisning till diskussionerna i EU och FN.

Jobbmålet: Stefan Löfven vägrar ge upp visionen om EU:s lägsta arbetslöshet år 2020, trots att finansdepartementets bedömning visar att det blir svårt. ”Det är många prognoser man inte ska fastna i, utan man får titta på verkligheten”, säger han.

Tid för intervju: Kl 08.00 den 26 september.

Plats: Strömsalen i regeringskansliet Rosenbad.

Detta har hänt.

2014

2 okt. Riksdagen utser Stefan Löfven till ny statsminister.

3 okt. Stefan Löfven presenterar sin nya regering – den första S-MP-koalitionen.

30 okt. Sverige erkänner Palestina.

3 dec. Budgeten faller. -Regeringskrisen är ett faktum. Löfven meddelar att han tänker utlysa extraval.

18 dec. Bygget av Förbifart Stockholm återupptas.

27 dec. Sex partier presenterar decemberöverenskommelsen om former för minoritetsstyre. Extravalet är avblåst.

2015

11 feb. Regeringen och alliansen gör upp om betygen.

5 mars. Regeringen tillsätter en utredning om vinster i välfärden.

9 mars. Margot Wallström förbjuds tala inför Arabförbundet. Det formella motivet är hennes kritik mot Saudiarabien. Kort därpå säger Sverige upp det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien. En diplomatisk kris bryter ut.

27 mars. Löfven reser till Kina och träffar president Xi Jinping.

28 mars. Besked att Saudiarabiens ambassadör återvänder till Stockholm.

15 april. Finansminister Magdalena Andersson presenterar vårbudgeten med höjd a-kassa, mer pengar till äldreomsorg och skolsatsningar.

17 april. Regeringen gör upp med M, C och KD om pengar till försvaret.

29 maj. S-kongress i Västerås.

16 jun. Vårbudgeten klubbas. Två moderata ledamöter trotsar öppet decemberöverenskommelsen.

5 sep. Blocköverskridande uppgörelse om amorteringskrav.

9 okt. Decemberöverenskommelsen spricker på Kristdemokraternas riksting.

22 okt. Grundskolan Kronan i Trollhättan utsätts för en rasistattack. En elevassistent avlider på plats, en elev och en lärare avlider på sjukhus av sina skador. Mördaren Anton Lundin Pettersson skjuts till döds av polisen.

23 okt. Regeringen gör upp med allianspartierna om migrationen. Tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel. Alla kommuner blir skyldiga att ta emot flyktingar.

11 nov. Sverige inför gränskontroller.

13 nov. Paris skakas av en serie terrorattentat.

24 nov. Regeringen meddelar att Sverige ska lägga asylreglerna på EU:s miniminivå med bland annat begränsningar i rätten till anhörig-invandring. Dessutom utökas id-kontrollerna.

10 december. Regeringen och alliansen gör upp om åtgärder mot terrorism.

2016

18 april. MP:s svarta dag. Bostadsminister Mehmet Kaplan avgår. Vattenfall meddelar att den tyska brunkolsverksamheten säljs.

25 maj. Regeringsombildning. MP:s nya språkrör Isabella Lövin blir vice statsminister, Karolina Skog (MP) miljöminister och Peter Eriksson (MP) bostadsminister. Ann Linde (S) blir EU-minister. Energiminister Ibrahim Baylan (S) blir även samordningsminister. Framtidsminister Kristina Persson (S) lämnar regeringen.

10 juni. S, MP, M, KD och C gör upp om energin.

21 juni. Riksdagen klubbar de nya asylreglerna, med stöd av S, MP, M och SD. Fyra från MP trotsar partilinjen och röstar nej tillsammans med C, V och en L-ledamot. Övriga i L samt KD lägger ned rösterna.

23 juni. Storbritannien röstar för Brexit, att begära utträde ur EU.

28 juni. Sverige väljs in i FN:s säkerhetsråd för åren 2017–2018.

30 juni. Regeringen enas med V och allianspartierna om ett nytt finanspolitiskt ramverk.

15 aug. Gymnasie- och kunskapslyftsminister Aida Hadzialic (S) avgår efter att ha fastnat i en poliskontroll med alkohol i blodet. Hon efter-träds av Anna Ekström.

20 sep. Regeringen presenterar budgeten för 2017: skattehöjningar och extrapengar till kommunerna, flyktingmottagandet, järnvägarna och klimatfrågan.

Viktiga datum. Hållpunkter för politikhösten

3 oktober. Två år sedan S-MP-regeringen tillträdde.

5 oktober. Allmänna motionstiden går ut. Sista dagen för oppositionen att lägga sina budgetförslag.

12 oktober. Partiledardebatt i riksdagen.

13 oktober. Debatt om det säkerhetspolitiska läget.

Statsministerns frågestund.

29–30 oktober. Sverigedemokraternas kommun- och landstingsdagar i Västerås.

12–13 november. Miljöpartiets kommundagar i -Sundsvall.

17 november. Statsministerns frågestund.

Fakta. Uppgörelser över blockgränsen

Föräldraförsäkringen

Avskaffa vårdnadsbidraget

Betygen

Försvaret

Elcertifikaten

Presstödet

Vapenexporten

Amorteringskraven

Irak-insatserna

Mali-insatserna

Migrationsöverenskommelsen

Terrorismbekämpning

Klimatpolitiskt ramverk

Energiöverenskommelsen

Överskottsmålet...

Fotnot: Detta är regeringens lista. M räknar med sex överenskommelser: Betyg, försvar, migration, energi, överskottsmål och terror. Övriga uppgörelser betraktas som normalt riksdagsarbete i utskotten.

Fakta. Stefan Löfven

Född: 21 juli 1957 i Stockholm. -Uppvuxen i fosterhem i Sollefteå.

Familj: Hustrun Ulla, bonusbarn och bonusbarnbarn.

Bor: Sagerska palatset i Stockholm. Sommar-ställe i Örnsköldsvik.

Karriär: Hoppade av soci-alhögskolan -och blev svetsare på Hägglunds i Örnsköldsvik 1979.

Ombudsman på IF Metall 1995.

Förbundsordförande för IF Metall från 2006.

Socialdemokratisk partiledare från januari 2012.

Statsminister sedan oktober 2014. “

DN SÖNDAG 2 OKTOBER 2016

”Regeringen lägger ut politiken på ämbetsverk”

“ Jämställdhetsmyndighet. Vad som sker när myndigheter med i huvudsak ideologiproduktion som uppgift inrättas är att man skapar ett slags statliga lobbyorganisationer. Följden blir att det är generaldirektörer och deras medhjälpare som utformar politiken vilket får betydande konsekvenser för det demokratiska systemet, skriver Bo Rothstein.

Det går naturligtvis inte att vara emot regeringens förslag att inrätta en jämställdhetsmyndighet, det skulle vara som att man var motståndare till ett jämställt samhälle. Genom att inrätta ett nytt ämbetsverk med uppgift att samordna och styra detta politikområde anser sig den sittande regeringen visa handlingskraft och ökade ambitioner om detta område. Även om Sverige i internationella jämförelser brukar framhållas som ett av världens mest jämställda länder finns det åtskilligt kvar att göra innan vi kan anse att vi uppnått de mål som satts.

Tittar man närmare på utredningen och vad som sagts från regeringskansliet så är det emellertid tämligen oklart vad det är för faktiska uppgifter som detta nya ämbetsverk skall genomföra. Utredningen bakom förslaget talar i mycket allmänna ordalag om samordning, långsiktighet, integrering och om att samla kunskap och kompetens. Man framhåller också att ”en ny myndighet med egen myndighetschef skänker också arbetet med jämställdhet större tyngd och auktoritet”.

I den förvaltningspolitiska modell som internationellt utmärkt Sverige (och Finland) har tanken varit att ansvaret för att utföra den politik som riksdag och regering beslutat ålagts relativt självständiga ämbetsverk. Därmed har vi etablerat en åtskillnad mellan utformningen av politiken och en genomförande förvaltningsapparat som i ett internationellt perspektiv visat sig vara framgångsrik. Från omkring 1990 uppstår emellertid en tämligen ny typ av ämbetsverk. Vad som utmärkt dessa är att de inte haft någon mera materiell verksamhet att utföra. Istället har dessa i stor utsträckning haft ideologiska uppgifter. Så fick vi till exempel Glesbygdsverket vars dåvarande generaldirektör såg som sin uppgift att skapa en folkrörelse för landsbygdens intressen. Som ett brev på posten kom det efter ett antal år krav från en grupp socialdemokratiska riksdagsmän om att man också behövde ett Storstadsverk för att driva storstädernas intressen. Hade detta genomförts så skulle det ha inneburit att den politiska kampen inom detta område skulle ha utspelats generaldirektörerna emellan. Andra exempel är Ungdomsstyrelsen, Djurskyddsmyndigheten, Nationella sekretariatet för genusforskning, Finanspolitiska rådet och Barnombudsmannen.

Vad som sker när myndigheter med i huvudsak ideologiproduktion som uppgift inrättas är att man skapar ett slags statliga lobbyorganisationer som dels ser som uppgift att påverka politikerna i riksdag och regering, dels att påverka den allmänna opinionen. Så skriver utredningen som föreslagit den nya jämställdhetsmyndigheten att ett motiv för detta är att man inte är nöjd med hur regeringen hållit samman och drivit jämställdhetsfrågorna. Myndigheten behövs enligt utredningen främst för att driva på regeringen i detta arbete, inte så mycket för att utföra en av riksdag och regering utformad politik.

Om man på detta sätt förstatligar utformningen av politikens ideologiska innehåll så kan det få betydande konsekvenser. För det första kortsluter man i viss mån det demokratiska systemet. Enkelt uttryckt betyder demokrati att staten skall göra som folket vill. Införandet av myndigheter som i huvudsak har opinionsbildning på agendan innebär i stället att man inför principen att folket skall tänka och göra som staten vill. Generaldirektörer och deras medhjälpare blir de som utformar politiken och därefter får den förankrad i regeringskansliet, varefter regeringen lägger förslagen till riksdagen och där till slut de politiska partierna och riksdagsmännen får den otacksamma uppgiften att söka förankra detta hos väljarkåren. Man kan säga att med detta system får vi den parlamentariska demokratin att snurra baklänges. Det är inte genom folklig mobilisering eller ur det civila samhällets organisationer och inte heller från några fristående opinionsbildare som nya idéer i politiken växer fram för att i den demokratisk process omvandlas till konkreta beslut av riksdag och regering och sedan genomföras av oväldiga tjänstemän. I stället är det ämbetsmän och experter i dessa statligt organiserade lobbyorganisationer som driver systemet.

En annan effekt är att vi med inrättandet av dessa ideologiska statsapparater riskerar att få en alltmer politiserad och politiserande offentlig förvaltning. Ett centralt resultat från forskningen om vad som utmärker länder med låg korruption och hög kvalitet i de offentliga institutionerna är att man lyckats hålla tillbaka en politisering av de offentliga myndigheterna genom att mera strikt hålla sig till en meritbaserad rekrytering och befordring av offentliga tjänstemän. Det bär syn för sägen att paraplyorganisationen Sveriges Kvinnolobby, som var snabbt ute och stödde förslaget om en jämställdhetsmyndighet, hade som första punkt på sin kravlista att myndigheten skulle placeras ”centralt i Stockholm”. Månhända hoppas man på jobb.

En annan effekt av denna förstatligade opinionsbildning är att de politiska partierna, folkrörelser och det civila samhällets organisationer riskerar att förtvina. Varför skall man på frivillig grund engagera sig i denna typ av organisationer när man kan få mycket mer att säga till om vad gäller utformningen av politiken inom det område man är intresserad av genom att bli betald tjänsteman? Många av dessa organisationer, som vi allmänt betraktar som grundbultarna i den svenska demokratin, har redan i dag stora svårigheter med att engagera folk och skapa nya visioner om samhällets utveckling. Om dessa organisationers huvudsakliga uppgift reduceras till att hos medlemmarna förankra den politik som ämbetsverken driver kan man väl förstå problemen med att engagera medborgarna.

Det är för mig ingen tvekan om att det finns mycket att göra inom det jämställdhetspolitiska området. Själv förvånas jag över att man i ”världens mest jämställda land” fortsatt kan ha kaos inom förlossningsvården på många ställen, de skamlöst låga lönerna inom de delar av den offentliga sektorn där många kvinnor arbetar, (sjuksköterskor, barnmorskor, lärare) och de ofta uteblivna höjningarna av barnbidragen och underhållsbidragen som väldigt många ensamstående mödrar är beroende av.

Men detta är saker som, till skillnad från ett nytt ämbetsverk, kostar stora pengar att åtgärda. Var det någon som sa ”symbolpolitik”?

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid universitetet i Oxford “

DN MÅNDAG 3 OKTOBER 2016

”Plötsligt hände något när Kinberg Batra började tycka som jag”

“ Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson vill tvinga Moderatledaren Kinberg Batra till samarbete. Men han medger samtidigt att det finns en djup misstro inom SD mot M:s helomvändning. Åkesson säger att KD-ledaren Ebba Busch Thor står ”ideologiskt nära” och att Jan Björklund tillhör den ”sunda falangen” i Liberalerna. Nu vill SD vässa integrationspolitiken. ”Vi har varit jättebra på att kritisera de andra partierna. Men vi har ju inte i lika hög grad avkrävts svar på hur vi går vidare”, säger Åkesson.

Det blev många dramatiska presskonferenser under flyktingkrisen hösten 2015. En av dem iscensattes av Sverigedemokraterna, som meddelade att partiet hade gett upp hoppet om att påverka de andra partierna i riksdagen. Därför uppmanades SD-ledamöterna att gå ut på gator och torg för att kampanja för en folkomröstning om invandringen.

Nästan ett år senare tar Jimmie Åkesson emot DN – på arbetsrummet i riksdagen. Kampanjen går uppenbart på sparlåga. Men han tycker ändå att den var väldigt lyckad internt.

– Dels var det ett sätt att lyfta frågan, ett väldigt enkelt sätt för vårt eget folk att kommunicera. Det är lätt att argumentera utifrån att vi ska ha en folkomröstning, säger Jimmie Åkesson.

Men driver ni fortfarande kravet?

– Jaja. Det har vi väl alltid gjort i någon mening.

Vad är det ni ska rösta om?

– Det var lite olika diskussioner om det. Huruvida vi då ska rösta om någon allmän generell hållning eller ett konkret lagförslag eller om man ska rösta om vi ska ha asylinvandring till Sverige när det inte är första asylland. Frågan får man väl formulera i andra hand.

Men hur stort stöd har den här kampanjen?

– Jag måste säga att jag har ju dålig koll på det. Vi hade ganska bra koll de första veckorna. Det är några hundra tusen som har skrivit under i alla fall.

Det låter lite som om den ligger på is?

– Nu gör den säkert det. Det är inget jag följer längre.

Ni skulle arbeta utomparlamentariskt, meddelade ni på en ganska dramatisk pressträff. Vad hände med det?

– Vi har fått mycket smuts för att vi struntade i riksdagsarbetet. Jag tror inte att vi har missat någonting i riksdagen. Däremot har vi sagt att vi inte ska sitta mer i riksdagshuset än nödvändigt.

Vad gäller för riksdagsledamöterna nu – ska de vara på plats?

– Ja, de är här i samband med voteringar och utskottsmöten och när de har andra sammanträden och när man behöver vara här. Det blev väldigt dramatiskt det där, att nu ska alla åka härifrån och göra andra saker i stället. Men riktigt så var det inte.

Ni har varit där när det har varit dags att trycka på knapparna?

– Ja, de allra flesta har varit det. Men sedan har det ju också svängt ganska snabbt efter det.

Då gick väl lite luften ur?

– Ja, det gjorde det ju faktiskt.

Vad var det som hände i svensk politik förra hösten?

– Det som hände var ju att vi fick ett ännu större migrationskaos än någonsin. Det fick konsekvenser för politiken. Det var inget nytt, men det blev mycket mer av det som vi har varnat för länge, just att invandringen har varit väldigt stor under väldigt lång tid.

Vad blev den enskilt viktigaste förändringen av asylpolitiken?

-– Det har vi egentligen inte sett konsekvenserna av riktigt än. Lagen är ju nästan precis på plats. Men bara signalerna som debatten sände har ju fått den konsekvensen att färre kommer hit. Åtminstone som det ser ut just nu. Och det är ju det som vi har pratat om hela tiden. Alla har sagt att ”signalpolitik har ju ingen som helst betydelse, det är omöjligt att minska asylinvandringen”. Och sedan börjar vi bara prata om det, och så minskar asyltrycket enormt mycket.

Jimmie Åkesson lutar sig fram i lädersoffan.

Han har sällan framstått som så avslappnad i en intervjusituation som när han får diskutera de andra partiernas agerande under flyktingkrisen.

Moderaternas partisekreterare Tomas Tobé får en särskild släng.

– Det var någon journalist eller bloggare som gjorde en Tomas Tobé-exposé, kan man väl kalla det för – ”vad sa han förra veckan och vad säger han den här veckan”? Det blir ganska humoristiskt, när man å ena sidan säger att ”det här är helt omöjligt och så här kan vi absolut inte göra och vi står upp för det här”, och sedan säger precis tvärtom en vecka senare, säger Jimmie Åkesson.

Sverigedemokraterna vill fortfarande gå längre än andra partier.

– Vår långsiktiga utgångspunkt är att vi måste ha en nollvision för asylinvandring. Vi ska inte ha den typen av flyktingpolitik som vi har haft, där man utgår från att människor har rätt att söka sig hit och bosätta sig här mer eller mindre permanent. Vi ska i första hand hjälpa på plats och vi ska ha ett kvotflyktingsystem genom FN som fungerar. Då får vi en reglerad invandring.

Ni säger i ert principprogram att ni står upp för asylrätten (den exakta formuleringen är att ”Sverigedemokraterna värnar om asylrätten”). Vad är det då ni står upp för?

– Det är lite oklart, faktiskt. Jag måste säga det. Och det gäller väl egentligen alla i dag. Asylrätten tillkom ju utifrån hur det såg ut efter andra världskriget. Den är över huvud taget inte anpassad efter hur det ser ut i dag i världen och är väl inte riktigt tillämpbar heller. Och det är det som har fått konsekvenser i hela EU och i stora delar av de här krisområdenas närhet. Principen om första asylland och att man har rätt att söka asyl fungerar inte när du har miljoner människor som söker sig från en del av världen till en annan och nästan alla vill komma till Sverige eller Tyskland.

Men att stå upp för asylrätten, blir det bara tomma ord då?

– Man har rätt att söka asyl men man har inte rätt att välja vilket land som man ska söka asyl i. Man har rätt att söka asyl i första säkra land. Det är klart att jag står upp för det.

Men det första säkra landet kommer i princip aldrig att vara Sverige?

– Det vet vi ju inte.

Men inte så länge vi inte har krig i vårt närområde?

– Nej, så är det ju. Och då kan vi i stället tillämpa kvotflyktingsystem och hjälp på plats i närområdet och så.

Det fanns ju en annan sida av flyktingkrisen. Och det var alla männi-skor som engagerade sig, som i ”Refugees welcome”. Hur ser du på deras insatser?

– Det hänger väl lite ihop med den mediala agendan att man lyfter fram dem. Hur många de var och exakt vad de gjorde har jag dålig koll på. Det är väl bra att människor engagerar sig. Men jag kan ju tycka att man kanske i någon mening kan engagera sig i något som faktiskt förändrar världen i stället för just det där.

En som lovprisat engagemanget är ju kungen. I DN i somras sa han att ”jag tycker att man gör ett fantastiskt arbete” och att ”man hjälper en människa som är i nöd, så är det bara”. Har han rätt?

– Det är väl svårt att inte skriva under på det. Sedan är väl frågan hur man gör bäst. Det är klart att vi kan hjälpa människor som kommer till Sverige, och då hjälper vi några stycken. Eller så kan vi hjälpa miljoner som inte kan ta sig till Sverige och inte vill ta sig till Sverige och aldrig kommer att ta sig till Sverige.

Är det lämpligt att kungen uttalar sig i flyktingfrågor?

– Ja, jag har inget problem med att han uttalar sig. Han är oftast ganska generell. Han säger väl det som han någonstans känner att han förväntas säga, utifrån den mediala agendan och den allmänna politiska korrektheten.

Intervjun äger rum mitt på dagen, men Jimmie Åkesson har varken ätit frukost eller lunch. Han sparar sig till den obligatoriska mackan på eftermiddagens möte med partiets verkställande utskott. Oftast blir det en variant med rostbiff och rostad lök och det är väl ingen sensation att SD-topparna uppskattar danska smaker.

I Danmark har invandringskritiska Dansk folkeparti etablerat sig som en viktig maktfaktor.

Sverigedemokraterna är fortfarande formellt isolerade. Liberalernas ledare Jan Björklund möttes nyligen av protester när han föreslog att SD skulle bjudas in till blocköverskridande överläggningar.

– Han har helt klart en poäng här, Jan. Det skulle gynna hela systemet om vi fick vara med. Vi har en vågmästarställning i den meningen att vi avgör mycket. Nu till exempel kommer lagen om offentlig upphandling att diskuteras. Det har kommit en ny proposition. Att den förmodligen inte kommer att gå igenom är ju ett resultat av att regeringspartierna har valt att helt enkelt låtsas som om vi inte finns.

Statsminister Stefan Löfven har sagt att Sverigedemokraterna har visat sitt rätta ansikte som högerparti.

– Jag är inte särskilt konspiratoriskt lagd men det är nästan precis den här debatten som Socialdemokraterna vill ha och behöver. I stället för att vi pratar värderingar, att vi pratar flykting- och invandringspolitik och integrationspolitik, som de är ganska dåliga på, så vill de få den här vänster-höger-konflikten.

Löfven har också sagt i DN att Sverigedemokraterna är ett rasistiskt parti med nazistiska rötter som han aldrig någonsin gör sig beroende av.

Men Jimmie Åkesson utesluter ingenting när det gäller Socialdemokraternas agerande efter valet 2018. Därför är han inte beredd att säga att SD fäller Löfven i en statsministeromröstning.

– Vi tillhör inte vare sig det ena -eller det andra blocket. Däremot har jag sagt att som det ser ut nu så är den mest naturliga regeringskonstellationen vi och M och KD. Det är vi som skulle kunna regera och hitta majoritetsstöd i flest frågor.

Kan väljarna lita på att du skulle rösta ja till Anna Kinberg Batra som statsminister?

– Nej, inte under vilka omständigheter som helst. Absolut inte. Det vi har sagt och lovat är att om alliansen skulle lägga en gemensam budget så skulle vi rösta för den. Men vad som händer därefter, det har vi inte sagt någonting om.

Är Anna Kinberg Batra bättre än sin företrädare Fredrik Reinfeldt?

– Hon är ju i väldigt hög grad sin företrädare. Sedan plötsligt hände något för ett år sedan där hon -började tycka mer som jag i invandringspolitiken framför allt och även kriminalpolitiken och en rad andra områden. Hon är ju på det sättet politiskt bättre.

Hon har sagt att ni är ett rasistiskt parti. Hur tolkar du det?

– Jag har aldrig hört henne säga det, faktiskt. Jag har hört att hon i ”Agenda” mer eller mindre tvingades att säga det. Jag tror faktiskt inte att hon tycker så. Lyssnar man till vad hon och hennes partikompisar nu säger om att samarbeta med oss så är det inte längre invandringspolitiken som är problemet.

Tror du att hon själv är beredd att regera med stöd av er?

– Ja, det tror jag att hon är. Hon kommer att tvingas att göra det på ett eller annat sätt.

Tror du att Jan Björklund vill regera med er?

-– Jag tror att han personligen inte skulle ha några större problem med det, faktiskt. Han är väl den typen av folkpartist, som står oss närmast. Mer så kallad kravliberal. Han tillhör den sunda falangen inom Liberalerna.

Annie Lööf är inte entusiastisk. Du har sagt att det kanske inte spelar så stor roll.

– Nej, och det gäller ju även Jan Björklund i någon mening. Det är de två partierna i alliansen som står längst ifrån oss i framför allt invandringspolitiken. Jag vet inte hur Anna Kinberg Batra resonerar. Men jag utesluter inte att hon är beredd att ge upp både Centern och Liberalerna.

Hur tolkar du signalerna från Ebba Busch Thor?

-– Jag tror att hon i grunden står mig ideologiskt nära. Hon är ju helt klart den i alliansen som skapar de diskussioner som gynnar oss på olika sätt.

Jag besökte ju ditt sommartal i Sölvesborg. Jag hörde när du kallade Moderaternas partisekreterare för en ”typisk lort”. Om man vill räcka ut en hand för samarbete, hur bra är det med en sådan retorik?

– Fast det där var väl lite kul. Det var ju i ett sammanhang. Jag citerade Astrid Lindgren.

Men folk i publiken blev väldigt upplivade. Sverigedemokrater är ofta på hugget i sociala medier och kritiserar moderaternas sena omsvängningar. Vilket förtroende finns mellan er två partier egentligen?

– Ett parti som ena dagen säger en sak och sedan en vecka senare säger det rakt motsatta, det har jag inget förtroende för, så sett. Det är klart att det kan skapas ett förtroende. Men det förutsätter att man pratar med varandra. Det vill de inte. Än.

– Men ett skäl till att vi fortfarande ligger kvar på ganska höga opinionsnivåer är väl kanske att väljarna inte heller har särskilt högt förtroende för någon som hoppar sådär vart vinden blåser.

Om jag skulle fråga toppolitiker från andra partier om de närmat sig SD, så säger de att ”skillnaden är att SD alltid vill och alltid har velat minska invandringen, oavsett hur många som kommer”.

– Inte oavsett hur många som kommer. Men Sverige har haft en för stor invandring de senaste decennierna. Jag tycker att det är problematiskt med 30 000 asylsökande, också. Vi har enorma problem med segregation. De andra partierna reagerar nu, eller för ett år sedan ungefär. Men jag tror inte att det egentligen hänger ihop med att deras syn på verkligheten har förändrats. De har känt ett opinionstryck och i den meningen tvingats.

Vad de försöker säga är att ni har andra motiv för att strama åt. Stämmer det?

– Ja, de vill ju bygga det här splittrade och segregerade och söndertrasade samhället. Liberalerna vill trasa sönder hela välfärdssamhället och vill inte ha en välfärdsstat utan ett helt annat samhälle. Det är klart att vi har olika motiv ideologiskt.

Spelar det roll att ni har olika motiv?

– Ja, det gör det ju. Kortsiktigt, sakpolitiskt, står vi ganska nära Moderaterna just nu. Men långsiktigt gör vi inte det. De vill fortfarande bygga Fredrik Reinfeldts samhälle. Det vill inte vi.

Inget annat parti är lika öppet nationalistiskt som Sverigedemokraterna. Men under politikerveckan i Almedalen i somras ville många politiker lyfta svenska värderingar.

En fråga kvarstår: Vad menar de egentligen? Jimmie Åkesson besvarar den först med en blandning av skratt och suck.

Vi måste ju någon gång närma oss definitionen.

– Fast den låter sig inte göras på det sättet. Men hela vårt samhälle och vår lagstiftning är ju en produkt av grundläggande normer och värderingar. Hur vi styr samhället med demokrati och parlamentarism. Relationen mellan män och kvinnor. Att Sverige är kanske världens mest jämställda land, även om man inte kan tro det när man lyssnar på debatten. Hur vi behandlar djur. Relationen mellan barn och vuxna. Allt det där är uttryck för svenska värderingar och de är kanske inte i sig enskilt unika. Men det är blandningen av värderingar och hur de tillämpas i praktiken som är ett uttryck för de svenska värderingarna.

– Fast det är ett väldigt flummigt sätt att uttrycka det på, och skulle du pressa mig på det, skulle vi bli sittande resten av dagen.

Men man kan inte flumma om svenska värderingar utan att någon gång närma sig vad det handlar om.

– Lyssnar du på de andra är det demokrati och jämställdhet och allas lika värde. Det är uttryck för svenska värderingar. Det är också i hög grad uttryck för klassisk liberalism. Det är väl någonstans ett uttryck för att det svenska samhället i grunden är ett liberalt samhälle.

Du har, förmodligen fler gånger än någon av oss kan räkna, ställts till svars för olika hårdföra och rasistiska och sexistiska

uttalanden från olika sverigedemokrater. Där kan man ju undra över hur ni lever upp till värderingar?

– Vi är ett stort parti i dag och speglar väl de värderingar som finns i samhället i stort. Precis som alla andra partier gör. Men eftersom vi utmanar det politiska etablissemanget och den allmänna politiska korrektheten granskas vi på ett annat sätt än andra politiska partier. Det är väldigt sällan man bryter sig in i socialdemokratiska e-postlådor för att hitta rasism.

– Men ja. Att jag säger det här betyder inte att jag förringar att det finns i vårt parti och att det har varit ett problem. Men det vi kan göra, och det vi ska göra, är att ta tag i de problemen när vi ser dem. Vi är det parti som utesluter, tror jag, flest medlemmar.

En person har fått stanna i partitoppen, trots besvärande avslöjanden: Den rättspolitiska talespersonen Kent Ekeroth. Han var inblandad i den så kallade järnrörsskandalen och har starka kopplingar till sajten Avpixlat.

DN träffar Jimmie Åkesson innan stormen runt den politiska tjänstemannen med pseudonymen Egor Putilov når full styrka. Kort efter intervjun avslöjas en rysk fastighetsaffär med märkliga turer och ”Putilov” slutar. En annan politisk sekreterare stängs av efter att ha spridit prorysk propaganda.

När Åkesson får frågor om historien hänvisar han till gruppledningen i riksdagen.

–Det finns allvarliga inslag i detta av flera skäl, men jag är inte detaljinsatt och jag har väldigt svårt att uttala mig, säger Åkesson till TT.

Men spåren i Putilovhistorien leder till en person som partiledaren i högsta grad får ta ansvar för: Kent Ekeroth.

Samme Ekeroth som är en av huvudpersonerna i Gellert Tamas nya bok ”Det svenska hatet”. Samme Ekeroth som – på tal om svenska värderingar – kan avfärda motståndare som ”limsniffande”, ”patetiska”, ”idioter” och ”avskum” i sociala medier.

– Jag tror att i varenda intervju får jag i något svar stå till svars för hur han uttrycker sig, säger Jimmie Åkesson vid mötet med DN.

Vad ska du göra åt det då?

– Jag pratar med Kent ganska ofta. Jag tycker om Kent. Han är extremt produktiv. Tro vad du vill, men han är en ganska känslig kille. Han har väldigt många goda sidor men han har också dåliga sidor och de försöker jag få honom att bli av med.

Men om man ska tala värderingar?

– Hans värderingar ifrågasätter jag inte egentligen. Det handlar mer om vilka ordval man gör, och i vilka sammanhang man uttrycker sig. Det finns några företrädare i vårt parti som är ganska dåliga på att uttrycka sig.

I somras krävde Ekeroth att asylsökande skulle fråntas rätten att demonstrera. Sverigedemokraternas partisekreterare Richard Jomshof backade upp med att asylsökande borde låsas in i förvar.

Men Åkesson vill inte inskränka rätten att demonstrera.

– När man är asylsökande så är det inte alldeles självklart att man får bosätta sig var man vill, och i den meningen kanske inte göra vad man vill. Men demokratiska grundläggande fri- och rättigheter gäller ju alla som befinner sig på svensk mark, säger han.

Ska asylsökande låsas in i förvar?

– Jag tycker att det är ett felaktigt uttryck att låsa in i förvar. Däremot finns det ett behov av att vi, i den mån det är möjligt, vet vilka som är här. Under den här värsta kaos-perioden gjorde vi inte det. Det var i princip helt öppna gränser. Där finns det ett behov av att i högre grad göra hälsoundersökningar och sådana saker innan man bara vind för våg släpps ut i samhället.

Men det är inte fråga om en inlåsning där man inte kan demonstrera?

– Nej, det finns ingen anledning till det.

Det är inte första gången som Jimmie Åkesson väljer en mjukare retorik än sina närmaste medarbetare. I intervjun med DN använder SD-ledaren till och med ordet ”jättevälkomna” om nyanlända. Det börjar med ett resonemang om integrationen och gemenskapen i Sverige.

– Jag tror väldigt starkt på det här lilla sammanhållna landet i norr där man känner sin granne och så vidare. Och det är allvarligt hotat av en splittringspolitik. Dels för att invandringen är väldigt stor, men också för att när människor väl kommer hit så får de inte besked om hur de kan bli en del av majoritetssamhället. I stället uppmanas man mer eller mindre att inte bli en del. ”Fortsätt lev som ni gjorde hemma, det är så fint med mångfald, det finns inget svenskt att anpassa sig till”, säger Åkesson och tillägger:

– Jag tycker att det ska vara precis tvärtom: ”Ni är jättevälkomna till Sverige, det här gäller. Vill ni bo här permanent så har ni att anpassa er till det.”

Jimmie Åkessons plan är att prata mer om integrationspolitik.

– Vi har varit jättebra på att kritisera de andra partierna. Vi har varit jättebra på att peka på problem i samhället. Men vi har ju inte i lika hög grad avkrävts svar på hur vi går vidare och hur vi håller ihop samhället. Det är ju lite ert fel också. Vi har inte fått prata om det och det har inte varit viktigt för våra väljare heller. Men det är något som vi har jobbat mycket med sedan valet.

Assimilering eller integration beskriver ni som en lång och problemfylld process. Det kan låta som om ni som parti har gett upp.

– Nej, det har vi inte. Jag hör ju ofta detta, inte i första från partiföreträdare, men däremot från väljare eller partimedlemmar, som säger ”det är kört”, ”det kommer aldrig att funka”. Men det är det ju inte. Det är klart att om man drömmer om Emil i Lönneberga eller Bullerbyn, då har man kanske gett upp. Det kan jag förstå, för det är en annan tid. Men det är klart att det går att hålla ihop det svenska samhället. Många av dem som har kommit hit vill ju vara en del av det svenska samhället. Då måste vi ge dem den möjligheten.

Men ni säger att det inte ska finnas särlösningar och att ansvaret vilar på den enskilde. Andra partier tycker att er integrationspolitik är ett svart hål.

– Hur är deras integrationspolitik då? Det finns inte ett enda exempel på någon som helst integrations-reform som har fått någon som helst effekt. Vi ser inte integration som synonymt med att du är sysselsatt en timme i veckan utan det är något mycket, mycket mer som kommer att ta mycket, mycket längre tid.

Beskriv då vad som är den stora skillnaden med er integrationspolitik.

— För det första, inga särlösningar för det får ingen effekt. Det är klart att det på väldigt kort sikt kan få effekt. Någon kan få ett låtsasjobb i några månader. Men det är inte det som är integration. Integration är att du blir en del av samhället. Det var en moderat här nu som presenterade ett väldigt intressant förslag om svenska kulturcentra i förorterna. I utsatta områden. Det tycker jag är ett jättebra förslag. Det är den typen av integrationsreformer som kan ha långsiktig effekt.

Men där måste du ju ha särlösningar för att folk ska komma in i samhället?

– Samhällsorientering. Språkkunskaper. Validering av kompetens. Det ska då möjligen vara särlösningarna. Och egentligen räcker det.

I Almedalen i somras berättade Jimmie Åkesson att han skulle ut på turné till utsatta förorter.

Nu har han precis varit på besök i Stockholmsförorten Husby hos en invandrare med rötter i kurdiska Irak.

– Han hade blivit nedslagen av något gäng, han hade haft inbrott bara förra veckan i sin lägenhet. Man blir lite tagen av det. Han kände sig väldigt otrygg i sin tillvaro.

Vad räknar du med att få ut mer av den turnén?

– Jag vet inte än. Jag har varit på så många studiebesök och träffat myndigheter och räddningstjänst och polis. Man får sitta och prata med någon chef och allt är så tillrättalagt. Man får höra det som de tror att man vill höra. Jag är så trött på det. Det ger mig absolut ingenting. Tanken är att vi ska använda personliga kontakter för att åka hem till människor och dricka kaffe och bara prata. Förmodligen får jag en något bättre bild av verkligheten utifrån olika perspektiv.

Karin Eriksson karin.eriksson@dn.se”

“**Artikeln i tre punkter.**

Regeringsfrågan: Jimmie -Åkesson gör sig redo att tvinga Moderaterna till samarbete – men medger samtidigt partierna står långt ifrån varandra i de långsiktiga visionerna och att misstron mot M är djup efter helomvändningen i migrationspolitiken.

Flyktingkrisen: Folkomröstningen går på sparlåga. I principprogrammet värnar Sverigedemokraterna asylrätten, men i praktiken vill partiet avskaffa asylinvandringen till Sverige.

Integrationen: Åkesson vill vässa Sverigedemokraternas integrationspolitik. Men partiet säger fortfarande blankt nej till särskilda jobbsatsningar för nyanlända.

Tid: Klockan 13 den 21 september.
Plats: Åkessons arbetsrum i ledamotshuset i riksdagen.

Fakta. Sverigedemokraterna

1988. Partiet bildas av ett antal personer med rötterna i nationalistiska och rasistiska organisationer som Nysvenska rörelsen, Framstegspartiet och Bevara Sverige Svenskt.

1989. Anders Klarström som tidigare varit aktiv i nazistiska Nordiska rikspartiet blir partiledare.

1995. Mikael Jansson tar över partiledarskapet.

2005. Jimmie Åkesson blir ny partiledare.

2006. Stora framgångar i kommunvalen i södra Sverige.

2010. Partiet får 5,7 procent och kommer in i riksdagen.

2012. SD inför nolltolerans mot rasism, extremism och ideologisk avvikelse. Den så kallade järnrörsskandalen briserar.

Sagt av SD-politiker.

"Rätt avskyvärt att asylsökande tar sig friheten att säga till Sverige vad vi borde göra eller ej. Som om de har en rättighet att vara här."
Riksdagsledamoten **Kent Ekeroth** på Facebook sedan asylsökande demonstrerat mot nya asyllagen i början av augusti i år.

"Kan det bero på att det styrande etablissemanget består av individer som knappt skulle kvala in på en särskola?"
Partisekreteraren **Richard Jomshof** på Twitter i början av september, om att en högermajoritet släppt fram en rödgrön regering.

"Ni släppte in tiotusentals potentiella sexförbrytare och terrorister som inte hade giltiga id-handlingar."
Mattias Karlsson, SD:s gruppledare i riksdagen, i en debatt mot Centerpartiet i Aktuellt i veckan som gick.

"Kan ingen ställa sig på Öresundsbron med en kulspruta!"

Åstorpspolitikern **Gunilla Schmidt** under flyktingkrisen förra hösten. Hon fick senare lämna sina uppdrag.

"Sverige är ett land med vit befolkning, och så ska det förbli, alla har ju inte avlat 8:dels mulatter."

SD:s nämndeman i Migrationsdomstolen, i anonym kommentar på Fria tider. Avslöjad av Expressen.

"Dagens kvinnofrigörelse (horifiering) är en styggelse i moder jords ögon."

SD-tjänsteman i Bryssel i anonym kommentar på Flashback.

Fakta. Jimmie Åkesson

Född: 17 maj 1979.
Familj: Sambon Louise Erixon, en son.
Bor: Villa i Sölvesborg, övernattningslägenhet i Stockholm.
Bakgrund: Studier i statsvetenskap och ekonomisk historia i Lund.
Politisk karriär:
Gick med i Sverigedemokraterna 1995.
Suppleant i partistyrelsen 1997.
Ordförande för ungdomsförbundet SDU 1998, ledamot i Sölvesborgs - kommunfullmäktige samma år.
Partiledare från 2005.
Riksdagsledamot 2010.

Detta har hänt:

2014

14 september: SD blir riksdagens tredje största parti med 12,9 procent av rösterna.

17 oktober. Åkesson meddelar på Facebook att han är sjukskriven för utbrändhet. Gruppledaren Mattias Karlsson går in som vikarierande partiledare.

2 december. SD gör klart att de vill fälla varje regering som lägger förslag för att öka invandringen. De lägger sin röst på alliansens budget och utlöser en regeringskris.

3 december. Löfven uppger att han tänker utlysa nyval i slutet av december.

14 december. SD:s partisekreterare Björn Söder skapar en protest-storm med en DN-intervju där han säger att en människa inte kan tillhöra två nationer och att samer, kurder och judar kan bo i Sverige utan att vara en del av den svenska nationen.

27 december. Hotet om nyval blir avblåst. Regeringen och alliansen gör upp om decemberöverenskommelsen, ett avtal om minoritetsstyre.

2015

26 januari. Richard Jomshof utses till ny partisekreterare efter Björn Söder.

27 mars. Åkesson gör comeback i Skavlan i SVT.

27 april. SD utesluter SDU-ledarna Gustav Kasselstrand och William Hahne.

26 maj. SD svänger om vinst i välfärden.

25 juni. EU:s toppmöte säger nej till kommissionens förslag om tvingande flyktingkvoter för alla EU-länder.

4 augusti. SD kampanjar i tunnelbanan mot tiggeri – med ursäkter på engelska.

3 september. Flyktingkrisen eskalerar. Bilden på den döde flyktingpojken Alan Kurdi sprids över världen.

9 september. En SD-politiker i Åstorp twittrar om flyktingkrisen: ”Kan ingen ställa sig på Öresundsbron med en kulspruta!”

12 september. SD klipper banden till ungdomsförbundet SDU sedan Jessica Ohlson valts till ny ledare.

30 september. Riksdagsledamoten Margareta Larsson, Jimmie Åkessons svärmor, blir politisk vilde.

1 oktober. Ungsvenskarna blir SD:s nya ungdomsförbund.

9 oktober. Decemberöverenskommelsen spricker.

15 oktober. SD trappar upp kampanj för att folkomrösta om flyktingmottagandet. Budskapet är att riksdagsledamöterna ska ut på gator och torg i stället för att ödsla tid på det parlamentariska arbetet. SD ska också annonsera i utländska tidningar.

23 oktober. Regeringen gör upp med alliansen om migrationen: tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel och alla kommuner blir skyldiga att ta emot flyktingar.

24 november. Regeringen meddelar att Sveriges asylregler ska läggas på miniminivå.

27 november. SD inleder landsdagar i Lund. Jimmie Åkesson säger att han vill bilda regering med Moderaterna och Kristdemokraterna.

2016

1 januari. Nyårsfirandet i Köln urartar med omfattande sexövergrepp på kvinnor. Den absoluta merparten av de misstänkta gärningsmännen är migranter, och en debatt om kvinnosynen i olika kulturer bryter ut. Även i Sverige blir det en hetsig debatt om trakasserier på festivaler.

24 februari. SD föreslår att Sverige ska kunna återkalla medborgarskap.

10 mars. SD kraftsamlar på stormöte i Gävle. En kommun där alliansen styr i miniminoritet, sedan SD fällt de rödgröna partiernas budget.

25 april. En SD-politiker i Habo anklagas för att ha skrutit om krigsförbrytelser i anonymiserade kommentarer på nätet. Han väljer senare att lämna partiet.

7 juli. I Almedalen kräver Åkesson hårdare tag mot kriminaliteten i utsatta områden – bland annat tillfälliga undantagstillstånd. Partiet marknadsför förslagen med bild på en brinnande bil – som visar sig komma från en trafikolycka i Indien.

3 augusti. Rättspolitiske talespersonen Kent Ekeroth ifrågasätter asylsökandes rätt att demonstrera.

26 augusti. SD inleder en två dagar lång sommarfest i Sölvesborg. Åkesson kräver bättre villkor för fattigpensionärer och kritiserar M.

28 augusti. Anna Kinberg Batra (M) beskriver SD som rasistiskt i SVT:s ”Agenda”.

13 september. Klart att SD kommer att fälla regeringens lagförslag om offentlig upphandling.

24 september. En politisk tjänsteman på SD:s riksdagskansli – känd under pseudonymen Egor Putilov – lämnar sin post. Han hade bland annat gjort affärer med en dömd rysk brottsling.

28 september. Kent Ekeroths politiska sekreterare stängs av för att ha spridit rysk propaganda.

29 september. Statsminister Stefan Löfven går till hård attack mot SD i DN och anklagar Åkesson för att ha gått med i partiet när det förekom hakkorsflaggor. ”Ren lögn”, replikerar SD-ledaren.

DN MÅNDAG 3 OKTOBER 2016

“ SD vill vara både mot och med etablissemanget

Analys. Sverigedemokraterna är emot det politiska etablissemanget men vill samtidigt bli en del av det. Det skapar en svår balansgång för Jimmie Åkesson.

Kan det bero på att det styrande etablissemanget består av individer som knappt skulle kvala in på en särskola, skrev Sverigedemokraternas partisekreterare Richard Jomshof på Twitter. Han bifogade en analys från SvD om det ovanliga i att Sverige, med en högermajoritet i parlamentet, styrs av en rödgrön regering.

Detta visar Sverigedemokraternas dilemma i ett nötskal. Partiet vill vara med och bestämma. Men det anser samtidigt att de partier de ska samarbeta med har klent förstånd. Och partisekreteraren har dessutom sådana fördomar mot särskoleelever att han använder dem som en synonym till dåligt förstånd.

Jimmie Åkesson är en mer verserad och slipad politiker. Men dubbelheten går att spåra när Åkesson kritiserar de borgerliga:

”De vill ju bygga det här splittrade och segregerade och söndertrasade samhället. Liberalerna vill trasa sönder hela välfärdssamhället och vill inte ha en välfärdsstat utan ett helt annat samhälle”, säger Jimmie Åkesson i intervjun.

Liberal är här ett skällsord för Jimmie Åkesson, liksom det är för andra högerpopulister i Europa. SD vill ha en enhetlig svensk kultur, där

minoriteter underordnar sig ett majoritetssamhälle och svenska värderingar.

Men senare i intervjun, när SD-ledaren ska beskriva svenska värderingar, säger han att det ”svenska samhället i grunden är ett liberalt samhälle”.

Sverigedemokraternas opposition mot ”sju-klövern”, alltså de andra riksdagspartierna, är nedtonad. SD försöker bli mer som ett vanligt parti, och gick till exempel efter flera dagars tystnad ut och tog avstånd från politiska tjänstemän med misstänkta band till Ryssland och president Putins styre. En prorysk linje skulle omöjliggöra ett samarbete med M och KD och skrämma bort nya väljare.

Jimmie Åkesson har varit i centrum för den inrikespolitiska debatten de senaste veckorna. Varje gång regeringsfrågan debatteras hamnar han av naturliga skäl i rampljuset. Statsvetaren Katarina Barrling har jämfört SD med en lågt hängande frukt, ett gyllene äpple, som kan ge regeringsmakt. Men de andra partierna ser samtidigt att frukten är besudlad av SD:s -ideologi och historia.

Därför pågår det ett ständigt analyserande av vad Sverigedemokraterna är för sorts parti. Går det att samarbeta med ett populistiskt parti, som ser samhället som kluvet mellan ett homogent folk och en styrande elit? Går det att göra upp en budget med ett främlingsfientligt parti?

Det finns borgerliga företrädare som vill komma undan den ideologiska debatten genom att säga att de enbart vill söka passivt stöd av SD i riksdagen. På den punkten är Jimmie Åkesson tydlig. Hans uttalanden påminner om det engelska talesättet att det inte finns gratis luncher. På sikt kommer allt SD:s stöd tillsammans med en räkning.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se Politisk kommentator “

DN ONSDAG 5 OKTOBER 2016

”Lär barnen att de kan påverka sina hjärnor”

“ Barn har en enastående förmåga att påverka sina hjärnor och öka sina studieresultat – om vi ger dem en knuff i rätt riktning.Nu visar allt mer forskning att motivation inte räcker. Det måste också till något som forskarna kallar ”grit”.

Det finns många missförstånd när det handlar om inlärning. Ett fel som många lärare gör sig skyldiga till är att kalla vissa barn för ”svaga” och andra för ”starka”.

I stället borde vi säga att en del är långsamma och andra är snabba. Det är mer konstruktivt och kan påverka barnen och deras syn på inlärning i en mer positiv riktning, menar Torkel Klingberg.

Han är professor i neurovetenskap och har under många år undersökt barnhjärnan för att se hur den förändras vid inlärning.

Nu utkommer han med sin tredje bok i ämnet. Den har titeln ”Hjärna, gener och jävlar anamma” (2016) och handlar om det begrepp som håller på att revolutionera vår syn på inlärning, nämligen ”grit”. Eller som han säger i titeln: ”jävlar anamma”.

– Ett barn ska inte tänka att ”jag är dålig på matte”. I stället ska man se på sin matematikförmåga som något förändringsbart som bara handlar om att ge det mer tid. Att säga till ett barn att ”du är svag” skickar signaler om att det är något som inte går att påverka.

Det är först under de senaste åren som man har sett hur viktigt det är att få barnen själva att tro på förändring, och få dem att förstå hur påverkningsbar deras hjärna är. Forskarna kallar det även för ”flexible mindset”, eller ”dynamisk inställning” på svenska.

Hur gör man då för att ge sina barn en puff i den riktningen?

Man försöker få dem att förstå hur mycket de kan förbättra sina färdigheter genom att anstränga sig. Torkel Klingberg berättar om en amerikansk undersökning som visar att en endast 45 minuter lång instruktionsfilm – om hur hjärnan fungerar och hur formbar den är – räckte för att barn skulle förbättra sina studieresultat.

– Då kan man tänka sig hur betydelsefullt det skulle kunna vara om de fick den typen av information löpande under terminen. Barn behöver förstå vikten av att träna för att lyckas med svåra uppgifter. Och att det hör till att man ibland misslyckas och blir frustrerad.

Att öka barnens kämparanda eller ”grit” har visat sig vara viktigt, enligt Torkel, som stödjer sig på ny forskning i samband med Pisa-undersökningarna. Den visar att även om motivation är nödvändigt är det inte alltid tillräckligt för barns inlärning.

Det stämmer med de undersökningar som Torkel och hans team har gjort. De försökte länge se vilken typ av motivation som kunde förklara varför en del barn gör framsteg snabbare än andra, både när det gäller arbetsminnesträning och matte.

Pengar verkade inte fungera. Det fanns andra studier som visade att det snarare kunde vara negativt för arbetsminnesträningen.

Intresse och motivation hade man också försökt mäta i flera studier men inte hittat något.

– Men så mätte man det här med ”grit” hos sexåringar. Då plötsligt såg man att det korrelerade med deras förbättring, säger Torkel.

Han berättar om en stor brittisk studie som nyligen undersökte "grit" hos barn. Där gjorde man uppskattningen att egenskapen är till 20–40 procent ärftlig. Det betyder att det finns en hel del utrymme för påverkan.

– Hur mycket är det ingen som vet säkert eftersom det är så nytt. Men det finns redan flera studier som visar hur man kan påverka barn så att de får ett mer ”gritlikt” beteende, säger Torkel.

Han berättar om en studie där barn delades in i två grupper. De fick göra samma uppgifter. Barnen i den ena gruppen fick hela tiden de höra att den gjorde allt jättebra.

I den andra gruppen gav man däremot även negativ feedback. Barnen fick höra saker som ”det där var bra men det där var mindre bra”. Eller ”där hade du kunnat anstränga dig mer”.

Sedan fick alla göra både svåra och lätta uppgifter. Då visade det sig att de barn som hela tiden hade fått höra att de var jättebra, hade en tendens att snabbare ge upp.

De här nya kunskaperna visar alltså hur viktigt det är att ge rätt sorts feedback på barnens prestationer, enligt Torkel.

– Informationen ska vara blandad och innehålla både positiv och negativ återkoppling. Det ska inte vara en välmenande kravlöshet som kan vara dålig i det långa loppet.

Hur kan man då göra som förälder? Det finns studier som visar att de barn som ägnar sig åt organiserade aktiviteter som fiolspel eller

fotboll, har mer ”grit” än andra. Vad man inte vet är vad som kommer först. Om någon väljer och fortsätter med sådana aktiviteter för att den har "grit", eller om den personen utvecklar mer "grit" genom att ägna sig åt dem.

I boken för Torkel Klingberg ett resonemang om den gamla viktorianska skoluppfostran, med disciplin och tålighet i stället för spontanitet och medbestämmande.

– Jag propagerar inte för det, men säger att det är intressant att diskutera de rötterna. I USA för man redan sådana diskussioner, om hur vi ska värdera karaktärens roll i skola och utbildning.

Finns det inte en risk att barn som saknar "grit" sorteras ut?

– Jag skulle hellre framhålla de studier som visar hur information och feedback kan påverka barn så att de tränar sig på att inte ge upp lika lätt.

Något som har överraskat forskare är att hemmiljön inte har någon mätbar betydelse för ”grit” - vilket däremot inverkan från kompisar och fritidsaktiviteter har.

Det har man sett i omfattande tvillingstudier där den tvilling som har ägnat sig åt organiserade aktiviteter utanför hemmet, som balett eller hockeyträning, haft mer ”grit” än den som inte har gjort det.

– Den påverkan som en förälder kan ha är alltså att underlätta för sådana aktiviteter utanför hemmet.

En annan seglivad föreställning som Torkel Klingberg utmanar i sin bok är att antalet böcker och sagor som vi läser för våra barn påverkar deras läsförmåga senare i skolan.

– Det kan ha betydelse i väldigt unga år. Men efter bara två år i skolan så minskar betydelsen rejält, säger Torkel.

Orsaken är att det finns en stark interaktion mellan gener och miljö. Den som läser eller räknar litet snabbare från början på grund av genetiska faktorer, känner att den är bra på det när skolan börjar. Det gör att man lägger ned ännu mer tid på att göra just det som man redan är bra på.

– Den som läser långsammare från början tar alltså inte fram läseboken lika ofta och gärna. Det gör att det med tiden blir stora skillnader i hur mycket barn utvecklas eftersom den genetiska effekten förstärks ytterligare.

Hos åttaåringar uppskattas 70–80 procent av läsförmågan ha med genetiska faktorer att göra. Och den ökar med åldern.

Vad gör man åt det?

– Man låter vissa barn kompensera en långsam inlärningstakt med mer tid. Det räcker kanske inte att som vissa gör ge ett barn en extratimme i veckan för att läsa matematik. Lektionstiden kan behöva dubbleras, och det är likande siffror för läsning.

I boken bollar Torkel med idén att man i framtiden kan komma att gentesta barn för att veta vilka som kan behöva mer tid.

– Än så länge vet vi inte tillräckligt vilka kombinationer av gener som avgör matematik- eller läsförmågan. Men det är något som behöver diskuteras eftersom kunskapen kommer att finnas i framtiden.

Hur nära förestående det är vill inte Torkel spekulera om. Men han menar att det är samma sak med kunskaperna om hjärnan. Information om vilka områden som har betydelse för läsning och matematik ökar i en rasande fart.

Hur barns ”grit” förändras av användningen av sociala medier och jakten på bekräftelse och snabba belöningar vill inte Torkel Klingberg uttala sig om.

I stället berättar han att man har jämfört olika åldersgrupper och kunnat konstatera att äldre personer har mer "grit” än yngre. Varför vet man inte. Men det finns två hypoteser:

Den ena är att man mognar och att personligheten förändras med åldern. Den andra att det skulle kunna finnas något i samhället i dag som gör att yngre personer inte kan, vill, behöver eller tycker sig behöva kämpa lika mycket som tidigare generationer.

– Låt säga att utvecklingen och framstegen som vi har gjort för att göra livet enklare för oss, också har påverkat vår benägenhet att kämpa.

En annan sak som han pekat på i sin bok är bristen på framtidstro som han ser hos de yngre generationerna.

– Den skulle kunna påverka en del så att de inte tycker att det är lönt att jobba långsiktigt.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se”

“**Fakta. Tre råd**
Så kan man underlätta sitt barns inlärning

1 Informera om att hjärnan är plastisk och kan påverkas med hjälp av ansträngning.
Man måste träna för att klara av att göra vissa saker och för att bli bättre.
Det är viktigt att ha full koncentration på uppgiften för att nå framgång.
Det är naturligt att ibland bli frustrerad och att misslyckas.
Även uppmärksamhet och arbetsminne, som ofta är ett problem vid exempelvis adhd, förbättras av träning.

2 Ge barnet omedelbar återkoppling på sina insatser, både positiv och negativ,
Säg inte alltid att det är ”jättebra”. Tala om vad som är bra och vad som är mindre bra. Säg kanske att ”här hade du kunnat anstränga dig litet mer”.
Kravlöshet kan leda till att barnet ger upp vid minsta motgång.

3 Försök få barnet att förstå att allt inte kan vara skojigt i stunden, utan att det kan finnas en högre målsättning med kunskaper och färdigheter.

Fakta. Torkel Klingberg
Ålder: 49 år. Bor: I Bromma.
Torkel Klingberg är professor i kognitiv neurovetenskap och internationellt känd för sin forskning om barns hjärnutveckling och inlärning.
Han leder stiftelsen ”Cognition matters” som utvecklar matteappen Vektor och andra digitala hjälpmedel för att träna kognition.
Torkel Klingberg är författare till tre böcker om barnhjärnan: ”Den översvämmade hjärnan” (2009), Den lärande hjärnan (2011) och ”Hjärna, gener och jävlar anamma: Hur barn lär” (2016). “DN

TORSDAG 6 OKTOBER 2016

“Att vara i hennes kläder

Arabvärldens dystra kvinnoplagg är inte traditionella. De är nya och introducerades för att 1970-talets friare mode inte passade Kuwaits och Saudiarabiens härskare.

Ett svartvitt foto från Ramallah 1971: några kafébord på en terrass; en frisinnad Medelhavsatmosfär, optimistisk trots allt. Damernas lediga klädsel och deras italienska handväskor för rakt inte tankarna till något exotiskt Österland. Inga huvudsjalar och inga heltäckande skynken så långt ögat når.

Detta var också den egyptiska filmens storhetstid, då den basunerade ut sekularismens evangelium över regionen. Dess dansande, kyssande, rökande, drickande, bilkörande och farligt självständiga hjältinnor var en pärs för uppvaktande kavaljerer och ett förebud om Västerlandets obönhörliga frammarsch.

I filmernas Kairo var det bara tjänstefolk och släktingar från landet som klädde sig kyskt. I dag får du vänta en god stund i Ramallahs och Kairos vimmel innan du stöter på en infödd kvinna i västerländsk klädsel.

Någon inskjuter här: ”Dessa muslimer hade prackats på en global kultur och främmande kläder, men de har nu återtagit sina egna traditioner.” Detta är osant, på flera sätt. Sekularismen och kvinnosaken slog igenom tidigare bland Egyptens eliter än Sveriges. Om de är främmande i Kairo är de främmande i Stockholm. Och innan palestinska kvinnor blev ”moderna” bar de helt andra kläder än de bär i dag, med glada, kulörta broderier, i dag förvisade till museer.

Dagens standardmundering består av jilbab, en formlös kappa i svart, brunt eller grått, samt huvudsjalen -hijab. Detta är ett nytt mode, vars segertåg började i mitten av 1970-talet. Det har skiftat inom sina snäva ramar: för tio år sedan, då shiitiska Hizbollah slogs mot Israel, var Iraninspirerade snitt i ropet. I dag, då Hizbollah är avskytt för sin roll i det syriska massmordet, hämtas modellerna från Turkiet.

Så låt oss inte kalla dessa plagg ”traditionella”. De är nya, även om kvinnosynen bakom dem har gamla anor och fast termen jilbab finns i Koranen. 1970-talets svalare klädsel, med blottade armar och bar nacke, passade klimatet i Kairo och Ramallah utmärkt, men passade inte Kuwaits och Saudiarabiens härskare. Efter oljekriserna på 1970-talet badade emirerna i petrodollar. För att markera att de inte satt i knät på väst drog de i gång en massiv kulturkamp mot *al-’ilmaniya*, sekularismen. Pengar regnade över de muslimska brödraskapen i en rad länder (samma brödraskap som saudierna i dag motarbetar).

Först började avsekulariseringen i Egypten. Därifrån var avståndet kort till Gazaremsan, arabvärldens mest sekulära hörn, där ortens flickor badat i bikini. 1993 gjorde vi ett skakande reportage om Samira, en studentska i Gaza som vägrade rätta sig efter de nya påbuden, men vek sig efter misshandel och hotelser. I takt med islamismens framryckning blev det allt svårare för sekulärt lagda familjefäder att låta kvinnliga anhöriga klä sig som de ville.

En bekant från Nablus, sedan unga år verksam i den kommunistiska folkfronten PFLP, berättade för tjugo år sedan om ett partimöte där en medlem rasat mot de dystra kvinnoplagg som blivit obligatoriska. En elak åhörare påpekade att talarens eget hushåll också rättat sig efter den nya klädkoden, varpå denne slog ut med armarna i en gest av maktlöshet. Vad begärde man av honom? Att han ensam skulle ställa sig i vägen för en störtflod?- Ens egna preferenser var en sak, familjens väl och ve en annan.

Det är ett tankefel när vi tolkar det orientaliska klädlandskapet i Europas nya förorter som en fråga om personliga val. Naiva bedömare – inklusive undertecknad – började på 1990-talet rent av romantisera

utvecklingen. Insvepningen av kvinnor, hette det, blidkade manliga släktingar, som nu lät sitt kvinnfolk röra sig friare och till och med studera. Kvinnor vittnade också om att den strängare klädseln skyddade dem från närgångna karlar.

Sant nog, men låt oss inte röra ihop orsak och verkan. Dessa kvinnor behöver jilbab och hijab som passersedel- och skydd *därför* att tiderna förändrats. Gångkläder som inte höjde några ögonbryn 1971 blev till djärva erotiska utspel, en spektakulär förändring i medvetande och vardag.

Vid kvällsmaten på det turkiska småstadshotell där detta skrivs satt det i går vid tre olika bord samma konstellation: Ung man, slätrakad, i oklanderlig västerländsk klädsel, jämte hustru i jilbab och hijab. De var klädda för var sin värld, och i viss mån lever de i var sin värld, efter var sitt reglemente, så väl internaliserat att de själva knappt skulle kunna redogöra för det.

Men inga sinnrika förklaringar och multikulturella slingerbultar kommer förbi detta faktum: Alla dessa klädpersedlar, burka, hijab, niqab, türban, jilbab, abayah och nu senast burkini, är komponerade efter ett enda rättesnöre: Vad män kan uthärda. Miljoner kvinnor bedyrar att de själva valt dessa plagg, och det är sant. Men det är lika sant att ingen kvinna i världen, inte i öst och inte i väst, skulle välja dem om de hamnade på en planet utan manliga släktingar. I ytlig mening är den som bär burkini på en strand en person som gjort ett val; i djupare mening är hon en person som inte har något val.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

Nathan Shachar är DN:s korrespondent i Jerusalem, författare och fristående kolumnist på ledarsidan. “

DN TORSDAG 6 OKTOBER 2016

“ Ökat stöd ska vända dyster utveckling

Trenden går åt fel håll, tycker regeringen och ökar anslagen för att främja mänskliga rättigheter och yttrandefrihet i världen Samtidigt återinförs en ambassadör för mänskliga rättigheter.

Det är en dyster utveckling för demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet som har präglat biståndsminister Isabella Lövins första två år på posten.

– Jag kan konstatera att i många länder som jag har besökt de här två åren så hör jag samma historia från aktörer i civilsamhället: journalister, kulturarbetare och andra som arbetar för mänskliga rättigheter. De känner trycket, säger Isabella Lövin i en intervju med DN.

Sedan 2012 noterar hon att 120 nya lagar i 60 länder har stiftats med syftet att begränsa möjligheterna för aktörer inom civilsamhället att verka.

– Det handlar om lagar som kontrollerar civilsamhället, till exempel att de måste registrera sig, ha egenfinansiering eller olika typer av antiterrorlagar som begränsar yttrandefrihet och mötesfrihet.

Ofta använder regeringar hotet om terrorism som en förevändning för att begränsa organisationers rörelsefrihet, menar hon.

– Dessutom tror jag att den arabiska våren, där snabbheten med sociala medier gjorde att man kunde organisera protester snabbt, skrämde många regeringar. Nu ser man ett behov av kontroll.

Regeringen ökar nu stödet till organisationer inom civilsamhället med 150 miljoner kronor nästa år. Dessutom får Sida i uppdrag att analysera hur stödet till civilsamhällets aktörer inom biståndet kan förbättras och i höstbudgeten ökar anslagen till flexibla stöd med 15 miljoner kronor.

– Vi har under lång tid haft gans-ka strikta långsiktiga ramar för hur stödet får ges. De har fått problem i många länder. Med mer flexibla insatser kan man identifiera problemen i olika länder.

Som exempel på hur viktigt ett fungerande civilsamhälle är nämner Isabella Lövin Syrien.

– Syrien är ett tydligt exempel på hur svårt det är att störta en tyrann när det inte finns något samhälle som kan ersätta den regim som finns.

Hon konstaterar att mycket av diskussionen kring bistånd i dag handlar om hur kapital ska mobiliseras och näringslivet involveras.

– I utvecklingsländer stöter man ofta på en diskussion som bara handlar om investeringar, att dra dit näringslivet, så ser man hur pengarna försvinner i korruption eller till att bygga upp landets armé. Pengar allena löser inte utvecklingsproblemen. Man måste också ha ett fundament att stå på, med ansvarsutkrävande från civilsamhället, en levande demokrati, opposition och fri press.

Regeringen har också utsett en ambassadör, Annika Ben David, för mänskliga rättigheter, en tjänst som drogs in för tre år sedan men som nu återinförs. Som tidigare ambassadör i Kongo har hon nära erfarenhet av ett land där demokratin är på väg att urholkas.

– Där går utvecklingen fel i gans-ka rask takt. Det finns anledning att tro att presidentvalet som ska äga rum i december ställs in för att presidenten vill sitta kvar vid makten. Rättssystemet har på senare år förändrats av politiska skäl och syften. Internet har stängts av, sociala medier har släckts ned, vi har sett frihetsberövanden.

Hon ser ingen brist på uppgifter.

– Det blir allt svårare för demokratiförespråkare, oberoende journalister, bloggare och andra att verka, konstaterar Annika Ben David.

Turkiet är det land som har flest fängslade journalister i hela världen och hävde efter kuppen i somras tillfälligt den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Sedan dess har tiotusentals gripits, anklagade för samröre med kuppmakarna.

Hur ser ni på det som sker i Turkiet?

– Regeringen ser med oro på utvecklingen. Det är naturligtvis inte acceptabelt, rättsstatens principer måste upprätthållas. Den dialogen har vi direkt med Turkiet och via EU, säger Isabella Lövin.

Hon ser landets förhandlingar om medlemskap i EU som ett viktigt forum att ställa krav.

– Vi kan ju inte släppa in ett land som inte följer de principer som ska gälla för ett EU-land.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

“**Annika Ben David**

Var tidigare ambassadör i Demokratiska Republiken Kongo och arbetade innan dess med mänskliga rättigheter på UD.

Som ambassadör för mänskliga rättigheter ska hon företräda Sveriges politik i internationella organisationer och i kontakt med andra länder.

Hon ska också ha nära kontakt med civila samhällsorganisationer.

Isabella Löwin
Biståndsminister sedan oktober 2014.

Är sedan maj i år ett av Miljöpartiets två språkrör. Då utsågs hon också till minister för inteernationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statsminister. “

DN FREDAG 7 OKTOBER 2016

“ Björklund vill samarbeta över blockgränsen

Om alliansen förlorar nästa val vill Liberalerna att de borgerliga ska bilda en blocköverskridande regering med Socialdemokraterna. – Jag tycker att vi ska tänka tanken att vi har en bredare koalitionsregering över blockgränsen mellan alliansen och S, säger L-ledaren Jan Björklund.

Det är knappt två år kvar till nästa val men redan nu är regeringsfrågan efter 2018 ett av de hetaste debattämnena i svensk politik.

De borgerliga partierna har haft svårt att enas om hur de ska hantera Sverigedemokraterna efter valet 2018. Både Liberalerna och Centern har stängt dörren till all form av samarbete eller beroende medan Moderaterna och Kristdemokraterna svävat på målet.

Nu ökar L-ledaren Jan Björklund trycket på de övriga partiledarna att komma överens. Om alliansen inte lyckas bli större än de rödgröna i nästa val vill han bilda en blocköverskridande regering mellan de fyra borgerliga partierna och Socialdemokraterna.

– För mig är det otänkbart att alliansen skulle regera med ett aktivt stöd av SD. Då återstår egentligen bara en lösning: att vi söker ett blocköverskridande samarbete. Inte bara i enskilda uppgörelser utan också över breda fält i politiken som budget och skatter. Jag tycker att vi ska tänka tanken att vi har en bredare koalitionsregering över blockgränsen. Då menar jag alliansen och S, säger Jan Björklund.

Han tillägger att han även kan tänka sig att Miljöpartiet ingår i en koalition, men att Liberalerna även kan släppa fram en regering som består av enbart Moderaterna och Socialdemokraterna eftersom det skulle bli en handlingskraftig majoritetsregering. Däremot avvisar han en mittenkoalition mellan Socialdemokraterna, Liberalerna och Centern.

– Jag tror inte på det. Vi behöver ha en regering som förfogar över en majoritet i riksdagen. Det är så stora utmaningar och många beslut som är tuffa och svåra. Om regeringen riskerar att bli nedröstad i riksdagen stup i ett så kommer det inte att fungera.

Jan Björklunds erbjudande om en koalitionsregering gäller alltså bara om de rödgröna blir större än den borgerliga fyrklövern. Han understryker att hans mål är att bilda en alliansregering efter nästa val om alliansen blir största block.

– Det fungerade mellan 2010 och 2014 utan att SD fick något inflytande. Men är alliansen mindre måste vi förstå att om vi gör oss beroende av ett parti så kommer det partiet att successivt se till att det får mer och mer inflytande. Det kommer att kräva mer och mer i olika förhandlingar och ständigt hota med att utlösa en nyvalssituation. Förutom att Sverigedemokraterna har rasistiska rötter så är de populister som är helt opålitliga i riksdagsarbetet, säger Jan Björklund.

Bakgrunden till Jan Björklunds omsvängning i regeringsfrågan är att han tycker att samhällsutmaningarna under kommande år kräver en handlingskraftig regering. Han är också olycklig över att Vänsterpartiet har så stort inflytande på den ekonomiska politiken och är kritisk till att Moderaterna i praktiken tvingat regeringen att samarbeta med V. Det är en effekt av den numer begravda Decemberöverenskommelsen.

– Även om den är upphävd så gäller den i praktiken fortfarande.

Med facit i hand så var både överenskommelsen i sig och hela den modellen ett stort misstag därför att det har drivit politiken kraftigt åt vänster, säger Jan Björklund.

Han har tidigare argumenterat för att Stefan Löfven skulle släppa samarbetet med Vänsterpartiet. Moderaterna har däremot gjort klart att partiet tänker fälla rege-ringen om den överger V.

– Efter det uttalandet fick Vänstern en ännu starkare ställning.

Detta har inte varit en framgångsrik strategi för det har drivit politiken kraftigt åt vänster, säger Jan Björklund.

– I vår legitima önskan att stänga ute SD så gav vi i stället makt åt Vänsterpartiet. Med facit i hand måste vi erkänna att det var ett misstag.

Vad innebär förslaget om en blocköverskridande regering för alliansens framtid?

– Alliansen hålls ihop. Om det bildas en M-S-regering så görs det med alliansens medgivande. Men huvudalternativet är hela alliansen plus S.

Men alla allianspartier kanske inte tycker att det här är en bra idé?

– Så kan det vara. Jag skulle tro att flera partier kommer att säga att det här är orealistiskt. Men det som är orealistiskt vid en tidpunkt kan förändras senare.

Har du pratat med de andra om detta?

– De känner till min inställning.

Hur har dina idéer blivit mottagna?

– Det får de svara på.

Det finns de som tror att en bred koalitionsregering snarast skulle stärka SD:s position – hur ser du på det?

– Det finns risker med allt men man måste också våga sätta ned -foten. Om en handlingskraftig regering lyckas tackla flera av de utmaningar som Sverige nu står inför så kommer utrymmet för extrem populism att minska. Utgångspunkten är att en handlingskraftig regering aktivt ska kunna ta itu med de utmaningar som vi står inför.

Hur ska du ta den här frågan vidare?

– Jag vill öppna upp för en diskussion. Jag vill säga att det är två saker som är uteslutna. Den ena är att alliansen och SD skulle samarbeta, eftersom det har funnits uttalanden som öppnat för det från några andra allianspartier. Om än inlindat så har det gått att uppfatta det på det sättet. Jag vill också utesluta att vi gör en ny Decemberöverenskommelse eftersom det har gett för mycket inflytande till vänsterkrafter. Då återstår detta med samarbete i mittfältet.

Blir inte budskapet att: rösta på oss för även om vi inte vinner valet så kommer vi att sitta i regering ändå?

– Alliansen måste ge gemensamma besked så småningom. Men jag uppfattar att om man säger från alla fyra allianspartier att vi inte vill samarbeta med SD så landar man i den här typen av lösning till slut, även om det strider mot hur vi lärt oss att tänka.

Måste alliansen ge ett gemensamt besked i den här frågan?

– Jag tycker det. Vi får resonera oss fram men jag menar att det är den här vägen vi behöver gå. Om vi stänger dörren till SD och till -Decemberöverenskommelsen så är det detta vi har tillhanda.

Hur uppfattar du M:s och KD:s besked i regeringsfrågan?

– Jag uppfattar det som att de säger att de inte vill samarbeta med SD. Det är det jag tar fasta på. Men visst finns det uttalanden från de partierna som väcker följdfrågor.

Det finns en otydlighet?

– Ja. Det verkar finnas en tro i partierna att det går att bilda en allians-regering som är mindre än de rödgröna och stödja sig på SD utan att SD skulle behöva få något inflytande. Jag tror inte att det fungerar så i verkligheten.

Hur ser du på att Stefan Löfven sagt att han kan sitta kvar som statsminister även om de rödgröna blir mindre än alliansen?

– Nuvarande regering sitter på ett mandat utifrån Decemberöverenskommelsens principer. Vi anser att det är otänkbart att de principerna ska gälla efter valet 2018. Nu-varande regering måste avgå efter valet oavsett valresultat och det måste bli en talmansrunda. Gör den inte det så kommer vi att medverka till att riksdagen avsätter regeringen.

Konstitutionen gör det ju möjligt för honom att sitta kvar?

– Om han gör det så ska han veta att han kommer att mötas av en förtroendeomröstning när riksdagen öppnar efter valet. Då kommer vi att medverka till att den här rege-ringen avsätts. Oavsett valresultat måste det bli en talmansrunda där Decemberöverenskommelsens principer inte längre bör gälla.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“**Fakta.**
Björklund avsatt av riksdagens it-system

Jan Björklund avgår som partiledare, meddelade riksdagen på sin hemsida.

– Jag avgår inte, kontrade han till DN:s reporter strax efteråt.

– Det verkar vara tekniska problem som ligger bakom, säger Annalena Hanell, enhetschef på Centralkansliet på Riksdagsförvaltningen om det felaktiga pressmeddelandet.

Finns det indikation på att riksdagen utsatts för dataintrång?

– Nej. Det här verkar vara bakomliggande krav i it-system om att man rent tekniskt måste ange en sluttid. Dessa tekniska krav har uppenbarligen gått ut på webben, vilket det absolut inte skulle göra.

DN “

DN FREDAG 7 OKTOBER 2016

“ Frågor och svar. Beskedet pressar Moderaterna att tala klarspråk

Vi ser ett regeringsalternativ som inte är överens om hur det ska kunna bilda regering. Det är den allvarligaste utmaningen Alliansen stått inför sedan bildandet 2004. Jan Björklund sätter nu press på M att sätta ned foten i regeringsfrågan, säger DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg efter Liberalernas besked i regeringsfrågan.

1 På vilket sätt ändrar Jan Björklunds besked läget inför nästa riks-dagsval?

Han säger att Liberalerna aldrig mer ska bidra till en December-överenskommelse som låter största block styra. Han upprepar också att det är otänkbart att samarbeta med SD.

Björklund säger för första gången att han vill se en blocköverskridande regering med S, och han utesluter inte att MP deltar. Det är besked som kommer att ändra förutsättningarna för debatten och sätta press på såväl M som S.

Nu måste de borgerliga ge ett enat besked om de ska fortsätta vara ett trovärdigt regeringsalternativ. Det går ju inte att ha en regeringskoalition som inte kan komma överens om hur den ska bilda regering.

2 Björklund säger att Stefan Löfven måste avgå som statsminister också om de rödgröna blir största block efter valet. Varför vill han inte störta regeringen Löfven redan nu?

Det kommer säkert principfasta kritiker av Decemberöverenskommelsen att kräva. Men jag tror inte att något alliansparti vill ha ett extraval nu, och sedan ytterligare ett val inom två år.

3 Varför säger Jan Björklund detta till DN i stället för att ta diskussionen internt i alliansen?

Den har uppenbarligen inte lyckats komma överens. Jan Björklund är dessutom pressad. Det var en kris i hans parti där hans ledarskap ifrågasattes för bara några veckor sedan. Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson sade i en DN-intervju i måndagstidningen att han inte tror att Jan Björklund skulle ha några större problem att regera med SD. ”Han tillhör den sunda falangen inom Liberalerna”, sade Åkesson. Det var nog en judaskyss i Björklunds ögon.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN FREDAG 7 OKTOBER 2016

“ Kinberg Batra är tveksam till idén

Anna Kinberg Batra (M) tycker inte att det är en god idé att samregera med S.

M-ledaren säger till DN att hon kan tänka sig att det finns socialdemokrater som drömmer om en koalition med alliansen och S – för att Stefan Löfven till varje pris ska behålla makten.

– Jag vill byta ut honom. Och skälet till det är ju politiskt. Så jag söker mandat för en annan regering och då utgår vi från att vi ska fälla Stefan Löfven och bilda en bättre regering.

Kinberg Batra anser att en S-M-regering skulle ge ”ett sämre reforminnehåll” än en alliansregering.

– Jag tror också att det är nyttigt att det blir maktskiften ibland. Det spelar alltså roll hur man röstar. Att redan två år före valet avgöra att hur man än röstar i valet så blir det på det ena eller andra sättet, det är att inte ta väljarnas beslut på tillräckligt allvar, säger hon.

Statsminister Stefan Löfven (S) sa i förra veckan till DN att man aldrig kan utesluta en koalition mellan S och M, men att han hoppas att Sverige inte hamnar i en så svår situation.

Karin Eriksson “

DN FREDAG 7 OKTOBER 2016

“ Ministern vill ha ökat svenskt samarbete

För första gången någonsin är en försvarsminister från Ukraina på besök i Sverige. I skymundan av kriget i Syrien fortsätter den ryska uppladdningen och hittills i år har har 600 ukrainska soldater dödats eller skadats i strider.

– Det sker ständiga brott mot vapenvilan och Minskavtalet. Enbart i år har det skett 12 500 brott mot vapenvilan. Sedan årets början har vi haft 444 soldater och officerare som sårats och 172 som dödats i strider. Det gör situationen mycket komplicerad, säger Ukrainas försvarsminister Stepan Poltorak som på torsdagen togs emot av försvarsminister Peter Hultqvist (S).

Den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE:s observatörer i Ukraina rapporterar varje dygn om minst ett par hundra fall av skottväxling och explosioner.

Försvarsminister Poltorak säger att Ukraina endast returnerar fientlig eld om det finns en direkt fara för truppernas liv, eller om motståndaren försöker tränga igenom försvarslinjerna.

Ryssland annekterade Krim 2014 och har fördubblat antalet militärer där till 24 000, enligt Poltorak. I de rebellkontrollerade områdena i östra Ukraina understöds 33 000 rebeller av 6 000 reguljära ryska soldater och på den ryska sidan om gränsen står ytterligare 83 000 soldater, enligt Ukraina. Därför önskar Stepan Poltorak militär utrustning av allehanda slag. Enligt försvarsminister Peter Hultqvist har dock vapenhjälp över huvud taget inte diskuterats under besöket.

I början av kriget stod milisgrupper och bataljoner av frivilliga för en ansenlig del av Ukrainas motstånd mot rebeller och ryska förband. På frågan om myndigheterna nu har kontroll över den egna sidan blir svaret:

– När det gäller antiterroristaktioner är det endast förvarsmakten som agerar. Polisen kontrollerar allmän ordning enligt grundlag och lag. Det finns frivilliga som hjälper de väpnade styrkorna. Men vi har inga frivilligbataljoner eller illegala väpnade formationer.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se”

“**Fakta. Svenskt bistånd**

Sveriges bilaterala bistånd till Ukraina uppgår till 220 miljoner kronor per år. Större delen går till den civila sektorn för att stötta rättväsende och förvaltning samt motverka korruption. På det militära området sker sedan 2002 en årlig planering av samarbetet. Försvarsmakten deltar i övningar i Ukraina och har utbildat sjukvårdare där.
DN “

DN LÖRDAG 8 OKTOBER 2016

“En ny giv för alliansen

Jan Björklunds upplägg är definitivt inget alexanderhugg. Likväl kan den liberale partiledarens nytänkande i fredagens DN-intervju lösa en del besvärliga knutar i regeringsfrågan.

Det kontroversiella i utspelet var detta: Alliansen borde – ifall nästa valresultat inte ger de borgerliga partierna övertag över de rödgröna – sondera terrängen på andra sidan blockgränsen.

Enligt Björklund skulle borgerligheten framför allt kunna bilda regering tillsammans med Socialdemokraterna. Att Miljöpartiet på något vis ingår utesluter han samtidigt inte, till skillnad från tidigare. En ytterligare lösning kunde vara att S och M regerar ihop men med övriga alliansens välsignelse, resonerade L-ledaren vidare.

Mycket till besked är det ju inte, förutom att alla partier exklusive Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet kan komma i fråga för ett regeringsunderlag. Är idén trovärdig? När man jämför med alternativen blir svaret ja.

Kristdemokraternas ledare Ebba Busch Thor reste invändningar mot resonemanget. ”Min utgångspunkt är inte att förlora”, protesterade hon på fredagen. Argumentet är ganska meningslöst.

Varje partiledare vid sina sinnens fulla bruk önskar sig maximalt antal mandat i riksdagen. Regeringsfrågan rör den olyckliga eventualiteten att partiet förlorar och tvingas kompromissa med andra.

Väljarna avgör, brukar det sägas. Men de förtjänar också uppriktiga svar. Olika handlingsalternativ kan alltid avfärdas som spekulationer, men förr eller senare måste partierna ta hänsyn till verkligheten.

Mycket talar för att alliansen inte längre räcker som besked. Konstellationen var tillräcklig förut. Och den hade kanske kunnat vara det om decemberöverenskommelsen fortfarande gällde.

Men det var just Kristdemokraterna som övergav upplägget, vilket har aktualiserat den lösning som stavas Sverigedemokraterna. Busch Thor har dock hittills gett beskedet att hon inte vill söka stöd hos Jimmie Åkesson.

Så vad vill hon? Avsaknaden av svar från Ebba Busch Thor och Anna Kinberg Batra har lett till en febrig diskussion om framtidens samarbeten. Den splittrar alliansen och riskerar att jaga KD och M fram till nästa val.

Men Björklunds nya giv skulle kunna ge de borgerliga ett trumfkort. Vad som behöver klarläggas är okomplicerat. Ja, alliansen går till val och vill regera ihop. Nej, Sverigedemokraterna kommer inte att ingå i regeringsunderlaget. Men jo, läget blir nog svårt och om det krävs kan faktiskt någon blocköverskridande lösning bli aktuell.

Mycket mer än ett konstaterande av fakta behövs inte. Men ett klart och gemensamt besked har flera förtjänster. Dels slipper partierna hantera ändlösa anklagelser om SD-beroende.

Dels sätter det statsminister Stefan Löfven på pottkanten. Han har länge försökt spränga blockpolitiken på socialdemokratiska villkor. Att framställa sig själv som klok och kompromissinriktad är dock ingen

konst när man själv har valt upplägget. Svårare blir det när andra vill påverka premisserna. Och det är hög tid för alliansen att kontra.

Löfven välkomnade visserligen Jan Björklunds utspel. Men det var genom att medvetet bortse från vad han faktiskt hade att säga.

En plan B som innefattar Socialdemokraterna väcker förstås jobbiga följdfrågor. Ska alla sitta i regeringen? Vem ska bli statsminister? Hur blir det med handlingskraften?

V-ledaren Jonas Sjöstedt plockade fram motargumentens standardformulär 1A. Där står det att stora koalitioner lägger en död hand över demokratin, vilket gynnar Sverigedemokraterna. Det ligger säkert något i det. Men resonemanget börjar bli överspelat. Frågan är hur stor koalitionen blir.

Om både KD och Fi klarar spärren i nästa val kommer riksdagen att inhysa nio partier, med ganska få mandat vardera. Hur många krävs egentligen för att bilda en livaktig opposition? Någon måste också regera. Även om hela alliansen bildar regering med Socialdemokraterna står tre eller fyra partier utanför.

En färsk undersökning från Ekot och Novus tyder på att alliansens väljare föredrar någon form av samarbete med Socialdemokraterna framför samverkan med Sverigedemokraterna. Det konstaterade även alliansen när den undersökte saken för ett år sedan. Jan Björklund har nu dragit en enkel slutsats. I brist på alternativ borde hans kamrater i alliansen ge samma besked.

DN 8/10 2016 “

DN LÖRDAG 8 OKTOBER 2016

“De borgerliga splittrade om stöd från SD

Med knappt två år kvar till nästa val är allianspartierna splittrade i regeringsfrågan. Både Liberalerna och Centern säger nej till att bilda en borgerlig minoritetsregering som är beroende av Sverigedemokraterna. Kristdemokraterna kan däremot tänka sig att regera med stöd av SD. Moderaterna inte vill ge något besked.

I fredagens DN öppnade Liberalernas ledare Jan Björklund för ett regeringssamarbete med Socialdemokraterna om de fyra allianspartierna inte lyckas bli större än de tre rödgröna i valet 2018. Björklunds besked kastar ytterligare bränsle på den pyrande brasa som regeringsfrågan har blivit för de borgerliga.

Oenigheten syns nu tydligare än tidigare. Både Centern och Liberalerna har stängt dörren för att sitta i en regering som på något sätt är beroende av Sverigedemokraterna. Samtidigt svävar Moderaterna på målet om hur de ställer sig till ett passivt stöd av SD.

Kristdemokraternas ledare Ebba Busch Thor utesluter dock inte att de borgerliga skulle kunna regera även om de samlar färre röster än de rödgröna. Oavsett valresultat vill hon att riksdagen ska få rösta om en borgerlig statsministerkandidat.

– Det tycker jag är lämpligt. Om det finns ett stöd i riksdagen för en alliansregering så tycker jag att det vore märkligt om vi skulle backa från en sådan situation, säger Ebba Busch Thor.

Enda sättet att få ett sådant stöd är att SD stöder alliansregeringen i en statsministeromröstning.

– Hur andra partier i riksdagen röstar måsta vara upp till dem. Det gäller Sverigedemokraterna såväl som övriga partier, säger Ebba Busch Thor.

Men Centerpartiets ledare Annie Lööf utesluter KD-ledarens idé att alliansen ska bilda regering även om den blir mindre än de rödgröna.

– Om vi blir mindre än de tre rödgröna partierna, så krävs det ju Sverigedemokraternas aktiva stöd för att bilda en alliansregering, och det är uteslutet för Centerpartiet, säger Lööf.

Trots dessa diametralt olika hållningar, så ska alliansen lämna ett gemensamt besked före valet.

– Jag vill söka väljarnas förtroende för att byta ut Stefan Löfven och bli statsminister i stället i spetsen för en alliansregering och den söker vi väljarnas stöd för, säger Anna Kinberg Batra.

Men hon vill inte svara på om Moderaterna är beredda att bilda regering med stöd av SD.

– Det är två år kvar till valet när väljarna ska ta ställning, och det tycker jag att man ska ha respekt för. Vi jobbar väldigt hårt för att vinna det stödet och spekulerar inte i det ena eller andra scenariot om vi förlorar valet. Vi måste naturligtvis diskutera det mellan allianspartiledarna och vi gör det också. Men den starkaste grunden för en ny och bättre regering är att alliansen får ett tydligt stöd, säger Anna Kinberg Batra.

Men alla andra borgerliga partierna ger ju besked på den här punkten. Varför kan inte Moderaterna göra det?

– Vi vill vinna valet tillsammans och byta ut Stefan Löfven. Det är ett gemensamt besked. Om vi inte lyckas med det så blir det på ett eller annat sätt ett mer besvärligt läge där det finns olika scenarier som alla är sämre än ett tydligt allianssstöd.

Ett av Jan Björklunds starkaste argument för att bilda en storkoalition med S är att han vill minska Vänsterpartiets makt över den ekonomiska politiken. Han menar att blockpolitiken och den numera skrotade decemberöverenskommelsen gett V ett orimligt stort inflytande.

– Med facit i hand så var både överenskommelsen i sig och hela den modellen ett stort misstag därför att det har drivit politiken kraftigt åt vänster, sade Jan Björklund i fredagens DN.

Men talet om en blocköverskridande regering är en gåva till SD, anser Vänsterpartiets ledare Jonas Sjöstedt. Han varnar för en utveckling som i Österrike där det högerpopulistiska Frihetspartiet enligt opinionsmätningarna är största parti.

– Risken finns att Sverigedemokraterna skulle växa kraftigt, säger Jonas Sjöstedt.

SD-ledaren Jimmie Åkesson anser att Jan Björklunds besked att han kan tänka sig släppa fram en S+M-regering är ”häpnadsväckande”.

– Att Jan Björklund är villig att hellre acceptera fyra år till med Stefan Löfven som statsminister än att alliansen ens för samtal med oss är anmärkningsvärt, skriver Åkesson i en kommentar.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se”

“**Fakta. Allianspartiernas syn på möjliga regeringar**

De borgerliga partierna är – oavsett valresultat – eniga om att de inte tänker låta Stefan Löfven sitta kvar som statsminister efter nästa val. De är också överens om att de i första hand vill bilda en alliansregering. Däremot är de oeniga om hur de ska agera om de blir mindre än de rödgröna i nästa val.

Liberalerna: Vill att de borgerliga bildar regering ihop med S och eventuellt MP, alternativt släpper fram en storkoalition med S och M av tysk modell.

Moderaterna: Vill inte ge besked.

Kristdemokraterna: Kan tänka sig att bilda en borgerlig minoritetsregering med stöd av SD. KD säger dock nej till samarbete och förhandlingar med SD.

Centerpartiet: Säger nej till att bilda alliansregering med stöd av SD, utan anser att de borgerliga ska släppa fram de rödgröna om de blir största block.

DN “

DN LÖRDAG 8 OKTOBER 2016

Stefan Löfven: Blockpolitiken skadlig

Statsminister Stefan Löfven (S) välkomnar att Liberalerna öppnar för en blocköverskridande regering efter nästa val. – Blockpolitiken är skadlig för Sverige, säger Stefan Löfven.

I fredagens intervju med DN föreslår Liberalernas partiledare Jan Björklund att alliansen ska ingå en blocköverskridande regering med Socialdemokraterna efter nästa val. Villkoret är att de borgerliga partierna får färre röster än det rödgröna blocket. Om alliansen blir störst vill Björklund att de borgerliga ska bilda regering på egen hand.

Statsminister Stefan Löfven ser positivt på förslaget från Jan Björklund och framhåller att han själv i flera år talat om behovet av att öka samarbetet över blockgränsen.

– Det är viktigt att vi är flera som står upp för att vi ska försöka bryta blockpolitiken. Jag välkomnar det, säger Stefan Löfven.

Samtidigt efterlyser statsministern en tydligare förklaring från Jan Björklund om varför han bara kan tänka sig blocköverskridande samarbete om alliansen blir mindre än de rödgröna.

– Det är bra att Jan Björklund gör tydligt att han inte vill bli beroende av SD. Men eftersom det finns andra frågetecken så behöver han utveckla tankegångarna, säger Stefan Löfven.

Löfven uppskattar att Björklund tar definitivt avstånd från all form av beroende av Sverigedemokraterna. Statsministern efterlyser samma besked från Moderatledaren Anna Kinberg Batra.

– Både Annie Lööf och Jan Björklund är nu tydliga på den punkten. Anna Kinberg Batra har ännu inte lämnat något besked och hon måste bli lika tydlig, säger Stefan Löfven.

Statsministern framhåller att han vill få slut på diskussionen om regeringsfrågan och i stället diskutera sakpolitik.

– Det kan inte vara ett spel i två år om vem som tar vem. Vi måste ha en diskussion om de politiska frågorna, de stora utmaningarna vi har, om arbetslösheten och skolan, klimatet och välfärden. Det är det vi i huvudsak måste diskutera för att svenska folket ska kunna säga sitt och bestämma hur styrkeförhållandena ska se ut i Sveriges riksdag. Då måste vi föra diskussion om sakpolitik och inte bara det politiska spelet, säger Stefan Löfven.

Jan Björklund säger också i DN-intervjun att han kommer att medver-ka till att rikta misstroende mot Stefan Löfven om han väljer att inte avgå som statsminister efter nästa val. Löfven har tidigare öppnat för att han kan sitta kvar om det inte finns ett tydligt regeringsunderlag som kan ta över.

– Om det finns ett alternativt regeringsunderlag som har majoritet i parlamentet så är det självklart att jag avgår. Men det är mycket som pekar på att vi får ett osäkert läge även efter valet 2018. I det läget tänker inte jag kasta ut Sverige i osäkerhet, säger Stefan Löfven.

– Då finns det andra verktyget i vår demokrati, att riksdagen röstar om statsministerkandidaten. Det är obligatoriskt. Jag menar att jag i ett oklart parlamentariskt läge har ansvar för hur Sverige ska styras och göra det tills det har klarnat om hur nästa regering kommer att se ut. Väljarna avgör men vi måste också ta ansvar för hur landet ska styras, fortsätter han.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN MÅNDAG 10 OKTOBER 2016

“ Löfven backade efter storgräl om nazism

Ett storgräl bröt ut mellan statsminister Stefan Löfven (S) och SD-ledaren Jimmie Åkesson i Sveriges Televisions partiledardebatt på söndagen. Stefan Löfven beskrev Sverigedemokraterna som ”ett nazistiskt parti”. SD svarade med att KU-anmäla statsministern som efteråt backade från sitt uttalande.

I ”Agenda” sade Stefan Löfven:
– Det är ett nazistiskt parti, ett rasistiskt parti.

Men efteråt medgav han att orden föll fel.
– Det kan hända att jag sa fel. Men det är ett rasistiskt parti med nazistiska rötter, sade Stefan Löfven till DN.

Men är det inte viktigt med orden?
– Ja, visst, men herregud, det viktigaste är att titta på vilket parti vi har i Sveriges riksdag. Det går inte en dag här utan att det är en konstig skandal, och det beror på att man har de här rötterna.

Uttalandet att SD är nazistiskt fick SD att mitt under pågående debatt skicka ut ett pressmeddelande om att statsministern skulle KU-anmälas.

Däremot står han fast vid påståendet att Jimmie Åkesson gick med i Sverigedemokraterna när partiet ”hade hakkors på sina möten”.

– Du står och ljuger! sade Åkesson under debatten.

Men Löfven hävdar att han har bevis för sitt påstående.
– Ja, det har jag. Det var så, på den tiden hade man fortfarande det. Det är deras rötter.

Statsvetaren Andreas Johansson Heinö, som studerat Sverigedemokraterna, säger att bevisläget är svårt.

– Jag kan inte backa upp påståendet, men inte dementera det heller, säger han.

Löfven anklagade även SD för att ha ryska kopplingar på partiets riksdagskansli efter affären med den nu sparkade tjänstemannen med pseudonymen Egor Putilov.

Jimmie Åkesson – som under förra veckan skakades av en filmsekvens där ekonomisk-politiske talespersonen Oscar Sjöstedt skrattande beskriver nazister som jämför döda får med judar, och av riksdagsledamoten Anna Hagwall som vill begränsa ägandet av medier för ”etniska grupper” – gick till motangrepp genom att anklaga statsministern för att undvika debatt i sakfrågor.

– Det är bara en massa fula ord och påståenden, en massa trams, sade Åkesson.

Till skillnad från Anna Hagwall, som partiledningen petat från alla förtroendeuppdrag, ska dock Oscar Sjöstedt få fortsätta.

– Det är olyckligt det som visas, men jag tycker att han har gett en trovärdig förklaring, han har bett om ursäkt. För mig är det utagerat nu, sade Åkesson före debatten.

Förutom bråket om SD blev det som väntat regeringsfrågan som dominerade debatten. Diskussionen om vad som ska hända efter nästa val har tagit fart efter veckans utspel i DN av Liberalernas Jan Björklund om att alliansspartierna kan komma att bilda regering tillsammans med Socialdemokraterna om alliansspartierna blir mindre än de rödgröna i valet om två år.

I tv-debatten upprepade Björklund sitt förslag:

– Jag tänker då närmast på alliansspartierna och Socialdemokraterna i någon form av samarbete, sade han.

Löfven deklarerade att han inte – som företrädaren Fredrik Reinfeldt (M) gjorde 2014 – tänker avgå på valnatten, även om de rödgröna blir mindre än alliansspartierna.

– Jag tänker sitta kvar och ta ansvar för landet, deklarerade Löfven.

Att alliansspartierna är splittrade var tydligt. Kristdemokraternas Ebba Busch Thor är den enda som säger att hon kan tänka sig att en borgerlig statsministerkandidat borde prövas även om alliansspartierna blir mindre än de rödgröna i valet om två år.

– Min uppgift är att se till att vi får en ny regering, sade hon.

Tonläget blev också högt i frågan om privata skolföretags vinster ska begränsas. En utredning läggs inom kort. Moderatledaren Anna Kinberg Batra anklagade regeringen för att inte bry sig om kvaliteten i skolan.

– Sverige behöver nolltolerans mot dåliga skolor. Ger man inte tillräckliga kunskaper ska man inte få ta ut vinst alls, oavsett vem som driver den, sade hon.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“**Sagt under debatten i SVT.**

"Det är en pseudodebatt."
Jan Björklund (L) om vinstdebatten i skolan.

"Vi kommer inte att vara något mähä."
SD-ledaren Jimmie Åkesson om hur partiet ska agera efter nästa val.

"Du är ju en intelligent person."
Stefan Löfven (S) om Anna Kinberg Batra (M). “

DN MÅNDAG 10 OKTOBER 2016

“ Statsvetare: Småpartierna klarade sig bäst

– De små partierna klarade sig bra. Jan Björklund och Ebba Busch Thor hade en bra kväll, liksom Annie Lööf. Det säger de statsvetare DN talade med efter debatten.

– Om man inte kände till svensk politik så kunde man inte ha gissat vilka som var de stora partierna och vilka som var de små i kväll. De små utstrålade trygghet. Åkesson var riktigt svag i den första delen men bättre i den andra, men hämtade sig aldrig riktigt, säger Andreas Johansson Heinö, statsvetare vid Göteborgs universitet och det svenska näringslivets tankesmedja Timbro.

– Annie Lööf och Jan Björklund verkade mer säkra i sina positioner, de tog för sig mer. Anna Kinberg Batra andades en ängslighet och svarade inte på frågor utan kastade dem tillbaka till Löfven, säger Marie Demker, statsvetare vid Göteborgs universitet.

Fick vi några svar på hur en regering kan komma att se ut om det blir ett oklart parlamentariskt läge efter nästa val?
– Nej, Anna Kinberg Batra svarade inte på den frågan utan sa bara, liksom Ebba Busch Thor att man inte tänker samarbeta med SD. I realiteten kan man inte sopa SD under mattan när SD börjar rösta med dem i olika frågor. Då kan SD också ställa krav, annars faller regeringen. Björklund vill hitta en lösning i mitten. Några nya besked fick vi inte, konstaterar Marie Demker.

Hon håller med Jan Björklund som sa att den politiska mitten håller på att försvinna.
– Vi ser den vändningen nu och vi har länge talat om en polarisering som vi ser även internationellt. Främlingsfientlighet, nationalism och rena nazistinfluerade grupperingar har stärkt sin position sedan 1990-talet.

Kunde man se någon förändring i något av partiernas politik?
– Några nya besked kommer sällan fram i en sådan här partiledardebatt, kan inte ens påminna mig när det hänt. Möjligen att samtliga allianspartier markerade så hårt mot SD i regeringsfrågan, det var nog det starkaste avståndstagandet på flera år från allianspartierna, säger Andreas Johansson Heinö.

Kunde vi se en enig allians?
– Jag tycker att det finns en polarisering men man ser också att blockpolitiken är utsatt för en allvarlig utmaning. Centern och Liberalerna drar åt ett håll medan Kristdemokraterna och Moderaterna drar åt ett annat. Det finns en klyfta där, säger Marie Demker.

Vilken roll fick SD under kvällen?
– Framför allt i första delen av debatten hamnade SD i centrum vilket var tacksamt för Jimmie Åkesson, men han fick trots det en ganska svår kväll, säger Andreas Johansson Heinö.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se “

DN MÅNDAG 10 OKTOBER 2016

“ Yrkes- och folkhögskolor satsar på lärarassistenter

Den akuta lärarbristen i landet ska delvis lösas med lärarassistenter. På kort tid har de blivit en efterfrågad grupp och redan nu har flera utbildningar till yrket startat. Men vad en lärarassistent ska kunna är fortfarande diffust.

För bara något år sedan nämndes inte lärarassistenter i skoldebatten. Men när ingen ser en ände på lärarbristen, och de befintliga lärarna måste användas smartast möjligt, har lärarassistenter lyfts fram som en nyckelgrupp av både fack och politiker.

Ett okänt antal skolor har redan rekryterat. Av platsannonser framgår att vissa vill ha hjälp med kopiering och beställningar, andra vill att lärarassistenterna ska arbeta nära eleverna och kunna rycka in som lärarvikarie. Behoven skiftar alltså. De båda lärarfacken, som var först ut med att lansera den nya yrkesgruppen, har tryckt på att lärarna främst behöver administrativ avlastning.

Några folkhögskolor har fångat upp intresset och rullat i gång var sin utbildning. Östra Grevie folkhögskola i södra Skåne är en av dem.

– Det finns ju ett skriande behov i skolorna av fler vuxna. Tar inte regering, riksdag och skolmyndigheter initiativ till att utbilda lärarassistenter så gör vi det, säger utbildningsledare Stina Svensson.

Skolan har nu 23 elever som under två terminer utbildas i bland annat socialpsykologi och konflikthantering, för att kunna fungera som stöd både i klassrum och på skolgårdar.

Heléne Bramell, 45-årig civilingenjör från Anderslöv, är en av de blivande lärarassistenterna. Efter många år i it-branschen kände hon att det var dags att byta miljö.

– Jag vill arbeta med något viktigt, där jag kan göra skillnad. Och det har man ju förstått att det är panik i skolvärlden när det inte finns lärare att tillgå, säger hon.

Flera av hennes bekanta har frågat varför hon lägger ett år på utbildning när det inte finns några formella kunskapskrav på en lärarassistent.

– Jag vill ha mer på fötterna innan jag går ut i en skola. Nu har jag hittat en intensiv yrkesutbildning som ger mig verktyg för att klara av rollen. Det hjälper skolorna också att veta vad de får, säger Heléne Bramell.

Även folkhögskolorna i Munka Ljungby och Storuman har börjat utbilda lärarassistenter. Och fler utbildningar planeras. Två företag, i Botkyrka och Linköping, har ansökt om att få starta utbildningar inom yrkeshögskolans ram.

Om det blir ja kommer Stockholms stad att ta emot studenter på praktik.

– Vi är gärna pilotkommun. Samtidigt vill vi se vad regeringen landar i. Antingen får den avfärda idén med lärarassistenter, eller bestämma sig för hur en sådan yrkesroll ska se ut och vilka vägar man kan ha till yrket, säger Astrid Gadman, personalchef vid utbildningsförvaltningen.

Tanken på en nationell utbildning till lärarassistent har väckts. Förslaget lades fram till regeringen i en utredning i våras och regeringen inväntar nu reaktionerna i remissvaren.

– Jag är absolut inte främmande för tanken på en nationell utbildning. Men det återstår en del arbete innan vi kommer med förslag om vi ska göra något, säger gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström (S).

Hon betonar att det inte finns några som helst hinder för skolor att anställa lärarassistenter utifrån sina behov.

– Men när vi har så stor lärarbrist och ett nationellt intresse av att stärka läraryrket är det befogat att regeringen hjälper till. Och den hjälpen tar vi fram genom diskussioner med lärarfacken, kommuner och friskolor.

TT “

“ **Fakta. Lärarassistenter**

Januari 2016: Universitetskanslersämbetet skriver i en analys att lärarbristen inte löses enbart med utbyggda lärarutbildningar och högre

löner. Lösningar som att frigöra lärarna från administration måste utredas. Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet föreslår att lärarassistent införs som ny yrkeskategori.

Mars 2016: Moderaterna vill satsa 200 miljoner kronor per år på att införa lärarassistenter i skolan, skriver partiledaren Anna Kinberg Batra på DN Debatt.

Utspelet välkomnas av utbildningsminister Gustav Fridolin (MP). Han påpekar att regeringen avsatt pengar till mer personal på lågstadiet.

April 2016: Utredningen om utbildning för nyanlända föreslår i sitt betänkande att behovet av lärarassistenter utreds vidare och att en nationell utbildning till lärarassistent bör övervägas.

Maj 2016: Nationella samlingen för läraryrket är enig om att mer tid för lärare ska prioriteras. Regeringen förbereder förslag om hur den stödjer huvudmän som vill anställa lärarassistenter. “

DN MÅNDAG 10 OKTOBER 2016

“ Regeringen vill se kraftig minskning av torskfisket

Havsorganisationen Oceana kräver att torskfisket i västra Östersjön helt ska stoppas nästa år. Men den svenska regeringen säger nej och nöjer sig med EU:s officiella linje. Det räcker med en kraftig begränsning, anser landsbygdsminister Sven-Erik Bucht (S).

På måndagen möts EU:s jordbruks- och fiskeministrar i Luxemburg. Då ska nästa års kvoter av torsk, sill, skarpsill, lax och rödspätta i Östersjön fastställas.

EU-kommissionen, som grundar sig på vetenskaplig rådgivning från det internationella havsforskningsrådet, har ännu inte lagt något färdigt förslag, men har indikerat att torskfisket ska begränsas till 1 588 ton torsk i västra Östersjön och 24 927 ton i de östra delarna.

– Förslaget innebär en mycket kraftig neddragning när det gäller torskbeståndet, i de västra delarna med 88 procent och med 39 procent i de östra delarna. Det är också regeringens utgångspunkt i den här diskussionen, säger Sven-Erik Bucht.

Men en sådan begränsning är inte tillräcklig, anser havsorganisationen Oceana som anser att det krävs ett totalstopp av torskfisket för att det hårt ansträngda beståndet ska kunna återhämta sig.

– Ministrarna har ännu chansen att fatta rätt beslut. För allas vår skull hoppas vi att förnuftet får råda och att Östersjötorsken får en möjlighet att återhämta sig, säger Lasse Gustavsson, vd för Oceana i Europa, i ett pressmeddelande.

Men något torskfiskestopp, som även vice statsminister Isabella Lövin (MP) tidigare drivit som EU-parlamentariker, tycker inte den svenska regeringen är nödvändigt.

– Det är ingenting som den vetenskapliga rådgivningen rekommenderar och det är den vi följer, säger Sven-Erik Bucht.

Miljöorganisationer oroar sig dock för att Tyskland och den stora fiskenationen Danmark, som fiskar mest i västra Östersjön, ska driva på för större torskfiskekvoter än vad EU-kommissionen och den svenska regeringen vill se.

– Vi måste göra någonting nu. Annars kommer det inte att finnas någon torsk i det västra beståndet i framtiden, varnar Inger Melander, sakkunnig på Världsnaturfonden (WWF).

WWF kräver dock inget totalstopp, utan anser att regeringens linje som riksdagens EU-nämnd i fredags ställde sig bakom räcker.

– Om man inför ett absolut fiskestopp skulle vi inte säga emot. Men vi hoppas att det här ska ge beståndet tillräckligt med andrum, säger Inger Melander.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN MÅNDAG 10 OKTOBER 2016

“Senatorer tar avstånd från Trump

St Louis. Allt fler republikanska politiker har tagit avstånd från Donald Trump, och kraven på att han bör ersättas av någon annan växer. Men det är osannolikt att så sker – och republikanska väljare står än så länge bakom Trump.

Sedan den elva år gamla videoupptagningen av Donald Trump publicerades har allt fler republikaner fått nog av hans kandidatur. New York Times räknar upp 42 förtroendevalda eller välkända republikaner som sedan i fredags tagit sin hand ifrån presidentkandidaten.

Till dem som tar avstånd från Trump hör nu ytterligare minst sex senatorer, bland dem John McCain och Lindsey Graham, som båda hade våndats länge innan de tidigare i år gav honom sitt stöd.

Dit hör också välkända republikaner som den förre utrikesministern Condoleezza Rice, Ohios guvernör John Kasich, den tidigare presidentkandidaten Carly Fiorina och Kaliforniens tidigare guvernör Arnold Schwarzenegger. När Trumps stöd var som störst, efter konventet i augusti där Trump nominerades, hade han stöd av 286 av 331 republikanska guvernörer och senatorer och ledamöter av representanthuset, enligt analysbloggen FiveThirtyEight. Sedan dess har många fallit ifrån: noterbart är att 45 procent av alla kvinnliga politiska representanter har övergett Trump, men endast 16 procent av männen. Enligt New York Times säger minst 150 välkända republikaner nu nej till Trump.

Men att byta kandidat är på gränsen till omöjligt. Valsedlar är tryckta och 400 000 amerikaner har redan röstat, i 18 delstater – inklusive de folkrika, jämna delstaterna Florida, North Carolina och Virginia.

Den andra stora tv-debatten inför presidentvalet hölls i natt efter denna upplagas pressläggning, men Donald Trump själv hade dittills inte gett några signaler om att han skulle dra sig ur: ”Noll chans att jag ger upp!”

Och bland republikanska väljare anser 74 procent att partiets företrädare bör fortsätta att backa upp Trump, enligt en opinionsmätning av Politico. Enkäten är gjord efter fredagens avslöjande, där Trump i en videoupptagning i grovt sexistiska ordalag berättar om ett havererat raggningsförsök, med beskrivningar av övergrepp som faller inom ramen för det straffbara.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

Riksdagens snabbprotokoll
2016/17:5
Tisdagen den 20 september
Kl. 13.00–16.01
18.00–18.18
Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande

Finansministern överlämnade regeringens proposition 2016/17:1 med förslag till statens budget för 2017, finansplan och skattefrågor.

Anf. 1 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Sverige har stora utmaningar, men mycket går i rätt riktning. Nyföretagandet ökar, restaurangbranschen växer, takten i bostadsbyggandet är den högsta sedan miljonprogrammets dagar och de utländska investeringarna i Sverige blir allt större. Det är helt enkelt många som tror på Sverige, och det finns anledning till det.

Vår tillväxt är högre än i de flesta jämförbara länder i år, och vi ser en stabil tillväxttakt under de kommande åren. Det stora budgetunderskott som rege-ringen ärvde är i det närmaste utraderat, trots de ökade kostnaderna för migrationen. Vi har en tydlig bana mot balans och överskott, och statsskulden som andel av bnp minskar. Utvecklingen i vår omvärld är osäker, inte minst på grund av brexit, men svensk ekonomi är på rätt kurs och utvecklingen stabil.

Vilka är då de svenska framgångsfaktorerna? Något som skiljer Sverige från många andra länder är det höga arbetskraftsdeltagandet – att många är med ute på arbetsmarknaden. Om man lyssnar på delar av den ekonomiska debatten skulle man kunna tro att detta beror på att Sverige har alldeles särdeles låga skatter, men vi vet alla att det inte är så. Snarare verkar det bero på allt som skatterna finansierar: välfärds tjänster som gör det tryggt att sätta barn till världen, förskolor och fritidshem men också omsorgen om våra anhöriga och en bra sjukvård. Allt detta gör det möjligt att kombinera familj med arbetsliv och att orka fortsätta att arbeta genom livet, för ingenstans i EU går man i pens-ion så sent som i Sverige. Det är bra, för den svenska modellen bygger på att alla som kan arbeta ska arbeta.

En annan framgångsfaktor är att vi har en stabil privat konsumtion, som kommer av att vi länge har haft goda reallöneökningar – löneökningar för breda löntagargrupper, inte bara för dem med höga inkomster utan för väldigt många. Vi har inte låga löner i Sverige. Vi har en stabil tillväxt i stället.

Allt fler internationella bedömare och ekonomer pekar på just detta, att jämlikhet och ett sammanhållet samhälle inte alls står i motsats till ekonomisk utveckl-ng utan att verkligheten tvärtom visar att det stärker tillväxt och nyskapande. Vi kan se att investeringarna i vårt land utvecklas starkt. Vi har ett konkurrenskraftigt företagsklimat med välutbildade och ambitiösa löntagare och företagare. Det gör det attraktivt att investera i vårt land.

Detta är framgångsfaktorer som går hand i hand med omställningen till en grön ekonomi. Den är viktig, inte bara för att vi självfallet ska ta ansvar för framtida generationer utan också för att vi ska ta ansvar för Sve-riges konkurrenskraft. Vi stärker därför stödet till lokal

klimatomställning, vi justerar skatter för att minska resursslöseri och främja återanvändande, vi annullerar utsläppsrätter och vi utökar klimatbiståndet för att stödja andra länder i att minska sina utsläpp.

Vi kommer inte att sitta med armarna i kors och peka finger åt resten av världen – att de ska göra sin hemläxa. Vi ska också göra vår heläxa när det gäller klimatomställningen. Med inte minst det historiska Parisavtalet som grund kommer vi att gå före. Vi ska ta vårt ansvar för klimatutmaningen, och vi ska befästa det svenska ledarskapet. Det är inte bara rätt och riktigt att göra på det sättet, utan det skapar också nya gröna jobb och exportmöjligheter för svenska företag.

Mycket av det jag har pratat om kan sammanfattas i begreppet den svenska modellen: framåtanda, moder-nitet och utvecklingsoptimism som kommer ur känslan av trygghet. Med denna modell som grund och med väldigt tydliga politiska prioriteringar kan vi nu börja se resultatet av regeringens arbete.

Sedan regeringen tillträdde har sysselsättningen ökat med 120 000 personer, långtidsarbetslösheten för vuxna har minskat tydligt, ung domsarbetslösheten är på den lägsta nivån sedan 2003 och sysselsättningsgraden i Sverige är den högsta som någonsin har uppmätts i ett EU-land. Detta, herr talman, är vad regeringen vill bygga vidare på.

Herr talman! Regeringen tar ansvar för Sverige, också genom att hålla hårt i plånboken.

För det första tar vi ansvar för de offentliga finanserna genom en stram och väl avvägd politik. Jämfört med prognoserna i våras stärks det finansiella sparandet väsentligt. De budgetunderskott vi ärvde är på väg mot balans och överskott, och statsskulden minskar.

Vi ser att förtroendet för de svenska offentliga finanserna är mycket högt på den internationella arenan. Detta gör att statsfinanserna kan förstärkas i en takt som värnar den samhällsekonomiska balansen, men inte genom en politik som skadar utvecklingen genom att tusentals människor skulle behöva sägas upp i skolan, vården och omsorgen och heller inte genom att den dyra och ineffektiva skattesänkarpolitiken från den förra regeringen återupprepas. Den här regeringen tar ansvar för statsfinanserna.

För det andra har vi tagit ansvar för svensk flyk-tingpolitik. När det visade sig att den tidigare migrationspolitiken inte var avpassad för den situation som rådde ändrade vi på den. Sverige fortsätter självfallet att ta emot och bevilja människor uppehållstillstånd, men vi tar nu ett ansvar som är mer proportionellt i jämförelse med andra EU-länder. Med denna ändrade politik kan vi i årets budgetproposition skriva ned pro-gnosen för migrationsutgifterna med 100 miljarder kronor de kommande åren. Den ändrade politiken ger också bättre möjligheter för en fungerande integration.

För det tredje tar regeringen ansvar för kostnadsutvecklingen inom en rad områden. Det gäller för socialförsäkringar och andra ersättningar. Det gäller för sjuktalen, där vi nu ser att utvecklingen bromsar in.

Vi bedömer att överenskommelsen med arbetsmarknadens parter, som regeringen har uppmuntrat till, kommer att kunna ge ytterligare resultat vad gäller sjukförsäkringen. Det gäller också kostnaden för ensamkommande barn och ungdomar, där vi nu äntligen skapar kostnadskontroll och minskar ersättningarna för de dyra boendeformer som hittills använts alltför vanemässigt. Men det gäller även för de stora skatteundantag och subventioner som avvecklats eller minskats för att de helt enkelt inte gav alla de jobb som ut-lovats.

För det fjärde tar regeringen ansvar genom att intensifiera arbetet mot skattefusk, för skattefusk och aggressiv skatteplanering kostar enorma summor varje år. Arbetet med att genomföra regeringens tiopunktsprogram mot skattefusk fortsätter. I budgeten föreslår vi därutöver ökade resurser till Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten för att jobba mot fusk. Vi gör också om reglerna så att arbetsgivare ska redovisa in-komst månadsvis för varje arbetstagare. Det ökar skatteintäkterna med runt 2 miljarder kronor, minst, men det är också en möjlighet för seriösa företag att få bättre konkurrensmöjligheter och inte behöva bli ut-konkurrerade av oseriösa företag.

Vi kommer att fortsätta arbetet. Vi kommer att fortsätta att hålla hårt i plånboken. Vi kommer att fortsätta att hålla ögonen på både utgifter och skattesubventioner. Vi kommer aldrig att acceptera fusk eller bedrägerier. Det är så man åstadkommer långsiktiga, stabila och hållbara statsfinanser. Det är så vi skapar förutsättningar för ett modernt samhällsbygge. (Applåder)

Herr talman! Sverige står inför stora utmaningar. Alldeles för många människor är fortfarande arbets-lösa i vårt land. Alltför många barn når inte målen i skolan. För många äldre känner inte trygghet i vardagen. Samtidigt ska våra nyanlända snabbt i arbete, så att de också får bidra till samhällsbygget. Det är utmaningar som regeringen tar sig an med full kraft.

Men den första och största utmaningen är att hålla ihop vårt land. För att lyckas med det måste vi upprätthålla en hög sysselsättning där människor också kan leva på sin lön. Det är också så att allt annat som vi vill åstadkomma tillsammans bygger just på att alla som kan arbeta också är med och bidrar med sitt arbete till samhällsbygget och till att finansiera välfärden. Här behöver vi se till att ytterligare pressa tillbaka arbetslösheten och hålla uppe sysselsättningen.

Det som behövs då är ytterligare språkkunskaper, yrkeskunskaper och erfarenhet. Därför skjuter regeringen till ytterligare resurser till Kunskapslyftet genom att fördubbla antalet yrkesvuxplatser, till förstärkt svenskundervisning, till en ny permanent lärlingsutbildning för vuxna, till snabbspår inom ett tjugotal yrken, till moderna beredskapsjobb inom staten och till bättre extrajobb för den som är långtidsarbetslös.

Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens och inte med låga löner. Generella lönesänkningar håller inte uppe en efterfrågan som gör att företagen kan nyanställa. Generella skattesubventioner har vi prövat. Det har stått skattebetalarna mycket dyrt, men det har varit bevisat odugligt för att få upp sysselsättningen. I stället behöver vi rikta satsningar så att varje individ får just det stöd som den behöver för att få ett jobb.

Den andra stora utmaning som vi står inför är välfärden. Här ser vi att antalet anställda i förhållande till befolkningen minskade under de borgerliga åren. Många människor känner i dag oro. Får mina barn den skolgång och den kunskap som de behöver? Får mina föräldrar den omsorg som de förtjänar? Får jag själv den vård som krävs den dag jag blir sjuk? Och hur går det för hembygden, på den ort där jag har mina rötter?

Regeringen tar ansvar för välfärden. Vi är i en situation där verksamheter, kommuner och landsting redan var svårt ansträngda. När befolkningen nu växer är det särskilt viktigt att vi säkrar och stärker de verksamheterna. Det handlar till exempel om att våra skolelever ska få en bättre undervisning och inte en sämre när nya elever kommer till

skolan. Därför genomför regeringen en historisk satsning på välfärden genom att skjuta till 10 miljarder kronor per år till skolan, försko-lan, sjukvården och äldreomsorgen. Det är den enskilt största förstärkningen av statsbidragen till kommu-nerna någonsin. Tillsammans med tidigare satsningar som har gjorts motsvarar detta över 30 000 anställda i våra välfärdsverksamheter.

Jag är förstås beredd på att detta kan bli en strids-fråga. Är det så att man ser bristerna? Ser man männi-skors oro och otrygghet? Ser man personalen, som så uppenbart behöver fler kollegor? Ser man de stadsdelar, bygder och regioner som alltför länge negligerats eller halkat efter?

Ser man detta, eller föredrar man att återgå till en politik där skattesänkningar och skattesubventioner var universalmedlet som skulle lösa allt, där utförsäljningar av hyresrätter var viktigare än att bygga nya, där privatiseringar av gemensamma tillgångar var viktigare än att stärka och staga upp de verksamheter som ska lösa de uppgifter som vi rimligen löser bäst tillsammans?

Här har regeringspartierna och Vänsterpartiet en samsyn. Den här budgeten är resultatet av vårt samarbete.

Anledningen till att vi gör de här prioriteringarna är bland annat att det är mer anständigt att ta ansvar för varandra genom en väl fungerande välfärd än att lämna varandra vind för våg när vi behöver varandra som mest. Men det handlar också om att det är mer effektivt att tillgodose grundläggande behov om vi gör det tillsammans och för alla. I grunden handlar det ju om vår arbetsmarknad, om vårt näringsliv och om vår styrka i den globala konkurrensen, för allt detta är beroende av att välfärden levererar och utvecklas.

Det är så den svenska modellen är uppbyggd. Den har levererat inte bara ett jämlikt samhälle utan också en mycket hög levnadsstandard. Det är därför som vi jobbar för att utveckla den svenska modellen – inte avveckla den. (Applåder)

Anf. 2 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Bokstavligen i förbigående inleder fi-nansministern med att säga att Sverige har någon ut-maning – punkt. Därefter säger hon att många tror på Sverige, att alla siffror pekar åt rätt håll – fanns det ett enda problem är man på väg att lösa det just nu, och för övrigt skapade Alliansen problem när Alliansen bekämpade den största finanskris som vi har haft sedan 30-talet. Det är en hård sammanfattning.

Vad du inte säger är nästan mer talande än det du säger. Du nämner inte utanförskapet. Du nämner inte bidragsberoendet. Du nämner inte de klyftor som växer mellan dem som jobbar och dem som inte får jobba. Du nämner knappt att vi har ett integrationsproblem i Sverige. Varför har ni så otroligt svårt att se de problem som i stort sett alla svenska familjer pratar om i dag?

Anf. 3 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad att det nu finns en lite bredare samsyn i Sverige om att det är problem med stora klyftor. När vi tog upp det i valrörelsen var det inte riktigt så det lät från Moderaterna. Det tycker jag är ett välkommet steg framåt från Moderaterna och Ulf Kristersson.

Problemet är att den politik som Ulf Kristersson bedrev när han satt i regeringen ökade klyftorna genom att man valde att lägga pengar på att sänka skatten – mest för dem som tjänade mest.

Den här regeringen har lagt om politiken och brutit mot skattesänkar- och nedskärningspolitiken. I stället ser vi till att investera i det som bygger hela vårt samhälle starkare. En viktig del är just att utjämna klyftorna. Där är välfärdsmiljarderna oerhört centrala för att bryta segregationen.

Mycket av de pengarna kommer att gå till skolan. Utöver det har regeringen satsat 10 miljarder i riktat stöd till skolan för att alla barn ska få en riktigt bra skolgång. Det, Ulf Kristersson, är politik som kan bryta klyftor och minska segregationen.

Därutöver ser vi till att jobba med att fler männi-skor ska komma in på arbetsmarknaden. Vi har tydliga förslag i den här budgeten, med bland annat moderna beredskapsjobb i staten. Vi utvecklar de extra tjänster-na i välfärden, där många nyanlända kan få en möjlighet. Vi ser också till att jobba mer med människor som står långt från arbetsmarknaden.

Sist men inte minst är det viktigt – när vi ser att det finns 350 000 arbetslösa och 100 000 lediga jobb – att se till att matcha dem tillsammans. Det är också en politik som minskar segregationen och bryter utanför-skapet, när man till exempel får en undersköterskeut-bildning och kan få sitt första jobb. Det är vad den här politiken leder till. (Applåder)

Anf. 4 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! De stora klyftorna i vårt land är mel-lan dem som jobbar och dem som inte jobbar. De lång-variga och långsiktiga klyftorna är mellan de familjer där någon går till jobbet och där ingen går till jobbet. De stora skillnaderna mellan barn i vårt land är mellan de barn som har föräldrar som har jobb och inkomst och dem som inte har det. Ändå ser ni på när utanförskapet växer. Nästa år är det 915 000 per-soner i era motsvarande kalkyler. Ni ser att det växer. Ni pratar inte om integrationen. Ni pratar inte om problemen att komma in på arbets-marknaden. Ni pratar om den sorts bekymmer som visserligen finns på den svenska arbetsmarknaden men som inte hjälper de människor som i dag permanent parkeras bredvid.

Varför lägger ni så lite möda på det som är de rik-tigt stora problemen i den svenska politiken? (Applåder)

Anf. 5 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Ulf Kristersson kanske skulle lyssna lite bättre. Det var just det som jag tog upp – det faktum att om vi ska kunna hålla samman Sverige måste vi också få fler människor i arbete. Jag delar helt uppfatt-ningen att den stora klyftan går mellan dem som har ett arbete och dem som inte har ett arbete.

Därför är ett tydligt fokus från den här regeringens sida att få upp sysselsättningen och få ned arbetslösheten. Det är en politik som har verkat. Vi har högre sysselsättningsgrad än någonsin. Vi har den högsta sysselsättningsgrad som har uppmätts av Eurostat i något EU-land. Vi har en sjunkande arbetslöshet, och vi har den lägsta ungdoms-arbetslösheten på 13 år.

Det innebär inte att vi är nöjda, utan vi kommer att fortsätta att arbeta med den här politiken. Men den var uppenbarligen mer framgångsrik än den politik som fördes när Ulf Kristersson satt i regeringen. (Applåder)

Anf. 6 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! I en rapport från EU-kommissionen framgår det att Sverige år 2048 kommer att ha näst sämst pensioner i hela EU. Människor kommer att ha mindre än hälften av den totala slutlönen, eventuell tjänstepension medräknad.

Det kan tyckas ganska långt fram i tiden, men det ligger i någon mening i sakens natur när man talar om just pensioner. Jag som företrädare för en socialkon-servativ ekonomisk politik föredrar en långsiktig tidshorisont snarare än att förhålla mig enbart till nästa mandatperiod.

800 000 äldre svenskar är i dag på ett eller annat sätt beroende av garantipension. En kvarts miljon gamla svenskar lever under EU:s fattigdomsgräns. Det är ovärdigt Sverige, herr talman.

Min fråga är mycket enkel: Varför gör regeringen inga som helst satsningar för att stärka garantipensionen? (Applåder)

Anf. 7 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Den här regeringen har gjort mycket för att trygga de äldres vardag. Förutom att vi har satsat på en tryggare äldreomsorg kommer de 10 välfärdsmiljarderna naturligtvis också att betyda mycket för att våra äldre ska kunna känna sig trygga i äldreomsorgen. Vi har höjt bostadstilläggen för pensionärer. Vi har också avskaffat den orättvisa pensionärsskatten för de pensionärer som har lägst pension. Det var ett löfte som även Sverigedemokraterna gav i valrörelsen. Men när de fick möjlighet att rösta här i kammaren för sänkt pensionärsskatt hade de ändrat sig och röstade nej till det. Det är bara ytterligare ett exempel på Sverigede-mokraternas flexibla inställning till sina vallöften och andra löften som de har gett.

Ett annat exempel gäller vinster i skolan. Sverigedemokraterna sa till sina väljare att de inte ville ha vinst i skolan. Men efter att Oscar Sjöstedt hade blivit uppvaktad av näringslivet och fått komma in i finrummet och frottera sig med näringslivsetablissemanget spelade det inte längre någon roll vad han hade lovat väljarna. Nej, då var det viktigare att vara kompis med näringslivsetablissemanget än att stå upp för de löften som man hade gett till sina väljare.

Detta ser vi också när det gäller offentlig upphandling. Även där blir Oscar Sjöstedt uppvaktad av näringslivsetablissemanget, och då spelar det ingen roll vad han har stått i riksdagens kammare och sagt. Nej, då är det viktigare att vara kompis med näringslivsledare och få komma in i finrummet än att stå upp för svenska löntagares rättigheter att ha rimliga löner och svenska företags möjligheter att konkurrera. Då vill Oscar Sjöstedt att vi i stället ska använda skattepengar till att konkurrera ut svenska företag och konkurrera ned lönerna för våra svenska löntagare. Så mycket är löftena från Sverigedemokraterna värda. (Applåder)

Anf. 8 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vi hamnar lite vid sidan av där, men jag ska leda oss tillbaka på rätt spår.

Det är inte riktigt på det sättet att det är kommunerna som betalar ut pensioner i det här landet. Vi har ett ålderspensionssystem och en stat som gör detta.

En ogift garantipensionär har i dag 7 952 kronor i månaden i pension. Jag vill höja det med åtminstone 10 procent, det vill säga nästan 800 kronor i månaden. Egentligen hade det behövts ännu större höjningar, men med tanke på att vi har en regering som har fört en ansvarslös ekonomisk politik har vi ett mycket begränsat budgetutrymme. Inom loppet av maximalt fyra år, det vill säga allra senast till 2020, är det min ambit-ion att helt utradera den orättfärdiga skatteklyftan mellan pensionär och löntagare som regeringen alltså inte har mäktat med trots att finansministern påstår det.

Jag vill ändå ställa en fråga. Vill finansministern sluta upp bakom den ambitionen, eller ska man som vanligt skjuta frågan framåt på obestämd tid?

Anf. 9 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Den här regeringen har gjort mycket för våra pensionärer, och det fortsätter vi att göra. Vi kan dock konstatera att Sverigedemokraterna, som lovade att sänka pensionärsskatten, sedan valde att trycka på nejknappen när de fick möjlighet att rösta för det förslaget.

Här är det tydligt med Sverigedemokraterna, näm-ligen att det finns en sak som går före allt annat. Här spelar det ingen roll vad de har lovat i riksdagens kammare och vad de har lovat sina väljare, utan det viktigaste av allt är att få vara en del av etablissemanget. De vill kunna frottera sig med näringslivet.

Jag umgås också med näringslivet och träffar nä-ringslivets organisationer. Men jag sviker inte mina väljare eller svenska löntagare och svenska företag för att få frottera mig med näringslivet i finrummen. Där finns en tydlig skiljelinje mellan oss. (Applåder)

Anf. 10 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Det är här och nu som vi behöver handfasta lösningar på ett antal samhällsproblem som inte kan vänta. Ska det bli någonting här och nu bygger det på att de som i dag sitter i regeringen faktiskt leve-rerar. Det är så den svenska politiken är uppbyggd och fungerar. Mot bakgrund av det blir jag bekymrad när jag ser att finansministern och regeringen passivt önskar vad nästa regering ska göra i stället för att leverera konkret politik här och nu. Jag har några exempel på det, herr talman.

När polisen går på knäna och vi behöver fler poliser i såväl norra Sveriges inland, där det kan dröja timmar innan polisen kommer, som i storstädernas förorter kallar regeringen till presskonferens och säger att den ska satsa på polisen. Men när man granskar siffrorna ser man att det inte är här och nu – när regeringen kan bestämma – som pengarna kommer utan det är under nästa mandatperiod, efter nästa val, som någon annan ska satsa.

Det är samma sak när regeringen presenterar ett historiskt miljöpaket. 75 procent av det som regeringen lovar ska i själva verket levereras av nästa regering. Samma mönster är det på infrastruktursidan.

Missförstå mig inte, herr talman! Centerpartiet, som har ambitionen att ingå i nästa regering, kommer att leverera satsningar på polisen, på

infrastrukturen och på miljön. Men om vi vill ha någonting här och nu måste finansministern ta sitt ansvar.

Magdalena Andersson, jag undrar varför du inte ser till att påverka politiken nu, medan du har chansen? (Applåder)

Anf. 11 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Poliser behöver utbildas. Det står inte ett stort gäng poliser och väntar på att bli anställda den 1 januari 2017. Därför behöver vi öka medlen till poli-sen stegvis, och det är precis det som regeringen gör. För nästa år har polisen begärt ungefär 800 miljoner kronor. Nu ökar vi anslagen med 100 miljoner kronor. Men därutöver gör polisen stora överskott i år, som man kommer att kunna ha med sig in i nästa år. Nästa år får polisen alltså i princip samma medel som man har begärt. Det beror, som sagt, på att det tar tid att utbilda poliser.

Sedan är det självklart så att vi vill göra mer här och nu. Vi gör mycket. Vi har ökat miljöbudgeten med 73 procent jämfört med hur det var på Alliansens tid. Det är omfattande ökningar. Vi tillför välfärden 10 miljarder. Vi värnar välfärden och ser till att vi har bra verksamheter. Men vi kan inte göra allt på en gång. Det är för att vi värnar om de offentliga finanserna och tar ansvar. Det är en stor skillnad från hur det var när Emil Källströms parti satt i regeringen, då vi såg ökande un-derskott varje år. I stället kan man se att den här rege-ringen tar tag i de offentliga finanserna och bedriver en ansvarsfull ekonomisk politik. Då kan man inte heller göra allting på en gång. (Applåder)

Anf. 12 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag tror att grundproblemet är att vi har en regering som inte kan prioritera, en regering som duttar ut småsatsningar på allting. Men det blir ingenting av någonting.

Det är glädjande att finansministern här i riksdagens kammare erkänner att hon tillför en åttondel av de pengar som polisen själv behöver i nya anslag för det kommande året. Om vi dessutom ser de ökade kostnaderna och de ökade hyrorna för många av de fastig-heter som polisen betalar innebär det att det blir mindre resurser.

Samma sak gäller infrastruktur och miljö. Det är självklart så att det går att satsa och få utväxling för mer än de småslantar som regeringen tillför de närmaste två åren då man faktiskt har chansen att göra skill-nad.

Vi kommer tillsammans med den övriga Alliansen att leverera satsningar på polis, infrastruktur, miljö och mycket annat efter nästa val. Men det är beklagligt att finansministern inte tar chansen att göra skillnad nu medan hon har möjlighet. (Applåder)

Anf. 13 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan gratulera Ulf Kristersson till att han inte längre behöver komma överens med Emil Källström om en oppositionsbud-get, för det låter inte som att det skulle bli alldeles enkelt att få ihop siffrorna. Det var det nu inte när man satt i regeringsställning heller, och det förklarar väl varför underskotten ökade varje år. Den här regeringen tar däremot ansvar för statsfinanserna – men ser också till att prioritera så att vi kan göra viktiga satsningar.

Vad gäller polisen och fastigheterna har man ju ständigt en PLO som bland annat tar in ökade löne- och hyreskostnader. Man kommer under nästa år att ha ungefär 700 miljoner mer – 100 miljoner plus 600 miljoner – att röra sig med än i år, tack vare att man får ta med sig sitt överskott.

Det blir ingenting, säger Emil Källström. Nja, det faktum att 30 000 fler människor kommer att kunna arbeta i välfärden på grund av regeringens politik tror jag kommer att märkas, inte bara bland dessa 30 000 utan även bland alla våra barn, äldre och sjuka som tar del av välfärden i vårt land. Det tror jag kommer att vara till stor glädje. (Applåder)

Anf. 14 MATS PERSSON (L) replik:

Herr talman! Regeringen skjuter integrationspro-blemen på framtiden. Det saknas idéer för hur det bidragsberoende som nu växer fram ska brytas, och regeringen konstaterar själv att dess egen politik inte håller måttet. I går kunde vi höra att det av de utlovade 32 000 traineejobben blivit ett hundratal. Vi kunde höra att för de 25 000 utlovade extratjänsterna är ambitionen nu bara är en tiondel. Det är uppenbart att ar-betsgivarna inte vill ha regeringens konstruerade jobb.

Arbetsgivarna vill i stället ha riktiga jobb, som bryter bidragsberoende. Magdalena Andersson presenterar nu ofinansi-erade bidragshöjningar. Det är ofinansierade bidragshöjningar som gör Sverige svagare och som samtidigt kombineras med att vanligt folk får höjd skatt. Magdalena Andersson höjer skatten så att 150 000 svenskar numera – i regeringens ögon – betraktas som höginkomsttagare och ska betala statlig skatt, där man alltså får behålla mindre än hälften av den sista intjänade hundralappen. Vi pratar om barnmorskor, poliser och ingenjörer som nu i Magdalena Anderssons ögon är höginkomsttagare. Samtidigt ser regeringen till att bankdirektören inte får högre marginalskatt. I ställer riktar den med klinisk precision skattehöjningar mot breda grupper i vårt samhälle där många jobbar i välfärdens kärna. Magda-lena Andersson! Hur rättvist är det att barnmorskan får högre marginalskatt när bankdirektören inte får det? (Applåder)

Anf. 15 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det är helt korrekt som Mats Persson säger; traineejobben har inte blivit lika många som vi i valrörelsen trodde att de skulle bli. Det beror bland an-nat på att ungdomsarbetslösheten har överraskat på uppåtsidan – den har sjunkit mycket snabbare än vi förutsåg i valrörelsen. Vi har nu den lägsta ungdomsarbetslösheten på 13 år. Traineejobben riktar sig framför allt till ungdomar som har en gymnasieutbildning, och många av dem har jobb. Därför är efterfrågan på trai-neejobb inte lika stor som vi befarade i valrörelsen, och därför breddar vi nu de grupper som kommer att kunna få traineejobb.

Vi höjer skatten även för bankdirektörer genom att vi avtrappar jobbskatteavdraget. Är man bankdirektör och tjänar riktigt mycket har man inte längre något jobbskatteavdrag. Mats Persson säger att vi höjer skatten, och då har jag en fråga till Mats Persson. Kommer Mats Persson att betala högre, samma eller lägre skatt på samma inkomst i januari 2017 jämfört med i december 2016? Han kommer nämligen att ha samma inkomst.

Anf. 16 MATS PERSSON (L) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att regeringen och Magdalena Andersson inte vill se verkligheten som den är. Varje dag är det 90 000

ungdomar mellan 16 och 25 år som varken går till arbetet eller studerar. De gör ingenting. De lever i ett bidragsberoende och är över huvud taget inte aktiva på arbetsmarknaden. Bland nyanlända som kom till Sverige för några år sedan är bidragsberoendet monumentalt – 40 procent av dem som kommer från länder utanför Europa är arbetslösa, och många av dem lever på försörjningsstöd och socialbidrag. Bidragsberoendet är jättestort.

Regeringens lösning på detta är konstruerade jobb som inte löser några problem alls, och denna politik ska vanligt folk betala. Denna politik ska barnmorskor, poliser och ingenjörer betala med de skattehöjningar som nu sker. Det är 150 000 nya personer som får betala statlig skatt. Varför är detta rättvist?

Anf. 17 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik: Herr talman! Nu kom det inte så mycket om skat-tehöjningar. Mats Persson svarade inte heller på frågan om han kommer att betala samma, högre eller lägre skatt i januari 2017 jämfört med i december 2016. Det beror ju på att den förändring han utannonserar som en stor skattehöjning faktiskt i verkligheten innebär att han kommer att betala lägre skatt i januari 2017. Han kanske skulle vara lite försiktig med hur han marknadsför olika reformer. (Applåder)

Anf. 18 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Man kan riktigt höra radioreferaten: ”Det var en påfallande nöjd finansminister i debatten.” Eller kanske är ”sjukt nöjd”, som de yngre säger nu-förtiden, mer rätt i ordens bokstavliga bemärkelse. För nog är det något förvänt med att höra denna nöjdhet samtidigt som vi faktiskt har en situation där tilliten till att det offentliga klarar sina grundläggande uppdrag sviktar.

Vi har en brutal tudelning av arbetsmarknaden och en budget, tom på jobbreformer, som hindrar männi-skor från att komma in i en arbets-gemenskap. Vi har en poliskris, även om statsministern inte vill se det, men rimliga tillskott kommer först om flera år – för civilanställda kan ju anställas redan nu. Det är tomt på strukturreformer för jämlikhet och tillgänglighet som svarar mot behoven i välfärden.

Det är som att regeringen har ett hus med flera hål i taket, och i stället för att fixa hålen plockar den fram en solstol, sätter sig på verandan, ringer sina kompisar och säger: Vad är problemet? Konjunktursolen skiner.

Att inte göra sig bekymmer för morgondagen är ingen bra strategi för en regering. Regeringen tycks vilja bli som fåglarna under himlen som inte skördar och samlar i ladorna. Nu ökar man upplåningen till kostnader för utgiftsreformer, och man sår inte rejält med jobbreformer för att om några år kunna skörda intäkter till välfärden i framtiden. I stället blir det pålagor på att arbeta och anställa. Det blir 40 miljarder i höjda skatter – det mesta på jobben. Politiken äger kanske inte riktigt Salomos prakt.

Jag skulle vilja fråga finansministern om det finns någon som fortfarande tror på regeringens arbetslöshetsmål. Finns det en enda oberoende bedömare som tror att regeringens politik sammantaget bidrar till fler jobb? (Applåder)

Anf. 19 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det var väldigt roligt att höra Jakob Forssmeds fråga, för det var den Erik Ullenhag alltid brukade ställa. Det känns skönt att

hans ande svävar över lokalen, och vi skickar en särskild tanke till honom i Amman.

Självklart fortsätter vi att jobba med att laga taket. De delar av regeringen som inte sitter här är just nu uppe och spikar på taket för att se till att laga de hål Jakob Forssmed och hans allianskollegor lämnade ef-ter sig när de försvann från Rosenbad. Den viktigaste takpannan vi har i budgeten är 10 miljarder till kom-muner och landsting, för att vi ska kunna värna välfärden och se till att lappa ihop den delen av det trasiga taket.

En annan viktig takpanna är de satsningar vi gör på att fler människor ska komma i arbete. Det handlar om att rikta insatser mot dem som står längre från arbets-marknaden men också om att förbättra matchningen så att de arbetsgivare som letar arbetskraft men inte hittar rätt kompetens, vilket är en annan trasig takpanna vi tog över, ska kunna göra det. De två sakerna ska kunna lösa sig.

Ytterligare en trasig takpanna som kan bli väldigt oroande nu med klimatförändringarna, som kan ge oss sämre väder, är de underinvesteringar Alliansen läm-nade efter sig vad gäller klimatet. Här steppar rege-ringen upp. Vi tar oss an den klimatutmaningen och ser till att skaffa fler takpannor för att laga också den delen av det trasiga taket. Steg för steg ser vi alltså till att laga det trasiga tak vi tog över för två år sedan. (Applåder)

Anf. 20 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Ska man tolka finansministerns svar som att statsråden Eriksson, Fridolin och Strandhäll inte håller på att laga taket? Mycket tyder på det, men det var bra att vi fick det svart på vitt här i riksdagens kammare, direkt ur finansministerns mun. Några job-bar med att fixa taket; andra sitter här inne och gör inte detta. Jag tror att alla statsråd behöver ägna sig åt de huvuduppgifter som de faktiskt har: bostadskrisen, krisen kring tryggheten och framför allt kring jobben. Er stora förändring på jobbsidan i denna budget är att ni skriver ned prognoserna för era egna reformer. Ni säger: Vi tror inte längre på det här! Vi tror inte på vad statsministern förra året kallade den största jobb-satsningen i Sverige på många år. Nu faller det samman.

Snabbspåren – som traineejobben och extratjäns-terna – tycks ha blivit ett stickspår som också överlas-tas av den här administrationen.
Vi behöver rejäla reformer som tar ned trösklarna. Fram med de rejäla reformverktygen så att vi klarar att bryta tudelningen på arbetsmarknaden! (Applåder)

Anf. 21 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Att traineejobben blir färre på grund av att antalet arbetslösa ungdomar blir lägre tycker jag faktiskt är en bra utveckling. Det är inte särskilt många ungdomar med gymnasieutbildning som inte har ett jobb. Därför blir det heller inte så många traineejobb, som var riktade mot dessa ungdomar.

Det är uppenbart att regeringens politik för fler jobb har effekt. Vi ser en sjunkande arbetslöshet. Vi ser den lägsta ungdomsarbetslösheten på 13 år. Vi ser en sjunkande långtidsarbetslöshet bland vuxna, och vi ser den högsta sysselsättningsgraden i EU. Vi ser 120 000 nya jobb som har skapats under två år.

Det är naturligtvis viktigt att regeringen fortsätter detta arbete. Vi är inte nöjda med dagens arbetslöshet eller med den som ligger i

prognoserna. Vi kommer att fortsätta att leverera fler jobb och bättre reformer för att fler ska komma i sysselsättning i varenda produkt som jag kommer att lägga fram på den här riksdagens bord. (Applåder)

Anf. 22 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I november väljer USA en ny president. Aldrig i modern tid har frihandel och öppenhet varit så ifrågasatt i världens största ekonomi som just nu.

USA är inget undantag – listan på ekonomiska och politiska risker i Sveriges omvärld blir bara längre och längre. Europas ekonomiska kris övergår nu i politisk splittring, samtidigt som förhandlingarna om brexit ska starta. I såväl Kina som Ryssland finns minst lika starka skäl att oroa sig över den politiska och militära utvecklingen som över den rent ekonomiska. Allt detta påverkar ett litet land som bygger sitt välstånd på internationell handel och framgångsrika exportföretag.

Men även här hemma kryper olustkänslorna fram. Höga bnp-siffror svärtas av brinnande bilar, socialt ut-anförskap och alltmer uppenbara integrationsproblem. Dåliga skolor, skottlossning och vardagsbrott som inte ens utreds dominerar i dag många svenskars vardagssamtal. Vi har fått skuggsamhällen, organiserad bolagiserad brottslighet som tar sig in i myndigheter, skattebrott och bidragsfusk i alltmer avancerade former. Många har det bra i Sverige, men allt fler tycker ändå att Sverige utvecklas åt fel håll.

Om inte det politiska samtalet här inne – och ledar-skapet! – tar detta på allvar och börjar ägna mer kraft åt de stora frågorna och mindre åt de små kan vi förlora någonting fundamentalt i Sverige: tilliten och respek-ten för att politiken, trots åsiktsskillnader, faktiskt löser allvarliga problem. Jag är oroad över att legitimite-ten i det svenska samhällsbygget tar skada just nu. Den tar generationer att bygga upp igen.

Herr talman! Förutsättningen för att kunna lösa samhällsproblem är att se dem, förstå dem, erkänna dem och peka på möjliga vägar ur dem. Ledarskap är inte att exploatera oro utan att ta oron på allvar och prioritera och fokusera på det som är riktigt viktigt för vårt land. Men då måste man ha en plan, och den här regeringen är planlös. Den förmår inte och den vill inte prioritera och fokusera. Den irrar faktiskt omkring.

Förra veckans regeringsförklaring innehöll 3 795 ord men missade likväl två. Inte en enda gång nämndes utanförskapet, och inte heller ordet integration. Rege-ringen noterar inte de två mest uppenbara problem som vårt land står inför. Tvärtom: De förringar och bagatelliserar dem. När Moderaterna påpekar att motsvarande 1 miljon människor riskerar att få leva på bidrag förklarar regeringen ökningen med att influensa också ingår i statistiken. När vi berättar att 260 000 utrikes födda saknar gymnasieutbildning och att 200 000 av dem är över 35 år gamla – samtidigt som arbetslösheten är skyhög – medger regeringen motvilligt att några få tusen skulle kunna behöva ett enkelt jobb för att ta sig in, men regeringen har ingen plan ens för detta. Det är inte ledarskap; det är aningslöshet.

I stället var regeringsförklaringen fylld av sönderkompromissad symbolpolitik som undviker alla stora problem: en ny jämställdhetsmyndighet, tvångskvotering i ett par hundra börsbolag och arkitekturpolicy för hållbara stadsmiljöer. Jag ironiserar faktiskt inte. Man kan tycka olika i sak, men detta är fel fokus i svensk politik.

Herr talman! I den här budgeten saknas långsiktiga reformer som kan bygga Sverige starkare. Det saknas reformer som sätter fler i arbete och bryter bidragsberoendet, och det saknas reformer som ser till att andra generationens invandrare får bättre kunskaper i svenska och om Sverige än vad deras föräldrar kunde få. Det saknas reformer som i goda tider bygger upp svensk ekonomi inför nästa kris.

Låt mig peka på tre allvarliga brister i regeringens ekonomiska politik just nu! I år går Sveriges ekonomi in i högkonjunktur, men utvecklingen har inte uppstått i ett vakuum. Det var 90-talets strukturreformer, klok hantering av finanskrisen, ökande sysselsättning och minskat utanförskap som lade grunden för dagens tillväxt.

Men regeringens nuvarande ekonomiska politik är inte hållbar. Om Sverige har negativa räntor och expansiv finanspolitik vid hög tillväxt, och när den konjunkturberoende arbetslösheten är nära noll, vad ska då Finansdepartementet göra när Sverige har låg tillväxt och stigande arbetslöshet? Regeringen för en ekono-misk politik som om vårt land aldrig mer kommer att drabbas av en kris.

Regeringen missköter dessutom de offentliga fi-nanserna. Sju partier kom i juni överens om ett nytt överskottsmål, men regeringen lånar till nya utgifter och ökar underskottet i svensk ekonomi nästa år. Krona för krona innebär att man tar ansvar för att fi-nansiera sina reformer. Om man vill öka utgifterna på ett område minskar man dem på ett annat. De flesta ekonomer är överens om att det i detta läge är det ansvarsfulla sättet att hantera ekonomin. Moderaterna accepterade inte att regeringen ville överge hela principen om överskott i offentliga finanser. Vi kommer inte heller att tumma på principen att det är i goda tider man rustar sig för dåliga tider. Det är mer arbete – inte mera lån – som hållbart betalar framtidens välfärd.

Herr talman! Det andra felet är att regeringen underskattar de problem Sverige nu står inför. Regeringen är nöjd med sina siffror, men svenska folket är inte lika nöjt med samhällsutvecklingen.

Integrationen av flera hundra tusen nyanlända är de kommande årens allra största politiska uppgift. Om inte fler jobbar och både försörjer sig själva och bidrar med skatter urholkas grunden för välfärdslandet Sverige. Vi har hög arbetslöshet bland människor som inte har de färdigheter som nu efterfrågas men som inte heller tillåts börja ett nytt yrkesliv med ett enklare jobb. Regeringen halverar RUT-avdraget och tar med kirurgisk precision ett steg i precis fel riktning.

Många barn får inte se sina föräldrar gå till jobbet i början av dagen och sedan få lön i slutet av månaden. Då går utanförskap i arv. Ännu värre segregation leder till allt större problem i våra skolor, och i var tredje kommun är arbetslösheten bland utrikes födda över 30 procent. Medan risken för socialbidragsberoende är en av hundra bland inrikes födda är den tio av hundra bland utrikes födda. Detta är farligt. Helt vanliga män-niskor, som tidigare trott på ett internationellt, öppet och framgångsrikt Sverige, börjar i stället tro på enkla lösningar. Tar man inte de signalerna på allvar förstår man inte vad som händer just nu i Sverige. (Applåder)

Inte heller i skolan förstår regeringen vidden av uppgiften. Många skolor är bra, och det går bra för många elever, men för andra går det riktigt dåligt. Var sjunde elev lämnar grundskolan utan gymnasiebehörighet. Av de barn som kommer till Sverige efter skolstart misslyckas fler än hälften.

Forskning lär oss att inga barn far så illa av att lämna nian utan fullständiga betyg som de utsatta bar-nen – de som hade det svårt

redan från början. Mer matte, mer svenska och fler bra lärare är nödvändigt för att vända utvecklingen. Då duger inte hittepåreformer, till exempel att döpa om lediga dagar till läslov.

Regeringen väljer bort kvalitets- och kunskapsreformer och lägger sin kraft på symbolpolitik. Obegripliga procentuella vinsttak kommer att stänga bra friskolor, när Sverige borde höja kvaliteten på alla Sveriges skolor.

Det tredje stora problemet, herr talman, är att regeringen minskar viljan att arbeta. I stället höjer regeringen bidragen och höjer marginalskatten för 1,3 miljoner svenskar. Det är inga höginkomsttagare. Fyra av tio är poliser och barnmorskor. Det är en massa hantverkare och de allra flesta ingenjörerna. Efter tre års skattehöjningar handlar det om nästan 19 000 kronor mindre för en barnfamilj. Om det blir mindre lönsamt att jobba minskar lusten att jobba heltid, att ta mer ansvar eller att utbilda sig en gång till. Det är dålig ekonomisk politik i ett land som konkurrerar just med kompetens.

När den demografiska utvecklingen talar för högre pensionsålder och bättre incitament för äldre att jobba mer bestraffar regeringen dem över 65 med en alldeles speciell löneskatt. Regeringen minskar alltså äldres vilja att jobba när Sverige tvärtom borde ta till vara just deras erfarenhet.

Sverige är ett fantastiskt land, och vi har löst svåra problem förut. Man måste kunna ändra politiken när den inte längre fungerar. I välfärdslandet Sverige förenar vi starka värderingar med pragmatiska lösningar.

Därför ska Sverige bekämpa både bidragsfusk och skattefusk samt värna både arbetsmoral och skattemoral. Nu är arbetsuppgiften att bygga ett starkare Sverige i en mycket orolig omvärld med starkare företag, starkare familjer, starkare offentliga finanser, en star-kare rättsstat och ett starkare försvar. I valet om två år prövas vilka som vill ta sig an precis den uppgiften och vilka som bara är nöjda eller hoppas att allt snart blåser över. (Applåder)

Anf. 23 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Symbolpolitik, säger Ulf Kristersson. Jag kan nämna två saker som Ulf Kristersson kallar symbolpolitik; nämligen 10 miljarder riktade statsbidrag till skolan – symbolpolitik – och 10 miljarder generella statsbidrag för att värna välfärden – symbolpolitik. För Ulf Kristersson är allt som inte innebär skat-tesänkningar mest till dem som tjänar mest symbolpolitik. Det handlar bara om hur man definierar saker och ting.

Man måste kunna ändra politiken när den inte längre fungerar, säger Ulf Kristersson. Det är intressant. Vi såg under Ulf Kristerssons tid i regeringen hur antalet marginaliserade områden ökade. Barnfattigdom och föräldrars ekonomiska utsatthet ökade när människor tvingades lämna a-kassan eller blev utförsäkrade av Kristerssons utförsäkringspolitik och i stället tvingades leva på försörjningsstöd.

Storskaliga utförsäljningar av hyresrätter spädde på segregationen. Skolor och vårdcentraler etablerades framför allt i välmående områden. Till detta kom stora ofinansierade skattesänkningar som i huvudsak gick till dem som redan hade det gott ställt. Inget av detta kom av sig självt under era år vid makten, utan det var resultatet av medvetet fattade politiska beslut.

Nu kan vi se problem med växande klyftor. Men det blir svårt. Ulf Kristersson säger också att man måste kunna ändra politiken när den inte längre funge-rar. Hur skulle ett sjätte jobbskatteavdrag ge så mycket annorlunda effekt än vad nr 1, 2, 3, 4 och 5 gjorde? På vilket sätt har kartan ritats om så att fler skattesänkningar ska sänka arbetslösheten när de inte gjorde det sist? Hur ska detta öka respekten för lag och ordning när det inte gjorde det sist? Hur ska skattesänkningar öka känslan av samhörighet, gemenskap och att hålla ihop vårt samhälle när de inte gjorde det sist? (Applåder)

Anf. 24 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag säger att ni spretar på alla områden, och ni fokuserar inte på de stora problemen. Man kan värdera problem olika. Väljarna kan säga att ni inte tycker att de problem de beskriver är de stora samhälls-problemen, och därför gör ni andra saker i stället. Sådant handlar politik om. Då kan de rösta bort er och rösta in oss.

För åtta tio år sedan identifierade Moderaterna två problem som vi ansåg vara fundamentala för Sverige. Det ena var att det lönade sig för lite att jobba. Det var för många som tyckte att det inte var värt att jobba lite mer än i dag eftersom marginalskatterna, beskatt-ningen på arbete, var så höga. Ett av Sveriges stora samhällsproblem var att så många inte var beredda att jobba lite extra därför att staten tog pengarna från dem. Därför gjorde vi det mer lönsamt för människor med normala inkomster att jobba. Vi införde jobbskatteavdragen. Om jobbskatteavdragen varit så dåliga som finansministern säger hade finansministern tagit bort dem. Det finns skäl till att hon inte har gjort det.

Det andra problemet vi identifierade var att alldeles för många människor lever på bidrag. För många människor hamnar i förtidspension fastän de har kapaciteter. Ni slösar bort kapaciteter i Sverige. Vi gjorde något åt det problemet också.

Jag säger inte att vi löste alla problem. Jag säger inte att vi inte gjorde några misstag. Jag säger inte att vi inte ska vara självkritiska. Men jag säger att vi fokuserade på det vi tyckte var det riktigt stora bekymret och föresatte oss att göra något åt den saken.

I dag ser den bilden lite annorlunda ut. Mycket färre människor förtidspensioneras. Det finns helt andra problem. Många människor släpps aldrig in på arbetsmarknaden. Det råder fortfarande en hög beskattning av de låga inkomsterna. Det stora problemet i Sverige är inte högavlönades skatter utan lågavlönades skatter, som tillsammans med bidragsnivåerna gör det mindre lönsamt att jobba än att leva på bidrag. Det är ett av Sveriges riktigt stora problem. Då löser vi det problemet och avstår från många andra saker som är mindre viktiga. (Applåder)

Anf. 25 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det var klargörande, men här finns uppenbarligen en stor skiljelinje. Jag tycker att det är mycket viktigt att vända skolresultaten. Jag tycker att skolan är en mycket prioriterad fråga. Det är därför som vi har satsat 10 miljarder i riktade statsbidrag till skolan.

När Ulf Kristersson nämner vilka problem han ser i Sverige tar han inte upp skolan. De andra sakerna han nämnde satsar regeringen också mycket på i budgeten, men regeringen tycker att också skolan är ett prioriterat område.

För mig är det oerhört viktigt att alla barn som går i svensk skola ska få det stöd de behöver för att klara målen. Det är helt centralt för att bryta segregationen, bryta utanförskapet och se till att varenda unge, oavsett föräldrar, ska kunna växa, utvecklas och nå sin fulla potential. Det är en viktig prioritering, men det tycker inte Ulf Kristersson. Där skiljer vi oss åt. (Applåder)

Anf. 26 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Kvaliteten i skolan är ohyggligt viktig! Det är alldeles för många skolor i dag – offentliga och privata – som inte levererar den kvalitet som vi måste kräva, både för oss som betalar gemensamt och för de barn som lämnar skolan med bristande kunskaper.

Vad gör ni då? Ni diskuterar om det ska vara 7 eller 8 procents vinsttak i en obegriplig konstruktion. Ni kompenserar Sveriges kommuner med 10 miljarder för att färre jobbar och betalar in skatt till dessa kommuner.

Redan i våras gav vi 8 miljarder extra bara till Sveriges skolor, till mer matte, till fler lärare, till högre lärarlöner, till bättre kontroll, till bättre inspektioner. Släpp inte ut en enda unge ur skolan utan de kunskaper de har rätt att kräva.

Ni fortsätter att syssla med symboler i stället för att bita i problemen, identifiera problemen och sedan lägga fram trovärdiga lösningar. (Applåder)

Anf. 27 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! I juni 2013 beslutade kammaren på Moderaternas initiativ om en i min mening fullständigt vansinnig lagstiftning. Man beslutade då att människor som bryter mot svensk lag genom att vistas i landet il-legalt ska belönas genom att erbjudas sjukvård och tandvård, subventionerat av ärliga och hederliga skattebetalare.

En del av Myndighetssverige fick därmed som uppgift att leta rätt på dessa individer, som alltså bryter mot lagen genom att vistas här illegalt, medan en annan del av Myndighetssverige agerade i motsatt rikt-ning och underlättade och belönade det beteendet.

Herr talman! Jag har en jätteenkel fråga till Ulf Kristersson: Står Moderaterna bakom detta beslut än i dag, med tanke på de konsekvenser det medförde, eller har man ändrat sig på denna punkt och alltså ångrar detta beslut? (Applåder)

Anf. 28 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Sverigedemokraterna har missat det faktum att det förra hösten hände saker som fick många partier i Sveriges riksdag att lägga om migrationspolitiken – ibland för att det var absolut nödvändigt, ibland för att det fanns betydande brister i den gamla politiken. Det är ingen tvekan om att dessa förändringar har varit viktiga för att det i dag är bättre ordning och reda i svenskt flyktingmottagande.

Det är heller ingen här inne som missar att ni alltid ser de människor som kommer hit som det stora be-kymret. Jag delar inte den grundläggande synen på människor som kommer från andra länder.

Det finns fortsatt många fel och brister i svensk mi-grationspolitik. Vi kommer att ägna många år åt att göra den bättre; det är jag övertygad om. Men i grund och botten ska vi ha respekt för de människor som

har haft svåra förutsättningar och som finns i vårt land och som inte vill något hellre än att bidra till sitt nya lands framtid. (Applåder)

Anf. 29 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Ja, det kan vi säkert vara överens om, tror jag.
Men kommer man att driva dessa saker även i kammaren? Vi har ju en ganska intressant parlamentarisk situation just nu.

Låt mig ta ett exempel. För inte så länge sedan gjorde Moderaterna ett i min värld lite pinsamt försök att få det att framstå som att de alltid har förespråkat ett förbud mot det hitresta och organiserade tiggeriet, trots att man i denna kammare alltid röstat emot sådana förslag och alltid varit emot den linjen.

Kommer man i kammaren att ta några som helst initiativ i den riktningen, eller är allt bara ett spel för galleriet? Är det viktigt att driva förslag även i kammaren, eller räcker det att skriva debattartiklar och vara aktiv på social medier och sedan vara nöjd med det? Inte för att det är oviktigt, men är det tillräckligt? Kommer man att ta några initiativ i skarpt läge?

Anf. 30 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Som jag sa har vi lagt om vår migrationspolitik rätt ordentligt, delvis för att det fanns brister i den gamla, delvis för att verkligheten har förändrats på ett fundamentalt sätt.

Jag utesluter inte ytterligare förändringar av många saker, inklusive hur vi på allvar ska se till att den som får ett ja får allra bästa chans att komma in i Sverige och bidra till det gemensamma och att den som får ett nej faktiskt lämnar riket. Det är uppenbart mycket kvar att göra. Men vår normala tradition är att vi tar vår politik, lägger fram den i formella motioner i Sveriges riksdag och söker stöd för den politiken. Det kommer du att se om bara några veckor när vi lägger fram vår budgetmotion, Oscar Sjöstedt.

Anf. 31 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Regeringen har nu haft två år på sig, och trenden vänder på flera områden. Stora satsningar görs på skola, arbetslösheten sjunker rejält och den största investeringsbudgeten på klimat- och miljöområdet i Sveriges historia ligger i dag framför oss. Regeringen investerar i det hållbara samhällsbygget i stället för i stora skattesänkningar. Vi satsar på ett Sverige som håller ihop.

De förslag som Moderaterna hittills presenterat imponerar inte. När inte fem jobbskatteavdrag gjorde jobbet föreslår man ett sjätte. Hur skulle det skapa de jobb som de första fem inte bidrog till? Samtidigt har Ulf Kristersson och Moderaterna börjat svänga vad gäller vissa skatter. Under förra mandatperioden ville vi dra tillbaka sänkta arbetsgi-varavgifter för unga eftersom det var ett dyrt och dåligt sätt att minska arbetslösheten. Då fick vi massiv kritik av Moderaterna. Nu när vi har genomfört vår politik och ungdomsarbetslösheten är den lägsta på 13 år har också Moderaterna insett att det var rimligt att revidera deras politik.

Nu har Moderaterna, till skillnad från sina kompisar i Centerpartiet, släppt tanken på att helt återställa reformen. Vem vet, kanske kommer Moderaterna att ändra sig även om andra skatter som de så hårt kritiserar, exempelvis miljö- och klimatskatter.

Det är rimligt att inte bara klaga på vår skattepolitik och våra reformer utan också tala om vilka nedskär-ningar man själv tänker göra. Vilka nedskärningar i välfärden vill Moderaterna göra denna gång för att kunna sänka skatten? På vilket sätt tror Ulf Kristersson att det gynnar ett hållbart samhällsbygge, såsom satsningar på skolan och klimat- och miljöarbetet? (Applåder)

Anf. 32 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Att säga nej till ett dåligt förslag som regeringen lägger fram i riksdagen, till exempel att bygga ut byggsubventioner med 6 miljarder kronor, är inte detsamma som att göra en nedskärning. Det är att säga nej till en idé som slösar bort pengar och använda de pengarna till något mycket bättre.

I retoriken är det mycket lättare att säga att alla utgifter är goda och att den som säger nej till en utgift vill skära ned på något. Men jag säger: Låt människor behålla pengarna själva, eller samla i ladorna för den händelse att Sverige någon gång igen hamnar i ekonomiska svårigheter. Det är mitt svar.

Att säga nej till dålig politik är inte en nedskärning, utan det är att bespara svenska folket dumheter. (Applåder)

Man måste vara varsam när man bestämmer sig för vilka skatter man tar ut och vilka skatter man väljer att sänka och höja. Alla skatter får konsekvenser. För min del är jag övertygad om att skatter på arbete är den i särklass sämsta formen av beskattning. Därför är vi varsamma med det och gör allt vi kan för att undvika hög skatt på arbete, då hög skatt innebär att människor i stället lever på bidrag eller i bästa fall jobbar svart. Vi är mindre försiktiga med andra skatter som vi tror har mindre negativa effekter. Här måste man tänka efter ordentligt.
Hade ni på allvar varit så mycket emot jobbskatteavdragen hade ni utan att skämmas tagit bort dem och stått för att ni höjer skatten rejält för alla som jobbar. Men ni tänker uppenbarligen inte heller så. Det är bättre att människor upplever att de får behålla pengarna själva och vara varsam.

Men sedan låtsas ni att alla som tjänar 36 000 kronor i månaden är höginkomsttagare så att ni kan höja skatten för dem. Det får också dåliga konsekvenser.

Till sist: De satsningar ni gör på miljön ligger ju av någon konstig anledning sent, långt efter att denna mandatperiod gått ut. (Applåder)

Anf. 33 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker också att man ska använda pengar, speciellt skattemedel och statliga medel, på ett bättre sätt. När det kommer till byggandet så ser vi dock att det ökar och är större än det har varit sedan miljonprogramsområdena byggdes. Jag ser fram emot reformer från Moderaterna som kommer att göra samma sak.

När det gäller byggandet kan alla inte få mer skattelättnader och bygga sina egna hus, för så fungerar det inte. Därför behöver det gemensamma gå in.

Jag konstaterar att Moderaterna fortfarande sågar skatteförslagen i budgeten utan att säga vilka satsningar som ska bort. En annan fråga där Moderaterna inte fokuserar på reformer är jämställdheten. Vi har en feministisk regering, och i denna budget tas ytterligare steg. Bland

an-nat föreslås en jämställdhetsmyndighet, vilket Ulf Kristersson kallar symbolpolitik.

Vad är Moderaterna förslag för ökad jämställdhet? Inte kan väl sänkta skatter vara svaret även där. (Applåder)

Anf. 34 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Har man som jag tre döttrar som är 13, 13 och 16 år gamla finns det många jämställdhetsfrågor man bekymrar sig över nästan varje dag. Den enda fråga jag inte bekymrar mig över är: Finns det en myndighet för deras jämställdhet? Det är den enda fråga jag aldrig har ställt mig. (Applåder)

Detta är symbolpolitik av det sämsta slaget. Det gör ingen 13-årig flicka mindre mobbad på nätet. Det gör ingen 16-årig flicka som spelar fotboll mer sedd jämfört med grabbarna på fotbollsplanen. Det är tramsig symbolpolitik.

Det finns så många riktiga saker att ta tag i. Hur ska fler tjejer skaffa sig de utbildningar som gör att fler tjejer lyckas riktigt bra i det mest avancerade yrkesliven och landar i ledningsgrupper och styrelser? Hur ska fler kvinnor på allvar kunna konkurrera med män om de allra viktigaste jobben om vi så systematiskt har en arbetsmarknad för kvinnor och en helt annan för män?

Det finns så många riktiga saker att göra. En jämställdhetsmyndighet ingår inte i det. (Applåder)

Anf. 35 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Tänk om Moderaterna hade ogillat fattigdom i stället för att ogilla att de fattigaste har någon form av rimlig ekonomisk standard. Eller tänk om Moderaterna i stället för att jaga sjuka och arbetslösa hade insett betydelsen av den svenska modellen och sett till att människor som har oturen att bli arbetslösa eller sjuka har det ekonomiskt tryggt och att vi hade ett välfärdssystem som det går att lita på.

Tänk om Moderaterna i stället för att slåss för att de rikaste ska få utöka sina avdrag och få ännu större skattesänkningar hade lagt kraften på att förbättra för ensamstående föräldrar. Tänk om Moderaterna hade föreslagit hembesök hos skatteflyktingarna i stället för hos dem som uppbär försörjningsstöd. Men då hade väl inte Moderaterna varit Moderaterna, eller hur?

Gång på gång lyfter Moderaterna upp de ekonomiskt utsatta och misstänkliggör dem. Jag hör ofta moderater tala föraktfullt om bidrag, som egentligen är försäkringar, och att det behövs ett bidragstak. Men jag hör dem aldrig någonsin nämna att det skulle behövas ett avdragstak för de rikaste.

Man talar om att de ekonomiskt utsatta har det alldeles för gott ställt, vilket skulle motverka deras vilja att arbeta, bidra till samhällsbygge och försörja sig själva. Det var väl därför de som lever i relativ fattigdom ökade så kraftigt under den borgerliga regeringen.

Det var väl också därför som Moderaterna prioriterade de redan rika. De avskaffade förmögenhetsskatten. Man betalar lika mycket i fastighetsavgift för en villa i Danderyd med pool som för ett radhus hemma i Sätra i Gävle.

Du talar gärna om att ni vill ompröva er politik, Ulf Kristersson. Ändå lägger du fram förslag om ett sjätte jobbskatteavdrag som ger tio

gånger mer i skattesänk-ning för en som tjänar 100 000 kronor i månaden än för en som tjänar 25 000 kronor. Allting är sig likt.
När kommer omprövningen? Kommer Moderaterna någonsin att lägga fram en budget som minskar de ekonomiska skillnaderna och som ger de ekono-miskt utsatta mer än de rikaste? (Applåder)

Anf. 36 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Nej, vi kommer inte att enas. Det är alldeles uppenbart. Vi har helt olika inriktning, och vi ser helt olika problem i vårt samhälle. Det tror jag att varken du eller jag lider av.

Jag sa just att vi ska jaga skattefusk och bidragsfusk. Vi ska värna skattemoral och arbetsmoral. Det finns ett samhällskontrakt i Sverige som bygger på att man både ska göra det man förväntas bidra med och ta emot det man behöver. Det är ett ganska känsligt kontrakt. Det bygger på att man både gör sin plikt och kräver sin rätt. Det är alldeles uppenbart att det samhälls-kontraktet har funnits under lång tid i Sverige.

När vi försöker peka på att det är ett bekymmer om vi har skattenivåer som är så höga att människor inte jobbar säger inte jag att det är ett legitimt skäl för människor att smita från skatt. Det är klart att det inte är. Men det är garanterat ett skäl för människor att inte vilja arbeta extra. Det är garanterat ett skäl för människor att inte skaffa sig en ny utbildning. Det är garanterat ett skäl för att inte ta ett nytt jobb som chef när det betalar så lite mer.

Jag säger att jag har problem med de bidrag som finns därför att de behövs. Om man staplar dem på varandra blir de så höga att de totalt sett att de kan konkurrera med en arbetsinkomst. Det är ett uppenbart problem. I stort sett alla länder i världen som har prö-vat den vägen vet att det är ett bekymmer och försöker hantera det utan att ta bort de bidrag som är till för att människor vid speciella tillfällen i livet kan behöva våra gemensamma omsorger.

Om man missköter detta kommer man få ett land där man misstror de människor som då och då behöver vår hjälp. Man kommer att få ett land där människor inte tycker att det är värt att bidra till det gemensamma bästa. Det samhället vill inte jag ha. (Applåder)

Anf. 37 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Moderaternas paradgren är att misstro dem som är ekonomiskt mest utsatta. Vi rör oss i olika delar av samhället du och jag, Ulf Kristersson. Jag har aldrig mött en människa som inte avser att jobba för att man måste betala skatt. Så kanske det är på Östermalm. Men hemma i Gävle har jag i varje fall inte träffat någon.

Du talar om att ni fokuserade på de riktigt stora problemen. Jag skulle vilja ta ett axplock av vad ni gjorde under er regeringstid. Ni sänkte taket i sjukersättningen. Ni införde en stupstock. Ni skar ned kraftigt på arbetsmarknadsåtgärderna. Ni tog bort avdragsrätten för fackföreningsavgiften. Ni höjde avgiften till a-kassan och gjorde det svårare att kvalificera sig. Ni försämrade deltidsstämplingen. Ni sänkte ersättningen i a-kassan och i fas 3. Samtidigt införde ni skatteavdrag för kypare på festerna i Danderyd och för poolrengöring, och ni avskaffade förmögenhetsskatten. Det kallar jag att bygga ett väldigt skört samhälle, ett samhälle som absolut inte håller ihop.

Hur var det nu, Ulf Kristersson, skulle det komma någon omprövning av er politik, eller ska ni bara traska på i samma gamla vanliga ojämlika fotspår? (Applåder)

Anf. 38 ULF KRISTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag vet inte var du var någonstans på 70- och 80-talen. Ge mig namnet på den ekonom som på fullt allvar menar att det inte har någon betydelse om det finns ekonomiska incitament i arbetslivet och i skattesystemet. De ekonomerna finns över huvud taget inte. Min andra synpunkt är följande. Jag har jobbat om socialborgarråd i Stockholm. Då sysslade vi med problem som de allra mest utsatta hade, de hemlösa i Stockholm. Vi talar om människor som har permanent socialbidrag.

Det vi gjorde var att på allvar försöka gå till botten med: Har du någon förmåga som vi skulle kunna ta vara på så att du inte lever bara på bidrag? Kan vi hjälpa dig att få den uppgiften så att du åtminstone några timmar om dagen skulle kunna jobba för en lön?

Tror du att det då har betydelse om den lönen försvinner till 100 procent eller om de får behålla den lönen när de jobbar? Har det någon betydelse för de nyanlända som nu försöker jobba under asyltiden? De ska först ta sig genom hela Skatteverket och får sedan upptäcka att varenda krona de tjänar tog Skatteverket tillbaka i form av bestraffning. (Applåder)

Anf. 39 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Det har väl inte undgått någon väljare att Sverige lider av en historiskt svag minoritetsregering, men det tål trots allt att poängteras. I ett synnerligen cyniskt experiment har de borgerliga partierna släppt fram en socialistisk regering, en regering som stöds av färre än var tredje medborgare. Socialismen, denna destruktiva kraft. Herr talman! Jag har under de senaste veckorna blivit anklagad för att driva någonting så hemskt som en näringslivsvänlig politik. Jag blir faktiskt väldigt stolt när jag får höra sådana hemska anklagelser. En näringslivsvänlig politik är nämligen det som behövs för att skapa fler jobb så att den arbetslöse kan hamna i arbete och så att den som redan har ett arbete får ett starkare förhandlingsläge gentemot sin arbetsgivare.

Den största och främsta tryggheten för den vanliga hederliga löntagaren återfinns inte i arbetsrätten och inte heller i den lokala fackklubben eller fackförbundet. Den återfinns i vetskapen om att det finns en god tillgång till jobb. Det, herr talman, är hela min bevekelsegrund med att driva en näringslivsvänlig politik.

Den som på allvar vill uppnå full sysselsättning borde förstå att en förutsättning för det är förnuftiga, rimliga och vettiga villkor för näringslivet. Det är ingenting som kan dikteras fram som ett beställningsjobb från regeringschefen till sina departementschefer. Inte heller kan man tvinga fram så kallade traineejobb hur som helst. Av 32 000 utlovade blev det hela 125 stycken. Socialismen kommer aldrig att kunna lösa arbetslösheten, i synnerhet inte så länge man är beroende av det gamla kommunistpartiets stöd.

Herr talman! Vi politiker är ibland lite slarviga när vi pratar om skatter. Vi säger lite allmänt att vi vill höja eller sänka den ena eller den andra skatten. Men när man pratar om skatter finns det åtminstone två beståndsdelar: den faktiska skattesatsen i procent och själva skatteuttaget i kronor och ören.

Det här är faktiskt lite mer intressant än vad det låter. Det är någonting som inte nödvändigtvis korrelerar med varandra på det sätt man kanske instinktivt skulle vilja tro. Det vill säga: Det är faktiskt fullt möjligt att sänka skattesatsen i procent men ändå höja skatteuttaget i kronor. Det gäller för all del också omvänt. Det är fullt möjligt att höja skattesatsen men minska skatteuttaget.

Det förstnämnda borde rimligen vara någonting åtråvärt. Men regeringen har dessvärre lyckats med det omvända. Man har lyckats höja skattesatsen utan att öka skatteuttaget.

Vid regeringens tillträde hade Sverige världens näst högsta marginalskatter. Efter att man höjde in-komstskatten – alltså skatten på arbete – ligger vi nu först i denna mindre smickrande liga. 60 procents marginalskatt är inte rimligt, herr talman.

Nationalekonomerna talar ibland om någonting som de kallar för Lafferkurvan. Den beskriver just sambandet mellan skattesats och skatteuttag. Om man höjer skatten tillräckligt mycket minskar det faktiska skatteuttaget, och man får mindre offentliga resurser till skola, vård och omsorg. Världens högsta marginalskatter på arbete leder till mindre resurser till välfärden. Nota bene: Det är inte enbart jag som påstår detta, utan det är en tes som bekräftas av bland andra Finanspolitiska rådet. Men dynamiken i ekonomin är någonting som socialisterna varken kan eller vill förstå.

Herr talman! En av anledningarna till att man misslyckas så katastrofalt med arbetsmarknadspolitiken är att man har misslyckats med utbildningspolitiken. Även här råkar de finurliga nationalekonomerna ha ett begrepp: Den så kallade Beveridgekurvan mäter sambandet mellan å ena sidan arbetslöshet, å andra sidan antalet vakanser. Man skulle instinktivt kunna före-ställa sig att om antalet vakanser på arbetsmarknaden ökar borde arbetslösheten minska, men i stället har ut-vecklingen varit precis tvärtom: Vi har fått fler vakanser och högre arbetslöshet.

Det finns en påtaglig missmatchning på arbetsmarknaden. Den börjar redan i skolan, där kvantitet går före kvalitet i alla lägen. Det handlar om fler lärare i stället för duktiga lärare. Det finns också ett osympatiskt drag av förakt inom socialdemokratin för de traditionella hantverksyrkena och de praktiska utbildningarna – sådana yrken där det faktiskt finns ett kompetensbehov. Samtidigt överdriver man betydelsen av högre akademisk skolning.

Till råga på allt lånar regeringen pengar till sina reformer och skuldsätter kommande generationer svenskar mitt i brinnande högkonjunktur. John Maynard Keynes vrider sig i sin grav. Finansministern har vid flera tillfällen ondgjort sig över att hennes företrädare lånade pengar under lågkonjunktur. Men själv lånar hon hundratals miljoner kronor varje dag i högkonjunktur.

Herr talman! Sverigedemokraterna kommer bland annat att föreslå ett ordentligt och omfattande system för lärlingsanställningar med fokus riktat på de mindre företagens behov och önskemål. Vi kommer att vända oss till de över 300 000 gymnasiestudenterna och de över 600 000 vuxna människor i det här landet som saknar gymnasieexamen. Detta kommer att bli en stor reform i vår kommande budgetmotion. 358 000 företag säger sig vara villiga att ta emot en eller flera lärlingar. Vi har lyssnat till deras önskemål.

Herr talman! För några veckor sedan såg jag Moderaternas partiledare i Agenda, tror jag att det var. Jag slogs av två saker. Först och främst

tänkte jag på hur mycket en politiker kan vara en stereotyp av sig själv. Det handlar om oförmågan att svara på en hyfsat enkel fråga alternativt förmågan att svara på en helt annan fråga än den som faktiskt ställdes. Någonstans inbillar jag mig att det politikerförakt som finns ute i stugorna på sina håll till stor del grundas på detta: oförmågan att svara ja eller nej på en ganska enkelt ställd fråga.
Det andra jag slogs av, herr talman, var hur partiledaren i fråga gång på gång påstod att Sverigedemokraterna inte har några lösningar på Sveriges utmaningar. Samtidigt har Moderaterna gång på gång kopierat sina lösningar från just Sverigedemokraterna. Vad säger då det egentligen om det partiet, som kopierar och plagierar alla sina förslag från ett annat parti samtidigt som man anklagar det andra partiet för att inte ha några lösningar?

Herr talman! Jag tror att det var ingen mindre än Abraham Lincoln själv som sa någonting i stil med följande: You can fool some of the people all of the time, or all of the people some of the time, but you can´t fool all the people all of the time. Det kanske är någonting som Moderaterna borde börja förhålla sig till. Väljarna har inte glömt bort att det var Moderaterna som drev igenom en invandringspolitik som för-satte Sverige i ett kristillstånd, och partiets trovärdighet i de här frågorna är låg.

Idén om att vi sverigedemokrater inte skulle ha några lösningar på utanförskapet och segregationen är helt enkelt inte med sanningen överensstämmande. Detta kommer att bli mycket tydligt i samband med att vi presenterar vår egen budgetmotion.

Däremot menar vi inte riktigt samma saker när vi talar om integration. När de gamla partierna pratar integration pratar de enbart om integration på arbetsmarknaden. Och absolut – det är självklart jätteviktigt! Delaktighet på arbetsmarknaden är enormt viktigt. Men betyder det per automatik att man är delaktig även i resten av samhället? Betyder det att man delar identitet och lojalitet med det svenska riket? Nej, det är tyvärr inte riktigt så enkelt. Er analys är inkomplett och ofullständig. Och i ärlighetens namn: Sluta påstå att vi saknar lösningar när de enda lösningar ni själva presenterar är renodlade plagiat från gammal hederlig sverigedemokratisk politik!
Herr talman! Sverigedemokraterna kommer att bli ännu tydligare i integrationspolitiken. De gamla partierna har i årtionde efter årtionde försökt med den ena reformen efter den andra. Samtliga är i princip verk-ningslösa, och ni kommer inte att lyckas den här gången heller – inte så länge ni inte tar förnuftet till fånga och börjar arbeta tillsammans med oss. (Applåder)

Anf. 40 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! När den ekonomiska eliten kallar ställer Sverigedemo-kraterna upp mangrant. Gång på gång ställer de sig på den ekonomiska elitens sida. Den ena gången är det riskkapitalisterna i välfärden som kallar och bjuder på något gott, och vips har Sverigedemokraterna ändrat uppfattning. Vallöftena är inte längre någonting värda. För visst är väl riskkapitalisternas vinster långt mycket viktigare än mormors omsorg och barnens utbildning? Och vad är de värda mot det politiska spelet och en god middag?

Den här gången är det arbetarna och de sjysta företagen man säljer ut. Länge har det kommit larmrapporter om att det offentliga genom upphandlingar har varit med och bidragit till lönedumpning på arbetsmarknaden. Det är något som är helt oacceptabelt. I den senaste färdtjänstupphandlingen i Stockholm kan vi se löner så låga som 27 kronor i timmen för taxichaufförer. På sådana löner kan ingen leva,

och taxibolag med kol-lektivavtal har ingen chans att konkurrera. Vi har sett städare med löner så låga som 11 kronor i timmen och sjuksköterskor med 28 kronor i timmen. Vi ser hur små seriösa byggföretag avstår från att delta i upphandlingar eftersom de inte kan eller vill konkurrera med så låga löner och dåliga villkor som krävs för att vinna.

Runt om i landet ser vi hur seriösa och sjysta åke-riföretag slås ut och hur byggnadsarbetares och lastbils- och taxichaufförers jobb hotas. Den offentliga sektorn upphandlar varor och tjänster för ca 600 miljarder per år. Självklart bör skattemedel användas på bästa sätt. Det är hög tid att sätta stopp för möjligheten att vinna upphandlingar genom låga löner, dåliga ar-betsvillkor eller skadlig arbetsmiljö.

Dessutom är det av största vikt att man i upphand-lingar slutar att missgynna seriösa företag som ger sjysta villkor. Det borde ses som en självklarhet att man inte ska använda skattemedel för att dumpa löner och arbetsvillkor, i alla fall om man står på arbetarnas och de sjysta företagens sida. Men det tänker inte Sverigedemokraterna göra. Varför, Oscar Sjöstedt, vill ni fortsätta med lönedumpningen genom offentlig upphandling?

Anf. 41 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det är inte förvånande att det gamla kommunistpartiet hyser en sådan avsky mot riskkapitalet. Men nystartade företag, och även företag som är någorlunda etablerade på marknaden, är helt beroende av att det finns riskkapital för att de ska kunna växa. Det är enormt viktigt. Det här helt omöjligt att sparka igång ett företag för pengar som man inte har.

Vår förhoppning är att dessa företag därmed kan växa och anställa människor. Då kan människor som tidigare inte hade jobb få ett jobb. Det är alldeles fantastiskt! Kapitalismen är underbar på det sättet. Men jag förstår att det gamla kommunistpartiet inte tycker så, och vi blir nog inte heller överens om detta.

Den proposition som regeringen under två års tid har arbetat med på egen hand utan att tala med oppositionen, trots att man är en minoritetsregering, innehåller sådana enormt negativa moment att vi absolut inte har något annat val än att rösta nej och avslå den.

Jag tänker inte tillsammans med mitt parti medverka till att man så flagrant i princip utesluter en majoritet av småföretagarna från den här stora och viktiga branschen. Jag tänker inte ta med mig mitt parti och medverka till att en sådan proposition går igenom. Jag tänker inte tillsammans med mitt parti vara med och stifta en lag som säger att det utländska företaget med utstationerad arbetskraft får ha sämre villkor än det svenska företaget med hederliga, vanliga svenska löntagare. Aldrig i världen att jag och mitt parti kommer att medverka till en sådan lagstiftning. Det kunde man rimligtvis ha förstått som civilminister. Nu har man inte gjort det, och man har heller inte pratat med mig i den här frågan. Då blir det på det här sättet. (Applåder)

Anf. 42 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Stackars Oscar Sjöstedt! Han är nästan rörd till tårar för att civilministern inte har ringt till honom. Det tycker han att lastbilschaufförer, taxichaufförer och byggnadsarbetare ska betala priset för. Du står till och med här i talarstolen och fabulerar, Oscar Sjöstedt. Antingen har du inte läst propositionen eller så ljuger du. Det är inte så som du påstår. Lagstiftningen är skriven på ett sådant sätt att den

gynnar sjysta företag och så att de kan konkurrera på lika villkor med utländska företag och inte slås undan för att de vill ha avtalsenliga löner och villkor.

Du offrar lastbilschaufförer, taxichaufförer och byggnadsarbetare. Det är det Sverigedemokraterna gör. Ni vill använda 600 miljarder kronor till att för-sämra för väldigt många vanliga arbetare och sjysta och seriösa företag. Det är det ni gör. Det är det ni medverkar till. Lönedumpning verkar tyvärr vara Sverige-demokraternas melodi. (Applåder)

Anf. 43 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det krävs lite mer än en civilminister för att röra mig till tårar.

I lagtexten i den här propositionen står det att de företag, de arbetsgivare, som kan tillämpa utstationeringslagen, det vill säga de som har utländsk utstat-ionerad arbetskraft, anses uppfylla de särskilda arbetsrättsliga villkoren bara för att de har utstationerad arbetskraft, för man får inte ställa den typen av krav enligt EU-rätten. Det vill säga varje gång en kommun eller ett landsting skriver in villkor om tjänstepension, försäkringar eller någonting motsvarande måste det svenska företaget med svenska löntagare leva upp till de villkoren, men det utländska företaget med utstationerad utländsk arbetskraft får ha sämre villkor men anses ändå leva upp till kraven.

Man bygger alltså in en konkurrensnackdel i svensk lag för sjysta svenska företag. Jag och mitt parti kommer aldrig att medverka till en sådan lagstiftning. Det borde man ha förstått på förhand. (Applåder)

Anf. 44 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Nu är det halvtid i mandatperioden. Det har varit två händelserika år både i den svenska politiken och i världen i stort. Det har också varit två år av hårt arbete för regeringen. När Socialdemokraterna och Miljöpartiet tog över var utvecklingen på väg åt fel håll på flera områden. Nu efter två år pekar kurvorna åt rätt håll. Trenderna vänder. Arbetslösheten minskar, i synnerhet ungdomsarbetslösheten. 120 000 fler människor har ett jobb att gå till, och Sveriges ekonomi går starkt framåt. Det är slut med massiva skattesänkningar som urholkar välfärden. Miljöpartiets och Socialdemokraternas linje är i stället investeringar för framtiden – investeringar som ger jobb och bidrar till det hållbara samhällsbygget.

Det sker bland annat genom de stora satsningarna på järnvägsunderhåll som ger klimatnytta och jobb, genom de 10 miljarder som satsas i välfärden varje år, genom att den ekonomiska klyftan mellan kvinnor och män minskar och genom att det nu finns 13 000 fler pedagoger i skolan, att allt fler söker sig till lärarutbildningen och att storleken på barngrupperna i förskolan har minskat.

Den förra regeringen satsade närmare 20 gånger så mycket på skattesänkningar som på skolan. Men nu har trenden vänts. Det finns mer pengar till tidiga insatser så att alla elever får det stöd de behöver. En läsa-skriva-räkna-garanti ska införas. Skolor med stora utmaningar får mer resurser. Lärarnas arbetsvillkor och löner förbättras. Så växer en skola fram där det finns vuxna som ser varje elev.

Herr talman! I Paris undertecknades förra året ett nytt klimatavtal som kommer att bromsa den globala uppvärmningen om de rätta politiska besluten tas. För första gången är både USA och Kina med på tåget,

och Sverige har återigen en ledande roll i det internationella klimat-arbetet. Det märks i den budget som läggs fram i dag. Den innehåller den största satsningen på miljön och klimatet någonsin.

Klimatklivet och stadsmiljöavtalen, som nu utökas ordentligt, ger pengar till lokala och regionala aktörer som har bra förslag för att minska klimatutsläppen. Lusten att förändra är stor och det finns många goda idéer att ta vara på runt om i landet.

Vi ska för sjutton vara rädda om den planet vi har, säger en lantbrukare i Gagnef i Dalarna. Han odlar po-tatis och har hittills kört sina fordon på diesel. Men han försökte hitta ett sätt att gå över till ett bränsle som är bättre för miljö och klimat. Med hjälp av pengar från just Klimatklivet investerar han nu i en egen mack för biobränsle där inte bara han själv utan även andra kan tanka klimatsmart.

För att nå Parisavtalets strävan om högst en och en halv grads uppvärmning måste arbetet med utsläppsminskningar intensifieras även utanför transportområ-det, till exempel på bostadsområdet. Därför vill rege-ringen nu skapa ett nationellt centrum för hållbart byg-gande. Så ska resultaten från energiforskning och erfarenheter av hållbar renovering göras tillgängliga för fler. Det är en del av regeringens strävan att bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. (Applåder)

Regeringen har tidigare avsatt stora summor för skydd av värdefull natur, och i den här budgeten följs det upp med fler marina reservat. I budgeten finns också satsningar på att minska användning av skadliga kemikalier, i synnerhet i barns miljö. Vi är den största givaren till FN:s klimatfond, och vi gör det lättare och billigare att göra miljösmarta val i sin vardag som att laga sina skor eller sin tvättmaskin i stället för att köpa nytt.

Herr talman! Vi går nu in i andra halvlek av den här mandatperioden, och vi gör det med kurvor som pekar uppåt. Det tar tid innan förändringar blir synliga i vardagen och verkligheten. Men nu börjar det märkas – på jobben, i skolan, i klimatarbetet och när det gäller jämställdheten.

I dag, på Miljöpartiets 35-årsdag, firar vi med att lägga den grönaste budgeten någonsin. Miljöpartiets visioner är lika levande som alltid, och i allt vårt arbete strävar vi efter att förverkliga dem, ett steg i taget, uti-från vad som är möjligt att uppnå just här och just nu. Vi vänder trenden. (Applåder)

Anf. 45 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Janine Alm Ericson avslutade med or-den: ”Vi vänder trenden.” I just det här fallet är det precis det som är problemet. Under Alliansens tid vid makten minskade klimatutsläppen från Sverige med 19 procent. Nu ökar såväl Sveriges totala utsläpp som utsläppen från transportsektorn.

Jag tror att det var få som trodde att det var det som väntade när vi för första gången fick miljöpartistiska statsråd. Jag tror också att det var få som förväntade sig att det skulle vara miljöpartistiska statsråd som skulle införa helt nya skatter på förnybar småskalig energi. Jag tror inte heller att det var många som förväntade sig att när ni väl fick med er era regeringskamrater på att presentera en så kallad historisk miljö- och klimatsatsning skulle 75 procent av den vara förlagd till nästa mandatperiod och i praktiken vara upp till nästa regering att genomföra. Nu, under de kommande åren innan nästa val, blir det väldigt lite satsningar på miljöområdet.

Sett i ljuset av att miljöutsläppen nu ökar i Sverige efter en lång tid av minskningar, är det inte här och nu man skulle sätta in riktiga kraftinsatser? Hade det inte varit bättre, Janine Alm Ericson, om ni ägnade er åt ordentlig politik nu i stället för att vänta till efter nästa val och låta nästa regering genomföra sina reformer?

Visst är det oroväckande, Janine Alm Ericson, att utsläppen ökar i Sverige under miljöpartistisk regeringsmedverkan? Och visst hade det varit bättre om den här regeringen gjorde någonting i närtid för att möta den utvecklingen?

Anf. 46 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag håller absolut med Emil Käll-ström om att det är oerhört oroväckande att klimatut-släppen ökar. Tyvärr är det inte bara regeringens bud-get som kan råda bot på det. En hel uppsjö av saker måste till, och det jobbar vi med. Men det är glädjande att Centerpartiet tydligt deklarerar att det behövs en betydligt vassare klimat- och miljöpolitik. Jag ser fram emot stöd för de förslagen.

I budgeten som regeringen nu lägger fram har regeringen verkligen satsat. Det finns en överenskom-melse, som flera partier har ställt sig bakom, om att Energikommissionen ska arbeta för målet om 100 procent förnybart. Det är ett arbete som vi kommer att intensifiera. Vi har satt upp målet om att vara ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Det är oerhört viktigt för att peka ut riktningen.

Vi satsar stort på Klimatklivet och stadsmiljöavtalen. Men det är, vilket jag också sa, ingen quickfix. Det sker steg för steg. Och de satsningar som kommer är oerhört viktiga.

När det gäller klimatet har utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård ökat med 73 procent sedan Alliansen satt vid makten. Nog finns det alltså rejäla satsningar på både miljö och klimat i den här budgeten.

Jag är lite intresserad av vad Centerpartiet kommer att återkomma med. Vilka satsningar ser ni att vi kan göra för att vända utsläppsminskningarna när omvärlden ser ut som den gör?

Anf. 47 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag misstror inte Miljöpartiets goda vilja. Och jag misstror inte Miljöpartiets förmåga att hitta på dyra projekt som låter bra men som inte gör någon skillnad. Vi ser också att utsläppen ökar nu när vi för första gången har fått miljöpartister i regeringen. Janine Alm Ericson borde ha lärt sig vad skillnaden är mellan min och hennes miljöpolitik. Till att börja med ser vi resultat när centerpartister är med i regeringen. Då får vi hög ekonomisk tillväxt samtidigt som utsläppen minskar. Centerpartiets politik bygger på grön skatteväxling; man sänker skatten på jobb och företagande och höjer den på de resurser som är miljö-förstörande.

De små miljöskattehöjningar som regeringen gör överskuggas med faktor fyra till fem av jobbskattehöjningar. Då blir det inga resultat. Och det är någonting som vi alla förlorar på. (Applåder)

Anf. 48 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag är inte säker på att dyra projekt som låter bra är rätt definition. Den här regeringen satsar mycket på både miljön och klimatutmaningarna. Att vi ska satsa på bra och inte dåliga projekt

håller vi helt med om. Det är också därför Miljöpartiet är med i den här regeringen och ser till att göra stora satsningar på det som spelar roll. Vi kan inte påverka allting. Men vi påverkar där vi kan.
Vi lägger fram den största miljö- och klimatbudgeten någonsin. Där ingår också ökat klimatbistånd, större satsningar på järnvägen och en utsläppsbroms framöver.

Jag ser fram emot Centerpartiets offensiva förslag på området. (Applåder)

Anf. 49 MATS PERSSON (L) replik:

Herr talman! Janine Alm Ericsons partiledare, Gustav Fridolin, lovade att lösa skolans problem på 100 dagar. Nu har det gått 700 dagar, och det har inte hänt särskilt mycket. Gustav Fridolin är utbildningsminister. Det är tyst från Miljöpartiet i de frågorna, och det är tyst från Utbildningsdepartementet.

Samtidigt har vi ett stort flyktingmottagande. 46 000 barn sökte asyl i Sverige förra året. Det är stora skillnader mellan hur mycket pengar kommunerna satsar på skolan. Det är stora skillnader i resultat mellan kommunerna. I Sverige har vi ordningsproblem i skolan. Och vi ser en total avsaknad av initiativ för att flytta ned kunskapsfokus i skolan. På vilket sätt, Janine Alm Ericson, blir studieresultaten bättre av att Gustav Fridolin och Miljöpartiet har lagt i handbromsen på Utbildningsdepartementet?

Anf. 50 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Alliansregeringen lade 20 gånger mer på skattesänkningar än vad de satsade på skolan. Det är det arvet vi har efter den regeringen.

Den här regeringen har satsat 10 miljarder på sko-lan hittills under mandatperioden, utöver de välfärdsmiljarder av vilka en stor del kommer att gå till skolan, till kommunerna som själva ser var det är bäst att satsa. I kommunerna kommer stora resurser att läggas på skolan, eftersom det finns stora utmaningar där.

Vi ser också att det är viktigt att göra andra satsningar. Till exempel är läsa-skriva-räkna-garantin, som vi nu inför, otroligt viktig. Om elever inte har läsningen med sig är det svårt att klara resten av kunskapsutvecklingen.

Lärarna är också en viktig nyckel för att vi ska klara av de utmaningar skolan står inför. Vi minskar regel-bördan för lärarna. Vi höjer lärarlönerna. Vi utökar an-talet platser på universitetens lärarutbildningar. Och vi gör det lättare för lärare som vill återkomma efter att en gång ha lämnat skolan. Det ser vi som jätteviktiga reformer för att vi ska få en mycket bättre skola framöver.

Jag ser fram emot ett förslag från Liberalernas förslag, som inte bara går ut på ett förstatligande och att man ska ta ifrån kommunerna det ansvar som vi har gett dem.

Anf. 51 MATS PERSSON (L) replik:

Herr talman! Kommunerna är helt klart i behov av ökat stöd i denna tid, inte minst när det kommer många nya människor till Sverige. Liberalerna kommer att matcha regeringens förslag om välfärdsmiljarder. Där finns det ingen skillnad.

Men svensk skola är i behov av stora reformer. Vi ser stora problem med stök och oordning i våra skolor. Och det är stora skillnader mellan

kommuner när det gäller hur mycket pengar man satsar på skolan. Det kom uppgifter förra veckan om att den kommun som satsar mest satsar dubbelt så mycket som den som sat-sar minst. Det är helt oacceptabelt. I Sverige finns det ett behov av att tidigare fokusera på kunskap i skolan. Ett exempel på hur man kan göra det är Liberalernas förslag om tioårig grundskola.

Från regeringen hörs ingenting. I den senaste propositionslistan finns det ett enda förslag om detta från regeringen. Det är en reformtrött regering som inte lägger fram några förslag på skolområdet. På vilket sätt blir skolan bättre av att Miljöpartiet har lagt i handbromsen på departementet?

Anf. 52 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Bara för att Mats Persson inte hör oss säga någonting om skolområdet betyder det inte att vi gör någonting.

Den stora skillnad som finns mellan skolor i dag är inte acceptabel. Därför finns Samverkan för bästa skola, där man tydligt satsar resurserna på skolor med allra störst behov. Det är ytterligare en sak som vi tycker är oerhört viktig.

Liberalerna säger att det behövs stora reformer. Men jag hör inget annat än att de vill återförstatliga skolan och införa tioårig grundskola. Jag ser inte rik-tigt på vilket sätt det skulle lösa problematiken med barn som går ut skolan utan tillräckliga betyg för att ta sig vidare till gymnasiet och sedan vidare ut i livet. Liberalerna behöver komma med betydligt fler förslag om de ska ha en skolpolitik som på allvar kan ta oss framåt och möta framtidens utmaningar. (Applåder)

Anf. 53 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Grattis till de 35, Janine Alm Ericson! En del krisar vid 40.

Du nämnde att vi har nått halvtid i mandatperioden och att det har varit händelserika år. Det kan man hålla med om. En del av händelserna har inneburit att Mil-jöpartiet har förvånat omvärlden. Vissa förvånande sa-ker har varit bra, till exempel att ni tillsammans med en del av oss andra var med och räddade kärnkraften från snabbavveckling. Det syns nu i budgeten, och är en bra sak.

En del saker som har förvånat har varit negativa, till exempel en flyk-tingpolitik som håller föräldrar åtskilda från sina barn under mycket lång tid, trots löften om motsatsen. Skrotandet av gåvoskatteavdraget har vi pratat om många gånger i den här kammaren, och där har Miljöpartiet inte tänkt om i år heller. Ni tycker fortfarande att det är rätt att det skrotades.

Ni gick till val på att ni skulle sänka arbetsgivaravgifterna men höjde dem sedan för äldre. I och med denna budget höjer ni dem också för personer som kommer från arbetslöshet och sjukskrivning in i nystarts-jobb. Ni accepterar också att en utredning får fortsätta, trots att utred-ningen enligt den egna experten sysslar med förslag som kan leda till att socialisera fö-retagandet i vård och omsorg.

Det är klart att det är ett givande och tagande i en regering, jag vet det. Men själva tagandet – precis som Emil Källström pekade på här tidigare – verkar ju ligga på andra sidan nästa valdag.

Klimatklivet i den här budgeten är 100 miljoner per år före valet, efter nästa val är det 700 miljoner per år. Det är samma sak med klimatanpassningen: 10 miljo-ner nu, 70 respektive 120 miljoner efter nästa valdag. Järnvägsunderhållet: 200 miljoner nu och efter nästa valdag ytterligare många miljoner. Detsamma gäller energiforskningen. Det verkar ju gälla det mesta med undantag för stadsmiljöavtalen.

Ni regerar ett Sverige med mycket stora utmaningar: tudelningen på arbetsmarknaden, välfärden, polisen och inte minst bostäderna. Men när det gäller budgeten känns det som att ni skissar på ert valmanifest om två år. Varför har ni gett upp dessa utmaningar?

Anf. 54 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Jakob Forssmed är lika förvirrad som i förra debatten då han förde ungefär samma resonemang och ställde samma frågor.

Jag kan vara tydlig med att Miljöpartiet tillsam-mans med resten av regeringen ju lägger fram en budget precis i den riktning som vi lovade väljarna inför valet. Den innehåller satsningar på skolan, satsningar på jobben och satsningar på miljö och klimat. Det är bara så som vi kan ta oss an framtidens utmaningar.

Precis som Jakob Forssmed säger är det naturligtvis en kompromiss. Men vi lägger fram budgetar för fyra år framöver, så det är inget konstigt att vi vill ha pengar till våra satsningar även framöver. Så ser det ut även för andra partier som gör sina satsningar.

Vi hoppas att få stanna kvar och förverkliga våra förslag. Vi ser att det är avgörande om vi ska klara de utmaningar som finns på dessa och andra områden, så att vi har en offensiv jobbagenda. Jag hoppas att vi kan fortsätta att satsa ordentliga resurser på skolan.

Men jag vill fråga Jakob Forssmed hur han själv tänker att uppfylla sina vallöften i detta ekonomiska läge. På presskonferensen här tidigare i dag var det ett ganska högt tonläge om både det ena och andra, hur dålig den här budgeten är och att man inte lyckas med det som man ämnar, vilket jag ser att den absolut kommer att göra.
Men vad vill Jakob Forssmed och Kristdemokraterna dra ned på för att få ihop den budget som man utmålar att man vill ha?

Anf. 55 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att det bara är jag som är lite förvirrad. Det är nog fler som har noterat att Miljöpartiet inte har genomfört allt det som man gick till val på. I vissa avseenden har man gjort precis tvärtemot. Det är inte bara undertecknad som är förvirrad, utan jag tror att det gäller fler.

Det är klart att det finns många saker som vi är kritiska till och kommer att avvisa. Vi tycker att delar av arbetsmarknadspolitiken är ineffektiv. Där behövs det helt andra jobbreformer. Vi tror inte att lösningen är att kraftigt höja skatter på jobb så kraftigt som ni gör. Då tror vi att det blir färre jobb utförda. Det behövs reformer som på allvar sänker trösklarna in på arbetsmarknaden.

Vi kommer också att avvisa byggsubventioner, som vi också tidigare har talat om i denna kammare. Byggsubventionerna aviserades under våren 2015. Det skulle satsas miljardbelopp på dessa, och det skulle bli fritt fram att bygga. Men fortfarande, 18 månader senare, har den

förordning som möjliggör utbetalning av subventionerna inte beslutats. Är det också någonting som ska skjutas upp till efter nästa val?

Anf. 56 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Byggandet är ju en oerhört stor gemensam utmaning. Det var därför som regeringen också bjöd in till bostadssamtal som Alliansen sedan lämnade, trots att det fanns flera goda förslag på bordet, och flera av dem genomför nu också regeringen. Det är vi väldigt glada för.

Jobbreformen finns tydligt med i regeringens bud-get. Däremot finns inte de jobbförslag och reformer som allianspartierna och Kristdemokraterna vill se där det handlar om en lönesänkarpolitik i stället för att man tar sig an den stora utmaningen med matchning.

På det hela taget kan vi konstatera att den budget som regeringen nu lägger fram är en välavvägd budget för jobben, skolan och klimatet – precis det som vi lovade väljarna före valet. (Applåder)

Anf. 57 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Regeringen har i dag presenterat tidernas kanske tråkigaste budget. En genomläsning av Magdalena Anderssons budgetproposition är lika fylld av axelryckningar som den är fri från ögonbrynshöjningar. De stora initiativen och de djärva reformer som Sverige behöver lyser med sin frånvaro. I stället ser vi en passiv regering som skjuter Sveriges strukturella problem framför sig och som räddas av högkonjunkturen. Den rödgröna politiken är innehållslös, och den svarar inte mot Sveriges utmaningar.

Herr talman! Regeringens budget har en sådan brist på nya idéer att mitt budgetanförande, som ska ägnas åt att kommentera regeringens förslag, hade kunnat vara över nu. Men det kommer det inte att vara riktigt än. I stället kommer jag att fokusera på de reformer som Sverige behöver och de utmaningar som kommer att definiera de kommande åren.

Sverige har stora reformbehov, och det är nu som vi måste fatta rätt beslut om vi vill att vårt land ska fortsätta att vara ett välfärdsland i den ekonomiska världstoppen.

Vårt land har fantastiska möjligheter. Vi är ett öppet, kreativt, innovativt land. Svenska företag tar fram produkter och tjänster som förändrar världen. Trots det tomrum som en handlingsfattig regering lämnar efter sig finns det anledning att vara grundläggande optimistisk och positiv.

Herr talman! På ytan går det bra för Sverige. Vi är mitt uppe i en högkonjunktur, och det är imponerande att se hur de svenska företagen, inte minst jobbskap-arna i de små och växande företagen, utvecklas, hur de anställer och hur de investerar.

Men det är uppenbart att vi inte nyttjar denna högkonjunktur på bästa sätt. Regeringen använder de goda tiderna för att skyla över sin egen bristfälliga politik snarare än att utveckla densamma, snarare än att max-imera jobbskapandet och rusta Sverige starkare.

I skuggan av högkonjunkturen ser vi en tudelning av det svenska samhället växa fram, en tudelning där de på insidan har såväl fast arbete och ordnad bostad som en god utbildningsnivå. De som inte tar

sig in i samhällsgemenskapen har mycket svårt att öppna någon av dessa dörrar.

Facit av regeringens misslyckanden syns ju i regeringens egna tabeller. Det svenska utanförskapet har ökat och kommer fortsätta att öka för varje år med regeringen Löfven. Arbetsmarknaden står och stampar även i regeringens egna prognoser som är de mest optimistiska om man jämför med övriga bedömare.

Regeringen erkänner numera öppet att man inte kommer att nå sina egna mål om Europas lägsta arbetslöshet, och det är inte så konstigt. För att nå Europas lägsta arbetslöshet behöver man Europas bästa politik. Regeringens har inte ens Sveriges bästa politik.

Herr talman! Som sagt ser vi en tudelning av det svenska samhället. Det är en tudelning mellan insiders och outsiders på arbetsmarknaden och bostadsmark-naden. Det är en tudelning mellan dem som har utbild-ning och kontakter och dem som inte har det. Dessutom växer sig tudelningen mellan stad och land, mellan regionala vinnare och förlorare allt starkare.

För att Sverige ska bli ett land som ser och möter dessa oroande tendenser krävs det en ny politik och ett högt reformtempo. För att vårt land ska bli en plats där alla har chans att växa, utvecklas och bli en del av samhällsgemenskapen krävs det ett nytt ledarskap för Sverige.

Herr talman! Den regering som Magdalena Andersson företräder höjer skatterna med över 40 miljarder per år. Det är en regering som har mer än fördubblat arbetsgivaravgiften för unga, som har försämrat sådana jobbskaparsuccéer som RUT-avdraget och ROT-avdraget. Regeringen höjer marginalskatten för miljoner löntagare. Man bygger ut transfereringssystemen, man blundar för att kostnaderna inom exempelvis sjukförsäkringen drar i väg och man lägger fram budget efter budget med stora underskott mitt under brinnande högkonjunktur.

Samtidigt vägrar man konsekvent att reformera och modernisera den svenska arbetsmarknaden och bo-stadsmarknaden. Detta skapar inlåsningseffekter och hämmar utveckling och tillväxt. Centrala samhällsom-råden behöver förändringar, men regeringen låtsas som att det regnar.

Med tanke på allt detta är det inte konstigt att många i vårt land hyser en oro inför framtiden, det har vi sett mätningar på bara under de senaste dagarna. Det är inte konstigt att arbetsmarknaden står och stampar. Det är inte konstigt att utanförskapet biter sig fast.

I stället behövs det en politik för fler jobb i växande företag och lägre skatter för småföretagen som ska anställa och för dem som ger en ung person eller en nyanländ chans att komma in i arbete. Vi måste ha nya vägar in i sysselsättning, breddade RUT- och ROT-avdrag, ingångjobb och ingångsföretag som ser till att det första steget in i arbete, företagande, sysselsättning och värdeskapande också är det enklaste steget.

Vi måste komma ihåg att det är de små och växande företagen som är Sveriges jobbskapare. Sambandet är solklart mellan fler och växande företag, antalet jobb i det privata näringslivet, storleken på de svenska skat-teintäkterna och vilken välfärd vi gemensamt kan finansiera. Det gäller att se helheten här. Vi måste för-bättra möjligheterna för den nyanlände att arbeta samtidigt som han lär sig språket och skaffar sig kontakter. På samma gång måste vi förbättra möjligheterna för våra mest högproduktiva företag och verksamheter genom exempelvis lägre marginalskatter och personaloptioner.

Ibland ställs de enkla jobben i motsats till de mer välbetalda. Det är en felaktig bild och en intressekonflikt som inte finns. Sverige behöver både och.

När regeringen kör fast i gamla hjulspår och tror att ökade anslag till Arbetsförmedlingen och dyra och ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder är vägen framåt måste vi visa på alternativen och hålla fast vid en politik som skapar riktiga jobb i riktiga företag. För det är bara så som vi långsiktigt kan finansiera vår välfärd.

Fru talman! Det var när Miljöpartiet kom in i rege-ringen som Sverige höjde skatten på förnybar energi: en helt ny skatt på solenergi. Jag tror att många blev förvånade, och många hade nog hoppats på mer av Sveriges första miljöpartistiska statsråd. Tyvärr var detta ingen isolerad händelse.

Under Alliansens tid vid makten minskade utsläp-pen av växthusgaser år för år samtidigt som ekonomin växte. Nu ser vi hur de svenska utsläppen totalt sett och från transportsektorn ökar. Så blir det med en regering som håller pratet högre än resultatet.

Miljöpolitik handlar inte om vem som designar finast Powerpoint-bilder eller hittar på dyrast statligt finansierade projekt som låter bra. Ska vi rädda den här planeten är det resultat, resultat och resultat som gäller. När regeringen misslyckas med miljöpolitiken blir vi alla förlorare.

Fru talman! Vi måste i stället tillbaka till en politik där grön skatteväx-ling får råda. Höjer man skatten på miljöförstöring samtidigt som man sänker skatten på jobb och företagande är det bra både för miljön och för jobben. I regeringens budget överskuggas stapeln för höjda miljöskatter mångfalt av stapeln för skattehöjningar för jobb och företagande. Misslyckandet i miljöpolitiken är belysande för hur regeringen konsekvent sjabblar bort viktiga och för vår generation definie-rande utmaningar.

Det finns mycket i Sverige, i det svenska samhällslivet och i den svenska ekonomin att ta tag i. Vi behöver nya vägar in på arbetsmarknaden. Vi behöver ta tag i så vitt skilda utmaningar som hur vår arbetsmarknad fungerar och hur vår bostadsmarknad fungerar, alltså centrala samhällsområden. Samtidigt måste vi adres-sera mindre men ack så viktiga utmaningar som hur vi finansierar vår polis och ser till att det finns bra resurser för rättsväsendet. Vi måste också värna den svenska livsmedelsproduktionen i en tid då inte minst mjölkbön-derna går på knäna.

Det finns mycket att ta tag i för en handlingskraftig regering. Då duger det inte att skjuta på viktiga reformer och säga att nästa regering får ta tag i det efter nästa val – och under kommande två år själv bara pre-sentera fromma förhoppningar eller småslantar.

Sverige behöver ett nytt politiskt ledarskap som tar tag i, möter, ser och gör någonting av de stora utmaningar vi har men också av det fantastiska läge som den svenska ekonomin och det svenska sam-hällslivet har i den globala utvecklingen.

Anf. 58 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte fortsätta på temat med skatter som Emil Källström var inne på i sitt anförande. Om jag inte är helt felunder-rättad står Centerpartiet bakom regeringens förslag att införa en så kallad kemikalieskatt. Det kan säkert vara en jättebra idé i många

avseenden. Vi använder oss ju av punktskatter för att styra ett beteende i en viss riktning. Den principen är vi rörande överens om, tror jag. Men kemikalier i största allmänhet är ju inte direkt av ondo. Såväl jag som Emil själv, och till och med fru talmannen, består ju uteslutande av kemikalier. Cen-tern vill införa straffskatt på något som vi som lagstiftare har bestämt att man måste använda, exempelvis flam-skyddsmedel i tv-apparater, vilket Centerpartiet är inne på.

Då blir jag lite konfunderad och undrar följande: Hur är det rimligt att vi som lagstiftare först bestämmer att den som bygger eller säljer en tv-apparat måste an-vända flamskyddsmedel och i nästa ögonblick straffbeskattar vederbörande för att denne använder flam-kyddsme-del? Faller inte logiken med punktskatter lite med ett sådant system?

Anf. 59 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Först och främst är jag högst medveten om att allt vi har omkring oss består av kemikalier. Jag får lugna Oscar Sjöstedt med att vi inte vill införa en skatt på alla kemikalier hela tiden och överallt. Det här handlar om ett antal farliga ämnen som det vore bättre om vi inte använde och som vi helt enkelt vill börja fasa ut genom att på ett klokt sätt införa kemikalieskatt.

Det finns i de olika fallen alternativ, och det är al-ternativen vi vill få fram genom innovation och nytänk. Det finns många exempel som visar hur lagstiftaren genom först ekonomiska incitament och sedan rena förbud faktiskt tvingar fram användandet av alternativen.

Det viktiga är också vad man använder resurserna till. Det här är ju en del av en grön skatteväxling och av att få fram finansiering för att sänka skatten på jobb och företagande. Förslaget måste ses i ljuset av detta. Det handlar inte om att generellt sett öka skattetrycket på den svenska företagsamheten eller de svenska jobbskaparna, tvärtom. Skattetrycket på de företag som använder till och med dessa medel kommer totalt sett att minska tack vare att vi sänker arbetsgivarav-gifter och många andra skatter. Vi inför inte kilometerskatter och annat. Det är så en grön skatteväxling fungerar.

Slutligen vill jag säga att oavsett varifrån man tar in skatten, oavsett vilka miljöskatter man använder och oavsett vad man väljer att beskatta får det konsekvenser. Men vi är nog alla överens om att vi måste beskatta någonting. Annars får vi inte in något som kan finan-siera vår välfärd. Men det är alltid någon som måste betala denna skatt, och den insikten ska man använda på följande sätt: att hela tiden se till att minimera skat-teintaget och se till att så stor del av ekonomin som möjligt kan stanna bland folk, företag och föreningar där den gör bäst nytta. Det är därför vi sakta men säkert, budget för budget, ska sänka den svenska skat-tekvoten och det svenska skatteintaget.

Anf. 60 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det är betryggande att höra att det i alla fall inte är riktigt alla kemikalier som ska beskattas. Det misstänkte jag inte heller, men det var skönt att höra detta.

Jag får det dock inte riktigt att gå ihop. Om vi i Sverige, så som förslaget lyder, ensidigt börjar straffbeskatta till exempel tv-apparater, något som ju de flesta har och därför kan förhålla sig till, blir ändå kon-tentan att det är billigare att importera produkten från närliggande länder som inte har motsvarande skatt. Det är ganska enkelt att handla på nätet nu för tiden.

Om produktionen eller försäljningen bara flyttar utomlands får man i princip ingen miljönytta över huvud taget. Däremot försvinner ett antal jobb från Sverige till exempelvis Danmark, Finland eller Norge. Företag som Net On Net, Media Markt och Elgiganten kommer bara att flytta från Sverige till våra grannländer. Det kan inte riktigt vara syftet med en sådan reform.

Anf. 61 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Problemet med Oscar Sjöstedts resonemang är att detta gäller alla miljöskatter hela tiden och överallt. Skulle vi tänka så skulle Sverige inte kunna införa någon miljöskatt över huvud taget, för det finns alltid något annat land som inte inför det. Då finns ju risken att allting flyttar dit. Hade vi haft detta resonemang skulle vi inte ha kunnat beskatta koldioxid över huvud taget, eftersom man i Saudi-arabien inte beskattar koldioxid alls. Då kommer ju all aktivitet i Sverige som släpper ut koldioxid att flytta dit. Det blir resultatet om man drar resonemanget hela vägen.

Nu var detta en avvägning man gjorde. Man trodde att det ändå skulle innebära positiv miljönytta att införa ett antal miljöskatter, trots att andra länder inte hade genomfört dem. Det är en viktig avvägning som hela tiden måste göras, ett viktigt perspektiv. Det finns absolut exempel på skatter som faller i den andra kategorin och inte är värda att införa. Att införa en världsunik skatt på handelsgödsel tror jag vore oklokt, för det skulle innebära att redan pressade svenska bönder skulle få det ännu värre. Det finns sådana alternativ. Men kemikalieskatten är bra.

Anf. 62 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Med Miljöpartiet i regering har vi nu sett en mycket kraftig ökning av anslagen till klimat och miljö. Under den här mandatperioden ligger det 25 miljarder. Emil Källström har försökt utmåla det som att allt skulle ligga efter mandatperioden, men det är alltså inte sant.

Anslaget för utgiftsområdet Allmän miljö- och na-turvård ökar med 73 procent jämfört med när Center-partiet satt i regeringen. Vi har sedan tidigare sett stora satsningar på skydd och åtgärder för värdefull natur, och vi lägger mer pengar på de populära programmen Klimatklivet och stadsmiljöavtalen för att möta de många ansökningar som kommit in från alla delar av landet och för att ställa om till ett hållbart samhälle.

Ibland låter det som att Centerpartiet också prioriterar dessa frågor, men bakom den grönmålade fasaden känns det som att det finns ett ganska ruttet virke. I Centerpartiets debattartikel om budgeten i dag sakna-des till exempel helt skrivningar om miljö och klimat. Förra året föreslog Centerpartiet att minska statens utgifter för allmän miljö- och naturvård med 1,9 miljarder, eller rättare sagt 24 procent. Det är alltså efter att Centerpartiet gjort egna satsningar på samma område.

Det är också lätt att tro att utgiftsområdet Areella näringar, landsbygd och livsmedel är ett område där Centerpartiet vill satsa. Det finns ju stora möjligheter nu när man inte längre behöver kompromissa med de andra borgerliga partierna utan kan presentera egna förslag. Men nej, inte heller där vill Centerpartiet satsa. I stället vill de skära 100 miljoner per år från insatserna för skogsbruket, och anslaget för hela utgiftsområdet bantas jämfört med regeringens förslag.

Centerpartiet vill däremot återinföra en sänkt ar-betsgivaravgift för unga i ett läge där ungdomsarbetslösheten är den lägsta på 13 år.

Centerpartiet prioriterar dessutom en rad andra skattesänkningar. Är det verkligen så Centerpartiet har tänkt sig att klara klimat- och miljöutmaningarna?

Anf. 63 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Janine Alm Ericson! Jag refererade till den presskonferens som ett antal regeringsföreträdare hade och då man slog sig för bröstet och sa att man gjorde en historiskt stor satsning. De satsningar som regeringen själv valde att marknadsföra ligger till 75 procent inom nästa mandatperiod, då åtminstone jag hoppas att dagens regering inte kommer att sitta kvar.

Janine Alm Ericson kan ta snart sagt vilket utgifts-område som helst – på nästan alla utgiftsområden i statens budget satsar Miljöpartiet mer än vad Centerpartiet gör, vilket helt enkelt beror på att Miljöpartiet inte har några spärrar när det gäller att höja skatten på jobb, företagande och allt annat i syfte att kortsiktigt få lite mer pengar att satsa på statliga bidrag och anslag. Där finns det en mycket stor skillnad mellan Centerpartiet och Miljöpartiet.

Det första som är viktigt för oss är att inte höja skat-ten i onödan för vanligt folk och vanliga företagare som bara försöker jobba, investera och utveckla sina verksamheter. Då får man också lite mindre pengar att göra av med. Det andra som är viktigt för oss är att se till att det man gör verkligen ger resultat. Under tiden som Miljöpartiet nu har ökat satsningarna på allt och ingenting har Sveriges sjunkande kurva när det gäller utsläpp bytts mot en ökande. Jag skulle mycket hellre satsa mindre pengar och ha sjunkande utsläpp än att som Miljöpartiet låta de här utgiftsområdena bli mycket dyrare samtidigt som resultaten uteblir. En miljöpolitik kan ju inte vara framgångsrik om den kos-tar mycket mer utan att den leder till några resultat. Det kan ju inte vara meningen.

Anf. 64 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag hör att Emil Källström egentligen inte har några bra förklaringar till att Centerpartiet konstant prioriterar ned miljö- och klimatfrågorna i sina budgetar. Jag tycker helt enkelt att det verkar som att de har gjort till sin idé att kritisera regeringens sats-ningar utan att komma med egna förslag. Det är olyckligt i en tid då vi behöver höga och tydliga röster för en bättre miljö- och klimatpolitik med bredare samar-beten för att nå de mål som vi gemensamt har satt upp. Jag ger Centerpartiets Emil Källström en chans till att svara på frågan. Kommer den enorma satsningen på sänkta arbetsgivaravgifter för unga att ligga kvar i ert budgetförslag, eller kan vi i stället förvänta oss fler of-fensiva förslag för förbättringar av miljö och klimat?

Anf. 65 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Kommer vi att sänka skatten för dem som skapar jobb åt unga och nyanlända och för småfö-retagare som gör sin första anställning? Ja, absolut! Detta har vi presenterat under det senaste året för alla som har önskat lyssna. Det har dessutom varit förhålandevis uppskattat.

Det känns som att det här replikskiftet har belyst väldigt väl vilka skillnader det finns mellan Miljöpartiet och Centerpartiet. Vill man ha en dyr politik som leder till att utsläppsminskning byts till utsläpps-ökning kan man fortsätta att rösta på Miljöpartiet. Vill man återgå till en politik som kostar så lite som möjligt men samtidigt ger resultat i form av utsläppsminskningar och jobbar vidare med grundläggande

incitament, som grön skatteväxling och annat som fungerar, då gör man klokt i att rösta på Centerpartiet.

Anf. 66 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Man skulle också kunna säga så här: Vill man återgå till stora statliga budgetunderskott, stora och växande ekonomiska klyftor och ineffektiva och väldigt kostsamma åtgärder kan man rösta på Centerpartiet. Men det var inte det jag tänkte prata om här, fru talman. Inom detaljhandel, vård och omsorg samt hotell och restaurang är det vanligare med deltidsanställningar än med heltidsanställningar. Det är sektorer där oftast kvinnor jobbar. I topp ligger detaljhandeln, där hela 69 procent har deltidsanställning. Det här är också sektorer där väldigt många tvingas jobba i visstidsanställningar.

I Västernorrland, som Emil Källström själv kommer från, har var tredje arbetare en deltidsanställning.

I Västerbotten är det fler än så. Den vanligaste orsaken till att man jobbar deltid är att det helt enkelt inte finns heltidstjänster.
Det här påverkar också lönerna. Det vet även Emil Källström. Kvinnorna i detaljhandel och hotell och re-staurang har en faktisk genomsnittlig inkomst på mindre än 16 000 kronor i månaden. Ingångslönerna i de här sektorerna är så låga som mellan 13 100 och 14 600 kronor.

Det är de här lönerna som Centerpartiet och de övriga borgerliga partierna har utmålat som alldeles för höga. Centerpartiet har gång på gång krävt lägre ingångslöner. För toppnoteringen står Centerpartiets ar-betsmarknadspolitiska talesperson, som har krävt sänkning av ingångslönerna med 20–25 procent. Det skulle betyda att vi är nere på löner på 10 000 kronor eller mindre.

Ni har krävt att det införs en statlig lönepolitik om inte arbetsmarknadens parter sänker ingångslönerna inom de här branscherna. Därför vill jag fråga dig, Emil Källström: Hur låga löner ska det vara? Hur låga faktiska ingångslöner ska det vara i de här sektorerna innan ni är nöjda? 13 100 kronor verkar ju vara för högt.

Anf. 67 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att Ulla Andersson är inne på ett antal intressanta och svåra utmaningar som vi som helhet i den svenska politiken måste försöka göra någonting åt. Det finns människor som år ut och år in jobbar deltid, inte sällan kvinnor och inte sällan i precis de branscher som Ulla Andersson nämner. Där har vi ett problem, för det är i många fall blivande pensionärer som kommer att få mycket låg pension. Det är inte sällan en kvinnofälla. Det här är i grunden frågor som har bäring på väldigt många olika saker, och det är mycket svårt att hitta en riktig lösning.

Men sedan måste man sortera. Vad är alternativet för de här människorna? Vi pratar om behovet av ingångsjobb och nya vägar in på arbetsmarknaden. Det gäller att få in den där foten, så att man kan börja göra lönekarriär och så vidare. Ja, alternativet är ju i dag att gå på försörjningsstöd på 6 000–7 000 kronor i månaden. Även om man skulle landa på den lön som Ulla Andersson refererar till är det alltså en fördubbling av de pengar man har att röra sig med månad för månad.

Mitt viktigaste besked kommer alltid att vara att föra en politik som skapar så många jobb som möjligt, så många vägar in på arbetsmarknaden och in i samhällsgemenskap som möjligt.

Sedan måste vi jobba med att se om vårt eget hus. Samma problematik som finns i handeln finns i vård och omsorg, inte sällan med kommunpolitiker som hu-vudmän. Låt oss först och främst göra någonting där, åt det vi själva kan påverka direkt. Vi kan se till i våra kommuner, i Gävle såväl som i Örnsköldsvik, att heltidstjänster erbjuds i mycket högre utsträckning i de kommunala verksamheterna. Det kan vi göra mycket snabbt.

Anf. 68 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Ja, i Gävle har heltidstjänster varit normen sedan början av 2000-talet. Men det kanske var för att Vänsterpartiet hade kommunalrådsposten där.

Vi har föreslagit lagstadgad rätt till heltidstjänster. Det har Centerpartiet avvisat. Vi förstärker också möj-ligheterna till deltidsstämpling i den här budgeten. Jag tolkar Emil Källström som att Centerpartiet kommer att ställa sig bakom det i sitt budgetalternativ.

Emil Källström talar om intressanta och svåra utmaningar. Jag skulle vilja säga att de kvinnor som tvingas jobba för sådana här löner, de har det verkligen svårt. Att försörja sig själv och kanske ett barn eller två barn och leva på 13 100 kronor är en konst i sig. Men jag tolkar också Emil Källström som att han tycker att löner på 13 100 inte är något större problem utan att man skulle kunna gå ned till nivåer som försörjningsstöden ligger på, alltså på 6 000–7 000 kronor. Är det ditt svar, Emil Källström? Jag blir verkligen orolig för vad vi har att vänta oss om Centerpartiet kommer att få bestämma i framtiden.

Anf. 69 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite tråkigt att Ulla Andersson så uppenbart medvetet försöker missförstå mig när det handlar om dylika mycket svåra men viktiga frågor, där det inte finns några solklara enkla lös-ningar.

Är det lösningen på det här problemet att bara försöka lagstifta bort det? Jag tror inte det. Jag är ganska övertygad om att det skulle innebära att det totalt sett blir färre arbetstillfällen i den svenska ekonomin och att ännu fler hamnar i utanförskap. Det är inte jag beredd att medverka till. Det skulle inte fungera.

Det jag är oroad över är att vi ser nya grupper – tusentals, hundratusentals människor – som år ut och år in befinner sig i försörjningsstöd med några få tusenlappar i månaden utan möjlighet att ta sig in på ar-betsmarknaden, börja göra lönekarriär eller få sammanhang och arbetskamrater. Det är det största problemet. Jag talade om tudelning i hela mitt anförande. Vi måste på alla sätt möta detta, men det går inte att för-bjuda bort det.

Anf. 70 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Jag tror att det är väl känt att länder som har satsat på låga löner inte alls har någon högre sysselsättningsgrad än Sverige har – snarare tvärtom. Inte heller har de fler människor som står till arbetsmarknadens förfogande – snarare tvärtom.

Jag skulle också vilja ta upp att på s. 834 i propositionen om lagen om offentlig upphandling kan alla som är intresserade läsa och se att det Oscar Sjöstedt påstod i det tidigare replikskiftet inte alls överensstämmer med sanningen. S. 834, alltså.

Fru talman! I den här budgeten genomförs den största satsningen på vård, skola och omsorg och på välfärdssektorn sedan dagens statsbidragssystem infördes i början av 90-talet. Det är jag stolt över i dag.

Det känns också bra att veta att de reformer vi dri-vit igenom kommer att göra skillnad för ensamstående föräldrar, för sjuka och för deltidsarbetande – människor som under de borgerliga regeringsåren fått stå till-baka. Nu är det äntligen deras tur.

Att anställa fler i äldreomsorgen är avgörande för att mormor ska få den omsorg hon behöver och för att personalen ska få den tid den behöver för att utföra sitt arbete. För att kvinnor ska känna sig trygga när de ska föda barn behöver förlossningsvården mer resurser. Barnen i förskola och skola behöver de godaste förutsättningar som finns för att utvecklas på allra bästa sätt. Därför skulle grupp- och klasstorlekarna behöva minskas. Det är därför det permanenta tillskottet på 10 mil-jarder per år, de så kallade välfärdsmiljarderna, som Vänsterpartiet drivit igenom i budgetförhandlingarna med regeringen är så välbehövliga och efterlängtade.

I dag har inte alla anställda inom vård- och omsorgsyrken tillgång till arbetskläder. Detta trots att de arbetar inom en sektor med stor smittspridning och trots att det är ett helt rimligt krav. Men nu kommer det att ses över vad det är som orsakar att kvinnor inte har tillgång till arbetskläder i den utsträckning som faktiskt behövs. Den översynen är viktig och central. Detta är också en viktig feministisk fråga, och det är därför Vänsterpartiet har lyft fram den i förhandlingarna med regeringen.

Fru talman! Ekonomisk jämlikhet är central för ett lands ekonomiska utveckling men också för samhällsutvecklingen i stort. Barns hälsa påverkas negativt av stora ekonomiska klyftor, deras skolresultat likaså. Människors trygghet undergrävs. Även kreativitet och jämställdhet i samhället påverkas i negativ riktning.

Jämlikhetsreformer är feministiska reformer eftersom kvinnor är i majoritet bland låginkomsttagare och män är i majoritet bland höginkomsttagare. Att vara född till kvinna har ett ekonomiskt pris på ca 3 ½ miljon kronor under en livstid. Det vill vi rätta till, för det är helt orimligt.

Vänsterpartiet vill se en ekonomisk politik som är bra för alla, inte enbart för de rikaste. Välfärd och ekonomisk jämlikhet är huvudingångarna i budgetförhandlingarna med regeringen. Det syns också tydligt i genomslaget. Avgiftsfria mediciner för barn, avgiftsfri mammografi, glasögonbidrag, avgiftsfria sjukvårdsbesök i öppenvården för 85-plussare, höjt bostadstillägg för pensionärer och pengar till kvinnojourer är reformer vi tidigare fått igenom. I denna budget tas nya steg.

Inom detaljhandel, hotell och restaurang och vård och omsorg är det i dag vanligare med deltidsanställning än heltid. Därför förbättras nu möjligheterna till deltidsstämpling.

Närmare 40 procent av de ensamstående föräldrarna lever i ekonomisk utsatthet. Av dem är en stor majoritet kvinnor. På 20 år höjdes underhållsstödet med 100 kronor. Under borgarnas regeringstid anslogs inte en enda krona. I deras värld är ekonomisk utsatthet självvald. I höstas höjdes däremot underhållsstödet med 300 kronor på initiativ av Vänsterpartiet, och nu höjs det med ytterligare 150 kronor för dem med barn som är mellan 15 och 18 år. Även inkomstgränsen för bostadsbidraget höjs. Det har legat still i nästan 20 år, vilket är en

skam i sig. Flerbarnstillägget höjs med 1 500 kronor per år för det tredje barnet. Så kan barnen få de där gympaskorna de så väl behöver och kanske till och med en ny vinterjacka när den gamla är både för liten och urtvättad. Så kan mamma kanske göra det där tandläkarbesöket som aldrig någonsin har blivit av. Så förbättras de ekonomiska villkoren för väldigt många.

Att vara långtidssjuk är ett helvete i sig. Att dessutom leva i ekonomisk utsatthet är inte värdigt ett välfärdssamhälle. Nu höjs garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen med 187 kronor i månaden. Innan dess låg den still i ca 13 år. Även bostadstillägget höjs. Nu får 200 000 personer bättre ekonomiska villkor. Vi är väl medvetna om att mer behöver göras för den här gruppen, men nu tas ändå steg framåt.

Körkort har blivit en klassfråga. Samtidigt kräver en stor mängd jobb körkort. Genom att möjliggöra lån via CSN till körkort förbättrar vi möjligheterna för många att få ett jobb och därmed bidra till samhällsbygget och försörja sig själva.

Bredbandsutbyggnaden tillförs 850 miljoner de närmaste åren så att klyftan mellan stad och land minskar och möjligheterna att arbeta och driva företag på landsbygden stärks.

Jag tror att det var TT som häromdagen beskrev budgeten som en budget med Robin Hood-inslag. Det gjorde mig glad. Och vi vet att så hade det inte sett ut utan Vänsterpartiet vid förhandlingsbordet. Vi har fått igenom reformer som lyfter låginkomsttagare och låter höginkomsttagare bidra lite mer i framtiden.

Men för att ta ett helhetsgrepp om den ekonomiska jämlikheten behöver man använda skattepolitiken. Nu införs del ett av en bankskatt. Skiktgränserna för den statliga inkomstskatten räknas upp i lägre takt, vilket innebär att fler kommer att omfattas av den. Det är nödvändigt om man vill finansiera välfärden och öka den ekonomiska jämlikheten.

Ingen kommer att få höjd skatt utan att också få höjd lön. Trots det går skattekverulanterna på högerkanten i taket, för tänk om någon som får löneförhöj-ning till upp till 38 000 kronor i månaden skulle be-höva betala 72 kronor i månaden mer i skatt än vad den gör som tjänar 38 000 i månaden i år. Oj oj oj, vilket elände det skulle innebära!

Det blir också allt tydligare att högern inte avser att finansiera de behov som finns i välfärden. Enligt Konjunkturinstitutet behövs det faktiskt 140 miljarder till 2040 för att finansiera dessa behov, det vill säga lika mycket som borgarna sänkte skatten med. Ändå skriker borgerligheten redan nu rakt ut. Men kanske är det just för att det är de med högst inkomster som kommer att få bidra lite mer framöver, och inte de som är sjuka och arbetslösa. Då hade de väl nöjt suttit stilla i båten.

Självklart tycker vi i Vänsterpartiet att skatterna borde ha höjts för de rikaste i denna budget. En ny mo-dell med en progressiv förmögenhetsskatt som i Schweiz och Spanien, som Vänsterpartiet har föreslagit, hade varit ett bra sätt att ta ett helhetsgrepp för att öka den ekonomiska jämlikheten och finansiera välfärden. Men tyvärr har vi inte fått med oss regeringen på det.
Sverige är faktiskt i dag det enda industriland som inte har vare sig förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt eller fastighetsskatt kopplad till fastighetens värde. Det är inte rimligt. Dessutom har vi en otroligt låg bolags-skatt. Så det finns de som kan bidra betydligt mer än i dag.

Efter åtta år av borgerligt styre är skattesystemet riggat för de rikaste. Det behöver förändras. Här återstår mycket arbete för att få regeringen att komma loss. Men jag tror att vi är många runt om i Sverige som förväntar oss ett rättvisare skattesystem.

Nu, fru talman, intensifieras jakten på skatteflyk-tingarna. De bör jagas febrilt, för de utgör ett hot mot det här landet. Skatteflyktingarna kan sägas vara i ett verkligt utanförskap, och är det någon vars tillgång till välfärden bör ifrågasättas så är det de. Pengar som skulle ha gått till cancervård, sjukvård och barnens skolgång gömmer de undan. De undergräver samhällsmoralen och skattesystemet och därmed den svenska modellen. Nu tillförs både Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten mer pengar för en intensiv jakt på skatteflyktingar, för de behöver verkligen integreras i samhället.

Genom de reformer som vi har fått igenom i den här budgeten har vi visat tydligt att vi vill se en ekonomisk politik som är bra för alla, inte enbart de rikaste. De reformer som vi har fått igenom betyder mycket för dem som berörs: ensamstående föräldrar som får bättre ekonomi, äldre som får råd att gå till tandläkaren. Med denna budget får många som under lång tid varit satta på undantag eller lämnats efter bättre ekonomiska för-utsättningar. Med denna budget är det inte de rikaste som är prioriterade utan alla vi andra, framför allt vi kvinnor, och det behövs. En budget med Robin Hood-inslag känns ändå rätt bra, även om det kunde ha varit bättre. (Applåder)

Anf. 71 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Ulla Andersson slår sig för bröstet för Robin Hood-prägel. Samtidigt medverkar Vänsterpar-tiet till att det just nu i denna stund dras ned på LSS-verksamheten runt om i vårt land. Liberalerna säger tydligt: Vi satsar en LSS-miljard för att säkerställa att det inte sker en jakt på personer som är i behov av LSS – människor som verkligen är i behov av samhällets yttersta hjälp. Vänsterpartiet har i dag mycket tydligt meddelat att man kommer att säga nej till Liberalernas förslag om en LSS-miljard. Det tycker jag är mycket olyckligt.

Ulla Andersson pratar mycket om bidragsberoende och säger också nej till Liberalernas förslag om att sänka ingångslönerna så att unga och nyanlända kan komma in på arbetsmarknaden. Vänsterpartiet har också sagt nej, och säger nej i kommunerna, till det förslag som Liberalerna har lagt fram om att människor med försörjningsstöd, socialbidrag, som har arbetsförmåga ska utföra en motprestation för att få socialbidrag.

Det förslaget har lagts fram med utgångspunkten att alla människor inte kan leva på bidrag men att alla människor kan bidra med något. En annan utgångspunkt är att vi har ett samhällskontrakt som bygger på att alla människor gör sitt yttersta för att försörja sig och att alla människor har ett eget ansvar för att försörja sig fullt ut.

Det säger Vänsterpartiet nej till här i kammaren och i kommuner runt om i landet när den typen av förslag kommer upp. För mig är det väldigt svårt att för-stå. Ett parti som har sina rötter i någon form av kommunistisk ideologi, men också i någon form av arbetarrörelse, har ett sådant förakt för arbetets värde: att bli sedd och att varje dag känna att man gör nytta och är en del av ett sammanhang. Varför säger Vänsterpar-tiet nej till att ställa krav på motprestation för socialbidrag?

Anf. 72 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag vill först säga att Liberalerna ska ha all heder. Ni är ett av få partier på högerkanten som faktiskt beredvilligt erkänner att ni vill öka inkomstskillnaderna i det här landet. Alla de borgerliga partierna har ju en politik för att så ska ske, men ni erkänner det åtminstone öppet. Det tycker jag är värt att uppmärksamma.

Ja, vi säger nej till sänkta ingångslöner. Vi säger ja till att den svenska modellen ska gälla – att det är arbetsmarknadens parter som ska sätta lönerna. Det har varit en framgångsrik modell, och vi tycker att den ska gälla även framöver. Jag tycker att det är väldigt bekymmersamt att vi har så låga faktiska ingångslöner inom hotell och restaurang som 13 100 kronor. Jag tycker att det är djupt problematiskt och ett stort be-kymmer på arbetsmarknaden, och det är framför allt kvinnor som får så låga löner. Jag har inte hört något från Liberalerna om vad ni tänker göra åt det, utan snarare tvärtom: Ni vill sänka dem ännu mer. Ja, vi säger ja till att minska inkomstskillnader, men visst, vi säger nej till att misstänkliggöra människor som går på försörjningsstöd eller lever i ekonomisk utsatthet. Vi säger ja till att alla människor som vill och kan ska arbeta. Det är därför vi tycker att vi ska investera så mycket mer i människor i form av utbildning och arbetsmarknadspolitiska insatser, så att människor kan känna en ekonomisk trygghet och där-med kan bidra till samhällsbygget utifrån sitt allra bästa. Det är därför vi säger ja till många investeringar som skapar fler arbetstillfällen. Vi tror helt enkelt att det är ett bättre sätt än att misstänkliggöra människor som lever i fattigdom.

Anf. 73 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag är väldigt stolt över att tillhöra ett parti som så tydligt tar ställning för dem som har det allra sämst i vårt samhälle och som är i störst behov av hjälp från samhället, nämligen de som i dag behöver hjälp enligt LSS-lagstiftningen. När Ulla Andersson nu säger nej till den LSS-miljard Liberalerna föreslår blir det lite märkligt när hon inte heller är beredd att säkerställa skatteintäkter till vår gemensamma kaka genom att ha höga förväntningar på att människor ska kunna försörja sig själva.

Jag ser bidragsberoende som det största problemet i vårt samhälle. Vårt parti vill inte sänka några löner. Vi vill skapa möjligheter för unga människor och nyanlända att komma in på arbetsmarknaden, och det är bättre att ha ett jobb med lite lägre ingångslön än att vara bidragsberoende och inte göra någonting på dagarna. Sju av tio nyanlända skulle få det bättre med vår politik än vad de har det i dag, och det står i skarp kontrast till den bidragspolitik som Ulla Andersson företräder.

Anf. 74 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tror att Mats Persson får personifiera orden om att det är kluvet att vara liberal. Å ena sidan säger han ”nej, vi vill inte sänka lönerna”, å andra sidan säger han ”ja, vi vill sänka lönerna, för det behövs”. Jag fick inte riktigt det där att gå ihop.

Men jag skulle vilja säga att LSS är en väldigt viktig rättighetslagstiftning, och den ska värnas. Det är jag väldigt tydlig med, och det kommer Vänsterpartiet att kämpa för. Jag har inte ens sett någon skattemiljard från Liberalerna i förslaget.
Jag kan dock, fru talman, tala om för Mats Persson att vi inte på något sätt tänker undergräva statsfinanserna på det sätt som Liberalerna har gjort under tidi-gare regeringsperioder. Vi vill ha sunda offentliga statsfinanser, och det är ett viktigt sätt att säkra rättig-hetslagstiftning

och andra reformer. Därför tänker jag vara väldigt tydlig med det. Men rättighetslagstift-ningen tycker vi ska värnas och förbättras.

Anf. 75 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag gjorde faktiskt samma reflektion som Mats Persson under Ulla Anderssons anförande: Det var många ord om Vänsterpartiets insatser i bud-geten men inte särskilt mycket om LSS och om varför Vänsterpartiet stöttar ett budgetförslag som fortsätter den försämring av LSS som regeringen påbörjat. Jag tycker inte att svaren blev särskilt tydliga i replikskiftet med Mats Persson, så jag vill gärna höra ett förtydligande.

Men håll i er nu. Vissa saker som Ulla Andersson tar upp är berömvärda. Det är alltid klokt att se över livsvillkoren för barnfamiljer och för äldre i ekono-miskt svåra situationer. Vi vet alla hur det kan påverka inte bara sådant som Ulla Andersson pekade på utan också relationer. Det får sociala konsekvenser när man behöver vända på varenda krona.

Men problemet är att Vänsterpartiet i sin praktiska politik samtidigt är konsekventa motståndare till jobb och företag – de jobb som minskar klyftor och skapar de resurser som det gemensamma behöver. Vänsterpartiet vill i varje givet läge göra det dyrare att arbeta.

Då blir det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden för den som står utanför, och för den som funderar på att utbilda sig till barnmorska eller specialistsjukskö-terska är signalen tydlig: Gör dig icke besvär, för då höjer vi din skatt så att du inte ens får hälften kvar av den löneökning du ansträngt dig för!

Både relativt och absolut blir det dyrare att jobba. Fick Vänstern som de ville skulle jobbskatteavdragen också väck, om jag förstått rätt. Utanförskapet skulle öka kraftigt. Skatteintäkterna skulle minska. Till slut skulle det med er politik bara bli nedskärningar kvar att fördela. Reformer blir omöjliga, och då vet vi vilka som drabbas, nämligen de mest utsatta.

Min fråga är: Hur kommer det sig att Vänsterpar-tiet, som ibland kallar sig ett arbetarparti, aldrig någonsin lägger fram ett enda förslag som gör det mer lön-samt att arbeta?

Anf. 76 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har för avsikt att använda alla skatteintäkter på ett effektivt sätt. Det är därför vi tog bort subventionerna av arbetsgivaravgif-ter för unga, som kostade 16 miljarder per år utan att någon vet om de ens skapat något jobb. Vi tycker att det är viktigare att säkerställa att till exempel sjuksköterskor får bättre löner och arbetsvillkor. Det är bland annat därför vi har sett till att det kommer 10 miljarder till välfärdssektorn. Det tycker vi är ett bra sätt att använda skatteintäkterna på.

Jag tror att alla de som Jakob Forssmed så ofta lyfter fram att det skulle vara så problematiskt om de fick betala någon tia mer i skatt faktiskt tycker att det kan vara rätt rimligt. De har ju också barn i förskolan. De har också en mormor som behöver bättre äldreomsorg, och de kanske till och med har behov av sjukvård. De ser hur de anställda i dessa sektorer sliter och släpar och faktiskt inte har så bra löner och arbetsvillkor. Det är detta vi försöker rätta till.

Det är också därför vi, i stället för att underfinansi-era budgetar, som ni systematiskt gjort under er tid i regeringsställning, faktiskt försöker se till att finansiera de reformer vi vill se. Det är sådant man har skat-terna till. Då tycker vi att det är rimligt att de som tjänar bäst också bidrar mer än de gör i dag, för de har fått enorma skattelättnader under er tid.

Som vänsterpartist tycker jag inte heller att det är rimligt att man betalar olika skatt för lika inkomst. Jag vill inte straffa människor för att de har haft oturen att bli sjuka eller arbetslösa. Men nu sitter vi i det här skat-tesystemet, och då försöker vi göra vad vi kan, till exempel att föreslå en progressiv förmögenhetsskatt eller att människor med höga inkomster ska bidra mer än de gör i dag. De pengar vi får in kan vi i stället lägga på vår gemensamma välfärd eller på att lyfta grupper som ni har lämnat efter er, Jakob Forssmed.

Anf. 77 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack, Ulla Andersson, för svaret, som jag tyckte var ganska klargörande! Det var inte så mycket om jobben, utan det var i stället just att om ni får som ni vill ska skatten på jobb höjas. Då ska jobbskatteavdragen bort, och det kommer att leda till att utanförskapet ökar och att vi på sikt får mindre resurser att klara välfärden. Klarar vi inte jobben klarar vi inte välfärden i framtiden.

Men vänsterpolitiken är alltid beroende av starka korrektiv. De är förstås inte tillräckligt starka i den här regeringen, när nu skatterna på jobb och företag höjs med över 40 miljarder, varav 75 procent på jobb. Bara konjunkturvinden och tidigare alliansreformer som inte avskaffas är det som håller uppe detta. Ska vi klara sammanhållningen och jobben går det inte att bedriva denna vänsterpolitik. Då krävs det starka korrektiv. Får ni bestämma blir det till slut bara nedskärningar kvar.

Anf. 78 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jakob Forssmed är orolig för sammanhållningen i samhället. Då utgår jag från att han inte tänker samarbeta med Moderaterna, som gör allt vad de kan för att öka de ekonomiska klyftorna, eller med Liberalerna och Centerpartiet, som gärna sänker ingångslöner med mera.

Det är också rätt talande att Jakob Forssmed säger att vi inte pratar om jobben. För mig är de som jobbar i äldreomsorgen, sjukvården, förskolan eller skolan oerhört centrala i det samhälle vi vill bygga. De gör en oerhört viktig jobbinsats. Jag tycker att de förtjänar både bättre löner och bättre arbetsvillkor.

Vi ökar också investeringar i infrastruktur och järn-vägsunderhåll. Vi gör den historiskt största bostadssatsningen på 20 år. Det är sådant som Kristdemokraterna avvisar. Det är förslag som verkligen ger fler jobb och bygger det här landet starkare för framtiden. Det tycker jag är viktiga och bra investeringar, och sådant behöver Sverige mer av.

Anf. 79 MATS PERSSON (L):

Fru talman! Sverige är en liten, öppen ekonomi. Vi är ett land som är väldigt beroende av vad som händer i vår omvärld, i USA, i Europa och i Kina. Det betyder också att vår ekonomi är väldigt beroende av hur det går för andra länder och av hur ekonomin utvecklas i länder i vårt närområde. Då är det extra viktigt att ha ordning och reda i sina finanser och att hålla i skattebetalarnas pengar.

I det läget, där vi nu går in i en högkonjunktur, väljer Magdalena Andersson att satsa på ofinansierade bidragshöjningar. Det betyder att Sverige står dåligt rustat inför den dag då det börjar blåsa på de internationella marknaderna. Det betyder att Sverige har sämre möjligheter att värna välfärdens kärna – skolan, vården och omsorgen – när vi har nästa kris och nästa stora finanskris.

Fru talman! Det växer fram en ny arbetslöshet. Arbetslösheten i dag domineras nästan helt av dem som aldrig varit inne på arbetsmarnaden. Det växer fram ett långvarigt bidragsberoende – i många kommuner dessvärre ett långvarigt passivt bidragsberoende.

Tittar man på statistiken ser man att bara var tredje människa med låg utbildning har ett jobb i dag. Det gäller oavsett om man är född i Aleppo eller i Arboga. Om man har låg utbildning är det väldigt svårt att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden är helt enkelt inte anpassad efter personer med låga kvalifikationer eller som ännu inte har gått ut skolan.

Denna problematik blir extra stor i ljuset av den stora invandring Sverige har haft och det faktum att många nyanlända har väldigt låg utbildning. I det läget är regeringens jobbpolitik alarmerande. Den bör närm-ast beskrivas som ett fiasko. Av Stefan Löfvens vallöfte om 32 000 traineejobb blev det 200. Av löftet om 25 000 extratjänster är nu ambitionen en tiondel. På punkt efter punkt, område efter område, sänker regeringen ambitionerna för sin jobbpolitik. Man får konstatera att man inte når de mål man själv har satt upp. Inte ens regeringen själv tror på sitt mål om Europas lägsta arbetslöshet. Detta är inte så konstigt. Den arbetsgivare som finns där ute – oavsett om det är ett företag, en kommun eller ett landsting – vill ju ha riktiga jobb. Man vill inte ha Magdalena Anderssons konstruerade hitte-påjobb. Man vill kunna anställa folk med kompetens här och nu och kunna göra det till rätt kostnad – en rimlig kostnad som motsvarar de kvalifikationer en ar-betssökande har.

Fru talman! Här blir den stora konflikten i svensk politik tydlig. Regeringen fortsätter med sin arbetsför-medlingspolitik och sina konstruerade jobb. Mot detta står Liberalernas inställning, att vi behöver fler enkla, riktiga jobb, och att det behöver ske genom att vi poli-tiker tar ett steg framåt för att skapa fler vägar in för nyanlända och ungdomar. Vi har från Liberalernas sida föreslagit startjobb, med lägre ingångslön och lägre kostnader för den arbetsgivare som anställer ungdomar under 23 och nyanlända under de första åren i Sverige.

Att det här behovet finns beror på att vi under en lång tid i Sverige, medvetet eller omedvetet, har tagit bort de enkla jobben. Den som har en kort utbildning har i dag väldigt svårt att komma in på arbetsmark-naden. Det blir inte minst tydligt om man tittar på den offentliga sektorn. Vårdbiträdena har ersatts av undersköterskor, och barnskötare har ersatts av förskollärare. Det gör att vägen in till vården och vägen in till förskolan för den som vill jobba där är allt längre och allt svårare. Det är ett politiskt ansvar att se till att vi får fler enkla jobb. Därför har vi från Liberalernas sida föreslagit fler vårdbiträden i vården och i omsorgen.

Fru talman! Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning. Det kan handla om att man som arbetssökande ska söka arbete utanför den kommun där man bor. Det kan handla om att kommunen vill ha en motprestation för att man ska få försörjningsstöd. Höga förväntningar handlar i grunden om samhällskontraktet och synen på det. Vi behöver

ha både rättigheter och skyldigheter i fokus. Alla människor har ett ansvar att göra sitt yttersta för att försörja sig själva.

Alla människor kan inte leva på bidrag, men alla kan bidra med något. Inte minst i en tid av stor invandring är det väldigt viktigt att peka på samhällskontraktet. Samhället och statens insatser präglas av att vi har höga förväntningar på människor. Samhället ska ge hjälp till dem som behöver det genom snabbare och enklare vägar in. Men man har också ett eget ansvar och en skyldighet att göra sitt yttersta för att hitta ett jobb, lära sig språket och komma in i det svenska samhället.

Mot denna politik står en regering som vägrar se verkligheten som den är. Det är en regering som fokuserar på de nyanlända och då bara på de nyanlända med hög utbildning, de som oftast får jobb i alla fall, men helt negligerar dem som har låg utbildning och som har väldigt svårt att etablera sig.

Man kan titta på dem som var nyanlända i Sverige 2007. Bland dem med låg utbildning var det bara fyra av tio som sju år efter att de kom till Sverige hade ett arbete. Det är alarmerande siffror som visar på att vi behöver göra någonting här och nu om vi ska bryta det utanförskap och det bidragsberoende som växer fram.

Fru talman! Integration handlar också om rättsvä-sen och trygghet. Det som visas på tv varje kväll från Rosengård eller andra utsatta förorter – det är bilbränder och oro, och människor som bor i de här områdena känner en väldig otrygghet – är inte acceptabelt i vårt samhälle. Vi har nu ett läge där vi har färre poliser per 1 000 invånare än vi hade 2010, och regeringen har i dag på riksdagens bord lagt ett förslag som innebär en ytterst liten satsning på fler poliser. Det är väldigt alarmerande. Det innebär att människor inte känner trygghet. Det innebär att det på gator och torg skapas en känsla av att samhället inte finns där, att samhället inte ställer upp och att samhället inte kan garantera trygg-het i människors vardagsmiljö. Det gör att samhällskontraktet försvagas. Det gör att tilliten till samhället blir svagare. Det gör att Sverige blir svagare.

Fru talman! Det handlar också om skolan. Ingenting är viktigare för Sveriges framtid än att alla barn kan lämna skolan med fullgoda resultat och att kunskapsskolan återigen sätts i fokus. Då blir det väldigt problematiskt för ett land om man är det land där skolk och stök är vanligast. När OECD gör mätningar om stök och sena ankomster i europeiska länder är Sverige det land som sticker ut. Det fungerar inte. Det är ingen som lär sig någonting i skolan om det inte är ordning och reda i skolan. Det är ingen som lär sig någonting om vi inte har bättre lärare och om inte de bästa studenterna väljer att bli lärare. Därför är naturligtvis högre lärarlöner en viktig prioritet för Liberalerna.

Men vi kan också konstatera att det finns väldigt stora skillnader i vårt land, att kommuner väljer att satsa olika mycket pengar på skolan. Skillnaden är faktiskt så stor att den kommun i Sverige som lägger mest per elev lägger dubbelt så mycket som den kommun som lägger minst. Det är fullkomligt oacceptabelt. Det betyder att nästa naturliga steg är att vi får ett statligt huvudmannaskap som kan säkerställa att min framtid inte beror på vilken skola jag har gått i. Min framtid kan då säkerställas av att alla människor har samma förutsättningar i livet. Fru talman! Sverige ska vara ett land för de strävsamma. Sverige ska vara ett land där det lönar sig att utbilda sig och att ta ansvar på jobbet. Sverige ska vara ett land där företagsamhet och flit uppmuntras. Så är det inte i dag. För breda akademikeryrken lönar sig inte utbildning över huvud taget, vilket är helt orimligt. I det läget väljer Magdalena

Andersson, trots att man går fram med ofinansierade bidragshöjningar, att med ett penndrag förvandla 150 000 svenskar till höginkomsttagare som inte ens får behålla hälften av den sista intjänade hundralappen. Det är barnmorskor, po-liser och ingenjörer som nu blir höginkomsttagare i det socialdemokratiskt styrda Sverige. Är detta rättvist, Magdalena Andersson? Varför skickar du notan till vanligt folk för dina ofinansierade bidragshöjningar?

Fru talman! Integrationen är en av vår tids viktigaste frågor. Det handlar om hur vi bryter bidragsberoende och hur vi ser till att alla människor i vårt land känner delaktighet och att alla människor känner att morgondagen blir bättre, att de har möjlighet att komma in i vårt samhälle, på arbetsmarknaden, på bostadsmarknaden och i gemenskaper. Det är det som skapar sammanhållning i vårt samhälle.

När regeringen skjuter integrationspolitiken på framtiden väljer Liberalerna en annan väg. Vi satsar på jobben. Vi satsar på skolan. Vi satsar på tryggheten. Och vi gör det för att vi är övertygade om att det är på det sättet vi bygger Sverige starkare, och det är på det sättet vi får ett liberalare Sverige. (Applåder)

Anf. 80 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! I regeringens budgetförslag tas tydliga steg för att stärka jämställdheten, för Sverige har äntligen en feministisk regering. Reformerna i den här budgeten minskar de ekonomiska skillnaderna mellan kvinnor och män. En jämställdhetsmyndighet ska inrättas. Och en nationell strategi med åtgärder för att motverka mäns våld mot kvinnor ska presenteras.

Liberalerna har historiskt haft ett starkt engagemang för jämställdhet. Det är bra att vi är flera som driver på för att skapa ett jämställt samhälle. Jag konstaterar med glädje att Liberalerna också vill ha en jämställdhetsmyndighet, till exempel. Men tyvärr verkar det ta stopp där. Liberalerna verkar inte vilja att politiken i övrigt ska försöka påverka ojämställda strukturer i samhället.

Regeringen presenterade nyligen ett förslag om att öka jämställdheten i börsbolagens styrelser. Både nuvarande regering och föregående regering, där Libera-lerna ingick, har sagt att om marknaden inte själv kan lösa de strukturella problemen blir lösningen lagstiftning för att uppnå jämställdhet. Nu ser vi att marknaden inte löser det. Därför är det bra att regeringen nu presenterar förslaget om kvotering i bolagsstyrelser. Men Liberalerna verkar nöjt konstatera att marknaden själv är duktig på att lösa de strukturella problemen med ojämställdhet trots att siffrorna visar att det är långt kvar. Det är bara ett exempel på att Liberalerna inte vill erkänna underliggande strukturella problem som hinder för jämställdhet.

Jag skulle vilja fråga Mats Persson hur Liberalerna kommer att jobba för bättre jämställdhet i allmänhet och i styrelserummen i synnerhet. Det är något som ändå måste kunna förväntas av att parti som kallar sig feministiskt.

Anf. 81 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Det är en väldigt viktig fråga. Hur skaparvi ett samhälle där alla, både män och kvinnor, har samma förutsättningar i livet? Det är en av liberalismens viktigaste utgångspunkter och viktigaste frågor.

En viktig del av det handlar om att se till att vi har en skola som ger lika förutsättningar och att vi arbetar på alla fronter för att bryta diskriminering och de strukturer som alltför ofta gör sig påminda. Men det är precis som du säger. Vi är många som har velat att börsbolag och andra ska visa att de tar den här frågan på allvar. I den senaste statistiken ser man att det närmar sig 40 procent, det som regeringen vill uppnå. Då är man mycket nära att nå jämställda styrelser i börsbolagen. Att i det läget som regering gå fram med den här frågan uppfattar jag som väldigt mycket av en symbolhandling.

Det man som regering skulle kunna göra i stället är att fokusera på andra stora jämställdhetsproblem som vi har i vårt samhälle. Jag tänker på hedersförtryck, hedersproblematik och hedersvåld som tyvärr växer sig allt starkare i vårt samhälle, inte minst kopplat till den ökade invandringen till Sverige. Det är väldigt viktigt att samhället är glasklart och tydligt med att den typen av värderingar inte accepteras och att de organisationer och myndigheter som jobbar med hedersproblematiken får tillräckligt stöd för att arbeta med det.

I går presenterade Liberalerna en storsatsning på detta område, just för att vi vill lyfta upp den här problematiken. Frågan om jämställdhet handlar för mig om att se att det finns en orättvisa mellan män och kvinnor. Den finns på många nivåer i vårt samhälle. Men det gäller också att välja lösningar och förslag som leder till resultat. Förslaget om börsbolagen är symboliskt. Vi är redan i mål i den frågan. Varför inte fokusera på det som är ett större problem i dag? Hedersproblematiken är en sådan del. Där har vi vårt fokus.

Anf. 82 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Vi har ju fått höra en hel del konstigheter från Liberalerna den senaste tiden, där det märkligaste är att värderingarna verkar ha svängt och man plötsligt vill bjuda in Sverigedemokraterna – detta från ett parti som tidigare varit tydligt i sin kritik och där ett sådant samarbete har betraktats som otänkbart. Det är en oroväckande utveckling.

Samtidigt verkar de socialliberala delarna av par-tiet tyna bort. Det är svårt att se den socialliberala sidan i Liberalernas, eller dåvarande Folkpartiets, senaste budgetar. Det är små satsningar på välfärden men där-emot tydliga borgerliga skattesänkningar.

Jag undrar därför, och säkert många med mig, vad som egentligen är Liberalernas fördelningspolitiska in-riktning. Vill man ha ett samhälle där alla har förutsättningar att växa och utvecklas, precis som man skriver på sin egen hemsida, eller vill man fortsätta med ofi-nansierade skattesänkningar som gör det svårt att satsa i välfärden?

Anf. 83 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att en företrädare för Miljöpartiet – som ju sitter i den regering som just nu skär ned på LSS-lagstiftningen, vilket gör att barn inte får den hjälp de är i behov av – anklagar mig för att inte stå för välfärdspolitik. Vi föreslog ju i vår vårbudget 1 extra LSS-miljard för att säkerställa att de barn och ungdomar som i dag får mindre hjälp ska få hjälp. Det är för mig att stå upp för välfärdspolitik, men Janine Alm Ericson och hennes parti röstade nej till det.

Den stora utmaningen i vårt samhälle i dag är att vi har ett växande bidragsberoende, där skillnaden är mellan att ha ett jobb och att inte ha ett jobb. Detta vill vi lösa genom att se till att de som i dag är utanför kan få komma in, eftersom det är bättre att komma in med en lite lägre

ingångslön än att leva på bidrag och vara sysslolös. Då får sju av tio det bättre med våra förslag än de har det i dag.

För mig handlar detta, om något, om socialliberal politik. Det handlar om att göra det bättre för dem som har det svårast. (Applåder)

Kammaren beslutade kl. 16.01 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.
Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

Anf. 84 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Sveriges stora dolda tillgång, tilliten, måste vårdas. Den går inte att ta för given.

Varför är det ett viktigt tema i en budgetdebatt? Jo, för tilliten är det kanske viktigaste smörjmedel vi har i ekonomin, till och med viktigare än skattenivåer och regelbördor. Men nu finns det tecken på att en misstro växer sig starkare, en misstro mot den andre, mot varandra, underblåst av dem som vill polarisera, driva isär, sprida myter och desinformera. Det ska vi aldrig acceptera; det måste vi motverka med kraft.

Vi måste också se att misstro lättare får fäste när klyftor växer, när människor upplever att livschanser försämras för vissa trots att det går bra för Sverige som helhet. Bostadsbrist och frånvaro av jämlik vård tränger sig på, polisen genomgår vad som allt tydligare är en kris med utsatta förorter där de boende dag efter dag drabbas av kriminella gäng, trösklarna till jobb blir för många höga, närmast oöverstigliga, samtidigt som ekonomin som helhet går bra.

Misstron får lättare fäste när den sociala rörligheten inte riktigt finns där, när barn kan växa upp och aldrig se sina föräldrar gå till jobbet och när flyktingbarn hålls åtskilda från sina föräldrar. Bristen på framtids-tro, bristen på tillit, hotar sammanhållningen i vårt samhälle. Herr talman! Detta är lyckligtvis ingen naturlag. Det finns lösningar. Det finns värn mot misstron, men det är inte bara så att det är misstro som kan sprids.

Sociologen Brian Palmer konstaterade för några år sedan på ett seminarium som jag var med på att mod smittar på samma sätt som rädsla. Och jag vill tro att det också gäller tilliten i vårt samhälle. Men då får vi inte ge upp. Då måste vi se också de som finns i konjunktur-solens skugga. Då måste vi värna de gemenskaper där tilliten kan växa, i relationer, i familjen, i föreningslivet och i det civila samhället. Men för att bygga denna tillit måste vi också orka göra de reformer som krävs för en jämlik vård för alla och för att bryta och låsa upp den arbetsmarknad som är alltmer stängd för allt större grupper.

Herr talman! När man läser budgetpropositionen måste man fråga sig om regeringen lite grann gett upp, gett upp om jobben, gett upp om polisen, gett upp om vården, gett upp om offentliga finanser – liksom släppt det mentalt. Hur kan man annars vara så nöjd som man är, samtidigt som jobbtrösklarna i Sverigehuset vuxit sig högre, vattentrycket i välfärdskranarna sjunker lite grann och kylan sprider sig?

Regeringen har inte svaret på jobbutmaningen, och vi ser att en allt större andel av de arbetslösa befinner sig i en utsatt ställning på arbetsmarknaden. De får inte en chans att komma in och känna den stolthet det inne-bär att försörja sig själv och få bli en del av den arbetsgemenskap som är så härlig, att få känna sig behövd, efterfrågad,

att få vara med i surret kring kaffeautomaten och prata om hur dåligt kaffet smakar.

Det tog år innan regeringen ens ville ta orden enkla jobb i sin mun. Nu har man svängt i frågan om begreppet, men det är lika ekande tomt som tidigare i reformfabriken.

När det gäller arbetsmarknadens tilltagande tudelning är regeringen tyvärr tom, trött och utan trovärdighet. Och målet om Europas lägsta arbetslöshet försvinner som en hägring i fjärran. Vad gör det med tilliten?

Regeringen borde vrida på alla tänkbara jobbkranar, ta intryck, om inte av oss så från IMF och Finanspolitiska rådet, och göra något åt problemen med höga trösklar in, höga ingångslöner och höga krav som slår ut jobb och stänger ute personer med lägre kvalifikationer.

Vi behöver en fortsatt RUT-utbyggnad. Vi behöver introduktionsanställningar utan krångel, stämplar och myndighetsgodkännande – en enkel anställningsform.

Vi behöver en förenklad arbetsmarknadspolitik med färre men bättre åtgärder. Vi behöver sänkt skatt på arbete, inte höjd. Och det goda tillfället att ta att göra långsiktiga reformer, när hjulen snurrar, tycker jag inte riktigt att regeringen tar. Det innebär förlorade år för Sverige när det gäller nödvändiga reformer. Men regeringen monterar också ned jobbreformer som finns, och då sviker man de mest utsatta.
Herr talman! Finansministern anklagar ett annat parti för att ha en flexibel inställning till sina vallöften. Det skulle man möjligen också kunna säga om Socialdemokraterna som gick till val på att inga vanliga löntagare skulle få höjd inkomstskatt, men med denna budget får fler vanliga löntagare betala hälften eller mer av den sist intjänade hundralappen. Ytterligare löntagare får betala statlig inkomstskatt, såsom många poliser, barnmorskor, lärare och ingenjörer. Då är Vänsterpartiet ute och raljerar över att vad man kallar borgare är upprörda över att någon får betala någon hundralapp mer i månaden i skatt. Det är inte riktigt det som det handlar om, utan det handlar om vilka signaler vi sänder ut till dem som utbildar sig, vill ta det där chefsjobbet i äldreomsorgen eller vill utbilda sig vidare till specialistsjuksköterska. Vad säger vi till dem när de får behålla hälften eller mindre av en eventuell inkomstökning? Nu blir det något lite mindre lönsamt. Och är du äldre, ansträng dig inte för mycket för att vara kvar på arbetsmarknaden eller byta karriär, för då kommer vi med den särskilda löneskatten som gör det dyrare för arbetsgivare att anställa en äldre än tidigare.

Det här är ytterligare ett exempel på en dålig politik för jobben: över 40 miljarder i höjda skatter på ett par år, det mesta på jobb och företag. Jag tycker också att man kan diskutera regeringens prioriteringar att bygga ut det offentliga åtagandet med nya myndigheter, kostnadsdrivande reformer som fria entréer eller gratis mediciner också till direktörsbarn. Samtidigt höjer man skatterna på ett sätt som gör att många experter, remissinstanser och ekonomer ifrågasätter om pengarna kommer in och i så fall i vilken omfattning – detta samtidigt som vi ser en tilltagande oro över om det offentliga klarar sina grundläggande uppgifter. Vad gör det med tilliten?
Mitt i högkonjunkturens Sverige sjunker förtroendet för svensk ekonomi, också för hushållens egna ekonomier, enligt den barometer som KI tagit fram. Det riskerar förstås att få återverkningar också i den reala ekonomin.

Nu krävs rejäla reformer för jobben, för en tillgänglig och jämlik vård, för en bättre personalsituation i vården, för valfrihet och värdighet i äldreomsorgen, och det krävs rejäla resurstillskott och bättre styrning av Polisen. Trygghet ska inte vara en lyxvara, för om det blir så, vad gör det med tilliten?

Herr talman! Jag besökte förra veckan Flir, en av norra Storstockholms största arbetsgivare, världsledande inom värmekameror. Jag frågade om de hade något särskilt budskap till oss politiker att ta med oss. Jag ska väl erkänna att jag trodde att de hade någon fråga kring skatter, regelverk eller liknande, och det tror jag säkert att de har – det har många företagare i Sverige i dag. Men vi fick med oss ett tydligt budskap: Vi är oroliga för hur inställningen till invandrare förändrats och hur vi pratar negativt om invandring. För företag som vårt, som jobbar till 99 procent på export, är influenserna som kommer på det sättet helt nödvändiga, för polariseringen och det hårdnade klimatet har också ett näringspolitiskt pris.

Herr talman! Vi behöver ett samhälle som håller ihop, inte ett som hamras ihop med tvång av staten. Det är inte så att mer tillit kan kommenderas fram, utan den växer. Men den växer när myndigheter behandlar alla lika och välfärden finns där den dag jag behöver den.

Nu ska jag faktiskt berömma något som regeringen gör i budgetpropositionen. Jag välkomnar de åtgärder som man vidtar mot skatteflykt. Man satsar ytterligare på detta. Jag tror att det är mycket viktigt för att bidra till att stärka tilliten till att alla behandlas lika.

Men det är också uppenbart att även med den typen av åtgärder och ett omfattande regelverk, många lagar och styrdokument måste det som är rätt också vara skrivet i våra hjärtan, om uttrycket tillåts.

Tilliten grundläggs när vi får känna kärlek och får bli sedda och respekterade i gemenskap med andra. Det gäller i civilsamhällets gemenskaper, i familj och i vänkrets. Därför ska familjen och civilsamhället stödjas och inte styras och ställas med.

Om tilliten är ett samhälles stora dolda tillgång också för ekonomin finns det skäl för regeringen att fundera på hur denna tillgång förvaltas. Man gör uttag på uttag och kallar sedan folkets upplevelse av tillstån-det i landet för surrealistiskt.

Tyvärr tycker jag att budgeten innebär ett förlorat år. Jag är rädd att tilliten skadas av nuvarande politik. (Applåder)

I detta anförande instämde Andreas Carlson, Annika Eclund och Lars-Axel Nordell (alla KD).

Anf. 85 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte att det kan vara en fin stund för Kristdemokraterna när de nu är i majoritet här i kammarsalen att förlänga budgetdebatten lite.

Jag är glad över att Kristdemokraternas Jakob Forssmed tar upp det hårdare debattklimatet. Jag hoppas att det innebär att även Kristdemokraterna nu kommer att tona ned sin hårda ton i flyktingpolitiken som tyvärr har varit rådande ett tag.

Jag är också glad över att Jakob Forssmed tar upp frågan om tillit i samhället. Det är något som är väldigt väsentligt i hela samhällsbygget. Jag utgår då också från att Kristdemokraterna kommer att

ställa sig bakom de 10 miljarderna till vård, skola och omsorg, vilket är ett väldigt viktigt verktyg för att skapa tillit.

Jag utgår också från att de ställer sig bakom satsningarna på höjt underhållsstöd, förbättrad deltids-stämpling och att förbättra ekonomin för dem som är sjuka. Det känns bra att det finns ett brett stöd för de reformerna.

Jag tänkte börja med lite faktaupplysning om detta med löner. Medellönen för en polis är 27 600 kronor och medianlönen är 25 000 kronor. Oron för att polisen skulle tjäna 38 000 kronor tror jag nog är lite överdriven.

Det finns självklart en del av poliserna som kommer att få en löneökning och kommer upp i 38 000 kronor i månaden. Jag tror att de i så fall kommer att klara av 20 kronor mer i skatt.

Jag tänkte så klart komma över till skatterna. Jobbskatteavdraget är en reform som Kristdemokraterna och den tidigare regeringen verkligen har lyft fram som den viktigaste jobbreformen av alla. Det är också en reform som inte är så välfinansierad, om man säger så.

Enligt den förra regeringens egna siffror var den självfinansierad enbart till 30 procent. Då undrar jag över effektiviteten i Kristdemokraternas jobbpolitik helt enkelt.

Anf. 86 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Det var många frågor på en gång. Först vill jag tacka Ulla Andersson för att hon förlänger denna fina stund som jag har här i kammaren.

Vi kristdemokrater är väldigt angelägna om resurser till välfärden. Vi tror att det bästa sättet att skapa resurser till välfärden är en fungerande och bra jobbpolitik. Tyvärr är Vänsterpartiets politik inte inriktad på jobbpolitik utan på att fördela resurser som kommer av en väl fungerande jobbpolitik.

Jag lyssnade på finansminister Magdalena Anders-son i *Agenda* i söndags. Då fick hon frågan: Kommer det nu fler statsbidrag utöver de 10 miljarderna till kommunerna? Hennes svar var då: Man måste komma ihåg att det helt avgörande är hur jobben utvecklas, hur sysselsättningen ser ut i kommunsektorn och hur skattekraften utvecklas.

Vi har sett att under Alliansens tid vid makten stärktes resurserna till vården, skolan och omsorgen ute i kommunerna. Vi kommer att fortsätta att kämpa för att det kommer att bli fallet. Vi har ingenting emot att skjuta till mer pengar också i budgeterna. Men vi har en spärr mot att höja skatterna hur mycket som helst.

Ulla Andersson säger att vi inte behöver oroa oss över att någon polis skulle tjäna så mycket. Det kanske är poliser som fungerar på: Ska de ta det där extra över-tidspasset? Ska de jobba den där helgen? Ska de ge sig ut på gatorna? Då kanske det är en fråga. Ska de betala över 50 procent av den extra inkomsten i skatt? Det tycker Ulla Andersson är rimligt. Jag tycker i varje fall att det är rimligt att disdiskutera om det är den vägen vi ska gå i Sverige.

Ska nu Sverige konkurrera med högkvalificerade arbeten måste vi vara varsamma med utbildningspremien. Det ska löna sig att vidareutbilda sig och att ta de viktiga jobben i exempel äldreomsorgen som chefer. Det är en fråga att ställa sig.

Anf. 87 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Äldreomsorgens chefer är finansierade med skattemedel, och det är även poliserna. Där-för är det väldigt viktigt att man inte för en ensidig skattesänkarpolitik. Under er tid vid makten sjönk resurserna per capita till vård, skola och omsorg. Det var ett historiskt trendbrott. Vi fick även färre anställda per capita i välfärden och stora budgetunderskott.

Så till min fråga om välfungerande jobbpolitik, som Jakob Forssmed gärna talar om. Jobbskatteavdraget är den stora jobbpolitiken som den borgerliga regeringen hade. Om den enbart är självfinansierad till 30 procent måste ni väl ändå säga att det är en ineffektiv jobbpolitik. Det var alltså 70 procent av medlen som inte gick till det de var avsedda för.

Det har jag inte hört Jakob Forssmed över huvud taget kommentera. Det är ändå era egna siffror. Den borgerliga regeringen var väldigt bra på ineffektiv po-litik och en politik som ökar de ekonomiska klyftorna.

Anf. 88 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Jag förstår att det är en lite udda tanke för Vänsterpartiet. Vi tycker att det är bra när människor får behålla lite mer av det de tjänar ihop på sitt arbete. Därför tycker vi att jobbskatteavdrag är bra. Människor får behålla lite mer av den lön som de jobbar ihop på sitt jobb.

Det har också positiva jobbeffekter. Det gör att fler kan gå från utanförskap till arbete. Det visar utvärderingen av jobbskatteavdraget. Ulla Andersson själv står i kammaren år efter år och lägger fram budgetar som innehåller jobbskatteavdrag. De innehåller detta förhatliga som Ulla Andersson säger bara tär på det svenska samhället. Ulla Andersson vet att om man skulle avskaffa detta så skulle man också försämra för jobben, och tiotusentals fler skulle finnas i utanförskap.

För att vara lite korrekt ökade resurserna till skola, vård och omsorg med mer än 100 miljarder i fasta priser under Alliansens tid vid makten. Det hoppas vi att de ska kunna göra igen så småningom.

Överläggningen var härmed avslutad.

PER MOLANDER Ojämlikhetens anatomi

WEYLER.

SBN 9789187347436
© Per Molander 2014
Omslag Miroslav Sokcic
Svante Weyler Bokförlag, Stockholm 2014
www.weylerforlag.se

Det är ett vanligt öde för de passiva att se sina rättigheter falla offer för de företagsamma. Det villkor på vilket Gud har givit människan frihet är ständig vaksamhet.
JOHN PHILPOT CURRAN,
IRLÄNDSK JURIST OCH POLITIKER, 1790

Innehåll

1. Ojämlikheten och dess skugga
2. Spela kula
3. Ojämlikhetens arkeologi
4. Slutet på sagan
5. Konsten att flyga
6. Åter till det sociala kontraktet
7. Liberalism och ojämlikhet
8. Konservatismen: ojämlikhet som nödvändighet och tillgång
9. Socialdemokratin och ojämlikheten
10. Bokslut
NOTER
REFERENSER

Från bok köpt 2014-04-12.

1. Ojämlikheten och dess skugga

En sumerisk hymn från Nippur, skriven med kilskrift och tolkad 1951, prisar gudinnan Nanshe:

Vem känner den faderlöse, vem känner änkan,
Känner människans förtryck av sin broder,
är mor till den föräldralöse,
Nanshe, som sörjer för änkan,
Som utkräver rättvisa för de fattigaste.
Drottningen tar flyktingen i sitt sköte,
Bjuder skydd åt de svaga.

Fragmentet är fyra tusen år gammalt och därmed ett av de äldsta dokument vi känner. Det talar om förtryck och om föräldralösa och änkor som företrädare för förtryckta grupper. Det förmedlar också en återhållen vrede inför sakernas tillstånd – texten har en moralisk resonansbotten. Den är inte unik. Följande text, hämtad från en stele rest över en egyptisk kammarherre i början av andra årtusendet före vår tideräkning, hyllar samma dygder:

Jag var givmild och frikostig,
En hög ämbetsman utan fläckar.
Jag var en vän av de små,
Mild mot de utblottade.
Jag sörjde för de hungriga utan ägodelar,
Givmild mot de fattiga.

Än en gång ett vittnesbörd om ojämlikhet och om en etisk norm för att balansera den.

Ojämlikheten har följt människan så länge hon har funnits. Överallt har den lämnat spår att friläggas och utforskas av arkeologerna. Situationen var länge densamma under historien. Det var först under 1900-talet som vi började närma oss ett ideal av rimlig jämlikhet – allmän rösträtt, principiell likhet inför lagen, respekt för individens integritet och grundläggande materiell trygghet – och då bara i vissa delar av världen, med åtskilliga återfall i despotism också i Västerlandet. Människans historia är i allt väsentligt en historia om ojämlikhet.

En sådan stabilitet över tiden kräver en förklaring. Inte bara ojämlikheten som sådan utan också jämlikhetsnormen, som har följt den som en skugga, förtjänar en utredning. Vem det än var som tecknade ner de tidiga vittnesmålen ovan reagerade uppenbarligen mot villkoren och bar på en vision om ett annat samhälle.

Politisk filosofi handlar om vad som är ett gott samhälle. Det finns väsentligen tre sätt att bedriva filosoferandet på. Ett – relativt lättjefullt – är att utgå från status quo och diskutera hur det bäst hanteras, möjligen med marginella förändringar utifrån detta nuläge. Machiavelli och Hume är exponenter för den filosofiska metoden.

Ett annat sätt är att dra upp en ritning för ett samhälle utan några argument för eller emot olika alternativ. Platons Staten och Manus lagar, skissen till det indiska kastsamhället, är exempel ur den traditionen. Det rör sig inte om politisk filosofi i egentlig mening, eftersom man undviker frågan hur den förordade lösningen ska få legitimitet och nöjer sig med att hänvisa till något historiskt dunkelt eller mytiskt. Från nyare tid finns Thomas Mores Utopia, Tommaso Campanellas Solstaden och Robert Owens och de utopiska socialisternas visioner. Det gemensamma draget hos dessa konstruktionsritningar, som samtidigt gör att man drar på munnen vid läsningen, är detaljeringsgraden. Inte bara regler och föreskrifter för livets alla skeenden utan ofta också bebyggelseplanering ingår i paketet.

En tredje och mer genuint filosofisk tradition söker definiera rättigheter och friheter och på den grunden definiera en legitim bas för den politiska makten. En av de viktigaste traditionerna ser samhällsbyggandet som ett socialt kontrakt, enligt vilket en samling individer ger upp en del av sin naturgivna frihet för att samtidigt bli delaktiga i frukterna av den sociala gemenskapen. Den filosofiska överläggningen handlar då om kontraktsvillkoren.

Någon faktisk historisk situation beskrivs naturligtvis inte med den här tankemodellen, även om man vid några enstaka tillfällen har varit ganska nära något som erinrar om den. Styrkan ligger i stället i att man rensar bordet från historiskt arv och andra tillfälligheter och diskuterar villkoren ur ett perspektiv som åtminstone vad utgångspunkten beträffar är egalitärt; villkoren kan sedan vara så beskaffade att de mycket väl tillåter betydande ojämlikheter. Ansatsen är intellektuellt tilltalande; kontraktsteorier har publicerats i en ganska stadig ström från klassisk till modern tid. De första ansatserna finns hos grekiska filosofer som epikuréer, cyniker och stoiker, försök som systematiserades av Lucretius under 100-talet före vår tideräkning i verket Om tingens natur. Under medeltiden togs idén upp i en kristen inramning av Manegold av Lautenbach och Nicholas av Cues. Marsilius av Padua var djärv nog att diskutera kontrakt på icke-religiös grund och var därmed långt före sin tid. Ännu på 1600-talet skrev Hugo Grotius och Thomas Hobbes inom en religiös ram, även om det ganska tydligt framgår att Gud var en hypotes som ingen av dem hade

behov av. Rousseaus analys av det sociala kontraktet förebådade den franska revolutionen.

Hobbes och Rousseau provocerade fram liberala svar. De som skrev i den traditionen – Mandeville, Smith, Mill och andra – skrev inte i termer av sociala kontrakt, och sentida författare som von Hayek har deklarerat sin avsky mot hela idén. Ändå kretsar deras tänkande om samhället ofta kring en sorts idealförfattning – ett av von Hayeks mer lästa verk bär titeln The constitution of liberty – så ansatsen finns där i sak om än inte till namnet.

Om idén om ett socialt kontrakt förlorade något av sin attraktionskraft framför allt under trycket av konservativ och högerliberal kritik, fick den nytt liv under 1970-talet med John Rawls En teori för rättvisa, och när Robert Nozick några år senare gick till motangrepp med Anarki, stat och utopi, resonerade också han i kontraktstermer, även om kontraktet naturligtvis fick ett annat innehåll.

Det sociala kontraktet som tankefigur har funnits med oss i mer än två tusen år och är uppenbarligen här för att stanna.

Påfallande mycket politisk filosofi har skrivits utan någon kontakt med samhällsvetenskaperna. Det är ett ganska märkligt förhållande. Om man tar sig för att diskutera hur människors relationer bör regleras på det politiska fältet, antingen det nu ges formen av ett socialt kontrakt eller en ideal författning, bör kunskap om hur människor faktiskt agerar i olika situationer ingå som en självklar del av underlaget. Eftersom politik till stor del handlar om fördelning av samhällets resurser, både icke-materiella och materiella, och den ojämna fördelningen av sådana resurser är det dominerande intrycket när man sammanfattar människans historia, är en analys av ojämlikhetens mekanismer den rimliga utgångspunkten. Den fundamentala frågan blir: Varför är alla samhällen ojämlika?

Den naturliga följdfrågan är: Kan ojämlikheten påverkas politiskt? Om ojämlikhet är ett genomgående drag i praktiskt taget alla samhällen, bör man kanske avstå från att försöka påverka den – en tanke som regelbundet har framförts från konservativt håll. Det är dock en förhastad slutsats. Även om ojämlikheten inte kan elimineras, kan den måhända påverkas politiskt till nivå och struktur och på så sätt hållas inom rimliga gränser.

Den tredje frågan är hur de klassiska ideologiska huvudalternativen – liberalism, konservatism, socialism – förhåller sig till ojämlikheten som fenomen. Ideologierna är ju tänkta att vara en sorts kartor med vars hjälp vi ska orientera oss i den politiska terrängen. Om ojämlikheten då är ett av politikens fundamentala problem, är en kritisk granskning av hur den beskrivs och bearbetas inom de ideologiska ramverken central för att bedöma deras hållbarhet

2. Spela kula

Vi spelade kula på torget en dag,
en liten folkskolegrabb och jag.

Jag hade väl femti, han hade fem.
Vi spelte. Och han förlorade dem.

Han snorade till och gav mig en blick,
då jag visslade överlägset och gick.

Men jag ångrade mig, när jag kom till vår port,
och tyckte det var något fult, jag gjort.

Jag gnodde tillbaka. Men ingenstans
kunde någon säga, var grabben fanns.

Jag skämdes. Jag tror, jag skäms för det än,
när jag ser dem spela kula igen.

Och jag ville ge, jag vet inte vad,
för att en gång få se den grabben glad.

Men nu är han säkert en stor, grov karl,
som släpar och sliter – jag vet inte var.

Och visste jag det, förslog det ej stort.
Man kan aldrig ändra det fula man gjort.

Man kan inte lämna kulor igen
och trösta pojkar, som stelnat till män.

STEN SELANDER, Spela kula

De flesta av oss har väl någon gång i barndomen upplevt något av det som Sten Selanders dikt beskriver, antingen i rollen som diktens jag eller som den förlorande folkskolegrabben. Man förflyttas tillbaka till det där ögonblicket och minns segerkänslan eller förlustens bitterhet. Också hos den som segrade fanns måhända en gnagande känsla av att det mest var turen som avgjorde, men den domnade snart bort. För förloraren blev det en lektion i förmågan att hantera det kommande vuxenlivets besvikelser.

Låt oss bortse från de kulspelande pojkarnas upplevelser och ställa frågan: Var det rätt spelare som vann? Vissa uppfattar nog inte problemet. Självklart var det rätt spelare; eftersom han vann, måste han ha varit den skickligare av de två. Men här finns ett problem, eftersom förutsättningarna när spelet började inte var desamma – »jag hade väl femti, han hade fem«. Kulspel har liksom de flesta andra verksamheter vi ägnar oss åt i livet ett moment av slump. Om två lika skickliga spelare möts och den ene har femtio kulor och den andre har fem, vem har då störst chans att vinna? Regeln är att spelet är slut, när den ene inte har några kulor kvar.

Frågan är enkel. Analysen är mer komplicerad – den kräver ett matematiskt hjälpmedel kallat Markovkedjor – men svaret kan trots det formuleras enkelt. Om den ene har tio gånger så många kulor som den andre, kommer sannolikheten att han segrar också att vara tio gånger så hög, om de är lika skickliga. Det betyder att han i genomsnitt kommer att segra i mer än nio fall av tio, medan den andre segrar i mindre än ett fall av tio.

Detta har inget med skicklighet eller effektivitet att göra. Antagandet är ju att spelarna är lika skickliga. Den som har flest kulor när spelet börjar kommer med stor sannolikhet att segra bara därför att han har flest kulor.

Det här är ett exempel på en självförstärkande effekt som tillvaron är full av. Det är lätt att föreställa sig hur den välbeställde turnerar i staden och stadigt ökar sitt kulinnehav, om han nu inte skulle ha oturen att stöta på någon som har hundra kulor, när han själv bara har hunnit samla till sextio eller sjuttio.

Man kan vända på problemet och ställa frågan hur mycket skickligare den fattige måste vara för att han ska ha lika stor chans att vinna som den som är rik på kulor. Svaret är att han måste vara ungefär 15 procent skickligare.

Scenen med de kulspelande pojkarna innehåller i all sin enkelhet byggstenar till en förklaring av hur ojämlikhet uppkommer även i ett samhälle där förmåga, flit och yttre materiella förutsättningar är jämnt fördelade. Små avvikelser från den perfekta jämlikheten kommer att förstärkas över tiden. Om ägodelar går i arv, förstärks ojämlikheten också över generationerna.

Kulspelet kan också tjäna som utgångspunkt för en politisk diskussion. Måste spelet ha just dessa regler? Svaret är naturligtvis nej. Man kan inskränka spelet så att man bara får delta med fem kulor, om nu den fattigare inte har fler. Då kommer de att ha samma chans att vinna, om de är lika skickliga. Man kan också låta spelet handla enbart om att utveckla sin spelförmåga och låta var och en gå därifrån med lika många kulor som han hade när spelet började. Alternativen är många

Någon invänder att den som har flest kulor kanske faktiskt är skickligare och att det är därför som han har fler kulor. Det är en invändning som hörs framför allt från dem som har många kulor. Fastän det kan vara sant i vissa situationer, visar redan en snabb blick på faktiskt förekommande ojämlikheter att det är helt otillräckligt som förklaring. Varken historiska eller aktuella skillnader i inkomster och förmögenheter står generellt sett i någon som helst proportion till skillnader i färdigheter eller arbetsinsatser. En annan aspekt är att det sociala samspel som avgör vem som får vad i viss mån gynnar egenskaper som vi på allmänna grunder inte vill gynna – hänsynslöshet, aggressivitet, lögnaktighet och annat oönskat.

Att framgång i konkurrenssituationer inte alltid beror på sådana egenskaper eller beteendemönster som vi skulle vilja förknippa med framgång är en insikt som för många kan vara svår att ta till sig. I den allmänna samhällsdebatten hörs inte sällan argument som kommer riskabelt nära doktor Pangloss tänkesätt i Voltaires Candide – att vi lever i den bästa tänkbara av världar. Det som finns på en marknad måste tjäna ett gott syfte; annars skulle det inte finnas där. Men det som sker är inte alltid det bästa från någon allmän synpunkt, inte ens i en miljö där etiska aspekter på handlandet inte komplicerar resonemanget. Ekonomen Martin Shubik ställde en gång frågan »Överlever alltid de mest lämpade?« och besvarade den nekande med ett exempel byggt på dueller. Om två revolvermän möts i en duell, kommer den som har högst sannolikhet att träffa den andre också att vinna duellen med högst sannolikhet. Men det räcker att utöka antalet till tre för att detta inte längre ska vara sant. Om tre män möts i en duell alla mot alla och två av dem har högre träffsannolikhet än den tredje, blir den bästa strategin för dessa båda att bekämpa varandra, och den tredje – minst skicklige – har störst chans att överleva.

Inte ens inom biologin, varifrån doktor Pangloss tankemönster ofta har hämtats, gäller att det som händer tjänar något allmännyttigt syfte eller ens är ett uttryck för vad vi tror skulle fälla avgörandet – förmåga att hitta föda, snabbhet, styrka och liknande. Sexuell reproduktion styrs av

ett antal olika faktorer. Ett verkligt beteendemönster som ganska nära svarar mot Shubiks duellanter är vad ekologen John Maynard Smith en gång kallade sneaky fuckers, det vill säga hannar som passar på att para sig med en hona samtidigt som två större och starkare hannar är inbegripna i kamp om samma hona.

Inom vissa arter betäcks honorna av ett litet antal hannar som dominerar helt oproportionerligt i förhållande till sin styrka. I en sjöelefantkoloni får under en säsong mindre än en tredjedel av hannarna möjlighet att para sig, och många hannar lämnar under sitt liv inget eller nästan inget genetiskt avtryck, därför att de dör innan de når könsmognad eller konkurreras ut. Det är ett mönster som gynnar de gener som är bärare av aggressivitet – det är därför det finns – men det gynnar inte nödvändigtvis flocken eller arten och definitivt inte de hannar som aldrig får möjlighet att reproducera sig.

Att luras eller att ljuga är andra beteendemönster som kan ge framgång i både natur och samhälle. Harmlösa arter klarar sig ibland genom att imitera farligare arter, vad biologer kallar mimicry. I mänskliga samhällen finns lögn och bedrägeri som permanenta hot mot relationerna individer emellan, trots omfattande motåtgärder som verifikationer, vittnesförsäkringar och äkthetsstämplar. Exemplen är många.

Att förhandla är nödvändigt

Livet består inte bara av kulspel, dueller och sex. Det krävs att man identifierar något element i det sociala samspelet som dominerar på ett tydligare sätt. Ett sådant element är förhandlingen. Utbyte i olika former är grundläggande för varje mänskligt samspel. Vissa tänkare har till och med velat göra utbytet till en social motsvarighet till kemiska bindningar – grundrelationer på vilka mer komplexa sociala strukturer byggs. Sociologen Durkheim såg utbytet som basen för den samhälleliga solidariteten.

Mellan föräldrar och barn sker ett utbyte som är lika gammalt som människan som art. Barnen lär sig gå, tala, kontrollera sin avföring och umgås i grupp med föräldrarnas hjälp. När barnen blir äldre, möter de arbetsfördelning – mellan yngre och äldre, mellan män och kvinnor och mellan andra kategorier. Varje form av arbetsfördelning förutsätter en förhandling, öppen eller underförstådd. Om den ene gör något och den andre gör något annat, måste man på något sätt bestämma hur mycket som är skäligt att begära av var och en. Föräldrar har i alla tider tagit hand om sina barn under uppväxtåren, och barnen har i gengäld förväntats sörja för föräldrarna när de blivit för gamla för att göra det själva. Vad kan föräldrarna kräva? Kvinnor och män har i de flesta samhällen på liknande sätt fördelat sysslor mellan sig, även om fördelningen har sett mycket olika ut i olika samhällen. Vad är en rimlig fördelning? För att svara på alla sådana frågor krävs förhandlingar.

Till vardags använder vi ordet förhandling om situationer där man uttryckligen argumenterar om priser, löner eller andra villkor. Typsituationen är när säljare och potentiell köpare möts på den klassiska marknadsplatsen eller i en antikvitetshandel. Säljaren försöker övertyga den andra parten om att hon inte kan leva utan varan i fråga, och den eventuella köparen låtsas vara lagom ointresserad för att få ner priset. Sådana förhandlingsspel är vanliga också inom politiken, till exempel när regeringar ska bildas eller när internationella handelsavtal ska skrivas.

Turisten som prutar på en basar i främmande land kan ha roligt av själva processen, och de politiska förhandlingarna kan ha symbolvärde

för en opinion. Men i de flesta fall upplevs tiden och energin som går åt i en förhandling mest som en belastning. Både säljare och köpare kan ha tumregler som hjälper dem att hitta fram till ett slutligt villkor – priset förra månaden, priset på en annan närbelägen marknad, eventuellt kompletterat med information om vad som har förändrats i omgivningen. Utan någon sådan information blir resultatet ofta att man går halva vägen var och möts på mitten.

På många moderna marknader har förhandlingen helt och hållet försvunnit. Ingen förhandlar om priset på en limpa bröd med specerihandlaren; antingen accepterar man priset och genomför köpet, eller också avstår man och går eventuellt till en annan butik. Inom familjen har föräldrar och barn ofta olika uppfattningar om hur ansvar och sysslor ska fördelas, men inget förhandlande äger rum, eftersom båda parter vet ungefär vad resultatet kommer att bli. I arbetslivet finns gott om exempel på att uppgifter fördelas utan att det behövs särskilt mycket diskussion, även om de medarbetare som berörs kan ha andra uppfattningar i det tysta om hur uppgifterna borde fördelas.

Om de öppna förhandlingarna har försvunnit från många marknader, gäller det dock inte alla. Man talar om fastighetsmarknaden, men priserna på enskilda objekt på den marknaden bestäms ofta efter utdragna förhandlingar mellan säljare och köpare. Till och med priset på massproducerade varor som bilar är ofta förhandlingsbart, i synnerhet om försäljaren sitter med osålda exemplar av förra årets modell när datumet för lanseringen av nästa årsmodell närmar sig. Hur intressant det blir att förhandla öppet beror naturligtvis på hur stora värden som står på spel och vad själva förhandlingen kostar i tid och ansträngning.

Oavsett hur mycket av öppen förhandling som finns kvar, bör man ha klart för sig att det utbytesförhållande som råder, antingen det handlar om priset på en vara eller ansvarsfördelningen inom en familj, återspeglar ett underliggande styrkeförhållande. Att den formella processen inte är synlig betyder inte att full intresseharmoni råder.

En lång historia

Adam Smith inleder det andra kapitlet av Nationernas välstånd (1776) med följande betraktelse över arbetsfördelning och förhandlingar: Denna arbetsfördelning, som har lett till så många fördelar, är inte resultatet av mänsklig visdom som förutser och inriktas mot det allmänna välstånd som den har givit upphov till. Den är i stället den oundvikliga, om än långsamma och gradvisa, konsekvensen av en viss böjelse hos den mänskliga naturen, som inte siktar mot någon sådan nytta: driften att schackra, förhandla och idka byteshandel.

Om denna drift är en av de ursprungliga, inneboende egenskaper i den mänskliga naturen som inte kan spåras eller om den – vilket verkar troligare – är en följd av förmågan att resonera och tala faller utanför denna diskussion. Den finns hos alla människor men inte hos något annat djur, som inte förefaller känna till vare sig denna eller någon annan sorts avtal.

Man kan hålla med Smith om att förhandlingarnas ursprung förlorar sig i en okänd förhistoria. Det förefaller ändå rimligare att se förhandlingarna som en nödvändig konsekvens av arbetsfördelningen än tvärtom. Byteshandel har följt människan så länge vi har något arkeologiskt vittnesbörd – metallverktyg mot pälsskinn, matvaror mot smycken och så vidare. Med jordbruket och den sociala skiktning som det förde med sig skapades nya, asymmetriska förhandlingssituationer – mellan jordägare och lantarbetare, mellan jordägare och arrendatorer och så småningom mellan hövdingar med bättre eller sämre väpnade styrkor.

Förhandlingar har inte varit begränsade till sådana varu- och tjänsteutbyten. Äktenskap har typiskt ingåtts efter omfattande förhandlingar, rörande antingen brudköp eller hemgift. Antropologerna har utrett vilken form som dominerat beroende på förutsättningarna; brudköpen dominerar i småskaliga, mansdominerade samhällen med månggifte.

Gåvor är en form av utbyte som har intresserat många antropologer – Marcel Mauss, Bronislaw Malinowski och andra. Mauss inleder sin klassiska monografi Gåvan med att konstatera att gåvor i många samhällen är frivilliga bara i teorin och att gåvor i realiteten både ges och återbetalas som en skyldighet. Han noterar dessutom att det ofta är grupper snarare än individer som är parter i utbytet, avtalen och skyldigheterna. Att inte överlämna en gåva när en sådan förväntades, att försumma att skicka en inbjudan eller att tacka nej var liktydigt med en krigsförklaring i de samhällen i södra Stilla havet som Mauss studerade. Gåvor och inbjudningar tjänade alltså syftet att hålla samman samhällen och förebygga konflikter.

Kula-ringen är ett sofistikerat utbytessystem på Trobriandöarna i Melanesien som studerades av Malinowski. Den var uppbyggd på två utbytesenheter, armskal och halsband, som cirkulerade i två flöden, motsols respektive medsols. Utbytet förutsatte ömsesidighet; det var viktigt att gåvor och gengåvor hade samma värde. Samtidigt skulle gengåvorna lämnas med viss fördröjning, så att det uppstod ett system av fordringar som bidrog till att stärka den sociala sammanhållningen. Varje utbyte föregicks av en förhandling.

Moderna gåvosystem som julklappar i den kristna delen av världen och Diwali-gåvor i det indiska samhället, ritualer som konfirmation och giftermål och födelsedagar har många drag gemensamma med de förmoderna institutionerna. Även om de formella restriktionerna i många fall har övergivits, finns det en allmän förståelse för de bakomliggande reglerna, och brott mot sådana regler leder till misstro eller till och med konflikt.

Förhandlingar har alltså följt människan så länge hon har funnits som art. Durkheim, Mauss och de andra klassiska tänkarna hade rätt när de såg det sociala utbytet som ett fundamentalt bindemedel i samhällsstrukturen. Förhandlingarna har inte inskränkts till det som i moderna samhällen kallas den ekonomiska sfären utan förekommer inom livets alla områden, och de finns kvar i äldre form på områden som ännu är relativt opåverkade av marknadskrafter. Förhandlingar, mer eller mindre underförstådda, är den ekonomiska sfärens livsluft, och marknadskrafterna har penetrerat in i samhällslivets finaste kapillärer. Förhandlingar är också det som mer eller mindre definierar den politiska sfärens arbetsvillkor. Om man vill förstå de mekanismer som ger upphov till ojämlikhet på olika områden, måste man klarlägga förhandlingars dynamik. Men först krävs en överblick över ojämlikhetens landskap – historiskt, globalt

3. Ojämlikhetens arkeologi

Om man vill få ett historiskt perspektiv på ojämlikheten, krävs en karta över terrängen och helst också en måttstock. Människors tillgångar kan skilja sig på en rad områden – inkomster, förmögenheter, intellektuell förmåga, social status, sexuella privilegier – och det är inte givet att en hög position på ett område motsvaras av samma höga position på andra.

För att kunna beskriva vad som gäller på ett någorlunda precist sätt vill man gärna sammanfatta fördelningen av tillgångar i ett enda mått. Sociologer, ekonomer och statistiker har länge arbetat med att utveckla sådana mått, och det finns nu en viss enighet om vilka som är lämpligast. Vilket mått som till slut är bäst att använda beror på vilket problem man har i fokus – en allmän beskrivning av utvecklingen över tid, de mest utsattas position eller de mest förmögnas.

Historiska beskrivningar av ojämlikhet varierar i precision och kvalitet. Den gren på utvecklingsträdet som så småningom blev till den moderna människan skilde sig från sina närmaste släktingar bland primaterna för omkring sex miljoner år sedan, och för merparten av den historia som följde är det arkeologiska vittnesbördet sparsamt. Vi tvingas lita till rekonstruktioner och grova indikatorer. Det arkeologiska vittnesbördet i sig har en slagsida mot byggnader och föremål i sten och metall, typiska statusindikatorer som bevaras med högre sannolikhet än föremål som tillverkats av mer förgängliga material.

Också för huvuddelen av den historiska eran är man hänvisad till oprecisa uppskattningar och kvalificerade gissningar. Fördelningen av husstorlekar kan rekonstrueras från utgrävningar, och genomsnittslöner uttryckta i kvantiteter av spannmål finns för vissa områden och perioder, men bilden i stort är ganska dunkel. Först när skattelängder och folkräkningar började utvecklas som ett instrument för nationalstatens förvaltning blev det möjligt att beskriva fördelningen av inkomster och tillgångar mer precist.

Det måste understrykas att fortfarande i dag, när ganska detaljerade data från utvecklade industriländer finns att tillgå, är ojämlikhet en egenskap hos statistiska fördelningar. Så snart man kondenserar fördelningen till ett enda tal som en Gini-koefficient eller en statistisk standardavvikelse, går information förlorad. Ojämlikheten kan mycket väl förändras utan att det återspeglas i sådana tal. Varje kortfattat påstående om fördelningen blir därför med nödvändighet en förenkling.

Till det kommer att fördelning inte bara handlar om inkomst och förmögenheter. Andra grundläggande aspekter på välfärden är friheten att röra sig, likhet inför lagen och tillgång till grundläggande tjänster som utbildning och sjukvård, och varje någorlunda fullständig beskrivning av välfärdens fördelning bör ha med också sådana dimensioner. Om sådan statistik å andra sidan är tillgänglig, som den ofta är i industriländerna, uppstår frågan hur de olika dimensionerna ska vägas samman till ett enda mått. Svaret blir med nödvändighet beroende av värderingar.

Det oftast använda måttet i moderna undersökningar är Gini-koefficienten eller Gini-index, utvecklat av den italienske sociologen och statistikern Corrado Gini i början av 1900-talet. Enkelt kan Gini-koefficienten beskrivas som ett mått på avståndet mellan den givna fördelningen av inkomsten eller förmögenheten och en helt jämn

fördelning. Ett annat sätt att uttrycka det är att Gini-index i en inkomstfördelning med given medelinkomst är ett mått på den förväntade inkomstskillnaden mellan två slumpvis valda individer. Gini-koefficienten är ett tal mellan 0 och 1; den är 0 om inkomstfördelningen är helt jämn och 1 om hela inkomsten eller förmögenheten är koncentrerad till en enda person. Inom OECD-området varierar koefficienten typiskt mellan 0,2 och 0,4. Mycket högre siffror förekommer i länder som Brasilien och Namibia (i intervallet 0,6–0,7 eller högre).

Det är viktigt att hålla i minnet att Gini-koefficienten är ett tal, bakom vilket kan dölja sig ganska olika fördelningar. Man kan mäta för individer eller för hushåll; motivet för att mäta för hushåll är att det sker en omfördelning inom hushållet som jämnar ut konsumtionsmöjligheterna. Samtidigt råder i många kulturer stora skillnader mellan män och kvinnor i ett och samma hushåll, vilket gör det tveksamt att använda hushållet som enhet.

Vanligast är att man publicerar siffror för fördelningen av inkomster, men fördelningen av förmögenheter är i vissa sammanhang viktigare. Förmögenheterna är oftast mer ojämnt fördelade än inkomsterna, vilket naturligtvis beror på att den som har högre inkomst inte behöver spendera lika stor andel av den. Hur ojämnt fördelade förmögenheterna blir beror på vad man inkluderar; om bostaden inkluderas, blir fördelningen jämnare, men många människor ser inte på bostaden som en förmögenhetsplacering som kan jämföras med aktier eller banktillgångar.

Våra närmaste släktingar

Biologin har använts och missbrukats inom både filosofi och politik, som 1900-talets historia vittnar om med sorglig tydlighet. I det här sammanhanget är syftet inte att normera utan att beskriva, och fakta från forskningen om beteenden bland primater kan bidra till att vidga referensramarna, naturligtvis med nödvändiga reservationer.

Man kan fråga sig om litteratur om apors beteende överhuvudtaget är relevant för diskussionen om jämlikhet. Vad som är sant för schimpanser eller gorillor är inte nödvändigtvis sant för människor. Invändningen är motiverad, men man måste samtidigt väga den mot värdet av att vidga diskussionen. För att illustrera vilka konsekvenser fördelning av inflytande och resurser har för vardagslivets grundläggande problem räcker det med att vissa generella drag är gemensamma. Spelteoretiska modeller för samarbete och konflikt har visat sig fungera för mycket olika arter i djurriket, helt enkelt därför att den grundläggande strukturen hos de valsituationer som uppkommer i vardagslivet är gemensam, när väl skillnaderna på ytan har rensats bort

Dessutom har den urgamla föreställningen, av religiöst ursprung, att människan är en högst unik varelse kommit att ifrågasättas med stigande intensitet under senare decennier. Tanken att bara människan använder verktyg är vederlagd sedan länge. Preciseringen att människan utmärker sig genom att tillverka verktyg håller inte heller längre, sedan det klarlades att schimpanser gör det i naturligt tillstånd utan att ha tränats. Vad gäller språk har det visats att apor har kapacitet att manipulera symboler, även om åsikterna går isär beträffande deras syntaktiska färdigheter. Schimpanser har en känsla av identitet och kan känna igen sig själva i en spegel eller på film. De har inte bara jagkänsla utan också en känsla för Den Andre, och enighet råder nu om att de högre stående aporna har begrepp om föreställningar och tänkande; de kan föreställa sig andras mentala perspektiv. De har också förmåga att planera; de kan föreställa sig saker och handlingar som ligger i framtiden och välja en handlingsväg som inte motiveras

av kortsiktig nytta. Om det ska kallas rationalitet eller inte är en definitionsfråga.

Bland etologer har det länge förts en diskussion om det relativa värdet hos studier som görs av schimpanser i fångenskap respektive i det fria. Studier av apor i zoologiska trädgårdar löper risken att de beteendemönster som man iakttar härrör från den konstgjorda omgivningen. Å andra sidan tillåter de mycket mer detaljerade observationer av händelsekedjor och orsakssamband än studier i en naturlig miljö. Som Frans de Waal har påpekat har alla de beteenden som han och hans kollegor har sett hos apor i fångenskap – inalles mer än hundra beteendemönster – också observerats i det fria. Begränsade ytor ger upphov till aggressiva beteenden, men så länge den yta som djuren kan röra sig över är rimligt stor, kan man vara förvissad om att det man observerar är naturliga beteendemönster.

Ojämlikhet finns förvisso bland schimpanser, och den är komplex. Till skillnad från tamhöns, bland vilka det råder en enkel hackordning, tenderar schimpanser att leva i nätverk. Ledaren är alltid en hanne och vanligtvis en stark hanne, men inte nödvändigtvis den fysiskt starkaste. Schimpanser har en viss förmåga att organisera sig hierarkiskt för att kunna utöva storskaligt våld effektivt. De bedriver ibland samordnad jakt, och i konflikten med andra grupper av apor förekommer det att dominerande hannar tvingar andra hannar att delta i strid. Men i de inre grupprelationerna kommer styrkan hos den enskilda apan att sätta gränser för vad som kan åstadkommas. Hannar är i genomsnitt starkare än honor, men två honor är normalt starkare än en hanne.

Konsekvensen av detta är att koalitioner är nödvändiga för att ledaren ska kunna behålla makten. Ledarhannen kommer normalt att stödjas av andra, för ögonblicket svagare, hannar, men han kan inte ignorera önskemålen från honor och ungar utan risk att förlora sin maktposition. Stödet från de andra hannarna bär i sig fröet till förräderi, om dessa drivs av en ambition att själva bli ledare. Därför måste ledaren använda de klassiska tekniker som är kända från mänsklig politik – nya koalitionsbildningar, manipulation, söndra och härska.

Ledarhannen lever under permanent stress, eftersom den dominerande ställningen hela tiden måste bekräftas. Om han har nått sin position utan att riktigt hålla måttet, måste han försöka manipulera andra att tro att han har förtjänat den, genom att bluffa, föra oväsen och så vidare. Ledaren kommer att oupphörligen försöka verifiera att han inte ifrågasätts, och andra gruppmedlemmar kommer att tillfredsställa denna önskan genom att utföra symboliska underkastelsehälsningar och andra ritualiserade beteendemönster. Men i grund och botten är den rådande maktstrukturen alltid sårbar, eftersom ett förändrat koalitionsmönster kan underminera den på mycket kort tid. Maktskiften kan vara dramatiska.

Handlingar som bidrar till att stärka ledarens legitimitet är att fördela resurser och att lösa konflikter. Om en grupp plötsligt får tillgång till något värdefullt som en stock bananer, kommer ledaren omedelbart att försöka monopolisera denna resurs för att sedan fördela den inom gruppen och få respekt för sin generositet. Mer av tillgång till föda som kräver sökande och gemensamma ansträngningar, som normalt gäller i det naturliga tillståndet, tilllåter inte sådana maktdemonstrationer och leder till mer jämlika maktförhållanden i gruppen.

Konflikt drabbar alla grupper då och då. I sådana situationer är det ledarens uppgift att hindra konflikten från att förvärras och att i stället

om möjligt lösa den. Konfliktlösning är dock inte ett privilegium för ledaren; grupper av honor har ofta en roll som konflikthanterare och har till och med setts avväpna aggressiva hannar.

Det finns en relativt stark koppling mellan makt och sexualitet. En stark social maktposition ger sexuella privilegier, och ledaren försvarar svartsjukt dessa privilegier mot andra hannar. Honorna har ändå en viss handlingsfrihet, och en maktposition leder inte automatiskt till popularitet bland honorna. I praktiken är det svårt för en hanne att förhindra att en hona har sexuellt umgänge mot hans vilja.
Mer allmänt finns det en skillnad mellan social position och inflytande i gruppen. Personlighet spelar en roll i de små samhällen som lever i. Framgång i försöken att etablera goda relationer med honorna verkar vara en viktig faktor bakom inflytandet i gruppen som helhet.

Det har under många år diskuterats bland beteendeforskare om det bland primater finns en inneboende drift att söka makt eller om makt bara är ett instrument för att nå materiella eller sociala mål. Beteendeforskaren Abraham Maslow skapade på 1930-talet begreppet dominansdrift, men många etologer har varit skeptiska. Nu ledande forskare som Frans de Waal och Jane Goodall har inte visat någon som helst tvekan; det är helt klart utifrån deras observationer att schimpanserna ibland gör materiella försakelser för att nå makt. Hobbes antagande i inledningen till Leviathan ter sig träffande:

Jag utgår från att en allmän böjelse hos människosläktet är ett ständigt och oupphörligt sökande efter ständigt mera Makt, som upphör först med Döden. Orsaken till detta är inte alltid att en människa hoppas på en större njutning än hon redan har eller att hon inte kan nöja sig med ett lagom mått av makt, utan att hon inte kan försäkra sig om den makt och de resurser hon redan har utan att söka mera.

Jägare, samlare och jordbrukare

Varje rekonstruktion av förhistoriska jägar-samlarsamhällen lider av den ofrånkomliga svårigheten att det arkeologiska vittnesbördet är sparsamt och att skrivna källor saknas. Den vanliga lösningen har varit att basera slutsatser på moderna antropologiska studier, de flesta från 1900-talet, med antagande om att de samhällen som man då studerar liknar sina förhistoriska föregångare. Det är, i bästa fall, ett riskabelt antagande. De samhällen av det här slaget som har överlevt in i modern tid har sin egen historia, och det är osannolikt att deras liv för tusen år sedan eller längre tillbaka var detsamma som i dag. Det finns anledning att tro att historien har satt djupare spår i dessa samhällen än hos våra närmaste släktingar bland primaterna. Inte desto mindre är det rimligt att utgå från att likartade problem leder till likartade lösningar och att använda moderna jägar-samlarsamhällen som en första approximation. Med ännu lite mera djärvhet kan man så dra utvecklingslinjerna bakåt (mot primaterna) och framåt (mot historiska samhällen) för att skissera en bana för människans utveckling i stort.

Jägar-samlarsamhällen har av tradition setts som förebilder. Klassiska antropologer som Evans-Pritchard, Sahlins och Service har beskrivit dessa samhällen som relativt välmående, fredliga och jämlika. På senare år har denna rosiga bild kommit att modifieras. De tidiga beskrivningarna tenderade att överbetona samarbetet och avsaknaden av rangordning och ledarskap, samtidigt som aggressionsnivån underskattades. Ändå är det förmodligen riktigt att som en generalisering hävda att i dessa samhällen är männen mer samarbetsinriktade, statusskillnaderna mindre uttalade och beslutsfattandet mer kollektivt än i både de primatsamhällen som vi känner och i bofasta samhällen. Övergången från nomadsamhällen till bofasta jordbrukssamhällen

skedde inte i ett enda steg. Tekniker för att lagra mat utvecklades under en lång period. Mobila bostäder ersattes av säsongsbosättningar. Parallellt med den utvecklingen finns det indikationer på ökande skillnader i prestige och makt. Studier från olika delar av världen indikerar växande sociala skillnader under sen paleolitisk och mesolitisk tid – det vill säga för några tiotusentals år sedan – som lämnat spår i form av byggnader för lagring som kontrollerades av vissa individer, värdeföremål och så vidare. Olga Soffer har rapporterat om anpassningar av jägar-samlarkulturen från den centralryska slätten mellan 18000 och 10000 år före vår tideräkning. Detta var, kort uttryckt, en ekonomi på överlevnadsnivå baserad på lagring. Sådana samhällen är mindre rörliga än klassiska nomadsamhällen. Det minskar handlingsutrymmet för individen och ökar möjligheterna att styra arbete och andra knappa resurser. Redan under den tidigare delen av perioden finns tecken på förstärkning av hierarkier som kommer till uttryck i skillnader i storleken på hus och begravningsritualer. Lagerhus för ben, betar och mat verkar ha använts inte bara för lagring utan också som instrument för maktutövning. Under den senare delen av perioden förstärktes tendenserna till hierarkisering i regionen. Monumental arkitektur (åtminstone relativt sett) och exotiska lyxvaror är tecken på en förstärkt social skiktning.

Med ett likartat perspektiv har Per Lekberg analyserat ett stort antal stenyxor från yngre stenålder (2350 till 1700 år före vår tideräkning) i Mellansverige för att kunna dra slutsatser om välståndsfördelning och social struktur. Yxorna har kategoriserats efter längd, graden av fragmentering och förslitning och om råmaterialet till yxan var upphittat eller utvunnet ur ett stenbrott. Tillsammans har sådana faktorer bestämt yxans värde för ägaren. Typiskt har yxorna någon gång brustit i närheten av skafthålet och då blivit råmaterial för en ny men mindre yxa. På så sätt har det ursprungliga råmaterialet passerat genom ett antal stadier av successiva förkortningar, tills det slutligen fick följa med ägaren i graven när bruksvärdet hade gått förlorat.

Yxorna har hittats i gravar, bosättningar och rester av lagerbyggnader. Yxornas egenskaper varierar inte slumpmässigt utan hänger samman med fyndplatserna, vilket gör det möjligt att rekonstruera ett socialt landskap. De värdefullaste yxorna har hittats i rika områden, som präglas av högre befolkningstäthet och större bostäder. Fynd från den senare delen av perioden visar att välståndet koncentrerades. Lekberg kopplar sin tolkning till den sociala skiktning som samtidigt utvecklades i andra delar av Europa och beskriver stenyxorna och den miljö där de användes som en sorts lokal dialekt av den europeiska bronsålderns kulturspråk.

Jordbruk förutsätter bofasthet, men bofasta livsformer utvecklades oberoende av jordbruket. Bofasthet möjliggör ackumulation och överföring av välstånd mellan generationer och kan därför förväntas leda till ökande ojämlikhet. I en amerikansk översiktsstudie har man mätt effektiviteten i överföringen mellan generationer för ett antal olika tillgångar som kunskap, materiella resurser och nätverk. För jägar-samlarsamhällen fann man låga till medelhöga Gini-koefficienter för alla tre resurserna, mellan 0,2 och 0,5. Det beror på att överföringen mellan generationer är måttlig, men den är samtidigt tillräcklig för att påverka individens livschanser. Även i dessa samhällen spelar det roll vem man har som förälder.

Trädgårdsskötande samhällen (hortikulturalister) är samhällen som bygger på småskalig och lågintensiv produktion av jordbruksgrödor kompletterad med fiske, jakt och annat sökande efter föda. Hög rörlighet, begränsad lagring och små samhällen är faktorer som alla borde leda till jämlika samhällen inom denna kategori. Gini-

koefficienten är dock ibland ganska hög, samtidigt som överföringen mellan generationer är svag. Slutsatsen av det är att det inte är den jordbrukande aktiviteten i sig som leder till ökad ojämlikhet utan begränsningen av nyckelresurser som kan kontrolleras och monopoliseras.

I boskapsskötande samhällen är överföringen av resurser mellan generationer större, och då särskilt beträffande materiella resurser. Det beror på flera faktorer: stordriftsfördelar inom boskapsskötseln, gåvor och arv inom familjen och utnyttjande av nätverk i samband med giftermål, olyckshändelser och andra viktigare händelser. Nätverk är särskilt betydelsefulla när samhället drabbas av torka; möjligheten att låna är betydligt större för en förmögen familj. Gini-koefficienten för dessa samhällen ligger typiskt mellan 0,4 och 0,5 men kan i extremfall närma sig 0,7. I en översiktsstudie som omfattade närmare 200 samhällen visade sig slaveri vara relativt vanligt

De stora stegen mot en etablering av jordbrukssamhället var tämjandet av djur, betesdrift och odlandet av grödor, inklusive att förebereda marken, så, skörda och lagra utsäde. Vad som drev fram denna utveckling har varit omdiskuterat. De viktiga konsekvenserna för människan var ökad frekvens av smittsamma sjukdomar, kortare medellivslängd och tilltagande sociala konflikter, så frågan vad som drev denna utveckling är berättigad. Troligt är att både inre och yttre faktorer (som klimatet) bidrog och att den relativa betydelsen av olika faktorer varierade över de områden där övergången till jordbruk ägde rum. En viktig inre faktor var driften att öka maktkoncentrationen hos ledande skikt i samhället, som naturligtvis hade ett personligt intresse av att driva utvecklingen i den riktningen.

När jordbruket väl var etablerat, blev samhället successivt mer komplext och skiktat. Arbetsfördelningen utvecklades vidare, och nya yrkesgrupper som köpmän, hantverkare och administratörer skapades. Jordbruket bidrog också indirekt till att stärka hierarkier genom att öka behovet av koordinerat militärt försvar. Krig var ingen okänd företeelse bland jägar-samlarkulturer – det avbildas till exempel på en tio tusen år gammal australisk grottmålning – men koncentrerad bebyggelse med lagrade matråvaror och boskap var naturligtvis attraktiva mål för räder från nomadfolk i omgivningen. Organiserat motstånd mot sådana räder inklusive befästningar gynnade framväxten av både centraliserade sociala strukturer och ytterligare arbetsfördelning, i synnerhet specialister på väpnad strid. Militära styrkor kan när de väl är på plats användas också mot den egna befolkningen. Därmed underminerades den sköra maktbalans som baserades på en relativt jämn fördelning av kapaciteten för att utöva våld.

Städer i den moderna meningen växte fram först i Främre Orienten, med Jeriko och Çatal Höyük som de mest kända exemplen. Urbanisering gynnade ytterligare de pågående processerna av arbetsfördelning, social kontroll och skiktnin

Framväxten av statsbildningar har diskuterats lika mycket som jordbrukets ursprung. Stater uppstod liksom jordbruket oberoende på flera ställen i världen – i Mesopotamien, Medelhavsområdet och Egypten på 3000-talet före vår tideräkning, i Indusdalen och Kina under det följande årtusendet och i Mellan- och Sydamerika under årtusendet därefter. Ingen enskild faktor eller kombination av faktorer ger hela förklaringen, men några drag är gemensamma: arbetsfördelning, kontroll av nyckelresurser och monopol på effektiv våldsutövning.

Jordbruket intensifierades och skapade ett överskott som befriade vissa individer från behovet att bruka jorden. Det möjliggjorde

specialiserade yrkesgrupper – kvalificerade hantverkare, byråkrater och präster. Stater förutsätter arbetsfördelning, och den klassiska tredelningen representerad av plog, svärd och bok fångar huvudkategorierna.

Historikern Karl Wittfogel framförde en gång hypotesen att det var behovet av högt utvecklade bevattningssystem som gynnade framväxten av despotism, men senare undersökningar av de exempel som Wittfogel använde sig av har lett till att hans teori har ifrågasatts som allmän förklaringsmodell. Inte desto mindre är det så att den som kontrollerar en så grundläggande resurs som vatten har ett potentiellt kraftfullt medel för att utöva makt över andra, så Wittfogels teori innehåller trots allt ett korn av sanning.

De tidiga statsbildningarna uppvisar några av de mest extrema nivåerna på ojämlikhet som historien känner. En regent, som ofta med viss framgång gjorde anspråk på gudomlig status, stöddes av ett prästerskap, en centralbyråkrati och en armé i sin maktutövning över den stora massan av bönder och deras hushåll och jordlösa lantarbetare. De enda begränsningarna av koncentrationen av makt och resurser utgjordes av intresset hos makthavarna att hålla de producerande inom jordbruket vid liv och de praktiska begränsningarna av maktutövningen – det senare inte minst viktigt i avlägsna delar av de aktuella länderna vid en tid då transport- och kommunikationsmedel inte var utvecklade.

Med samma tekniker som använts för jägar-samlarsamhällen och övergångssamhällen har man funnit att Gini-koefficienten för jordbrukssamhällen varierar inom ett brett spektrum från 0,2 till 0,7. Materiella resurser är nu den viktigaste komponenten i det samlade välståndet, och överföringen mellan generationer är också stark för den komponenten.

Sammantaget bekräftas bilden av att ojämlikheten förstärks under människans resa från enkla jägar-samlarsamhällen till utvecklade statsbildningar på gränsen till den historiska eran. En väsentlig del av förklaringen ligger i att den materiella komponenten av välfärden successivt förstärks och att den komponenten också är den som lättast överförs från en generation till nästa. Samtidigt är det en utveckling med många kast och avbrott, vilket också gäller fortsättningen av historien.

Tidig historisk och klassisk tid

De tidiga statsbildningarna liknade moderna stater i det att de var beroende av administration och handel. Både administration och handel bidrog till utvecklingen av skrivkonsten – kilskrift i Mesopotamien, hieroglyfer i Egypten och ett indiskt alfabet i Indusdalen under 3000-och 2000-talen före vår tideräkning, sedan hettitiska hieroglyfer, det egeiska Linear B-alfabetet, det feniciska alfabetet och kinesiska skrivtecken under det följande årtusendet. Ännu senare kom ett grekiskt och ett brahmanskt alfabet och centralamerikanska skrivtecken. Vissa av systemen uppstod oberoende av varandra, medan andra inspirerades utifrån.

De flesta tidiga texterna är ganska vardagliga registreringar av administrativa fakta eller ekonomiska transaktioner. Under lång tid förblev läs- och skrivkonsten en väl bevarad hemlighet hos den byråkratiska eliten och bidrog därför snarast till att förstärka de olikheter som redan fanns. Men som de sumeriska och egyptiska citaten i inledningskapitlet visar utvecklades så småningom en litteratur i modern mening, som gav uttryck åt normer som gick emot de ledande skiktens intressen. Den politiska effekten av den litteraturen var naturligtvis begränsad.

Med den historieskrivning som utvecklades i Grekland och Rom har vi bättre kunskap om de samhällena än om de tidigare. Ändå är det svårt att få någon riktigt konkret bild av levnadsförhållandena och välståndets fördelning. Man har uppskattat att de rikaste 8–9 procenten av befolkningen i Aten ägde 30–35 procent av jorden. Detta måste anses vara en ganska jämn fördelning också med moderna mått. En annan intressant uppskattning är att mellan 5 och 10 procent av atenarna var läs- och skrivkunniga, vilket är en ganska hög siffra

Men också bilden av det demokratiska Aten har sina fläckar. Slaveri var utbrett, och slavarna var naturligtvis liksom kvinnor och invandrare uteslutna från det politiska livet. En del slavar var krigsfångar, andra var atenare som tvingats in i livegenskap när de inte kunde betala sina arrenden. Den enda säkerheten när jorden var helt intecknad var den egna kroppen, vilket ledde till lokalt slaveri eller i värsta fall slaveri utomlands.

I 500-talets Aten gjordes ett av historiens första större försök till materiell omfördelning: Solons reformer, som i sig är en indikation på en starkt ojämlik fördelning av välståndet. Solons program för skuldavskrivning var att avlägsna de pelare (horoi) som indikerade att en viss mark brukades av någon som stod i skuld till de stora jordägarna, att låta frige dem som hade förslavats till följd av skuldsättning och att förbjuda att någon utnyttjade den egna kroppen som säkerhet för lån. Han gjorde också ansträngningar för att få tillbaka de atenare som hade sålts som slavar utomlands, men det är osäkert hur mycket han åstadkom i det avseendet. Ett problem som förblev olöst var hur små jordägare skulle kunna försörja sig själva. Om den odlade marklotten var för liten för att försörja ett hushåll, hjälpte det inte att skriva av skulden. Solon införde också reglering av marknaden för alla jordbruksprodukter utom oliver, vilket stärkte konsumenternas ställning men inte hjälpte de små självförsörjande hushållen.

Ett annat, mer osäkert exempel är den judiska regleringen om friåret som finns i den tredje Mosebokens tjugofemte kapitel. Vart femtionde år skulle all pantsatt egendom återbördas till sin ursprungliga ägare (vers 13) eller hans arvingar och alla slavar med familjer friges (vers 54). Undantagna var av någon anledning egendomar i städerna (vers 30). Till skillnad från vad vi vet om Solons reformer finns det inget belägg för att den judiska regleringen någonsin har tillämpats i praktiken.

Gini-koefficienten för inkomstfördelningen i det klassiska Rom har beräknats till mellan 0,37 och 0,4. Det kan tyckas lågt, eftersom det motsvarar siffran för dagens USA, men de extremt rika personer som vi känner från den klassiska historien var så få att de inte påverkade inkomstfördelningen nämnvärt.

Svält var såvitt vi vet sällsynt i det antika Grekland och Rom. Några allvarliga svältperioder finns beskrivna från Aten, men de berodde alla på belägringar. Både Aten och Rom var beroende av spannmålsimport, men det verkar som om myndigheterna var väl medvetna om de politiska riskerna och vidtog beredskapsåtgärder som var framgångsrika. Ett av Caesars sista beslut innan han mördades var att återskapa Kartago, förstört efter de puniska krigen hundra år tidigare, som en av Romarrikets stora spannmålsleverantörer.

Sammanfattningsvis präglades de klassiska samhällena – till och med Aten, som var ett demokratiskt och förhållandevis jämlikt undantag – av betydande ojämlikhet. Livet var problemfyllt för de flesta medborgare. Från historiens början genom den klassiska epoken var

livet för den absoluta merparten av befolkningen under huvuddelen av tiden en fråga om överlevnad.

Medeltid

Tillgången på fakta om inkomster och förmögenheter under medeltiden är inte så mycket bättre än för den tidigare historien. Det finns vissa detaljerade punktangivelser, till exempel den engelska Domesday Book, Vilhelm Erövrarens jordabok från sent 1000-tal, men det mesta av vår kunskap bygger på kvalitativa beskrivningar.

Några allmänna slutsatser går det i alla fall att dra från data på övergripande nivå. En första observation är att befolkningen i Västeuropa var lika stor år 1000 som den var år 0. Fastän moderna länder kan befinna sig i demografisk jämvikt med konstant befolkning på en hög materiell nivå, gällde det inte i det medeltida Europa. Bruttonationalprodukten per capita i Västeuropa föll från år 0 till år 1000 med 0,01 procent per år. Den siffran säger i sig inget om hur välståndet var fördelat, men det finns ingen anledning att tro att levnadsförhållandena förändrades till det bättre under denna långa period med negativ tillväxt.

Den förväntade livslängden vid födseln säger något om levnadsförhållandena. Siffran för Egypten under romersk tid var 24 år, bara marginellt lägre än i 1300-talets England (24,3 år). Dessutom var mortaliteten under första levnadsåret högre i Egypten än i England, så den förväntade återstående levnadstiden efter det kritiska första året var lägre i England. Siffrorna från 1300-talet påverkas av digerdöden, som drabbade Europa i mitten av århundradet och sedan återkom som mer begränsade pestutbrott vid flera tillfällen ända till slutet av 1600-talet, men i mitten av 1700-talet, när pesten var historia, låg den förväntade medellivslängden vid födseln fortfarande på ganska blygsamma 33,7 år. Det hör till bilden att urbaniseringen, som bidrog negativt till befolkningstalen senare i Europas historia, under medeltiden inte hade nått särskilt långt.

Några punktuppskattningar kastar lite ljus över den medeltida utvecklingen. Brittiska ekonomiska historiker har jämfört engelska bönders möjlighet att försörja sig själva något decennium efter Vilhelm Erövrarens invasion och två hundra år senare på basis av Domesday Book och en jordabok som upprättades 1279–1280, The Hundred Rolls Survey. Under de två seklerna tilltog både ojämlikheten och fattigdomen. Vid tidpunkten för den första taxeringen kunde den absoluta merparten av jordbrukarhushållen försörja sig bara genom att bruka den egna jorden. Två hundra år senare klarade endast mellan 15 och 30 procent detta och var därför tvungna att komplettera med lönearbete för att överleva. Orsaken är de ändringar i lagstiftningen som genomfördes under 1200-talet och som gjorde det möjligt att sälja delar av sin mark för att klara år med dåliga skördar – en kortsiktig lösning som på längre sikt underminerade småbrukarnas självbestämmande. Mekanismen bakom den ökande ojämlikheten är alltså densamma som i Aten före Solons reformer.

En annan ögonblicksbild finns från det medeltida Paris i de skattelängder som utnyttjades under kung Filip kallad den Sköne kring år 1300. Man har beräknat en Gini-koefficient på 0,7 – således en hög nivå på ojämlikheten. För länder utanför Västeuropa finns också ett antal skattningar. Siffran för Bysans vid år 1000 ligger på 0,41. Liksom den liknande siffran för det antika Rom kan den tyckas låg, men den döljer ganska olika fördelningar när man granskar dem med andra mått. I Bysans stod den rikaste procenten av befolkningen för åtminstone 30 procent av inkomsten, medan motsvarande siffra för Rom var 16 procent

Slaveriet var utbrett i Europa under större delen av medeltiden men tappade gradvis i betydelse i väst. I Sverige infördes förbud mot träldom av Magnus Eriksson vid mitten av 1300-talet. Det inskränkte sig dock till kristna, och ingenting hindrade således någon från att hålla icke-kristna som slavar. I Östeuropa gick utvecklingen i motsatt riktning, och livegenskapen förstärktes under 1500- och 1600-talen. Till den globala bilden hör den transoceana slavhandel som började utvecklas under 1400-talet.

Moderna exempel

Med den nya tiden öppnades möjligheter för nya näringar, internationell handel och finansmarknader. Medelinkomsten steg i Västeuropa, medan inkomstfördelningen påverkades i olika riktningar. Det finns relativt detaljerade studier gällande England, sedermera Storbritannien, från 1200-talet till 1900-talet och för Nederländerna från 1500-talet till 1900-talet. I England tillskansade sig de förmögnare samhällsskikten en växande andel av samhällsförmögenheten åtminstone fram till mitten av 1800-talet, när ojämlikheten planade ut. Ett liknande mönster har setts i USA. Från slutet av 1800-talet till omkring 1970 minskade ojämlikheten i de flesta utvecklade industriländer, varefter den åter började tillta.

I de skandinaviska länderna, Nederländerna, Tyskland och Frankrike finns skillnader i utvecklingsmönstren som beror på den relativa styrkan hos de olika faktorer som verkar för respektive emot ökad ojämlikhet. Viktig för utvecklingen under 1900-talet var statens tillväxt och utvecklingen av en välfärdspolitik och skattepolitik som i vissa länder kom att starkt påverka hushållens disponibla inkomst.

Land, år
Gini-koefficient

Danmark, 2000
0,225

Nederländerna, 1999
0,231

Finland, 2000
0,246

Slovenien, 1999
0,249

Norge, 2000
0,251

Sverige, 2000
0,252

Österrike, 2000
0,257

Luxemburg, 2000
0,260

Tyskland, 2000
0,275

Frankrike, 2000
0,278

Belgien, 2000
0,279

Schweiz, 2000
0,280

Taiwan, 2000
0,296

Irland, 2000
0,313

Japan, 1992
0,315

Kanada, 2000
0,315

Australien, 2001
0,317

Italien, 2000
0,334

Grekland, 2000
0,334

Spanien, 2000
0,336

Storbritannien, 1999
0,343

Israel, 2001
0,346

Portugal, 2000
0,363

USA, 2000
0,368

TABELL 3.1. Gini-koefficienter för ett antal OECD-länder omkring sekelskiftet 2000. Länderna är ordnade efter stigande Gini-koefficient. Källa: OECD.

Fastän de rikare OECD-länderna liknar varandra i många avseenden, råder stora skillnader vad gäller inkomstfördelningen, som framgår av tabellen till vänster.

Eftersom länderna liknar varandra ekonomiskt och socialt, ligger huvudförklaringen till skillnaderna i fördelningsmönster i den ekonomiska politiken. Inkomstfördelningen kan påverkas genom skatte- och transfereringssystemen. Inte desto mindre är tendensen till ökande skillnader i inkomst från 1970 märkbar i de flesta OECD-länderna; skillnaderna har ökat med i genomsnitt 16 procent bara under de senaste två decennierna. I länder med relativt höga omfördelningsambitioner, som Australien, Finland, Kanada och Sverige, har mer än hälften av den marknadsgenererade ökningen av inkomstskillnader kompenserats i skatte- och transfereringssystemet, men i de övriga har mindre än hälften kompenserats.

Sverige avviker inte från det allmänna mönstret vad gäller tendenserna – ökande jämlikhet från senare delen av 1800-talet fram till åren omkring 1970, därefter ökande ojämlikhet. Utvecklingen av Gini-index för Sverige under de senaste decennierna visas i diagrammet på nästa sida.

Om man vänder blicken mot den globala scenen, är skillnaderna naturligtvis ännu större. I de omkring 130 länder som Världsbanken har sammanställt siffror över inkomstfördelningen för varierar Gini-koefficienten mellan 0,2 (Slovakien) och 0,74 (Namibia). Det finns ett negativt samband mellan BNP per capita och Gini-koefficienten i detta tvärsnitt av länder, det vill säga högre utvecklingsnivå svarar mot jämnare fördelning, men det vore förhastat att av det dra slutsatsen att ekonomisk utveckling leder till jämnare fördelning. Sambandet är komplicerat, och påverkan mellan tillväxt och inkomstfördelning kan gå i båda riktningarna.

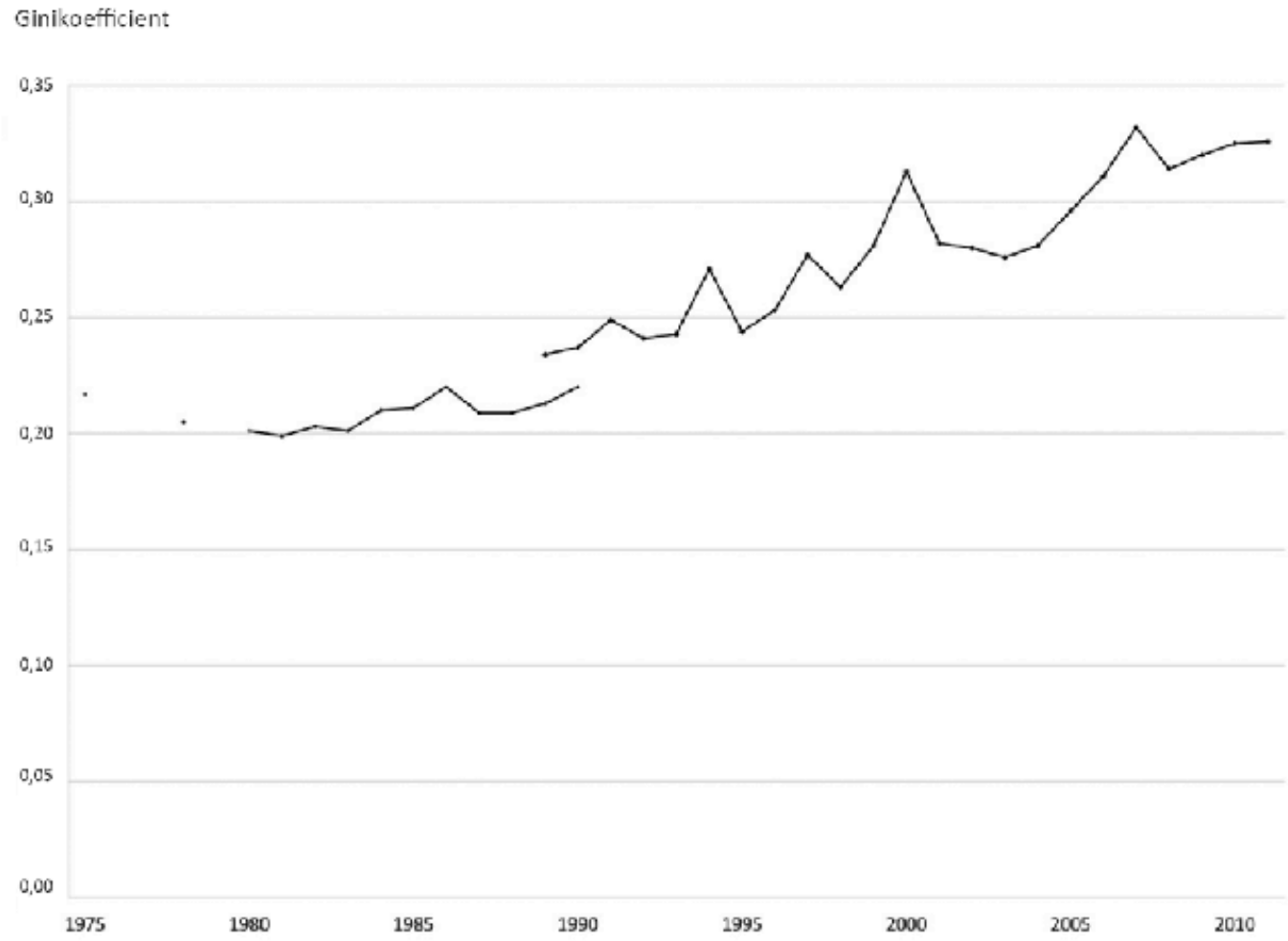

DIAGRAM 3.1. Gini-koefficienten för disponibel inkomst i Sverige 1975–2011. Brottet i kurvan 1989–1990 beror på en förändrad beräkningsmetod. Källa: SCB.

DIAGRAM 3.1. Gini-koefficienten för disponibel inkomst i Sverige 1975–2011. Brottet i kurvan 1989–1990 beror på en förändrad beräkningsmetod. Källa: SCB.

Ser man till världen som helhet, har Gini-index sedan det andra världskriget sjunkit till omkring 0,5. Under den andra halvan av perioden förklaras förändringen av två länder: Kina och Indien. Om man undantar dessa båda länder, har ojämlikheten ökat under hela perioden. För det längre tidsperspektivet från 1800-talets början till sent 1900-tal finns statistik som gör det möjligt att bryta ner den globala ojämlikheten i en del som avser skillnader inom länderna i genomsnitt och en del som avser skillnaderna mellan länder. Det visar sig att den första komponenten har varit mer eller mindre konstant under hela perioden. Det är alltså den ökade skillnaden mellan länder som är den viktigaste förklaringen till den ökade ojämlikheten på global nivå.

Teoretisk och faktisk ojämlikhet

När man jämför Gini-koefficienten för olika samhällen, är det viktigt att hålla i minnet att den aktuella utvecklingsnivån sätter gränser för hur stora skillnaderna mellan olika individers inkomster eller förmögenheter kan bli. I en jägarsamlarkultur, där alla lever på eller nära existensminimum, finns det helt enkelt inget utrymme för ojämlikhet, eftersom resurserna måste fördelas jämnt för att alla ska överleva. Det är när det uppstår ett överskott som ojämlikhet mellan individer kan utvecklas. Den teoretiskt högsta nivån på ojämlikheten är den som motsvarar att hela överskottet är koncentrerat till en enda individ eller en liten grupp, medan alla andra lever på existensminimum, normalt satt till 400 amerikanska dollar per år i dagens penningvärde. Det är mindre viktigt hur stor den ledande gruppen är, så länge den är liten. Ekonomerna Branko Milanović, Peter Lindert och Jeffrey Williamson har utnyttjat det för att placera in ett antal samhällen i förhållande till den teoretiskt högsta nivån på ojämlikhet som är förenlig med den aktuella ekonomiska utvecklingsnivån – vad de kallar ojämlikhetsgränsen (inequality possibility frontier). I ett brett urval av samhällen från de senaste två tusen åren har de samlat Gini-uppskattningar. För äldre samhällen finns självfallet inte hushållsbudgetundersökningar av det slag som ligger till grund för moderna analyser, men det visar sig att det går att nå förvånansvärt långt med sociala tabeller, som beskriver de viktigaste samhällsskikten och yrkesgrupperna och deras relativa position på inkomstskalan.

Resultaten sammanfattas i diagrammet till höger, som för åskådlighetens skull ritats så att mer jämlika samhällen ligger högre i diagrammet. Det visar hur jämlik fördelningen har varit (den vertikala axeln) i samhällen på olika utvecklingsnivå (den horisontella axeln). Kurvan i den nedre delen av diagrammet visar den teoretiskt framräknade maximala ojämlikheten. Vissa samhällen, till exempel Demokratiska Republiken Kongo år 2004 och den indiska provinsen Bihar år 1807, har till och med legat under denna gräns. Förklaringen är att existensminimum i dessa samhällen ligger under antagna 400 dollar per år och att det alltså går att koncentrera samhällets resurser ännu mer.

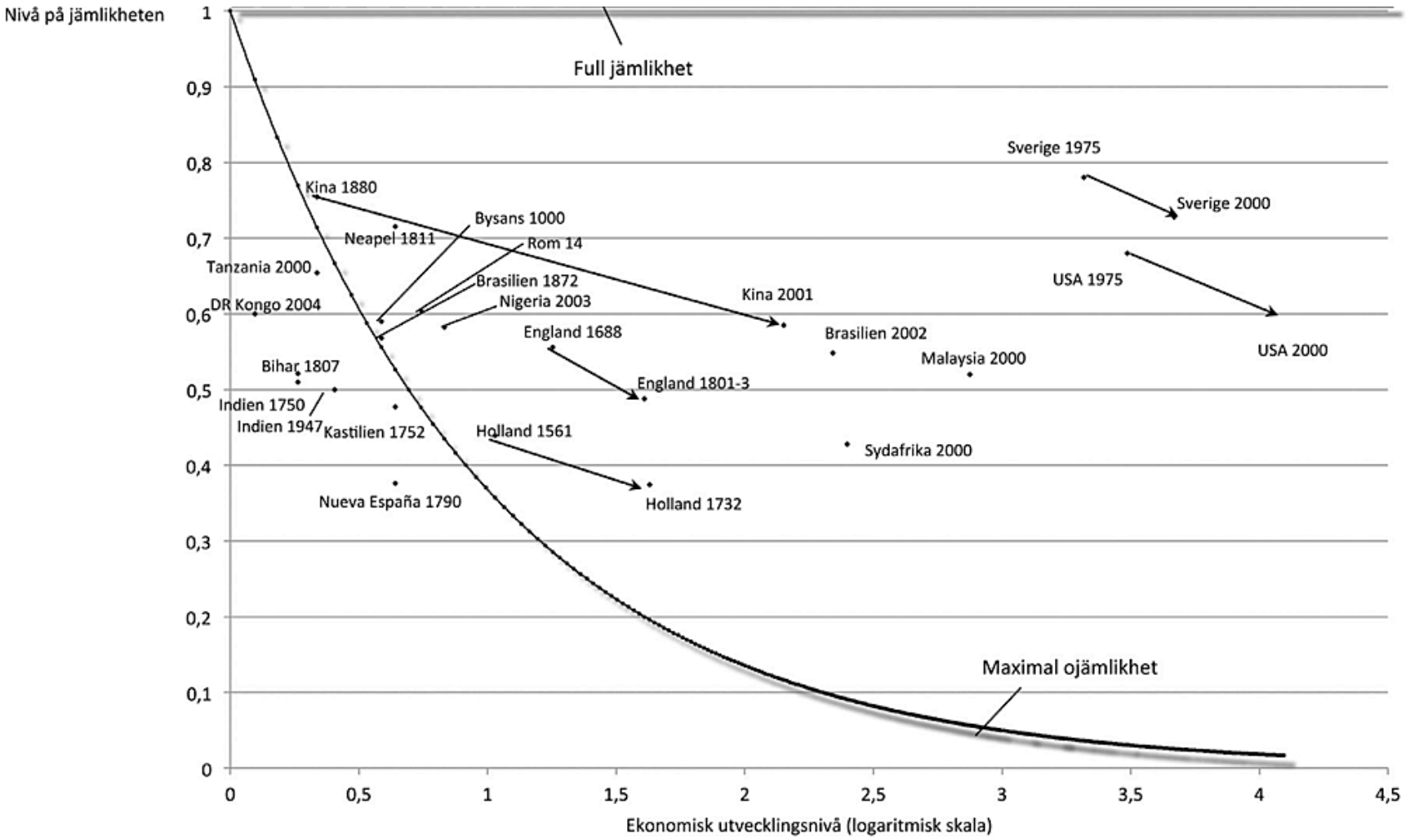

DIAGRAM 3.2. Samband mellan ekonomisk utvecklingsnivå och jämlikhet

DIAGRAM 3.2. Samband mellan ekonomisk utvecklingsnivå och jämlikhet. På den horisontella axeln visas utvecklingsnivån mätt som den genomsnittliga medelinkomsten i förhållande till existensminimum (400 amerikanska dollar per år i dagens penningvärde), på den vertikala hur jämnt inkomsten är fördelad (1 – Gini-index). Kurvan i den nedre delen av diagrammet är ojämlikhetsgränsen, det vill säga den högsta nivå på ojämlikheten som är förenlig med det aktuella samhällets utvecklingsnivå. Källa: Baserat på Milanović m.fl. (2007) och OECD-statistik.

Intressant är att se hur ett visst samhälle förändras med den ekonomiska utvecklingen. Några exempel finns i diagrammet – Kina 1880 och 2001, England 1688 och 1801–1803 och Holland 1561 och 1732. Mönstret är detsamma: ojämlikheten ökar med den ekonomiska utvecklingen under de aktuella tidsperioderna. Det är enstaka exempel men ändå indikationer på ett mönster.

Ojämlikheten ökar i de aktuella exemplen, men avståndet till ojämlikhetsgränsen ökar också. I den meningen har en viss spridning av den ekonomiska makten skett parallellt med en ökning av ojämlikheten. Diagrammet visar vad som konstaterades ovan: när hela eller nästan hela befolkningen lever i närheten av existensminimum, finns inget utrymme för ojämlikhet. Det är den ekonomiska utvecklingen som skapar det utrymmet och samtidigt en politisk möjlighet att fördela överskottet på olika sätt. Relationen mellan den faktiska ojämlikheten och ojämlikhetsgränsen – vad Milanović och hans kollegor kallar exploateringskvoten – är ett mått på hur effektivt den ledande eliten extraherar överskottet från den övriga befolkningen. Att avståndet till ojämlikhetsgränsen ökar under perioder av snabb ekonomisk utveckling illustrerar alltså att det är svårt för den styrande eliten att behålla full kontroll över resursfördelningen under sådana perioder.

Summering

Med alla nödvändiga reservationer beträffande möjligheten att sammanfatta ojämlikhetens historia på några sidor kan man ändå försöka fånga det väsentligaste i några stiliserade fakta.

I primatsamhällen, bland vilka schimpansernas hör till de noggrannast studerade, finns förvisso exempel på ojämlikhet. Ledaraporna har företräde till föda, åtnjuter sexuella privilegier och har mer än genomsnittligt inflytande över kollektiva beslut. Om det uppstår tillfälliga överskott på mat, söker de och får också ofta kontroll över fördelningen av detta överskott. I gengäld förväntas de lösa konflikter och sörja för att honor och ungar får en rimlig andel av de gemensamma resurserna. Å andra sidan finns det klara gränser för ledarnas inflytande. Små grupper är alltid starkare än en isolerad ledarapa, som därför alltid är beroende av koalitioner och därmed också sårbar för förändringar i nätverken. Eftersom aporna inte har några möjligheter att lagra och ackumulera resurser, finns det mycket klara gränser för hur stora skillnaderna mellan olika individer kan bli.

Jägar-samlarsamhällen är förhållandevis jämlika, men det finns skillnader inom den kategorin. Detsamma gäller trädgårdsskötande samhällen, där spridningen är ännu större. Liksom primatsamhällena lever dessa samhällen nära överlevnadsgränsen, så utrymmet för ojämlikhet är begränsat. Möjligheten att överföra resurser mellan generationerna är också begränsad. En annan viktig aspekt är att detta är små samhällen, där direkt social kontroll kan vara effektiv och där reciprocitet som mekanism för social kontroll lättare kan etableras och vidmakthållas än i större samhällen.

Ojämlikheten är större i boskapsskötande samhällen och tilltar ytterligare när bofasta levnadsmönster etableras. Bofasthet underlättar

ackumulation av resurser som kan utnyttjas av ledande individer för att utveckla och ge uttryck åt skillnader i status, till exempel via storleken på bostäder, kontroll av lager och fördelning av överskott. Överföringen mellan generationer är mer betydelsefull än i jägar-samlarsamhällen, vilket underlättar ackumulation av välstånd i vissa familjer.

Med övergången till jordbrukssamhället förstärks tendenserna ytterligare. Arbetsfördelningen utvecklas. Ett viktigt steg är när ledarskiktet får tillräckligt med resurser för att engagera väpnade styrkor och då kan monopolisera bruket av organiserat våld.

För att summera: det finns en tydlig tendens till ökande ojämlikhet i det långa historiska perspektivet. Ojämlikheten rör sig mot den nivå som utvecklingsnivån tillåter – den driver mot ojämlikhetsgränsen. Om en social jämvikt präglad av jämlikhet störs och vissa individer eller grupper får ett övertag i kampen om makten, finns det ingen naturlig kraft som återför samhället till den tidigare jämvikten.

Snabba förändringar i omgivningen som tekniska språng eller andra upptäckter kan öppna nya vägar till makten och därmed leda till en spridning av välståndet; moderniseringen av Europa och borgarskapets uppgång är kanske det viktigaste exemplet. Men också i sådana situationer exploateras

4. Slutet på sagan

Min lilla vän, nu är sagan slut,
och prins och prinsessa är komna
hem till sitt rike med pomp och salut,
och nu så måste du somna.

Det hände dem alls inget särskilt mer,
sen de kom från den farliga färden,
det var bara sånt som i allmänhet sker
med vanligt folk här i världen.

Prinsessan blev småningom gammal och fet
och prinsen blev gammal och mager,
och hon fick migrän och familjeförtret,
och han, han fick krig och podager.

Men det skall du inte bekymra dig om,
för nu skall du sova bara,
och drömma att du är prinsen, som kom
och frälste prinsessan ur fara.

Och när du har drömt just så långt som så,
tar solen dig redan på sängen,
och då skall du kvickt få kläderna på,
för i morn slår de hö på ängen.

SIGFRID LINDSTRÖM, Slutet på sagan

Kontraktsteoretikerna, från Lucretius via Marsilius av Padua, Hobbes och Locke till moderna filosofer som Rawls och Nozick, har alla sökt efter det perfekta kontraktet, det som skulle leda de hypotetiska individerna i det statslösa samhället rätt under historiens gång, i generation efter generation. Deras lösningar har varierat genom århundradena, men grundritningen har varit densamma. En politisk teori med sådana anspråk måste ta hänsyn till de sociala mekanismer som kommer att styra utvecklingen efter det att förhandlingarna om kontraktet har avslutats. Att sluta där kontraktet har undertecknats är som att sluta sagan när prinsen har fått prinsessan efter att ha räddat henne från draken. Men det är inte slutet på sagan; det är där den börjar.

Hur bör man tänka sig en grupp människor som på något sätt samlas för att underteckna ett socialt kontrakt? Situationen har naturligtvis aldrig existerat historiskt. Det som kommer närmast är de situationer där nya länder efter ett befrielsekrig eller i andra liknande omständigheter ställs inför uppgiften att skriva en konstitution. Men även i sådana relativt fria situationer sitter grundlagsförfattarna ohjälpligt fast i en förhistoria och en social struktur som man måste ta hänsyn till om det konstitutionella projektet ska ha förutsättningar att lyckas. Skillnader i förmögenhet och social status kommer med stor sannolikhet att påverka konstitutionens utformning.

Om man som tankeexperiment ändå försöker göra sig en föreställning om hur det skulle se ut, är en första förutsättning att individerna antas identiska i de avseenden som kan tillåtas påverka hur det sociala kontraktet utformas. Man kan inte låta eventuella individuella skillnader få genomslag, lika lite som när man diskuterar moralnormer. Det betyder inte att det inte kommer att finnas skillnader i viktiga avseenden. När kontraktet väl är undertecknat, kommer det att visa sig att en del individer föredrar att bo i tätorter och idka handel, medan andra vill ägna sig åt jordbruk. Vissa kommer att vara företagsamma och riskbenägna, andra mer försiktiga. Några kan förväntas försöka parasitera på sina medmänniskor, och kontraktet måste ta hänsyn också till den eventualiteten.

I ingångsantagandena måste även ingå att alla har lika förutsättningar när spelet börjar – materiellt, intellektuellt och så vidare – men att de naturligtvis kan komma att förvalta dessa förutsättningar på olika sätt. Hur livet sedan kommer att gestalta sig kan inte förutses med någon större precision. Tillvaron kommer att rymma både positiva och negativa överraskningar – oväntade upptäckter, naturkatastrofer och mycket annat. Om man tänker sig att utgångssituationen ska spegla förutsättningarna för merparten av människosläktet under merparten av historien, kommer levnadsvillkoren att ligga i närheten av existensminimum.

Ett vet man med säkerhet: det samhälle som blir resultatet kommer att präglas av arbetsfördelning och kollektiva ansträngningar och därmed också av förhandlingar om hur resultatet ska fördelas. Vissa jagar, andra samlar. Bland dem som jagar skrämmer vissa upp bytet, medan andra fångar det. Frukterna av olika individers arbete måste bytas mot varandra, och det kräver att man kommer fram till villkoren för dessa byten – att man förhandlar, öppet eller underförstått. Därför blir det av avgörande betydelse för den fortsatta samhällsutvecklingen hur sådana förhandlingar avlöper.

Elementarförhandlingen

Genomgången i kapitel 2 visade att förhandlingar kan ses som en elementär byggsten i sociala relationer. I föregående kapitel såg vi att

det finns en allmän tendens för ojämlikheten att öka med tiden. Det är ingen naturlag utan just en tendens; utvecklingen har många kast, beroende på förändringar i omvärlden som har påverkat förhandlingsstyrkan hos parterna. Låt oss ta fasta på huvudtendensen och se om det går att knyta samman den med förhandlingsmomentet i den sociala tillvaron. Finns det någon mekanism i själva förhandlingen som tenderar att leda till obalanser? Kan man beskriva förhandlingen på ett sätt som är tillräckligt generellt för att täcka den typiska förhandlingssituationen men ändå inte blir innehållslöst?

I den enklaste av alla förhandlingssituationer sitter två parter med något som ska fördelas – bytet från en jakt, årets skörd, en brödkaka eller vad det nu kan vara. De två parterna kan vara individer – Robinson Crusoe och Fredag i det minsta av alla tänkbara samhällen – men naturligare är att tänka sig grupper som agerar koordinerat. Det kan gälla jordägare kontra arrendatorer, husbonden kontra tjänstefolket eller kapitalägare kontra löntagare, så länge individerna inom samma grupp har dominerande gemensamma intressen.

Det rör sig inte om någon enstaka förhandling utan om en långvarig relation, där man möts ofta eller sällan, kanske bara en gång per år för att avgöra fördelningen. I mellantiden konsumerar man vad man har förhandlat sig till. För att beskrivningen ska vara representativ bör man också hålla i minnet att merparten av mänskligheten under merparten av historien har levt på eller i närheten av existensminimum. En konsekvens av det är att tidshorisonten blir kort; man kommer att tvingas fokusera på den närmaste perioden för att överleva till nästa skörd eller nästa avlöningstillfälle. Att man har en långvarig relation till den andra parten kommer därför inte att påverka agerandet nämnvärt.

För att problemet ska vara meningsfullt måste man också anta att båda parter har en buffert, eftersom någondera parten annars skulle avlida så snart den inte fick det genomsnitt som krävs för att överleva.

Så ser alltså den enklast tänkbara stiliserade förhandlingssituationen ut: två parter i en ekonomi på existensminimum, regelbundna förhandlingar och en buffert för att klara tillfälliga kast i utfallet. Processen startar i ett symmetriskt tillstånd, där båda parter har samma förutsättningar. Vad händer i det långa loppet med en sådan relation?

Förhandlingar enligt Nash

I den enklaste av alla förhandlingssituationer sitter alltså två parter med något som ska fördelas. Hur ska fördelningen göras? Om man inte har någon annan information om situationen, kommer de flesta nog spontant att föreslå att det ska delas lika. Men om man har mer information?

Några kommer att efterfråga förhistorien. Hur kom brödet till? Vem plöjde åkern, vem sådde och skördade? Vem knådade degen och vakade över brödet i ugnen? Andra kommer att se till behoven. Vem är hungrigast? Vem har flest att föda? Vem har bäst möjligheter att arbeta mer? Det är förslag som grundar sig på utifrån pålagda normer. Ett mer distanserat förhållningssätt är att svara att det är parternas ensak att göra upp; vad de än kommer överens om är en legitim lösning.

Även om man väljer den sistnämnda linjen, har man nog en föreställning om vad som är en rimlig lösning. Den måste till exempel erkännas av både parter utan hot om våld. Det kravet blir sannolikt uppfyllt om man tänker sig att de ser en fortsättning – nya jaktföretag, fortsatt arbete i jordbruket – åtminstone någon tid framöver. I annat

fall blir det ingen ny jakt tillsammans. Ett första krav är alltså att båda får något. Att hela resultatet fördelas är också ett naturligt krav på lösningen; det finns ingen anledning att låta något gå till spillo.

Ett symmetrikrav är också naturligt. Om förutsättningarna är symmetriska, bör lösningen också vara det.

En mer teknisk fråga är om man kan inskränka diskussionen till lösningar som framstår som realistiska. Det är inte ovanligt med hot i förhandlingar, men samtidigt måste hoten vara realistiska för att vara trovärdiga. Därför är det rimligt att tänka sig att lösningen inte ska förändras om analysen inskränks till alternativ som parterna själva anser vara realistiska.

Matematikern John Nash blev med några banbrytande arbeten i början av 1950-talet en av den moderna spel- och förhandlingsteorins förgrundsgestalter. Tyvärr bröts hans bana tidigt av sjukdom. Vad Nash visade var att kraven ovan, tillsammans med ett rent matematisk-tekniskt krav att lösningen inte ska bero på med vilken skala man mäter parternas nytta, leder till en unik lösning, som kan beskrivas i matematiska termer.

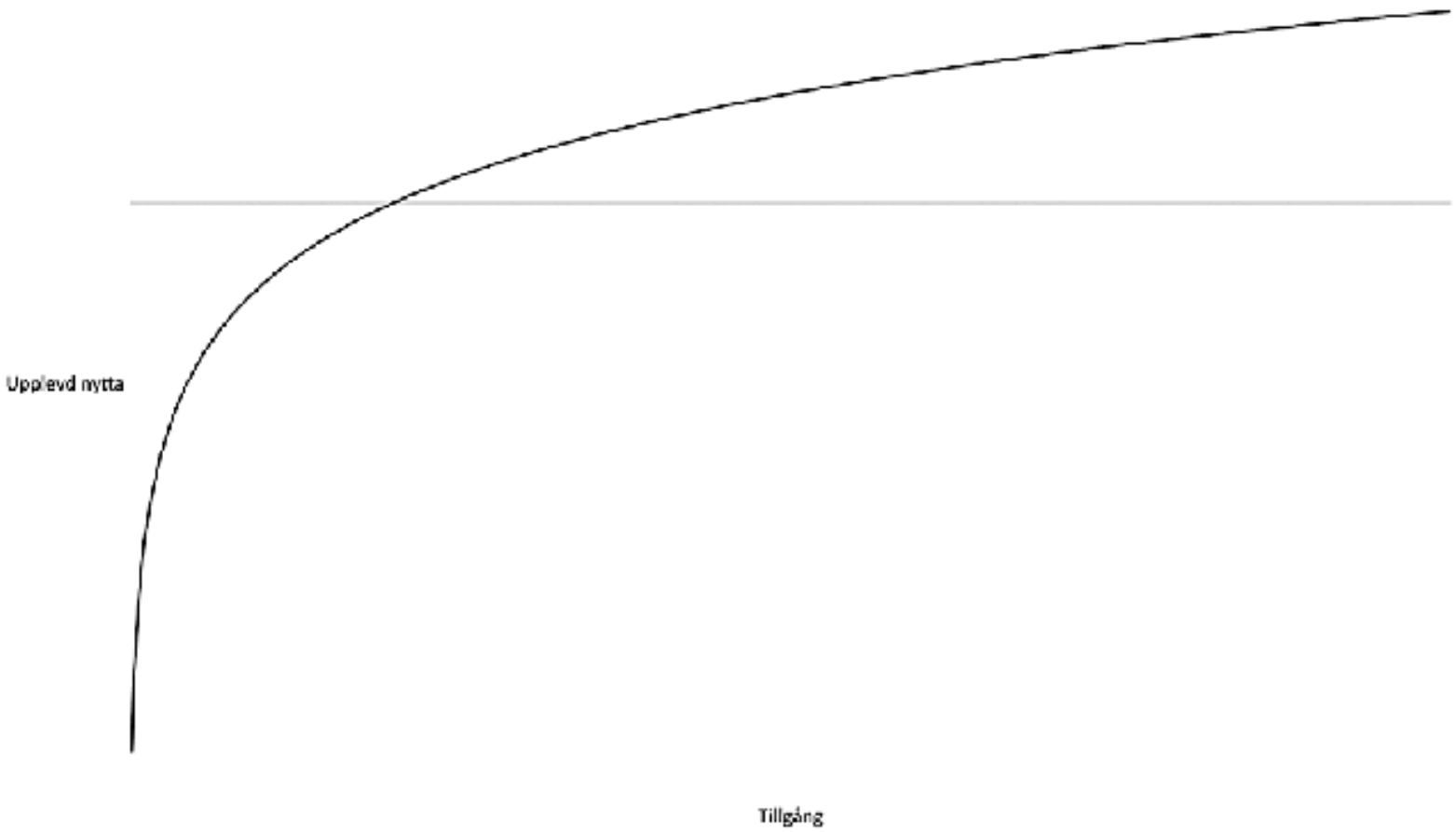

DIAGRAM 4.1. En typisk nyttofunktionskurva. Nyttan växer med tillgången – kurvan lutar uppåt – men nyttan växer långsammare ju större tillgången är – kurvan kröker nedåt.

DIAGRAM 4.1. En typisk nyttofunktionskurva. Nyttan växer med tillgången – kurvan lutar uppåt – men nyttan växer långsammare ju större tillgången är – kurvan kröker nedåt

För att kunna beskriva lösningen behöver man begreppet nyttofunktion, ett av ekonomins viktigaste analysinstrument. Det enklaste sättet att förstå nyttofunktionen är att tänka sig att den beskriver hur en människa upplever konsumtionen av något – en vara eller en tjänst – och hur upplevelsen varierar med den mängd som man konsumerar. Hur kan en sådan funktion tänkas se ut? Ett exempel visas i diagrammet ovan.

För det första bör nyttan växa med tillgången: »mer är bättre«. Samtidigt har vi ett välgrundat intryck av att nyttan växer långsammare ju större tillgången är; det finns en mättnadseffekt. Hur sinnesintrycken beror på stimulansen är något som de tyska psykologerna Ernst Heinrich Weber och Gustav Theodor Fechner undersökte på 1800-talet, och det finns också en speciell matematisk form, kallad Weber-Fechners lag, som sammanfattar deras rön. Det finns experimentellt stöd för lagen när det gäller enklare stimulanser av syn och hörsel; om den ska anses vara giltig som en allmän beskrivning av hur vi upplever omvärlden är en mer öppen fråga.

Nashs lösning av förhandlingsproblemet förutsätter att det finns nyttofunktioner för de båda parterna, u1 för part 1 och u2 för part 2. Lösningen kan illustreras geometriskt som i figuren nedan. Längs axlarna mäts utfallet för de båda parterna. Utgångsläget för förhandlingen är nollpunkten, origo, där axlarna skär varandra. Som sämst får parterna ingenting och blir då kvar i nollpunkten. Lösningen ska sökas innanför den kurva som beskriver de möjliga utfallen för de båda parterna, en kurva vars form alltså bestäms av dels hur de båda parterna upplever nyttan av olika konsumtionsnivåer, dels hur mycket som det totalt finns att förhandla om. Lösningen kommer i själva verket att ligga på denna kurva. Nash visade att den unika lösningen ges av den punkt som maximerar ytan av rektangeln i figuren med sidorna u1 och u2.

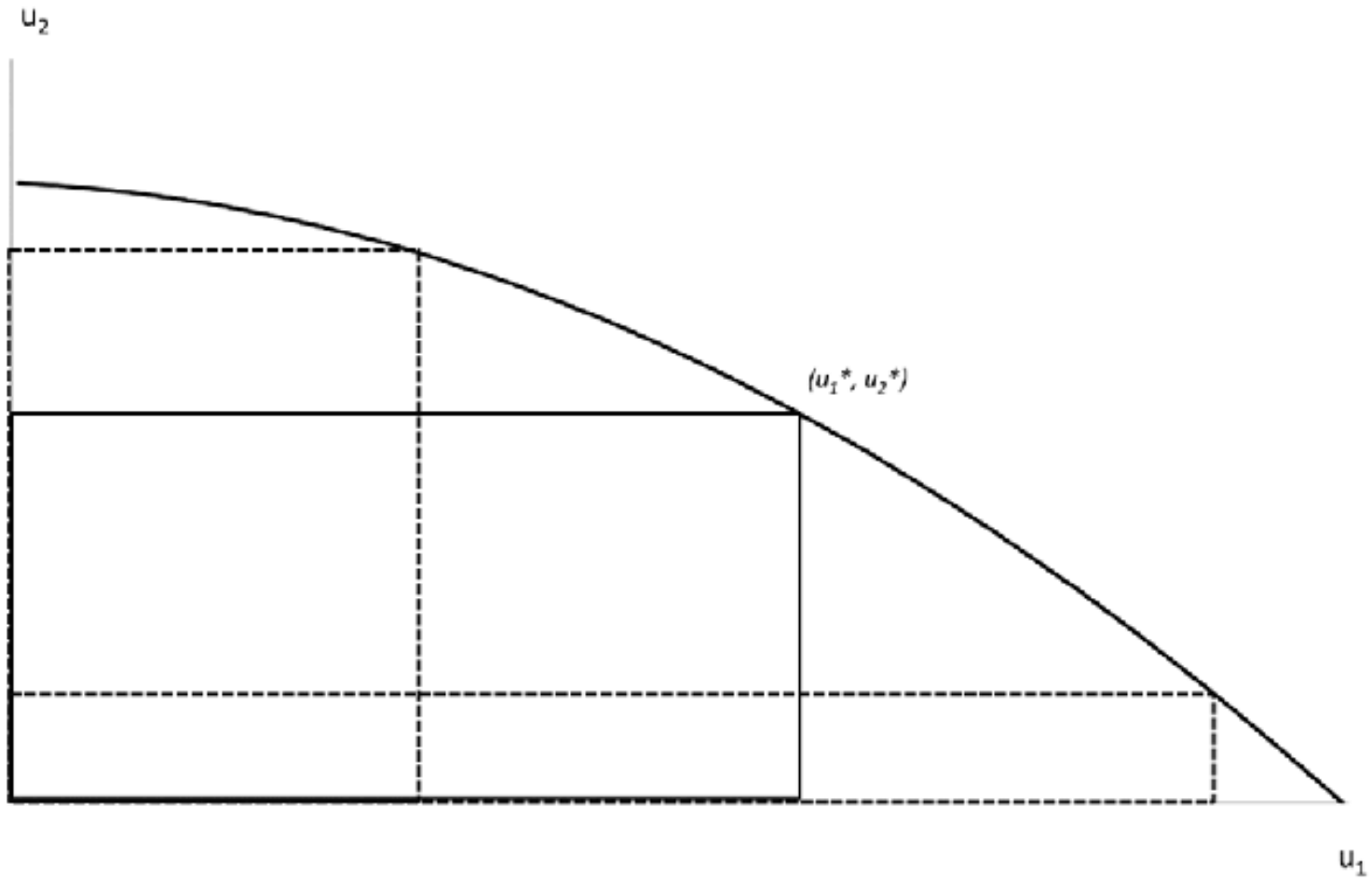

DIAGRAM 4.2. Lösningen på förhandlingsproblemet enligt Nash. De tillgängliga alternativen är de som finns innanför kurvan. Utfallet för de båda parterna, u_1^* respektive u_2^*, ges av den punkt som

DIAGRAM 4.2. Lösningen på förhandlingsproblemet enligt Nash. De tillgängliga alternativen är de som finns innanför kurvan. Utfallet för de båda parterna, u1* respektive u2*, ges av den punkt som maximerar ytan av rektangeln i figuren med sidorna u1 och u2. Den heldragna rektangeln representerar den optimala lösningen, medan de streckade rektanglarna har mindre yta och därmed utgör sämre alternativ.

Under de decennier som har gått sedan Nash presenterade sina arbeten har förutsättningarna varierats av andra forskare. Alternativa lösningar har föreslagits, men Nashs lösning har bevarat sin position som den mest trovärdiga. Vad som gör den intressant är att man kan komma fram till den på andra vägar än den nyss beskrivna. Ett sätt är att tänka sig en serie av alternerande bud, som i den klassiska budgivningsmodellen, där parterna fortfarande har ett gemensamt intresse av att nå fram till en lösning. Under allmänna förutsättningar leder den beskrivningen fram till samma lösning, när förhandlingsintervallet krymper mot noll. Det är en styrka hos modellen, eftersom det gör den intressant som stiliserad beskrivning av ett faktiskt skeende, inte bara som resultatet av matematisk-teknisk härledning med närmast estetiska krav på lösningen.

Det sistnämnda är viktigt. Medan andra ansatser för att beskriva och analysera problemet ofta tar sin utgångspunkt i en värdering – jämlikhet är önskvärd – är Nashs analys beskrivande. Den härleds ur krav som är intellektuella snarare än etiska till sin karaktär

Så hur ser Nashs lösning ut i praktiken? Om två identiska parter förhandlar om en resurs kommer de att dela lika. Men vad händer om den ena parten har större tillgångar när de börjar förhandla?

De flesta har väl en intuitiv känsla för att den som kommer till en förhandling med större resurser har goda förutsättningar att också få en större del av kakan med sig. Den parten har bättre råd att vänta, att ta risker – eventuellt den värsta risken att inget blir av och att de båda går lottlösa från förhandlingen. Det är därför naturligt att tänka sig att det övertag som den parten har när förhandlingen inleds återspeglas i ett bättre förhandlingsresultat. Det går också att visa formellt att så blir fallet. Det som krävs är en tillläggsförutsättning att benägenheten att ta risker ökar med ökande tillgångar – inte en självklarhet men ett antagande som det finns erfarenhetsmässigt stöd för. Med den förutsättningen bekräftas alltså den intuitiva föreställningen – den som har mer resurser när förhandlingen börjar får också mer än den andra parten i förhandlingen.

Förhandlingsspelens långsiktiga dynamik

För att överföra Nashs statiska förhandlingsproblem till ett dynamiskt måste man göra de tilläggsförutsättningar som beskrevs ovan. Vi utgår från två parter som producerar något gemensamt och därefter förhandlar om resultatet. De lever i närheten av existensminimum. Annorlunda uttryckt motsvarar produktionen under en tidsperiod – en månad, ett år eller vad som kan vara relevant – precis konsumtionen. Utgången av förhandlingen i varje tidsperiod ges av Nashs lösning för det statiska problemet. Båda parterna har en buffert som tillåter dem att temporärt klara perioder då förhandlingsresultatet inte helt motsvarar konsumtionen. I den enklaste formuleringen kan vi anta att varje part fortsätter att konsumera samma mängd oavsett hur stor bufferten är.

Om utgångspunkten för den dynamiska förhandlingen är helt symmetrisk, kommer lösningen också att bli det. Nashs förhandlingslösning ger i varje tidsperiod vardera parten lika mycket, de konsumerar lika mycket och kommer tillbaka till nästa

förhandlingsomgång med samma förutsättningar. Lösningen blir jämlik för alla följande tidsperioder.

Anta nu att utgångsläget störs en aning, så att den ena parten kommer till förhandlingen med något starkare förutsättningar än den andra. Nashs grundlösning ger då den parten en något större andel av det gemensamma produktionsresultatet. Om den part som har fått mer än hälften av resultatet konsumerar samma mängd som tidigare, kommer ett överskott att läggas till hans buffert, medan den andra parten tvingas använda en del av sin buffert för att täcka konsumtionsbehovet. Den som kom till förhandlingen något starkare vänder tillbaka ännu starkare till nästa förhandlingsomgång. Då kan han förvänta sig ett ännu lite större stycke, och så vidare. Det långsiktiga resultatet av detta är lätt att inse; den enes tillgångar växer i allt snabbare takt, medan den andres töms lika snabbt. Detta är ett exempel på vad som med en teknisk term kallas positiv återkoppling. En viss förändring förstärks av systemets egen dynamik och leder till instabilitet. Det kan se ut som i figuren på nästa sida, där den ena parten startar med 1 procent större tillgångar än den andra, 1,01 enheter, och den andra parten startar med en buffert på 1 enhet. Efter 70 till 80 perioder är den svagare partens tillgångar uttömda.

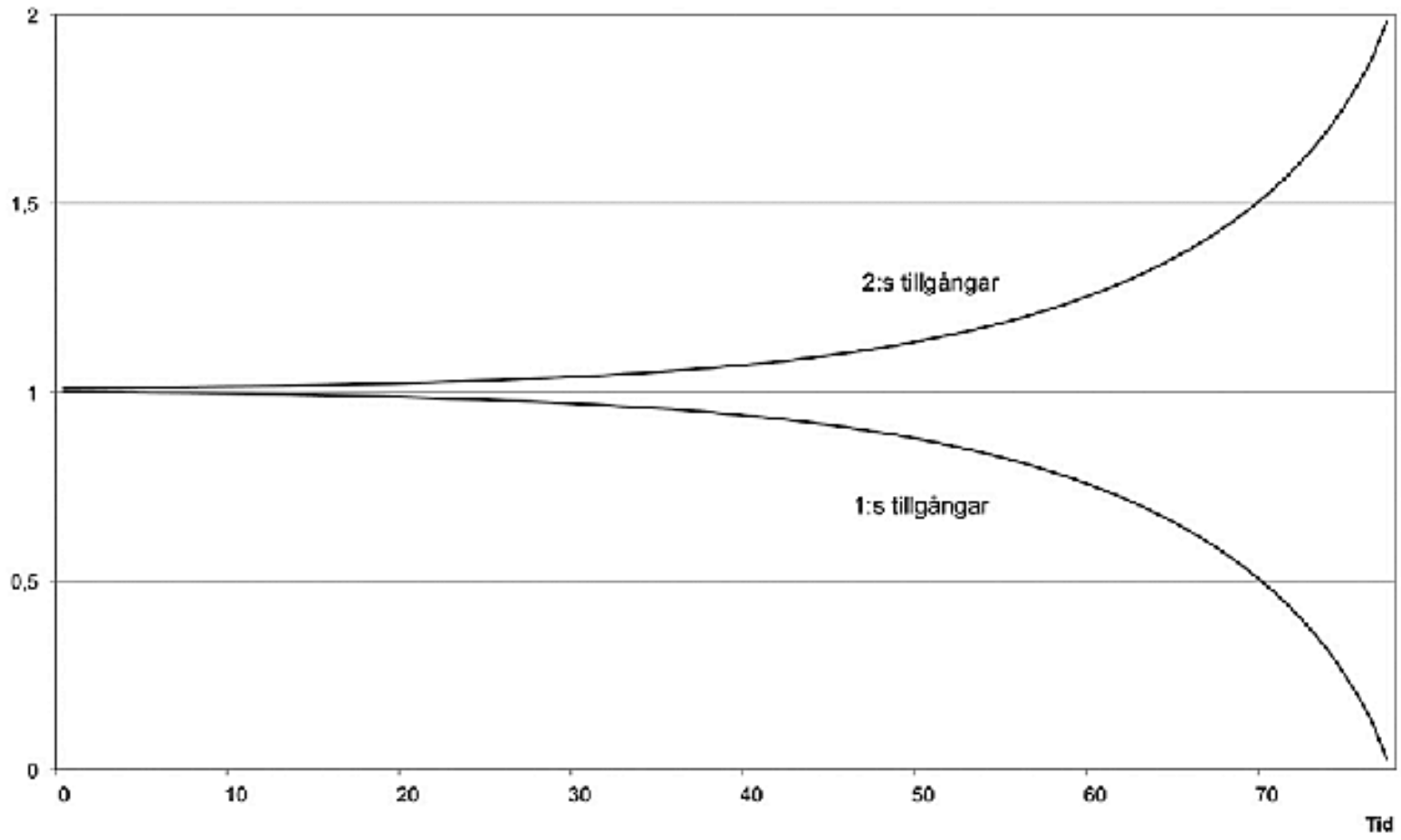

DIAGRAM 4.3. Förhandlingsspelets långsiktiga lösning. Part 2 startar spelet med 1 procents större tillgångar än part 1, som har en buffert motsvarande en hel periods konsumtion. Efter 70 till 80 perioder är part 1:s tillgångar uttömda.

DIAGRAM 4.3. Förhandlingsspelets långsiktiga lösning. Part 2 startar spelet med 1 procents större tillgångar än part 1, som har en buffert motsvarande en hel periods konsumtion. Efter 70 till 80 perioder är part 1:s tillgångar uttömda.

Mekanismen gäller under förutsättning att parterna har kort tidshorisont, det vill säga att de förhandlar om överskottet från en period i taget. Det är ett rimligt antagande, om de lever på eller i närheten av existensminimum – det tillstånd som har gällt för merparten av mänskligheten under merparten av historien.

Om vi återvänder till våra abstrakta individer som står i begrepp att teckna ett socialt kontrakt med varandra, är det uppenbart att den här mekanismen har relevans för hur de bör utforma sitt kontrakt. Även om de är identiska i alla avseenden – fysiska och intellektuella färdigheter, kreativitet, energi och allt annat som kan påverka utfallet – kommer deras tillvaro så småningom att skilja sig åt. Det finns alltid små störningar i omgivningen som påverkar resultatet utan att någon människa kan göras ansvarig. Alla får kanske lika stora jordlotter, men några av dessa är lite bördigare. En annan mister en del av sin hjord i en smittsam djursjukdom. En tredje förlorar sitt hus i en brand efter ett blixtnedslag. Sådana naturliga och oförutsägbara händelser hör till människans villkor

Vad resonemanget ovan visar är att sådana små skillnader kommer att förstärkas av förhandlingsspelets inneboende dynamik, med ökande ojämlikhet som följd. Det finns ingen naturlig jämvikt, där processen av sig själv skulle göra halt. Det enda som i praktiken begränsar den starkare partens tillgångar är intresset av att hålla den andra parten vid liv för att arbetet ska kunna fortgå.

Den starkt förenklade situationsbeskrivningen kan naturligtvis förfinas i olika riktningar. Det antogs att båda konsumerar lika mycket, även om den ena parten får ut mer av förhandlingen och därmed får ett större konsumtionsutrymme. I verkligheten kan man förvänta sig att den som får ut mer också konsumerar mer, dock inte så mycket att hans position inför kommande förhandlingar hotas. Det ger en långsammare process men inget kvalitativt nytt.

Analysen är begränsad till två parter. Nashs grundresultat kan i vissa fall generaliseras till tre eller fler, men en allmän teori för koalitioner som skulle kunna bilda underlag för en analys av det generella problemet finns inte i dag. Samtidigt är det viktigt att understryka att analysen håller för situationer där det finns två tydliga parter som utgör naturliga koalitioner.

När parterna är grupper av individer snarare än individer, kompliceras naturligtvis situationen. Först bör man notera att sådana situationer historiskt har tenderat att vara asymmetriska vad beträffar antalet individer i de båda grupperna. Jordägarna har alltid varit färre än lantarbetarna, kapitalägarna färre än löntagarna och så vidare. Problemet att organisera sig är alltid större för de stora grupperna. Dessutom gäller att även om en välorganiserad stor grupp kan tyckas mäktig i en kraftmätning, bestäms de risker som man är beredd att ta i en förhandlingsprocess av marginalerna på individuell nivå. Också en stor grupp blir därför sårbar om dess medlemmar lever nära existensminimum. Stora grupper av individer med begränsade resurser blir därför dubbelt handikappade. Om något, så förstärks alltså grundresultatet. Redan Adam Smith noterade de ojämna förutsättningarna i det sena 1700-talets Storbritannien i ett mindre ofta citerat stycke i Nationernas välstånd:

Vad den allmänna lönenivån blir beror på vilka avtal som sluts mellan

de båda parterna, vars intressen långt ifrån sammanfaller. Det är dock inte svårt att inse vilken av de båda parterna som har fördelar i förhandlingen och kan tvinga den andra parten att acceptera sina villkor. Herrarna är färre till antalet och kan mycket lättare organisera sig; och lagen tillåter dessutom eller förbjuder åtminstone inte sådan organisering, medan den förbjuder de anställda att organisera sig. Vi har inga av parlamentet stiftade lagar som förbjuder organisering i syfte att åstadkomma lönesänkningar men åtskilliga som förbjuder organisering i syfte att höja lönerna. I alla sådana konflikter kan herrarna hålla ut mycket längre. En jordägare, en lantbrukare, en hantverksmästare eller köpman kan vanligen leva ett år eller två på de lager som han redan har, även om han inte utnyttjar någon arbetskraft. Många anställda kan hålla ut i en vecka, få i en månad och nästan ingen ett helt år utan anställning. I det långa loppet må den anställde vara lika viktig för ägaren som ägaren är för den anställde, men behovet är inte lika omedelbart.

Är slutsatsen från analysen förvånande? Vad som förvånar beror naturligtvis på vad man förväntar sig. Att den som kommer till en förhandling med en starkare position får ut mer av förhandlingen är knappast något som förvånar; det upplever vi mer eller mindre dagligen i vardagslivet, på arbetsmarknaden eller i politiken. Men att ett utgångsläge som är symmetriskt, där parterna har samma resurser i alla viktiga avseenden, i det långa perspektivet leder till ett resultat som är starkt asymmetriskt är måhända mer av en överraskning. Nashs eget grundresultat för den enskilda förhandlingsomgången är ju tvärtom byggt på antagandet att symmetriska förutsättningar leder till symmetriska utfall. I så måtto är slutsatsen mindre väntad.

Modell och verklighet

Det är dags att återknyta till den verklighet som summerades i kapitel 3. Den självförstärkande effekt som styr utvecklingen av förhandlingsprocesser stämmer väl överens med den allmänna tendens till ökande ojämlikhet som historien uppvisar. Det är inte en obruten utveckling, men som ett stiliserat faktum på hög abstraktionsnivå sammanfattar det ganska väl den allmänna tendensen. Det stora undantaget är den minskande ojämlikheten från sent 1800-tal till omkring 1970. Den avvikelsen från det allmänna mönstret är dock inget mysterium; förklaringen ligger i fackföreningar och allmän rösträtt. I fackföreningarna fick kapitalägarna en någorlunda jämbördig motpart, vilket förändrade förutsättningarna för löneförhandlingarna. Med den allmänna rösträtten fick folkflertalet möjlighet att utveckla en offentlig sektor som erbjöd utbildning, hälsooch sjukvård, sociala försäkringar och andra grundläggande tjänster åt alla, oberoende av social bakgrund och ekonomiska resurser. Den i huvudsak skattefinansierade expansionen av den offentliga sektorn efter det andra världskriget erbjöd en mekanism för att balansera den naturliga tendensen till ökande ojämlikhet som ligger i själva förhandlingsspelet.

Bildandet av fackföreningar och kampen för allmän rösträtt är i sig ett problem för den individuella rationalitetsteorin, eftersom det som en enskild fackföreningsaktiv eller suffragett vinner på sitt engagemang sällan väger upp arbetsinsatsen, men det är ett problem mer för rationalitetsteorin än för förhandlingsmodellen.

Att sedan den grundläggande tendensen till ökande ojämlikhet återkommer åren kring 1970 hänger – enkelt uttryckt – samman med globaliseringen. Transport- och kommunikationssystemens utveckling ledde till en snabb integration av nationella och regionala marknader i

en global marknad. De system som utvecklades under 1900-talet för att utjämna fördelningen av disponibel inkomst via skatter och transfereringar är i huvudsak nationella, och globaliseringen har framför allt ökat handlingsutrymmet för kapitalet. Man flyttar kapital med ett telefonsamtal eller en tangenttryckning, medan facklig samordning och homogenisering av lagstiftning över nationsgränser och mellan kontinenter är en tidskrävande och snårig process.

Det är alltså inte så att den politiska högern under 1900-talets senare decennier framförde några nya, starka argument mot en jämn fördelning av samhällets resurser. Den växande ojämlikheten från 1970-talet och framåt berodde på yttre tekniska och ekonomiska förändringar, och den ideologiska vindkantringen var en bekräftelse av sådana förändringar, inte deras upphov.

Bryggan mellan är och bör

Förhandlingar, som är fundamentala för mänskliga samhällen på alla nivåer, är alltså instabila. Det finns ingen stabil jämvikt med en rimligt likvärdig fördelning av samhällets resurser. Detta är ett faktum. Kan ett faktum ha någon relevans för en ideologisk diskussion? David Hume etablerade ju en gång att faktautsagor är kvalitativt skilda från värderingar; man kan inte härleda en rekommendation ur en samling fakta, inte ett bör från något är. Modern logisk forskning har bekräftat hans slutsats; det krävs en överbrygg ningsprincip för att det ska vara möjligt att ta sig från fakta till rekommendationer.

Vad Humes konstaterande inte tar hänsyn till är att vissa fakta lättare leder till rekommendationer än andra. Om en grupp personer besöker ett hus och får upplysningen att huset byggdes 1752, ger detta inte anledning till att handla på något visst sätt. Om någon rusar in i rummet där de befinner sig och ropar »Huset brinner!«, är det fortfarande ett faktum. Till skillnad från det förra konstaterandet leder det dock till en normativ slutsats, nämligen att man så snabbt som möjligt bör försöka ta sig ut. Den underförstådda värdering som gör det möjligt att dra en slutsats om hur man bör handla – överbryggningsprincipen – är att besökarna vill överleva dagen, något som alla uppfattar som självklart. Det är på det sättet som relationen mellan slutsatserna i det föregående och ideologierna ska uppfattas. De gör vissa ideologiska ställningstaganden lättare och andra svårare.

5. Konsten att flyga

Förhandlingar, som är ett centralt element i varje mänskligt samhälle, i alla sfärer och på alla nivåer, lider av en inneboende instabilitet. Maktskillnader som beror på skillnader i förhandlingsstyrka tenderar att förstärkas som ett resultat av själva förhandlingsprocessens inneboende dynamik. Det är ett grundläggande faktum som inte kan förbigås inom vare sig politisk filosofi eller praktisk politik. Instabilitet hos ett system utgör ett problem, men det kan i de flesta fall hanteras. I tekniska sammanhang kan instabilitet till och med vara en medveten del av designen. Erfarenheter från stabilisering av instabila tekniska system har viss relevans för den politisk-filosofiska diskussionen.

Den 17 december 1903 lyfte bröderna Wilbur och Orville Wright från fältet vid Kitty Hawk i North Carolina i den första bemannade flygningen i människans historia med en självständig farkost som var tyngre än luften. Efter några korta flygningar där bröderna turades om lyckades Wilbur vid lunchtid hålla maskinen flygande i 250 meter från startpunkten. Med brodern Orvilles ord var det en blygsam början:

… men det var ändå den första gången i världshistorien som en maskin med en människa ombord hade lyft från marken av egen kraft och flugit framåt utan att förlora i hastighet för att slutligen landa på samma nivå som den startade från.

Konsekvenserna blev enorma på så vitt skilda områden som säkerhetspolitik, internationell handel och spridningen av smittsamma sjukdomar, för att bara nämna några. Det finns djupt liggande lärdomar att hämta om både kunskapsuppbyggnad och designprinciper från historien om hur människan lärde sig att flyga.

Bröderna Wright var inte ensamma om sina ambitioner. Både i Förenta Staterna och i andra länder arbetade många grupper vid förra sekelskiftet hårt med att bli först upp i luften i farkoster som var tyngre än luften. Huvudkonkurrenten i USA var en grupp ledd av Samuel Pierpoint Langley, inflytelserik chef vid Smithsonian Institution i Washington. Langleys grupp gjorde ett halvt framgångsrikt försök med ett obemannat plan i maj 1896 och övertalade den federala regeringen att anslå budgetmedel för projektet – till en början den ansenliga summan av 25000 dollar. Efter många svårigheter och misslyckanden gjordes skarpa testflygningar den 7 oktober och 8 december 1903. Båda misslyckades katastrofalt; aerodromen, som den kallades, störtdök i Potomacfloden omedelbart efter att ha lämnat startrampen. Tio dagar efter det andra försöket var bröderna Wright i luften med sin flygande maskin.

Varför lyckades bröderna Wright där Langleys grupp havererade? Helt klart är att det inte berodde på vilka resurser man hade till sitt förfogande. Det federala projektet kom att kosta omkring 70000 dollar innan det avvecklades. Wilbur Wright summerade deras utgifter till mindre än 1 000 dollar. Stora resurser är ingen garanti för framgång.

Under hela projektet var Langley besatt av ambitionen att utveckla en effektiv motor, där effektivitet mättes med antalet hästkrafter per kilo motorvikt. Hans mycket kompetente chefsingenjör, Charles Manly, installerade till slut en motor som levererade mer än 50 hästkrafter men ändå inte vägde mer än 90 kilo. Med mindre än 2 kilo per hästkraft var det den överlägset mest avancerade motorn som då användes i försöken att utveckla flygande maskiner, och den var fyra gånger så effektiv som bröderna Wrights.

Om Langleys motor var lysande ingenjörskonst, lämnade designen av själva flygplanet desto mer att önska. Langley höll fast vid

konstruktionen från 1896, inte olik en monstruös trollslända. Vingarna var kupade, inspirerade av fågelvingar, men hade inte utvecklats i systematiska försök. Langley var övertygad om att maskinen skulle flyga om bara motorn var tillräckligt bra.

Foto, saknas: Bröderna Wright vid Kitty Hawk den 17 december 1903.Foto: John T. Daniels. Library of Congress, Washington D.C.

Bröderna Wright närmade sig problemet från ett helt annat håll. De startade med att bygga drakar och lärde sig aerodynamik genom att pröva sig fram. Den kunskap de byggde på kom i huvudsak från Otto Lilienthal, som hade experimenterat med hängglidare men förolyckats i ett försök 1896. Lilienthal byggde i sin tur på aerodynamiska undersökningar gjorda av den brittiske 1700-talsingenjören John Smeaton. Bröderna Wright blev efterhand alltmer missnöjda med Lilienthals siffror och började utföra småskaliga experiment i sin egen verkstad för att hitta den bästa utformningen av vingarna. Det krävdes åtskilliga experiment för att lära sig justera höjden och att svänga. Först när de ansåg sig färdiga med den aerodynamiska utformningen, började de fundera på motorn. De kontaktade några producenter med sina krav på effekt och vikt, som var betydligt blygsammare än Langleys. De blev inte nöjda med svaren utan byggde i stället sin egen motor med delar från det lokala gjuteriet. Den monterades, och så lyfte man.

Den första lärdomen från Kitty Hawk är att framgången hänger på att man förstår hur det system som man vill påverka uppför sig, förstår dess dynamik och egenheter. Langley hade naturligtvis rätt i att det finns vissa minimikrav på motorns effektivitet för att ett plan ska kunna lyfta, men han hade helt fel när han trodde att det var den starkaste restriktionen på flygplanets konstruktion. Bröderna Wright insåg att det i grunden rörde sig om ett aerodynamiskt problem och gav full prioritet åt att lösa det. Först när de hade utvecklat den nästan perfekta manövrerbara draken, tog de itu med motorn.

Det finns en andra, mer specifik lärdom att hämta, som rör själva designprincipen. De flesta föregångarna bland konstruktörer av glidplan och flygplan hade arbetat med modeller som var stabila vad gäller tippningen, det vill säga vinkeln mellan flygplanets längdaxel och horisontalplanet. Efter små störningar av tippningsvinkeln återvänder ett stabilt plan till den tilltänkta vinkeln. Bröderna Wright tillät sitt flygplan att vara instabilt och fick det därmed så manövrerbart som krävdes för att det skulle gå att flyga. Men konstruktionen hade ett pris: piloten var under konstant stress därför att han hela tiden måste justera höjdrodret för att hålla planet på konstant höjd. Wilbur Wright kommenterade det ständiga behovet av att öva:

Skicklighet kommer genom den ständiga upprepningen av välbekanta handgrepp som piloten ännu inte är helt förberedd för […] Tusen glidningar motsvarar ungefär fyra timmars effektiv flygövning, alldeles för lite för att någon helt ska kunna behärska konsten att flyga.

För att befria piloten från denna tröttsamma uppgift var det nödvändigt att utveckla en autopilot, som tar hand om de kontinuerliga justeringar som krävs för att hålla planet horisontellt på konstant höjd. Det bidraget kom från Elmer Sperry, en av USA:s mest framgångsrika ingenjörer vid den här tiden med många navigationsuppfinningar bakom sig. Mindre än tio år efter Kitty Hawk hade han utvecklat en autopilot som demonstrerades i Paris. Med Sperrys autopilot på plats kunde pilotens uppgift reduceras till att sätta kurs, höjd och hastighet, varefter kommandona omhändertogs av servon och ställdon. Autopiloten arbetar på basis av mätningar av vinklar, hastighet och

andra viktiga variabler. Det är den viktiga principen för återkoppling; ständig mätning av åtminstone några variabler som beskriver systemets tillstånd är ett krav för att regleringen ska kunna lyckas. Det gäller även om det system som ska regleras är stabilt. Varje försök att till exempel styra ett fartyg till slutdestinationen genom att ställa in kursen vid startpunkten och hoppas att det ska landa rätt med bara den informationen – vad som på ingenjörsspråk kallas framkoppling – är dömt att misslyckas. Fartyget kommer att driva av från den tilltänkta kursen, påverkat av oförutsägbara störningar längs vägen.

När det styrda systemet är instabilt, kommer sådana försök med stor sannolikhet att sluta i katastrof. Bröderna Wrights flygplan kommer med en konstant höjdroderinställning att antingen dyka mot marken eller stegra sig – i båda fallen med haveri som följd. Det är nödvändigt att hela tiden mäta och återkoppla från tippningsvinkeln för att lyckas med flygningen

Att skapa stabilitet i en osäker värld

Flygkonst skiljer sig från både politisk filosofi och praktisk politik, men erfarenheterna från Kitty Hawk är ändå relevanta. Att man måste känna det system som man avser att påverka är ett lika relevant krav på alla tre områdena. Samhällsvetenskaperna ligger mycket långt efter fysiken vad gäller både teoretisk styrka och validitet, men dagens fysik ligger å andra sidan mycket långt ifrån den som fanns tillgänglig när bröderna Wright arbetade med sitt flygprojekt. Inte desto mindre såg bröderna det nödvändiga i att ta till sig den teori och de mätningar som fanns då och göra det bästa möjliga av det materialet. Inom både praktisk politik och politisk filosofi är situationen annorlunda. Klassiska filosofer som Hobbes och Locke hade ingen samhällsvetenskap till sitt förfogande och använde sitt eget sunda förnuft, kryddat med lösryckta fragment från berättelser om fjärran länder. Samhällsvetenskaperna har utvecklats, men filosofi och praxis är relativt opåverkade av utvecklingen och fortsätter i mångt och mycket i sitt förvetenskapliga tillstånd. Keynes anmärkte en gång att praktikens män, som tror sig vara fria från varje intellektuellt beroende, i själva verket ofta är slavar under någon avliden ekonom, och mången politisk filosof liknar dem i det avseendet.

Politikens praxis har utvecklats, framför allt på det ekonomiska området, men ekonomernas fokus på marknaden har lett till stark slagsida i samspelet mellan samhällsvetenskap och policybildning. Politiken lider också, än mer än den politiska filosofin, av vad psykologer kallar selektiv perception: beslutsfattare tenderar att ta till sig forskning som stödjer (eller som de tror stödjer) deras aktuella positioner.

Instabilitet kan uppkomma spontant eller, som vi såg i exemplet med bröderna Wrights flygplan, som ett resultat av medveten design. I det fallet var motivet att skapa en farkost som var tillräckligt manövrerbar. Oavsett ursprung måste instabilitet hanteras, och tekniker för det är välkända. Det centrala redskapet är alltså återkoppling (eller feedback), det vill säga en åtgärd som kompenserar för systemets egen rörelse bort från den önskvärda jämvikten. Åtgärden måste naturligtvis gå i en riktning motsatt den som systemet självt rör sig i; återkopplingen måste vara negativ. Dessutom måste den baseras på mätningar av det aktuella tillståndet i systemet. Som vi såg av de tekniska exemplen är det omöjligt att bygga en stabilisering på ett program som räknas ut på förhand, utan kontinuerlig uppföljning av var systemet befinner sig.

Här närmar vi oss en terräng som är relevant för både moralfilosofi och politisk filosofi, och indirekt också för praktisk politik. En långdragen

debatt har förts inom filosofin om vad moraliska utsagor ska handla om. Ska de säga något om tillståndet i världen eller om de handlingar som leder till detta tillstånd? En handling kan värderas som sådan eller på basis av sina konsekvenser. Robert Nozick gjorde i sin bok Anarki, stat och utopi en liknande distinktion mellan historiska principer och utfallsbaserade principer inom den politiska filosofin.

Med ett evolutionärt perspektiv kan den frågan ges ett ganska enkelt svar. Normer föds ur problematiska situationer för att göra vissa socialt önskvärda handlingar mer sannolika än de skulle ha varit om normen inte fanns. En viss handling uppmuntras socialt om den med hög sannolikhet leder till socialt önskvärda resultat, och förbjuds i motsatt fall. Normen att man ska tala sanning krävs för att motverka den individuella frestelsen att ljuga när det gynnar den egna personen, eftersom språket blir urholkat som kommunikationsmedel om man inte kan lita på att det som sägs är sant. Även om det går att konstruera situationer där det får anses moraliskt korrekt att ljuga, leder sanningsnormen till ett bättre resultat i de allra flesta fall. En viss handling eller handlingsprincip kan alltså upphöjas till moraliskt ideal bara på basis av en utvärdering av de sociala tillstånd som den i allmänhet leder till. Regel- eller principbaserade moraliska system är därmed lika beroende av sociala utfall som konsekvensbaserade, även om beroendet är mer indirekt än direkt.

Moraliska normer och andra handlingsregler behövs för att befria individen från den orimliga bördan att förutse och utvärdera konsekvenserna av varje enskild handling i vardagslivet. Å andra sidan innebär regler naturligtvis risker. Varje utvärdering av en handlingsregel bygger på ett begränsat antal fall, och därför är utvärderingen med nödvändighet provisorisk. Även om normen bygger på lång erfarenhet är den en schablon; den kommer som i exemplet med sanningsnormen ovan ibland att leda till fel resultat.

Parallellen med Nozicks tillståndsbaserade respektive historiska principer inom politiska teorier är uppenbar. Regler och institutioner är genvägar som hjälper oss att skilja mellan önskvärda och icke önskvärda beslut och åtgärder. Eftersom varje politiskt-filosofiskt tänkande och varje konstitutionell diskussion är långt från perfekt, måste man hela tiden följa den sociala utvecklingen och relatera den till de underliggande idealen. Att försöka basera ett politisk-filosofiskt ideal eller en konstitution på en analys som görs på förhand är analogt med att försöka styra ett tekniskt system med ren framkoppling och är därför dömt att misslyckas. Nozicks argument för historiska principer och regelstyrning saknar denna viktiga insikt. I den politiska filosofins snåriga terräng är det ont om rena felaktigheter, men detta är ett undantag från den regeln.

Två viktiga exempel på misslyckade sociala kontrakt kan få illustrera denna omöjlighet att formulera regelbaserade överenskommelser på förhand. De bidrar båda till att förklara de usla levnadsvillkoren för merparten av Europas befolkning under medeltiden. Adeln erbjöds skattebefrielse i utbyte mot militärt beskydd mot yttre fiender. Beslutet föregicks inte av någon grundligare utredning, men det var attraktivt i sin enkelhet. Det skedde vid olika tidpunkter i Europa, men uppläggningen var densamma. Kontraktet beredde vägen för en ohämmad ackumulation av rikedom hos ett fåtal, eftersom inga av de tillgångar som adeln tillägnade sig återfördes till resten av samhället. Det monopol på legitimt våld som kontraktet i praktiken gav adeln kunde naturligtvis också användas mot den som ifrågasatte att adeln hade gjort sin del av åtagandet, och så skedde också.
Kyrkans position var likartad. Som en del av det sociala kontrakt som slöts ganska tidigt i dess historia gavs prästerskapet rätt till tionde i utbyte mot att det upprätthöll kommunikationen med den gudomliga sfären och dessutom bedrev viss socialhjälp. Tiondet var av judiskt

ursprung, och det tog viss tid innan det accepterades av den kristna kyrkan. Ett skatteuttag på tio procent kan tyckas rimligt, men inte heller här gjordes någon närmare utredning av om åtta eller tolv procent hade varit bättre. Om skattekvoten var rimlig för de tjänster som utfördes gick inte att ifrågasätta, när kyrkan väl var etablerad som en världslig makt med långtgående politiska ambitioner och använde sina resurser för att utöva våld i stor skala mot sina kritiker, ibland i en osäker allians med adeln.

Båda dessa exempel är historiskt viktiga illustrationer av omöjligheten att utforma regler som i avsaknad av korrigerande mekanismer inte leder till oavsedda och oönskade konsekvenser. Återkoppling från det sociala tillståndet är nödvändigt för att hålla varje samhällelig utveckling inom rimliga gränser.

Ett viktigt memento för den politiska diskussionen är att en policy eller styrmekanism som konstrueras för att hålla systemet i närheten av ett önskvärt socialt tillstånd aldrig blir perfekt. Systemet utsätts hela tiden för störningar från olika håll, och ofullkomligheter i designen gör att störningarna aldrig kan elimineras helt. En styrlag som utvecklats för att hantera vissa störningar aktiveras inte förrän störningarna blir synliga. På samma sätt kan fördelningspolitik utformas för att dämpa effekterna av den ojämlikhet som uppstår ur förhandlingsprocessernas instabilitet, men den kan inte eliminera dem helt och bör inte heller syfta till att göra det.

6. Åter till det sociala kontraktet

Sociala kontraktsteorier har haft en central position i den politiska filosofin under mer än två årtusenden, men kritiker har inte saknats. Hume skrev 1742 i en essä med titeln Om det ursprungliga kontraktet:

»Det andra lägret, som grundar regeringsmakten helt och hållet på samtycke från FOLKET, antar att det finns någon sorts ursprungligt kontrakt genom vilket undersåtarna har behållit sin makt att göra motstånd mot härskaren närhelst de finner sig kränkta av den auktoritet som de frivilligt har avstått till honom för vissa syften. […] Men det kontrakt på vilket styret är baserat sägs vara det ursprungliga kontraktet och är följaktligen för gammalt för att vara känt av den nuvarande generationen. Om man därmed avser det kontrakt varigenom vilda människor först slog sig samman och förenade sina krafter, så äger detta sin riktighet; men eftersom det är så gammalt och har utplånats av tusen skiften av regeringar och furstar, kan det inte antas ha kvar något av sin auktoritet.«

Hume betraktar sociala kontrakt som fiktion. Men om det är fiktion, är det uppenbarligen fiktion med viss kraft. Bakom kritiken ligger förmodligen i både Humes och andra konservativa tänkares fall en ideologisk reflex. I den situation som man tänker sig före kontraktets undertecknande antas ju alla individer vara lika, åtminstone i de avseenden som rör själva kontraktstecknandet. Alla är utrustade med grundläggande intellektuell och moralisk kapacitet och alla har samma rätt att säga nej till kontraktet om det inte uppfyller rimligt ställda krav. Denna fundamentalt egalitära utgångspunkt kan naturligtvis verka stötande på personer som ser vissa grupper naturligen korade att leda samhället, oavsett på vilka företräden man nu vill grunda sådana privilegier.

Moderna versioner som bygger på spel- eller förhandlingsteori kan förvisso också kritiseras på metodologiska grunder. Att angripa ett så komplicerat problem som ett socialt kontrakt med hjälp av starkt förenklade modeller uppfattas av vissa som rent patetiskt. Å andra sidan kan komplexiteten tvärtom sägas vara ett argument för formella modeller, som åtminstone garanterar en viss inre konsistens i beskrivningen. Alternativet – att resonera i ord utan stöd av någon formell modell – har förvisso sina risker också det.

Klassiskt och medeltida tänkande

När den historiska scenen förändrades under hellenismen, krävdes alternativ till Platons idéer om en styrande elit. Aristoteles vidgade det politiska rummet och släppte in också den övre medelklassen. Viktigare i det långa perspektivet blev de alternativ som utvecklades av epikuréerna, cynikerna och stoikerna, som till utgångspunkt för det politiska och filosofiska samtalet tog individen, oberoende av nation, klass eller religiös övertygelse. Stoikern Krysippos inkluderade till och med slavarna i gemenskapen genom att betrakta dem som arbetskraft kontrakterad på livstid. Det är från den här tiden som vi har begreppet oikoumene, en global gemenskap kallad mänskligheten, liksom en utvecklad teori för grundläggande rättigheter och skyldigheter som kan definieras och på någon abstrakt nivå är desamma för alla.

Naturrätten – tanken att människan har oförytterliga rättigheter – är dock äldre. I Sofokles Antigone försvarar huvudpersonen en rätt med högre giltighet än kung Kreons påbud:

Ej trodde jag en dödlig av ditt bud
fick kraft att överskrida gudarnas
oskrivna, oföränderliga lagar.
Ej från i dag, ej heller från i går
bestå de, men av evighet, och ingen
vet när de höga buden fingo liv.

I den mest kända epikureiska källskriften, Lucretius De rerum natura (Om tingens natur), finner man många av byggstenarna till den moderna kontraktsteorin: de naturliga drifternas betydelse, det sociala kontraktet som lösning på problemet med konflikter mellan individer och till och med en tidig version av en evolutionär teori för samhällsutvecklingen. Det finns också en stoisk version av naturrättsläran.

Det epikureiska kontraktet undertecknas symboliskt av en grupp individer som avstår en del av sina naturgivna rättigheter för att skapa nödvändiga förutsättningar för fredlig samexistens. Den suveräna makt som man avstår handlingsutrymmet till är helt frånvarande, och någon gudomlig auktoritet finns överhuvudtaget inte med i diskussionen. Medeltidens tänkare infogade helt naturligt sin diskussion i en religiös ram. Mot slutet av 1000-talet formulerade Manegold av Lautenbach en teori för politisk legitimitet. Manegolds mål var att definiera skillnaden mellan en kung och en tyrann och avgöra vilka skyldigheter medborgarna kan ha gentemot den senare. Hans svar var att ingen kan göra sig till kung eller kejsare; auktoriteten härleds från dem som ska styras. Om suveränen bryter det underförstådda kontrakt enligt vilket han valdes genom att förstöra det han satts att förvalta, är folket befriat från sin lydnadsplikt. En tyrann kan och bör avsättas.

Manegolds teori var tillräckligt elastisk för att inte stämplas som kättersk. Ett underförstått kontrakt mellan en kung och folket motsäger inte nödvändigtvis att monarkin skulle ha gudomligt ursprung. Å andra sidan är den gudomliga auktoriteten på ett iögonenfallande sätt

frånvarande från kontraktsdiskussionen; kyrkans välsignelse är inget krav för att kontraktet ska bli legitimt. När det filosofiska arvet från grekerna genom arabisk förmedling blev känt i det medeltida Europa, öppnades möjligheten (eller risken, beroende på perspektivet) att det civila samhället skulle kunna formulera lag och moral på sekulär grund. Det var programmet för Marsilius av Padua i hans Defensor pacis (Fredens upprätthållare), publicerad 1324. Marsilius argumenterade på basis av sin ickereligiösa tolkning av den grekiska traditionen för att kyrkans makt måste begränsas. Förnuft och tro måste hållas åtskilda, och ett liv i enlighet med en förkristen moral byggd på sunt förnuft måste anses tillräckligt för frälsning. Prästerskapets uppgift reducerades till att undervisa och att ge allmän moralisk vägledning. Den världsliga maktens legitimitet härleds inte från den gudomliga makten utan står i strid med den, och den världs liga måste ges företräde för att den ska kunna fylla sin viktigaste funktion – att hindra samhället från att falla sönder.

Marsilius var långt före sin tid. De flesta medeltida tänkare var försiktigare i sitt uttryckssätt. Efter den interna politiska striden inom kyrkan på 1300-talet började det dock komma intressanta inlägg också inifrån det katolska lägret. Nicholas av Cues lämnade ett viktigt bidrag med sin De concordantia catholica (Om den allmänneliga endräkten), som presenterades vid konsiliet i Basel i början av 1430-talet. Det som gör Nicholas text intressant är hur han hanterar auktoritetsproblemet när han diskuterar hur enighet inom kyrkan ska kunna nås. Hans budskap är att samtycke är grunden för allt styre:

Följaktligen – eftersom alla människor av naturen är fria – vilar varje auktoritet, varigenom undersåtarna förhindras att göra vad ont är och deras frihet inskränks på det att de må göra vad gott är under hot om straff, enbart på harmoni och undersåtarnas samtycke, antingen överhögheten uttrycks i skriven lag eller i levande form genom härskaren. Ty om människorna av naturen är lika starka och lika fria, vilket också gäller härskaren, kan någon ha makt över någon annan bara genom val och samtycke, liksom också lagen vilar på samtycke.

Moderna teorier

När renässansens filosofer föresatte sig att upprätta ett nytt moraliskt och politiskt system efter den medeltida skolastiken, blev den hellenistiska traditionen den naturliga startpunkten, både i dess konstruktiva delar – naturrätten och det sociala kontraktet – och i dess kritiska. En enda princip överlevde den kritiska granskningen: rätten till självbevarelse. Den idén finns till exempel i Montaignes essäer och senare hos Justus Lipsius. Människan söker försvara sig till liv och lem och har också rätt att göra det. Det sista viktiga bidraget före Hobbes kom från Hugo Grotius, vars De jure belli ac pacis (Om krigets och fredens lagar) publicerades 1625. Grotius huvudintresse var umgänget mellan nationer snarare än mellan individer, men strukturen är densamma och diskussionen analog. Han bidrog till sekulariseringen av naturrätten genom att återknyta till stoikerna och Karneades. Hans svar till Karneades var att den gemensamma grunden för alla rättssystem bör vara den mänskliga naturen, och att en viktig del av den är längtan efter ett fredligt och välordnat samhälle. Lösningen på problemet har alltså inte med den kristna läran att göra. Grotius var till och med djärv nog att hävda att naturrättens hållbarhet inte skulle påverkas om man hypotetiskt antog att det inte finns någon gud. Naturrättens innehåll kan inte heller påverkas, lika lite som matematiska sanningar kan ifrågasättas.

Det var alltså en väl upptrampad stig som Thomas Hobbes följde när han skrev sin Leviathan. I sin tidigare bok De cive, som kom ut 1642, påstod han sig något förmätet – och felaktigt – vara den politiska

filosofins grundläggare. Varken den fråga han ställde eller det svar han gav var helt nya. Men sättet han ställde frågan på och den klarhet varmed han formulerade svaret var så radikala att också de samtida konservativa läsare som gillade slutsatserna stöttes tillbaka. De kände på sig – helt korrekt – att hans intellektuella verktyg skulle kunna användas för andra syften och då hotade att frigöra okontrollerbara krafter. Robert Filmer, rojalist och senare måltavla för Lockes kritik, kommenterade Leviathan med orden: »Det kan tyckas underligt att jag prisar hans bygge men ogillar dess fundament – men så är det.«

Leviathan etablerade den moderna kontraktsteorin när den publicerades 1651 i ett Europa sönderslitet av religiösa och politiska konflikter. Två saker är viktiga att understryka i sammanhanget. För det första brukar Hobbes namn kopplas samman med auktoritära eller totalitära regimer som inte bara kontrollerar inre och yttre konflikter utan också medborgarnas idéer och åsikter. Men varje kontrakt har parter, och om en part bryter mot villkoren, är den andra parten fri att riva avtalet. Hobbes är mycket tydlig på den punkten:

Undersåtarnas skyldighet gentemot härskaren skall gälla så länge, och bara så länge, som han har makt att beskydda dem. Ty den rätt som människor har att försvara sig själva, när ingen annan kan göra det, kan inte bortförhandlas i något avtal. Överheten är samhällets själ; när den en gång har lämnat kroppen, får lemmarna inte längre sin rörelse från den. Målet för underkastelse är beskydd; om människan finner det i sitt eget svärd eller någon annans, är hon i vilket fall av naturen beredd att lyda för att bevara det. Och även om överheten av dem som skapar den är tänkt att vara odödlig, ligger det i dess natur att från begynnelsen bära fröet till sin undergång, inte bara att riskera att dö våldsamt genom krig med andra makter utan också genom människors okunnighet och lidelser, som leder till inre slitningar.

I klartext säger Hobbes att när härskaren inte längre är kapabel att uppfylla sin del av kontraktet, är undersåten inte längre skyldig att lyda, och endast undersåten kan döma i denna fråga.

Den andra viktiga punkten är att Hobbes lägger stor vikt vid människors grundläggande jämlikhet. Han utvecklar samma tanke som Nicholas av Cues hade i citatet i ovan:

Naturen har gjort människorna så lika vad kroppsliga och själsliga förmågor beträffar, att om man än ibland finner att den ene är uppenbarligen starkare eller mer snabbtänkt än de andra, är skillnaderna människa och människa emellan, när allt tas i beaktande, inte så stor att någon av detta skäl kan göra anspråk på fördelar som inte kommer andra till del. Ty vad den kroppsliga styrkan beträffar har den svagaste styrka nog att döda den starkaste, antingen genom hemligt försåt eller genom att sluta sig samman med andra som befinner sig i samma fara som han själv. Och vad själsförmögenheterna beträffar […] finner jag en än större jämlikhet än när det gäller kroppsstyrka.

Med ett sådant anslag vinner man inga anhängare bland dem som ser sig utsedda att leda samhället, inte i dag och naturligtvis än mindre på 1600-talet.

Det liberala svaret

Kritiken mot Hobbes blev våldsam: David Hume, som skrev sin History of England ett sekel efter Leviathan, kommenterade Hobbes med orden:

I vår tid är han inte längre intressant … Hobbes politiska filosofi är ägnad att gynna tyranniet och hans etik befordrar lössläppthet. Fastän

han är fientligt inställd till religion, finns det ingen skeptisk böjelse hos honom, utan han är så tvärsäker och dogmatisk som om det mänskliga förnuftet, och hans i synnerhet, skulle kunna nå visshet i dessa frågor.

Mer betydelsefull för fortsättningen än sådana förkastelsedomar blev den filosofiska respons som Hobbes verk utlöste och som så småningom växte till den liberala traditionen, från Locke via Shaftesbury, Hutcheson och Hume för att kulminera med Adam Smith och John Stuart Mill.

John Lockes filosofiska arbeten kretsar kring två frågor: »Vad kan vi veta?« och »Hur ska vi handla?« I själva verket hänger frågorna samman, för han var intresserad av att veta framför allt det som har betydelse för vårt handlande. Hans svar är djupt inbäddat i den kristna religionen, som för honom framstod som sann, och han kunde kanske förväntas ha förlorat en del av sin attraktionskraft bland moderna, icke-troende läsare. I den andra av sina Två avhandlingar om styresskicket hävdar han till och med att människor är den gudomliga överhetens egendom:

Ty eftersom människorna alla är resultatet av den allsmäktiges och oändligt vises arbete och alla är herrens tjänare, sända till världen genom hans bud och för att uppfylla hans önskningar, är de hans egendom, ty det är han som har skapat dem och det är till hans förnöjelse som de finns till, och inte till varandras.

Trots denna genuint religiösa inramning har Locke förblivit en betydelsefull tänkare i breda kretsar. Avhandlingarna, som är hans viktigaste verk, är skrivna som en direkt attack på Robert Filmer, och en väsentlig del av Lockes argumentation är riktad mot den absoluta monarkin. Huvudmålet för angreppet är Filmers försök att bevisa att det är genom gudomligt påbud som vissa människor är satta att styra över andra människor, och en stor del av den första traktaten ägnas åt att visa att någon sådan auktoritet inte kan härledas från Bibeln. Han resonerar om maktdelning, men de tre maktpelare som han nämner är den lagstiftande, den verkställande och den federativa, där den sistnämnda mest har utåtriktade uppgifter i umgänget med andra samhällen. Den verkställande makten är underordnad den lagstiftande, så i den meningen representerar han en form av parlamentarism, men han utvecklar inte en fullständig maktdelningslära på det sätt som Montesquieu gjorde några decennier senare.

Fastän Locke skrev i kontraktstraditionen, undvek han ordet kontrakt. Han föredrog termer som fördrag (compact) och förtroendeuppdrag (trust). Fördraget ligger till grund för samhället och definierar därmed förhållandet mellan de individer som bildar det. Ett förtroendeuppdrag däremot är inte ömsesidigt; folket har inga skyldigheter mot regeringen, och de styrandes handlingar måste alla inriktas mot medborgarnas bästa.

Mer originell än hans kritik av den absoluta monarkin var hans doktrin rörande äganderätten, och det är den som har försäkrat honom en plats i den liberala traditionen. De centrala avsnitten från den andra traktaten är följande:

Fastän Jorden och alla lägre stående varelser är gemensamma för alla människor äger var och en sin egen person. Bara han själv har rätten till sin egen kropp. Hans kropps möda och hans händers arbete kan vi säga är hans egna. Vad han än lyfter ur naturtillståndet har han blandat med sitt arbete och förenat till något som är hans eget, och därmed gjort det till sin egendom. Eftersom det har lyfts ur naturtillståndet, har det genom detta arbete något som hänger vid det, som utesluter andra människors rätt till det.

Ty det är arbete och inget annat som ger tingen deras olika värden; […] [Egendomens natur är att] utan en människas medgivande kan den inte tas ifrån honom.

Det är knappast förvånande att en sådan argumentation tilltalade en uppåtsträvande bourgeoisie som var invecklad i strid med den gamla regimens jordägare och att den långt senare kom att tilltala center- och högerpolitiker som var angelägna att begränsa statens räckvidd. Doktrinen kan tyckas komma i konflikt med den tidigare tanken att den allsmäktige skaparen är ägare till allting, men för Locke är arbetet vägen ur naturtillståndets jämlika tillvaro. I ett mindre abstrakt socialt sammanhang kvarstår problemet att dela det mervärde som har producerats genom arbete när många individer är engagerade i ansträngningen – ett problem som också sentida liberaler haft att kämpa med.

I den andra traktaten kan man redan ana spänningen mellan den grundläggande frihet som tillkommer alla genom gudomlig nåd och de begränsningar i friheten som kan uppkomma som en följd av att egendomen blir ojämnt fördelad. Locke öppnar bakdörren för underordning och underkastelse i följande avsnitt:

Det är också ett tillstånd av jämlikhet, där all makt och rättskipning är ömsesidig, så att ingen har mer än någon annan; ty inget kan vara mer självklart än att alla som skapats inom samma art och utan urskillnad har fått av naturens gåvor i lika delar och samma förmågor att utnyttja också ska vara varandras likar utan underordning eller underkastelse, om inte allas herre och mästare genom någon uppenbar viljeförklaring har satt den ene ovanför den andre och genom en tydlig och klar utnämning tilldelat honom rätten till makt och överhöghet.
Bisatsen i slutet av meningen kommer riskabelt nära den Filmerska doktrin som Locke hade föresatt sig att vederlägga.

Rousseaus sociala kontrakt

Jean-Jacques Rousseau analyserade det sociala kontraktet vid två tillfällen: dels i Diskurs om ursprunget och grunderna för ojämlikheten mellan människorna från 1755, dels i Det sociala kontraktet 1762. Det första verket är huvudsakligen historiskt och återger Rousseaus version av människans väg från naturtillståndet till ett liv i samhället. Till skillnad från Hobbes ansåg han att livet i naturtillståndet hade varit angenämt och att övergången till samhällslivet hade inneburit en gradvis försämring av livskvaliteten. Två avgörande steg i utvecklingen kom med arbetsfördelningen och den privata äganderätten. De inledande raderna i del II av diskursen är berömda eller okända, beroende på läsarens smak:

Den första människan som inhägnade ett stycke land, deklarerade att »Detta är mitt« och fann människor som var enfaldiga nog att tro honom var också grundaren av samhället. Hur många brott, krig, mord, hur mycket elände och fasor hade inte människosläktet besparats om någon hade ryckt upp staketet, fyllt igen diket och ropat till sina medmänniskor: »Tag er i akt för denna bedragare. Ni är förlorade om ni glömmer att Jordens frukter tillhör alla och att Jorden själv inte tillhör någon.«

Detta är raka motsatsen till Lockes idé om egendom. Vad som är mindre känt är att Rousseau samtidigt som han arbetade med ovanstående text skrev en artikel med rubriken Politisk ekonomi till Diderots encyklopedi, där han använde formuleringar som skulle kunna vara direkt tagna från Locke:

Det är ställt utom tvivel att äganderätten är den heligaste av alla rättigheter och viktigare i vissa avseenden än friheten själv.

Vi måste hålla i minnet att egendom är basen för det sociala kontraktet, och dess första bud är att var och en ska tillförsäkras rätten att i fred njuta av vad som tillhör honom.

De här textställena är motsägande på gränsen till schizofrena, och det är svårt att avgöra vad Rousseau egentligen ansåg i frågan om äganderätten. Grundtanken var att de sociala kontrakt som låg till grund för existerande samhällen var bedrägliga och att de hade tvingats på naiva undersåtar av sluga makthavare. I Det sociala kontraktet utvecklade han det autentiska sociala kontrakt som han ansåg vara nödvändigt för att människan ska bli fri. Huvuddelen av boken handlar om konstitutionell demokrati – regering och förvaltning, lagstiftande församling, val och andra byggstenar. Han diskuterar hur den centrala makten kan begränsas och konstaterar att vad som är det bästa styrelseskicket beror på vilket land man talar om. Han diskuterar också enkel kontra kvalificerad majoritet och argumenterar för att ju viktigare fråga som ska beslutas, desto större majoritet bör krävas.

Den del av doktrinen som väckt mest diskussion är hans idé om den allmänna viljan. Med modernt språkbruk svarar begreppet bäst mot allmänintresset – ett intresse som grundas på medborgarnas intressen men som inte är tillräckligt starkt hos var och en av dem för att försvaras när de tänker och handlar isolerat. Problemet enligt Rousseau är att urskilja den allmänna viljan i en given beslutssituation. Den allmänna viljan kan inte ta miste, vilket människor förvisso kan. Han förefaller ha lutat åt majoritetsomröstningar som lösningen på problemet: »… rösträkning visar den allmänna viljan.« Frågan uppkommer då vad som ska ske om inget alternativ får majoritet, vilket kan inträffa så snart det finns fler än två alternativ även om bara enkel majoritet krävs, och som blir möjligt även i fallet med två alternativ, om man kräver kvalificerad majoritet. Det går att komma ett stycke längre med modern röstningsteori, men doktrinen om den allmänna viljan förblir ett problematiskt inslag i Rousseaus tänkande.

Individen och kollektivet

Var och en som reflekterar över den politiska filosofins grundproblem måste erkänna den potentiellt destruktiva effekten av individuella drifter, lidelser och egenintressen. Om en människa ger fritt utlopp åt sådana krafter blir livet outhärdligt för de omgivande, så på något sätt måste de behärskas. Augustinus, som för lång tid kom att definiera den katolska kyrkans position, hävdade att strikt inre moralisk kontroll med stöd av repression utifrån var den enda lösningen. Calvin var en senare representant för samma position. I klassisk tid hävdade Aristoteles tvärtom att människans karaktär av socialt djur, politikon zoon, automatiskt kommer att tvinga henne att ta hänsyn till medmänniskorna; självbehärskning är inbyggd i människans konstitution. Utbildning är vad som krävs; den som vet det rätta gör också det rätta.

Under nyare tiden utvecklades fler alternativ. Den gemensamma tanken var att självbehärskning på ett eller annat sätt kommer att utvecklas utan vare sig yttre tryck eller medfödda böjelser. Det antas helt enkelt att det ligger i människans intresse att behärska sig. Tidiga exponenter hittar man hos stoikerna, som noterade att även den som bara syftar till att öka sin makt och rikedom bör ta hänsyn till sociala normer för att bli framgångsrik i sina ansträngningar. Till och med Machiavelli som inte tillskrev sina studieobjekt medfödda moraliska hämningar av någon betydelse, hävdade att hänsyn till statsnytta och långsiktiga konsekvenser tvingar människan att kontrollera sina drifter i viss utsträckning.

En annan idé var att drifter och intressen drar i olika riktningar och på något sätt neutraliserar varandra. Denna analogi med mekaniken var populär hos vissa upplysningsfilosofer som Helvétius och d'Holbach, men den fick aldrig någon större spridning.

Det tredje alternativet, som också blev det med tiden viktigaste, var tanken att regler som hindrar samhället från att falla sönder kommer att utvecklas automatiskt via mekanismer som är oåtkomliga för de inblandade. Detta är vad Robert Merton en gång kallade doktrinen om de oavsedda konsekvenserna av målinriktat mänskligt handlande. Representanter för den traditionen är bland andra Montesquieu, Mandeville, Vico, Smith och under 1900-talet Popper, Campbell och von Hayek. Inom den gruppen bygger kritiken mot Hobbes och andra kontraktsteoretiker inte bara på antagandet att repression är onödig utan också på kunskapsargument. Det anses fåfängt att försöka utforma ett samhälle, därför att de komplexa korrektionsmekanismer som upprätthåller social jämvikt inte kan förstås av vare sig dem som påverkas av dem eller av utomstående betraktare. Något motsägelsefullt har en del anhängare av det här tänkesättet ägnat mycken tid och energi åt att förklara precis dessa mekanismer.

Anhängare av den skeptiska, kontraktskritiska traditionen illustrerar ofta sitt resonemang med exemplet marknaden. För just detta fall finns det vissa slutsatser från den ekonomiska välfärdsteorin som stödjer argumentationen, men de antaganden som krävs är å andra sidan så restriktiva att de aldrig gäller. Marknaderna antas perfekta, konsumenterna har fullständig information och obegränsad förmåga att bearbeta den, det finns inga miljöeffekter av produktion eller konsumtion, och så vidare. Ideologer som von Hayek och Friedman har använt sådana exempel för att förmedla en allmän bild av harmoni mellan individuella och kollektiva intressen. Många exempel visar att resonemanget är felaktigt. Kriminellt beteende, miljöförstöring och segregering är alla fenomen som kan uppstå spontant från en strävan efter att maximera den personliga välfärden. Genom att bara anföra positiva exempel överdriver man rationaliteten hos den spontana sociala utvecklingen, som dessutom inte alltid är så spontan i den meningen att det inte finns enskilda individer eller maktgrupperingar som har stort inflytande över den riktning som utvecklingen tar.

Vad denna doktrin förmedlar, åtminstone i sin nerslitna och populariserade form, är att egenintresse är tillräckligt som ledande princip i ett samhälle. Detta är svaret på den hobbeska utmaningen att ett okontrollerat egenintresse i bästa fall leder till ett ofruktbart kallt krig. Både Hobbes och hans kritiker var liberaler i den meningen att de tog individen som självklar utgångspunkt för det moraliska och politiska samtalet. Deras antaganden om vad som styr människors handlande var inte radikalt olika, så förklaringen till att de drog olika slutsatser måste sökas någon annanstans.

Moderna analytiska versioner

I december 1954 höll Richard Braithwaite en installationsföreläsning i moralfilosofi i Cambridge under rubriken Spelteori som redskap för moralfilosofen. Det blev inledningen till ett fruktbart samarbete mellan filosofer och matematiker. Ett antal typiska valsituationer som hade sysselsatt moralfilosoferna visade sig passa enkla spel som hade analyserats inom spelteorin, vid den tidpunkten ännu i ett tidigt skede av sin utveckling.

Utvecklingen av spelteorin under andra halvan av 1900-talet ledde till förnyat intresse för formaliserade versioner av filosofiska problem. I samband med kontraktsteorin var två situationer av särskilt intresse.

Den första gäller undertecknandet av det sociala kontraktet. Om man antar att ett antal självviskt agerande individer diskuterar att ingå ett socialt kontrakt, vad talar för att de överhuvudtaget skulle tycka att det är intressant att skriva under? Frågan har viss koppling till diskussionen bland biologer om uppkomsten av socialt beteende bland djur. Robert Axelrod populariserade på 1980-talet den ansatsen så långt att det för många framstod som överflödigt att underteckna något socialt kontrakt. Nu är förutsättningarna för samarbetslösningar inte så goda som Axelrod har hävdat, huvudsakligen därför att han bara ägnade sig åt interaktion mellan två parter, medan merparten av den sociala interaktion som människan deltar i äger rum i större grupper, ibland väsentligt större. Resultaten från spel mellan två parter kan inte generaliseras.

Den andra utvecklingslinjen, som tog fart på 1970-talet, gäller vilken typ av socialt kontrakt som faktiskt undertecknas, om man antar att det faktiskt finns ett intresse av att göra det. John Rawls lanserade en ny variant av kontraktsteorin i sin Teori för rättvisa, som provocerade ett svar från Robert Nozick, Anarki, stat och utopi, likaledes i kontraktsteoretiska termer. Rawls tanke var att de individer som i den tänkta kontraktssituationen analyserar olika utformningar av kontraktet skulle agera försiktigt och välja ett kontraktsalternativ som ger ett så bra utfall som möjligt för dem som får det sämst i det framtida samhället. Nozick svarade genom att ifrågasätta själva utformningen av Rawls kontrakt. Rawls teori bygger på en utvärdering av sociala utfall enligt vissa normer. Vad Nozick kallar historiska teorier bygger sin värdering på vad som har lett fram till det sociala tillståndet vid en viss tidpunkt. Inom den kategorin kan man sedan skilja mellan sådana som bygger på en viss fördelningsprincip – till exempel »åt var och en efter hans behov« – och sådana som inte gör det. Nozicks eget alternativ hör till den sista gruppen. Hans teori är helt procedurbaserad i den meningen att varje sakernas tillstånd som är resultatet av en legitim process också är legitimt.

På visst avstånd från den kontroversen presenterade ekonomen John Harsanyi en moderniserad utilitaristisk variant av kontraktsansatsen. Harsanyis analys ger en mindre jämlik lösning, någonstans mellan Rawls och Nozick. Senare har en annan ekonom, Ken Binmore, i en serie böcker försökt bringa reda i diskussionen. Binmores arbete är utan tvekan ett av de mest ambitiösa försöken att etablera en solid grund för kontraktsteorin på basis av rationalitetsmodeller. Binmores slutsats är att de kontraktsslutande parterna skulle välja en egalitär lösning men av andra skäl än vad Rawls hävdade. I Binmores perspektiv drog Rawls rätt slutsatser på felaktiga grunder. Vi återkommer till detta i följande kapitel.

Det sociala kontraktet – och sedan?

Det är inte en tillfällighet att kontraktsansatsen haft sådan dragningskraft under århundradena. För den som inte accepterar att man baserar ett moraliskt eller politiskt system på religionens eller mytens grund eller på status quo finns egentligen inte något alternativ till den rationella ansatsen – vilket samhälle skulle vi välja om vi kunde frigöra oss från dagens situation? Också de kontraktskritiska deltagarna i diskussionen – Hume, von Hayek och andra – brukar erkänna behovet av en författning, och en författning är i grund och botten en form av socialt kontrakt. Sedan är det en annan sak att de flesta konstitutioner historiskt har kommit till under helt andra förhållanden än den ideala kontraktssituation som filosoferna har haft som modell.

Vad som slår en vid en genomgång av de många bidragen till den politiska filosofin är likheten i sättet att resonera, tvärs över de

ideologiska skiljelinjerna. Även om man accepterar Nozicks kategorisering i tillståndsbaserade och historiska teorier, kan man konstatera att de alla mer eller mindre bygger på en underförstådd kontraktsansats – författaren presenterar principer som förespråkas som en utgångspunkt för samhällsbyggandet och som förväntas hålla för evärdlig tid.

Om det alltså är mycket som förenar de olika politiskfilosofiska ansatserna, lider de också av samma iögonenfallande brist. Liksom sagan i Sigfrid Lindströms dikt slutar de sin berättelse där den egentliga sagan börjar. Vad händer när kontraktet väl är undertecknat och det normala livet börjar, präglat av mänskliga ofullkomligheter, krig och naturkatastrofer? Det är ju då som de grundläggande principerna testas. För det problem som står i fokus för den här diskussionen – ojämlikheten – blir det avgörande testet av teoriernas hållbarhet hur de kan hantera den inneboende instabilitet som beskrivits i tidigare kapitel. Om det egalitära grundtillstånd som kontraktstecknarna utgår från när de sätter sin signatur på papperet inte har förutsättningar att överleva särskilt länge, är det de olika ideologiernas förmåga att hantera denna instabilitet som bör vara det avgörande kriteriet på deras intellektuella hållbarhet. Det är analysen av den frågan som de följande kapitlen handlar om.

7. Liberalism och ojämlikhet

Liberalismen, konservatismen och socialismen, de tre stora västerländska ideologiska strömningarna, representerar helt naturligt olika attityder till ojämlikhetsproblemet. Vissa tänkare, framför allt på högerkanten, har försökt att helt avföra frågan om jämlikhet från den politiska agendan, men de flesta har tagit den på allvar. I detta och de följande kapitlen granskas närmare hur de klassiska ideologierna har förhållit sig till ojämlikheten som problem. Huvudresultaten från den tidigare analysen av ojämlikhetens ursprung summeras för enkelhets skull än en gång:

– Den grundläggande, symmetriska jämvikten i det elementära förhandlingsspelet är instabil. Annorlunda uttryckt kommer små störningar från ett jämlikt utgångsläge att förstärkas, och fördelningen blir snart ojämlik. Det finns ingen annan jämvikt. Ojämlikheten begränsas bara av de yttre restriktionerna på spelet – antingen att den starkare parten vill hålla den svagare vid liv och någorlunda produktiv eller att den svagare parten kan lämna spelet helt och hållet eller har andra möjligheter.
– Slumpen avgör vem som i praktiken får överhanden i en situation där parterna är identiska vad gäller förmåga och ansträngning.
– Traditioner och arvsregler förstärker ojämlikheten utan att för den skull bidra till dess legitimitet.
– Återkoppling från det faktiska utfallet vad gäller inkomster och förmögenheter gör det möjligt att stabilisera ett samhälle i närheten av en social jämvikt som präglas av ett rimligt mått av jämlikhet.
Återkoppling är nödvändig på grund av förhandlingsdynamikens inneboende instabilitet. Inte ens med återkoppling kommer emellertid ojämlikheten att helt kunna elimineras.

I en undersökning av hur långt olika ideologier är beredda att acceptera status quo som norm kan man använda olika testfall. En möjlighet är att se på kvinnornas situation och hur förtryck av den kvinnliga halvan av befolkningen har accepterats eller till och med förordats av de ideologiska och religiösa systemen. Här har i stället som testfall valts slaveriet, en institution som innebär ett brott mot de mest fundamentala restriktionerna om man tänker sig att man startar från ett urtillstånd av relativ jämlikhet, antingen det är inbäddat i en religiös myt eller bygger på idén om ett socialt kontrakt.

Liberalismens konturer

Liberalismen är som andra breda ideologiska begrepp svår att definiera. Termen är ganska ny – den började användas i Spanien i början av 1800-talet – men idéerna är naturligtvis mycket äldre. Under rubriken liberalism finner man så vitt skilda skribenter som Locke, Smith, Mill, Keynes och von Hayek. Den sistnämnde, som många skulle etikettera som konservativ, var så angelägen att klassas som liberal att han lade ett appendix till sin bok Frihetens grundvalar med rubriken »Varför jag inte är konservativ«. Två av huvudmotståndarna i 1970-talets politisk-filosofiska debatt, John Rawls och Robert Nozick, hävdade båda att de var liberaler.

Liberalismen definierar sig gärna i kontrast till värden och begrepp från den gamla regimen. Grunden för sociala institutioner ska enligt liberalerna vara förnuftet snarare än traditionen; institutioner och sedvänjor som inte klarar en prövning av förnuftet ska avvecklas. Relationerna mellan individerna i ett samhälle ska baseras på rationellt grundade kontrakt snarare än status, om statusen inte är grundad på objektiva meriter. Liberalismen riktar blicken mot nuet och framtiden, medan den gamla regimens tänkande riktas mot det förflutna.

Som Anthony Arblaster konstaterar i sin analys av den liberala traditionen är liberalismen mer än en uppsättning värden. Liberalismen strävar efter en världsåskådning byggd på vetenskaplig grund. En andra viktig utgångspunkt är individualismen, som kommer i ett antal olika former. Den första är en ontologisk individualism, föreställningen att människan i någon fundamental mening är ensam. Därjämte finns en politisk individualism, utvecklad redan hos 1600-talstänkare som Hobbes och Spinoza, som innebär att individen ses som den grundläggande enheten i den politiska teorin – inte familjen, samhället eller någon annan överindividuell enhet. Dessa båda varianter av individualism kompletterades under 1900-talet med en metodologisk individualism hos Popper och andra tänkare, som kort uttryckt innebär att individen inom samhällsvetenskaperna tas till utgångspunkt för analysen av sociala processer.

Individualismen föddes självfallet inte på 1600-talet. Medeltidshistoriker som Macfarlane och Le Roy Ladurie rapporterar om fullt utvecklade individuella tänkesätt och handlingsmönster långt tidigare, och detsamma hittar man i de klassiska grekiska dramerna, även om man måste vara försiktig när man tolkar dokument från en annan tid. Men det är korrekt att säga att individualismen växte ideologiskt och filosofiskt med den nya tidens inbrott.

Det individuella perspektivet och tonvikten vid formella relationer gör liberalismen väl anpassad till det sociala kontraktet som modell i den politiska teorin. Som framgått är det inte en ny idé att basera en politisk filosofi på ett hypotetiskt socialt kontrakt, men det är ingen tillfällighet att genren berikades med några av sina viktigaste bidrag under den klassiska liberalismens epok. Den gemensamma uppgift som liberala tänkare föresatt sig att lösa är att utforma den goda konstitution som ska reglera relationerna mellan individer och mellan

individer och stat. De viktiga byggstenarna är ett antal rättigheter som likhet inför lagen, friheten att uttrycka åsikter, föreningsfrihet och äganderätt.

Vad som skiljer liberalerna från varandra är vilket alternativ man tänker sig att det finns till det ordnade livet i ett civiliserat samhälle. Om man med Hobbes menar att alternativet är ständig konflikt och allmän osäkerhet – metaforiskt sammanfattat som »ett tillstånd av Krig, där varje människa är Fiende till alla andra människor« – är det lätt att acceptera en långtgående rätt för staten att ingripa i medborgarnas liv. Om man å andra sidan tror på självorganiserande processer i det sociala samspelet, blir det naturligt att begränsa statens möjligheter att intervenera. Detta är den kritiska punkt vid vilken olika strömningar inom liberalismen väljer olika vägar.

Avsaknaden av en stabil jämvikt

Liberalismens mål att utforma den ideala konstitutionen bygger på det optimistiska antagandet att ett sådant projekt går att realisera. I ett centralt avsnitt i Anarki, stat och utopi gör Nozick den tidigare nämnda distinktionen mellan historiska rättviseprinciper och rättviseprinciper som baseras på det faktiska utfallet. Historiska principer baseras på tanken att »tidigare förhållanden eller handlingar som människor utför kan skapa skillnader i rättigheter och leda till att människor förtjänar olika mycket«. Den andra gruppen av principer hänför sig i stället till det aktuella tillståndet i samhället och utvärderar det i relation till en rättviseprincip. Den senare typen kallas också mönsterbaserade principer av Nozick, eftersom de bygger på en naturlig dimension eller kombination av dimensioner – förtjänst, behov, marginalproduktivitet och så vidare.

Få liberaler har hävdat att någon av dessa principer ensam kan ge en fullständig lösning på fördelningsproblemet. Nozick är ett undantag, när han hävdar att historiska principer är den enda legitima fördelningsgrunden. Vad som än har förvärvats i enlighet med grundläggande regler och förordningar har innehavaren rätt att behålla, naturligtvis under förutsättning att grundlagen har kommit till på ett korrekt sätt. Beskattning är med Nozicks terminologi att jämställa med straffarbete.

Nozicks argument för historiska principer kan utvärderas på grundval av resultaten från tidigare kapitel. Det finns två problem: formuleringen av de konstitutionella regler som ska utgöra grunden för rättigheterna och avsaknaden av återkoppling från sociala tillstånd. Det första problemet är analogt med att utforma en moralteori eller uppförandekod; målet är att beskriva regler som när de tillämpas på alla situationer som kan komma att uppträda leder till utfall som uppfattas som goda eller åtminstone acceptabla. Alternativet att hänvisa till någon auktoritativ text av religiöst eller halvreligiöst ursprung är inte respektabelt i ett modernt liberalt sammanhang. Därför blir det enda alternativet att utvärdera tänkbara regler efter de utfall som de genererar i ett socialt sammanhang. Problemet är att varje testperiod med nödvändighet är ändlig, vilket gör att valet av regler med nödvändighet blir osäkert. Som exemplen med den katolska kyrkan och adeln i kapitel 5 visade är risken stor att man gör fel när man tecknar ner de regler som ska gälla, och om man då på principiella grunder har frånhänt sig rätten att ändra i konstitutionen, finns inga möjligheter att korrigera felen.

Ännu mer problematiskt för projektet att utforma den ideala konstitutionen är det instabilitetsresultat som visats i tidigare kapitel. Med reglertekniskt språkbruk är sökandet efter den perfekta

konstitutionen ekvivalent med att försöka kontrollera en process utan information om det aktuella tillståndet, det vill säga baserat på enbart framkoppling. Redan i stabila system är detta dömt att misslyckas; systemet kommer att driva okontrollerat och i det långa loppet hamna långt från vad som är önskvärt eller ens acceptabelt. När försöket görs i instabila system som det elementära förhandlingsspel som definierades i tidigare kapitel, kan resultatet bli katastrofalt när det bedöms utifrån gängse moraliska eller politiska normer. Här representerar Nozick åter en extremposition, när han inte utesluter det tillstånd av slaveri som skulle kunna bli resultatet när de mekanismer som konstitutionen bygger på tillåts verka fritt:

Den relaterade frågan är om en individ i ett fritt system kan tillåtas att sälja sig själv till slaveri. Jag tror att det är möjligt.

Nozick skyndar sig att tillägga att ett fritt system också skulle tillåta honom att binda sig för att aldrig inlåta sig på en sådan transaktion. Detta är en dock en tom restriktion, eftersom varje självpåtagen bindning kan återkallas och utan tvivel också skulle komma att återkallas av individer i tillräckligt desperata situationer, som historien har visat vid upprepade tillfällen.

Sammanfattningsvis måste man antingen ge upp idén om en perfekt konstitution och tillåta återkoppling från det sociala utfallet eller också vara beredd att avstå från varje restriktion på vilka tillstånd som anses acceptabla, till exempel ett förbud mot slaveri. Få skulle följa i Nozicks fotspår och välja det senare alternativet. Bland liberala tänkare som ändå siktar på den perfekta konstitutionen torde det normala antagandet vara att det finns andra, civiliserade samhälleliga jämvikter någonstans mellan den ursprungliga egalitära jämvikten och den enes ohämmade exploatering av den andra. Som vi har sett har det grundläggande förhandlingsspelet ingen sådan jämvikt.

Det råder i själva verket en stark spänning mellan liberaler som Nozick, som försöker åstadkomma den perfekta konstitutionen baserad på rättigheter, och andra liberaler som von Hayek och Popper, som understryker behovet av kontinuerliga anpassningar och justeringar av de regler med vars hjälp samhället styrs – lokalt anpassad social ingenjörskonst, med Poppers ord. Den första gruppen tenderar att tänka i den sociala kontraktstraditionen, medan den andra undviker eller till och med avskyr den. De praktiska politiska slutsatserna behöver inte nödvändigtvis hamna så långt från varandra, men vad gäller det intellektuella fundamentet kan man inte få båda alternativen; man måste välja. De flesta liberaler väljer nog det andra, pragmatiska alternativet och öppnar dörren för kontinuerlig återkoppling från det sociala utfallet till det regelverk som ska utnyttjas i samhällsstyrningen. Diskussionen handlar då inte längre om huruvida en sådan återkoppling är lämplig eller nödvändig, utan om hur återkopplingsmekanismen ska se ut.

Legitimitetsfrågor

Den liberala legitimitetsdoktrinen bär John Lockes märke. Egendom, frihet och säkerhet till liv och lem är de huvudvärden som ska skyddas av staten. Egendom är något som förtjänas; man får endomsrätt genom olika typer av ansträngningar. En modern liberal tänkare, Wojciech Sadurski, tillämpar en moraliskt färgad definition av vad som ska anses förtjänat och avviker därmed från Nozicks teori om rättigheter. Sadurski hävdar att förtjänst måste vara kopplat till ansvar; en person kan förtjäna egendom bara genom handlingar som hon samtidigt kan hållas ansvarig för. Det innebär en betydande skärpning av

legitimitetskravet. Ekonomen Frank Knight noterade en gång att »ägande av personliga eller materiella produktiva tillgångar bygger på en komplex blandning av arv, tur och ansträngningar, förmodligen i den ordningen vad avser relativ betydelse«. Egendom som förvärvats genom arv eller slump blir inte legitim med Sadurskis definition.

En slutsats av analysen i tidigare kapitel är att slump och historia är huvudfaktorer bakom fördelningen av välfärden i förhandlingsspel. Historiskt arv är inte legitimitetsskapande i det liberala tänkandets huvudfåra; liberalismen uppstod ju delvis i opposition mot ärvda rättigheter och privilegier. Det faktum att den del som tillfaller en part i en förhandling vid en viss tidpunkt tenderar att öka över tiden bara som ett resultat av att den vid något tidigare tillfälle blev större är därför ett starkt hot mot fördelningens legitimitet.

Därmed är inte sagt att ansträngning inte spelar någon roll; den relativa betydelsen av slump, arv, ansträngning och andra faktorer är en fråga som kräver en särskild undersökning. På global nivå har världsbanksekonomen Branko Milanović beräknat den relativa betydelsen av allmän bakgrund, familj och individuella faktorer (slump och egna ansträngningar) för den personliga inkomsten. Hans slutsats är klar: mer än 80 procent av variationen i realinkomst beror på omständigheter som den enskilda individen inte rår över – hemland och familjebakgrund. En invändning är att en del av familjeinflytandet kan gå via beteendemönster som på ett eller annat sätt är kopplade till ansträngning, men effekten av det är i alla händelser liten. Dessutom innehåller de återstående 20 procenten slumpfaktorn, som definitionsmässigt ligger bortom individens kontroll. Milanovićs analys bekräftar Knights gissning.

Enkla tankeexperiment bidrar till att kasta tvivel över den rådande välfärdsfördelningen. Förflytta till exempel en genomsnittlig verkställande direktör från ett europeiskt eller amerikanskt företag till ett genomsnittligt utvecklingsland i Centralafrika. Vad skulle hända med hans (det är oftast en man) produktivitet? Svaret är naturligtvis att den skulle reduceras drastiskt, därför att resultatet av hans ansträngningar i stor utsträckning bestäms av sociala faktorer – de anställdas utbildningsnivå, deras engagemang i arbetet, kvaliteten på infrastrukturen och så vidare. Resultatet av en direktörs ansträngningar är, som hos alla andra som arbetar i en integrerad ekonomi byggd på arbetsfördelning, socialt bestämt.

Samma sorts jämförelser kan göras över tid. År 1965 tjänade amerikanska verkställande direktörer i större företag 24 gånger så mycket som genomsnittsarbetaren. År 2005 hade denna kvot vuxit till 262. I Sverige har denna kvot mätts sedan 1950, då den uppgick till 26. Som lägst var den 1980, då den var 9, för att sedan stiga till 46 år 2011. En verkställande direktörs produktivitet är svår att jämföra med en arbetares, men ingen hävdar på allvar att den i relativa tal skulle ha vuxit mer än 10 gånger på 40 år, som fallet är i USA. Svängningarna i Sverige är i sig en stark indikation på att lönerna inte har särskilt mycket med produktivitet att göra; de är socialt bestämda. Slutsatsen är densamma; rådande fördelningsmönster utgör ett allvarligt hot mot legitimiteten sådan den definieras i liberal ideologi.

Liberalism och fördelningspolitik

Det finns hos den samvetsgranna engelska liberalen, som Anthony Trollope en gång noterade, »en dragning mot jämlikhet«. I viss utsträckning är den dragningen inbyggd i den liberala ideologin, eftersom kontraktsteorin är anonym och neutral mellan individerna. Reaktionerna har varierat när ideologin har konfronterats med de faktiska ojämlikheter som blir resultatet av liberal ideologi i praktiken.

Vänsterliberaler, eller socialliberaler som de själva ofta kallar sig, har varit beredda att använda statens maktmedel för att rätta till brott mot rimliga rättvisenormer. Andra har varit skeptiska eller direkt fientliga mot användningen av den offentliga makten för sådana syften.

Skillnader mellan individer sorteras ofta i tre kategorier: sådana som beror på medfödda egenskaper, skillnader i förutsättningar och skillnader i utfall. Den första kategorin anses ofta svår att påverka. Viss försiktighet måste dock iakttas när man klassar en egenskap som genetiskt bestämd. Det uttryck som det genetiska arvet tar sig påverkas redan före födseln av miljöfaktorer, som mycket väl kan styras med politiska ingrepp. Exempelvis har Uppsalaforskaren Peter Nilsson i en avhandling visat att personer som exponerades för alkohol när de ännu befann sig på fosterstadiet har sämre studieresultat i skolan, lägre inkomster och högre bidragsberoende vid 30 års ålder än de som inte exponerats för alkohol. Richard Herrnstein och Charles Murray argumenterar i sin omdiskuterade bok The bell curve för att olika individers förmåga i stort sett är bestämd från födseln och att den förmågan låter sig väl fångas med IQ-tester. Exemplet indikerar att även framgångsrika akademiker på hög nivå har svårt att skilja mellan genetiskt bestämda skillnader och skillnader som beror på skola och social miljö.

Vad gäller den andra typen av skillnader är de flesta liberala skribenter överens om att individer ska ges någorlunda lika förutsättningar i livet – det är förmåga och ansträngning som ska belönas – men meningarna är delade om hur aktiv staten ska vara för att kompensera för skillnader i detta avseende som beror på social bakgrund. Större enighet råder bland liberaler om att skillnader i den tredje kategorin, utfall, inte ska kompenseras.

Bland moderna liberala tänkare står John Rawls ut som en av de mest aktiva förespråkarna för aktiv fördelningspolitik. Hans andra rättviseprincip lyder: »Olikheter i socialt och ekonomiskt hänseende ska ordnas så att de (a) är till största möjliga nytta för de sämst lottade, i enlighet med principen om rättvist sparande, och (b) knyts till befattningar och positioner som är öppna för alla under rättvisa och lika villkor.« Denna formulering har hyllats som en grund för utjämningspolitik inom ett liberalt ramverk, men exakt hur aktiv statens roll blir inom ramen för ett sådant program är en öppen fråga. Svaret beror starkt av tidshorisonten. För en närsynt betraktare blir villkor (a) ett argument för i stort sett fullständig eliminering av alla skillnader. En överföring som lyfter den sämst lottade till amma nivå som den som befinner sig närmast ovanför leder ju till ett utfall som är bättre för den sämst lottade och ska alltså genomföras. Med samma argument bör de två som nu befinner i sig i den nedersta positionen lyftas till närmast högre nivå. Upprepad användning av samma princip leder till slutsatsen att likafördelning är det enda acceptabla arrangemanget.

I ett längre perspektiv är situationen annorlunda; skatter som används i omfördelande syfte kan ha effekter på arbetsutbud, sparande och andra viktiga variabler, så den politik som är den bästa också ur de sämst lottades perspektiv kan förutsätta skillnader i inkomster och förmögenheter. Vilken tidshorisont som är adekvat beror å andra sidan av försörjningsläget – de sämre lottade har normalt ett kortare försörjningsperspektiv – så här föreligger ett genuint politiskt problem.

Rawls teori för rättvisa har genererat ett antal förutsägbara kommentarer från olika läger – kritik för hans konsekvent individualistiska perspektiv från kommunitära tänkare, kritik för att inte respektera äganderätten från högerliberaler och konservativa, och

så vidare – som är av begränsad relevans för diskussionen här. Men det finns också en mer tekniskt betonad kritik från forskare som John Harsanyi och Ken Binmore. Rawls teori är grundad på rationalitet. Den överbryggningsprincip (se slutet av kapitel 4) som han använder för att komma från fakta till rekommendationer är rationalitet. Han hävdar att den väg som han förordar är vad rationella individer i en kontraktssituation skulle välja. Mer precist använder han det så kallade maximinkriteriet, en sorts säkerhetsfilosofi som innebär att de kontraktslutande parterna skulle välja en lösning som ger ett så bra sämsta utfall som möjligt. Det anknyter direkt till principen a) ovan, som säger att samhället ska ordnas så att det blir så bra som möjligt för de sämst lottade. Rawls argument är att de individer som överväger att underteckna ett socialt kontrakt skulle välja den principen för att vara säkra på att inte drabbas av ett riktigt dåligt utfall i framtiden.

Man kan likna Rawls argument vid ett försäkringstänkande. När vi ska välja mellan olika alternativ och inte med säkerhet kan säga vad de olika alternativen leder till, tvingas vi tänka oss in i olika scenarier. Det kan se ut som i tabellen nedan, där siffrorna anger hur utfallen värderas.

	Scenario 1	Scenario 2
Alternativ A	5	1
Alternativ B	7	-1

Om scenario 1 inträffar, är alternativ B att föredra. Om det i stället blir scenario 2, är alternativ A bäst. Den som vill vara säker på att undvika det sämsta alternativet ska välja alternativ A. Om man på något sätt kan uppskatta sannolikheterna för de båda scenarierna, kan man komma lite längre i analysen. Ju mer sannolikt scenario 1 är, desto bättre hävdar sig givetvis alternativ B. En kalkyl visar att om sannolikheten för att scenario 1 inträffar är större än ½, är alternativ B att föredra. Enligt teorin om förväntad nytta ska man då välja alternativ B så snart man tror sig veta att sannolikheten är större än ½. Men om man upplever utfallet -1 som helt oacceptabelt, ska man ändå välja alternativ A.

Harsanyi stämplar Rawls säkerhetstänkande som »högst irrationellt« och ledande till »absurda praktiska konsekvenser«. För honom är förväntad nytta det enda acceptabla kriteriet. Vad han och andra likasinnade menar är att mänskliga framsteg inte skulle vara möjliga utan risktagande. Men han har fel när han hävdar att det skulle vara irrationellt. Om det negativa utfallet i tabellen ovan upplevs som oacceptabelt, är det i själva verket nödvändigt att välja alternativ A. Den husägare som köper en hemförsäkring vet på förhand att kostnaden för premierna överstiger den förväntade utbetalningen från försäkringen, eftersom försäkringsbolaget annars inte skulle kunna drivas. Ändå köps det hemförsäkringar, av det enkla skälet att man inte vill uppleva det värsta scenariot – att man ställs på bar backe om det värsta skulle inträffa.

Harsanyi bannlyser i sin egen analys vad han kallar »antisociala preferenser«, vilket inkluderar avund, och tillskriver fritt val ett okänt, men uppenbarligen högt värde. Den lösning som han så småningom landar i är en lätt moderniserad version av den klassiska utilitarismen inom moralteorin. Harsanyis plockande bland mänskliga svagheter – girighet är acceptabel eller till och med berömvärd, medan avund är förkastlig – kastar dessvärre en skugga av tvivel över både hans egen och hans ämnes akademiska trovärdighet.

Binmore är överens med Harsanyi om att rationella beslutsfattare ska bygga sina val på förväntad nytta. Han hävdar att maximinkriteriet inte

går att förena med rationalitet, men hans argumentation är annorlunda än Harsanyis. Binmore förkastar varje form av yttre tvång, oavsett om det avser moraliska rättesnören som naturrätten, Kants kategoriska imperativ eller en statsmakt enligt Hobbes design. Genom att göra det eliminerar han alla alternativ utom det jämlika; det är det enda som alla individer på förhand skulle acceptera under förutsättning att tvång inte får utövas. Enligt Binmore kom Rawls till rätt slutsats på felaktiga grunder. Binmores villkor om total avsaknad av tvång är dock alltför strängt för att kunna tillämpas generellt.

Både Harsanyi och Binmore är alltså väl snabba att förkasta maximinkriteriet som vägledning i komplexa beslutssituationer. Det är förvisso sant att förväntad nytta kan fungera bra i vardagliga beslutssituationer som bara marginellt påverkar den individuella välfärden, men det gäller inte nödvändigtvis för mycket stora beslut som påverkar en individs hela kommande liv. För att teorin för förväntad nytta ska existera måste vissa allmänna förutsättningar vara uppfyllda, bland annat att det går att tilldela olika utfall objektivt grundade sannolikheter. I kontraktssituationen gäller inte detta, och den ekonomiska nyttoteorin är därför inte möjlig att tillämpa. I en sådan valsituation kan en mer försiktig beslutsstrategi som maximinprincipen vara helt rationell.

Problemet för alla deltagare i diskussionen – Rawls, Harsanyi, Binmore och andra – är att det inte finns någon enskild beslutsregel som kan göra anspråk på att vara den enda rationella. Rationalitet är en alltför svag överbryggningsprincip för att man ska kunna dra några generella slutsatser om det sociala kontraktets innehåll. Liberalismen har därför inget eget svar på den fördelningspolitiska frågan. I den mån fördelningspolitiska inslag finns med bygger de på extern moralisk grund.

Värdet av olikhet

Fastän många liberala tänkare förefaller ha försummat ojämlikhetens problem på grund av ett förbiseende eller kanske av ointresse, finns det sådana som har framhävt det positiva värdet av skillnader. Wilhelm von Humboldt var en tidig representant för det tänkandet:

Statens anda vilar över alla sådana institutioner, och hur klarsynt och välgörande en sådan anda än må vara, ger den ändå upphov till likformighet och ett väsensfrämmande beteende inom nationen […]. Den största gåva ett samhälle kan ge är just den mångfald som uppstår när många enskilda slår sig samman, och denna mångfald går oundvikligen förlorad i samma utsträckning som Staten intervenerar.

Alexis de Tocqueville pekade i sin klassiker Om demokratin i Amerika inte bara på demokratins fördelar utan också på dess risker – vad han sammanfattade i termen majoritetens tyranni. John Stuart Mill tog intryck av Tocqueville och rörde sig bort från den direkta demokratin mot den representativa. Mill var intresserad av att skydda individen från alla former av socialt tryck, oavsett om det utövades direkt av andra eller av staten:

Men det starkaste av alla argument mot kollektiv påverkan på den enskildes handlande är att när denna påverkan förekommer, sker det med största sannolikhet på fel sätt och på fel ställe.

Mill var också noga med att argumentera för skydd av den intellektuella elit som han såg som nödvändig för ett gott styre. Han var motståndare till progressiv beskattning, eftersom han ansåg att den bestraffar dem som arbetar hårdare och sparar mer än andra. En modernare och mer teknisk variant av den tanken finns hos Joseph

Schumpeter, som var särskilt intresserad av de mekanismer i det kapitalistiska systemet som tenderar att underminera dess egna grundvalar.

Fastän alla dessa argument innehåller ett korn av sanning, är de svaga som argument mot nödvändigheten att kompensera för stora skillnader i välståndets fördelning. Det är sant att vissa skillnader i inkomster och förmögenheter härrör från skillnader i förmåga och ansträngning, men de flesta gör det som framgått inte. Det finns dessutom inga garantier för att en styrande elit använder sitt mer än genomsnittliga inflytande över rikets skötsel för att gynna allmänintresset. De flesta styrande eliter i historien, antingen de är demokratiskt valda eller inte, har som främsta mål haft att hålla sig kvar vid makten, och allmänintresset har som bäst varit ett medel för att nå detta mål. Det är högst osannolikt att undertecknarna av det sociala kontraktet skulle erkänna detta som ett argument för ojämlikhet av någon betydelse

8. Konservatismen: ojämlikhet som nödvändighet och tillgång

Om liberalismen är svår att definiera eller sammanfatta, gäller det i än högre grad de vitt skilda idéer som lanserats under konservatismens fana. Vissa versioner av konservatismen är religiösa, medan andra är agnostiska eller ateistiska. Med en vid tolkning av begreppet vilar både äldre och moderna teokratier på en form av konservatism. Tidiga moderna konservativa tänkare som David Hume och Edmund Burke skrev inom ramen för upplysningen, medan tidiga 1800-talskonservativa var en del av reaktionen mot upplysningen. Vissa har argumenterat för att staten bör stödja sociala institutioner som kärnfamiljen; andra har försökt inskränka statens rörelseutrymme med samma argument som von Humboldt och Mill. I det konservativa lägret finns både frihandelsvänner och protektionister. Listan kan göras mycket lång. Inte desto mindre finns det några återkommande teman i det konservativa tänkandet som gör det möjligt att relatera konservatismen till slutsatserna från tidigare kapitel.

På en grundläggande nivå kan man karaktärisera konservatismen som kunskapsskeptisk. Denna skepticism har tagit sig olika former under århundradena, från den allmänna skepticism som Hume odlade via religiöst eller mystiskt orienterade institutionella argument hos Burke och Joseph de Maistre till moderna varianter hos von Hayek och Popper (fast den sistnämnde nog skulle ha värjt sig mot epitetet konservativ). Det som förenar är en allmän betoning av mänsklig okunnighet om fundamentala sociala processer, som används för att legitimera status quo och ifrågasätta reformförslag. Att föreställa sig att ett socialt kontrakt skulle slutas av en tänkt grupp individer i ett försocialt stadium betraktas som en löjlig eller rent av farlig idé. Hume

var rädd för att kontraktsteorier kunde underminera legitimiteten hos existerande regimer, och Burke hyste liknande farhågor.

Det finns dessutom en skepsis rörande individen som utgångspunkt i socialt och politiskt teoribygge. Sådana kritiker av individualismen finns också utanför det konservativa lägret, till exempel bland franska 1800-talsförfattare som Balzac, Sainte-Beuve och Lamartine, men även bland moderna kommunitära tänkare. Samtidigt försvarar konservativa skribenter ofta individen i den politiska debatten och reducerar gärna det politiska problemet till en kraftmätning mellan individ och stat. Det leder till missbruk av begreppet individ, som när man använder ordet om företag vars ekonomiska och juridiska resurser motsvarar vad man finner i en stat av genomsnittlig storlek. I kraftmätningen mellan sådana juridiska personer och staten är utgången långt ifrån given.

Ett tredje gemensamt drag är en samstämmighet om nyttan av religion för den sociala stabiliteten, fastän skribenterna har skilda attityder i sakfrågan. Vissa anser religionen vara sann och därför den naturliga, i själva verket självklara grunden för samhällets moraliska ordning. Andra är mer intresserade av religionens instrumentella värde; nyttan är viktigare än den eventuella sanningshalten. Det senare argumentet framförs dock mindre ofta öppet, eftersom det riskerar att bli självförgörande.

Avsaknaden av en stabil jämvikt

Det grundläggande resultatet från analysen av förhandlingsspelet – att det saknas ett stabilt egalitärt jämviktsläge – kan i förstone synas bekräfta den konservativa synen att jämlikhet är omöjlig, vad Albert Hirschman kallat futilitetsargumentet. Det har varit centralt för det konservativa tänkandet under mycket lång tid och återfinns hos så skilda författare som de klassiska italienska sociologerna Gaetano Mosca och Vilfredo Pareto i början av 1900-talet och sentida samhällsvetare som Kenneth Boulding och Nathan Keyfitz. Ojämlikhet är dock en gradfråga, så status quo behöver ytterligare rättfärdigande. På den punkten har konservativa tänkare rört sig i olika riktningar.

I själva verket utgör avsaknaden av stabila jämvikter i förhandlingsspelet som uppfyller rimliga moraliska krav ett potentiellt problem för konservativa tänkare. Om det gör det eller inte, beror på vilka utfall av det sociala samspelet som man är beredd att acceptera. Generellt sett har konservativa skribenter varit mer benägna än andra att acceptera vad de flesta spontant skulle förkasta på moraliska grunder, som kvinnoförtryck och slaveri. De har då ofta gjort det med hänvisning till traditionen, lokala sedvänjor, etablerad äganderätt och liknande.

Det finns en kontinuitet i den kritiska, stundtals ironiska, attityden när man från konservativt håll kommenterar den välmenande men som det hävdas orealistiska inställningen hos reformpolitiker under historiens lopp. Man betonar institutionernas betydelse för människans välfärd och argumenterar för att dessa institutioners överlevnad hotas av okunniga reformatorer. Dagens konservativa skulle ändå i de flesta fall inte acceptera slaveri som institution, men Nozick gjorde det, och han var inte ensam bland 1900-talets ideologer.

Legitimitetsproblem

Konservatismen ärver en stor del av liberalismens legitimitetsproblem. Få av dagens västerländska konservativa söker stöd enbart i det

förgångna för att legitimera en ojämn fördelning av samhällets resurser; i stället hänvisar man till insatser i nutid av dem som är bärare av förmögenheter och höga inkomster. I samma mån träffas man då av de argument som i föregående kapitel framfördes mot det liberala idékomplexet. Men konservatismen har också andra, mer bakåtblickande argumentationslinjer. I det globala perspektivet är det helt nödvändigt att placera analysen av konservatismen i en idéhistorisk och religiös kontext.

När slumpen spelar så stor roll för den sociala utvecklingen som framgår av den tidigare analysen, står försvararna av status quo inför ett betydande legitimitetsproblem. Om små förändringar några generationer tillbaka kunde avgöra vem som fick överhanden och skillnaderna sedan förstärktes som ett direkt resultat av den sociala interaktionen, blir det oklart vad det ekonomiska ledarskiktet grundar sina anspråk på. Legitimitetsproblemet har varit det dominerande problemet både för makthavare och konservativa tänkare, äldre som sentida. Olika lösningar har sökts. Om man bortser från det demokratiska alternativet som en väg att nå legitimitet, kan makthavare få legitimitet genom vad de gör eller vad de är. Att göra något – utföra en tjänst i utbyte mot skatter och underkastelse – är det säkrare alternativet, antingen det handlar om kontakt med gudarna, försvar mot yttre fiender eller upprätthållande av lag och ordning. Ett lockande alternativ är att grunda auktoriteten på gärningar som utförts av tidigare generationer, kopplat till någon överföringsmekanism som arv eller apostolisk succession, som kan garantera kontinuiteten. Ju längre tillbaka i tiden grunden kan skjutas, desto större är möjligheten att låta historien övergå i legend eller myt, utom räckhåll för kritisk granskning. För Platon var slutpunkten i denna process den ädla myten – ädel (grek. gennaios), därför att den var fundamentet för den sociala ordningen.

Historiskt och globalt har den viktigaste lösningen varit att stödja sig på religion. Joseph de Maistre var ovanligt tydlig i sin lösning av legitimitetsproblemet när han slog fast att ju mer gudomlig grunden för en institution kan framställas, desto stabilare blir den: »Om ni således vill bevara allt, så helga allt.« Denna idé har under historien varit grunden för många allianser mellan världsliga och religiösa makthavare, där de senare har inbjudits att dela makten i utbyte mot att de legitimerar de förra. Lösningen blir särskilt stabil när den rådande maktstrukturen kan härledas från gamla religiösa urkunder; när deras ursprung förlorar sig i ett historiskt dunkel, kan man hävda att deras ursprung i själva verket är gudomligt.

I teorin har prästerskapet ett övertag, eftersom det härleder sin makt från gudarna, men i praktiken kan det se annorlunda ut. Gudar blandar sig sällan direkt i människors affärer, och de världsliga makthavarnas monopol på organiserat våld ger dem ett starkt kort i förhandlingen. Som historien visar är utgången inte alltid förutsägbar.

Några exempel från de stora världsreligionerna får illustrera hur man har försökt lösa legitimitetsproblemet på religiös grund. Likheten i de problem man har upplevt och de lösningar man har försökt tillämpa är slående.

Religiös grund: hinduismen

Det finns två versioner av den tidiga indiska historien. Enligt den traditionella versionen invaderades den indiska subkontinenten, då bebodd av folk som talade dravidiska språk, från nordväst någon gång under det andra årtusendet före vår tideräkning. Inträngingarna införde en strikt hierarkisk social ordning, fröet till kastväsendet. Deras stora problem, vid sidan av legitimiteten, var brist på kvinnor,

vilket gjorde det nödvändigt att låta kvinnor röra sig uppåt i den sociala hierarkin. Den andra historieversionen, som drivs av företrädare för de högre samhällsskikten, är att alla sociala skikt hade samma ursprung i en inhemsk befolkning, med rötter i den civilisation som fanns i Indusdalen flera tusen år före den påstådda invasionen.

Utan DNA-analys hade denna ideologiska strid förmodligen förblivit olöst. År 2001 publicerade ett indiskamerikanskt forskarteam resultaten från analyser av mitokondriskt DNA och Y-kromosomer från indier som jämförts med motsvarande prover från afrikanska, europeiska och andra asiatiska individer. Resultaten var slående. DNA som ärvs på mödernet är mer likt asiatiskt DNA, men likheten med europeiskt DNA ökar ju högre upp i kasterna man kommer. För DNA som ärvs på fädernet är likheten med europeiska prover generellt större, med större likhet högre upp i kastsystemet. Bilden stärker därmed den traditionella versionen av en invasion av en manligt dominerad indoeuropeisk folkgrupp som etablerar sig som samhällets ledare, förhindrar social rörelse uppåt bland män men tilllåter viss mobilitet uppåt för den kvinnliga halvan av befolkningen. Men detta är ny information, och det återstår att se vilka effekter den får på legitimiteten hos det indiska samhällets sociala struktur. Än så länge gäller den traditionella legitimeringen, och den är religiös till sin natur.

Grundritningen för det goda samhället enligt hinduismen är Manus lagar. En skissartad framställning finns i de klassiska texterna Rig Veda och Bhagavad Gita, som troligen sammanställdes mellan år 1500 och år 1000 före vår tideräkning. I mer slutlig form sägs de ha tecknats ner av den store Manu och vidarebefordrats av hans elever och efterföljare, för att till slut få sin definitiva form under det första eller andra århundradet. Verket består av omkring 2700 verser samlade i tolv böcker, som fick namnet Manusmrti eller Manavadharmashastra på sanskrit. Ordet manava är genitiv av Manu men betyder också mänsklig. Den andra formen kan alltså, lätt högdraget, läsas som »Lagar för människosläktet«.

Manus lagar hör till en viss sorts politisk filosofi som definierar ett idealsamhälle ner på detaljnivå – vad man bör äta respektive undvika, vem man bör gifta sig med, brott och straff, kvinnors plats i samhället och så vidare. Liksom Platons Staten, som den har vissa likheter med, beskriver den ett idealtillstånd och en tingens ordning som bör råda om samhället inte ska glida ner i kaos.

Den värld som verket beskriver är djupt präglad av våld. För en modern läsare påminner det om socialdarwinistiska texter från sent 1800-tal, och därtill av ganska enkelt slag. De två alternativ som står till buds är att äta eller att ätas. Resultatet är en nollsummevision av samhället, i vilket varje människas vinst är någon annans förlust. I ett sådant samhälle finns det föga utrymme för samarbete eller framsteg.

En av kärnmetaforerna är att samhället, varna, är en människokropp. Den religiösa eliten, brahmanerna, identifieras med huvudet, krigarna, kshatriya, med armarna, vaishya, handelsmän och hantverkare, med låren och slutligen tjänarna, shudra, med fötterna. I kombination med föreställningen att allt nedanför midjan är orent har man därmed etablerat en oföränderlig indelning av människorna i högre och lägre stående – en indelning som inte kan förändras, eftersom människokroppen ser ut som den gör. Ytterligare en föreställning, själavandringen, kompletterar konstruktionen. Påståendet att varje människa får vad hon förtjänar som ett resultat av sina handlingar i tidigare liv, ett påstående som varken kan styrkas eller vederläggas, är snillrikt ur politiskt perspektiv. En människa med hög position i samhället belönas för sina tidigare goda handlingar; en kastlös på dess

botten har handlat illa, annars skulle hon inte befinna sig där hon är. Det är svårt att tänka sig en mer kraftfull bekräftelse av status quo.

Mellan de två ledande skikten, präster och krigare, finns en naturlig spänning. Den religiösa eliten har sällan nöjt sig med sitt monopol på kontakt med den övre världen utan har också gjort anspråk på världslig makt. Vissa av kraven som presenteras i Manus lagar är allt annat än utomvärldsliga:

Ty när en präst föds, föds han på toppen av världen, som herre över allt levande, för att värna religionens skatt. Allt detta tillhör prästen, vad som än finns i universum; prästen förtjänar detta på grund av sin ypperlighet och sin höga börd. Prästen äter vad som honom tillhör, han bär kläder som honom tillhör, och han ger bort vad som honom tillhör; andra människor lever genom prästens nåd. […] Och när en lärd präst finner en skatt som tidigare var dold, kan han lägga beslag på allt utan vedergällning, ty han är alltings herre.

Den kultur som blev resultatet av fusionen mellan den inhemska befolkningen och de indoeuropeiska inkräktarna förefaller ha varit väl etablerad omkring 1000 år före vår tideräkning. Den första heliga texten, Rig Veda, blev den ideologiska bekräftelsen av detta. Efter vanligt mönster tappade de ledande skikten successivt initiativet, och på 500-talet växte buddhism och jainism snabbt som religiösa alternativ. De skapades i samma ledande religiösa och politiska elit som den som stödde den dominerande trosuppfattningen, vilket i sig är ett tecken på social upplösning. Ytterligare 500 år senare var tiden mogen för en brahmansk renässans. Hinduismen växte fram som en förnyad form av brahmanismen och kodifierades i Manus lagar. Skattemedel som tidigare hade gått till buddhistkloster omdirigerades till brahmanska grupper. Buddhistiska centra förlorade successivt sitt inflytande, så när buddhismen vuxit till en betydande religiös och social kraft i Central- och Ostasien, hotades dess överlevnad i ursprungslandet. Sedan brahmanerna fått kontrollen över rättskipningen genom en procedur för lokal konfliktlösning som erinrar om den som tilllämpas i muslimska länder, stärktes deras position också gentemot krigarkasten.

Med tiden blev de skilda sociala implikationerna av de båda religionerna tydligare. Både hinduismen och buddhismen var ursprungligen förenliga med kastväsendet, men buddhismen var det huvudsakligen genom att vända intresset bort från denna värld. Successivt fick buddhismen dock en alltmer egalitär prägel, och konflikten med kastsamhället skärptes. När Indiens självständighet började framstå som ett realistiskt alternativ under den första halvan av 1900-talet, krävdes en genomtänkt strategi i för hållande till det sociala arv som kastväsendet representerade. Hinduiska traditionalister, med starkast fäste i de högre kasterna, förespråkade en återgång till förkoloniala värden. En annan falang, till vilken Mohandas Gandhi hörde, såg kastväsendet som en väsentlig del av den indiska kulturen men försökte kombinera det med en egalitär människosyn. De skillnader som kom till uttryck genom kasttillhörighet skulle inte utgöra legitim grund för att värdera den ena människan högre än den andra. Gandhi planerade också att använda kastkategorierna som instrument för att öka den sociala och ekonomiska jämlikheten i landet, en strategi som dock visade sig mindre lyckad.

En tredje falang var klart och reservationslöst mot kastväsendet. Det mest lysande exemplet var Bhimrao Ramji Ambedkar, själv från kastlös bakgrund. Han doktorerade i sociologi vid Columbia University 1917 och återvände sedan till Indien för att ta upp kampen med vad han betraktade som en skammens institution. År 1927 vållade

Ambedkar debatt genom att offentligt bränna ett exemplar av Manus lagar. Han lämnade formellt hinduismen 1956 och övergick till buddhismen, och många kastlösa följde honom. Hinduiska ledare reagerade nervöst.

På tröskeln till 2000-talet upprepade sig historien. Efterföljare till Ambedkar spred hans maning på nytt och fick ett visst gensvar i form av konverteringar till buddhismen. Som motåtgärd erbjöd hinduiska ledare dem som konverterat en högre position i kastsystemet, om de återvände till sin gamla religion. Den heliga sociala ordningen är uppenbarligen något som man kan förhandla om.

Religiös grund: kristendomen

Kristendomen har under delar av sin livscykel odlat andra relationer till den världsliga makten än hinduismen. Om hinduismen utvecklades specifikt för att legitimera en maktstruktur som påfördes utifrån av en invaderande krigarkast, utvecklades kristendomen från vad som ursprungligen var en maktlös position till den dominerande religionen i de områden dit den hade spridits. Framgången berodde på att de religiösa ledarna skickligt anpassade sig till de världsliga makthavare som de interagerade med.

Nyckelpersonerna i den tidiga utvecklingen, Jeshua (Jesus) och Shaul (Paulus), var angelägna om att inte provocera den romerska överhögheten. Jeshuas åsikter känner vi naturligtvis bara i den redigerade form som återfinns i evangelierna. Här understryks den bortomvärldsliga karaktären i förkunnelsen: »Mitt rike är inte av denna världen.« Budskapet sammanfattas effektivt och elastiskt i rådet att »ge Caesar vad Caesar tillhör och Gud vad Gud tillhör«.

Paulus doktrin är mer utvecklad på den här punkten, möjligen därför att den skapades specifikt för att desarmera den farliga kopplingen mellan religiös hängivelse och judisk nationalism. I Romarbrevet etableras vad som kom att bli en hörnsten i de despotiska monarkiernas argumentation för kungamakten av Guds nåde:

Varje människa skall underordna sig all den överhet hon har över sig. Ty det finns ingen överhet som inte är av Gud, och den som finns är förordnad av honom. De som motsätter sig överheten gör därför motstånd mot Guds ordning, och de som gör motstånd drar straff över sig själva.
[…]

Det är ju därför ni betalar skatt, ty de styrande är Guds tjänare när de vakar över allt sådant. Ge alla vad ni är skyldiga dem, åt var och en det han skall ha: skatt, tullar, respekt, vördnad.

Mot bakgrund av sådana bud är det lätt att se hur svåra och viktiga steg som togs av Manegold av Lautenbach och Marsilius av Padua när de under medeltiden utvecklade en självständig teori för politisk legitimitet och vågade driva in en kil mellan den andliga och den världsliga makten.

När kristendomen växte inom romarriket, blev det nödvändigt med anpassningar på båda sidor. Konstantin såg fördelarna med att integrera den växande kristenheten och gav kristendomen status av erkänd religion i början av 300-talet. I gengäld tonade kristna ledare ner förbudet mot att dräpa, som varit ett hinder för kristna mot att tjänstgöra i den kejserliga armén. Senare under samma århundrade etablerades kristendomen som statsreligion i kejsardömet.

Under den vidare spridningen över Europa etablerades kristendomen uppifrån. Det gjorde de religiösa ledarna beroende av den världsliga makten, som i gengäld fick den andliga maktens välsignelse av den rådande maktstrukturen och skrivkunnighet och administrativ förmåga som bonus.

Denna osäkra jämvikt mellan andlig och världslig makt stördes under högmedeltiden, när Hildebrand, vald till påve som Gregorius VII, utmanade den kejserliga högheten och krävde att kejsaren skulle underkasta sig påven. I ett reformprogam med titeln Dictatus Papae som presenterades år 1075 summerade Hildebrand i 27 korthuggna teser en ny världsordning ledd av påven och endast av honom. Enligt Dictatus skulle påven åtnjuta bland annat följande privilegier:

– Påven allenast äger stifta nya lagar i enlighet med tidens behov.
– Påven allenast tillkommer att få sina fötter kyssta av furstarna.
– Endast påven får avsätta kejsare.
– Inget av hans beslut får överprövas av någon; endast han får överpröva alla andras beslut.
– Han får befria undersåtar till orättfärdiga herrar från deras trohetsed.

Ingen av parterna vann någon avgörande seger i denna kraftmätning, och när både kyrkans och adelns privilegier några århundraden senare ifrågasattes över hela Europa, förenades de i försvaret av dessa privilegier – en koalition som varat in i modern tid.

Användningen av Bibeln som stöd för etablerade maktstrukturer skilde sig från användningen av Manus lagar i det hinduiska samhället. Till skillnad från hinduismen och från judendomen, från vilken kristendomen tog över huvuddelen av den heliga texten, har den på det hela taget avhållit sig från att i detalj föreskriva hur ett samhälle ska organiseras och styras. Fastän Torahn togs in i sin helhet i Bibeln, ignorerade man de flesta föreskrifterna och ersatte dem med Nya testamentets tämligen abstrakta och kortfattade rekommendationer, tillsammans med det fribrev till den världsliga makten i Romarbrevet som citerades ovan.

Bibeln kunde dock användas i mer specifika syften. Gamla testamentet är en högst heterogen text, vilket man har anledning att förvänta sig av en text som kompilerades under så lång tid. Den berikades dessutom med lån från icke-judiska källor; Höga visan är ett lysande exempel på inlån från den sumeriska kulturkretsen. Till denna textsamling lades långt senare de texter som tillsammans bildar det Nya testamentet. I stället för att formulera specifika regler för det dagliga livet, som Manus lagar, erbjuder Bibeln ett ymnighetshorn av myter, bud och historiska fragment, där de flesta makthavare kunnat hitta textställen som stött deras position. På många punkter är texterna motsägande, men intern konsistens är nu inte ett krav på heliga texter.

Legitimeringen av slaveriet är ett intressant exempel i det avseendet. Slaveri kan tyckas strida på ett fundamentalt sätt mot tanken att Gud har skapat människan till sin avbild – vilket rimligen borde garantera en rimlig jämlikhet mellan människor. Tvärtom har valda delar av Bibeln i århundraden använts som argument för slaveriets rättfärdighet. Nyckeltexten – normalt benämnd Noas förbannelse – är ett ganska dunkelt stycke från Första Mose bokens nionde kapitel, som lyder:

Noa var åkerbrukare, han var den förste som anlade en vingård. När han drack av vinet blev han berusad och låg naken i sitt tält. Och Ham, Kanaans far, såg sin far ligga där blottad och gick ut och berättade det för sina bröder. Då tog Sem och Jafet en mantel, lade den på sina axlar

och gick baklänges in och höljde över sin far; de vände bort ansiktet, så att de inte skulle se sin far blottad. När Noa sedan vaknade upp ur ruset och fick veta vad hans yngste son hade gjort honom sade han: »Förbannad skall Kanaan vara och den uslaste slav åt sina bröder.« Och han sade: »Lovad vare Herren, Sems Gud! Kanaan skall vara deras slav. Må Gud låta Jafet växa och bo tillsammans med Sem. Kanaan skall vara deras slav.«

För en modern läsare kan den här händelsen framstå som en smula ologisk. Noa blir berusad och sover naken i sitt tält. Hans son Ham råkar få se honom i detta inte helt respektabla tillstånd och berättar vad han sett för sina bröder. När Noa har sovit ruset av sig, får han veta vad som har hänt och dömer inte sin son Ham utan sin sonson Kanaan till ett liv i slaveri. Den som har begått en förseelse är rimligtvis Noa själv. Dessutom är det oklart varför Kanaan skulle dömas till slaveri för ett brott som hans far påstås ha begått. Mer intressant än dessa motsägelser är emellertid vilket bruk man har gjort av historien.

Det mest sannolika ursprunget, mot bakgrund av namnet Kanaan, är en territoriell konflikt mellan israeliterna och kananéerna. Torahn innehåller många exempel på konflikter mellan den israelitiska monarkin och grannfolken och dessutom tämligen brutala recept på hur dessa konflikter skulle hanteras – ett instrument i nationsbyggandet. Jubelårsboken, också kallad Lilla Genesis och troligen skriven under andra århundradet före vår tideräkning, återberättar historien från Första Moseboken men tillägger en utförlig historia om hur världen delades mellan Noas söner, så att Afrika tillföll Ham. Detta föregriper några av de teman i historien som senare skulle komma att exploateras av rasismens och slaveriets förespråkare: spridning och differentiering.

Tidiga judiska kommentatorer associerade i växande utsträckning Ham-gestalten med grövre brott än att berätta om sin fars nakenhet – sodomi, äktenskapsbrott och till och med kastrering av fadern – liksom med mörk hudfärg, vilket beredde vägen för rasistiska föreställningar. När kristendomen tog över Torahn och döpte om den till Gamla testamentet, blev på samma sätt Ham och hans ättlingar associerade med synd och slaveri av auktoritativa kyrkofäder som Origenes, Augustinus och Ambrosius från Milano. Augustinus hävdade att slaveri var ett straff för begångna synder och gav därmed en självbekräftande diagnos av slavens livssituation. Något besynnerlig, men begriplig mot bakgrund av en lång antijudisk tradition inom kristendomen, är identifieringen av Ham med judarna som såg Kristi nakenhet på korset – ytterligare en illustration av hur formbara de religiösa texterna är i händerna på skickliga interpreter.

Under 1400-talet, när spanjorer och portugiser började handla med slavar i större skala, etablerades Noas förbannelse som legitimering av den afrikanska slavhandeln. Omkring år 1700 var den i bruk som försvar för det amerikanska slaveriet, och den blev senare under 1700- och 1800-talen en huvudkomponent i slaveridoktrinen.

Noas förbannelse utnyttjades också under medeltiden för att legitimera adelns och prästerskapets dominans över det tredje ståndet, då med bönderna i rollen som Ham och Kanaan – ännu en illustration av de religiösa myternas flexibla användning i ideologiska sammanhang.

Betydelsen av hög ålder för legitimitet är särskilt tydlig i kristendomens historia. Objektivt sett är det svårt att se kristendomen som en fortsättning av judendomen på det sätt som kristendomens huvudfåra har påstått sig utgöra. Paulus och kyrkofäderna gjorde sig ju av med merparten av det judiska arvet från Torahn. Inte ens de tio

budorden – kärnan i den judiska etiken – lämnades oskadda, trots att Mästaren själv deklarerade sin trohet mot lagen: »Sannerligen, innan himlen och jorden förgår, skall inte en enda bokstav, inte minsta prick i lagen förgå.« Det andra budet, förbudet mot att tillverka bilder av gudomen som återfinns i Andra Mosebokens tjugonde kapitel, ströks helt enkelt, varefter man klöv det tionde budet i två för att bevara det totala antalet intakt. Att tillverka bilder av olika inkarnationer av den heliga treenigheten var uppenbarligen ett alltför kraftfullt vapen i kampen om själarna för att de tidiga kristna ledarna skulle avstå från det. Den logiska slutsatsen hade varit att erkänna den genuint nya karaktären hos kristendomen och begränsa det centrala religiösa arvet till evangelierna, Pauli brev och de övriga skrifter som återfinns i Nya testamentet. Detta föreslogs också av Marcion i början av 100-talet, som för detta stämplades som kättare och exkommunicerades. Den vördnadsbjudande åldern hos det judiska religiösa arvet bedömdes uppenbarligen – förmodligen korrekt – som en ovärderlig tillgång för en kyrka som strävade efter dominans på den religiösa scenen.

Religiös grund: islam

På en skala mellan hinduismens detaljreglering av det sociala livet och kristendomens mer abstrakta legitimering av rådande maktstrukturer ligger islam närmare hinduismen. Till skillnad från kristendomen utvecklades islam från en maktposition och behövde därför inte kompromissa med den världsliga makten om hur samhället ska styras. Religion, stat och samhälle var sammanvuxna från begynnelsen, tillsammans bildande den muslimska nationen, umma. Den europeiska distinktionen mellan stat och samhälle, som brukar förknippas med 1500-talstänkaren Jean Bodin, är obegriplig för ortodox islam. Detsamma gäller separationen mellan religion och stat, en åtskillnad som kyrkofäder som Origenes var noggranna med att upprätthålla men som senare suddades ut i takt med att kyrkans ledare utvecklade en smak för världslig makt.

Eftersom den sociala ordningen enligt islam är av gudomligt ursprung liksom allting annat på jorden, behöver den ingen ytterligare legitimering. Den övernaturliga visdomen har uppenbarats för människorna, och det ankommer inte på dem att ställa frågor om dess ursprung eller om alternativ till status quo. Den auktoritativa källan är naturligtvis Koranen och sharian som har utvecklats ur den. Avgörande för legitimiteten hos denna källa är föreställningen att lagen anses ha förmedlats direkt till Profeten från den gudomliga auktoriteten, och ortodoxa muslimer hävdar att hela budskapet förmedlades under hans livstid. Modern forskning ifrågasätter denna föreställning och anser att det tog närmare ett halvt årtusende, innan islam hade nått sin nuvarande form.

Islam och hinduismen har många paralleller, och den muslimske tänkaren al-Biruni från 1000-talet betraktade det indiska kastsystemet som en förebildlig social hierarki. De hävdar dock sin legitimitet på olika sätt. Inom islam är Koranen grunden för den sociala ordningen, och dess betydelse ligger i att ha fått sin definitiva form vid ett visst tillfälle i historien. Hinduismens närmaste motsvarighet är Manus lagar, men den hinduiska doktrinen tenderar att understryka den förhistoriska traditionen bakom denna text. En typisk modern introduktion till hinduismen nämner Manu bara i förbifarten och hänvisar i stället till den mycket långa mognadsperioden: »Det kan inte råda något tvivel om att hinduismen går mycket långt tillbaka i historien.«

Oavsett vilken grund för legitimiteten som hävdas förändras samhället ständigt, och situationer som inte förutsågs i de religiösa urkunderna

måste hanteras på ett eller annat sätt. I en teokrati försöker den religiösa eliten naturligen göra anspråk på ensamrätt till anpassningen av regelverket efter behov.

Enligt den muslimska världssynen ses en samhällelig hierarki som en förutsättning för ordning och som den naturliga konsekvensen av arbetsfördelningen i samhället:

Är det de som skall fördela din Herres nåd? Nej, det är Vi som skänker var och en vad han behöver för sitt uppehälle i detta liv, och Vi ger förmåner åt några som höjer dem [flera] steg över de andra, så att den ene kan ta den andre i sin tjänst – [på liknande sätt fördelar Vi Våra gåvor av andligt slag]. – Din Herres nåd är mer värd än de [rikedomar] som människor kan samla.

Sådan är Guds nåd, och Han skänker den till den Han vill. Guds nåd är en outsinlig källa.

I den utsträckning som det behövs en gudomlig intervention är argumentet att människor är för jämlika för att någon skulle underkasta sig någon annan i avsaknad av en yttre kraft. Det är genom ett gudomligt ingripande som vissa höjs över andra och anförtros den nödvändiga auktoriteten.

Efter det första muslimska inbördeskriget kort efter Profetens död, som resulterade i sunni- och shia-fraktionerna, kunde föreställningen om en islamsk enhet inte längre upprätthållas vare sig på det religiösa eller på det politiska fältet. Muslimska tänkare var tvingade att begrunda samma legitimitetsproblem som de europeiska kollegorna brottades med under medeltiden. Ska statsöverhuvudet fortfarande betraktas som religiös ledare? Hur ska man bete sig om flera ledare konkurrerar om makten? Är det legitimt att avsätta en tyrann? Inga generella svar kom på dessa frågor. Att hänvisa till allmänintresset i analogi med formeln Folkets röst, Guds röst var inte en lösning inom islam, där samhället antas styrt av en gud snarare än av folket.

Vad gäller slaveriet, det yttersta kriteriet på vad ett moralsystem tillåter, förefaller Koranen liksom samtida kristna källor betrakta det som en självklarhet. I princip kunde endast icke-muslimer hållas i slaveri enligt islamsk lag; legitimeringen var att slaveriet då skulle ge möjlighet för icke-muslimer att konvertera till den rätta tron. Det är en restriktion som sällan har upprätthållits. Referenser till Noas förbannelse och kopplingen mellan hudfärg och slaveri förekommer tidigt i islamsk litteratur, men det gjorde också argument mot slaveri, så bilden är blandad.

I ett historiskt perspektiv förefaller den muslimska slavhandeln inte ha varit vare sig mindre omfattande eller mindre brutal än dess europeiska motsvarighet. Slavhandeln bevarades också mycket längre inom den muslimska världen. När slaveriet till slut blev moraliskt ohållbart i Västvärlden och i Ryssland vid mitten av 1800-talet, fortsatte slavhandeln att bedrivas huvudsakligen (men inte enbart) i arabländerna. Internationella ansträngningar att avskaffa slaveriet intensifierades under det första världskriget men mötte då starkt motstånd inom den muslimska världen. Särskilt utmanande var den slavhandel som var kopplad till pilgrimsfärder till Mekka (hajj). Under hajj nåddes årliga pristoppar på slavar i Saudiarabien. Stora skaror av pilgrimer, ofta unga, lockades att resa till det religiösa centret, ofta i sällskap med någon mentor, men såldes i stället som slavar vid framkomsten.

Så sent som 1980 förklarade den Islamska Republiken Mauretanien att slaveriet nu hade blivit olagligt – något överraskande, eftersom

slaveriet officiellt hade avskaffats i landet redan 1905, då det var en fransk koloni. Initiativet framstod dock som halvhjärtat, eftersom det var baserat på grundläggande mänskliga rättigheter enligt västerländsk modell, samtidigt som sharia-lagen tar över i händelse av konflikt mellan grundlagen och den muslimska lagen. Sharia-domstolar satte slavägares rättigheter före slavarnas när den nya lagen testades. Så sent som 1999 betraktades slaveri som ett allvarligt samhällsproblem i Mauretanien, och situationen har förblivit oklar in i det tjugoförsta århundradet. Problemet återkom också på andra håll, bland annat i Sudan i mitten av 1980-talet.

Sekulär grund

Fastän den religiösa lösningen på legitimeringsproblemet historiskt sett har varit den viktigaste, tvingade upplysningstiden konservativa kretsar att presentera nya argument. För David Hume var status quo helt enkelt den uppenbara lösningen på det politiska problemet. Han använde i sin Avhandling om människans natur följande tänkta resonemang om fördelningen av ägodelar mellan medborgarna i ett samhälle:

[…] det måste omedelbart framstå som en naturlig lösning för dem att var och en fortsätter att åtnjuta vad han för närvarande är ägare till, och att egendom eller permanent ägande kopplas till det aktuella ägandet. Det är vanans makt att den inte bara förenar oss med det som vi länge har åtnjutit utan till och med skapar emotionella band till det och får oss att föredra det framför andra ting som kan vara mer värdefulla men mindre kända för oss. Det som vi länge har sett och nyttjat, det är vi också högst ovilliga att skiljas från; men vi kan lätt leva utan ägodelar som vi aldrig har haft och som vi inte är vana vid. Det är därför uppenbart att människor lätt skulle enas om denna lösning – att alla fortsätter att äga vad de för närvarande äger – och detta är skälet till att de så naturligen skulle föredra den.

Historien har inte bekräftat Humes optimistiska hypotes om en allmän acceptans av status quo. Brian Barry har kommenterat några av problemen med Humes teori. För det första förutsätter den att ett status quo existerar, vilket inte alltid är fallet, till exempel efter ett krig eller en avkolonisering. Även under mindre kaotiska förhållanden är det ett faktum att samhället förändras; halvt på skämt har det sagts att varje generation konservativa försvarar vad deras företrädare bekämpade. På ett djupare plan är hänvisningar till status quo inte övertygande, när medborgarna väl har börjat ställa frågor om grunden för just detta tillstånd.

Standardargumentet från konservativt håll är annars att själva existensen av status quo visar att det är rationellt; Joseph de Maistres formulering var att »vanan är legitimitetens moder«. Burke hävdade att »vanan är vår andra natur«, en tes som senare har upprepats flitigt. I avsaknad av ytterligare argument kommer det farligt nära doktor Pangloss resonemang i Voltaires Candide – att vi lever i en värld där allt är ordnat till det bästa, ty vore det inte det bästa, skulle det inte vara ordnat på detta sätt.

När historien ligger alltför nära för att övergå i myt, är vägen för de ledande skikten att söka legitimitet ofta att hävda direkt släktskap med de första bosättarna i territoriet. Detta är orsaken till att det i den officiella versionen av Sydafrikas historia under apartheidregimen hävdades att landet var tomt före boernas ankomst runt år 1600 och att arkeologiska fynd som var äldre än så bokstavligen gömdes undan på de arkeologiska institutionerna i de sydafrikanska universiteten. Gränsen är inte skarp; i Mellanöstern blandas sådana argument med religiösa eller kvasireligiösa argument.

Ett alternativ är att lägga ett försiktigt evolutionärt perspektiv till status quo-ideologin. Samhället betraktas då som ett system av regler som ständigt justeras i ljuset av erfarenheten och därmed behåller sin rationalitet. Med en sådan utformning närmar sig den konservativa ideologin liberalismen, och det är ofta svårt att skilja konservativa liberaler som von Hayek från denna form av konservatism. Analogin med biologisk evolution har dock sina risker, och organiska teorier brukar ses med skepsis av modernare konservativa.

Något överraskande använder de Maistre, denne övertygat antiliberale konservative tänkare, i ett av sina verk ett utilitaristiskt argument som låter förvillande likt Jeremy Benthams: »Det bästa styret för varje land är det som i det aktuella territoriet kan producera den största tänkbara summan av lycka och styrka för det största antalet människor under så lång tid som möjligt.« Den formen av argumentation är dock sällsynt bland konservativa av den enkla anledningen att det är ytterst svårt att härleda status quo ur en så abstrakt formel. Till bilden hör att formuleringen inte leder till ett matematiskt meningsfullt problem och att det därför inte finns någon lösning ens i den bästa av världar.

Fördelningspolitik

Trots den allmänt splittrade bilden av det konservativa tänkandet i allmänhet är attityderna gentemot fördelningspolitik mer förutsägbart homogena. Konservativt tänkande, oavsett om det vilar på religiös eller sekulär bas, ifrågasätter inte omfördelning som äger rum spontant i ett samhälle. Solidaritet med de svaga hör till den kristna ideologin, och allmosor är en av islams fem pelare. På samma sätt förespråkar modern sekulär konservatism frivilliga bidrag och är till och med beredd att använda statliga subventioner via skattesystemet för sådana bidrag – något motsägelsefullt, kan det tyckas. Vad som inte accepteras är att staten används som instrument för omfördelning i sådan utsträckning att den påverkar den ekonomiska maktfördelningen.

En utgångspunkt för konservatismens attityd i fördelningsfrågan är den kunskapsmässiga skepticismen, både i allmänhet och mer specifikt rörande samhällsprocesser. Eftersom vår kunskap om sådana processer är högst begränsad, löper vi betydande risker om vi försöker påverka dem på något grundläggande sätt. Här anknyter konservativt tänkande till Robert Mertons tidigare nämnda doktrin om oavsedda konsekvenser av mänskligt handlande. Beteendemönster som är rationella i det lilla leder ibland till oförutsedda konsekvenser när de kombineras med varandra i ett socialt sammanhang. Överraskningarna kan naturligtvis vara både positiva och negativa, men konservativa skribenter tenderar att fokusera på de senare när de kommenterar offentliga ingrepp. Två exempel är prisregleringar och minimilöner, som hävdas skada de grupper som de är tänkta att gynna.

Sådana argument blir ännu starkare när de oavsedda konsekvenserna påstås hota centrala funktioner och institutioner i samhället. Tänkare som Mallock och von Hayek bland andra har argumenterat för ojämlikhetens positiva värden för den sociala väven och pekat på de risker man tar när man försöker öka jämlikheten, ett argument som ligger nära det Humboldtska som citerades i föregående kapitel.

Som en naturlig följd av kunskapsskepticismen är konservatismen instinktivt kritisk till teorier om sociala kontrakt, vilka slutsatser som än kan dras från sådana ansatser. Tanken att det på något sätt skulle kunna vara möjligt att rekonstruera sociala institutioner från ett tomt naturtillstånd eller kontraktsteoretikernas ursprungsläge går på tvärs mot konservatismens världssyn. Därmed söker man också beröva

egalitära teorier ett av deras huvudinstrument för att formulera alternativ till status quo.

En annorlunda men viktig aspekt av det konservativa tänkandet är dess allmänna attityd till värderelativism och nationell särart. Det var i ett sådant sammanhang som den tyska upplysningskritiska rörelsen föddes kring sekelskiftet 1800, i direkt opposition mot upplysningsfilosofernas ansträngningar att etablera universella mänskliga värden och en vetenskaplig standard oberoende av den kulturella omgivningen. Sådana relativistiska attityder ger ytterligare argument mot fördelningspolitiska ingrepp i sociala sammanhang eller, i mer ideologiska termer, mot rätten att diskutera politiken med utgångspunkt i egalitära värden i ett samhälle där sådana inte omfattas av alla.

I realiteten ligger naturligtvis något annat än kunskapsskepsis och omsorg om mångfald bakom den konservativa attityden till offentliga ingrepp. Det avgörande är insikten att staten är den enda institution i samhället som kan balansera den privata maktutövning som är knuten till ekonomiska resurser. Huvudmålet för högerns politik är helt logiskt att försvaga den offentliga makten, främst genom att begränsa skatteuttaget, samtidigt som man söker öka handlingsutrymmet för den privata maktutövningen. Mest uttalad är denna politik i USA, där högerns opinionsbildning mot staten under senare decennier har fått närmast religiösa undertoner.

9. Socialdemokratin och ojämlikheten

Som den historiska översikten i inledningen av boken visade, har både uppfattningar av ojämlikhet som ett problem och idéer om hur problemet skulle kunna hanteras en lång tradition i människans historia. De syns i de sumeriska och egyptiska texterna, i det judiska jubelårsprogrammet, Solons reformer i Aten, i bonderevolterna under medeltiden och senare. Men det var först under upplysningen som den traditionen började utveckla en teoretisk plattform för att analysera och reformera sociala strukturer. Industrialisering, läs- och skrivkunnighet och framväxt av sociala skikt som inte var bundna av lojalitet till den gamla regimen beredde vägen för ett brett ifrågasättande av samhället som det dittills hade varit organiserat.

I ett ganska tidigt skede av den här processen insåg klarsynta observatörer att allmän rösträtt var den logiska slutpunkten för utvecklingen. Den gamla regimens makthavare gjorde sitt bästa för att fördröja den men kunde inte förhindra den. Hur starkt deras motstånd var bestämdes i viss utsträckning av hur de bedömde sina möjligheter att under de nya spelreglerna ta sig igenom förändringen med bibehållen maktposition.

I den grundläggande konstitutionella frågan om allmän rösträtt var liberaler och socialister överens, men inom vänstern rådde osäkerhet om huruvida den konstitutionella demokratins ramverk skulle vara tillräckligt i kampen för social och ekonomisk jämlikhet. Så småningom klövs vänstern i en socialdemokratisk gren, som besvarade frågan jakande, och en kommunistisk, som gjorde en annan bedömning. Kommunisternas förmodan var i huvudsak att det aldrig skulle bli möjligt att få tillräcklig kontroll över samhällsekonomin med

lagstiftning och att merparten av de ekonomiska resurserna därför måste överföras i allmän ägo. Som 1900-talets historia visar nöjde sig kommunistregimerna inte med att kontrollera de viktigaste produktionsmedlen utan tog också över massmedia, kulturproduktionen och andra byggstenar i vad som brukar kallas det civila samhället.

Avsaknaden av en stabil egalitär jämvikt

Slutsatsen att det saknas en jämlik och stabil jämvikt i förhandlingsspelet kan naturligtvis uppfattas som ett starkt argument för vänsterideologier. Innebörden är att det inte finns något neutralt grundtillstånd på den ekonomiska arenan, utan att den med nödvändighet präglas av en ständigt pågående kamp mellan rivaliserande grupper, koalitioner med växlande sammansättning och förändringar i maktbalanser. Det är på den punkten som socialdemokrater och vänsterliberaler skiljer sig tydligast; de senare är benägna att anta att marknaden och demokratins torg genererar verkligt konkurrensinriktade beteenden och en tolerant politisk miljö. Så är uppenbarligen inte fallet. I den ekonomiska sfären kommer intressegrupper ständigt att sträva efter att flytta fram sina egna positioner och de kommer i avsaknad av korrigerande mekanismer inte att tveka att underminera de mekanismer som marknaden kräver för att fungera, som redan Adam Smith noterade:

Människor från samma bransch träffas sällan ens för fest eller underhållning utan att samtalet slutar med någon sammansvärjning mot allmänheten eller någon plan för att höja priserna. Det är omöjligt att förhindra sådana möten genom lag, eftersom den inte skulle kunna genomföras eller skulle strida mot frihetens och rättvisans krav. Men fastän man genom lag inte kan förhindra sådana möten, bör man i alla fall inte underlätta dem, långt mindre göra dem nödvändiga.

I denna oupphörliga kamp för mera makt kommer större företag att ha mer inflytande än mindre och större fackliga sammanslutningar att ha mer framgång än mindre. Framgångsrika organisationer tenderar att växa, vilket leder till den positiva återkoppling som ger upphov till instabilitet.

Att det bara finns en jämvikt i förhandlingsspelet och att den är instabil är ett starkt argument för statliga ingrepp generellt sett. Innebörden är att politiska ingripanden i förhandlingen mellan parterna är nödvändiga, om man ska kunna undvika att den ena parten i det långa loppet exploaterar den andra. Frågan är alltså snarare när än om statsmakten ska involveras. Det rör då inte bara nattväktarstaten – rättskipning, yttre försvar och andra kärnfunktioner i staten – en punkt där de flesta skribenter är överens. Det gäller i högsta grad också i fördelningsfrågor. Självklart kommer olika betraktare att ha olika åsikter om vad som är en rimlig ambitionsnivå, men den kvalitativa slutsatsen bör vara klar för varje deltagare i den politiska debatten, oavsett ideologisk hemvist.

Vid första anblicken är slumpens roll för vem som får övertaget i förhandlingsprocessen också ett starkt argument för vänsterideologier. Om det finns tre huvudfaktorer bakom framgång – slump, arv och ansträngning – och de två första dominerar, hotas naturligtvis legitimiteten hos rådande maktförhållanden i ett samhälle där staten inte korrigerar det spontana utfallet. Även om ansträngningar inte är oviktiga för den väg som utvecklingen tar, kommer den självförstärkande mekanismen i förhandlingar över tid att leda till resultat som inte står i någon som helst proportion till skillnaderna i ansträngning.

Men maktbalansers inneboende instabilitet är ett problem också för samhällen som är utrustade med en stark stat. Orsaken är att

demokratiskt beslutsfattande bara i abstrakta modeller äger rum på det gemensamma torget, agoran, efter grundlig debatt baserad på rationella argument. I realiteten sker en arbetsfördelning mellan makthavare och väljare i alla demokratier, också socialdemokratiskt styrda. Direkt demokrati som den praktiseras i Schweiz och i sporadiska folkomröstningar i representativa demokratier löser inte det problemet och är inte en modell att följa.

Vilken beslutsprocedur man än tillämpar för att hantera produktionsöverskottet i ett samhälle med dominerande allmänt ägande kommer vissa grupper att ha större inflytande än andra, och de kommer med all sannolikhet att utnyttja detta inflytande för att stärka sin egen position. I kommunistiska samhällen är den arbetsfördelningen än mer uttalad. Makteliten är alltid bättre informerad om rikets styrelse och kan utnyttja den kunskapen till sin fördel gentemot befolkningen i stort. Den grundläggande instabiliteten i förhandlingsprocesser hemsöker även kommunistiska samhällen, som 1900-talets historia visar med plågsam klarhet. Risken för maktkoncentration är högre i en kommunistisk ekonomi än i en marknadsekonomi, eftersom den senare trots allt har en viss potential för förnyelse och utmaning av existerande karteller.

Det är framför allt på den punkten som socialdemokratin och kommunismen har utvecklats i olika riktningar. Socialdemokratin drar en adekvat slutsats av det grundläggande dilemmat och använder staten som mekanism för att kontrollera den grundläggande instabiliteten i förhandlingsrelationer. Kommunismen gör staten till part i konflikten i ett försök att eliminera olikheterna en gång för alla. Genom att dessutom eliminera privat ägande, åtminstone på samhällelig nivå, söker den eliminera andra grupper som konkurrerar om samhällsmakten. Men förhandlingar förblir också i det samhället en källa till instabilitet och därmed till ojämlikhet, oberoende av vilka institutioner man inför för att hantera produktionsöverskottet, så det som händer är helt enkelt att man importerar konflikten till den politiska sfären.

Problemet för socialdemokratin, som bibehåller marknaden som institution, är att hitta den rätta balansen mellan den ekonomiska och den politiska sfären och att hålla kvar den när man väl har hittat den. Om alltså socialdemokratin och kommunismen gör likartade analyser av det marknadsbaserade samhällets inneboende motsättningar och konflikter, kommer de till helt olika slutsatser när det gäller praktisk politik – liksom Rhen och Donau, som har sina källor alldeles i närheten av varandra i Centraleuropa men som sedan tar helt olika vägar, den ena mot Nordsjön och den andra mot Svarta havet.

Strategier för omfördelning

Socialdemokratins stora avvägningsproblem gäller vilken ambitionsnivå som är rimlig i byggandet av ett mer jämlikt samhälle och vilka åtgärder som är lämpligast när projektet ska genomföras. Om man startar från en ren marknadslösning, kommer åtgärder som syftar till att öka jämlikheten ofta att gå hand i hand med ökad ekonomisk tillväxttakt, men vid en viss (okänd) punkt kan ökad jämlikhet sannolikt bara åstadkommas till priset av minskat arbetsutbud och sparande, och en avvägning måste göras.

Den traditionella socialdemokratiska strategin bygger på ett brett spektrum av åtgärder som utjämnar både förutsättningar och resultat. Det viktigaste instrumentet inom den förra kategorin är en aktiv utbildningspolitik inriktad mot de sociala grupper som har svag studietradition. I viss utsträckning har den politiken varit

framgångsrik. Efterkrigstidens utbildningsreformer har lett till bättre löneutveckling på lång sikt för barn med bakgrund i arbetarklassen. Ett annat viktigt mått på framgång i utjämningen av förutsättningar för inkomster får man om man jämför föräldrars och barns inkomster. Om sambandet är starkt råder inte lika förutsättningar för barnen, och det finns anledning att tro att en utjämning på en gång skulle minska inkomstskillnaderna och öka tillväxtpotentialen. Det har visat sig att de nordiska länderna är mer framgångsrika än USA i det avseendet; i de nordiska länderna är sambandet mellan föräldrars och barns inkomster svagare än i USA. Dessutom är sambandet mellan syskons inkomst starkare i USA, även det en indikation på att familjebakgrunden är viktigare i USA. En aktiv utbildningspolitik förefaller alltså vara ett krav för att den liberala idén om någorlunda likartade förutsättningar för den yngre generationen ska kunna realiseras.

En andra viktig komponent i den socialdemokratiska strategin är en väl utbyggd socialförsäkring. Den har den dubbla effekten att föra över resurser från medel- och höginkomsttagare till låginkomsttagare och att stärka löntagarnas förhandlingsposition i mötet med kapitalägarna. Den första effekten beror på att låginkomsttagare utnyttjar socialförsäkringen i högre utsträckning på grund av exempelvis högre sjukfrånvaro, samtidigt som avgifterna till försäkringen inte beror av risken. I ett marknadsbaserat system skulle premierna sättas i relation till utnyttjandegraden, och någon överföring skulle inte äga rum. Överföringen är betydande, i själva verket större än effekten av den statliga inkomstskatten.

Den indirekta effekten av socialförsäkringen, att den stärker löntagarnas position i förhandlingarna om anställningsvillkoren, är svår att uppskatta men sannolikt större än den direkta. En orsak till svårigheten att bedöma effekten är att länder med välutvecklade socialförsäkringar också tenderar att ha relativt starka fackliga organisationer, något som verkar i samma riktning.

Den tredje viktiga komponenten i den socialdemokratiska utjämningspolitiken är beskattningen. Den sammantagna effekten av skatte- och transfereringssystemet beror på ett antal faktorer, och profilen i inkomstskattesystemet och förmögenhetsskatten är bara en av dem. En proportionell skatt som finansierar en offentlig tjänst som konsumeras av alla i samma omfattning har en utjämnande effekt, så det finns ingen radikal kvalitativ skillnad mellan proportionella och progressiva skatter.

Med början på 1980-talet och med inspiration från USA har åtskilliga OECD-länder under senare decennier rört sig i riktning mot bredare skattebaser, lägre skattesatser och mindre progressiva skatteskalor. På senare år har både arvsskatten och förmögenhetsskatten avskaffats i Sverige, och fastighetsskatten har minskats väsentligt. Bakom den här rörelsen ligger officiellt en växande oro för utjämningspolitikens kostnader. Arthur Okun summerade avvägningsproblemet i sin ofta citerade bok Jämlikhet och effektivitet – den stora avvägningen. Hans bild av problemet är den läckande hinken; regeringen vill utjämna inkomster genom att föra över resurser från bättre bemedlade till sämre bemedlade, men resurser går förlorade på vägen. Vad är en rimlig avvägning?

Några varningsord är nödvändiga här. Okuns metafor riskerar att tolkas som att all politik som utjämnar skillnader medför kostnader, eller omvänt att ökade inkomstskillnader automatiskt leder till högre ekonomisk tillväxttakt. Så är alltså inte fallet. Det som har åstadkommits inom utbildningspolitiken utjämnar skillnader i förutsättningar och utfall, samtidigt som förändringarna kan förväntas

leda till att karriärer i högre utsträckning grundas på meriter och i motsvarande grad mindre på familjebakgrund. Sambandet mellan jämlikhet och ekonomisk utveckling är komplicerat.

För det andra finns inget enkelt samband mellan offentliga utgifter och långsiktig tillväxttakt, och något sådant kan inte heller existera, av flera orsaker. En orsak är att det finns administrativa skillnader i hur länder arrangerar sina skatte- och transfereringssystem som påverkar den offentliga sektorns storlek. Man kan överföra resurser genom skatteavdrag, som skattefria bidrag eller också beskatta transfereringarna jämsides med inkomsten. I Sverige hade vi för inte så länge sedan skatteskalor som berodde på familjesituationen, men i dagens skattesystem har sådana inslag rensats bort. Barnbidraget är typexemplet på en obeskattad transferering, medan huvudregeln i socialförsäkringssystemet är att transfereringar beskattas.

Dessa tre olika typlösningar kan ge samma utfall för hushållen men ger helt olika storlek på den offentliga sektorn och skattekvoten. Man har uppskattat att den amerikanska välfärdssektorn skulle vara ungefär 50 procent större om man valde den mellersta administrativa lösningen ovan. De skandinaviska ländernas offentliga sektor ser av samma anledning större ut än den egentligen är. Den missvisning som uppkommer i jämförelsen mellan annars ganska likartade länder i OECD-gruppen är dessutom systematisk; i länder med en starkt statskritisk politisk tradition som USA har politikerna ett uppenbart intresse av att välja lösningar som får staten att framstå som mindre.

Mer substantiellt viktigt är att offentliga utgifter påverkar hushållen och samhällsekonomin på helt olika sätt beroende vad utgifterna går till. Vissa utgifter, exempelvis offentligt stöd till kulturen, har begränsade direkta effekter på ekonomin, medan subventionerad barnomsorg direkt påverkar arbetsutbudet positivt. På samma sätt kan vissa skatter förväntas ha större effekter än andra på beteendet. Mot den bakgrunden är det knappast förvånande att ekonomer kommer till olika slutsatser beträffande effekterna av den offentliga utgiftsnivån på den ekonomiska tillväxttakten; vissa har funnit negativa effekter, andra positiva, medan huvuddelen förefaller osäkra om konsekvenserna.

På mikronivå – hushållens perspektiv – finns det å andra sidan dokumenterade effekter av socialförsäkringssystemen. De regler som styr arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och pensionerna har effekter på hur aktivt individer söker arbete, på sjukfrånvaron och på pensioneringsbeslutet. Effekterna är de förväntade: generösa system leder till ett mindre arbetsutbud, även om effekterna i vissa fall är små och i något fall inte ens statistiskt signifikanta. På samma sätt finns det belägg för indirekta kostnader av skatter, även om osäkerhetsintervallen här är betydande.

Sammanfattningsvis finns det kostnader för varje alltför ambitiös fördelningspolitik, och kostnaderna tenderar att öka mer än proportionellt mot ambitionsnivån när man passerar en viss nivå. Därmed är frågan om vad som är en rimlig nivå naturligtvis inte besvarad; svaret beror i väsentlig utsträckning av politiska prioriteringar. Tabell 3.1 i kapitel 3 visar stora skillnader mellan OECD-länderna i fördelningen av disponibel inkomst, skillnader som reflekterar just olika politiska prioriteringar.

Slutsatsen att ojämlikheten inte helt kan elimineras är svårsmält för många vänsterideologer, och särskilt för dem som befinner långt till vänster. Men föreställningen om det perfekt jämlika samhället är måhända mer ett inslag i den politiska retoriken än ett allvarligt menat politiskt mål.

Varför engagera sig?

För den konservative skeptikern skiljer sig inte den socialdemokratiska strävan efter jämlikhet från vilken egennyttig reflex som helst. Varje samhällsklass ser till sina egna intressen, och den ena rörelsen har inte högre moralisk halt än den andra. Samtidigt måste samma skeptiker ställa sig frågan varför så många människor genom historien engagerat sig för en sak som uppenbart inte gagnar dem själva. Den egyptiske kammarherren som citerades i inledningen var ingen fattig man som talade i egen sak. Ändå var han så angelägen om att göra sin gärning känd att han lät fästa den på sin gravsten. Vad ligger bakom denna drift?

Om man låter frågan gå till Frans de Waal, primatforskaren som citerades i kapitel 3, svarar han att medkänslan hör till vår natur. I en bok med den talande titeln Good natured argumenterar han för att den moraliska reflexen är äldre än vår art. Människor kan förvisso utveckla andra beteendemönster – likgiltighet, hänsynslöshet, till och med brutalitet – men medkänslan finns som ett alternativ som kan etableras som norm under de rätta förutsättningarna.

Det finns ett annat, modernare svar på frågan som kan tilltala dem som efterfrågar mer handfasta motiv för att upprätthålla ett högt mått av jämlikhet i ett samhälle än att det ligger i vår natur. Det svaret anknyter till modern samhällsvetenskaplig forskning om tillit och socialt kapital och konsekvenserna om nivån på tilliten är hög eller låg. Tillliten kan mätas på olika sätt; antingen frågar man människor om de litar på grannar, politiker och andra som de på ett eller annat sätt möter i vardagslivet, eller också mäter man civilsamhällets styrka genom intensiteten i föreningsengagemang och andra frivilliga aktiviteter. Det visar sig att det inte spelar så stor roll vilken metod man väljer; resultatet blir likartat.

En stabil observation är att nivån på tilliten hänger starkt samman med nivån på jämlikheten; ju jämlikare samhället är, desto större tillit känner individerna i samhället till varandra. I diagrammet på nästa sida visas sambandet mellan Gini-koefficienten och den uppmätta nivån på tilliten i 75 av världens länder. Sambandet har verifierats av ett antal olika forskare i olika länder och med olika metoder och kan anses etablerat. De nordiska ländernas exceptionellt höga nivå på både tillit och jämlikhet är värd att notera.

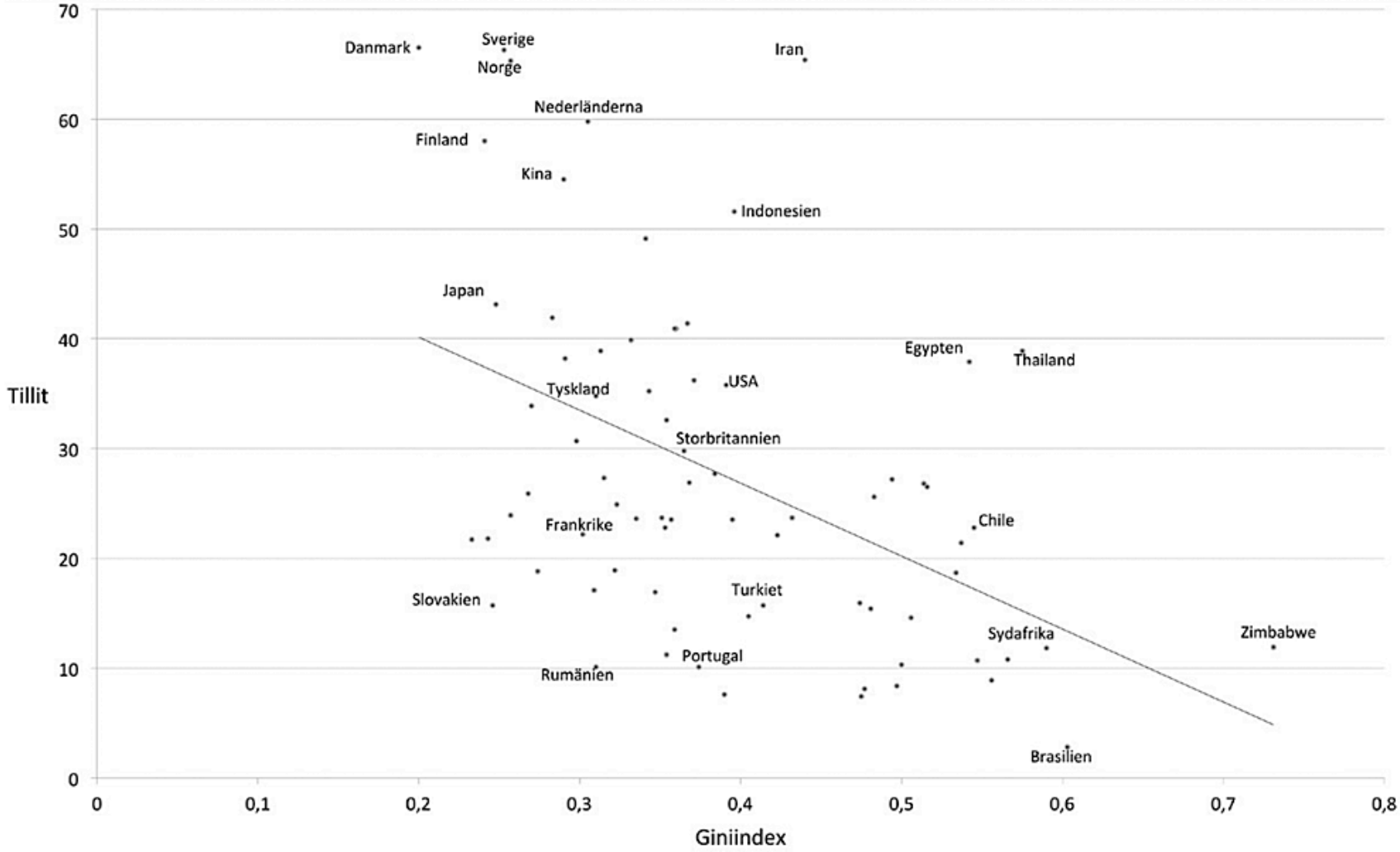

DIAGRAM 9.1. Sambandet mellan inkomstskillnader (mätta i Gini-koefficienten) och nivån på tilliten i 75 samhällen: ju högre inkomstskillnader, desto lägre tillit. Korrelationen är -0.47. Data från mitten och senare delen av 1990-talet Källa: Jordahl (2009).

DIAGRAM 9.1. Sambandet mellan inkomstskillnader (mätta med Gini-koefficienten) och nivån på tilliten i 75 samhällen: ju högre inkomstskillnader, desto lägre tillit. Korrelationen är -0,47. Data från mitten och senare delen av 1990-talet. Källa: Jordahl (2009).

Det andra steget i resonemanget är att samhällen med ett högt mått av tillit i allmän mening fungerar bättre. En av dem som mest systematiskt har undersökt tillitens förutsättningar och konsekvenser är den amerikanske statsvetaren Robert Putnam. De femtio amerikanska delstaterna erbjuder ett fruktbart material för jämförelser, eftersom de har så varierande historia – olika immigrationsbakgrund, slaveri i Södern och andra skillnader. Det visar sig att den enskilda faktor som utgör det säkraste underlaget för att förutsäga nivån på tilliten i en delstat är andelen av befolkningen som är ättlingar till skandinaviska immigranter. Men det intressanta kommer när man ser sambandet mellan den uppmätta nivån på tilliten och ett antal objektiva mått på tillståndet i samhället. Här är några av Putnams resultat:

– I stater med hög tillit fungerar skolorna bättre, oavsett hur man mäter resultaten.
– I stater med hög tillit mår barn och ungdomar bättre, mätt i spädbarnsdödlighet, antalet tonårsgraviditeter och andra hälsovariabler.
– I stater med hög tillit är nivån på våldsbrottsligheten lägre.
– I stater med stark samhörighet är den allmänna hälsonivån högre.
– Stater med hög tillit har lägre nivå på skatteundandragandet så som det uppskattas av den amerikanska skattemyndigheten.

Styrkan i observationerna varierar. Om sambandet mellan hälsa och jämlikhet förs en internationell debatt också med anknytning till Richard Wilkinsons Ojämlikhetens konsekvenser, och frågan får i viss mån sägas vara öppen. De flesta undersökningar av sambandet mellan tillit och ekonomisk tillväxttakt tyder på ett ganska starkt positivt samband.

Det är också så att orsakssambanden kan gå i båda riktningarna; samhällen kan komma in i positiva eller negativa spiraler allteftersom tilliten ökar eller minskar. Men Putnams sammanfattning ger en koherent bild som framstår som högst rimlig.

Slutsatsen av detta är inte att det raskt och enkelt går att öka nivån på tilliten i ett samhälle genom ett utbyggt skatte- och transfereringssystem. Både jämlikhet och tillit är mångdimensionella, och ett långsiktigt program för att stärka dem måste beröra ett antal relevanta områden – utbildning, hälsa, disponibel inkomst och andra. Men den allmänna slutsatsen är värd att överväga även för skeptikern: ett jämlikare samhälle kan vara ett bättre alternativ också för dem som inte direkt och på kort sikt gynnas av förändringar i den riktningen.

10. Bokslut

Tre frågor ställdes i inledningskapitlet. Den första var: Varför är alla samhällen ojämlika? Svaret är att ojämlikhet mellan individer och grupper inte är det som behöver förklaras; den är ett direkt resultat av den mänskliga konstitutionen – hur vi upplever omvärlden och hur vi förhåller oss till risker – i kombination med hur förhandlingsspel under allmänna förutsättningar tenderar att utveckla sig. Små skillnader i förutsättningar, som inte behöver ha något med förmåga eller ansträngning att göra, kommer att förstärkas över tiden och växa obegränsat. Den enda begränsningen av den starkare partens agerande är hans intresse av att hålla den andra parten vid liv för att samhället ska kunna fort sätta att existera.

Innebörden av detta är inte att det inte existerar skillnader i förmåga eller ansträngning, bara att sådana skillnader inte tillnärmelsevis räcker för att förklara de skillnader som vi ser i inkomster och tillgångar. Frågan är alltså fel ställd. Det är inte ojämlikheten som behöver förklaras utan jämlikheten. Hur lyckas vissa samhällen upprätthålla ett anständigt mått av jämlikhet trots den naturliga tendensen för varje samhälle att driva mot ojämlikhetsgränsen?

Den andra frågan var: Kan ojämlikheten påverkas? Svaret är ja; ojämlikhet är inte något ödesbestämt. Att den oreglerade förhandlingsprocessen är instabil och förstärker skillnader är ett problem som kan hanteras. Från teknikens område är det välkänt hur man kan bemästra instabilitet och till och med göra den till en del av den tekniska utformningen. En blick på Gini-koefficienten för inkomster eller förmögenheter för OECD-länderna, som liknar varandra ekonomiskt och socialt, visar stora skillnader länderna emellan – skillnader som har politiskt ursprung.

Den tredje frågan var: Hur har de klassiska ideologierna förhållit sig till ojämlikheten som fenomen? Liberalismen har ofta understrukit vikten av likartade förutsättningar i livet för att genuina skillnader i förmåga och ansträngning ska kunna komma till uttryck. Samtidigt har den underskattat den självförstärkande mekanism som är huvudämnet för den här boken, och liberalismen blir därmed besvärande tyst i diskussionen om vad som i praktiken ska göras åt de stora skillnader i social bakgrund som individer växer upp med. Konservatismen gör samma misstag, om det nu är ett misstag, och drabbas av betydande legitimitetsproblem när historiska och rådande fördelningar av tillgångar och inkomster ska förklaras och försvaras. Socialdemokratin är den ideologi som gynnas mest av det perspektiv och de slutsatser som har presenterats. Med viss rätt kan man säga att det är socialdemokratin som har tagit det liberala kravet på lika förutsättningar mest på allvar. Samtidigt har socialdemokratin historiskt haft problem med att bestämma nivån på sina utjämningssträvanden och hitta rätt metoder för att förverkliga sina ambitioner. Detta är inget märkligt; problemet är genuint svårt.

Diagrammet över ojämlikhetsgränsen i kapitel 3 (diagram 3.2) visar för varje ekonomisk utvecklingsnivå en övre och en undre gräns för jämlikheten i ett samhälle – full jämlikhet respektive ojämlikhetsgränsen, där den senare motsvarar att en liten elit kontrollerar hela överskottet, medan praktiskt taget hela den övriga befolkningen lever på existensminimum. Avståndet till ojämlikhetsgränsen är ett mått på samhällets civilisationsgrad.

Utan en aktiv fördelningspolitik driver samhället mot ojämlikhetsgränsen lika obönhörligt som en sten faller mot marken när man släpper den; i varje ögonblick glider det omärkligt nedåt, om inga motkrafter sätts in. Men ett samhälle är inte ett dött föremål utan en

mänsklig artefakt. Med rätt utformning och vaksam politik kan det hållas svävande lika framgångsrikt som bröderna Wrights flygande maskin.

Ojämlikheten hör till människans villkor, men den kan påverkas. En insikt som kan hämtas från den tidigare diskussionen är att arbetet med att hålla stånd mot den spontana, omotiverat höga nivån på ojämlikheten är ett sisyfosarbete. Men med Camus kan vi föreställa oss Sisyfos lycklig i sin ansträngning

Noter

Alla citat är översatta av Per Molander om inget annat anges.

s. 5: Citatet är hämtat från en sakframställning i domstol rörande valet till Lord Mayor i Dublin 1790 (Curran 1865, s. 105).
s. 9: Citaten är hämtade från Kramer (1981), s. 104, respektive Parkinson (1991), s. 63.
s. 11: Allmänna referenser för den idéhistoriska bakgrunden är Sabine & Thorson (1973), Strauss & Cropsey (red.) (1987) och Kymlicka (1990).
s. 13: Rawls (1972), Nozick (1974).
s. 15: Sten Selanders dikt är hämtad från samlingen Staden och andra dikter (1926).
s. 17: Analysen av slumpvandringen med hjälp av Markovkedjor genomförs i Kemeny & Snell (1976).
s. 19: Dr Pangloss gestaltas i Voltaires Candide (1759). Jag skrev en artikel om Pangloss paradigm i Tvärsnitt 1984, som också innehåller vidare referenser till litteratur som ifrågasätter evolutionens rationalitet.
Shubiks analys av duellen återfinns i Shubik (1954).
s. 20: Sexuell reproduktion: Emlen & Oring (1977); specifikt om sjöelefanter: Le Boeuf (1974).
s. 21: Allmänt om utbytesteorier: Bredemeier (1978), Coleman (1990), Homans (1961).
s. 22: Praktiska illustrationer av förhandlingsproblem återfinns i Fisher & Ury (1981) och Raiffa (1982).
Modeller för politiska förhandlingar är ett stort och omstritt forskningsfält. Mueller (1989) och Ordeshook (1992) innehåller översikter av den litteratur som bygger på ekonomiska rationalitetsmodeller, med exempel som Downs (1957), Buchanan & Tullock (1962) och Buchanan (1975). Kritiska analyser av den ansatsen finns i Barry (1965) från statsvetenskaplig och i Udehn (1996) från sociologisk utgångspunkt.
s. 24: Adam Smith är citerad från Wealth of nations, Book I, Ch. II.
s. 25: Om brudköp och hemgift, se Goody (1983).
Klassiker som nämns i texten är Durkheim (1893), Malinowski (1922) och Mauss (1923–1924).
s. 28: Om mått på ojämlikhet, se Atkinson (1983) och Cowell (2000). Att analyser av ojämlikhet måste beakta skillnader i möjligheter och inte bara i faktiska tillgångar har betonats av Amartya Sen; se Sen (1985), (1992).
s. 31: Studier av primater: de Waal (2005), Gallup (1970), Byrne & Whiten (1997), Goodall (1990).
s. 33: Hackordningar bland tamhöns: Schjelderup-Ebbe (1922).
s. 36: Dominansdrift: Maslow (1933–4).
Hobbes-citatet är från Leviathan, Hobbes (1651), kap. 11.
s. 37: För allmänna översikter, se Brown (1991), Scarr (red.) (2005). I övrigt, se Evans-Pritchard (1940), Sahlins (1972), Service (1975). Om utvecklingen av den sociala intelligensen, se vidare Boehm (1997) och Barton & Dunbar (1997).
s. 38: Centralryska slätten: Soffer (1985).
s. 39: Likartat perspektiv: Lekberg (2002).
s. 40: Amerikansk översiktsstudie: Bowles m.fl. (2010).
Jägar-samlarsamhällen: Smith m.fl. (2010).
s. 40: Trädgårdsskötande samhällen: Gurven m.fl. (2010).
s. 41: Boskapsskötare: Borgerhoff Mulder m.fl. (2010).
Slaveri: Murdock & White (2010).
s. 42: Krig ingen okänd företeelse: Taçon & Chippendale (1994).
Betydelsen av organiserad våldsutövning för de sociala strukturerna behandlas av Boix (2010).

s. 43: Plog, svärd och bok: Gellner (1988).
Bevattningssystem: Wittfogel (1957); kritiska analyser i Butzer (1976) och Mann (1986).
s. 44: Gini-koefficienter för jordbrukssamhällen: Shenk m.fl. (2010).
Överföring mellan generationer i olika samhällen: Smith m.fl. (2010b).
s. 46: Fördelning i Athen: Foxhall (2002) och Osborne (1992), citerat i Scheidel (2010).
Klassiska analyser av Atens sociala struktur är Burns (1966) och Finley (1953).
En noggrann analys av Solons reformer baserad på samtida dokument är Stanton (1990).
Gini-koefficient för Rom: Milanović m.fl. (2007).
s. 47: Svält i antiken: Garnsey (1988).
s. 48: En översikt över de senaste 1000 årens ekonomiska och demografiska historia ges i Maddison (2001).
s. 49: Några punktuppskattningar: för England: Bekar & Reed (2009) och Campbell (2008), för Paris: Sussmann (2008), för Bysans och Rom: Milanović (2006) respektive Milanović m.fl. (2007).
s. 51: Om slavhandeln, se Thomas (1997).
Moderna exempel: Lindert (2000), Soltow & van der Zanden (1998) och Morrisson (2000).
s. 53: OECD (2011) innehåller en översikt över utvecklingen i OECD-länderna under senare decennier. Se vidare Brandolini & Smeeding (2009) och Immervoll & Richardson (2011).
Globala siffror: Ferreira & Ravallion (2009).
s. 54: Sambandet är komplicerat: Voitchovsky (2009).
s. 55: Det längre tidsperspektivet: Bourguignon & Morrisson (2002).
Teoretisk och faktisk ojämlikhet: Milanović m.fl. (2007).
s. 59: De tidigare makthavarnas möjlighet att klara övergången till nya förutsättningar analyseras för Europas vidkommande av Mayer (1981)
s. 63: Sigfrid Lindströms dikt publicerades först i samlingen De besegrade från 1927.
s. 69: Nashs avhandling (Nash 1950) och ett antal andra nyckelverk finns omtryckta i Kuhn & Nasar (2002). En modern framställning finns t.ex. i Osborne & Rubinstein (1990).
s. 71: Empiriskt stöd för Weber-Fechners lag: (Dehaene 2003).
s. 73: En översikt över utvecklingen sedan Nashs inledande insats med nyckelpublikationer av andra forskare återfinns i Thomson (red.) (2010). Huvudalternativen till Nashs lösning är Kalai-Smorodinskys lösning (Kalai & Smorodinsky 1975) och den s.k. egalitära lösningen (Kalai 1977) (som inte är särskilt egalitär). Ok (1998) har visat att Nashs lösning representerar en effektiv avvägning mellan effektivitet och fördelningsambitioner, medan Kalai-Smorodinskys lösning inte gör det. – Nashs ansats liknar den som Kenneth Arrow använde vid samma tidpunkt för att analysera kollektiva beslutsproblem; se Arrow (1950), Kelly (1978).
Nash föreslog en strategisk modell som återger budgivningsprocessen som ett alternativ till sin huvudmodell. Mer realistiska modeller fanns utvecklade redan av Zeuthen (1930), och en senare presenterades av Harsanyi (1956). Den nu mest använda modellen härrör från Ståhl (1972) och Rubinstein (1982); se vidare Ståhl (1994). Ytterligare argument för Nashs lösning finns i van Damme (1986) och Young (1993).
s. 75: Beviset för påståendet kräver inte mer avancerad matematik än första universitetsårets (derivator och integraler). Riskbenägenheten definieras med hjälp av Arrow-Pratts riskaversionsmått (Pratt 1964; Arrow 1965, 1971). Kravet på avtagande riskbenägenhet med ökande tillgångar är nödvändigt. För en diskussion av empirin kring denna förutsättning, se Meyer & Meyer (2006). Beviset kan företes på begäran.
s. 79: Citatet från Smiths Nationernas välstånd är hämtat från Bok I, kap. VIII.

s. 82: Humes diskussion av relationen mellan är och bör återfinns i Hume (1739– 1740), bok III, del I, avsnitt I. Humes tes vidareutvecklades av Moore (1903), Hägerström (1911); för kritiska analyser se Prior (1960) och Searle (1964).
Modern logisk forskning: Schurz (1997).
s. 84: En läsvärd framställning av försöken att flyga med farkoster tyngre än luften är Tobin (2003).
s. 85: Citatet från Orville Wright finns i Wright (1913).
Om sambandet mellan kommunikationssystemens utveckling och spridningen av smittsamma sjukdomar, se McNeill (1976).
s. 89: Citatet från Wilbur Wright är hämtat från Jakab & Young (red.) (2000).
Om Elmer Sperrys insatser, se Hughes (1971).
s. 90: Om fartygsstyrning: Källström (1979).
s. 91: Keynes (1936) om det intellektuella beroendet av avlidna ekonomer.
s. 92: Återkopplingens historia behandlas i Mayr (1969). En källskrift med tidiga viktiga bidrag är Bellman & Kalaba (1964).
En långdragen debatt: Frankena (1973), Mackie (1977).
Evolutionärt perspektiv på normers utveckling: Ullman-Margalit (1977).
Standardreferenser för moralisk mognad är Piaget (1932/1960) och Kohlberg (1981).
s. 95: Om tiondet, se Lane Fox (1986), kap. 10.
Liknande kritiska tankar om sökandet efter den perfekta konstitutionen finns i Sen (2009).
s. 97: Citatet är från Hume (1742).
Allmänna referenser för den idéhistoriska genomgången är som ovan nämnts Sabine & Thorson (1973), Strauss & Cropsey (red.) (1987) och Kymlicka (1990). För en genomgång mer inriktad på fördelningsproblemet som sådant, se Sandmo (under publ.).
s. 99: Citatet från Sofokles Antigone är hämtat från Hjalmar Gullbergs översättning.
s. 102: Nicholas av Cues är citerad efter Sabine & Thorson (1973).
s. 104: Filmer-citatet är från Filmer (1652).
Hobbes-citaten är från Hobbes (1651), kap. 21 respektive kap. 13.
s. 106: Humes kritik av Hobbes citeras i Tuck (1989), del III.
s. 107: Locke citerad från Locke (1690), §6; se också Laslett (1988).
s. 109: De följande Lockecitaten från Locke (1690), §§ 27, 40, 193 respektive 4.
s. 111: Rousseau (1755, 1762).
s. 112: Citaten från Encyklopedin är hämtade från nätutgåvan av Rousseau (1755b), not 2.
s. 113: Hänvisningen till modern röstningsteori gäller Condorcets juryteorem; se t.ex. Nurmi (2002) och Molander & Nurmi (2002).
Individen och kollektivet: idéhistorisk bakgrund ges i Hirschman (1977) och Myers (1983).
s. 155: Mertons doktrin: Merton (1936). Några bidrag till traditionen är Vico (1725), von Hayek (1967) och Campbell (1974).
s. 117: Moderna analytiska versioner: Braithwaite (1955), Hamilton (1964), Trivers (1971), Axelrod (1984) med kritisk kommentar i Molander (1992).
s. 118: Den andra utvecklingslinjen: Rawls (1972), Nozick (1974). Harsanyi (1977), Binmore (1994), (1998), (2005).
s. 121: En introduktion till liberalismens historia och viktigare källskrifter är Bramsted & Melhuish (1978).
s. 123: Arblaster (1984) synar liberalismens idéhistoria ur ett kritiskt perspektiv.
s. 124: Macfarlane (1978), Le Roy Ladurie (1975).
s. 126: Nozick om beskattning som straffarbete: Texten är ingen generell analys av Nozicks teori. Det kan dock vara på sin plats att påpeka att Nozicks argument drabbar hans egen rekonstruktion av

nattväktarstaten. Vad en sådan stat ska omfatta är på inget sätt entydigt; vissa kommer att nöja sig med ett försvar som består av ett enkelt hemvärn, medan andra anser att kärnvapen är nödvändiga. Om då något annat än det minimala alternativet realiseras, kommer de som förespråkar detta att utsättas för straffarbete med Nozicks egen terminologi.
s. 128: Citatet om slaveri finns i Nozick (1974), s. 331.
En stark spänning: Popper (1945), von Hayek (1967).
s. 129: Legitimitet: Sadurski (1985), kap. 5.
s. 130: Citatet är från Knight (1923).
Global nivå: Milanović (2009).
s. 131: Lönejämförelserna är från Mishel (2006) för USA och Bergström & Järliden Bergström (2013) för Sverige.
s. 132: Trollope (1883).
Tre kategorier: se t.ex. Letwin (red.) (1983) passim.
s. 133 Nilssons avhandling: Nilsson (2009).
Herrnstein & Murray (1994). För kritiska analyser, se Heckman (1995) vad gäller den statistiska behandlingen och Fischer m.fl. (1996) för en mer allmän kritik.
s. 134: Citatet från Rawls (1972), section 46.
Längre tidsperspektiv: Tuomala (1990).
s. 135: Kritiken av Rawls bland kommunitära tänkare: Mulhall & Swift (1996), bland högerliberaler och konservativa: Nozick (1974), Letwin (red.) (1983); metodkritiken: Harsanyi (1977b), Binmore (1994, 1998, 2005).
s. 137: Kritik mot Harsanyi: Sen & Williams (1982), Introduction.
s. 138: Förutsättningar för teorin om förväntad nytta: Savage (1954), Anscombe & Aumann (1963), Pratt, Raiffa & Schlaifer (1964); se vidare diskussionen i Harsanyi (1977).
s. 139: Citatet från Humboldt (1792).
de Tocqueville (1835–1840).
Mill (1859), (1848).
s. 140: Schumpeter (1943), särskilt del II.
s. 142: För en introduktion till konservatismens idéer med nyckeltexter, se Muller (1997). På svenska finns Tingsten (1939/1966), Fredriksson (1986) och Tännsjö (2001).
s. 144: Futilitetsargumentet: Hirschman (1991), Boulding (1975), Keyfitz (1973). Stabiliteten hos ojämlika fördelningar diskuteras från helt andra utgångspunkter i Banerjee and Duflo (2011), Banerjee m.fl. (red.) (2006) och Piketty (2000).
s. 145: Om slaveriet på 1900-talet, se Miers (2003), som dock använder en relativt vid definition.
s. 147: Platon och den ädla myten: se Popper (1945) för en klassisk kritik.
Citatet från de Maistre (1814).
Världsreligionerna: se Collins (1998) för en bred analys av samspelet mellan religionerna och deras omgivande samhällen.
s. 148: Allmänna referenser för hinduismen är Rothermund (1993), Basham (red.) (1975) och Gandhi (1947/2001).
DNA-analysen: Bamshad m.fl. (2001).
s. 149: Manus lagar finns översatta till engelska av Doniger & Smith (1991).
s. 151: Citaten är hämtade från Manus lagar, I:99–101 respektive VIII: 37.
s. 154–155: Citaten: »mitt rike« Joh. 18:36; »ge Caesar« Matt. 22:21, Mark. 12:17, Luk. 20:25; »Varje människa …« Rom. 13:1–2; »Det är ju därför …« Rom. 13:6–7.
Om den problematiska Paulus-gestalten, se Eisenman (1997).
s. 155: Den kristna konflikten mellan förbudet att dräpa och tjänstgöring i den kejserliga armén diskuteras av Lane Fox (1986), passim.
s. 156: Om Gregorius VII, se Berman (1983), kap. 2.

s. 157: Om Höga visans sumeriska ursprung, se Kramer (1981), kap. 33.
s. 158: Citatet om Noa är hämtat från 1 Mos. 9:20–27.
Allmänt om Noas förbannelse: Haynes (2002).
s. 159: Tidiga judiska kommentatorer: Braude (1997). Origenes Predikningar om Genesis och Exodus och Augustinus Gudsstaten citerade från Haynes (2002).
s. 160: Om bruket av Noas förbannelse som legitimering av adelns ställning, se Freedman (1999), kap. 4.
s. 161: Om kristendomens förändring av tio Guds bud, se 2 Mos. 20:4 (upprepade i 2 Mos. 34:17) för den ursprungliga versionen. Citatet är från Matt. 5:18.
s. 162: Allmänna referenser som utnyttjats om islam är Gellner (1981) och Crone (2004).
s. 163: Ett halvt årtusende: Crone (2004), Berkey (2003).
Al-Biruni: Crone (2004), s. 342.
Citatet om hinduismen är från Chaudhuri (1979), s. 27.
s. 164: Korancitaten är hämtade från 43:32 respektive 62:4.
»I den utsträckning …«: Crone (2003), kap. 17.
s. 165: »Vad gäller slaveriet …«: Braude (2003).
Om slavhandeln vid hajj, se Miers (2003), kap. 7.
s. 167: Hume-citatet är från Hume (1739-40), bok III, del II, avsnitt III.
Barry (1965), not U.
s. 168: de Maistre (1819), Burke citerad efter Muller (1997), Introduction.
Sydafrikas arkeologi under apartheid: Hall (1990).
s. 169: de Maistre som utilitarist, citerad efter Muller (1997), Introduction.
s. 170: Oavsedda konsekvenser: Merton (1936).
s. 172: Om den amerikanska högerns ideologiska utveckling, se Gelin (2012).
s. 175: Smith-citatet från Smith (1776), bok I, kap. X, del II.
Större företag och mindre: Ghemawat (1990).
s. 179: Om utjämning av förutsättningar: Meghir & Palme (2005), Björklund & Jäntti (2009).
s. 180: En andra viktig komponent: Nordén (2005).
Effekten av fackföreningar: Visser & Checchi (2009).
s. 181: Okun (1975).
s. 182: Om sambanden mellan fördelning och ekonomisk utveckling, se Voitchovsky (2009).
Den amerikanska välfärdsstaten: Howard (1997).
s. 183: Om relationerna mellan den offentliga sektorn och den ekonomiska utvecklingen finns en stor och delvis motstridig litteratur, t.ex. Agell m.fl. (1995), Agell m.fl. (1997), Atkinson

Referenser

Agell, J., Englund, P., Södersten, J. (1995): Svensk skattepolitik i teori och praktik. 1991 års skattereform. Fritzes, Stockholm.
Agell, J., Lindh, T., Ohlsson, H. (1997): »Growth and the public sector: A critical review essay«, European Journal of Political Economy 13, 33–52.
Anscombe, F.J., Aumann, R.J. (1963): »A definition of subjective probability«, Annals of Mathematical Statistics 34, 199–205.
Arblaster, A. (1984): The rise and decline of Western liberalism. Basil Blackwell Publishers, Oxford.
Arrow, K. (1950): »A difficulty in the concept of social welfare«, Journal of Political Economy 58 (4).
- (1965): Aspects of the theory of risk bearing. Yrjö Jahnssonin Saatio, Helsinki.
- (1971): Essays on the theory of risk bearing. Markham, New York.
Atkinson, A.B. (1983): The economics of inequality. 2 utg. Oxford University Press, Oxford.
- (1995): »The welfare state and economic performance«, National Tax Journal 48, 171–198.
Atkinson, A.B., Bourguignon, F. (2000): Handbook of income distribution. Vol. 1. North-Holland, Amsterdam.
Axelrod, R. (1984): The evolution of cooperation. Basic Books, New York.
Bamshad, M. m.fl. (2001): »Genetic evidence on the origin of Indian caste populations«, Genome Research 11: 994–1004.
Banerjee, A., Duflo, E. (2011): Poor economics. A radical rethinking of the way to fight global poverty. Public Affairs, New York.
Banerjee, A. m.fl. (red.) (2006): Understanding poverty. Oxford University Press, Oxford.
Banfield, E.C. (1958): The moral basis of a backward society. Free Press, Glencoe, Ill.
Barro, R. (1991): »Economic growth in a cross section of countries«, Quarterly Journal of Economics 106, 407–443.
Barry, B. (1965): Political argument. Routledge & Kegan Paul, London.
Barton, R.A., Dunbar, R.I.M. (1997): »Evolution of the social brain«, i Whiten & Byrne (1997).
Basham, E.L. (red.) (1975): A cultural history of India. Oxford University Press, Oxford and Delhi.
Bekar, C.T., Reed, C.G. (2009): Risk, asset markets and inequality: Evidence from medieval England. Discussion Paper on Economic and Social History, University of Oxford, n. 79, oktober 2009.
Bellman, R.E., Kalaba, R.E. (red.) (1964): Selected papers on mathematical trends in control theory. Dover, New York.
Bergström, J., Järliden Bergström, Å-P. (2013): Makteliten – klyftorna består. Landsorganisationen, Stockholm.
Berkey, J.P. (2003): The formation of Islam. Religion and society in the Near East, 600–1800. Cambridge University Press, Cambridge.
Berman, H.J. (1983): Law and revolution. The formation of the Western legal tradition. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
Binmore, K. (1994): Playing fair. Game theory and the social contract, vol. 1. MIT Press, Cambridge, Mass.
- (1998): Just playing. Game theory and the social contract, vol. 2. MIT Press, Cambridge, Mass.
- (2005): Natural justice. Oxford University Press, Oxford.
- (2007): Does game theory work? The bargaining challenge. MIT Press, Cambridge, Mass.
Björklund, A., Jäntti, M. (2009): »Intergenerational income mobility and the role of the family background«, i Salverda m.fl. (red.) (2009).
Bjørnskov, C. (2009): »Economic growth«, i Svendsen, G.T.,

Svendsen, G.L.H., Handbook of social capital. Edward Elgar, Cheltenham.
Boehm, C. (1997): »Egalitarianism and political intelligence«, i Whiten and Byrne (1997).
Boix, C. (2003): Democracy and redistribution. Cambridge University Press, Cambridge.
- (2010): »Origins and persistence of economic inequality«, Annual Review of Political Science 13, 489–516.
Borgerhoff Mulder, M. m.fl. (2010): »Pastoralism and wealth inequality«, Current Anthropology 51 (1), 35–48.
Boulding, K. (1975): »The stability of inequality«, Review of Social Economy, vol. 33, 1–44.
Bourguignon, F., Morrisson, C. (2002): »Inequality among world citizens: 1820–1992«, American Economic Review 92 (4), 727–744.
Bowles, S., Smith, E.A., Borgerhoff Mulder, M. (2010): »The emergence and persistence of inequality in premodern societies«, Current Anthropology 51 (1), 7–17.
Braithwaite, R.B. (1955): Theory of games as a tool for the moral philosopher. Cambridge University Press, Cambridge.
Bramsted, E.K., Melhuish, K.J. (1978): Western liberalism. A history of documents from Locke to Croce. Longman, New York.
Brandolini, A., Smeeding, T. M. (2009): »Income inequality in richer and OECD countries«, i Salverda m.fl.. (red.) (2009).
Braude, B. (1997): »The sons of Noah and the construction of ethnic and geographic identities in the medieval and early modern periods«, William and Mary Quarterly 54 (1), 103–142.
- (2003): »Ham and Noah: Sexuality, servitudinism and ethnicity«, i Collective degradation: Slavery and the construction of race. Proceedings of the Fifth Annual Gilder Lehrman Center International Conference at Yale University (7–8 november 2003).
Bredemeier, H.C. (1978): »Exchange theory«, i Bottomore, T., Nisbet, R. (red.), A history of sociological analysis. Basic Books, New York.
Brown, D.E. (1991): Human universals. McGraw-Hill, New York.
Buchanan, J. (1975): The limits of liberty. Between anarchy and Leviathan. University of Chicago Press, Chicago.
Buchanan, J., Tullock, G. (1962): The calculus of consent. Logical foundations of constitutional democracy. University of Michigan Press, Ann Arbor.
Burke, E. (1756). Vindication of natural society. Citerad i Muller (1997). Hela texten tillgänglig på adressen http://oll.libertyfund.org/.
Burn, A.R. (1966): The Pelican history of Greece. Penguin, Harmondsworth.
Butzer, K. (1976): Early hydraulic civilization in Egypt. University of Chicago Press, Chicago.
Byrne, R.W., Whiten, A. (1997): »Machiavellian intelligence«, i Whiten and Byrne (1997).
Campbell, D.T. (1974): »Evolutionary epistemology«, i Schilpp, P.A. (red.), The philosophy of Karl Popper. Open Court, La Salle, Ill.
Camus, A. (1942): Le mythe de Sisyphe. Gallimard, Paris. Sv. övers. Myten om Sisyfos. Bonniers, Stockholm (1947).
Carling, K., Holmlund, B., Vejsiu, A. (2001): »Do benefit cuts boost job-findings? Swedish evidence from the 1990s«, Economic Journal 111, nr. 474, 766–790.
Cashin, P. (1995): »Government spending and economic growth«, IMF Staff Papers 42(2), 237–269.
Chaudhuri, N.C. (1979): Hinduism. A religion to live by. Oxford University Press, Delhi.
Coleman, J.S. (1990): Foundations of social theory. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
Collins, R. (1998): The sociology of religions. A global theory of intellectual change. Belknap, Harvard, Cambridge, Mass.
Cowell, F.A. (2000): »Measurement of inequality«, i Atkinson and

Bourguignon (red.) (2000).
Crone, P. (2004): God's rule. Government and Islam. Six centuries of medieval Islamic political thought. Columbia University Press, New York.
van Damme, E. (1986): »The Nash bargaining solution is optimal«, Journal of Economic Theory 38 (1), 78–100.
Dehaene, S. (2003): »The neural basis of the Weber-Fechner law: a logarithmic number line«, Trends in Cognitive Sciences 7 (4), 145–147.
Doniger, W., Smith, B.K. (övers.) (1991): The Laws of Manu. Penguin Classics, Penguin Books, Harmondsworth.
Downs, A. (1957): An economic theory of democracy. Harper and Row, New York.
Durkheim, E. (1893): De la division du travail social. Eng. övers. (1933) The division of labor in society. Free Press, New York.
Eisenman, R. (1997): James the brother of Jesus. Faber and Faber, London.
Emlen, S.T., Oring, L.W. (1977): »Ecology, sexual selection, and the evolution of mating systems«, Science 197 (nr. 4300), 215–223.
Evans-Pritchard, E.E. (1940): The Nuer: A description of the modes of livelihood and political institutions of a Nilotic people. Clarendon Press, Oxford.
Ferreira, F.H.G., Ravallion, M. (2009): »Poverty and inequality: The global context«, i Salverda m.fl. (red.) (2009).
Filmer, R. (1652): Observations concerning the original of government […], i Sommerville, J.P. (1991): Filmer: 'Patriarcha' and other political writings. Cambridge University Press, Cambridge.
Finley, M. (1953): Economy and society in Ancient Greece. Penguin, Harmondsworth.
Fischer, C.S. m.fl. (1996): Inequality by design. Cracking the bell curve myth. Princeton University Press, Princeton, NJ.
Fisher, R., Ury, W. (1981): Getting to yes. Negotiating agreement without giving in. Houghton Mifflin Company, Boston. Sv. övers. Vägen till ja. Liber ekonomi, Malmö (1992).
Foxhall, L. (2002): »Access to resources in classical Greece: The egalitarianism of the polis in practice«, i P. Cartledge, E. E. Cohen och L. Foxhall (red.), Money, Labour and Land: Approaches to the Economies of Ancient Greece. Routledge, London.
Frankena, W.K. (1973): Ethics. 2 utg. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
Fredriksson, G. (1986): Konservativa idéer: Pessimismens politiska filosofi. Tiden, Stockholm.
Freedman, P. (1999): Images of the medieval peasant. Stanford University Press, Stanford, Ca.
Gandhi, M.K. (1947/2001): India of my dreams. Artiklar utgivna av R.K. Prabhu. Navajivan Publishing House, Ahmedabad.
Garnsey, P. (1988): Famine and food supply in the Graeco-Roman world. Responses to risks and crises. Cambridge University Press, Cambridge.
Gelin, M. (2012): Den amerikanska högern. Republikanernas revolution och USA:s framtid. Natur & Kultur, Stockholm.
Gellner, E. (1981): Muslim society. Cambridge University Press, Cambridge.
- (1988): Plough, sword and book. The structure of human history. Collins Harvill, London.
Ghemawat, P. (1990): »The snowball effect«, International Journal of Industrial Organization 8, 335–351.
Goodall, J. (1990): Through a window. My thirty years with the chimpanzees of Gombe. Houghton Mifflin, Boston.
Goody, J. (1983): The development of the family and marriage in Europe. Cambridge University Press, Cambridge.
Gruber, J., Wise, D.A. (red.) (1999): Social security and retirement

around the world. University of Chicago Press, Chicago.
Gurven, M. m.fl. (2010): »Domestication alone does not lead to inequality«, Current Anthropology 51 (1), 49–64.
Hall, M. (1990): »'Hidden archaeology': Iron Age archaeology in Southern Africa«, i Robertshaw, P., A history of African archaeology. James Currey Publishers, Oxford.
Hamilton, W. (1964): »The genetical evolution of social behaviour«, Journal of Theoretical Biology 7, 1–16.
Hansson, P., Henrekson, M. (1994): »A new framework for testing the effect of government spending on economic growth and productivity«, Public Choice 81, 381–401.
Harsanyi, J. (1956): »Approaches to the bargaining problem before and after the theory of games: a critical discussion of Zeuthen's, Hicks', and Nash's theories«, Econometrica 24, 144–157.
- (1977): Rational behavior and bargaining equilibrium in games and social situations. Cambridge University Press, Cambridge.
- (1977b): »Morality and the theory of rational behaviour«, Social Research 44(4), omtryckt i Sen & Williams (1982).
von Hayek, F.A. (1959): The constitution of liberty. University of Chicago Press, Chicago.
- (1967): »The results of human action but not of human design«, i Studies in philosophy, politics and economics. Routledge and Kegan Paul, London.
Haynes, S.R. (2002): Noah's curse. The biblical justification of American slavery. Oxford University Press, New York.
Heckman, J.J. (1995): »Lessons from the bell curve«, Journal of Political Economy 103 (5), 1091–1120.
Herrnstein, R.J., Murray, C.J. (1994): The bell curve: Intelligence and class structure in American life. Free Press, New York.
Hirschman, A.O. (1977): The passions and the interests. Political arguments for capitalism before its triumph. Princeton University Press, Princeton, N.J.
- (1991): The rhetoric of reaction. Perversity, futility, jeopardy. Belknap/Harvard University Press, Cambridge (Mass.).
Hobbes, T. (1651): Leviathan. Utg. med inledning av K.R. Minogue (1974). Dent & Sons, London.
Homans, G.C. (1961): Social behavior: Its elementary forms. Routledge and Kegan Paul, London.
Howard, C. (1997): The hidden welfare state: tax expenditures and social policy in the United States. Princeton University Press, Princeton, N.J.
Hughes, T.P. (1971): Elmer Sperry. Inventor and engineer. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
von Humboldt, W. (1792): Ideen zu einem Versuch, die Grenzen der Wirksamkeit des Staates zu bestimmen. Övers. i Bramsted & Melhuish (1978).
Hume, D. (1739–40): A Treatise of Human Nature. Citerad från Fontana-utgåvan av Páll S. Árdal (1962–72).
- (1742): »Of the original contract«, från Essays moral, political, and literary. Library of Economics and Liberty.
Hägerström, A. (1911): Om moraliska föreställningars sanning. Bonniers, Stockholm.
Immervoll, H., Richardson, L. (2011): »Redistribution Policy and Inequality Reduction in OECD Countries: What Has Changed in Two Decades?« OECD Social, Employment and Migration Working Papers, nr. 122, OECD Publishing, Paris.
Jakab, P.L., Young, R. (2000): The published writings of Wilbur and Orville Wright, Smithsonian Institution Press, Washington, D.C.
Johansson, P., Palme, M. (2002): »Assessing the effect of public policy on worker absenteeism«, Journal of Human Resources 37 (2), 381–409.
Jordahl, H. (2009): »Economic Inequality«, i Svendsen, G.T. och

Svendsen, G.L.H. (red.), Handbook of social capital. Edward Elgar, Cheltenham.
Kalai, E. (1977): »Proportional solutions to bargaining situations: interpersonal utility comparisons«, Econometrica 45, 1623–1630.
Kalai, E., Smorodinsky, M. (1975): »Other solutions to Nash's bargaining problem«, Econometrica 43, 513–518.
Katz, C.J., Mahler, V.A., Franz, M.G. (1983): »The impact of taxes on growth and distribution in developed capitalist countries: A cross-national study«, American Political Science Review 77, 871–886.
Kelly, J. (1978): Arrow impossibility theorems. Academic Press, New York.
Kemeny, J.G., Snell, J.L. (1976): Finite Markov chains. Springer, New York.
Keyfitz, N. (1973): »Can inequality be cured?« The Public Interest, vol. 33, 91–101.
Keynes, J.M. (1936): The general theory of employment, interest and money. Macmillan, London.
Knauft, B.B. (1991): »Violence and society in human evolution«, Current Anthropology 32, 391–428.
Knight, F.H. (1923): »The ethics of competition«, Quarterly Journal of Economics 37, 579–624.
Koester, R.B., Kormendi, R.C. (1989): »Taxation, aggregate activity and economic growth: Cross-country evidence on some supplyside hypotheses«, Economic Inquiry XXVII, 367–386.
Kohlberg, L. (1981): Essays on moral development. Harper and Row, San Francisco.
Kramer, S.N. (1981): History begins at Sumer. 3 rev. utg., University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
Kuhn, H.W., Nasar, S. (2002): The essential John Nash. Princeton University Press, Princeton, N.J.
Kymlicka, W. (1990): Contemporary political philosophy: an introduction. Oxford University Press, Oxford. Sv. övers. Modern politisk filosofi. Nya Doxa, Nora (1995).
Källström, C. (1979): Identification and adaptive control applied to ship steering. Akad. avh., Inst. f. reglerteknik, Lunds Tekniska Högskola, Lund.
Landau, D. (1983): »Government expenditure and economic growth«, Southern Economic Journal 49 (4), 783–792.
Lane Fox, R. (1986): Pagans and Christians. Viking/Penguin Books, Harmondsworth.
Laslett, P. (1988): »Introduction«, i Locke: Two treatises of government, Cambridge University Press, Cambridge.
Le Boeuf, B.J. (1974): »Malemale competition and reproductive success in elephant seals«, American Zoologist 14, 163–176.
Lee, D. (1974):»Introduction«, i Plato. The republic. 2 rev. utg., Penguin Books, Harmondsworth.
Lekberg, P. (2002): Yxors liv, människors landskap. Akad. avh., Inst. f. arkeologi och antik historia, Uppsala Universitet.
Le Roy Ladurie, E. (1975): Montaillou, village occitan de 1294 à 1324. Éditions Gallimard, Paris. Sv. övers. Montaillou. En fransk by 1294–1324. Atlantis, Stockholm (1980).
Letwin, W. (red.) (1983): Against equality. Readings on economic and social policy. Macmillan Press, London.
Levine, R., Renelt, D. (1992): »A sensitivity analysis of cross-country regressions, American Economic Review 82, 942–963.
Levine, R., Zervos, S.J. (1993): »What have we learnt about policy and growth from cross-country regressions«, American Economic Review 83, Papers and Proceedings, 426–430.
Lindert, P.H. (2000): »Three centuries of inequality in Britain and America«, i Atkinson and Bourguignon (red.) (2000).
Lindström, S. (1927): De besegrade. Gebers, Stockholm.
Locke, J. (1690): Two treatises of government. Red. av P. Laslett

(1960). Cambridge University Press, Cambridge.
Macfarlane, A. (1978): The origins of English individualism. The family, property and social transition. Basil Blackwell Publishers, Oxford.
Mackie, J.L. (1977): Ethics. Inventing right and wrong. Penguin Books, Harmondsworth.
Maddison, A. (2001): The world economy. A millennial perspective. OECD, Paris.
de Maistre, J. (1814): Essai sur le principe générateur des constitutions politiques et des autres institutions humaines, citerad i Muller (1997), Introduction.
- (1819) : Du Pape, livre II, kap. X, citerad i Muller (1997), Introduction.
Malinowski, B. (1922): Argonauts of the Western pacific. Routledge & Kegan Paul, London.
Mann, M. (1986): The sources of social power. Vol. I. A history of power from the beginning to A.D. 1760. Cambridge University Press, Cambridge.
Maslow, A. (1936–1937): »The role of dominance in social and sexual behaviour of infra-human primates«, Journal of Genetic Psychology vol. 48, 261–277, 278–309, 310–338, och vol. 49, 161–198.
Mauss, M. (1923–1924): Essai sur le don, forme et raison de l'échange dans les sociétés archaïques. L'Année Sociologique, 2e série. Eng. övers. (1954) The gift. Forms and functions of exchange in archaic societies. Cohen and West, London.
Mayer, A.J. (1981): The persistence of the old regime. Europe to the Great War. Pantheon Books, New York.
Mayr, O. (1969): Zur Frühgeschichte der technischen Regelungen. Oldenbourg, München/Wien. Eng. övers. The origins of feedback control. MIT Press, Cambridge, Mass. (1970).
McNeill, W.H. (1976): Plagues and peoples. Anchor/Doubleday, Garden City. Sv. övers. Farsoterna i historien. Gidlunds, Stockholm (1985).
Meghir, C., Palme, M. (2005): »Educational reform, ability, and family background«, American Economic Review 95 (1), 414–24.
Merton, R.J. (1936): »The unanticipated consequences of purposive social action«, American Sociological Review 1 (6), 894–904.
Meyer, D.J., Meyer, J. (2006): »Measuring risk aversion«, Foundations and Trends in Microeconomics 2(2), 107–203 (finns omtryckt av now Publishers, Hanover MA).
Miers, S. (2003): Slavery in the twentieth century. The evolution of a global problem. Altamira Press, Walnut Creek, Ca.
Milanović, B. (2006): »An estimate of average income and inequality in Byzantium around year 1000«, Review of Income and Wealth 52, 449–470.
- (2009): Global inequality of opportunity – How much of our income is determined at birth? Mimeo, The World Bank, Washington, D.C., februari 2009.
Milanović, B., Lindert, P.H., Williamson, J.G. (2007): Measuring ancient inequality. NBER Working Paper 13550, Cambridge, Mass. Uppdaterad version, Världsbankens hemsida, http://econ.worldbank.org/projects/inequality.
Mill, J.S. (1848): Principles of political economy with some of their applications to social philosophy. Internet utg. http://www.econlib.org/library/Mill/mlP.html.
- (1859): On liberty. Citerad från 2002 Modern Library edition, Random House, New York.
Mishel, L. (2006): »CEO-to-worker pay imbalance grows«, Economic Snapshots, 21 juni 2006, Economic Policy Institute, Washington, D.C.
Molander, P. (1984): »Pangloss paradigm«, Tvärsnitt 3/1984.
- (1992): »The prevalence of free riding«, Journal of Conflict Resolution 36 (4), 756–771.

Molander, P., Nurmi, H. (2002): På spaning efter folkviljan. SNS Förlag, Stockholm.
Moore, G.E. (1903): Principia Ethica. Cambridge University Press, Cambridge.
Morrisson, C. (2000): »Historical perspectives on income distribution: The case of Europe«, i Atkinson & Bourguignon (red.) (2000).
Mueller, D. (1989): Public choice II. A revised edition of Public Choice. Cambridge University Press, Cambridge.
Mulhall, S., Swift, A. (1996): Liberals and communitarians. 2 utg. Blackwell Publishers, Oxford.
Muller, J.Z. (red.) (1997): Conservatism. An anthology of social and political thought from David Hume to the present. Princeton University Press, Princeton, N.J.
Murdock, G.P., White, D.R. (1980): »Standard crosscultural sample«, i Barry, H., Schlegel, A. (red.), Cross-cultural samples and codes. University of Pittsburgh Press, Pittsburgh.
Myers, M. (1983): The soul of modern economic man. University of Chicago Press, Chicago.
Nash, J. (1950): Noncooperative games. Akad. avh., Matematiska inst., Princeton University. Omtryckt som kap. 6 i Kuhn and Nasar (2002).
Nilsson, P. (2009): Essays on social interactions and the long-term effects of early-life conditions. Akad. Avh., Nationalekon. inst., Uppsala Universitet.
Nordén, C.J. (2005): Riskgrupps utjämning – viktigare än progressivitet. Bakgrundsrapport till Socialförsäkringsutredningen. Socialdepartementet, Stockholm.
Nozick, R. (1974): Anarchy, state and utopia. Basic Books, New York.
Nurmi, H. (2002): Voting procedures under uncertainty. Springer Verlag, Berlin.
OECD (2011): Divided we stand. Why inequality keeps rising. OECD, Paris.
Ok, E. (1998): »Inequality averse collective choice«, Journal of Mathematical Economics 30, 301–321.
Okun, A. (1975): Equality and efficiency. The big trade-off. The Brookings Institution, Washington, D.C.
Olson, M. (1965): The logic of collective action: public goods and the theory of groups. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
Ordeshook, P. (1992): A political theory primer. Routledge, New York.
Osborne, M.J., Rubinstein, A. (1990): Bargaining and markets. Academic Press, New York.
Osborne, R. (1992): »'Is it a Farm?': The Definition of Agricultural Sites and Settlements in Ancient Greece«, i B. Wells (red.), Agriculture in Ancient Greece: Proceedings of the Seventh International Symposium at the Swedish Institute of Athens. Oxbow Books, Oxford.
Parkinson, R.B. (1991): Voices from Ancient Egypt. British Museum Press, London.
Piaget, J. (1932): Le jugement moral chez l'enfant. Librairie Félix Alcan, Paris. Eng. övers. (1960) Moral judgement of the child. Routledge & Kegan Paul, London.
Piketty, T. (2000): »Theories of persistent inequality and intergenerational mobility«, kap. 8 i Atkinson & Bourguignon (2000).
Popper, K. (1945): The open society and its enemies. Volume One: The spell of Plato. Routledge & Kegan Paul, London.
Pratt, J.W. (1964): »Risk aversion in the small and in the large«, Econometrica 32 (1–2), 83–98.
Pratt, J.W., Raiffa, H., Schlaifer, R. (1964): »The foundations of decision making under uncertainty«, American Statistical Association Journal 59, 353–375.
Prior, A.N. (1960): »The autonomy of ethics«, Australasian Journal of Philosophy 38, 199–206.
Putnam, R. D. m.fl. (1992): Making democracy work. Civic traditions

in modern Italy. Princeton University Press, Princeton. Sv. övers. Den fungerande demokratin. SNS Förlag, Stockholm (1996).
- (1995): »Bowling alone: America's Declining Social Capital«, Journal of Democracy, January 1995, 65–78.
- (2000): Bowling alone. The collapse and revival of American community. Simon & Schuster, New York. Sv. övers. Den ensamme bowlaren. SNS Förlag, Stockholm (2006).
- (2001): »Social capital: Measurement and consequences« Canadian Journal of Policy Research 2, 41–51.
Raiffa, H. (1982): The art and science of negotiation. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
Ram, R. (1986): »Government size and economic growth: A new framework and some evidence from cross-section and time-series data«, American Economic Review 76 (1), 191–203.
Rawls, J. (1971): A theory of justice. Belknap/Harvard University Press, Cambridge, Mass.
Riker, W.H. (1962): Theory of political coalitions. Yale University Press, New Haven.
Rothermund, D. (1993): An economic history of India. From pre-colonial times to 1991. 2 utg. Routledge, London.
Rousseau, J-J. (1755): Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes. Eng. övers. med introduktion av M. Cranston (1984), Discourse on inequality, Penguin Books, Harmondsworth.
- (1755b): Discours sur l'économie politique. Utg. av Jean-Marie Tremblay, http://www.uqac.quebec.ca
- (1762): Du contrat social. Eng. övers. med introduktion av M. Cranston (1968), The social contract, Penguin Books, Harmondsworth. Sv. övers. Om samhällsfördraget eller Statsrättens grunder. Natur & Kultur, Stockholm (2009).
Rubinstein, A. (1982): »Perfect equilibrium in a bargaining model«, Econometrica 50, 97–109.
Sabine, G.H., Thorson, T.L. (1973): A history of political theory. 4 utg. Dryden Press, Hinsdale, Ill.
Sadurski, W. (1985): Giving desert its due. Social justice and legal theory. D. Reidel Publishing Company, Dordrecht.
Sahlins, M. (1972): Stone age economics. Tavistock Publications, London.
Salverda, W., Nolan, B., Smeeding, T.M. (red.) (2009): The Oxford handbook of economic inequality. Oxford University Press, Oxford.
Sandmo, A. (under publ.): »The principal problem in political economy: Income distribution in the history of economic thought«, i Atkinson, A.B. & Bourguignon, F. Handbook of income distribution, 2 utg.
Savage, L.J. (1954): Foundations of statistics. Wiley, New York.
Scarr, C. (red.) (2009): The human past. World prehistory and the development of human societies. 2 utg. Thames & Hudson, New York.
Scheidel, W. (2010): »Human development and quality of life in the long run: The case of Greece.« Mimeo, Stanford University.
Schjelderup-Ebbe, T. (1922): »Beiträge zur Psychologie des Haushuhns«, Zeitschrift für Psychologie 88, 225–252.
Schumpeter, J.A. (1943): Capitalism, socialism and democracy. Ny utg. med inledning av Tom Bottomore (1976). George Allen and Unwin, London.
Schurz, G. (1997): The is-ought problem. An investigation in philosophical logic. Kluwer, Dordrecht.
Searle, J. (1964): »How to derive 'Ought' from 'Is'«, Philosophical Review 73, omtryckt i Hudson, W.D. (1969): The is-ought question, Macmillan Press, London.
Selander, S. (1926): Staden och andra dikter. Bonnier, Stockholm.
Sen, A. (1985): Commodities and capabilities. North-Holland, Amsterdam.

- (1992): Inequality reexamined. Russell Sage Foundation/Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- (2009): The idea of justice. Belknap/Harvard University Press, Cambridge, Mass.
Sen, A., Williams, B. (red.) (1982): Utilitarianism and beyond. Cambridge University Press, Cambridge.
Service, E.R. (1975): Origins of the state and civilization. The process of cultural evolution. Norton, New York.
Shenk, M. m.fl. (2010): »Intergenerational wealth transmission among agriculturalists«, Current Anthropology 51 (1), 65–83.
Shubik, M. (1954): »Do the fittest necessarily survive?« i Readings in game theory and political behaviour. Doubleday, New York.
Slemrod, J. (1995): »What do cross-country studies teach about government involvement, prosperity and economic growth?« Brookings Papers on Economic Activity 1995 (2), 373–431.
Smith, A. (1776): An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, Vol. 1. Citerad från Glasgow Edition (1981) of the Works and Correspondence.
Smith, E.A. m.fl. (2010): »Wealth transmission and inequality among huntergatherers«, Current Anthropology 51 (1), 19–34.
Smith, E.A. m.fl. (2010b): »Reply«, Current Anthropology 51 (1), 119–126.
Soffer, O. (1985): The Upper Paleolithic of the Central Russian Plain. Academic Press, Orlando.
Soltow, L., van der Zanden, J-L. (1998): Income and wealth inequality in the Netherlands, 16th–20th century. Het Spielhuis, Amsterdam.
Stanton, G.R. (1990): Athenian politics c. 800–500 BC. A sourcebook. Routledge, London.
Strauss, L., Cropsey, J. (red.) (1987): History of political philosophy. 3 utg. University of Chicago Press, Chicago.
Ståhl, I. (1972): Bargaining theory. EFI, Stockholm School of Economics, Stockholm.
- (1994): The Rubinstein and Ståhl bargaining models. A comparison and an attempt at a synthesis. EFI Research Paper 6535, Stockholm School of Economics, Stockholm.
Sussmann, N. (2008): Incomes, inequality and social mobility in late medieval Paris. Mimeo, Hebrew University, Jerusalem.
Taçon, P., Chippindale, C. (1994): »Australia's ancient warriors: Changing depictions of fighting in the rock art of Arnhem Land, N.T«, Cambridge Archaeological Journal 4, 211–248.
Thomas, H. (1997): The slave trade. The story of the Atlantic slave trade: 1440–1870. Touchstone, New York.
Thomson, W. (2010): »Introduction«, i Thomson, W. (red.) (2010).
Thomson, W. (red.) (2010): Bargaining and the theory of cooperative games: John Nash and beyond. Edward Elgar, Cheltenham.
Tingsten, H. (1939) : De konservativa idéerna. Bonniers, Stockholm. Ny utg. Aldus/Bonniers (1966).
Tobin, J. (2003): To conquer the air. The Wright brothers and the great race for flight. Free Press, New York.
de Tocqueville, A. (1835–40/1990): De la démocratie en Amerique. Sv. övers. Om demokratin i Amerika. Atlantis, Stockholm (1997).
Trivers, R. (1971): »The evolution of reciprocal altruism«, Quarterly Review of Biology 46 (1), 35–57.
Trollope, A. (1883): Autobiography, citerad från Bramsted & Melhuish (1978).
Tuck, R. (1989): Hobbes. Oxford University Press, Oxford.
Tuomala, M. (1990): Optimal income tax and redistribution. Clarendon Press, Oxford.
Tännsjö, T. (2001): Konservatismen. Bilda Förlag, Stockholm.
Udehn, L. (1996): The limits of public choice. A sociological critique of the economic theory of politics. Routledge, London.
Ullman-Margalit, E. (1977): The emergence of norms. Clarendon

Press, Oxford.
Vico, G. (1725): Scienza nuova. Eng. övers. från 3 uppl. (1744), Bergin, T.G., Fisch, M.H. The New Science of Giambattista Vico. Cornell University Press, Ithaca, N.Y.
Visser, J., Checchi, D. (2009): »Inequality and the labor market: unions«, i Salverda m.fl. (red.) (2009).
Voitchovsky, S. (2009): »Inequality and economic growth«, i Salverda m.fl. (red.) (2009).
Voltaire, F-M. A. de (1759): Candide, ou l'optimisme. Sv. övers. Candide eller Optimismen. Forum, Stockholm (1979).

Weylers förlag http://www.weylerforlag.se/

17 september 2016

Ojämlikhetens anatomi
PER MOLANDER

Varje mänskligt samhälle utvecklar ojämlikhet. Politiken kan dock förmå samhället att röra sig mot jämlikhet. Men vilken politik?

Kring de tre frågorna bygger Per Molander sin essä som siktar på själva grundfrågan i den svenska politiken: vad kan man göra åt verkligheten?

Per Molander konstaterar att djupt liggande egenskaper hos människan tenderar till att skapa ojämlikhet i alla kända samhällen i historien.

Men lika viktigt är att politiken kan användas för att motverka människans natur. Hur mycket, är en fråga om civilisation eller, om man så vill, anständighet. Men inte all politik. Vad säger konservatismen, liberalismen och socialismen om ojämlikheten?

Ojämlikhetens anatomi är en skarp plädering för politikens möjligheter i ett land med växande klyftor.

Per Molander är en av Sveriges mest erfarna analytiker av frågor som rör politisk administration. Han var hjärnan bakom den nya svenska budgetprocessen och har sen arbetat åt bl a Världsbanken och OECD. Han var huvudsekreterare i katastrofkommissionen om tsunamin 2005 och har tidigare också skrivit ett flertal böcker om politik och filosofi.

31 mars 2014 :
CITAT TILL VALAFFISCHERNA I HÖST!

”Utan en aktiv fördelningspolitik driver samhället mot ojämlikhets-gränsen lika obönhörligt som en sten faller mot marken när man släpper den; i varje ögonblick glider det omärkligt nedåt, om inga motkrafter sätts in. Men ett samhälle är inte ett dött föremål utan en mänsklig artefakt. Med rätt utformning och vaksam politik kan det hållas svävande lika framgångsrikt som bröderna Wrights flygande maskin.”

Författaren är Per Molander, och orden kommer ur hans nya bok *Ojämlikhetens anatomi* som kommer ut den 5 april. Det är först en genomgång av ojämlikhetens historia och natur, sen en diskussion om vad man kan, och kanske bör göra åt den. Om man vill var anständig alltså. Jag tror inte att jag någonsin som förläggare gett ut en bok som förenar de senaste rönen inom samhällsvetenskaperna med filosofi och politik på ett så klargörande sätt. Det här är boken som förser alla oss som gärna har åsikter om ojämlikhet med kunskap. Bättre sent än aldrig…

15 april 2014:
FINA ORD OM OJÄMLIKHETENS ANATOMI

"… en bok som inte bara är briljant och relevant, utan som också spetsar till och fördjupar den pågående valrörelsen." (DN, Stefan Jonsson)

27 augusti 2015:
PER MOLANDER PRISAS!
Stiftelsen Jämlikhetsfonden, som stiftats av Per Sundgren och det fackliga idéinstitutet Katalys, tillkännager idag att hederspriset om 10 000 kronor går till författaren Per Molander för att han med sin bok *Ojämlikhetens anatomi* lämnat ett nyskapande och teoretiskt viktigt bidrag till diskussionen om jämlikhet.

Priserna delas ut vid en ceremoni i ABF-huset på Jämlikhetsdagen den 4 oktober.

24 maj 2016:
AKADEMIENS ESSÄPRIS TILL PER MOLANDER

Svenska Akademiens essäpris för år 2016 tilldelas Per Molander, senast aktuell här på Weyler förlag med boken *Allt är vågor*, en essä i ordets verkliga mening om Virginia Woolf och den moderna fysiken.

Tidigare har Per Molander givit ut *Ojämlikhetens anatomi*, som till hösten kommer ut i USA och England hos Melville House. Just nu arbetar Molander på en bok om hotet mot upplysningen, och därmed mot den västerländska demokratin. Boken, *Condorcets misstag*, kommer ut hösten 2017.

Tillägg 14 oktober 2016: Protokoll till partiledardebatt i riksdagen den 12 oktober 2016.

Riksdagens snabbprotokoll 2016/17:13
Onsdagen den 12 oktober
Kl. 09.00–14.15 16.00–16.02
Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Partiledardebatt

Anf. 1 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman, ärade ledamöter och övriga som följer denna debatt!

På Mammaforum i Bergsjön i Göteborg träffas kvinnor som har fått barn och pratar om stort och smått och delar erfarenheter, precis som i vilken mammagrupp som helst. Men just den här mammagruppen är för många av deltagarna den enda kontakten med det svenska samhället.

Alla som jag mötte där häromveckan ville så snabbt som möjligt komma in i det svenska samhället, lära sig språket, komma i arbete och inte låta småbarnsåren göra detta omöjligt. Men alla kunde inte göra det. En av dem hade varit i Sverige i sex år men fortfarande inte fått möjlighet till utbildning. En annan hade varit här i fyra år och kände sig isolerad när hon fått barn. Och en frågade varför hon måste sluta med sfi när hon var föräldraledig. De ville göra rätt för sig, men det svenska systemet satte käppar i hjulen.

Det är tio gånger vanligare att en utrikes född blir bidragsberoende än en inrikes född. Arbetslösheten är fyra gånger högre för en person född utanför Europa jämfört med en person född i Sverige. Så sent som i går visade Arbetsförmedlingen hur arbetslösheten bland utrikes födda ökar. Detta vägrar Stefan Löfven att se.

I Sverige 2016, där Stefan Löfven är statsminister, riskerar snart motsvarande 1 miljon att vara fast i utanförskap, bidragsberoende och en känsla av hopplöshet. I Stefan Löfvens Sverige finns 130 områden där färre än hälften av de arbetsföra jobbar. Det får svåra konsekvenser för de människor som drabbas men också för att otryggheten ökar. Hopplösheten biter sig fast, och känslan av maktlöshet sprider sig.

Först släcks drömmarna för den som står utanför. Men sedan kommer bidragen och tränger ut jobben och välfärden. I till exempel Malmö betalar kommunen mer för försörjningsstöd än för löner till förskollärare.

Så här ser verkligheten i Sverige ut, och den här utvecklingen måste brytas.

Språk och jobb behövs för vägen till arbete och självständighet, annars blir den vägen övermäktig. Vi har rätt att ställa krav på den som kommer hit till Sverige att hon eller han gör allt i sin makt för att göra sig anställbar. Men vi måste också ha höga krav på att politiken gör att vägarna till det första jobbet blir fler. För i ett Sverige som är starkt och håller ihop ska alla göra rätt för sig, och i ett Sverige som är starkt och håller ihop får ingen lämnas utanför. (Applåder)

Herr talman! Strax före kl. 2 på natten den 16 juli i år fick räddningscentralen ett samtal om att det luktade rök i en lägenhet i Gottsunda i Uppsala. Brandkåren fanns inte långt därifrån men blev försenad eftersom den inte kunde åka in i området utan poliseskort. När den kom fram hittades en man död i lägenheten. Om hans liv hade gått att rädda om brandkåren hade kommit fram tidigare kommer vi aldrig att få veta. Men i Sverige måste man kunna veta att ambulansen, brandkåren och polisen kommer när de behövs oavsett var man bor.

I dag finns områden där man inte vågar ringa polisen, där bilar sätts i brand och människor är rädda att gå ut. Var tredje kommun tvingas anlita privata vaktbolag för att skapa trygghet i sina offentliga miljöer. Vardagsbrotten är många men leder sällan till att någon straffas. Bara vart åttonde fall av misshandel klaras upp, och missnöjet inom polisen är så stort att bara under det första halvåret i år valde 240 poliser att sluta. Sverige är på väg åt fel håll.

I Stefan Löfvens Sverige möts poliser, ambulansförare och brandmän på väg till utryckning inte av tacksamhet och hjälpsamhet utan av stenar. Det finns många poliser som gör ett strålande jobb, men det finns alldeles för många poliser som inte längre orkar gå till jobbet. Den här utvecklingen måste brytas. Men statsministern blundar och verkar nöjd med hur han och hans regering sköter jobbet. Några förslag som löser problemen syns nämligen inte.

Vi moderater satsar i vår budget tio gånger så mycket som regeringen för att förbättra polisens möjligheter att utföra sitt jobb, för att poliserna ska kunna bli minst 2 000 fler, för att polisen ska få fler civilanställda som kan utreda brott och få tillräcklig utrustning och för att poliserna ska ges möjlighet att få 2 000 kronor mer i månaden i lön. Tryggheten i Sverige måste nämligen omfatta alla, alldeles oavsett var i landet man bor. (Applåder)

Herr talman! I morse gick ungefär 1 200 000 barn till skolan. Där börjar vägen in i det svenska samhället, oavsett vilka föräldrar man har, varifrån man kommer eller hur länge man har varit i Sverige. Men det finns skolor där inte ens hälften av eleverna når kunskapsmålen. Varför är dessa skolor fortfarande öppna?

När elever inte får lära sig läsa, skriva och räkna ordentligt tar skolan inte bara ifrån barnen deras självkänsla för stunden utan också deras möjligheter till en bättre framtid. I Stefan Löfvens Sverige finns det elever som går till skolan men i praktiken aldrig har en chans att få godkänt. De kommer att få det mycket svårt när de går in i vuxenlivet och ska ut på arbetsmarknaden.

Alla har rätt till en bra skola, men ingen har rätt att utsätta elever för risken att inte lära sig det som de behöver. Svenska elever behöver mer undervisning – en timme mer i veckan i lågstadiet, och en timme mer matte i högstadiet. Lärare måste få bra betalt och tid att vara just lärare. Oavsett om skolan är kommunal eller privat måste Sverige införa nolltolerans mot dåliga skolor. (Applåder)

Herr talman! I fredags den 7 oktober fraktade ett ryskt fartyg Iskanderrobotar genom Östersjön till Kaliningrad, bara 50 mil härifrån. Osäkerheten i omvärlden finns alldeles nära oss och tar sig många uttryck. Till och med innanför Riksdagshusets väggar har det uppstått frågetecken kring vilka makter som egentligen styr riksdagskanslier, och hur.

Rysslands agerande i närområdet och den fruktansvärda situationen i Aleppo i Syrien, men även det fortsatta hotet från den internationella terrorismen, påminner oss om osäkerheten i vår omvärld. Om man ser hur verkligheten och omvärlden ser ut är man naiv om man tror att migrationskrisen är över. Då måste man ta ansvar. Man behöver både veta vad man vill och kunna utöva ledarskap här hemma, annars blir man styrd av andra.

Vi behöver en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Den kan inte bygga på förhoppningar om andra länders agerande utan kräver både ledarskap och ståndpunkter här och konkret förmåga att påverka andra länder för att nå resultat. I ett allvarligt säkerhetsläge behöver vi inte bara stärka det svenska försvaret, som vi moderater har medverkat till, utan också satsa på våra internationella samarbeten. Då måste dörren till ett svenskt medlemskap i Nato vara öppen. Men Stefan Löfven vill hålla den stängd. Det visar också hur han prioriterar. Omsorgen om det egna partiet är tydligen viktigare än ansvaret för landet.

Herr talman! I Stefan Löfvens Sverige riskerar snart motsvarande 1 miljon människor att vara fast i utanförskap, bidragsberoende och en känsla av hopplöshet. I Stefan Löfvens Sverige finns det skolor där inte ens hälften av eleverna får tillräckliga kunskaper. I Stefan Löfvens Sverige möts blåljuspersonal av hot och stenkastning. Sverige är på väg åt fel håll, och den enda som är nöjd med den utvecklingen är statsministern.

Sverige behöver en ny alliansregering som tar verkligheten och omvärlden på allvar och som har förmåga att genomföra reformer som Sverige behöver. Ledarskap är inte att blunda för det som är obehagligt eller att exploatera människors oro utan att ta oro på allvar och ta verkligheten och omvärlden på allvar och att presentera och kunna genomföra lösningar på våra viktigaste samhällsproblem.

Vi moderater lägger fram en budget som gör det mer lönsamt att jobba. Vi satsar mer än 60 miljarder på skolan och välfärden under de närmaste åren, i motsats till regeringens 40 miljarder. Vi satsar mer än tio gånger så mycket som regeringen på att förstärka polisen. Det går att göra allt detta i politiken om man vill och prioriterar, och det går att göra det utan att låna i högkonjunktur.

Vi moderater blundar inte för verkligheten utan tar den på allvar. Vi är beredda på debatt, vi är beredda på kritik och vi är beredda att diskutera vad som behövs för att bygga Sverige starkare. Det är därför vi har en plan för ett starkare Sverige. (Applåder)

Anf. 2 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Jag tror att namnet ”Stefan Löfven” utgjorde den största delen av innehållet i anförandet. Jag tackar för uppmärksamheten!

I övrigt kan jag konstatera att du beskriver rätt många problem du har varit med och skapat och är ansvarig för, Anna Kinberg Batra. Du inledde ganska starkt med de som har fått vara här i sex år, eller i fyra år, utan att få hjälp. Det är 130 områden i utanförskap – ja, de ökade kraftigt under er tid. Försörjningsstödet ökade kraftigt under er tid, och skolresultaten föll katastrofalt under er tid. Det var en bra öppning, Anna Kinberg Batra – den var tydliggörande. (Applåder)

Ni sänkte skatterna med 140 miljarder i stället för att prioritera just jobben, skolan, välfärden och klimatet. Ni lämnade dessutom efter er ett stort hål i statens budget. Klyftorna växte, och skolresultaten sjönk

som sagt. Arbetslösheten steg, och ungdomsarbetslösheten var rekordhög under er tid. Det var helt enkelt en avveckling av den svenska modellen ni höll på med.

Vi har bytt inriktning nu, från skattesänkningar och nedskärningar till investeringar i samhällsbygget. Det återstår många utmaningar; det är ingen tvekan om det. Vi har alldeles för många arbetslösa, men ytterligare 120 000 människor har faktiskt fått ett jobb att gå till sedan vi tillträdde. Bara i skolan har vi ytterligare 13 000 anställda. Vi har näst intill raderat ut det budgetunderskott ni lämnade efter er. Svenska folket röstade bort den moderata skattesänkar- och nedskärningspolitiken, Anna Kinberg Batra. Efter valförlusten sa ni att ni minsann skulle förnya er. Jag undrar: Hur blev det egentligen med förnyelsen? Vi har i Sverige stora problem i och oro för svensk sjukvård. I stället för att satsa på svensk sjukvård skär ni ned i den. På vilket sätt skapar vi bättre sjukvård i Sverige genom att sänka skatterna och skära ned, Anna Kinberg Batra? (Applåder)

Anf. 3 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Statsministern står här och visar sina två paradgrenar denna höst: att vara himla nöjd med sakernas tillstånd och att tala om sig själv.

Själv tänker jag tala om samhällsproblem under den här förmiddagen, under den här hösten och under de två år vi har kvar till valet. Det är nämligen du som har ansvaret nu, Stefan Löfven. Du var varit statsminister i två år.

Det jag tog upp i min inledning och vill fortsätta diskutera är vad vi ska göra för att förbättra Sverige utifrån den situation vi har nu. Tänk om du menade allvar med jobben och till exempel lade fram förslag som gjorde att man ställde krav och gav människor möjlighet att gå från utanförskap till arbete, Stefan Löfven! Tänk om du hade sagt någonting sådant i det här replikskiftet och i tv-debatterna – eller i presentationen av budgetpropositionen, som tvärtom är en kraftfull satsning på bidrag till dem som inte jobbar.

Detta finansieras genom att man lånar i högkonjunktur. Vad bygger man då, Stefan Löfven? Man bygger inget annat än en nota som de som skulle behöva välfärden i framtiden, till exempel barn och pensionärer som skulle behöva starka svenska statsfinanser, får betala när vi tar över efter dig efter valet 2018.

Jag tycker att det var bra att du tog upp välfärden, Stefan Löfven. Det ger mig tillfälle att återigen påminna om hur vårt budgetförslag ser ut. Under de närmaste åren lägger vi 60 miljarder i stället för regeringens 40 på att förstärka möjligheterna i kommunerna att stärka skolan och klara den integrationsutmaning vi nog bara är i början av. Jag vill fråga dig om du kan ta möjligheten att säga *någonting* konkret om hur vi ska åtgärda och förbättra de skolor där i dag hälften eller mindre än hälften av niorna får tillräckliga kunskaper, Stefan Löfven. Vad vill du göra med dem förutom att stå här och vara nöjd och tala om dig själv? (Applåder)

Anf. 4 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag satsa mer resurser i det offentliga och i vår välfärd på totalen. Ni talar om brutto och att ni tillför 60 miljarder, Anna Kinberg Batra, men ni talar inte om hur mycket ni drar bort från kommunerna. Det vore på sin plats att ni gjorde det. Dess-

utom har ni en budget som inte ens är finansierad. Se över den en gång till!

Medan alla fem oppositionspartier skär ned i sjuvården tillför vi landstingen 3 miljarder kronor. Därutöver gör vi speciella insatser och investeringar i bemanning, i cancervården och i förlossningsvåden. Nu ska vi fortsätta arbeta för att förstärka vårdcentralerna så att vården blir mer tillgänglig. Vi jobbar med patienterna, med att stärka deras ställning genom patientkontrakt, och så vidare och så vidare.

Moderat sjukvård har vi sett mer än nog av här i Stockholms län. Du svarade inte på min fråga, Anna Kinberg Batra. Hur blir sjukvården bättre med skattesänkningar och nedskärningar? Svara på den frågan! (Applåder)

Anf. 5 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Frågan är ju inte relevant eftersom vi lägger nära nog 20 miljarder mer än regeringen på att förstärka för kommuner och landsting under de närmaste åren. Det är viktigt, särskilt när man är i början av en integrationsutmaning – som jag är seriöst orolig för att du blundar för, Stefan Löfven. Vad händer om man blundar för den och talar om att det bara är några som berörs? Då blundar man ju för en risk att Sverige slits isär och att nära nog 1 miljon människor blir beroende av bidragssystem i stället för att få ett första jobb.

De som lyssnar hörde nu från statsministern mängden ord man kan få in på en minut. Det var ”och så vidare och så vidare”, men det var inte ett ord om hur fler ska kunna få sitt första jobb i Sverige eller hur vi ska stärka kunskapen i skolan och tryggheten i samhället. Det kräver ledarskap, Stefan Löfven, och det har du hittills haft två år på dig att visa att du saknar. (Applåder)

Anf. 6 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! God morgon, Anna Kinberg Batra! Det är ofta så i dessa debatter, vilket vi hörde även i replikskiftet som föregick detta, att det är mycket ord. Frågan är vad ord egentligen betyder. Vad betyder det man säger här?

Till exempel hörde vi alldeles nyss Anna Kinberg Batra säga att Sverige behöver en ny alliansregering. Jag vet inte hur många chanser Anna Kinberg Batra har haft att fälla regeringen Löfven under de gångna två åren, men hon har inte gjort det. Det är i stället tack vare Anna Kinberg Batra och hennes allianskompisar som Stefan Löfven fortfarande är Sveriges statsminister. Vad är då orden egentligen värda, herr talman?

Regeringsfrågan är någonting som har diskuterats väldigt mycket, inte minst de senaste veckorna. Det är en väldig debatt om vem som vill samarbeta med vem, vem som absolut inte vill samarbeta med vem och så vidare. Anna Kinberg Batra vill alltså bilda en alliansregering – efter valet då, om jag förstår det rätt. Jag funderar på hur man tänker sig att man ska få ihop detta.

Den viktigaste frågan för väljarna just nu är invandrings- och integrationspolitiken. Tre av fyra allianspartier vill öka invandringen till Sverige, samtidigt som Moderaterna har gjort ett väldigt stort nummer av att man nu minsann skärper sin invandringspolitik. Man har säkert vunnit en del väljare på det, men hur ska man få igenom

politiken? Hur ska man få igenom politiken med hjälp av Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna, som samtliga vill öka invandringen till Sverige?

Hur tänker sig Anna Kinberg Batra att detta ska gå till? Hur ser den kompromissen ut? Eller är det så att de ord vi har hört från Anna Kinberg Batra och hennes partikamrater det senaste året egentligen inte betyder särskilt mycket?

Anf. 7 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Att Sverige inte kan gå tillbaka till en ohållbar situation, som vi befann oss i hösten 2015, tror jag är uppenbart. Det var därför jag inledde en omprövning av den moderata migrations- och integrationspolitiken samma dag som jag valdes i januari 2015.

Vi behöver en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Jag vill leda nästa regering med partier som delar en värdegrund om hur vi bryter utanförskap, hur vi får fler i arbete och hur vi bygger Sverige starkare i en väldigt orolig omvärld.

Jag har precis samma inställning som statsministern i regeringsfrågan: Man tar ansvar för sitt parti och för dem man vill samarbeta med. Hur andra riksdagspartier röstar får de svara på själva.

Jag är inte mer intresserad av att inleda samarbete med Sverigedemokraterna i dag än vad jag var i går. Detta har politiska skäl som jag tror att de flesta här känner till men som jag gärna talar allvar med svenska folket om.

Man kan inte bryta utanförskap med ett parti som sätter nytt svenskt rekord i höjda bidrag till dem som inte jobbar. Man kan inte bygga Sverige starkare i en orolig omvärld med dem som tar avstånd från Nato och EU när vi behöver internationellt samarbete som mest. Man kan heller inte bilda regering eller inleda samarbete med ett parti som aldrig kan ta ansvar för att det råkar uppstå säkerhetsrisker på riksdagskansliet, för att det råkar göras extrema uttalanden eller för att det råkar väckas antisemitiska motioner. Detta är några exempel bara från den senaste veckan. Därför är jag inte mer intresserad i dag än vad jag var i går av att inleda samarbete med Sverigedemokraterna, och därför söker jag mandat för att ge Sverige en ny alliansregering. (Applåder)

Anf. 8 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Det där har vi ju hört – det var inget nytt. Det där har Anna Kinberg Batra upprepat många gånger tidigare.

Min fråga gällde snarare hur man i nästa steg ska få ihop denna alliansregering. Den just nu viktigaste frågan för väljarna är, som sagt, invandrings- och integrationspolitiken. Detta är också den fråga som har dominerat det senaste årets inrikesdebatt, till följd av den ansvarslösa politik som moderater, socialdemokrater och andra har fört under de senaste åren.

Hur tänker man sig att få ihop detta om man inte är överens när man ska bilda denna starka alliansregering? Moderaterna har en uppfattning som man naturligtvis slåss kraftfullt för, men de tre andra partierna tycker egentligen det rakt motsatta. Hur ska man få ihop detta? Hur ser den kompromissen ut?

Centerpartiet har pratat om 40 miljoner invandrare till Sverige. Är kompromissen 20 miljoner invandrare? Hur ser kompromissen ut, Anna Kinberg Batra? Hur ska man få ihop detta? Hur ska du sätta kraft bakom de ord om en skärpt invandringspolitik som vi har hört det senaste året? (Applåder)

Anf. 9 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Det var när vi moderater hade omprövat vår politik, när vi förmådde lägga fram förslag och dessutom samla alliansvännerna som vi drev regeringen framför oss för att vidta nödvändiga åtgärder hösten 2015. Det är också välkänt hur partierna har röstat i år. Det är helt uteslutet att Sverige går tillbaka till en ohållbar situation.

Vi behöver en seriös och långsiktigt hållbar migrationspolitik. Skälet till att jag vill forma en sådan tillsammans med allianspartierna är, återigen, värderingsgemenskapen i att vi behöver ordning och reda i svenskt mottagande. Vi behöver också ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden, där man kan gå från bidrag till arbete och ta den stora integrationsutmaning vi har framför oss på allvar. Då måste fler få sitt första jobb i stället för att det lönar sig bättre att inte arbeta. Inget nytt, sa Jimmie Åkesson. Jag ser inte heller några nya skäl till att inleda samarbete med ett parti vars politik skadar Sverige. Detta gäller Sverigedemokraterna, och det gäller för den delen även Vänsterpartiet. Det är därför jag söker väljarnas förtroende för en ny alliansregering. Det skulle Sverige behöva. (Applåder)

Anf. 10 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! I dag är en smått historisk dag. Denna kammare, Sveriges riksdag, kommer att rösta om Parisavtalet. Anna Kinberg Batra har talat i tio minuter och stått en längre tid i talarstolen utan att en enda gång nämna vår tids största utmaning: klimathotet. Inte heller har jag hört ordet miljö komma över statsministerkandidatens läppar under denna tid.

År 2016 blir troligtvis det varmaste år som någonsin har uppmätts i mänsklighetens historia, och världen har enats om att begränsa den globala uppvärmningen. Här står Kina, här står USA, här står EU, här står Indien; här står alla länder bakom en omställning till en fossilfri ekonomi.

Samtidigt lägger Moderaterna fram en budgetmotion där man vill sänka skatten på fossila bränslen med 8 miljarder till 2020. Man vill också ta bort alla de åtgärder på klimatsidan och miljösidan som regeringen lägger fram. Man vill ta bort var fjärde krona. Man vill ta bort hela det stöd till klimatomställning som kan gynna laddstolpar för elbilar över hela Sverige. Detta är inte en grön skatteväxling; detta kallar jag en brun skatteväxling!

Jag skulle vilja fråga Anna Kinberg Batra varför bensinen ska bli billigare när vi måste ställa om till en fossilfri ekonomi. Varför behövs det mindre klimatpolitik i Sverige just nu? Och hur ska din politik hjälpa vår tids ödesfråga – klimatet? (Applåder)

Anf. 11 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Ledarskap i en orolig omvärld kräver i allra högsta grad ledarskap även i klimatfrågan. Därför är jag tacksam för att Isabella Lövin tar upp denna fråga.

I dag är en stor dag i Sverige. Det är viktigt att vi arbetar tillsammans både här och i omvärlden för att kunna minska de fossila utsläppen – det är därför vi i vår budgetmotion ökar anslaget till internationella klimatinsatser och lägger 50 procent mer.

Det är också därför det är bra att Isabella Lövin tillsammans med mig nu ser till att stoppa förtidspensioneringen av kärnkraften, som ger Sverige och svensk industri energiförsörjning utan fossila utsläpp. Annars skulle vi tvinga ned industrijobben i fossila energikällor eller stoppa industrijobben här.

Isabella Lövin företräder ett parti som gick till val på motstånd mot ekonomisk tillväxt. Vad händer om man driver jobben och industriproduktionen ut ur det miljövänliga, hållbara, ambitiösa Sverige? Konkurrensen utgörs exempelvis av Kina och av andra europeiska länder med sämre villkor och mycket högre grad av fossila utsläpp.

Vi har ett ansvar både här och utomlands för att ha en hållbar produktion, hållbara transporter och – jaja- mensan! – för att kunna ta bilen till jobbet. En ny bil släpper ut väldigt mycket mindre än vad till exempel en Volvo Amazon gjorde när vi var barn. Ny teknik och tillväxt, Isabella Lövin, och energi med begränsade fossila utsläpp är alldeles utmärkt och viktigt för klimatet! (Applåder)

Anf. 12 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Då fick jag alltså svaret – det är kärnkraft och nya bilar, som ska gå på bensin, som är lösningen. Jag tycker att det är ganska beklämmande att en statsministerkandidat inte har bättre svar på vår tids största framtidsutmaning. Ni har inte heller svar på vilka konkreta åtgärder ni avser att vidta. Ni tar bort 25 procent av vår klimatbudget.

Ni talar om att öka internationella insatser, men ni satsar 20 gånger mer på att sänka bensinskatten än på minskade utsläpp i utvecklingsländer.

Här är regeringen en av de absolut mest ambitiösa i hela världen när det gäller att stödja utvecklingsländer för en omställning till fossilfri ekonomi. Kina och Indien är just nu mer ambitiösa än vad Moderaterna är när det gäller att se framtiden och att vi måste ställa om till en fossilfri framtid.

Ni har inga som helst åtgärder på hemmaplan för hur vi ska minska utsläppen här. Ni talar om utvecklingsländerna, men vilka åtgärder föreslår ni här? Ni har en fossil politik, Anna Kinberg Batra! (Applåder)

Anf. 13 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Det var under en moderat statsminister vi blev det land i EU som har högst andel förnybar energi – det är jag stolt över! Varifrån kommer det? Det kommer inte ifrån att bekämpa jobb och företagande. Det kommer i stället ifrån att man bejakar teknisk utveckling och tillväxt, att man ger möjlighet för till exempel svenska ingenjörer att vara med och utveckla ny energiteknik. Ingenjörer från Chalmers är med och hjälper länder i fattigare delar med mycket större fossilberoende att utveckla sin teknik.

Då är vi där igen, Isabella Lövin! Jag tycker att det är viktigt att det kommer fram här hur Miljöpartiets motstånd mot svenska transporter ser ut. Jag tycker att det är viktigt att det budskapet når ut i hela Sverige, där de allra flesta har väldigt långt till exempelvis en tågstation.

Vi behöver tågtransporter, men vi behöver också jobb och industri med så god teknik och så små fossila utsläpp som möjligt.

Stå gärna här och raljera om kärnkraften om du vill, Isabella Lövin. Men att vi har industri och jobb – och jobb som folk kan åka till – minskar våra utsläpp, och det är nyckeln till ett bättre klimat. (Applåder)

Anf. 14 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman, Anna Kinberg Batra! Det finns mycket jättebra sjukvård i Sverige, men det finns också tydliga brister och utmaningar. Vi har köer på alltifrån akutmottagningar till livsviktiga canceroperationer. Vi har personal som slutar därför att arbetssituationen är alltför pressad och hård, och lönerna är ofta inte särskilt höga.

För oss är sjukvård en rättighet. I samarbete med regeringen gör vi betydande satsningar i budgeten på landstingen, till exempel på förlossningsvården. Men för Moderaterna är sjukvården en marknad bland andra marknader. Och ert skyltfönster, själva exemplet på hur det skulle se ut i hela Sverige om ni styrde sjukvården, är Stockholms läns landsting. Där kan man se vad en marknadsstyrd sjukvård innebär: skenande kostnader för alltifrån nya sjukhus till strumpor, överetablering av sjukvård där hälsan är bäst och underetablering där den är sämst.

Vi kan också se hur en marknadsstyrd sjukvård blir en opålitlig sjukvård. Det är stor brist på förlossningskapacitet i Stockholm. Vad gör den moderatledda landstingsledningen? Man låter en privat aktör starta en förlossningsavdelning. Vad gör den privata förlossningsavdelningen när man inte gör den vinst som man trodde? Den lägger ned inför sommaren, mitt i förlossningskrisen.

Tusentals kvinnor som ska föda är oroliga. Många vet inte var de kommer att föda sitt barn. Det ögonblick som skulle vara ett av de finaste i livet, när man blir förälder, omges i stället av stor oro på grund av den här krisen. Detta ger marknaden kvinnor i Stockholm som ska föda barn.

Anna Kinberg Batra! Är det här ett pris värt att betala för er marknadsfundamentalism?

Anf. 15 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Inte ens Vänsterpartiets ledamöter gick på det där. Nu står vi ju inte i Stockholms läns landsting utan i Sveriges riksdags kammare. Låt oss då titta på hur verkligheten ser ut utifrån vad rikspolitiken kan göra.

Låt oss titta på budgetförslagen. Vi moderater lägger 60 miljarder under de närmaste åren mot de 40 miljarder som du var så stolt över häromveckan eller månaden. De behövs för att klara en välfärdsutmaning och en integrationsutmaning i både kommuner och landsting runt om i Sverige.

Jag är glad att du tar upp situationen med inte minst barnmorskor och specialistsjuksköterskor. Ni vill ju göra livet svårare för dem och ta pengar ur deras plånböcker. Det vill inte jag. Jag vill däremot att de ska kunna bli fler och utveckla sin kompetens. Därför föreslår vi en examensbonus för sjuksköterskor för att fler ska lockas till yrket. Det spelar roll att man kan göra sitt jobb, att man kan ha kompetenta

medarbetare och kollegor och att det är ordning och reda i välfärden oavsett utförare.

Lyssna på vad Jonas Sjöstedt står och säger här! Han talar om marknaden och han talar om ett av våra landsting i Sverige, men han talar ingenting om hur vi som lagstiftare ska agera för att stoppa offentliga eller privata aktörer som gör fel.

Sverige behöver ha ordning och reda i välfärden, i sjukvården och skolan. Vi behöver ha en lagstiftning som gör det möjligt att ha en inspektion som säger ifrån när det blir fel och vi behöver förslag – det skulle ju pigga upp om du hade några sådana – för att höja kvaliteten. Vad gör Vänsterpartiet för mer kvalitet och kompetens i vården, förutom att stå här och skälla på mig? (Applåder)

Anf. 16 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har bland annat fått igenom en stor satsning på förlossningsvården. Vi har fått igenom nya miljarder till landstinget som sannolikt behövs. Men om man slösar bort pengarna och låter dem försvinna i privata vinster gör de ju självklart mindre nytta.

Du undviker frågan att en marknadsstyrd sjukvård innebär att du skräddarsyr sjukvården för företagen som ska tjäna pengar på den, inte för dem som behöver en förlossning eller en operation. Och när det inte passar längre, när man inte gör vinst längre, då lägger man ned. Det här är väldigt konkret. Det är någonting som dina partikamrater har ställt till med och vill ställa till med i fler delar av landet. Du måste väl ha någonting att säga till de kvinnor som ska föda barn, som är oroliga när en förlossningsavdelning lägger ned och som kanske inte får en plats utan får åka ambulans för att föda sitt barn någon helt annanstans.

Är det ett pris värt att betala, Anna Kinberg Batra? Du vill inte ta konsekvenserna av din egen ideologi och politik och vad den faktiskt innebär för den som ska föda barn i Sverige i dag. (Applåder)

Anf. 17 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Senast jag kollade var sjukvården i mycket stor utsträckning politiskt styrd, och det är så vi kan påverka den här. Låt oss titta igen på vad vi då kan göra och vad som skiljer partierna åt. Jag tycker att det är viktigt att det offentliga åtagandet möjliggör kvalitet, att man får vård i tid och slipper vänta för länge i köer. Det är sådana som vi kortat under vår tid i regering och som det är viktigt att fortsätta att korta.

Kompetens behövs i vården för att man ska få den hjälp man behöver. Det är därför vi vill förbättra i stället för, som du, försämra villkoren för sjuksköterskor, barnmorskor och specialistsjuksköterskor som vården skriker efter i de flesta landsting.

Vi behöver ordning och reda med hårda tag när det blir fel, alldeles oavsett vem som bedriver verksamheten. Det där brukar Jonas Sjöstedt inte hänga med på utan argumenterar bara emot valfriheten, den möjlighet att välja som gav oss till exempel 200 fler vårdcentraler när vi möjliggjorde för fler alternativ. Alla dessa ska ha bra kvalitet. (Applåder)

Anf. 18 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! De bilder som når oss nu från krigets Syrien träffar oss som ett knytnävsslag rakt i magen. Det vi ser är total ödeläggelse. Det liknar den brända jordens taktik nu. Människor är inlåsta i de belägrade områdena, sjukhus bombas, små barn grävs fram ur ruinerna och humanitär hjälp når inte fram. Det är outhärdligt bara att bevittna.

Sverige gör nu allt som står i vår makt för att eldupphör ska råda så att skadade kan transporteras till säkra sjukhus och hjälpsändningar kan nå de hundr tusentals barn, kvinnor och män som är kvar i Aleppo. Sverige använder alla sina kontakter både i EU och i FN för att detta helvete ska få ett slut. Den som motsätter sig vapenvila tar på sig ett mycket stort ansvar.

Att bidra till att stoppa bombningarna och belägringarna för att skapa förutsättningar för en politisk lösning i Syrien kommer att vara en av de allra största utmaningarna när Sverige tar plats i FN:s säkerhetsråd i januari men också den viktigaste.

Aldrig tidigare har vår vardag påverkats så mycket av utmaningarna i vår omvärldskrigen, flyktingkrisen och klimathotet. Men vi påverkas också av den globala ekonomins möjligheter, av digitalisering, frihandel, av alla nya sätt att kommunicera, resa och leva hållbara liv. Världen är därmed både svart och vit.

Vi står inför enorma utmaningar men också fantastiska möjligheter. Här har Sverige och regeringen gjort ett mycket tydligt val. Vi väljer inte isolering. Vi väljer det internationella engagemanget. Vi vill vara med och skapa mer fria och jämlika samhällen, och vi vill bidra till fred och rättvisa runt om i världen, därför att vi vet att vi är starkare tillsammans.

Herr talman! Det är nu halvtid i mandatperioden. När vi fick väljarnas förtroende för två år sedan var det för att någonting höll på att gå sönder i vårt land. Ungdomsarbetslösheten var skyhög. Skolresultaten befann sig i fritt fall. Det rådde bostadsbrist i mer än 180 kommuner. Tryggheten i välfärden hade urholkats. Antalet socialt utsatta områden hade ökat kraftigt. År 2014 hade vi fallit i World Economic Forums rankning över länders konkurrenskraft från plats tre till en tiondeplats.

På område efter område var Sverige eftersatt. Under åtta år prioriterades skattesänkningar före investeringar i det gemensamma. Så drivs Sverige bakåt. Så går sammanhållningen sönder. Så ökar otryggheten. (Applåder)

Vår regering har bytt riktning för Sverige. Steg för steg bygger vi upp det som under era åtta år revs ned. Nu går samhällsbygget före skattesänkningar. Välfärdsmiljarderna bidrar till att det blir mindre barngrupper i förskolan och att de äldre får mer tid med personalen. Vi investerar i skolan, 10 miljarder årligen så att fler kan anställas. Hittills, på bara två år, har vi fått 13 000 fler anställda i skolan.

Herr talman! Nu går vi vidare. Vi ska också utveckla den svenska modellen med en bättre sjukvård. Många människor känner en berättigad oro för att vården inte ska finnas där när de behöver den. Sjukvårdsminister Gabriel Wikström har därför fått i uppdrag att arbeta fram en ny tillgänglighetsreform för sjukvården i hela landet. Genom bland annat förstärkta vårdcentraler ska vården komma närmare människor. Patientens ställning ska stärkas med patient-

kontrakt, och digitaliseringens möjligheter ska användas för att förbättra vården och underlätta människors kontakt med vården. En bra sjukvård i hela Sverige kräver mer resurser, inte skattesänkningar och nedskärningar. (Applåder)

Hela regeringens arbete styrs av ett ambitiöst jobbmål: Vi ska nå EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Jag ger mig inte förrän vi är där.

Jag är inte nöjd, trots att sysselsättningsgraden är den högsta i Europa, trots att nyföretagandet ökar, trots att restaurangbranschen växer, trots att de utländska investeringarna blir allt större och trots att ungdomsarbetslösheten är den lägsta på 13 år.

Jag är inte nöjd – långt därifrån. Fortfarande är över 350 000 människor arbetslösa, och många asylsökande som beviljas uppehållstillstånd ska också ut på svensk arbetsmarknad de närmaste åren.

Vi har lagt om migrationspolitiken för att färre asylsökande ska söka sig till Sverige och fler till andra länder. Det har gett resultat. Nu inriktas arbetet på att de som får stanna i Sverige snabbt ska lära sig svenska, börja jobba och kunna göra rätt för sig. Det kommer att kräva stora ansträngningar; det är ingen tvekan om det.

Jag ser dock möjligheterna när antalet jobb i Sverige växer. Därför skapas 70 000 nya utbildningsplatser på universiteten, i vuxenutbildningen och på yrkeshögskolorna över hela Sverige. Vi tar fram fler enkla vägar till jobb, i staten, i kommunerna och i det privata näringslivet. Det är för de äldre med kort utbildning som nyligen har kommit till Sverige.

Alla som kan jobba ska jobba.

Det ska också gå att leva på sin lön. Arbetsvillkoren ska vara bra. Det är grunden i den svenska modellen, och det är den svenska modellen vi ska utveckla. Tack vare goda reallöneökningar för breda löntagargrupper har vi en stabil privat konsumtion i den svenska ekonomin.

Vi har inte låga löner i Sverige. I stället har vi hög tillväxt. Det är betydligt bättre. (Applåder)

Vi har en generell välfärd som gör det möjligt att kombinera familj och arbetsliv. Det är helt avgörande för ett högt arbetskraftsdeltagande. Det är detta som ni i den borgerliga oppositionen vill slå sönder, och ni hejas på av Sverigedemokraterna.

Ni säger nej till kollektivavtalsenliga löner. Ni är till och med beredda att gå så långt som att själva gå in och sänka folks löner. Ni drar ned på de välfärdsmiljarder som så väl behövs i kommuner och landsting.

I era budgetar föreslår ni skattesänkningar på sammanlagt 80 miljarder kronor. I fjol var det 64; nu blev det 80. Ni säger nej till att stoppa den hutlösa vinstjakten som vi har sett exempel på i välfärden.

Ni vill återinföra stupstocken i sjukförsäkringen – den som bevisligen inte ledde till något annat än att sjuka blev fattiga och att sjuktalen ökade.

Ni vill försämra arbetslöshetsförsäkringen kraftigt. Detta är dessvärre inget annat än en avvecklingsplan för den svenska modellen.

Jag ser också de mycket stora utmaningar som Sverige står inför. Men jag vill något helt annat. Jag vill bygga vidare på det som är bra för Sverige. Jag tror på ett samhälle som håller ihop, där vi delar varand-

ras bördor men också varandras framgångar och där vi bryr oss om varandra. Det fina med det är att det inte bara är en vacker idé – det är en framgångsstrategi. Det är så den svenska modellen är uppbyggd. Den levererar ett jämlikt samhälle med hög levnadsstadard, och den ger oss styrka i den tilltagande globala konkurrensen. Det är därför den svenska modellen inte ska avvecklas; den ska utvecklas. (Applåder)

Anf. 19 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Det är den 12 oktober i dag, men man kan nästan tro att det är första maj när man lyssnar på statsministern. Jag håller dock med honom om en sak: Alla som kan jobba ska också jobba. Det var bra sagt.

Det är därför vi i Moderaterna drar slutsatsen att vi ska möjliggöra fler jobb genom bättre vägar från bidrag till arbete, tredubblad RUT-reform och många fler vägar in på arbetsmarknaden så att man kan få det där första jobbet under ordnade förhållanden.

Regeringen satsar i stället på 5 000 så kallade moderna beredskapsjobb i staten, där man bland annat ska kopiera papper och skanna in dokument på ställen som Strålsäkerhetsmyndigheten, Nämnden för hemslöjdsfrågor och Fortifikationsverket. Även om Sverige ibland har mycket byråkrati är det lätt att undra om det finns så många dokument som skulle behövas för att ge jobb till alla dem som är i utanförskap.

Hur många fler enkla jobb är det statsministern tänker sig kunna skapa?

Anf. 20 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Första maj är en jättefin dag. Anna Kinberg Batra borde pröva att gå med någon gång. Du är välkommen nästa år. (Applåder)

Det är viktigt att ta detta på allvar och försöka bena upp hur arbetsmarknaden faktiskt ser ut. Regeringen tar etableringen på fullaste allvar. Det är därför vi bland annat investerar i ett kunskapslyft med 70 000 nya utbildningsplatser.

Vi har i dag 100 000 arbeten som inte tillsätts. Vad är anledningen till det? Jo, att arbetsgivarna inte hittar rätt utbildad arbetskraft. Vad är signalen till det? Det är utbildning. Vi har 70 000 nya utbildningsplatser.

Vi satsar på snabbspår för nyanlända, för dem som har en yrkesutbildning och kunskap i jobb där vi har brist. Vi satsar också på enklare vägar in för äldre med låg utbildning. Vi gör det med subventionerade anställningar och moderna beredskapsjobb, men också för dem med en del kortare yrkesutbildningar som inte kräver så stora förkunskaper.

Alla som kan jobba ska jobba. Arbetsmarknaden går åt rätt håll, men vi har ett antal människor som har svårare att komma in på arbetsmarknaden. Det ska vi ta oss an.

Men vi ska inte göra det med sänkta löner. De som har tittat på detta säger tydligt att om vi ska sänka lönerna måste de sänkas så mycket att de inte går att leva på. Då måste man ändå ha försörjningsstöd eller kanske två tre jobb. Det är inte framtiden för Sverige. Det är inte den svenska modellen.

Dessutom är det så att med den strategin står de arbetsgivare som i dag inte får tag i rätt utbildad arbetskraft ändå utan rätt utbildad arbetskraft. Det är inte den svenska modellen.

Frågan är varför ni är så hårda. Varför vill ni avveckla den svenska modellen genom att sänka skatter, skära ned, fortsätta vinstjakten i skolan och pressa ned löner och villkor?

Den 13 november sker det i kammaren en omröstning om också ni är beredda att stoppa lönedumpningen med hjälp av svenska skattemedel. Är ni beredda att göra det? (Applåder)

Anf. 21 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Den där sista frågan, att vädja om sverigedemokratiskt stöd för regeringens upphandlingsproposition, får statsministern ta med Jimmie Åkesson. Alliansens positioner är kända.

(Applåder) Första maj nästa år föreställer jag mig att det är fint vårväder och att vi skriver på svaret på regeringens vårproposition, för om det fortsätter så här lär det inte stå något om jobben i den heller. Detta är ett seriöst problem, Stefan Löfven. Det antal människor som statsministern refererade till i dag är hundratusentals människor i utanförskap – över 900 000 i dag.

Vi skiljer oss inte åt i fråga om utbildning. När det gäller till exempel yrkesutbildning ligger vi lika i våra förslag. Det som skiljer oss åt är om man tar på allvar det stora utanförskap som riskerar att slita isär samhället, om man tar på allvar hur svårt det är att få sitt första jobb i Sverige och om man på allvar tänker ge fler människor den möjligheten. Hur gör du det på riktigt, Stefan Löfven? (Applåder)

Anf. 22 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Moderaterna har själva konstaterat att de socialt utsatta områdena ökade under er regeringstid, Anna Kinberg Batra. En av de stora anledningarna till det är att ni slarvade med investering i utbildning. Ni var så upptagna med att sänka skatterna att ni inte ens brydde er om att människor som behövde en utbildning för att ta sig vidare skulle få det. Det struntade ni i, och det är därför det i dag saknas 100 000 människor som kan ta de jobb som faktiskt finns. Varje gång du funderar på detta replikskifte, Anna Kinberg Batra, kom då ihåg att jämföra arbetslöshetsutvecklingen under er tid med den under vår tid!

Jag ser inte slarvigt på detta. Vi måste vidare. Det är inte låga löner som är svaret. Ni vet inte ens vad som händer med era låga löner. Ni är som fyra som leker blindbock. Ni tar på er var sin ögonbindel, och så chansar ni: Jag tror att det blir 16 000, och jag tror att det blir så. Ni begriper inte detta. Ge er inte in i lönebildningen! Det är inte låga löner som gäller, utan det är sjysta löner, sjysta villkor och fler jobb till folket. (Applåder)

Anf. 23 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Statsministern! Vi har hört några gånger nu, inte minst i samband med att Stefan Löfven och finansministern presenterade sina budgetförslag, att det går bra för Sverige, att tillväxten är hög, att jobben kommer och växer fram och att allt är frid och fröjd. Men i dag säger Stefan Löfven att han inte är nöjd. Det förstår jag.

En grupp som jag tror inte heller är nöjd är de fattigaste pensionärerna. Jag lyssnade på Stefan Löfvens regeringsförklaring, jag lyssnade på

när man presenterade budgeten och jag lyssnade på hans anförande nu, men han säger ingenting om denna grupp. Samtidigt är fattigpensionärerna en grupp som nästan har fördubblats under de senaste tio åren.

Ideella organisationer, till exempel Stockholms Stadsmission, vittnar om en katastrofal situation där människor i Sverige i dag tvingas ta hjälp av Stadsmissionen eller andra ideella hjälporganisationer för att få mat och inte svälta.

Vi har lite drygt 230 000 äldre i vårt land i dag som lever på en inkomst som är lägre än den som EU betraktar som fattigdomsgräns. Min fråga till Stefan Löfven är: Ska det vara på det viset? Är det rimligt i ett land som Stefan Löfven säger ska hålla ihop? Är det verkligen värdigt ett välfärdssamhälle som det svenska? Jag tror inte att Stefan Löfven tycker det. Då är frågan: Varför gör ni ingenting för gruppen de fattigaste pensionärerna, Stefan Löfven? Ni gör ingenting. (Applåder)

Anf. 24 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Med Sverigedemokraternas politik minskar resurserna till vård och omsorg. Många äldre behöver vård och omsorg, och ni drar ned på det, Jimmie Åkesson. Hur blir pensionärernas liv bättre när man drar ned på vård och omsorg? Vi satsar på vården och omsorgen. Mer än 99 procent av Sveriges pensionärer får en ökning av inkomsten med i genomsnitt 500 kronor i månaden, ungefär. Det är bra.

Dessvärre har några av de allra fattigaste fått sänkt inkomst. Det tycker jag inte är bra.

Jag tycker i grund och botten att det system vi har, där de sämst ställda följer med i prisutvecklingen, är rätt i grunden, för då skyddar man mot prisuppgång. Men det har bevisligen också fått den negativa effekten att man kan få sänkt inkomst i andra tider. Det tycker jag inte är till fyllest, och därför ska vi se över grundskyddet för dem som har det allra sämst.

Men det vore hedersamt om Sverigedemokraterna kunde erkänna att ni hösten 2014 valde att rösta nej till en skattesänkning för pensionärerna, Jimmie Åkesson. Men då var ni så upptagna av att, som du hade utryckt det, give them hell. Det var ditt svar på hur situationen i kammaren skulle hanteras – ge dem ett helvete. Det var viktigare än att stå upp för pensionärerna.

Vi hade lagt fram en motion på riksdagens bord som, om den hade gått igenom, hade gett Sveriges pensionärer en skattesänkning redan 2015. Ni röstade nej – är du stolt över det, Jimmie Åkesson? (Applåder)

Anf. 25 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag är stolt över att vi gjorde vad vi kunde för att avsätta en inkompetent regering.

Det som Stefan Löfven säger är bara halva sanningen. Faktum är att mitt parti också hade lagt fram en budgetmotion som innehöll en rejäl skattesänkning för pensionärerna. Den röstade Stefan Löfven nej till. Det har Socialdemokraterna gjort år efter år.

Nu lägger vi fram ett motsvarande förslag där vi tar bort hela pensionärsskatten från och med den 1 januari 2017. Kommer du att rösta för

det förslaget, Stefan Löfven? Om inte, är du stolt över att du röstar nej till en skattesänkning för Sveriges pensionärer?

Jag är nöjd där, herr talman.

Anf. 26 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det borde du vara, Jimmie Åkesson. Ni röstade inte ens på er egen motion. Hur ska man kunna lita på Sverigedemokraterna när ni lägger fram en motion men röstar på en annan? Det är inte en speciellt framgångsrik strategi. Vad Sverigedemokraterna håller på med får andra fundera över. Jag blir i alla fall inte klok på det. Ni hade en möjlighet att se till att pensionärerna får sänkt skatt, men ni gjorde inte det.

Huvudfrågan kvarstår: Ni kan inte förklara hur mindre pengar till kommunerna och landstingen – till vår välfärd – ska göra vårt samhälle bättre, inte minst för våra pensionärer. Det är faktiskt de som har sett till att du och jag, Jimmie Åkesson, får leva i det land vi i dag lever i. De förtjänar en bra och trygg ålderdom. Då ska äldreomsorgen och sjukvården ha mer resurser, inte mindre, som Sverigedemokraterna vill. Vi betackar oss, Jimmie Åkesson. (Applåder)

Anf. 27 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Statsministern! Sverige behöver fler jobb och starkare företag. Sverige behöver fler reformer som sänker trösklarna in på arbetsmarknaden och som ser till att företag kan växa, starta och utvecklas i hela landet.

Centerpartiet var med och genomförde ett flertal sådana reformer under Alliansens tid vid makten. RUT-avdraget var en jobbsuccé, så också ROT-avdraget. De har stärkt företag i hela landet. De har gett fler människor ett jobb att gå till och har gjort svarta jobb vita.

Mycket av detta raserar nu statsminister Stefan Löfven genom att kapa ROT-avdraget från 50 till 30 procent. Redan nu ser vi att sänkningen har lett till färre företag i ROT-sektorn, färre jobb och en oroväckande återgång från vita till svarta jobb. Var fjärde ROT-kund har uteblivit. Det är en oroande utveckling. Centerpartiet vill därför återställa ROT vid årsskiftet så att såväl barnfamiljen som pensionären får råd att renovera och så att jobb och företag kan växa fram i hela landet.

Regeringen kapade ROT-avdraget trots att Stefan Löfven och Socialdemokraterna lovade något annat i valrörelsen. Detta vallöftesbrott ska i stället finansiera ineffektiva byggsubventioner i storstaden – subventioner som inte ens de som ska ta emot dem vill ha. Finansminister Magdalena Andersson har dessutom sagt att de som förlorar jobben i små företag i exempelvis Norrbotten kan flytta till storstaden och renovera miljonprogrammen. Det är ett minst sagt uppseendeväckande uttalande.

Detta är en ny form av socialdemokratisk skatteväxling. Man tar från barnfamiljer, hantverkare, snickare, målare och elektriker och ger till rika byggherrar i storstaden. Jag vill därför fråga Stefan Löfven: Varför tycker Socialdemokraterna att det är viktigare att satsa på ineffektiva och dåliga byggsubventioner än att behålla och utveckla ROT-företag i Värnamo och Ådalen? (Applåder)

Anf. 28 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Jag får börja med att påminna om några av Centerns bravader i regeringsställning. Den ena var ungdomsarbetsgivaravgiften. Den kostade över 100 miljarder kronor och ledde till högre ungdomsarbetslöshet. Den andra var satsningen på etableringslotsar. Ni skickade in den privata marknaden som skulle hjälpa de nyanlända. Det slutade med fiffel, fusk och bedrägeri. Säpo fick gå in och titta på hur det egentligen var ställt med detta. Det finns de – inte Socialdemokraterna och jag tror inte heller någon socialdemokratiskt nära stående tidning – som har uttryckt det som att Centern har gjort det här lättsinnigt och systematiskt, att staten ska vara en bankomat för den ekonomiska brottsligheten.

Man måste vara noggrann med hur pengar används. Vi ser till att bygga ut RUT med trädgårdsarbete, it och flyttjänster, och det skapar fler möjligheter.

När det gäller ROT måste vi kunna se på hela byggsektorn. Hur ser det ut? Snickare, målare och elektriker utbildas inte bara för att bygga om. De kan bygga nytt också.

Ni lämnade efter er en bostadsbrist. Vi har bostadsbrist i över 180 av Sveriges kommuner. Det innebär att människor inte kan flytta dit där jobben finns. Ungdomar kan inte flytta dit där de har fått sin studieplats. De kan inte flytta. Detta hämmar svensk konkurrenskraft. Det var bland annat därför vi åkte ned från tredje till tionde plats.

Nu vill vi bygga mer. Prognosen för nästa år visar att vi kommer att vara uppe på 61 500 nyligen påbörjade bostäder. Det är en ökning med 50 procent på tre år. Det är klart att en elektriker lika gärna kan vara på ett bygge där det byggs nytt som där det byggs om. Eller tror Annie Lööf att elektriker, snickare och andra i byggsektorn bara utbildas för ombyggnad? Tycker inte Annie Lööf också att det är bra att vi bygger nytt? (Applåder)

Anf. 29 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Att vi behöver fler bostäder är alla i den här kammaren överens om, precis som att de allra flesta, bortsett från regeringen, tycker att byggsubventioner är ineffektiva. Det är bara regeringen som står fast vid att byggsubventioner är bra. Inte ens de som ska ta emot dem för att kunna bygga vill ha dem för att de driver upp priset för att bygga.

Vi har testat subventioner tidigare. Det är ineffektivt, det är dyrt och det är dåligt. Jag vill se ett bostadsbyggande i hela landet, och det är anmärkningsvärt att finansministern i Stefan Löfvens regering säger att byggarbetaren kan flytta från Norrbotten till storstaden för att bygga bostäder.

Nu ska jag ge Stefan Löfven en chans till att svara på frågan om ROT-avdraget. Jag har fortfarande inte hört varför Stefan Löfven prioriterar att subventionera byggföretag i Stockholm, Göteborg och Malmö på bekostnad av företag i hela landet och på bekostnad av småföretag, målare, snickare och elektriker i hela landet. De sägs upp nu.

Vad säger Stefan Löfven till sina kompisar inom LO-förbundet? För det är företag och ROT-företag i Ådalen, Värnamo, Norrbotten och Skåne som drabbas. (Applåder)

Anf. 30 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Byggsektorn tuffar och går, och den utvecklas. Det beror på att det byggs mer nu. När ni tog över 2006 hade nybyggnationen gått upp, och det var tack vare ett investeringsstöd. Boverket gjorde en analys av det investeringsstödet, och det fungerade alldeles utmärkt. Man bedömde, om jag kommer ihåg rätt, att en tredjedel av det som byggdes inte skulle ha blivit byggt utan det stödet. Ni tog bort det, och titta bara på resultaten! Vad hände med bostadsbyggandet under era åtta år? Det sjönk dramatiskt.

Befolkningen ökade; bostadsbyggandet sjönk.

Nu har vi infört det här stödet igen, och vad händer nu? Nu ökar bostadsbyggandet igen. Finns det något samband? Det finns ett samband. (Applåder)

När jag åker till Kalmar – ingen storstad, utan jag åker till Kalmar, men de skulle säkert bli glada över att bli kallade storstad – säger små byggföretagare där: Det här investeringsstödet betyder mycket för oss. Nu vågar vi bygga också i Kalmar. (Applåder)

Anf. 31 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Statsminister Stefan Löfven! Jämlika samhällen är bättre samhällen. Både du och jag vet att det är så. Sverige var en gång ett av världens mest jämlika samhällen. Men det har hänt någonting de sista årtiondena. I inget annat utvecklat industriland har ojämlikheten ökat så snabbt som i Sverige under senare år.

Vi lever i dag i ett samhälle där en väldigt liten grupp superrika, ett fåtal personer, drar ifrån och kontrollerar en mycket stor del av landets förmögenhet. Samtidigt funderar miljoner svenskar på hur pensionen eller inkomsten från det tillfälliga jobbet ska räcka till det nödvändigaste.

En motor i ojämlikheten är den borgerliga skattepolitiken. Skattesänkningarna gick till dem som redan hade. De får också de stora avdragen i sina deklarationer. Vi har en bolagsskatt där blomsterhandeln på hörnet kan betala fler kronor i bolagsskatt än vad både Volvo och SKF gör. Vi har ingen förmögenhetsskatt och ingen arvsskatt. Vi har en fastighetsskatt som inte är progressiv. Sjuka, arbetslösa och pensionärer betalar högre skatt än den som har inkomst av anställning.

Det är ett system som den borgerliga alliansen riggade för att alltid gynna de rika. De ska alltid dra vinstlotten. Jag vill ha ett skattesystem som gynnar vanliga löntagare, vanliga pensionärer och vanliga småföretagare och inte de absolut rikaste.

Så klarar vi välfärden. Så bygger vi Sverige mer jämlikt. Vi vill det. Frågan är: Vad vill Socialdemokraterna i dag? Vi kan ju bestämma det här i budgeten. Om ni tar bort foten från bromsen kan vi bygga ett skattesystem som långsiktigt tryggar välfärden och som faktiskt gör Sverige mer jämlikt. Är ni beredda att göra de här förändringarna? (Applåder)

Anf. 32 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Vi har precis lagt en budget på riksdagens bord, och det framgår tydligt vad vi anser i skattepolitiken. Vi har en utredning på gång som ser till att vi också får en rättvisare beskattning av finans-

sektorn, för där finns det betydligt mer att göra. Den har nu blivit så populär bland de borgerliga att trots att den inte är möjlig att genomföra förrän 2018 räknar de med den i budgeten för 2017.

Det allra viktigaste för jämlikheten vet både du och jag, Jonas Sjöstedt, är jobben. Vi har båda två stått där på fabriksgolvet, och vi vet att det är då som människor kan få sin frihet och utveckla sina liv. Det är jobben, det är jobben, det är jobben. Det är det som styr mig och hela mitt politiska handlande. Vi ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Det kommer att kräva insatser på skatteområdet, vilket vi har gjort, men det allra viktigaste är att se till att näringspolitiken fungerar.

Vi måste också i detta ta in: Hur ser vår omvärld ut? Vi är helt beroende av förutsättningarna i en global ekonomi, inte minst i EU dit vi exporterar ungefär 70 procent av våra varor. Men hela den globala ekonomin spelar roll. Vi får ta in hela den bilden och se på hur det ser ut. Hur ser konkurrensförutsättningarna ut? Hur ska svenska företag stärkas?

Då har skatter en viss betydelse, men framför allt handlar det om innovation och nya produkter. Det är därför vi satsar de här resurserna. Det är det som är det viktigaste. Ser man till att människor kommer i arbete ökar jämlikheten som allra mest. Det är mitt fokus.

Vi kan göra justeringar i skatterna, ja. Vi kommer att göra det 2018 då finanssektorn kommer att få betala mer, men det är inte det som är huvudfokus, utan vi ser till att både skatter och innovation, näringspolitik och arbetsmarknadspolitik fungerar. Människor ska tillbaka i arbete. (Applåder)

Anf. 33 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! När det gäller arbete och när det gäller investeringar och behovet av en bra välfärd är vi nog ganska överens även om ambitionsnivån kan variera. Jag vet vad det innebär att ha ett arbete. Jag vet vad det innebär att förlora ett arbete när ordrarna inte längre kommer in.

Men fördelningen avgörs också av skattesystemet – vem som betalar sin skatt och vem som får så stora avdrag att man faktiskt inte betalar den skatt som det var tänkt att man skulle göra. Här finns skillnaden mellan oss. Jag tror inte att det går att få ett mer jämlikt Sverige på allvar, eller att få en ekonomi som fungerar för alla och inte bara för dem som redan har, om man inte har ett skattesystem som är rättvist.

Att blomsterhandeln på hörnet betalar fler kronor i skatt än Volvo är inte rättvist. Att de stora avdragen går till dem som har tiotals miljoner kronor och köper de största fastigheterna är inte rättvist. Ska vi bygga ett mer jämlikt Sverige och en ekonomi som fungerar för alla måste vi göra det här. Lyft foten från bromsen!

Anf. 34 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att Jonas Sjöstedt åtminstone kan titta på budgeten och ta in det vi har gjort tillsammans. Vilken himmelsvid skillnad det är! Åtta år med borgerliga budgetar ledde hela tiden till att de som tjänade allra mest också fick allra mest. Nu har vi vänt på det. Nu har vi en socialdemokratiskt ledd regering tillsammans med Miljöpartiet. Ni har också varit med och förhandlat, Jonas Sjöstedt. Nu har vi sett till att budgetarna ger mest till dem som tjänar minst, dem som har det sämst. Vi har vänt på hela kuttingen. Det är en bra insats.

Den allra viktigaste åtgärden som vi kommer att kunna göra är att se till att människor kommer i arbete. För att göra det ska vi se till att vi har tillräckligt med skatteintäkter så att vi kan betala för bra skola och bra utbildning. Det är nämligen A och O för alla ungdomar som ska ut i arbete. Det har vi påbörjat nu. Vi ska alltid se till att vi har skatteintäkter för att ha stark näringspolitik och stark utbildningspolitik. Människor ska ut i arbete. Vi ska också klara internationell konkurrens. Det är helt avgörande. (Applåder)

Anf. 35 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Herr talman! Jag har noterat att de rödgröna redan har talat mycket om sjukvård i dag. Jag tror att det behövs. Vårdköerna till svensk sjukvård har nämligen ökat kraftigt sedan 2014.

Det är dessutom intressant att bland landstingen i Sverige är det i de landsting där Socialdemokraterna styr som köerna ökar kraftigast. De två landsting i Sverige som har de kortaste vårdköerna är Halland och Stockholm. Där har Socialdemokraterna varit borta från makten under lång tid. Men de landsting där vårdköerna nu växer kraftigt är alla socialdemokratiskt styrda.

Stefan Löfven, varför är det på det sättet att när Alliansen styr får patienterna snabbare vård men när Socialdemokraterna styr dröjer det längre innan man får vård?

(Applåder) Herr talman! Jag läste en fruktansvärd historia i tidningen Aftonbladet i går om en MS-sjuk kvinna som avlidit på en offentlig toalett. Hon var MS-sjuk. Hon hade ansökt om mer stöd hos Försäkringskassan, enligt LSS, men hade förvägrats detta. Hon fick i stället färre timmars stöd.

LSS-reformen är en av de största frihetsreformerna i Sverige under modern tid. Den infördes av den borgerliga regeringen på 90-talet, trots ekonomisk kris. Antalet timmar som ges i stöd till funktionshindrade ökade kraftigt under alliansregeringen, trots ekonomisk kris. Den nuvarande regeringen anser att det är ett jättestort problem, att de funktionshindrade får för mycket hjälp. Ni har gett Försäkringskassan order om att dra ned på hjälpen till funktionshindrade i Sverige.

Varför du beordrat stora nedskärningar på samhällets allra mest utsatta människor, Stefan Löfven? (Applåder)

Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! En lögn blir inte till sanning för att man upprepar den. Regeringen har inte fattat några som helst beslut om neddragningar eller ändrade regler. Det stämmer att regeringen ser över kostnadsutvecklingen för LSS. Det beror på att antalet timmar ökar rejält.

Vi ska se till att de människor som behöver hjälp ska få sin hjälp. De ska ha sitt stöd. Det här är en frihetsfråga för människor med funktionsnedsättning. Det är ingen tvekan om det. Men vi ser att antalet timmar inte ökar lika mycket som antalet personer som får rätt till LSS. Då tycker vi att det är rimligt att titta på vad det beror på. Kan vi minska på administrationskostnader? Vi ska hela tiden se till att stödet går till de människor som behöver stödet, inte till någonting annat.

Regeringen har inte fattat några som helst beslut. Vi ser att det finns två prejudicerande domar som kan ha påverkat utfallet. Därför har ansvarigt statsråd nu bett den myndighet som har hand om detta, Inspektionen för socialförsäkringen, att snabbt återkomma med en

analys om vad detta beror på. Vi tänker icke försämra för människor som behöver sin hjälp.

När det gäller sjukvården är det intressant att Liberalerna väljer att dra ned på den. Ni är ju med i skattesänkarracet, Jan Björklund. Om vi behöver mer och bättre sjukvård, varför ska sjukvården då få mindre resurser?

Jag kan berätta hur det gick till i det landsting där jag bodde förut, Västernorrland. Under föregående mandatperiod hade vi borgerligt styre även där. Det borgerliga styret i Västernorrlands läns landsting ledde till precis samma sak som borgerligt styre i Sverige gjorde – stora budgetunderskott. De vände ett budgetöverskott till ett budgetunderskott. Och där sitter nu den nya majoriteten med precis det problemet, som skapades av de borgerliga. Dessutom är det inte lika lätt att få detta att fungera i ett landsting med liten befolkning som det är i ett landsting med stor befolkning.

I Stockholm ser vi tydligt vad borgerlig sjukvårdspolitik innebär. Bevare oss! (Applåder)

Anf. 37 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Herr talman! Stockholm och Halland har de kortaste vårdköerna för patienterna. Det kanske är ännu viktigare än hur landstingsråden mår. Stefan Löfven säger något som jag måste ställa en kontrollfråga om. Han säger att regeringen inte har fattat några beslut som instruerar Försäkringskassan att dra ned på antalet timmar.

Jag har läst ett regleringsbrev till Försäkringskassan från regeringen för 2016 – det kanske är falskt; jag vet inte. Det står:

”Försäkringskassan ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen.”

Det är en uppenbar order till Försäkringskassan att bli stramare i sina bedömningar. Men Stefan Löfven säger att man inte har fattat några beslut. Stämmer inte det här? (Applåder)

Anf. 38 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Det jag säger är att regeringen inte har fattat några beslut om ändrade regler. Men det är rätt att antalet timmar ökar. Men antalet timmar ökar inte i förhållande till antalet personer som får hjälp. Det är inte där ökningen sker. Det är inte fler människor som får hjälp. Vi står upp för LSS. Människor som har de här behoven ska få dem tillgodosedda. Det är en djupt ideologisk fråga för mig. Men vi måste någon gång, i detta system precis som i alla andra, våga titta på om det går att förhindra en kostnadsökning, så att vi på sikt kan visa att de som behöver hjälpen ska få den och att vi alltid kan garantera den. Det är vad den här regeringen står för. (Applåder)

Anf. 39 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Vi har hört i statsministerns anförande och i replikskiftena hur nöjd han är med satsningar på välfärden och på vården. Men Stefan Löfven flyr undan sitt ansvar som statsminister för den dramatiska ökning av vårdköerna som vi ser.

När Alliansen styrde Sverige införde Kristdemokraterna en kömiljard. När Kristdemokraterna ansvarade för Socialdepartementet klarade 16 av 21 landsting av att leverera vård inom 60 dagar. I dag rasar re-

sultaten, Stefan Löfven. Bara sex av landstingen klarar av att erbjuda vård inom den tiden.

Vi kristdemokrater har klarat av att vända utvecklingen tidigare. Vi vill göra det igen, genom att återinföra den kömiljard som du avskaffade.

Du måste ta ditt ansvar för de ökade vårdköerna, Stefan Löfven. När du nu ser hur de ökar, är det inte dags att lägga undan skygglapparna och återinföra kömiljarden? (Applåder)

Anf. 40 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Vårdköerna ökade redan när kömiljarden fanns. Vårdköerna pekar på någonting annat. Kömiljarden är utdömd av Sveriges läkarförbund. Den ledde nämligen inte till att människor fick vård efter behov. Det var helt andra saker som styrde. Det gällde att få in så mycket pengar så möjligt till den egna vårdinrättningen. Då tvingades läkarna fatta andra beslut än de egentligen skulle ha velat. Det var bristen med kömiljarden.

Läkarförbundet har dömt ut den. Låt oss åtminstone ta den professionen på allvar och säga att vi ska hitta ett annat system. Vårdköerna ska minska. Då kan man inte vara nöjd med hur det ser ut. Jag är inte nöjd, just därför att det ser så eländigt ut efter era åtta år, Andreas Carlson. Därför måste ambitionerna vara högre. Därför måste vi skjuta till resurser.

Vad gör ni? Ni tar bort resurser från vården. Då blir det inte bättre. Det finns ett samband mellan resurser och kvalitet. Vi behöver se till att människor får den vård de behöver. Därför ska vi utveckla.

Vi behöver mer resurser till våra vårdcentraler. De finns nämligen närmare patienterna. Vi har över 1 000 vårdcentraler runt om i Sverige. Vi har ca 90 sjukhus. Tänk om vi skulle se över möjligheten att föra över lite resurser från sjukhusen till vårdcentralerna! Då skulle vården komma närmare.

Det kommer inte att kräva mindre resurser, inte mindre skattemedel. Det kommer att kräva mer resurser till sjukvården. Det är så vi måste arbeta. Vi måste föra till mer resurser, se till att föra vården närmare, lyssna på professionen och sätta patienterna allra främst. De ska få en patientkontakt som leder till att de vet att de får den vård de ska ha och att de får den itid. Det är så sjukvårdspolitik ska utvecklas. (Applåder)

Anf. 41 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater har omfattande satsningar på vården och på välfärden i vårt budgetalternativ. Vi vill införa vårdserviceteam, vi lägger mer pengar på förlossningsvården och vi vill återinföra kömiljarden. Till skillnad från den professionsmiljard som regeringen har föreslagit riktar kömiljarden in sig på resultat, inte bara på att få ett avtal på plats.

Men, herr talman, när man lyssnar på statsministern i den här debatten hör man om de resurser som regeringen lånar till för att satsa på vården och för att lösa utmaningar inom sjukvården. Vi ska också lösa utmaningarna inom skolan. När man lyssnar på landsbygdsministern säger han att man ska använda de 10 miljarderna till kommuner och landsting för att lösa utmaningar på landsbygden.

Och hur blev det med migrationen, Stefan Löfven?

När man lyssnar på statsministern låter det som pojken med guldbyxorna som plockar fram peng efter peng och som att de 10 miljarderna ska lösa alla problem. Det är inte seriöst, Stefan Löfven. (Applåder)

Anf. 42 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Sanningen är att vi satsar mer än 10 miljarder. De 10 miljarderna är de välfärdsmiljarder som vi ger till landsting och kommuner och säger: De här pengarna får ni styra över precis som ni vill. Vi vill ge dem den friheten.

Därutöver satsar vi på cancervården, på förlossningsvården och på mer bemanning. Det är det som är vår satsning.

Under er tid minskade antalet välställda i välfärden i förhållande till befolkningen. Det är skillnad.

Sedan vill jag bara säga: Ta inte vägen att låna! Ni tog över ett budgetöverskott, precis som borgarna i landstinget i Västernorrland gjorde. Ni lämnade över ett gigantiskt underskott. Det är tredje gången på tre försök nu som en borgerlig regering inte klarar att hålla en budget i balans. Det är något systemfel med er. Jag tror att det beror på att ni inte är så bra på att räkna. Ni räknar med att under 2017 använda sådana pengar, som den skatt som vi exempelvis vill lägga på finanssektorn, som blir tillgängliga 2018. Så kan man inte sköta statens finanser. (Applåder)

Anf. 43 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Under söndagens partiledardebatt i tv fastnade jag för en sak som Stefan Löfven återkom till ett antal gånger. Han sa ungefär så här: Man måste titta på hur verkligheten faktiskt ser ut. Det är en bra egenskap hos någon som avser att företräda väljarna och folket, där är vi helt överens Stefan Löfven och jag.

Låt oss då titta på hur verkligheten faktiskt ser ut. Sverige har 53 områden som av polisen betecknas som utsatta områden. Det är områden som man skulle kunna likna vid mer eller mindre parallella samhällen med egna samhällsstrukturer, ofta med inslag av religiös extremism, hög brottslighet och en hög grad av otrygghet bland dem som bor i dessa områden. Polisen och annan blåljuspersonal har svårt att ta sig in här och göra sitt jobb.

Sommaren har dessutom präglats av bilbränder och sexualbrottslighet samtidigt som det råder kris inom svensk polis. Statskontoret framförde nyligen förödande kritik – detta trots att polisledningen själv hade varit med och påverkat innehållet i rapporten. Dessutom möts vi nästan dagligen av vittnesmål inifrån polisorganisationen. Man berättar om något som liknas vid närmast ett totalt kaos.

Stefan Löfven, som tycker att det är viktigt att titta på hur verkligheten faktiskt ser ut, väljer trots detta att ge ett ytterligt beskedligt tillskott till polisen nästa år. Merparten av den så kallade satsning som Stefan Löfven har talat om inför sitt budgetsläpp ligger i själva verket först på år 2019, det vill säga när Stefan Löfven sannolikt inte längre är Sveriges statsminister.

När regeringen presenterade sin budget för ett par veckor sedan framhöll man att det går bra för Sverige. Om vi tittar på hur verkligheten faktiskt ser ut befinner vi oss i högkonjunktur, men Stefan Löfven måste låna för att finansiera sina reformer. Det är inte ansvarsfullt, och det är definitivt inte ett tecken på att det går särskilt bra för Sverige, tvärtom.

Det är drygt 350 000 människor i det här landet som är arbetslösa. Det är omkring 7 procent av arbetskraften. Stefan Löfvens löfte om EU:s lägsta arbetslöshet 2020 ter sig ganska avlägset, till och med enligt regeringen själv. Det skulle krävas i princip halverad arbetslöshet för att nå det här målet.

I valrörelsen lovade Stefan Löfven 32 000 traineejobb. Det har hittills blivit ett hundratal. Han lovade 20 000 utbildningskontrakt.

Det har hittills blivit knappt tusen. Han lovade 20 000 extratjänster som ersättning för fas 3. Det har hittills blivit ca 400. Regeringens jobbpolitik är – Stefan Löfvens påståenden till trots – ett stort komplett fiasko.

Vi ser extremt långa vårdköer. Var tredje patient måste nu vänta längre än vårdgarantins 90 dagar. Barncancervården är i kris. Det saknas personal, både läkare och sjuksköterskor. Det är en stor press på förlossningsvården och på tandvården. Hela välfärden är till följd av ansvarslös politik extremt pressad.

Stefan Löfven hänvisar gång på gång till de 10 miljarder som han skickar till kommunerna. Men dessa 10 miljarder kan inte räcka till allting. De räcker inte ens som kompensation för de enorma kostnader som kommunerna har tvingats ta till följd av den ansvarslösa invandringspolitiken.

Antalet pensionärer som lever på en inkomst under EU:s fattigdomsgräns har nära nog fördubblats på tio år. Vi pratar om ungefär 230 000 fattiga pensionärer, människor som tvingas att förlita sig på ideella hjälporganisationer för att inte svälta. För dessa människor gör Stefan Löfven faktiskt ingenting.

Samtidigt blir väntetiden för en plats på äldreboenden allt längre. Mer än en tredjedel av landets kommuner har brist på äldreboendeplatser i dag.

Vi har en säkerhetspolitiskt allvarlig situation med ett alltmer aggressivt Ryssland. Då duger inte Stefan Löfvens beskedliga anslagshöjningarna i försvarsbudgeten. Det krävs betydligt mer.

Vi har ett land som håller på att slitas isär av segregation och polarisering till följd av decennier av misskött invandrings- och integrationspolitik. Ändå fortsätter man att mäta graden av integration genom arbetsmarknadsstatistik. Man fortsätter att erbjuda särlösningar och subventionerade låtsasjobb samtidigt som man väljer att bortse från de verkligt svåra integrationsproblem som vi har till följd av värderingskonflikter och framväxande parallella samhällsstrukturer. Detta är enligt Stefan Löfven och hans regering ganska ointressant så länge som människor har en sysselsättning minst en timme i veckan, för då är man integrerad, enligt regeringen.

Herr talman! Jag skulle kunna stå här länge och fortsätta den här uppräkningen av hur det faktiskt ser ut i verkligheten. Stefan Löfvens politik rimmar väldigt illa med hur det faktiskt ser ut i verkligheten.

Det skrämmer mig när jag hör Stefan Löfvens skönmålning av tillståndet i vårt land samtidigt som Stefan Löfven gör anspråk på att beskriva hur verkligheten faktiskt ser ut.

Herr talman! Det räcker inte med att säga hur verkligheten faktiskt ser ut. Politiken måste också svara upp mot verkligheten för att öka tryggheten både i utsatta områden och i samhället i övrigt. Då behövs det en riktig satsning på polisen och på rättsväsendet. Det behövs inte minst en riktig satsning på förbättrade arbetsvillkor för polisen så att de som är poliser vill fortsätta att vara poliser och så att fler vill bli poliser i framtiden. Vi måste se till att få fast och lagföra dem som begår brott och skapar otrygghet.

För att fixa jobben långsiktigt och komma till rätta med arbetslösheten krävs det ett slut på lappa-och-laga-politiken. Vi måste få bort de subventionerade låtsasjobben till förmån för riktiga reformer och riktiga jobb. Vi måste reformera Arbetsförmedlingen genom att renodla Arbetsförmedlingens uppdrag. Låt Arbetsförmedlingen vara en arbetsförmedling, inte ett integrationsprojekt! Satsa på små och medelstora företag där jobben växer fram! Inför riktiga lärlingsanställningar för dem som står långt från arbetsmarknaden!

För att komma åt problemen i vården och välfärden i övrigt behövs mer än att bara skjuta till mer än vad som i sammanhanget faktiskt är småpengar till kommunerna. Framför allt behövs satsningar på bättre arbetsvillkor, fler utbildningsplatser och mer riktade pengar till de delar av vården som är mest ansatta.

Herr talman! För att förbättra situationen för de fattigaste pensionärer som jag talade om tidigare krävs höjd garantipension. Dessutom vill vi avskaffa pensionärsskatten redan från och med nästa år.

För att stärka vår säkerhetspolitiska situation och möta aggressionerna från Putins Ryssland behövs en massiv satsning på vår egen försvarsförmåga.

Integrationen löser vi långsiktigt genom att ställa krav, stärka medborgarskapet och tillgängliggöra det som vi förväntar oss att nya medborgare i Sverige ska bli en del av. Om du kommer från ett annat land och vill bygga dig en tillvaro i Sverige får du anpassa dig. Då får du lära dig språket, hur vårt samhälle är uppbyggt och hur det fungerar. Du får både lära dig och acceptera normer, värderingar och regler som gäller här. Du får inordna dig, annars får du bo någon annanstans.

Politiken kan inte göra detta åt den enskilde. Det är något som den enskilde själv måste vilja och aktivt måste sträva efter – det kan inte politiken göra. Politiken kan dock tillgängliggöra och möjliggöra, och det är vårt ansvar. Men det stora ansvaret för integrationen kommer alltid att vila hos den enskilde.

Herr talman! Det är viktigt att titta på hur verkligheten ser ut. Det räcker dock inte med att titta och sedan ändå beskriva något annat än det man ser. Eller kan det vara så att Stefan Löfven helt enkelt inte ser verkligheten så som den faktiskt ser ut? Det är i så fall väldigt illa. (Applåder)

Anf. 44 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Jag tror att jag har med mig betydligt mer verklighet i bagaget än Jimmie Åkesson. Det finns ingen oberoende som ens kan lita på att Sverigedemokraternas budget fungerar och håller ihop. Det går lätt att lova runt när ens budget i själva verket inte håller ihop. Arbetslösheten sjunker faktiskt i Sverige, Jimmie Åkesson. Det är verkligheten. Men jag är icke nöjd, för vi har alldeles för många som är kvar i arbetslöshet och därför ska vi vidare. För det krävs dock rätt politik. Vi har rätt riktning nu, och i den ska vi fortsätta. Problemet vad gäller segregation och klyftor är att Sverigedemokraterna vill dra ned på etableringsåtgärderna. Hur ska vi kunna minska klyftorna och få människor att bli delaktiga i samhället när ni drar ned på dessa resurser?

Vi ser helt annorlunda på detta. Vi ska vara tuffa mot brottsligheten, vilket vi också är. Vi tillför mer resurser och har fler polisanställda än någonsin i Sverige. Vi måste vidare, men vi kan dock bara anställa folk i den takt som de utbildas – såvida inte Sverigedemokraterna har någon egen lagerlokal med färdigutbildade poliser.

Dessutom ska vi ta tag i segregationen på riktigt. Det kräver att man tar tag i brottsligheten men också att man ser till att skolan fungerar, det bostadssociala området är sjyst, civilsamhället involveras och människor kommer i arbete. Detta är grunden för att bryta segregationen. För det behövs mer gemensamma resurser, och det vill Sverigedemokraterna i själva verket dra ned på. Det finns fler anledningar till att vara kritiska mot Sverigedemokraterna: Ni är ett löntagarfientligt parti. Varför vill ni fortfarande att vi med svenska skattepengar ska kunna understödja lönedumpning? Varför är ni inte beredda att säga nej till det? Det kommer en omröstning här i riksdagen då ni har möjlighet att, tillsammans med de fyra borgerliga, rösta för att stoppa lönedumpningen. Vad är ert svar på det? (Applåder)

Anf. 45 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Det fina och finurliga, och det lite kluriga, med verklighet och verklighetsbeskrivning är att man har bara sin egen. Det allra finaste med demokrati och hur vårt samhälle ser ut är att det är väljarna som avgör vem som har den bästa verklighetsbeskrivningen. Sedan kan man rösta på den som man kanske identifierar sig med. Vi får väl låta väljarna avgöra om det är jag eller Stefan Löfven som har den mest verk- lighetsförankrade verklighetsuppfattningen.

Men när segregation och integration diskuteras återkommer ständigt uttalanden om att vi i SD skulle ta bort alla åtgärder som ni andra vill vidta. Ni lägger massor av pengar på att människor ska integreras och få jobb. Det gör Stefan Löfven och hans regering. Det gjorde även den borgerliga regeringen i åtta år före honom. Och före Fredrik Reinfeldts regering gjorde också Göran Perssons regering det.

Man öser pengar över problemområden och över integrationsproblemen i hopp om att det ska lösa någonting. Men det har ju inte gjort det. Det enda som Stefan Löfvens regering gör när det gäller integrationspolitiken är att fortsätta göra mer av precis samma poitik som har misslyckats i snart 20 år. Varför i hela friden skulle jag gå med på att stödja den politiken?

I mitt huvudanförande beskrev jag alldeles nyss en helt annan integrationspolitik, där vi också tar fasta på de värderingskonflikter som finns i det svenska samhället och som är en annan stor anledning till att människor inte kommer in i det svenska samhället. Lyft blicken,

Stefan Löfven, och titta på hur verkligheten faktiskt ser ut! Det är det viktigaste och mest avgörande. (Applåder)

Anf. 46 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Om man är besviken på denna politik undrar jag varför man för en politik som gör det etter värre. Vad tror Sverigedemokraterna händer med människor som inte kommer in i arbete, ungdomar som inte klarar av skolan och när vi har en bostadssegregation? Vilket slags samhälle vill Sverigedemokraterna se? Det blir ett samhälle fyllt av klyftor, och dessa klyftor kommer att öka. Detta är inte Sverige, och det är inte den svenska modellen.

Men återigen, Jimmie Åkesson, rycker du på axlarna åt det dubbla valsveket. Före valet sa ni att ni är emot vinster i välfärden och att det inte är någonting bra. Nu är ni för vinster i välfärden. Före valet sa ni också att ni ska försöka stoppa lönedumpningen som sker med skattemedel i dag och i stället ställa krav på kollektivavtalsenliga villkor när vi gör upphandlingar för 600 miljarder kronor per år i stat, landsting och kommuner. Nu tycker ni att det är okej med lönedumpning. Vad är det som händer i Sverigedemokraterna när ni svänger 180 grader? Varför är det viktigt att skattebetalarnas pengar ska gå till att stödja lönedumpning? Berätta det för löntagarna! (Applåder)

Anf. 47 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att Stefan Löfven kan berätta att han inte kan göra någonting åt lönedumpningen eftersom han inte är beredd att omförhandla vårt EU-medlemskap. Tyvärr är det så. Det är fakta. Stefan Löfven undrar varför vi vill göra saker och ting värre. Vi vet ju redan vad er politik leder till. Det har vi sett i 20 år, och den hjälper ju ingenting till. Är det inte rimligt att då tänka om och göra på ett annat sätt? Kanske borde man förändra sin analys i stället för att bara fortsätta med precis samma politik som man alltid har gjort och som aldrig har fungerat. Möjligen har man hittat på några nya finurliga namn på reformerna, men det är precis samma misslyckade politik. Kom med något nytt i stället!

Låt oss tala om lönedumpning! Ni hade kunnat komma till oss och säga att ni vill göra något åt lönedumpningen. Vi har vädjat till er i sex år. I stället för att komma till oss och diskutera detta slänger ni fram ett förslag och förväntar er att ni ska få vårt stöd för precis allting i er politik. Så kan det naturligtvis inte gå till. Vill man ha igenom sin politik när man är en minoritetsregering får man faktiskt lov att förhandla om politiken. (Applåder)

Anf. 48 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Jag har en egentligen rätt enkel fråga mot bakgrund av att Jimmie Åkesson tog upp den viktiga frågan i vår omvärld om det revanschistiska Ryssland och det alltmer avancerade och hotfulla agerandet i vårt närområde med exempelvis hybridinformation och ett hotfullt beteende, förflyttning av robotar och en hel del annat.

Partiledare i denna kammare bör faktiskt ta ansvar för sina partier, för sina riksdagskanslier och för hur man agerar för att stå upp för svenska värderingar och svenska intressen, särskilt i en orolig omvärld. Därför vill jag fråga Jimmie Åkesson vilket ansvar han har som partiledare för att se till att det inte sker infiltration eller finns säkerhetsrisker här i riksdagen, i hans kansli och bland hans ledamöter och anställda.

Anf. 49 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Anna Kinberg Batra vet naturligtvis att ansvaret för allt som sker i mitt partis namn ytterst är mitt, precis som att ansvaret för allt som sker i Moderaternas namn ytterst är Anna Kinberg Batras. Det är inte så konstigt.

Sedan kan man diskutera huruvida det här är en angelägen fråga med anledning av någonting som har skett eller inte. Jag läste till exempel häromdagen om en centerpartist som agerat politiskt under falskt namn, skickat mejl och på det viset påverkat politiken. Är han rysk spion? Det vet vi inte, men det kan mycket väl vara så. Det får finnas lite proportioner i det här.

Vi gör de kontroller som vi tycker är rimliga på alla som anställs på vårt kansli. Det går via riksdagens säkerhetstjänst och involverar Säpo. När det sedan handlar om personer som ska jobba på vårt kansli och som kanske kan tänkas få tillgång till hemlig information – det finns ju en del sådant trots allt – görs det fördjupade kontroller.

Frågan är: Lever Moderaterna upp till detta? Lever Moderaterna upp till att på allvar kontrollera samtliga som anställs på Moderaternas riksdagskansli, till exempel mot Säpos register och liknande? Kan Anna Kinberg Batra svara på det? Jag har uppgifter om att det inte är så. (Applåder)

Anf. 50 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Skälet till att jag tar upp det politiska ansvar man har som partiledare är att Jimmie Åkesson i sina intervjuer verkar lika förvånad varje gång det uppdagas säkerhetsproblem på riksdagskansliet eller samröre med Putinvänliga krafter i Europaparlamentet, väcks antisemitiska riksdagsmotioner, görs hotfulla uttalanden eller ageras hotfullt eller till och med våldsamt. Varje gång verkar det vara någon slumpmässig enskild händelse som Jimmie Åkesson försöker svära sig fri från ansvar för. Jag tror inte att svenska folket går på det längre. Man har som partiledare ett ansvar för om man står upp för svenska intressen och svenska värderingar i en orolig omvärld eller inte. Man har ett ansvar för om man gör sitt allra bästa för att ha ordning och reda i sitt parti, vilket kan vara svårt. Står man upp för det och tar det ansvaret som partiledare eller inte? Det påverkar ytterst svensk säkerhet och vårt agerande i vårt närområde. Det är därför frågan om det ryska agerandet och vad vi gör för att undvika risker förknippade med det är seriös. (Applåder)

Anf. 51 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! I ärlighetens namn förstår jag inte riktigt vad Anna Kinberg Batra är ute efter. Det är ett förvirrat resonemang. Men jag håller med om att jag har ett ansvar. Jag står nu här och svarar på Anna Kinberg Batras frågor. Det är det som är mitt ansvar att ta, precis som jag tror att Anna Kinberg Batra kan svara på min fråga, som jag ställde alldeles nyss. Nu har hon tyvärr inte längre möjlighet att göra det i detta replikskifte.

Ingen ska någonsin betvivla att vi står upp för svenska intressen och att vi står upp mot aggressioner från stormakter eller andra i vår del av världen. Det är vi, vill jag påstå, herr talman, som under alla år som vi har funnits i den här kammaren och redan långt tidigare än så allra tydligast har pekat på just hotet från Ryssland, hotet från Putin och hotet som vi ser inom Ryssland, där man går mot mer och mer

auktoritärt styre. Vad har Moderaterna gjort under tiden? Jo, man har monterat ned den svenska försvarsförmågan. Det är inte att ta ansvar. (Applåder)

Anf. 52 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Jimmie Åkesson! Du upprepade ganska många gånger någonting om hur det faktiskt ser ut i verkligheten. Men du nämnde ingenting om att världen just nu står inför den största globala flyktingkrisen sedan andra världskriget. Vi har 65 miljoner människor på flykt. Vi har 130 miljoner människor i akut behov av humanitär katastrofhjälp just nu. De här människorna vill du och ditt parti helst inte ta emot i Sverige.

Ni talar väldigt mycket om att hjälpa på plats. Jag som biståndsminister vet att Sverige gör en mycket stor insats för att hjälpa på plats. Vi är en av världens största biståndsgivare. Jag ser varje dag och varje vecka hur stor hjälp det här biståndet ger på plats.

Vad du inte har varit tydlig med är att du och ditt parti vill sänka biståndsbudgeten. Ni har ett mål om att sänka den från 1 procent av bruttonationalprodukten till 0,7 procent. Det skulle innebära en sänkning på 14 miljarder kronor om året. Nu kommer du säkert att säga att ni kommer att höja biståndsbudgeten nästa år, men vad ni inte talar om är att ni till 2020 kommer att plocka bort 10 miljarder kronor från det svenska biståndet.

Jag skulle vilja fråga dig: Varför vill ni ge upp målet om att 1 procent av bni ska gå till att hjälpa fattiga människor? Det målet är någonting som svenska folket har stått bakom under lång tid – sedan 70-talet. Hur ska denna sänkning göra världen till en säkrare plats, och hur ska den hjälpa fattiga människor i en extremt osäker omvärld?

Anf. 53 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Man får i debatten ofta höra, inte minst från regeringshåll, att Sverige är en humanitär stormakt, att vi är så fantastiskt duktiga runt om i världen och så. Och visst, på papperet är det ju så i någon mening. Vi är väldigt bra på bistånd rent pengamässigt. Vi är i jämförelse med andra länder kanske i den meningen en humanitär stormakt. Det har jag inga problem med. Det är väl jättebra för Sverige att man har den bilden av oss i andra delar av världen.

Isabella Lövin säger att regeringen gör fantastiskt mycket, att Sverige gör otroligt mycket och att hon ser vilken nytta det svenska biståndet gör. Problemet med hela hennes resonemang är att det finns en annan verklighet. En väldigt stor del av biståndsbudgeten har de senaste åren gått till invandring till Sverige – inte till bistånd internationellt, utan till att hjälpa människor att komma hit och bo i det svenska samhället. Det är ett ganska ineffektivt sätt att hjälpa flyktingar.

Isabella Lövin tar själv upp det faktum att vi har 60–65 miljoner människor på flykt runt om i världen. Jag tror inte ens att Miljöpartiet, hur verklighetsfrånvända de än är, tror att alla de 60–65 miljoner människorna ska kunna komma till Sverige eller att den svenska välfärden på något sätt kan hjälpa alla de människorna i Sverige. Och då måste man, tycker jag, bestämma sig för hur vi bäst gör för att hjälpa så många som möjligt av de här 60–65 miljoner människorna. Isabella Lövins svar är att vi ska ha invandring till Sverige. Mitt svar är: Nej, det är ett ineffektivt sätt att hjälpa. Vi ska i stället rikta pengarna till närområdet, där de allra flesta människorna finns. Det är

därför vi gör sådana satsningar. Det är därför vi satsar på flyktinghjälp och humanitär hjälp i biståndet, medan era biståndspengar i väldigt hög grad går till invandring till Sverige. Det är inte att vara en humanitär stormakt, Isabella Lövin. (Applåder)

Anf. 54 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att Jimmie Åkesson upprepade ordet ”invandring” fyra eller fem gånger. Jag vet inte om den här verklighetskontrollen också kunde innefatta att Jimmie Åkesson kunde se skillnaden mellan en flykting och en invandrare. Vi har ett globalt ansvar för alla dem som flyr från krig och konflikter, som flyr undan tunnbomberna i Aleppo, Isis härjningar och talibanernas härjningar i Afghanistan. Vi kan inte låta dessa människor sitta kvar i en situation där de inte kan få skydd och hjälp.

Det stämmer att vi tar emot flyktingar i vårt land. En liten del av biståndsbudgeten har gått till att hjälpa de flyktingarna på plats i Sverige. Men, Jimmie Åkesson, du kommer inte undan att du med din budget tar bort 10 miljarder från det vi gör för att hjälpa på plats. Vi kan göra båda delarna. Vi är en humanitär stormakt, och det har vi fått ett stort erkännande för från FN, OECD och alla andra utomstående betraktare. (Applåder)

Anf. 55 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Att andra länder är sämre betyder inte att man själv är jättebra. Det betyder bara att man kanske är lite mindre dålig än andra länder. Det är väl där ni befinner er, snarare än att det skulle vara fråga om en humanitär stormakt.

Jag vill ta fasta på någonting som Isabella Lövin sa här och som jag tycker är väldigt intressant, nämligen att det är skillnad på en flykting och en invandrare. Det är precis det jag säger. Det är precis det som min politik går ut på. För Isabella Lövin är flyktinghjälp detsamma som invandring till Sverige. För mig är flyktinghjälp att effektivt hjälpa så många flyktingar som möjligt.

Jag gör skillnad på att vara flykting och att vara invandrare. Det gör inte Miljöpartiet eller regeringen. Där är den stora skillnaden. Det är därför vår politik är en mycket mer effektiv flyktinghjälp än vad er politik är, Isabella Lövin. (Applåder)

Anf. 56 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Vi kan höra att Sverigedemokraterna och ledande företrädare för dem under de senaste veckorna lite pliktskyldigt har tagit upp att den ryska aggressionen och Putins agerande är på riktigt. Men det är bara dimridåer för att skyla över de mycket besvärande fakta som har uppdagats inte bara nu utan under en lång rad av år. Jag har under många år i partiledardebatten stått och frågat Jimmie Åkesson som besvärat har skruvat på sig om hur det kommer sig att det finns ett mönster som hela tiden återkommer och uppdagas mellan Sverigedemokraterna, Sverigedemokraternas systerpartier i Europa och Rysslands Putin.

Det är inte så konstigt att Centerpartiet reagerar när Sverigedemokraterna konsekvent agerar på ett sätt som stöder Ryssland och Putin. I Europaparlamentet har vi ett antal resolutioner där Sverigedemokraterna har röstat. Du måste ta ditt ansvar som partiledare. Jag får göra det som partiledare i mitt parti. Jimmie Åkesson måste också göra det i sitt parti.

Vi ser hur Sverigedemokrater frotterar sig med Putins politiska partner i Europa. Mönstret blir också väldigt tydligt när det uppdagas att Jimmie Åkesson anställt inte bara en utan flera medarbetare på riksdagen som har kopplingar till Ryssland och den ryska regimen och som hyllat Putin och kallat honom för en stor statsman.

Vi är inte ensamma om vår oro. Det är inte någonting som Alliansens partier ensamma för fram utan det är säkerhetsexperter på Försvarshögskolan som säger att varningsklockor blinkar obönhörligt vad gäller Egor Putilovs kopplingar till Putinregimen, och det är allvarligt.

För mig är det glasklart. Ryssen ska inte släppas in över den svenska gränsen men inte heller in i de svenska riksdagskorridorerna. Men tyvärr verkar Jimmie Åkesson enbart ta emot detta med skratt. Han raljerar, hånler och skjuter ifrån sig ansvaret och säger att andra ska svara. Han har inget ansvar i detta.

Hur kommer det sig, Jimmie Åkesson? Varför är mönstret så tydligt när det kommer till kopplingar mellan Sverigedemokraterna och Ryssland? Svara nu för en gångs skull.

Anf. 57 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag menar inte att skratta eller att vara ohövlig på något sätt, men det blir lite bisarrt. Det är en av de värsta konspirationsteorier jag har hört i den här kammaren någonsin. Jag vet inte hur jag ska för- hålla mig till det för det är så bisarrt på något sätt.

Vi har alla kunnat följa rapporteringen i medierna den senaste veckan. Det fanns då en person som möjligen hade något mystiskt för sig på vårt riksdagskansli. Huruvida han var rysk spion eller inte är däremot inte klarlagt, och det kommer det förmodligen heler aldrig att bli. Men om det vore så är det naturligtvis väldigt allvarligt. Han jobbar för övrigt inte längre kvar.

Annie Lööf står nu här och säger: Jag har under flera år försökt få svar från Jimmie Åkesson när det gäller Ryssland och hans partis kopplingar dit. Jag har varje gång svarat att det är vi som har tagit ansvar. Det är Centerpartiet som har suttit i regering i åtta år som har varit med om att montera ned vår försvarsförmåga.

Jag roade mig lite med att gå tillbaka bara tre år i tiden till Försvarsberedningen. Den släppte en rapport sommaren 2013. Där var det Centerpartiet som ville mildra skrivningarna om Ryssland. Där sa er represen- tant i Försvarsberedningen: I dag är Ryssland inte någon kommunistdiktatur utan mer åt demokratihållet. Det är tre år sedan, Annie Lööf. Sedan står du här i dag och säger att vi inte har tagit ansvar! (Applåder)

Den konspirationsteori som du här lägger fram och de bisarra beskyllningarna har bara ett enda syfte, och det är att skyla över ert eget ansvar och er egen brist på att ta ansvar när ni hade chans i regeringsställning. Skyll inte på mig, Annie Lööf, att ni inte tog ert ansvar när ni satt i regeringsställning! (Applåder)

Anf. 58 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Den ryska aggressionen har märkbart förändrats under de senaste åren. Det har också förändrat många partiers inställning till Ryssland. Vi har ökat försvarsanslagen när vi satt i alliansregeringen, och vi har ingått en försvarsöverenskommelse förra året med den nuvarande regeringen. Vi markerar konsekvent mot Ryssland och har

gjort det en lång tid, inte minst efter den olagliga annekteringen av Krim.

Det som är så graverande är att på Sverigedemokraternas lista står det att de har röstat för resolutioner som stöder Putin och Ryssland. De har anställt medarbetare som hyllar Putin som en stor statsman. De har konsekvent ett samarbete med politiska partner i Europa som samarbetar eller har dialoger på ett eller annat sätt med Putinregimen.
Detta är allvarligt, Jimmie Åkesson. Centerpartiet är berett att ta sitt ansvar för vilka vi anställer och vilka beslut vi fattar. Vi gör det varje dag. Men som partiledare står jag inte och raljerar eller hånler. Ta nu ditt ansvar. Varför är mönstret så tydligt för Sverigedemokraterna när det kommer till Ryssland? (Applåder)

18Anf. 59 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Mönstret är tydligt. Det var vad jag försökte säga här. Men det är inte det mönster som An- nie Lööf ser i sin konspiratoriska hjärna, utan det är ett helt annat mönster.

Låt mig läsa upp vad en av våra parlamentariker i Europaparlamentet sagt den senaste tiden om Ryssland och Putin: ”Ryssland säger sig agera i demokratins namn. Men när man urskillningslöst lägger bombmattor över sjukhus och civilbefolkning, då är det inte i demokratins namn man agerar. EU behöver göra vad man kan för att få Ryssland att dra sig tillbaka.Detta sas med anledning av bombningarna i Syrien.

När det gäller annekteringen av Krim sa han: ”Det som pågår från Rysslands sida mot Ukraina i Krim är inte värdigt ett modernt samhälle. Som folkvalda politiker är det vår plikt att agera kraftfullt i denna fråga. Låt mig vara tydlig mot er EU-ledamöter som sprider osanningar om vårt parti. Ryssland måste här och nu packa ihop och lämna Krim och Ukraina, och det helst redan i går.

Herr talman! Detta är den politik vi driver i Europaparlamentet. Annie Lööf försöker påstå något annat, men det är helt enkelt inte trovärdigt. (Applåder)

Anf. 60 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Jag fick e-post från en taxichaufför i Stockholm, Jimmie Åkesson. Han heter Yasar. Han berättade om sin vardag och hur den ser ut. Han sitter och kör sin taxibil 11–13 timmar per dag, ibland inte fem dagar i veckan utan sex dagar. Han har en arbetstid och en timlön som väldigt få skulle acceptera eller kunna leva på i Sverige. Priset han betalar är att han ser sin familj väldigt lite. Det är självklart så om man jobbar 60 eller 70 timmar i veckan.

Han är en av tusentals personer i Sverige som arbetar under sådana arbetsvillkor. Det kan vara i taxi men också i andra branscher. Vi i riksdagen har ett direkt ansvar för att det är på det sättet. Om vi i riksdagen bestämmer att när man gör offentlig upphandling av till exempel färdtjänst, som är en väldigt stor del av taxis inkomster, kan vi kräva kollektivavtalsliknande villkor vid upphandlingen. Då kan vi se till att Yasar och hans arbetskamrater får köra en normal fulltid och får en lön som de kan leva på. Det handlar om möjligheten att försörja sig och tryggheten för tiotusentals löntagare i Sverige.

Vi har andra exempel på hur skattepengar kan användas. Det upptäcks städfirmor där människor städar för inte ens 30 kronor i timmen. De utnyttjas hänsynslöst med offentliga medel. Vi kan kräva att de sjysta företagen med de sjysta villkoren får uppdragen så att människor inte

utnyttjas så här. Förutom att det gynnar löntagarna och stärker deras rättigheter gynnar det också bra småföretag. Det är de småföretag som sköter sig, betalar skatt som de ska och ser till att de behandlar sina anställda bra. Det blir en riktig konkurrens och inte en fuskkonkurrens.

Men du säger nej till detta, Jimmie Åkesson. Du vill inte ställa de kraven. Du säger till Yasar och hans arbetskamrater: Kör du din taxi 11–13 timmar varje dag sex dagar i veckan. Det är vad du säger när du sä- ger nej till att kräva kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling. (Applåder)

Anf. 61 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har inte riktigt förstått varför regeringen och de övriga vänsterpartierna slår sig för bröstet så oerhört när det kommer till förslaget till ny upphandlingslag, för den är ganska tandlös. Ingen ska jobba för 30 kronor i timmen på det sättet, och definitivt inte genom att städa skollokaler. Lagen är redan tydlig när vi kommer till det. Man ska förkasta den typen av anbud i dag. Man ska inte använda den typen av oseriösa entreprenörer i sin verksamhet. Gör man inte det är det i upphandlingen man har brustit lokalt. Det behövs ingen ny lagstiftning för det, och Jonas Sjöstedt vet att det är så.

Faktum är att de allra flesta kommuner i det här landet i dag styrs av vänsterpartier: Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och så vidare. Om man har problem med sina lokala politiker och hur de väljer att upphandla får man väl börja med att ta tag i det i stället för att stifta en lag – som förvisso innehåller en hel del bra. Jag tycker till exempel att förslaget om huvudentreprenöransvar är oerhört viktigt, för det gör att man kommer åt de allra värsta fuskarna och så vidare. Men det finns andra saker som till exempel gör att mindre företag, små familjeföre-tag i exempelvis byggbranschen eller inom jordbruk, fullständigt diskvalificeras från i princip all typ av offentlig upphandling om lagen går igenom.

Då ställer man sig en fråga: När det egentligen handlar om att vi har ett EU-direktiv som vi måste förhålla oss till och som vi inte kan förändra – är det då rimligt att vi stiftar lagar som straffar svenska småföretag samtidigt som nyttan av detta är så minimal? Jag har svårt att göra den prioriteringen. Men jag är beredd att diskutera exempelvis huvudentreprenöransvar och andra bra delar i proposi-tionen med till exempel Jonas Sjöstedt. (Applåder)

Anf. 62 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Du får ursäkta att jag säger det här, Jimmie Åkesson, för det kan låta lite hårt: Du är okunnig, och du är en hycklare.

Lagen behöver skärpas. Det är extremt tydligt. Vi har möjlighet att skärpa lagen för att kräva ordentliga villkor för Yasar och hans arbets-kamrater. EU:s regler förbjuder oss inte att skärpa lagen, som du har hävdat. EU:s direktiv på området har ändrats. Vi har alla möjligheter att göra detta, och vi har rätten att göra det. Vi har skyldigheten gentemot svenska löntagare att göra det. Det är inte så att man ute-stänger andra småföretag. Det handlar om liknande villkor som är jämförbara med kollektivavtalet. Man kräver inte ens kollektivavtal.

Det du gör när du står här är att du säger till tiotusentals personer som jobbar hårt i Sverige: Du får arbeta för 30 kronor i timmen. Du får sitta i din taxibil 13 timmar om dagen. Du får inte träffa din familj. Vi gynnar i stället de sämsta arbetsgivarna. Du, Jimmie Åkesson, är svenska löntagares fiende. (Applåder)

Anf. 63 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Löntagarna håller inte med om det. Vi har ett ganska stort stöd i LO-kollektivet, till exempel. (Applåder)

Javisst, jag kanske är okunnig. Jag kanske inte kan någonting. I så fall vet jag ju inte det eftersom jag är så dum. Men faktum är att vi har EU-lagstiftning som styr svensk lagstiftning. Det är det som är problemet. Detta vet Jonas Sjöstedt. Jag må vara okunnig, men den står över svensk lagstiftning.

Om man tittar i den proposition som Jonas Sjöstedt tycker är så bra ser man att det är ett faktum att man inte kan ställa samma krav på till exempel utstationerad arbetskraft som på svenska företag. Det står svart på vitt i propositionen. Svenska småföretag och svenska företag missgynnas alltså i förhållande till utstationerad arbetskraft. Det är ett exempel på hur man missar målet och hur EU tyvärr omöjliggör att vi kom- mer vidare. Men som sagt diskuterar jag gärna viktiga och bra förslag i propositionen seriöst med Jonas Sjöstedt. (Applåder)

Anf. 64 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Herr talman! Hédi Fried är 92 år. Som ung flicka var hon fånge i koncentrationslägret Bergen-Belsen. Hon hade turen att överleva och befriades av brittisk militär våren 1945. Hon skriver en artikel i Expressen i söndags där hon beskriver stämningen nu både i Sverige och i västvärlden. Hon menar att den påminner om stämningen i många europeiska länder i mitten på 30- talet. Hon säger inte att vi är i det som ledde till händelserna på 40-talet men i det som är upptakten till det som sedan hände.

Vi har alla ett stort ansvar för hur vi för samhällsdebatten. Vi kan ha tuffa debatter i många frågor. Jag har ändå uppmärksammat två uttalanden från ledande sverigedemokratiska riksdagsledamöter på senare tid som gör mig oerhört bekymrad över vart vi är på väg.

Riksdagsledamoten Anna Hagwall säger att familjen Bonnier inte borde äga så många tidningar. Ett av argumenten är att de är judar. Det gick då ut ett meddelande om att hon har fått avgå från sina uppdrag, men det visade sig sedan att hon inte alls hade gjort det. Hon fick avgå från uppdraget i skatteutskottet. Men hon är kvar som riksdagsledamot för Sverigedemokraterna i flera år till. Som om det vore ett skatte-tekniskt problem att man tycker att judar inte ska äga tidningar! Oscar Sjöstedt, ekonomisk-politisk talesperson, står och hånskrattar när tyska nazister står och sparkar på döda får och kallar dem för ”die Juden”.

Det är ofattbara uttalanden som görs av sverigedemokrater. I varje annat parti hade dessa ledamöter fått lämna sina uppdrag. Om de hade vägrat att lämna en del uppdrag som partiet inte förfogar över hade man uteslutit dem ur dessa partier. I varje annat parti i Sveriges riksdag hade detta skett.

Varför sker inte detta i Sverigedemokraterna, Jimmie Åkesson? (Applåder)

Anf. 65 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag delar Jan Björklunds uppfattning när det handlar om att vi behöver hålla en god ton, och gärna en saklig ton, i den politiska debatten. Uttalanden som på något sätt hamnar utanför denna ram bör

man markera mot på olika sätt. Jag tycker att jag gör det. Jag tycker att jag kanske är den partiledare som gör det mest.

Däremot tycker jag att det också måste finnas någon form av intellektuell hederlighet i debatten. Vi vet hur den mediala dramaturgin ser ut. Det är klart att båda de saker som Jan Björklund tar upp är väldigt problematiska på var sitt sätt. I det ena fallet har det resulterat i att ledamoten i fråga har fått lämna ett antal uppdrag. Däremot styr inte jag över riksdagsuppdraget; det vet Jan Björklund. Det styr man bara över själv. Vi har gjort det som vi menar är möjligt. Sedan kan man tycka en massa, men det är en helt annan sak.

I det andra fallet är det inte så som det har beskrivits i medierna. Det är inte så som Jan Björklund beskriver det här. Jag känner inte till i vilket sammanhang detta har skett, men i något sammanhang beskrivs personer ordagrant som fullständigt galna idioter eller någonting sådant. Sedan berättar man denna anekdot, som i sig är väldigt osmaklig, och eftersom den är väldigt osmaklig blir klippet i sig väldigt osmakligt. Av någon anledning är det personer som skrattar i filmen. Jag tycker att det är osmakligt och olyckligt.

Men i sak kan du inte stå här och på fullaste allvar hävda att Oscar Sjöstedt är antisemit, Jan Björklund. Det är det du indirekt gör här, och det är inte hederligt att göra det. Det är inte intellektuellt hederligt, och det är inte heller hederligt på något annat sätt, för han är inte antisemit. Allting annat som Oscar Sjöstedt gör politiskt talar nämligen för att han inte är antisemit. Det gäller hur han agerar internt i partiet när det hand-lar om att motverka extremism eller liknande.

Jag vet inte vad det är du vill ha sagt. Jag tillstår att det där var väldigt olyckligt. Men i sak är inte Oscar Sjöstedt belagd med någon åsikt som jag inte kan stå bakom. (Applåder)

Anf. 66 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Herr talman! Det här är inte mediernas fel, Jimmie Åkesson. Jag har inte påstått något nu utöver vad de här personerna själva har gjort och sagt. Jag frågade hur Jimmie Åkesson har agerat.

Det händer naturligtvis i alla partier att någon person agerar omdömeslöst. Det händer också i mitt parti någon gång, och då måste man ytterst vara beredd att använda de metoder man har i partiets stadgar. Jimmie Åkesson kan naturligtvis inte avsätta någon som riksdagsledamot. Det vet jag; det står i grundlagen. Men Jimmie Åkesson kan se till att de inte representerar Sverigedemokraterna genom att utesluta dem ur partiet. Med dessa uttalanden hade det skett i varje annat parti i Sveriges riksdag, Jimmie Åkesson. Det sker inte i Sverigedemokraterna. Frågan hänger i luften: Varför gör det inte det? (Applåder)

Anf. 67 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jan Björklund har rätt i att det händer i alla partier ibland att en och annan uttalar sig konstigt eller att det finns en och annan som kanske egentligen inte passar in i partiet och så vidare. Vi har ett antal exempel. En styrelseledamot i Liberala ungdomsförbundet har fällts för Hitlerhälsning. Det är ganska ovanligt att man fälls för Hitlerhälsning i Sverige, men nu råkade det vara en folkpartist som gjorde det.

Jag tillstår att det här inte på något sätt är oproblematiskt. Men Jan Björklund kan inte säga att det är så här i sak, och det är det jag har att förhålla mig till här. Det här är osmakligt och olyckligt. Det tillstår också vederbörande själv, naturligtvis. Men här kan man på ett trovärdigt sätt förklara varför man gör detta och på ett trovärdigt sätt visa att man inte står för åsikter som dem som man i detta fall berättar om. Det har Oscar Sjöstedt gjort i allt annat som han gör i vårt parti – sen- ast i budgetdebatten, där han framförde en väldig massa bra politiska uppfattningar. (Applåder)

Anf. 68 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! 2 500 kronor i månaden är skillnaden mellan Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budgetalternativ för en familj med två barn som äger en villa. Vi sänker skatten för den barnfamiljen med 1 000 kronor i månaden. Du, Jimmie Åkesson, vill däremot höja deras skatt med 1 500 kronor i månaden i din budget – bort med jobbskatteavdraget, höjd moms och slopade ränteavdrag. Jimmie Åkesson ser lite förvånad ut här, men detta står i hans budget på s.44, 45 och 46.

Eftersom ni inte räknar på effekterna av er politik har vi bett riksdagens utredningstjänst att göra det. Då framkommer er familjefientliga politik tydligt. Barnfamiljer får betala 1 500 kronor mer i skatt varje månad, Jimmie Åkesson.

Er politik slår hårt mot väldigt många människor i det här landet. Ni skriver själva på s. 46 i er motion att andra grupper som kan antas bli negativt berörda är till exempel pensionärer, studenter, ensamstående och småbarnsföräldrar. Är pensionärer, studenter och småbarnsföräldrar grupper som Sverigedemokraterna tycker har goda ekonomiska marginaler, eller varför vill Jimmie Åkesson göra det sämre för dem? Varför vill Jimmie Åkesson höja skatten för en typisk barnfamilj i en villa i Sverige med 1 500 kronor varje månad?

Vi vill sänka skatten för familjer. Vi tror på familjer, och därför blir skillnaden 2 500 kronor varje månad mellan Kristdemokraternas politik och Sverigedemokraternas. (Applåder)

Anf. 69 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Det Andreas Carlson inte nämner är att hela det förslag till utredning som vi har lagt fram syftar till en ganska omfattande skattereform för att just omfördela till dem som har det sämst i samhället. Arbetsinkomster upp till ungefär 150 000 kronor om året ska vara befriade från inkomstskatt. Det är en skattesänkning för människor. Det är själva syftet.

I texten resonerar man om hur man ska kunna finansiera en sådan reform. Det resoneras om många olika saker, till exempel att det nuvarande jobbskatteavdraget tas bort och ersätts av ett nytt avdrag. Man ska se över momssatser. Ränteavdraget minskas eller slopas i försvarbar takt. Arbetsmarknadspolitiska reformer som visat sig ineffektiva slopas.

Förslaget är att en parlamentarisk kommitté tillsätts för att utreda frågan. Innan detta har skett övergår det mitt förstånd: Hur i hela friden kan Andreas Carlson räkna på detta? Tanken är ju att effekten av det ska utredas. Om riksdagens utredningstjänst då ska sitta och räkna på något innan vi ens har föreslagit det är det helt enkelt inte på riktigt.

Jag har ingen aning om vad det är utredningstjänsten har räknat på, men det kan omöjligt vara vårt förslag, för där finns inget att räkna på. Vi säger att man ska se över momssatserna. Det kan betyda vad som helst. Hur räknar man på det seriöst? Det kan man naturligtvis inte, och det vet Andreas Carlson också. (Applåder)

Anf. 70 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Till skillnad från Jimmie Åkesson lägger vi fram färdigutredda förslag. Vi har en fullt ut finansierad budget. Det är dock ganska enkelt att räkna på era förslag. Ni har inte gjort det själva, men vi har bett riksdagens utredningstjänst att göra det. Ni skriver på samma sida att den skattereform som ni vill genomföra, med höjt grundavdrag om 150 000 om året, slopad allmän löneavgift och sjuklöneavgift, går på 180 miljarder kronor.

Sedan anger ni fyra olika områden där ni ska samla in dessa 180 miljarder kronor. Ni vill ta bort jobbskatteavdraget, se över momssatser och minska ränteavdraget. För att få ihop 180 miljarder från dessa olika förslag i er budget kommer ni att lägga en börda på Sveriges barnfamiljer, som får betala för era reformer. Att lägga fram detta på riksdagens bord och låta oss titta på det i detaljer är inte seriöst om ni inte tror på er egen politik. Ni beskattar barnfamiljer med 1 500 kronor varje månad. (Applåder)

Anf. 71 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Detta är helt enkelt inte sant. Vår reform syftar till att göra det bättre för till exempel barnfamiljer och andra som har små ekonomiska marginaler. Det är utgångspunkten för detta.

Exakt vilka effekter detta kommer att få vet vi inte förrän vi har utrett frågan och bestämt hur det ska genomföras. Detta är inget som beräknas i vår budget. Vår budget är i balans, precis som er. Detta är ett förslag på hur man kan utveckla skattesystemet för att göra det bättre för dem med mindre ekonomiska marginaler.

Återigen: Hur Andreas Carlson har lyckats räkna på detta övergår mitt förstånd. Men vi fick ju höra här tidigare från någon annan att jag är ganska okunnig, så det är kanske därför jag inte förstår. Jag tror dock att ni gissar, höftar och plockar billiga poänger. Det beklagar jag.
Vi får väl återkomma när det finns något konkret att utreda och räkna på. (Applåder)

Anf. 72 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! En rubrik i Dalarnas Tidningar i somras gjorde mig på oerhört gott humör: Jag blir så jäkla glad av att tanka! Vem hade trott att en bonde i Gagnef skulle säga så när Miljöpartiet sitter i regering? Men det är helt sant. I Gagnef i Dalarna håller bonden Mikael Säfström på att sätta upp en ny tankstation för biogas. I stället för att tanka fossil diesel i sina maskiner kan han nu använda avfallet från sitt jordbruk till att producera biogas. Bränslet blir inte bara nästan gratis, det blir också rent, och man blir av med problemet med avfall, allt i en smäll. Visst är det fantastiskt? Och detta blir möjligt med regeringens satsning Klimatklivet.

Det handlar om 700 miljoner kronor om året som går direkt till klimatsmarta projekt, och inte bara till Gagnef utan till hela landet. 500 lokala projekt har så här långt satts igång.

I Anna Kinberg Batras Stockholm byggs nu biogasanläggningar för fullt, så att bilar och bussar kan gå på biogas och inte på bensin, som Anna Kinberg Batra är så förtjust i.

I Jönköping, ditt län, Annie Lööf, konverteras fossil gasol till bioolja, och i din gamla hemkommun Värnamo byggs det laddstolpar till elbilar tack vare Klimatklivet.

I Uppsala byter nu Björks bussbolag bränsle, från fossilt till förnybart, så att Ebba Busch Thor kan resa klimatsmart.

I ditt län, Jan Björklund, Västra Götaland, där satsar man nu stort på klimatneutral färjetrafik.

Som klimatminister blir jag både stolt och hoppfull när jag ser hur hela Sverige vill vara med. Tack till alla er som klimatanpassar, bygger nytt, eller bara gör det väldigt kul att tanka! Tack, Mikael Säfström och alla andra klimathjältar, för att ni ställer om Sverige!

Herr talman! Vi miljöpartister har talat om den gröna omställningen i 35 år nu. Och det är nu det händer. Tror ni mig inte, så se er om i världen. Den förnybara energin växer så det knakar. Bara förra året ökade solenergin i världen med 30 procent, och vindkraften med 17. Och det är inte så konstigt, för investeringskostnaderna störtdyker. Sedan 2010 har priset på solceller gått ner med över 60 procent.

Utvecklingen går långt snabbare än vad vi någonsin hade kunnat tro. Parisavtalet kommer att träda i kraft redan i år. Kina, USA, Indien, EU – alla pekar med hela handen: Vi ska ha en fossilfri ekonomi. I dag fattar riksdagen beslut om att Sverige ska godkänna Parisavtalet. Och med Miljöpartiet i regering står vi väl förberedda för att också genomföra avtalet på hemmaplan.

På två år har antalet laddbara bilar fyrdubblats, och laddstolparna har gått från 2 000 till 6 000 tack vare Klimatklivet. Vi har fördubblat andelen biodrivmedel som tankas på tre år. Installationen av solceller ökade med 60 procent bara under förra året.

Herr talman! Förr i tiden ställdes ofta miljöhänsynen mot jobben och ekonomin. Man trodde att miljöhänsyn och utveckling av ekonomin var två motpoler. Nu vet vi att det är fel. Förnybar energi sysselsätter mer än 1 miljon människor bara i Europa, 400 000 bara i Tyskland. Och vi är mitt uppe i energirevolutionen. Sverige ska ligga i framkant. Det är därför vi storsatsar på förnybar energi och gröna jobb. Det är därför vi för- dubblar anslagen till klimatforskning. Just nu investerar vi för att svensk ståltillverkning ska kunna ske utan kol. Stål utan kol kan bli en ny svensk klimatsmart exportframgång. Vi ska exportera de smarta lösningarna, inte utsläppen.

Herr talman! Det jag ser framför mig är ett Sverige där inte bara tillverkning och transporter är klimatsmarta utan hela livet. Och våra investeringar i naturskydd är inte bara en kostnad. Sedan vi tillträdde har regeringen utsett mer än 100 nya naturskyddsområden. Och vi har anslagit pengar till ledsystem i fjällen, skötsel, information och fler broar på populära vandringsleder. Det är för att vi alla lättare ska komma ut i naturen.

Men det är inte bara jag och vi svenskar som njuter när vi kan uppleva sådant som att se havsörnen segla eller se älgar dricka vatten i vattenbrynet i gryningen. Turismens exportvärde ökade förra året med nästan 18 procent. 9 000 fler jobb skapades inom turismen. Exportvärdet av

turism är i dag mer än dubbelt så stort som för järn- och stålindustrin. Genom de unikt stora satsningar på skydd av natur som regeringen just nu gör och vår beslutsamhet att rusta upp järnvägen och satsa på tågnätet gynnar vi ekoturism, småföretag, sysselsättning och livskvalitet i hela landet. Det är en modern grön ekonomi.

Herr talman! Jag blev faktiskt väldigt bekymrad när jag läste oppositionspartiernas budgetar. Samtliga borgerliga partier och Sverigedemokraterna vill mon- tera ned hela det miljöarbete som nu möjliggör den gröna omställningen. Alla vill skära bort minst 2 miljarder från miljöbudgeten. Alla vill ta bort Klimatklivet. Alla vill skära ned på skogsskyddet. Hur ska vi då klara klimatet? Hur ska vi då göra omställningen till ett hållbart samhälle? Politik spelar roll. Det spelar roll vem som styr Sverige.

Herr talman! Sommaren 2016 blev en mycket mörk sommar i världen. Under sex års tid har krigets helvete rasat i Syrien, dag efter dag, månad efter månad. Samtidigt som vi står här i kammaren kämpar människor för sina liv i Aleppo och i hela Syrien. Vi ser hur Asadregimen tillsammans med Ryssland inte ens drar sig för att bomba sjukhus för att få kontroll över områden. Barn, sjuka, gamla och lastbilar med mat, förnödenheter och mediciner bombas. Ingenting är längre heligt. Sverige fördömer de brutala attackerna med full kraft. De ansvariga måste ställas till svars, vem de än representerar – IS, Syrien eller Ryssland.

På många håll i världen ser vi också hur de mänskliga rättigheterna är under attack och hur våldet mot kvinnor och flickor används som en krigsstrategi. I denna oroliga tid är Sverige en humanitär stormakt. Vi bidrar varje dag till att rädda liv och ge framtidstro åt världens mest utsatta människor. Vi är en stark röst för demokrati också i tuffa miljöer, och vi ger stöd till frihetskämpar på en lång rad platser i världen. Från och med nästa år är vi medlemmar i FN:s säkerhetsråd.

Vi kommer att jobba hårt för att vara med och bygga en fredligare värld, där humanitära principer och mänskliga rättigheter respekteras och där också kvinnor får delta i fredsbyggandet. Utan kvinnor blir det ingen hållbar fred, och utan fred blir det ingen utveckling.

Herr talman! Sedan regeringen tillträdde för två år sedan har vi vänt politiken. I stället för stora skattesänkningar har vi genomfört investeringar i välfärden, i sjukvården, i skolan, i äldreomsorgen, i järnvägen, i klimatomställningen och i allt det som skapar trygghet och framtidstro. Regeringens samhällsbygge har nu börjat ge resultat. 120 000 fler har fått ett jobb att gå till. Bostadsbyggandet är på rekordnivåer, och skolresultaten börjar vända uppåt.

Vi har startat den gröna omställningen. Vi gröna vill fortsätta att investera i det som gör Sverige bättre för alla. Vi vill skapa städer där människor, inte bilar, sätts i centrum. Vi vill bygga en skola som ser varje elev för den som den är. Vi vill att alla nyanlända ska få en bra start i Sverige med utbildning, jobb och bostad. Och vi vill att hela Sverige ska leva.

Den här regeringen har presenterat en vision för Sverige. Vi ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Det är ett grönt och hållbart Sverige. Det är ett feministiskt Sverige. Det är ett solidariskt Sverige. Och det är ett Sverige där alla människor har samma möjlighet att skaffa sig en bra framtid. (Applåder)

Anf. 73 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att ta upp en sak som jag tror att både Isabella Lövin och jag tycker är bra och viktig, särskilt när vi tar ansvar i en orolig omvärld. Det är den internationella givarkonferensen om Afghanistan, där Sverige deltog för exakt en vecka sedan. Sverige var också med och lovade fortsatt stöd, som vi nu har gett ett bra tag, för återuppbyggnad i Afghanistan.

I samband med konferensen lovade Sverige också att teckna ett återtagandeavtal. Det är någonting som inte minst vi moderater länge har krävt och som vi tog upp vid besöket i Sverige av Afghanistans president för ett tag sedan. Det här välkomnar jag. Jag stöder regeringens ansträngningar för att få det på plats. Det är viktigt för att inte minst unga flickor ska kunna gå i skolan i Afghanistan och kunna bygga en bättre framtid där och för att Sverige i ordnade former ska kunna ta sitt ansvar i en väldigt orolig värld.

I dag har polisen här i Sverige ungefär 19 000 öppna återvändandeärenden. Det är ingen hemlighet att det har varit svårt att få det här att fungera som det ska. Om inte ett ja är ett ja och ett nej är ett nej riskerar människor att hamna i kläm, försvinna in i skuggsam- hället och utnyttjas av kriminella. Och det blir svårare för Sverige att ta ansvar. Därför vill jag fråga Isabella Lövin vad hon och regeringen gör för att få återtagandeavtalet att fungera i praktiken.

Anf. 74 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad att riksdagen ger ett brett stöd för vårt stöd till Afghanistan – det är ett unikt långsiktigt stöd fram till 2024. Det är vårt största biståndsland.

Jag vill börja med att korrigera Anna Kinberg Batra. Det var inte så att återtagandeavtalet hade en koppling till givarkonferensen, där vi sedan en lång tid har haft ett åtagande om att stödja Afghanistan. Det handlar om att bygga upp ett land som just nu har enorma utmaningar, speciellt när utländska trupper har dragit sig tillbaka, som tidigare har upprätthållit säkerheten i Afghanistan. Ekonomin har just nu sjunkit som en sten. Därmed har arbetslösheten ökat. Och osäkerheten och talibanerna har fått ett större utrymme i och med det. Det är alltså oerhört viktigt att vi håller fast vid vårt långsiktiga stöd.

När det handlar om återvändande har jag personligen haft samtal med president Ashraf Ghani flera gånger. Jag har besökt Afghanistan. De har mycket stora utmaningar. I dag ser de hur många som återvän- der också från Pakistan och från Iran. Det gör att det här fattiga landet har väldigt stora utmaningar. Men det stämmer – nu har vi ett gemensamt memorandum of understanding med Afghanistan – att de ska hjälpa till. Om vi skickar tillbaka ensamkommande flyktingbarn ska de se till att de tas om hand och att deras föräldrar eller anhöriga kontaktas. De som behöver stöd ska få det. Och om de kommer tillbaka ska de inte riskera att hamna i anklagelser och åtalas för olika brott, om de inte har gjort sig skyldiga till krigsbrott eller någonting annat. Detta är viktigt för att dessa återtaganden ska

ske på ett rättssäkert sätt, och det handlar om skydd för de allra mest utsatta.

Anf. 75 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad det var Isabella Lövin ville korrigera. Menar hon att regeringen *inte* har tecknat återtagandeavtal?

Det är den uppgift jag har fått från Utrikesdepartementet som jag välkomnar och som jag hoppas också stämmer.

Min fråga var hur regeringen och Isabella Lövin tänker få det här att fungera. Vi har ett läge med 19 000 öppna återvändandeärenden, även om det förstås per definition är svårt att veta hur många som har gömt sig och inte går in i de officiella systemen. Polisen vittnar om att det här är svårt. När man har fått ett lagakraftvunnet beslut om att man inte får stanna i Sverige och nu har möjlighet att åka hem till sitt land för att det finns ett avtal, då måste man faktiskt åka hem. Men hittills har ju sådant polisarbete mötts av kraftiga och politiska protester från miljöpartister av olika slag.

Min fråga till Isabella Lövin som ledare för Miljöpartiet och som tungt ansvarig minister för de här frågorna är, återigen: Hur tänker hon se till att det här fungerar och också verkställs?

Anf. 76 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Korrigeringen gällde att vara tydlig med att vi inte villkorar vårt bistånd till Afghanistan med att de ska återta sina medborgare. Det var det första förtydligandet.

Det andra var att asylrätten ska respekteras. Det betyder att om man inte beviljas asyl får man heller inte stanna. Det har vi inga som helst otydligheter kring i Miljöpartiet.

Däremot är det också viktigt vi ser till att de ensamma flickor, barn och pojkar som ska återvända och i vissa fall till och med utvisas inte hotas på något sätt – att det finns någonstans att återvända och att de har anhöriga som tar hand om dem.

Det är dessa diskussioner vi har haft med Afghanistan, och där har vi fått ett memorandum of understanding så att vi också kan se att det går säkert till.

Anf. 77 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Regeringens budget har alltså gällt i knappt tio månader. Ändå står Isabella Lövin här och slår sig för bröstet. Hon sa att under de senaste två åren har laddstolparna byggts ut i Sverige. Ja, för Centerpartiet och Alliansen satsade på detta, och det är det vi nu ser resultatet av.

Den gröna skatteväxling som Miljöpartiet en gång stod bakom har blivit en röd skattehöjning. Dessutom lägger Miljöpartiet i regeringen nu också skatt på solel och på förnybara bränslen.

De här miljöpartistiska skattehöjningarna såg man inte riktigt komma, om man säger så. I Centerpartiets budget tar vi bort skatt på solel och skatt på förnybara bränslen. Vi ska inte beskatta det förnybara. Regeringen höjer dessutom skatterna på jobb och företagande fem gånger mer än vad man höjer skatten på miljöförstöring, alltmedan Centerpartiet skatteväxlar 26 miljarder mer än regeringen under de kommande åren.

Det är miljöresultaten som räknas i svensk miljöpolitik, och under det första kvartalet i år vände återigen Sveriges klimatutsläpp uppåt. Jämfört med första kvartalet föregående år ökade utsläppen av växthusgaser med 2 procent. Under Alliansens tid vid makten minskade klimatutsläppen med i genomsnitt 5 procent per år. Med Miljöpartiet vid rodret ökar Sveriges klimatutsläpp.

Parisavtalet är en seger för hela världen. Det är en seger att det nu kommer på plats, och det är en stolt dag för Sverige, som i dag ska rösta. Men när vi nu tittar på Miljöpartiets budget ser vi att 75 procent av den historiska miljösatsningen ligger efter nästa val. Det är som om Miljöpartiet inte sitter i regeringen. Tre fjärdedelar av miljösatsningarna ligger efter nästa val!

Hur, Isabella Lövin, kan Sverige vara ett miljöföredöme i världen när man inför skatt på förnybart, när man säger nej till grön skatteväxling och när man lägger 75 procent av miljösatsningarna långt fram i tiden?

Anf. 78 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Annie Lööf, vi borde ha så mycket gemensamt, och jag är väldigt bekymrad över att du står här och drar till med historier som inte stämmer.

Vi satsar 25 miljarder på miljö och klimat under den här mandatperioden. Vi har höjt miljö- och klimatbudgeten med 73 procent redan nu, inte i framtiden. Om du jämför med när Lena Ek och Andreas Carlgren satt som miljöministrar har vi höjt budgeten med 73 procent.

Det är den skillnaden Miljöpartiet gör i regeringsställning, jämfört med när ni ska vara den gröna rösten i en alliansregering. Om vi kunde samarbeta om vissa av de här frågorna skulle vi komma mycket längre framåt.

Annie Lööf vet precis lika väl som jag att den här så kallade solskatten drabbar ytterst få solanläggningar. Vi är på väg att ta bort den. Du måste ha så mycket solel – flera fastigheter eller hela villaområden – för att komma i fråga för den här solskatten, och det här är någonting som vi nu har tittat på eftersom EU- lagstiftningen inte ska drabba dem som storsatsar på solel i framtiden. Vi vill ge förutsättningar att inte behöva skatta för egenproducerad el, och det står den här regeringen fast vid.

Vi har ett klimatkliv, som Annie Lööf inte ställer upp på, där vi satsar 700 miljoner på att delfinansiera klimatsmarta investeringar i hela landet som gynnar småföretag och möjliggör för klimatomställningen. Det är inte så att vår budget har gällt i tio månader. Vi lade en ändringsbudget efter ett halvår, och det vet du också, Annie Lööf. Håll dig till sanningen, så kanske vi kan samarbeta i framtiden! (Applåder)

Herr talman! Jag tvivlar inte på Isabella Lövins och Miljöpartiets engagemang i miljö- och klimatfrågor. Tvärtom måste vi vara fler krafter som arbetar för att den gröna omställningen verkligen kommer igång.

Men det är miljöresultaten som räknas, och under den tid Centerpartiet satt i alliansregeringen uppnådde vi väldigt många bra och gröna resultat. Det jag konstaterar är att utsläppen nu vänder uppåt med Miljöpartiet i regeringen. Nu ökar alltså utsläppen i Sverige. Under Alliansens tid vid makten minskade de.

Jag kan också konstatera, och det står ju svart på vitt i budgeten, att regeringen och Miljöpartiet vill införa en solskatt och skatt på förnybara bränslen. När vi tittar på de satsningar som ni har presenterat ligger ju 75 procent av dem först efter nästa mandatperiod. Jag tycker inte att det är att ta den gröna ledartröjan på sig. Sverige behöver nu ett grönt ledarskap, och därför lägger Centerpartiet 1 miljard mer på såväl Gröna fonden och internationellt klimatarbete som ökat järn- vägsunderhåll i hela landet.

Anf. 80 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Vi har mycket ambitiösa satsningar även i framtiden, men vi satsar 25 miljarder under den här mandatperioden. Vi har höjt miljö- och klimatbudgeten med 73 procent sedan Centerpartiet satt på mi-nisterposten, och det kan Annie Lööf absolut inte komma undan. Det är väldigt intressant att ni nu har accepterat den bensinskattehöj-ning som regeringen har lagt fram och som Annie Lööf har ägnat en väldigt stor del av sitt politiska kapital åt att tala om skulle förstöra för hela landsbygden. Nu är hon för det, och det välkomnar jag också.

Jag är också väldigt glad över att även ni numera lägger pengar på klimatfinansiering utomlands, men jag är bekymrad över att ni inte vill sluta utsläppsgapet i Sverige. Det är nämligen det som den här regeringen gör genom våra insatser. Klimatklivet kommer att sluta utsläppsgapet med 25 procent. Vi har minskat det med 50 procent redan, och ni hade inte ens ambitionen att göra det. Ni ville i stället minska utsläppen utomlands, inte i Sverige.

Sverige ska vara ett föregångsland, och det är det vi också är med Miljöpartiet i regeringen. (Applåder)

Anf. 81 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det hedrar Isabella Lövin att hon är nästan den enda i den här debatten som har lyft upp flyktingproblematiken och de krig och konflikter som driver så många miljoner människor från deras hem runt om i världen.

Vi har ett antal konflikter, inte minst i Mella- nöstern, där människor helt enkelt tvingas fly för livet. Ibland drivs konflikterna på av den internationella vapenhandeln. Även vårt land tillhör de stora vapenex-portörerna per person.

En ganska undangömd konflikt i dag är kriget i Jemen. Det beror nog mest på att de jemenitiska flyktingarna inte tar sig till Europa. De tiotusentals som flyr detta grymma krig hamnar i mycket fattiga länder som Somalia och Djibouti i stället.

Det är ett krig där den saudiledda koalitionen och Saudiarabien upprepade gånger har bombat. Senast var det ett begravningsfölje med ett par hundra döda som följd, man har bombat sjukhus och man har bombat skolor. Det är en alldeles orimlig situation.

Samtidigt har Sverige exporterat mycket vapen till Saudiarabien: ett land som är en politisk diktatur, ett land som för krig och har trupper i andra länder också.

Just nu ses den svenska vapenlagstiftningen med regler om vapen-export över. Jag tycker att det är helt orimligt att Sverige exporterar vapen till länder som Saudiarabien. Vi ser ju hur de använder sin militär.

Min fråga är: Kan Miljöpartiet godta en förändrad vapenexportlag-stiftning som tillåter fortsatt vapenexport till ett land som Saudi-arabien?

Anf. 82 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Jonas Sjöstedt, för frågan! Den här specifika frågan har redan varit uppe i regeringen. Regeringen är mycket nöjd med att

vapenavtalet med Saudiarabien inte har förlängts. Vi ser just nu över hur vi ska skärpa demokratikriteriet för svensk vapenexport.

Här är jag som minister ansvarig för politiken för global utveckling. Det ska vara en koherent politik, det vill säga en samstämmig politik på alla politikområden. Då måste vi se hur saker och ting hänger ihop. Sverige ska ta sitt ansvar inte bara som biståndsgivare och för de humanitära katastroferna i världen, utan vi måste också med hjälp av politiska medel samt handel och export gynna mänskliga rättigheter och en demokratisk och fredlig utveckling i världen. Då är det oer-hört viktigt att vi inte exporterar vapen till krafter som är icke-demokratiska och som hotar oskyldiga människor att delta i fruktansvärda, blodiga krig.

Det vi ser i Jemen just nu är en av de bortglömda konflikterna, som jag som ansvarig för biståndet prioriterar. Vi måste jobba förebyggande för att inte fler länder ska ramla isär på samma sätt som vi har sett i Syrien, Somalia och Sydsudan. Listan kan göras oerhört lång. Vi får inte bara titta på de konflikter och flyktingkatastrofer som för tillfället är i rubrikerna. Vi måste också jobba långsiktigt med det som sker lite undan- skymt men som vi snart kan se blossa upp. Jag är rädd att situationen i Jemen är en sådan konflikt.

Anf. 83 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Om man menar allvar med att vi inte ska exportera vapen till diktaturer och till länder som använder vapnen mot civilbefolkningen, borde Saudiarabien vara helt uteslutet för någon som helst form av vapenexport från Sverige. Det är viktigt att skilja på det avtal som fanns om vapensamarbete. Det handlade primärt inte om vapenexport, utan det var något annat som ingick i det.

Men frågan ska avgöras, och förslagen ska läggas fram. Jag undrar vad Miljöpartiet tycker. Kommer ni att säga nej till en lagstiftning som innebär att vapen- exporten till ett land som Saudiarabien kan fortsätta? Där saknade jag ett tydligt svar.

Anf. 84 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! För Miljöpartiet är det viktigt att vi gör skillnad på riktigt. Vapenlagstiftningen och exportlagstiftningen ses nu över i ett brett parlamentariskt arbete. Här har vi arbetat mycket hårt för att vi ska få så starka skrivningar som möjligt för att omöjiggöra export till diktaturer som exempelvis Saudiarabien. Här är vi tydliga med att det är vår absoluta övertygelse att Sverige inte ska exportera till diktaturer eller till icke-demokratiska länder som kan använda vapen mot oskyldiga människor.

Vad vi kämpar för i regeringen, och tidigare har gjort i opposition, är exakt detta, men det måste också komma lagstiftning på plats som fungerar och kan tillämpas. Jag tror inte att jag kan vara tydligare än så.

Anf. 85 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Herr talman! Jag vill prata tåg. Det finns en målkonflikt för varje sittande regering – jag vet eftersom jag själv satt med dessa konflikter – när det ska satsas på infrastrukturpropositionerna.

Ska man bygga nya saker, eller ska man underhålla det som redan finns? Det är hela tiden målkonflikten. Det är mycket roligare som statsråd och kommunalråd att klippa band för nya spår och nya vägar och att ta nya spadtag än att pytsa in pengarna i att underhålla det som

redan finns. Om man gör den prioriteringen kommer dock i längden det som redan finns inte längre att funka. Det vet vi alla.

Alliansregeringen höjde anslagen till drift och underhåll. Vi sa delvis nej till en del nya projekt. Frågan är nu vad den nya regeringen gör. Då ser jag att ett av Miljöpartiets allra viktigaste vallöften var att tågen ska komma i tid. Jag har med mig här en artikel skriven av Gustav Fridolin före valet. Det är klart att ingen regering kan lova fullt ut att en tidtabell ska hållas, men vad Fridolin lovar är en kraftigt ökad nivå på drift och underhåll av järnvägen. Det är vad det handlar om. Man vill skjuta till mer pengar över längre tid i statsbudgeten eftersom det har byggts upp en stor skuld av uteblivet underhåll under många år, och så vidare. Det är fullt av sådana formuleringar.

Då kommer nu facit när Trafikverkets generaldirektör Lena Erixon i går utvärderade regeringens politik på området som nyss har lagts fram. Hon säger: ”I princip kan vi säga att vi har fått det vi behöver för att klara att hålla statusen, men inte att ta hem det eftersläpade underhållet.” Så sa Trafikverkets generaldirektör för TT i går. Isabella Lövin! Varför sviker ni ert vallöfte?

Anf. 86 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Jan Björklund, för att du vill prata miljö och järnvägar. Jag kan bara konstatera att med er miljöbudget och klimatbudget skär ni ned var fjärde krona som vi satsar på miljön och klimatet. Ni tar bort hela Klimatklivet. Ni tar bort stadsmiljöavtalen som möjliggör kollektivtrafik, det vill säga att gå över från bilköer till bussar, tunnelbana och kollektivtrafik även på landsbygden.

Regeringen har lagt fram en infrastrukturproposition som tillför 100 miljarder till infrastruktur i Sverige. Det är en mycket stor satsning. I den har vi angivit att vi vill se järnvägsunderhåll som en av de absolut främsta prioriteringarna. Vi ökar järnvägsunderhållet med 47 procent. Det är för att tågen ska kunna gå i tid. Det är för att vi ska rusta upp järnvägsbanor runt om i hela Sverige. Det är för att människor ska kunna välja tåget och klimatsmart kollektivtrafik i stället för att sitta i bilar.

Jan Björklund är emot höghastighetstågen. Det är en anmärkningsvärd sak – på tal om vallöften. Alliansen stod med spadar och hjälmar och talade om att de tågen var framtiden. Det anser den här regeringen fort- farande är framtiden. Med hjälp av den kraftigt utökade ramen i infrastrukturpropositionen gör vi det möjligt att påbörja arbetet med höghastighetstågen. Just nu är det fullt på spåren. Vi måste kunna flytta över gods från långtradare till järnvägstrafik, och fler människor måste kunna förflytta sig på ett modernt sätt mellan Stockholm, Göteborg och Malmö och vidare ut i Europa. (Applåder)

Anf. 87 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Herr talman! Jag hörde mycket, men jag hörde inte svaret på min fråga.

Trafikverkets generaldirektör sa i går att de anslag som ni ger till drift och underhåll för järnvägen i Sverige räcker till att vidmakthålla den eftersläpande nivån, men de kommer inte att ta igen eftersläpningen – vilket ni lovade i valrörelsen. Jag upprepar min fråga: Varför sviker ni vallöftet?

Anf. 88 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Trafikverket fortfarande har att komma in med en åtgärdsplanering där man noggrant kan analysera vilka åtgärder som kan vidtas i närtid och på längre sikt.

Att vi tillför 100 miljarder till infrastrukturplaneringen kan knappast innebära att man inte ska kunna underhålla järnvägen. När vi specifikt anger att järnvägsunderhållet ska öka med 47procent kan det knappast innebära att det kommer att minska. Vi får helt enkelt invänta myndighetens mer formella svar innan vi kan göra en bedömning.

Regeringens viljeinriktning – vilket är mer än vad man kan säga om Liberalernas – är att det ska finnas höghastighetståg och att det ska satsas på modern järnväg och underhåll i hela landet så att vi faktiskt kan leva upp till Parisavtalet, så att trafik kan flyttas från vägar till järnväg och klimatsmarta transportmedel. Det är framtiden, Jan Björklund! (Applåder)

Anf. 89 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Natten till i går skulle polisen kontrollera ett fordon i Hallonbergen i Sundbyberg. Det skulle vara ett rutinuppdrag en vardagsnatt, men poliserna som arbetade den natten skulle snart själva få reda på att det inte längre finns något som kan kallas vardag och rutinuppdrag. När de lämnade parkeringsgaraget kastades stenblock och lastpallar mot dem. Poliserna klarade sig som tur var oskadda, och de agerade snabbt – de grep en misstänkt gärningsman. Men då, herr talman, dök ett tjugotal personer upp och fritog den misstänkte som hade gripits av polisen.

Så här kan det se ut. Kriminella gäng mer eller mindre tar över på plats efter plats i landet i dag. I 14 bostadsområden som är särskilt prioriterade sätter kriminella spelreglerna. Gängen börjar ta kontrollen.

Här krävs givetvis breda satsningar på förebyggande arbete, åtgärder som leder till att fler kommer i jobb och satsningar på skolan, civilsamhället och familjen. Men en avgörande fråga, herr talman, är att polisen måste ha de resurser som krävs.

Vi kristdemokrater vill anställa 2 000 fler poliser och 500 civilanställda redan nästa år för att avlasta polisen och få ut fler som kan arbeta i yttre tjänst. Vi vill fördubbla insatsstyrkan, höja polislönerna och förbättra arbetsvillkoren för att få stopp på att så många inom polisen slutar.

Regeringen som Isabella Lövin är vice statsminister i hävdar att den satsar på polisen, men alla större satsningar ligger efter nästa val. Ni skjuter era satsningar framför er. Det är ett svek mot dem som drabbas. Det är ett svek mot de poliser som behöver fler kollegor. Min fråga till vice statsminister Isabella Lövin är: Varför skjuter ni satsningarna på framtiden?

Anf. 90 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tydligt konstatera att vi är helt överens om att det måste finnas lag och ordning och trygghet och säkerhet i Sverige och i världen i övrigt.

Vi gör ett mycket seriöst arbete för att förstärka polisens resurser. Vi ser också över hur polisorganisationen ska kunna förbättras ytterligare.

Det som förvånar mig något i de stora orden som kommer från Kristdemokraterna är att ni vill satsa mycket men inte talar om hur mycket ni vill satsa på att sänka skatterna. 29 miljarder blir det sammanlagt, och tillsammans med era allianskollegors blir skattesänkningarna 80 miljarder.

Det är klart att då måste ni skära ned på andra saker. Bland annat tar ni bort välfärdsmiljarderna till kommu- nerna – 10 miljarder som de kan använda till skola, äldreomsorg och alla de insatser som behövs för att stärka de människor som i dag upplever ett stort utanförskap. Där behöver vi fler sociala satsningar för att jobba förebyggande, exempelvis så att ungdomar inte faller in i kriminalitet. Det här är nog så viktigt att ta med i beräkningarna när vi talar om det ökade våldet, som är helt fruktansvärt och som vi givetvis totalt tar avstånd ifrån. Ni skär också i bemanningssatsningen för äldreomsorgen med era skattesänkningar. Det är sådant som skapar otrygghet i samhället, skulle jag vilja säga.

Den här regeringen satsar på att bygga det gröna samhället, och det ger trygghet, säkerhet och framtidstro för det här landet. (Applåder)

Anf. 91 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Isabella Lövin med att vi har en palett av åtgärder och satsningar på äldreomsorgen. Vi föreslår en äldreboendegaranti som vi har finansierat i vår budget. Men det kommer inte att lösa problemen i de 14 prioriterade områdena.

I var tredje kommun anlitar man i dag säkerhetsbolag för att kunna upprätthålla lag och ordning och trygghet på offentlig plats. Rekordmånga poliser slutar, förtroendet för myndigheten sjunker och antalet uppklarade brott är det lägsta på 16 år. 10 miljarder i välfärdssatsningar till kommunerna kommer inte att lösa de problem som vi diskuterar här i partiledardebatten.

Isabella Lövin! Vi sparar inte på polisen; vi satsar. Vi lägger nära en halv miljard mer på polisen jämfört med regeringen redan nästa år eftersom utmaningarna är så stora.

Kommunpolitiker över hela landet ropar nu efter fler synliga poliser som arbetar lokalt och finns på plats för att öka tryggheten. Är det inte dags att börja lyssna på de kommunpolitikerna, Isabella Lövin? (Applåder)

Anf. 92 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Vi lyssnar på kommunpolitikerna. De är väldigt glada över de 10 miljarderna som inte är öronmärkta och som kommunerna kan använda till de insatser som de bäst behöver – i skolor, i äldreomsorgen eller vad det nu må vara. Det är anmärkningsvärt att Kristdemokraterna inte vill ge kommunpolitikerna friheten att stoppa pengarna i de hål där de bäst behövs.

Utanförskapsområdena ökade under era åtta år i re- gering. Det är det vi tyvärr ser resultatet av nu. Klima et har hårdnat både för dem som känner sig utanför och för dem som är inne. Det har ni bidragit mycket till genom att sänka skatterna och göra det sämre för dem som har det sämst ställt. Och den politiken vill ni fort- sätta med – 29 miljarder mindre i skatteintäkter blir det med er budget.

Ni tar dessutom bort mest av alla från miljö- och klimatbudgeten, ni som vill värna om skapelsen. Det är dåligt. (Applåder)

Anf. 93 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Dagligen gör sig omvärlden påmind. Vi kan se hur hagelstormar av bomber har förvandlat Aleppo i Syrien till helvetet på jorden. Bilder som kablas ut därifrån skär i hjärtat. Människor drivs på flykt mot ett lamslaget Europa där populister firar segrar på förnuftets bekostnad. Storbritanniens beslut att lämna EU gör framtiden oviss för europeisk ekonomi. På andra sidan Atlanten pågår en presidentvalskampanj som får världen att hålla andan.

I Sverige, som med Alliansens politik kommit lindrigt undan finanskrisen, råder högkonjunktur. Men världens bekymmer angår också oss. Vi berörs. Vi påverkas. Våra utmaningar här hemma är av annan karaktär, men också de kräver ansvarstagande politiker. Beskedet som förra veckan nådde Ericssons anställda påminner om vikten av ett gott företagsklimat i Sverige och om det drastiska i att nås av besked om varsel för de människor som drabbas och de orter som berörs. Regeringen måste visa vägen och underlätta omställningen till ett nytt jobb.

Sverige står inför ett vägval. Det handlar om ansvarstagande och ledarskap i en svår tid, om att ha svaren på framtidens utmaningar, om behovet av reformer som gör att Sverige kan stå starkt också när konjunkturen vänder nedåt.

Centerpartiets inställning är tydlig: Sverige behöver ett nytt ledarskap.

Herr talman! Grunden för stabila finanser är ekonomiskt ansvarstagande. Centerpartiet presenterar en budget som är i balans 2017 och går med överskott 2018 medan regeringen går med underskott i högkonjunktur och lånar till utgifter och bidragshöjningar. Kontrasten mot regeringens ekonomiska politik är därmed uppenbar. Till skillnad från regeringen får vi plus och minus att gå ihop och detta utan skadliga skatte- höjningar på jobb och företagande.

Herr talman! Tudelningen av Sverige är på riktigt. Den går djupt mellan stadsdelar och landsändar. Den skär mellan dem som har god utbildning och dem som inte ens gått ut gymnasiet, mellan inrikes födda och nyanlända, mellan dem som alltid haft ett jobb och dem som alltid varit utan. I tudelningens spår riskerar en ny social underklass att växa fram, parallella samhällen att uppstå och otrygghet att breda ut sig. Men regeringen blundar.

En av Centerpartiets viktigaste prioriteringar de kommande åren är därför att bryta tudelningen och den sociala och regionala klyvningen av Sverige. Vi gör det genom tydliga reformer inom tre områden. För det första behöver vi reformer för fler jobb, inte minst fler enkla jobb för att nyanlända och unga ska kunna komma in på arbetsmarknaden. Vi behöver också förnya den svenska modellen. Vi vill sänka företagens kostnader för att anställa genom lägre arbetsgivaravgifter, ett så kallat ingångsavdrag. Vi tredubblar RUT-avdraget och gör det billigare att anställa sin första medarbetare.

För det andra handlar det om att tryggheten måste säkras i hela landet. Det är dags att man börjar känna trygghet i stället för lukten av brandrök i de utsatta områden där bilar fortsätter brinna. Det är dags att männi- skor på landsbygden återigen kan känna tillit till rättsstaten i stället för en växande oro för inbrott och stölder. Polisen behöver mer resurser och bättre arbetsvillkor. Därför lägger vi en halv

miljard mer på polisen än regeringen nästa år för en tillgänglig och närvarande polis i hela landet.

För det tredje måste det förebyggande arbetet förbättras. Det handlar då om att stärka det civila samhällets insatser för att skapa fler jobb genom mentorskap och praktikplatser men även om resurser till tryggare stadsmiljöer och det brottsförebyggande arbetet i de 14 särskilt utsatta områden som polisen själv lyfter fram.

Med jobb, med trygghet och med förebyggande åtgärder bryter vi tudelningen. Så bygger vi Sverige starkare. Så visar vi vad ett nytt ledarskap för Sverige innebär.

Herr talman! Centerpartiet vill också stärka kommunerna. De får med Centerpartiets politik 50 miljarder mer i generella statsbidrag de kommande fyra åren. Det är 10 miljarder mer än regeringen lägger under samma period. Det är viktiga resurser som kan användas till minskade barngrupper, kvinnors hälsa och bättre skola, men också till en förbättrad integration. Det är resurser som krävs för att klara av välfärden och bryta tudelningen och som gör att kommunerna själva bättre kan planera sin verksamhet och göra sina prioriteringar utifrån de behov som finns i varje kommun.

Herr talman! Varje dag sker högkvalitativ verksamhet på skolor, förskolor, vårdcentraler och äldreboenden som drivs i såväl privat som offentlig regi. Hundratusentals människor har valt förskola till sina barn; man har valt såväl privat som offentlig. Man har listat sig på den vårdcentral som passar ens egna behov bäst. I Sverige spelar varken kontanter eller kontakter roll. Välja skola får alla göra, oavsett storleken på plånboken.

Tyvärr är denna valfrihets- och rättvisereform, som kommit Sveriges elever, äldre och patienter till del, hotad. Välfungerande företag brottas med hot om nedläggning trots att de levererar hög och god kvalitet – långt bättre än sina kommunala motsvarigheter.

För Centerpartiet står kvaliteten i centrum. Vi vill se tuffa kvalitetskrav och skarp tillsyn för alla, men vi står upp för allas lika rätt att välja, oavsett bakgrund och inkomst. Planerna på massnedläggning av svenska välfärdsföretag behöver läggas där de hör hemma, nämligen i papperskorgen.

Herr talman! En reformagenda för fler jobb behöver innefatta en politik för målaren med egen firma på landsbygden, för böndernas långsiktiga konkurrenskraft och för programmeraren i startupföretaget som utvecklas i något av landets alla tillväxtkluster. Vi sänker skatten på jobb och företagande med 29 miljarder. Vi gör det för att jobben behöver bli fler och för att företagsklimatet behöver förbättras. När jag möter små byggföretag och hantverkare vittnar de om kärvare tider. De berättar att de tvingas säga upp sin personal, att deras överlevnad hotas och att var fjärde ROT-kund har försvunnit; det märks.

Centerpartiet har därför som enda parti gett besked om att vi vill återställa ROT-avdraget till 50 procent efter regeringens neddragning. Vi har hört i dag att Socialdemokraterna tycker att det är rätt att kapa ROT- avdraget och satsa på ineffektiva byggsubventioner i storstäder. Sverige behöver utöver detta bli bättre på att locka till sig den nya ekonomins innovatörer. Därför lägger vi fram ett förslag om förbättrad beskattning av personaloptioner, som underlättar för startups och andra snabbväxande tillväxtbolag att attrahera rätt kompetens. Vi lägger 1 miljard på bredband för att öka konkurrenskraften i hela landet. Det gör att vi kan säga att alla jobb behövs – att alla företag behövs.

Herr talman! När man läser regeringens budget slås man av att så många av deras satsningar sker först efter nästa val. Först efter valet kommer majoriteten av pengarna till miljö, klimat och infrastruktur. Det är som att de inte har insett att det är nu de sitter i regeringen. Centerpartiet väljer en annan väg. Vi gör avgörande miljö- och klimatsatsningar här och nu. Med en närtidssatsning på infrastruktur på en halv miljard mer än regeringen skapar vi förutsättningar för att rusta och förbättra järnvägsunderhållet i hela Sverige – därför att behoven är stora nu.

Vi gör en historisk grön skatteväxling på hela 26 miljarder mer än regeringen, där skatterna på miljöförstöring bidrar till att skatten på jobb och företagande kan sänkas. Där gör regeringen tvärtom. När vi står för en grön skatteväxling står Miljöpartiet och regeringen för en röd skattehöjning.

Vi vill också stärka det internationella klimatarbetet. FN:s gröna fond får en resursförstärkning på en halv miljard mer än vad regeringen satsar nästa år för att hjälpa världens fattigaste länder att klara kraven i Parisavtalet. Så genomför vi satsningar här och nu. Så får vi miljö-resultat i praktiken, inte sedan utan nu.

Herr talman! Framtidens utmaningar – tudelningen av Sverige, jobben och klimatet – förtjänar att tas på allvar. Det kräver ansvarstagande och handlingskraft, och det kräver ett nytt ledarskap för Sverige. (Applåder)

Anf. 94 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Annie Lööf och jag har ofta olika synpunkter på saker och ting, och ibland kan det också bli hårda drabbningar. Det är faktiskt något jag uppskat- tar. Jag tycker att det är bra att vi har olika uppfattningar. Politik ska diskuteras, och vi ska utbyta åsikter med varandra. Det är så demokratin fungerar, och det är så vi tar oss framåt.

Sedan finns det vissa frågor som man ska hålla ihop om och vara rädda om, och det är inte minst de grundläggande mänskliga värdena: människors lika värde och lika rätt.

Därför tänkte jag använda repliktiden till att höja blicken, och jag ska till och med säga några uppskattande ord. I denna tid, 2016, blåser ganska kalla och hårda vindar runt om i världen. Vi lever i en orolig tid, och i västvärlden ser vi att rasister har tagit plats i flera parlament. Vi ser hot mot pressfrihet och öppenhet, och vi ser att toleransen utmanas.

I den tiden är jag väldigt glad att centerledaren Annie Lööf visar ryggrad, mod och ledarskap och är tydlig i sin hållning gentemot Sverigedemokraterna. För det ska Annie Lööf ha ett erkännande. Det är inte alltid en lätt och angenäm uppgift, men den har centerleda- ren tagit på sig. Här svajas det inte i kampen mot rasism, och här öppnas ingen dörr mot den avgrund som skulle öppna sig om en regering gör sig beroende av Sverigedemokraterna i Sveriges riksdag. Vi kommer att ha en hel del debatt i framtiden, men där står vi eniga.

Det finns dock en fråga som jag måste lyfta med centerledaren, och det är kollektivavtalsenliga villkor. Vi upphandlar för över 600 miljarder kronor per år i stat, kommuner och landsting. Nu vill vi se till att de skattepengarna inte används till att dumpa löner på svensk arbets-marknad. Varför är Centerpartiet emot detta? Varför vill ni fortsätta med lönedumpningen?

Anf. 95 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra att det finns olika tonlägen från Stefan Löfven beroende på dag eller timme. För bara någon timme sedan dömde Stefan Löfven ut mig och mina tidigare allianskollegor för att vi inte kan räkna, för att vi inte begriper något och för att vi har förstört Sverige. Nu hyllas jag för att jag visar ryggrad mot SD – här svajas det minsann inte – och jag är glad för det. Jag har principer och står upp för dem.

Men samtidigt kan jag konstatera att Stefan Löfven bara för en timme sedan stod här och försökte fria till Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna och sökte stöd för lagen om offentlig upphandling. Det skulle jag aldrig göra.

Anledningen till att Centerpartiet är emot regeringens förslag är mycket enkel. Vi vill exempelvis att svenska bönder som inte har kollektivavtal ska kunna leverera mat till köken i Sverige. Vi vill till exempel att de 60 procent av småföretagen i Sverige som stängs ute med regeringens förslag ska få möjlighet att vara med i upphandlingar runt om i landet. Jag tycker att det är väldigt viktigt att inte bara större företag, med muskler att kunna skicka in anbud i offentliga upphandlingar, kan vara med, utan även de mindre företagen.

Dessutom gör regeringen här ett avsteg från den svenska modellen. Det är ju inte parterna som nu ska bestämma vilka kollektivavtal som ska gälla, utan det är myndigheterna som gör detta. Det har Stefan Löfven också fått kritik för i sina egna led. Jag tycker att det är en otroligt undermålig lagstiftning. Lagrådet har sågat den jäms med fotknölarna.

Dessutom ser man effektivt till att småföretagen, som skapar jobben i det här landet, utestängs från en av de viktigaste marknaderna, nämligen den offentliga sektorn. Som Stefan Löfven själv säger upphandlar den för över 600 miljarder per år. Därför säger Centerpartiet nej. Vi värnar jobb och företag i hela landet, även de ungefär 180000 småföretag som Stefan Löfven stänger ute med den lagstiftning som nu ligger på riksdagens bord. (Applåder)

Anf. 96 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Herr talman! Man ska ha olika uppfattningar i sakfrågor. Jag tycker att det är bra för demokratin. Därför sker ibland också en hård ordväxling, och det är inte konstigare än så: Vi har ordväxlingar i sakfrågor, och sedan står vi upp för värderingar tillsammans. Det tycker jag är bra.

Nej, det är inte så. Jag vet inte om ni har fått det om bakfoten eller om ni vill vantolka. Det finns inget krav på kollektivavtal i den föreslagna lagstiftningen. Där- emot finns det krav på att man ska följa kollektivavtalsenliga villkor; det är den svenska modellen.

Nu används upphandling bland annat på ett sådant sätt att taxichaufförer förutsätts tjäna 27 kronor i timmen. Så här använder vi skattepengar för att pressa ned lönerna för taxichaufförer, lastbilschaufförer, lokalvårdare och vårdpersonal. Det kan inte vara meningen.

Nu har vi ett lagstiftningsförslag där detta tas om hand. Det är ni emot. Ni är emot löntagarna i just den frågan. Det är synd. (Applåder)

Anf. 97 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Det är inte bara Centerpartiet och övriga allianspartier som är kritiska till denna lagstiftning. Lagrådet har, som sagt, sågat lagstiftningen jäms med fotknölarna. Landets samtliga företagarorganisationer har också gjort det. Även fackliga organisationer kritiserar regeringen för att den inte följer den svenska modellens principer. Det är inte längre parterna som ska tolka kollektivavtalskraven utan myndigheter som upphandlar.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att det inte är några anonyma människor som sitter och upphandlar runt om i landet, utan det är oftast politiker och tjänstemän som leds av lokala och regionala politiker. Ställ krav! Det ska vara lite ordning och reda. Men kollektivavtalsenliga krav innebär också att egenföretagaren ska ha exempelvis ett antal semesterveckor och jobba ett antal timmar varje dag. Så funkar det inte i ganska många små företag. Det krävs enorma insatser för att få väldigt många av de företag som finns att över huvud taget gå runt. Och detta tyder på en mycket stor okunskap hos Stefan Löfven om hur svenska företag skapar jobb och bygger sin verksamhet stark. (Applåder)

Anf. 98 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Det finns en lek där man kastar runt saker, och man vill bli av med den man får i sin famn så fort som möjligt och kastar den till någon annan. Jag är väl den slängklumpen eller vad det nu är som de andra kastar runt på olika sätt för att vinna poänger mot varandra. Det är naturligtvis en roll som man kan ha i svensk politik.

Herr talman! Jag kan konstatera att alla allianspartier nu står här och talar om att de vill bilda en alliansregering. Jag förstår att de vill det. Men sedan har vi verkligheten. Hela den förra mandatperioden hade vi en minoritetsregering, och den här mandatperioden har vi en mycket svag minoritetsregering. Sannolikt kommer vi att ha en minoritetsregering även efter nästa val om denna blockpolitik fortsatt är cementerad.

Invandringspolitiken och integrationspolitiken är sådana områden som splittrar Alliansen. Annie Lööf har tidigare talat om 40 miljoner invandrare till Sverige. Hon har i något sammanhang sagt att vi med en alliansregering får en mer generös flyktingpolitik, det vill säga att vi får en större invandring av asylinvandrare till Sverige. Man föreslår också ökad invandring i sin budget. Men man budgeterar inte för den ökade in- vandringen, det vill säga man anslår inte några pengar. Samtidigt har den senaste tidens diskussion och migrationskaos tydligt visat att just invandring kostar väldigt mycket pengar. Annie Lööfs ekonomisk-politiska talesperson uttalade sig i Dagen – häromdagen eller möjligen i dag – och sa följande:

Tanken att beräkna effekterna av vad som skulle hända om alla våra förslag blir verklighet öppnar för stora märkligheter i en budget.
Då undrar jag: Varför räknar ni inte på detta? Varför anslår ni inte pengar till den politik som ni bedriver?

Anf. 99 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är dags att Jimmie Åkesson tar av sig offerkoftan. Den passar inte dig, Jimmie Åkesson. I olika sammanhang när vi har debat- ter om regeringsfrågan ställer sig Jimmie Åkesson all- tid med en stor och tjock offerkofta och tycker synd om sig själv.

Det finns klara och tydliga anledningar till att politiska partier inte vill samarbeta med dig. Jag vill inte samarbeta med dig, och jag vill inte heller samarbeta med Vänsterpartiet. Och det är politiska anledningar som gör att jag inte vill samarbeta med er. Det måste Jimmie Åkesson faktiskt respektera.

Jag har gett tydliga besked om vad Centerpartiet tycker i regeringsfrågan. Vi kommer att fälla Stefan Löfven efter nästa val, eftersom vi i sann demokratisk ordning vill få till stånd en talmansrunda för att utreda vilken statsministerkandidat som har det största regerings-under-´laget. Jag tycker att det är rimligt.

Jag har också sagt att jag inte tänker sätta mig i en regering som kräver ett aktivt stöd av Sverigedemokraterna.

Mitt tredje besked har varit att jag vill hålla ihop Alliansen. En ny och stark alliansregering, som kan genomföra reformer för fler jobb, ökad trygghet och en styrka i alla delar av landet, är nämligen det bästa för Sverige.

Även när det gäller invandringspolitiken har Centerpartiet varit tydligt. Vi står upp för en reglerad invandring. De som får bifall och som får stanna i det här landet ska ha möjlighet att snabbt komma till det första jobbet och att snabbt integreras och få ett bra mottagande. De som får avslag ska helt enkelt lämna landet.

Den andra delen som är viktig handlar om att vi ska effektivisera och minska våra kostnader för flyktingmottagande i kommunerna. Vi har en rad förslag i vår budget där just detta hanteras.

En annan del som är viktig handlar om vad som skiljer Jimmie Åkesson och mig åt. Det finns ganska mycket som skiljer oss åt inom flyktingpolitiken. Men den viktiga delen handlar om möjligheten för barn att återförenas med sin mamma och pappa. Vi är ett antal allians-partier som tycker att regeringen i den delen har gått alldeles för långt. Det skär i hjärtat på mig när jag ser små barn i Aleppo som inte får återse sin mamma och pappa för att det finns politiker i denna riksdag som har sagt att de ska vara åtskilda.

Anf. 100 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har full respekt för att Annie Lööf inte vill samarbeta med mig. Det var inte heller det som min fråga handlade om. Jag förstår att man kanske inte vill det. Jag skulle helst vilja bestämma allting själv. Men problemet är att verkligheten inte låter mig göra det. Så är det inte heller för Annie Lööfs del. Det är det som är kärnan i hela regeringsfrågan, alltså att inget av de traditionella blocken – inte ens Annie Lööfs allians – kommer att få egen majoritet. Hur ska man då för- hålla sig? Det är det som vi diskuterar.

Då tycker jag att invandringspolitiken är intressant, därför att tre av fyra allianspartier säger att de vill öka invandringen. Och Annie Lööf är den som går allra längst i fråga om detta. Men samtidigt sägs att man tän- ker bilda en regering tillsammans. Då är det klart att man också måste kunna ge besked om vilken invandringspolitik vi får. Min fråga gäller egentligen det som Centerpartiet nu gör. Varför säger ni att ni ska öka invandringen när ni inte anslår pengar till den ökade invandringen? Det tycker jag är märkligt.

Anf. 101 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Jag kan ge ett ganska enkelt svar på det. Vi använder oss av de officiella prognoser som kommer från Migrationsverket. Det är dessa prognoser som vi baserar vår budget på.

Det som är en viktig markering när vi talar om framtidens migrationspolitik är att Alliansens fyra partier och regeringen förra hösten, för ungefär ett år sedan, kom överens om den enda migrationspolitiska överenskommelsen hittills. Det är en ganska bra grund för framtida samtal inom ramen för Alliansens arbete. I vårt valmanifest inför nästa val kommer det tydligt att framgå vad som är Alliansens politik.

Det som är viktigt för mig är att vi står upp för en reglerad invandring, att vi står upp för rätten att söka asyl här och att vi står upp för en human men också ansvarsfull migrationspolitik där vi inte splittrar små barn från deras föräldrar, vilket jag inte tycker är värdigt ett land som Sverige. (Applåder)

Anf. 102 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! När Miljöpartiet kom in i regeringen ärvde vi ett underskott, när det gäller att minska koldioxidutsläppen i Sverige, på 4 miljoner ton koldioxidekvivalenter som den tidigare regeringen inte hade tänkt åtgärda med nationella åtgärder.

Sedan vi kom in i regeringen och fram till i dag har vi ökat miljö- och klimatbudgeten med 73 procent. En av de mest effektiva och populära åtgärderna är Klimatklivet. Naturvårdsverket beräknar att Klimatklivet kommer att sluta detta utsläppsgap med ungefär en fjärdedel, och vi har redan gjort det till hälften.

Klimatklivet har hittills öppnat möjligheterna för över 500 klimatsmarta åtgärder runt om i hela Sverige, och många är på lokal nivå. Det är många småföretag utanför storstäderna som får ta del av detta stöd.

Jag är faktiskt mycket förvånad över att du, Annie Lööf, som företrädare och ledare för Centerpartiet – det gröna partiet i Alliansen – är så besjälad av att radera ut denna satsning på lokala och nationella klimatåtgärder som gör att Sverige kan ställa om till ett klimatsmart välfärdsland som kan visa vägen för resten av världen i fråga om hur vi ska kunna ställa om till en fossilfri framtid. Varför vill du inte ha laddstolpar i Värnamo? Varför vill du inte att biogasanläggningar ska kunna byggas runt om i hela Sverige? Varför vill du stoppa Klimatklivet, Annie Lööf?

Anf. 103 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Jag ska ta tillfället i akt och förklara för Isabella Lövin vad skillnaden är mellan Miljöpartiets miljöpolitik och Centerpartiets miljöpolitik. Det finns nämligen en skillnad.

Vi tycker inte att den bästa miljöpolitiken är den som sätter mest sprätt på skattebetalarnas pengar. Vi tycker att den bästa miljöpolitiken är den som ger bäst resultat för miljön och klimatet i praktiken. Den bästa miljöpolitiken är också den som lyckas med en grön skatteväxling – som höjer skatten på miljöförstörande verksamhet och samtidigt använder dessa pengar till att sänka skatten på jobb och företagande. Det är så Centerpartiets miljöpolitik ser ut.

Jag är väldigt stolt över de resultat vi fick under Alliansens tid vid makten. Bland annat sjönk ju klimatutsläppen med i genomsnitt 5

procent per år. Vi leder ligan i Europa när det gäller förnybar energi, och vi byggde ut vindkraften tio gånger om – för att ta bara några exempel. Jag skulle kunna säga mycket mer, men resultaten är det viktiga.

Tittar man på Klimatklivet – det har hetat lite olika saker under åren – ser man att det är ineffektiva subventionsprogram. Vi har haft sådana tidigare som har blivit sågade jäms med fotknölarna för att de inte har fungerat och lett till konkreta resultat. På Isabella Lövin låter det som att man blir grön bara man köper Miljöpartiets politik, med erkänt misslyckade subventionsprogram, men det är ju resultaten som räknas.

När det gäller den laddstolpe i Värnamo som har varit uppe mycket i debatten kan jag garantera att kommunerna själva har betalat många sådana. Några andra har de fått genom de pengar alliansregeringen satsade på laddstolpar.

Regeringens budget har som sagt gällt i tio månader. Jag är glad att regeringen satsar på laddstolpar; det gör Centerpartiet också i sin budget. Förutom det tar vi bort den skadliga solskatt som Miljöpartiet har infört, och vi tar bort den skadliga skatt på biobränslen som Miljöpartiet har infört.

Återigen: Miljöpartiet lägger alltså 75 procent av sina satsningar först efter nästa val. Det är inte trovärdigt. (Applåder)

Anf. 104 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr talman! Vi har som sagt höjt miljö- och klimatbudgeten med 73 procent till och med i dag. Sedan har vi ytterligare satsningar som kommer att ge mycket större utväxling om vi sitter kvar efter nästa val, och det hoppas jag.

Jag hoppas också att vi kan samarbeta om någon av de klimat- och miljösatsningar som Centerpartiet vill stå för. Om ni ska regera tillsammans med era tidigare kamrater i alliansregeringen kommer du nämligen att få oerhört svårt att få genomslag för dina klimatsatsningar, Annie Lööf. Ni vill satsa en halv miljard till på Gröna klimatfonden – jättebra, men era allianskamrater Moderaterna vill skära ned på biståndet. Jag tror alltså inte att den satsningen kommer att lyckas särskilt väl.

När det gäller hur utsläppen fluktuerar i kvartalsperioder tycker jag inte att du är särskilt ärlig, Annie Lööf. Du pekar på det första kvartalet när vi hade kyla och högkonjunktur, och du jämför med annat. Det är inte vetenskapligt korrekt att göra på det sättet. Naturvårdsverket har pekat på Klimatklivet och säger att det minskar utsläppen med en fjärdedel av det utsläppsgap ni lämnade efter er.

Anf. 105 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Nu står ju Isabella Lövin återigen och säger att det är den som satsar mest kronor i miljöbud- geten som gör det bästa för klimatet. Jag tror inte det. Jag tror att det är viktigt att konstatera att det är resultaten som räknas. Centerpartiet var till exempel med i alliansregeringen och initierade den gröna fonden globalt. Vi lade pengar i den, tillsammans med övriga allianspartier. Nu vill Centerpartiet ta ytterligare ett steg utöver vad regeringen gör.

Det är också viktigt att konstatera att tågen måste gå i tid även nu, inte bara efter nästa val. Därför lägger Centerpartiet fram en närtidssatsning på en halv miljard mer än vad regeringen satsar under de kommande två åren. Det är som sagt resultaten och inte skattekro-

norna i miljöbudgeten som är det avgörande. Det måste innebära konkret skillnad i vardagen.

Vi höjer skatten på miljöförstöring med 8 miljarder mer än regeringen, och vi lägger varenda en av de kronorna på sänkt skatt på jobb och företagande. Miljö, klimat, jobb och företagande går hand i hand för Centerpartiet. Det är skillnaden mellan Centerpartiets politik och Miljöpartiets politik. (Applåder)

Anf. 106 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! I svensk äldreomsorg arbetas det varje dag, dygnet runt. Man arbetar vardagar och helger; man arbetar julafton och midsommarafton. Det är ett kvinnodominerat område där lönerna är väldigt låga, där många får arbeta deltid och där det finns alltför många otrygga anställningar. Det är till exempel väldigt många undersköterskor som inte orkar till pension därför att det är ett så tungt och krävande arbete. Låga löner ger också låga pensioner. Det vet vi. Det är så det ser ut.

Det finns skillnader i villkoren beroende på var man arbetar i äldreomsorgen. Fackförbundet Kommunal, som organiserar många av dem som gör detta livsviktiga arbete varje dag, har undersökt detta. Man märker att skillnaderna ökar. Det finns också en stor skillnad mellan dem som arbetar för en offentlig arbetsgivare – som ofta inte är tillräckligt bra, det ska jag gärna medge – och dem som arbetar för en privat arbetsgivare.

En av de stora skillnaderna gäller lönen. Det skiljer i genomsnitt hela 2 500 kronor i månaden i grundlön. Om man tjänar mycket pengar spelar 2 500 kronor inte så stor roll, men om man har en grundlön på 20 700 kronor – vilket man har hos de privata arbetsgivarna i äldreomsorgen – är 2 500 kronor i löneförhöjning väldigt mycket pengar.

Så ser det ut trots att vi har gjort en hel del. Vi har anslagit pengar till äldreomsorgen, och vi har välfärdsmiljarderna, men så ser det ut. Vart tar då dessa 2 500 kronor vägen? Det är den skillnad som gör att man inte kan leva på sin lön och att man får så låg pension. Ja, de pengarna hamnar i fickan hos de privata ägarna till äldreboendena. Det är de lågavlönade kvinnorna som betalar priset för ert privatiseringsexperiment, Annie Lööf.

Tycker du att det är rimligt att man får 20 700 kronor i grundlön för en heltid för att någon annan ska göra vinst på ens arbete? (Applåder)

Anf. 107 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Jag har på grund av olika personliga omständigheter fått tillbringa många julaftnar på äldreboenden, för att fira med äldre släktingar. Personalen gör fantastiska insatser såväl på högtidsdagar som på vardagar – inte minst undersköterskorna.

Av den anledningen lägger också Centerpartiet mer pengar i sin budget på just välfärdssatsningar. Jonas Sjöstedt har slagit sig för bröstet och sagt att han satsar 10 välfärdsmiljarder till kommunerna, men Centerpar- tiet lägger varje år 12 1⁄2 miljard. Det är för att kommunerna ska kunna prioritera välfärden så som de behöver. Jag kan också konstatera att Värnamo, som är en alliansstyrd kommun, har de bäst betalda undersköterskorna i landet enligt de rapporter jag har fått. Man har nämligen gjort riktade satsningar på just detta. Jag tycker att det är bra. Man ska satsa på detta.

Sedan kan jag och Jonas Sjöstedt stå och slå enkäter med olika resultat i huvudet på varandra. Jag har en annan enkät, nämligen Jobbhälsobarometern. Utifrån den kan man konstatera att anställda inom vårdföretag har högre löner. De är sjukskrivna i mindre utsträckning och trivs mer på jobbet. Det är den enkätundersökning bland medarbetare som jag använder mig av, och Jonas Sjöstedt har en annan.

Det viktigaste för mig är givetvis att lyssna på un- dersköterskorna – att lyssna på medarbetarna där ute. Jag tror att väldigt många gärna vill få upp sin lön. Jag tror att man vill ha goda arbetsvillkor, och jag tror att man vill kunna påverka sin arbetsmiljö. Det bästa sättet att göra det är att kunna byta arbetsgivare, det vill säga ha många olika arbetsplatser att välja på. Finns det bara en, offentlig, blir det varken så att kvaliteten blir bättre eller att medarbetarna får möjligheten att välja bort dåliga arbetsgivare.

Jag står alltså upp för kvinnors rätt att starta företag inom detta, såklart, men också för de anställda medarbetarnas möjlighet att höja sina löner genom att välja andra arbetsgivare. (Applåder)

Anf. 108 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Så ser teorin ut – medarbetarna har möjlighet att höja lönen. Men detta är ju svart på vitt. Man har undersökt vad de faktiskt har för lön, och de tjänar 2 500 kronor mindre i månaden därför att de ska betala någon annans vinst med sitt arbete.

Dessa kvinnor har underbetalda arbeten, och som straff för det får de en pension – det är ofta grundpension – som gör att de inte klarar sig på ålderns höst. Det är de som betalar priset för att ni tycker att det är så viktigt att någon, till exempel riskkapitalbolag, ska tjäna mycket pengar på deras arbete. Du kan inte komma undan att någon betalar priset när vi ska ha stora vinster i offentlig sektor, Annie Lööf, och jag tycker att det är uppenbart att du inte heller kan svara på det.

Jag har funderat på det här med att ni skjuter till lite mer pengar till välfärden än vad vi gör. Ni är ju det enda borgerliga partiet som gör det; en del har tagit bort de 10 miljarderna. Jag tror att jag har kommit på varför ni gör det, Annie Lööf. Ska ni betala de privata vinster ni så gärna vill ha måste ni nämligen skjuta till fler miljarder för att det ska bli lika mycket gjort i välfärden. Det finns alltså någon sorts logik i det, men det blir inte bättre välfärd. (Applåder)

Anf. 109 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! De enda som fokuserar på vinster i välfärden är Jonas Sjöstedt, Stefan Löfven och möjligtvis Isabella Lövin. Det är vänstersidan i svensk politik som är konstant förblindade av vinstfrågan.

Ni har helt kapitulerat i kvalitetsfrågan. De allra flesta människor runt om i landet vill ha en bra äldreomsorg. De vill ha trygg vård och omsorg för sina äldre, och de vill ha tillgänglig vård när de blir sjuka. De vill ha en väl fungerande skola och förskola. Jag är själv listad på en landstingsdriven vårdcentral, och jag är listad på en tandläkarmottagning som hör till Folktandvården. Det är jag för att de har bra tillgänglighet, men jag har för den delen inga problem med att välja privata alternativ.

För mig handlar det inte om vem som äger väggarna, utan det viktiga är att det är hög kvalitet och att medarbetarna där är nöjda. Det måste vi politiker se till. Jag vill ha högre kvalitetskrav, och jag vill se till att

det blir en skarpare tillsyn oavsett aktör. Men jag vill försvara männi-skors rätt att välja, oavsett kontanter eller kontakter. Det är en rättvise-reform. (Applåder)

Anf. 110 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! När jag åkte hem efter den senaste partiledardebatten, i SVT:s *Agenda* i söndags, tänkte jag på det höga tonläget i svensk politik. Jag tycker faktiskt att det är ganska högt. Jag tror att många män- niskor som sitter och lyssnar funderar över det höga tonläget kombinerat med att det ibland är svårt att få saker gjorda.

Vi har ett osäkert och delvis oklart läge. Sverige har en minoritets-regering med litet stöd i riksdagen. Men en av de få saker som har levererats – en av de saker som har inneburit att reform på reform har ge- nomförts och att livet har blivit bättre för miljoner svenskar – är budgetsamarbetet mellan regeringen och det oppositionsparti som är berett att samarbeta om ekonomin: Vänsterpartiet.

Genom våra budgetsatsningar har Sverige blivit lite mer jämlikt och lite mer rättvist. Vi har satsat på välfärden, klimatet och bostadsbyg-gandet tillsammans.

Det märks även i den budget som ska gälla nästa år. Jag hade precis ett replikskifte med Annie Lööf, och det är intressant att se hur populära våra vänstermiljarder till välfärden är. De är så populära att rege-ringspar- tierna gärna vill säga att idén egentligen kom från dem, fastän den kom från oss. De är så populära att moderata kommunalråd säger att de helst skulle vilja ha dem, även om regeringen har tackat nej till dem. De är så populära att till och med Annie Lööf försöker vara med i budgivningen om välfärden.

Vi vet att en bra välfärd är viktig för Sverige. Dessa pengar kommer att göra nytta i skolan, i sjukvården och i äldreomsorgen. De kommer att göra att Sverige håller ihop bättre.

Vi har också som vänsterparti fått igenom flera andra reformer. Vi har sett till att ungdomar och andra som inte har körkort ska kunna få det med CSN-lån. Detta kan tyckas vara någonting lite udda eller märk-ligt, men för den som är arbetslös är körkortet ofta skillnaden mellan att kunna söka ett jobb och att inte kunna göra det. Att ha ett körkort innebär att man exempelvis kan ta ett arbete i hemtjänsten eller pendla till grannsamhället. Det är en praktisk, konkret politik som gör att fler kan ta de jobb som faktiskt växer fram i Sverige nu.

I dag finns ett dilemma: Om du inte har något arbete får du inget lån, och då kan du inte ta det där körkortet. Men nu löser vi det. Vi fixar det för många som behöver det.

Vi vidtar konkreta åtgärder mot skattesmitningen, som kostar tiotals miljarder varje år för den gemen- samma välfärden. Skatten skulle kunna vara lite lägre för småföretagare och vanliga löntagare om alla beta- lade skatten som de ska – om vi hjälptes åt som vi borde göra. Det är väldigt sällan undersköterskor eller rörmokare fastnar i Panamahärvorna. Det är en helt annan del av samhället som håller på med den här skattesmitningen.

Vi vidtar åtgärder mot fifflet i åkerinäringen, vilket är ett konkret steg för att få bättre villkor på svensk arbetsmarknad och för att gynna seriösa, bra småföretag.

Vi ser till att göra tandvården billigare för dem som har blivit pensionärer. Det är viktigt – med låga pensioner är det i dag inte självklart att man har råd att gå till tandläkaren.

För oss visar detta på ett dilemma. Vi inser att pensionssystemet måste göras om, eftersom så många arbetare och så många kvinnor inte får pensioner som de kan leva på.

Men just eftersom vi tycker så här får inte Vänsterpartiet vara med och förhandla om pensionerna. Det får man bara om man gillar dagens pensionssystem. Vi har i stället fått gå andra vägar, som att se till att tand- vården blir billigare, som att sänka skatten för dem som har lägst pensioner, som att höja bostadstillägget och som att från årsskiftet ta bort avgifterna när man går till läkare. Detta har vi gjort därför att vi inser att Sverige måste bli jämlikare och rättvisare.

Det är också en stor feministisk fråga. Det är ofta vår farmor eller mormor som efter ett långt yrkesliv inte har en pension som går att klara sig på.

Vi har sett till att man gör satsningar på arbetsmiljön. Den arbetsmiljöforskning som var världsledande och som borgerligheten lade ned och rustade ned börjar vi återigen att satsa på, och vi ska ha fler kontroller. Många arbetsgivare sköter det här bra, men alltför många gör det inte.

Detta visar på ett mönster. När regeringen samarbetar med Vänsterpartiet får vi en starkare välfärd, och vi lyfter upp grupper som fick stå tillbaka under de många borgerliga åren. Ensamstående föräldrar är plötsligt vinnare i en svensk statsbudget. Vi ser till att de som har låga pensioner får större ekonomiskt utrymme. Vi får äntligen fart på bostadsbyggandet, och vi gör rejäla klimatsatsningar. Det är vi stolta över. Det är också en mycket tydlig kontrast mot den högerpolitik som har styrt Sverige i så många år.

Jag får ibland frågor om hur vi kan få igenom så mycket från Vänsterpartiets sida. Jag tycker att vi har fått igenom bra saker, men jag tror också att det beror på att vi vill mycket och att vi har många konkreta förslag.

Men jag ska inte sticka under stol med att vi är oeniga med denna regering på viktiga punkter. Vi har haft allvarliga motsättningar i de budgetförhandlingar som har förekommit.

Sverige präglas av stora klassklyftor. Man behöver bara åka med bussen eller lokaltrafiken genom vilken svensk stad som helst för att se det med egna ögon. Och klassklyftorna i Sverige minskar inte tillräckligt, trots dessa satsningar.

Jag tror att många svenskar inte känner igen sig när regeringen talar om att det går bra. Om man inte får pensionen att räcka är det svårt att glädjas över tillväxttalen. Om man inte har råd att bo kvar i sin nuvarande lägenhet är det svårt att glädjas över att det byggs bostadsrätter som kostar flera miljoner kronor att köpa.

Vi behöver en ekonomi som arbetar för alla. Vi behöver ett skattesystem som håller ihop Sverige och som gör att vi blir ett mer jämlikt land. Då duger det inte att behålla ett i grunden borgerligt skattesystem. Då duger det inte att blomsterhandeln på hörnet betalar mer bolagsskatt än vad Volvo gör. Då duger det inte att samma personer som har fått de stora skattesänkningarna – de med riktigt höga

inkomster – också kan göra de stora skatteavdragen. Då duger det inte att de sjuka och arbetslösa får betala högre skatt.

Här finns en avgörande skillnad mellan oss och regeringen. Här har vi inte lyckats – åtminstone inte än. Vi måste få en ekonomi som skapar jämlikhet, ett Sverige som fungerar för alla och en ekonomi som arbetar för alla. Annars kommer det att bli svårt att vinna nästa val. Vi har stora uppgifter framför oss. En viktig del i att skapa ett bättre Sverige är att skapa en välfärd som man kan lita på och att skapa trygga arbeten. Vi behöver en tydlig vänsterpolitik för att klara det. Det är helt orimligt att taxichaufförer i Sverige arbetar 11–13 timmar per dag och ändå knappt kan försörja sig och sina familjer. Det är orimligt att vi med skattepengar betalar firmor som städar åt kommunala inrättningar och som fuskar och utnyttjar personalen med riktigt låga löner. Detta är oförsvarbart.

Det är obegripligt att de borgerliga partierna tillsammans med Sverigedemokraterna försvarar den råa exploateringen och inte tycker att man ska gynna sjysta företag och sjysta villkor för löntagarna.

Likadant är det med välfärden. Sverige är ett extremt land. Sverige är det enda land i världen där man får ta ut hur mycket vinst man vill från skolan. Det får effekter: skolor som går i konkurs, lägre lärartäthet och nu skolor på börsen.

Vad tror ni att de börsbolagen kommer att göra den dag börskursen viker och vinsten går ned? Man kommer att göra som Ericsson. Man kommer att säga upp personal och lägga ned olönsamma enheter. Men sko- lor ska inte drivas som privata industrier. Skolor är till för eleverna, inte för aktiespekulanterna. Den välfärden vill vi i Vänsterpatiet se.

Nu är vi halvvägs mellan valen. En politik för en välfärd att lita på, för en ekonomi för alla kan man bara bedriva tillsammans med Vänsterpartiet. Man kan inte bedriva den med de borgerliga partierna. Det är detta regeringsfrågan handlar om: Vilken politik vill vi se i Sverige? Där är vi garanten för ett jämlikare och rättvisare Sverige.

Vi vill se en rödgrön sida med Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet som är tydligt större än den borgerliga. Vi är beredda att ta regeringsansvar och att fortsätta att styra Sverige genom att se till att vi har bra statsbudgetar. Vi drömmer inte om att bjuda in borgerliga partier i regeringsställning; vi drömmer om hur vi ska se till att borgerliga partier inte hamnar i regeringsställning! Detta är en viktig skillnad mellan oss och regeringen. (Applåder)

Det är mycket som står på spel. År 2018 kan en röst på den borgerliga alliansen vara en röst på Jimmie Åkesson. Vi har fått väldigt otydliga besked, framför allt från kristdemokrater och moderater, om möjligheten att göra sig direkt beroende av Sverigedemokraterna. Det kommer vi aldrig att göra. Vi vill inte ha ett Sverige som styrs av Anna Kinberg Batras privatiseringar och klassklyftor i förening med Jimmie Åkessons rasism. Det här fina landet är värt mycket bättre än så. (Applåder)

Anf. 111 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Sverige ska vara ett tryggt land. Tryggheten är till för alla, för varje stadsdel och i varje del av landet. Som boende på landsbygden ska man inte känna att man blir bestulen två gånger, en gång av de kriminella och en gång för att samhället och polisen inte räcker till.

De som bor i Sveriges alla förorter ska inte vakna upp till ljudet av upplopp och bilar som brinner, inte behöva riskera att stå utan hjälp vid sjukdom eller olycka när blåljuspersonalen inte kommer fram på grund av stenar och hot.

I Sverige finns det, enligt polisen, 15 särskilt utsatta områden. Det är områden där polisen har svårigheter att utföra sitt uppdrag och där det växer fram parallella samhällsstrukturer. Lövgärdet och Biskopsgården i Göteborg, Ronna i Södertälje och Norsborg i Botkyrka är några exempel. I 10 av dessa 15 särskilt utsatta områden är Vänsterpartiet med och styr. Vänsterpartiet är även stödparti till regeringen.

Vi i Centerpartiet har i vår budgetmotion en riktad satsning på dessa 15 utsatta områden med brottsförebyggande åtgärder och satsningar för en tryggare stadsmiljö. Vi lägger ytterligare 600 miljoner de kommande fyra åren på civilsamhället och satsar nästa år en halv miljard mer än regeringen på polisen. Vi tänker inte lämna någon del av Sverige kvar i otrygghet.

Jag vill därför fråga Jonas Sjöstedt: Vad gör Vänsterpartiet konkret för dessa särskilt utsatta områden? Vad gör Vänsterpartiet för att stoppa bilbränderna, för att ta ifrån de kriminella nätverken deras makt och för att öka tryggheten? Vänsterpartiet är ändå med och styr i majoriteten av dem.

Anf. 112 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Det är riktigt att bilbränderna är fler i områden med riktigt låga inkomster, med hög trångboddhet och hög arbetslöshet. Och det finns ju en klassdimension i svensk politik. Människor med låga inkomster röstar mer vänster och människor med höga inkomster röstar mer höger. Så ser det svenska samhället faktiskt ut.

Jag tycker att det är otroligt viktigt att politiken reagerar kraftfullt, och jag håller med om väldigt mycket av det som du säger, Annie Lööf. Det är därför som vi har gjort upp med regeringen om att satsa mer pengar på polisen, till exempel för att få fler poliser. Men jag tror inte att det räcker att bara prata om antalet poliser. Jag tror att vi också måste ha en polis som arbetar nära människor och har människors förtroende, som hjälper till att ta tillbaka deras samhälle och som säger ifrån och drar gränser. Därför har vi betonat att vi vill ha fler områdespoliser, som finns i de här områdena hela tiden, vilket inte alltid har varit fallet i de här områdena.

Vi tycker att det är rimligt att skydda blåljuspersonalen bättre, och vi kräver vissa lagskärpningar. Men om vi ska knäcka de kriminella nätverken, som ju gör livet så mycket sämre i många områden, måste vi gå längre än att prata om polisen. Vi måste ha en skattemyndighet som tar toppen på de här ligorna – om man åker runt i en Maserati och enligt deklarationen tjänar 30000 per år är det något som är fel–och det har man gjort i Södertälje, till exempel. Samtidigt har man arbetat mot nyrekrytering till de kriminella gängen. Det är ett mycket effektivare och bredare sätt att arbeta på, och det måste vi lära av.

Inte minst tror jag att vi ska se att det inte är en tillfällighet att det är där trångboddheten är stor, arbetslösheten är hög och framtidstron är liten som kriminaliteten får fotfäste. Därför måste vi göra mer. Men ni struntar i de här förorterna. Ni byggde nästan inga nya bostäder. Ni renoverade inte de gamla slitna områdena, som vi vill göra. Servicen utarmades under er tid.

Jag tror att man måste se en helhet, att vi måste ha både ett effektivt polisarbete och ett samhälle som ger människor bostad, arbete och framtidstro, för att lyckas med det här. Uppgiften är helt enkelt svårare än vad du tror, Annie Lööf. (Applåder)

Anf. 113 ANNIE LÖÖF (C) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet och Jonas Sjöstedt pratar gärna om otryggheten. De har skrivit fint om det i sociala medier och de håller högtidstal i riksdagens kammare. Men trygghet skapas inte av fina ord utan av kraftfulla reformer.

Det stämmer, som Jonas Sjöstedt säger, att det inte bara är fler poliser och mer resurser till polisen som hjälper. Det var därför jag också tog upp att vi satsar 600 miljoner de kommande fyra åren på att stärka det civila samhället. Vi satsar ytterligare pengar på det brottsförebyggande arbetet för att få en tryggare stadsmiljö i dessa områden. Det är en viktig del för att stärka kommunerna med särskilt utsatta områden, och Vänsterpartiet sitter med och styr i 10 av de 15.

Vi vill se till att de får en tryggare stadsmiljö och ett bättre förebyggande arbete. Men min poäng här är att Vänsterpartiet inte står bakom trygghetssatsningarna som Centerpartiet gör. Man tar inte tryggheten på allvar. Det är för lite och för sent, och det sviker de utsatta områdena.

Jonas Sjöstedt säger att hans parti är ett oppositionsparti, men det stöder regeringen. Hur kommer det sig att ni inte gör mer för det civila samhället och det brottsförebyggande arbetet? (Applåder)

Anf. 114 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Vi satsar mer än någonsin på polisen, mer än vad ni gjorde när du satt i regeringen, Annie Lööf.

Vi har också ärvt en situation. Men jag tycker på ett sätt att den diskussionen är meningslös. Det viktiga är vad vi kan göra framåt. Och jag tror att vi behöver fler poliser, framför allt fler poliser som jobbar nära människor och har det lokala förtroendet. Men med det svåra och viktiga arbete som polisen har måste vi se till deras arbetsmiljö.

Poliserna är underbetalda i Sverige, och det hänger ihop med att vi inte gjorde polisutbildningen till en treårig högskoleutbildning. Ni släpade fötterna efter er. Jag tycker att vi ska göra slag i saken nu och se till att vi har ännu bättre utbildade poliser som har en bättre utbildning i botten. Det gör att yrket kommer att bli mer attraktivt, att man förhoppningsvis kan få en bättre lön och fler möjligheter att utvecklas. Ni gjorde inte det. Jag hoppas att ni kommer att göra det. Jag hoppas också att vi ska vara överens om att göra det. (Applåder)

Anf. 115 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! En ideell organisation här i Stockholm som driver ett äldrecentrum har en sparbössa. De som har råd ombeds att lägga i en tjugolapp som betalning för dagens lunch, men 40 procent av dem som passerar får sänka blicken, för de har inget kvar att ge.

Vi kristdemokrater sänkte skatten på pensioner i vårt förra budgetalternativ. Vi sänker skatten också i den här budgeten. Vi höjer bostadstillägget med 500– 600 kronor i månaden för dem som har det allra sämst ställt. Vi sluter skattegapet mellan dem som har arbete och

dem som har en pension på upp till 14 000 kronor. Och vi dubblerar jobbskatteavdraget för dem som är 64 år. Totalt lägger vi 5,3 miljarder i budgeten för nästa år för att förbättra pensionärernas ekonomi och äldres möjligheter på arbetsmarknaden.

I ditt anförande, Jonas Sjöstedt, lät du nöjd med att de med låga pensioner får det bättre. Men vi är inte nöjda. Kristdemokraterna vill göra mer. Därför föreslår vi mer i vår budget.

Min fråga till Jonas Sjöstedt, som är en del av regeringsunderlaget, är: Varför prioriterar ni inte de pensionärer som har det allra sämst ställt?

Anf. 116 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Det finns ett uttryck som lyder att kasta sten i glashus, och just nu kraschar det liksom runt Kristdemokraterna här. (Applåder) Jag ska bara påminna om att ni skapade skatteklyftan. Det var ju ni som såg till att pensionärer får betala mer skatt än andra. Vi har börjat att ta bort det. Men ni införde den saken och har ansvaret för det.

Vi är, till skillnad från er, utestängda från pensionsförhandlingarna, därför att vi vill ha ett nytt, mer rättvist pensionssystem som inte missgynnar arbetare och kvinnor. Ni tycker att dagens pensionssystem, som skapar skatteklyftan, är bra. Ni står bakom det och har försvarat det. Därför utestänger ni oss som vill ändra det. Jag tycker inte att det där håller.

Då måste vi göra någonting annat. Vad har Vänsterpartiet fått göra? Vi sänker skatten, och vi börjar med dem som har lägst pension. Vi har i den här bud- geten höjt bidraget för tandvård så att fler har råd att gå till tandläkaren. Vi har höjt bostadstillägget, vilket är mycket träffsäkert när man vill höja den ekonomiska standarden för dem som har lägst pension. Och vi kommer från och med årsskiftet att ta bort avgifterna vid besök på vårdcentral eller sjukhus. Alla ska ha råd att besöka sjukvården och alla ska ha råd att gå till tandläkaren.

Vi är inte nöjda med detta. Vi inser att det pensionssystem som ni har skapat, och som ni står bakom, kommer att fortsätta att innebära att många, framför allt kvinnor med arbetaryrken, kommer att gå ut med garantipension och ändå inte klara sig. Det är en skam för Sverige, och det vill vi göra någonting åt. Ett nytt pensionssystem behövs. (Applåder)

Anf. 117 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! I den budget som Jonas Sjöstedts parti stöder rör man kanske lite på ytan när det gäller det som är skadligt för jobben, skadligt för arbete. Men i grunden accepterar Vänsterpartiet jobbskatteavdragen genom att stödja den budget som föreligger. Jag har inte hört några förslag från regeringen om att driva tillbaka alla de tusenlappar i skattesänkningar som har blivit resultatet av med jobbskatteavdraget, tack vare Alliansens politik.

Vi sänkte skatten för pensionärerna under alliansregeringen, inte en gång och inte två gånger utan fem gånger. Vi höjde bostadstillägget vid tre tillfällen. Och vi föreslår i vår budget redan för nästa år ytterligare 5,3 miljarder för att stärka pensionärernas ekonomi.

Vi är inte nöjda; det krävs mer. Det är förvånansvärt att Jonas Sjöstedt ger sitt stöd till en budget som gör så lite för de pensionärer som har det allra sämst ställt.

Anf. 118 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Om ni hade varit hälften så bra i regering som i opposition, tänk vad fint Sveriges pensionärer hade haft det! Men det var ni inte. Ni införde skatteklyftan. Nu är det vi som får försöka lappa och laga så att Sveriges pensionärer med låg pension har råd att bo kvar i sina lägenheter och gå till tandläkaren och sjukvården när de behöver det.

Döm efter gärningarna, inte bara efter retoriken! Ni fick inte mycket gjort. Ni försvarar ett pensionssystem som innebär att hundratusentals, framför allt kvinnor, inte kan leva på sin pension. De som drömde om att gå i pension och kunna hjälpa sina barn och barnbarn lite grann får nu i stället be sina barn om hjälp. Det är ovärdigt. Detta beror på det pensionssystem som ni försvarar och som vi vill göra om. Smit inte undan från det ansvaret! (Applåder)

Anf. 119 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Vi lever i en orolig tid. Vi har just gått igenom den djupaste ekonomiska krisen på 80 år, och ett sammanbrott i Mellanöstern orsakar både flyktingströmmar och terroristhot. Sammantaget leder detta till en stor oro hos västvärldens befolkningar, som i sin tur utnyttjas av dem som vill spä på oron och skapa grogrund för extremism och populism.

Vi ser högerpopulister som Donald Trump, Marine Le Pen, Alternative für Deutschland. Ukip och brexit drevs fram av denna typ av krafter. Vi ser också vänsterpopulister som Podemos och Syriza i Sydeuropa, och Tony Blairs parti Labour leds av en kommunis

Den stora utmaningen för västvärlden och Europa är givetvis både ekonomi och flyktingströ

Att se till att denna extremism inte tillåts slita sönder våra samhällen är den allt överordnade uppgiften. Vi måste hålla ihop. Det är Sveriges framgångsrecept. Uppgiften är att säkra den humanistiska, liberala samhällsmodell som mödosamt har byggts upp under generationer. Det krävs ansvarstagande i både Sverige och Europa i den tid som ligger framöver.

Herr talman! Den stora utmaningen här hemma i Sverige under kommande år kommer att vara integrationen. Det finns en stor potential i att människor kommer till Sverige, om vi tar till vara dessa möjligheter. Utanförskap och bidragsberoende måste bytas mot egenförsörjning.

Människor som kommer till Sverige har ett eget ansvar att medverka till att bli integrerade. Omhändertagandets modell fungerar inte. Samtidigt har staten ett ansvar för att skapa förutsättningar för integration. Här brister politiken. Trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden är alldeles för höga för nyanlända, i synnerhet för dem som inte har utbildning. Statsministern sitter i knät på LO och blockerar de reformer som är nödvändiga för att människor ska komma in och få riktiga jobb.

Gör man inget åt detta, Stefan Löfven, kommer alla att drabbas, inte bara de som är arbetslösa. Utanförskapet cementeras, och välfärdsstaten monteras ned. Misstron kommer att öka. Det är så samhällen slits isär, och det får inte hända.

Vi liberaler vill se startjobb för nyanlända med en kortare tid med lägre ingångslön. Det är bättre att ha ett jobb även om lönen är något lägre än att gå arbetslös och hamna i långvarigt utanförskap.

Jobb är mer än försörjning. Jobb handlar också om självständighet, stolthet och gemenskap på arbetsplatsen. Jobb ger möjlighet att gå till banken och bli kreditvärdig för att köpa och äga en bostad. Det finns också ett värde i att barn ser sina föräldrar försörja sin familj genom att gå till jobbet. Vi får inte låta utanförskap gå i arv.

Regeringen borde tänka om, göra om och göra rätt. Det behövs fler enkla jobb. Jag tyckte att Stefan Löfven var inne på en bra tanke en kort stund när han gav Mikael Damberg i uppdrag att ordna fler enkla jobb. Sedan fick regeringen uppenbart skäll av LO och bromsade in igen. Men det är denna väg vi måste gå.

Herr talman! Integration handlar inte bara om jobb. Det handlar också om värderingar. Sverige står inför en mycket stor utmaning vad gäller jämställdhet mellan kvinnor och män. Vi har i hundra år kämpat för mer jämställdhet i vårt land. För snart hundra år sedan fattade man beslut om rösträtt för kvinnor. Sedan har det under generationer tagits steg för steg för ökad jämställdhet.

Men plötsligt finns det öar i Sverige där jämställdheten är tillbakakastad ett antal generationer. Jag var i Hedemora häromveckan med en ung kvinna, Walaa. Hon är för övrigt medlem i Liberalerna. Hon blev misshandlad av religiösa moralpoliser i Hedemora för att hon inte klädde sig på det sätt som de förväntade sig. Nu måste Walaa gömma sig.

Det är ett stort misslyckande för samhället att det är Walaa som måste gömma sig. Det är Walaa som ska kunna gå fritt i Hedemora. Det är de som slår henne som ska låsas in. (Applåder)

Vi kan inte kompromissa på denna punkt. Jämställdheten ska omfatta alla. Den ska omfatta alla kvinnor och män oavsett om de är födda i Sverige eller någon annanstans. (Applåder)

Herr talman! Om skolan lyckas kommer Sverige att lyckas. Men om skolan misslyckas kommer Sverige att misslyckas. Det är därför skolan är så central under de kommande åren.

I vårt budgetförslag satsar vi liberaler mer än 40 miljarder kronor mer på skolan under ett antal år framöver än vad som görs i dag. Kunskap står i fokus. Grundskolan behöver förlängas. Skolplikten behöver förlängas ytterligare för dem som kommer till Sverige i tonåren. För dem behöver vi förkorta sommarlovet.

Lärarnas yrkesstatus och auktoritet ska fortsätta att återupprättas. De ska vidareutbildas. Det måste bli mer av karriärtjänster och möjligheter.

Framför allt måste det bli studiedisciplin och arbetsro i våra klassrum. De stökigaste kan inte tillåtas att sätta standarden i klassrummet.

Det är så vi skapar fler livschanser för fler barn och ungdomar. Sverige har i decennier fallit i de så kallade PISA- mätningarna. Alliansen gjorde mycket omfattande reformer på utbildningsområdet – så mycket att de flesta klagade på att reformtakten var för hög. Men san- ningen är att det kommer att behöva göras mer.

Jag är bekymrad över regeringens kraftlösa utbildningspolitik. Det händer nästan ingenting. Utbildningsminister Fridolin talar om att avskaffa nationella prov. Han kallar dem byråkrati. Han är också inne på att återinföra skolstyrelser för lokala skolor, med elevmajoritet. Eleverna ska kunna rösta ned sina lärare.

Vad har man för bild av skolans problem om man tror att lösningen är att eleverna ska bestämma mer över lärarna?

Ser vi oss runt i världen på vilka länder som lyckas med skolan och ligger högt i PISA är det Finland och länder i Asien. Där sätter man kunskap och läraryrket i högsätet. Man kommer inte på tanken att avskaffa be- tyg och prov i dessa skolor, och man kommer inte på tanken att eleverna ska bestämma över sina lärare.

Herr talman! I Sverige ska vi känna oss trygga. Det betyder att man ska kunna lita på att polisen kommer när olyckan är framme. Så är det inte i dag. Vi behöver öka rättstryggheten, det behövs fler poliser och riksda- gen behöver ägna ökad uppmärksamhet åt rättsfrågor.

Det behövs också en yttre trygghet, ett skydd mot yttre hot. Den ryska aggressionen är oroväckande. Upprustningen fortsätter, och ryssarna placerar nu en ny generation kärnvapen vid Östersjöns strand. Försvarsöverenskommelsen som slöts mellan regeringen och de övriga allianspartierna framstår alltmer som otillräcklig.

Allra mest märkligt är att Sverige denna höst inleder utskrotning av 100 moderna stridsflygplan. De 100 JAS-plan som köptes in senast och levererades från fabriken för ett och ett halvt år sedan ska redan börja skrotas eftersom regeringen och de övriga allianspartierna inte vill anslå medel för att ha piloter, startbanor och annat för dem.

Det är en kraftig nedrustning av det svenska luftförsvaret som nu är beslutad och som kommer att påbörjas inom kort. Sedan köper man nya flygplan. Det är bra – vi är för det. Om man köper nya och behåller de gamla blir det en kraftig förstärkning av luftförsvaret i stället för den omfattande försvagning som nu är på gång.

Fru talman! De utmaningar som Sverige står inför är omfattande och kommer att kräva handlingskraft för att forma en långsiktig migrationspolitik som förenar både humanism och realism, en kraftfull integrationspolitik som bryter ned trösklar, omfattande åtgärder för att stärka vår egen säkerhet i ett oroligt Östersjöområde, en fortsatt kunskapsinriktad utbildningspolitik för att lyfta Sverige inför framtiden och en ekonomisk politik som främjar arbete och företagande och därigenom säkrar resurser för framtidens välfärd.

I västvärlden och i Sverige är liberala värderingar hotade i dag. Extremismen firar framgångar, men vad Europa behöver är mer liberalism, inte mer extremism. (Applåder)

Anf. 120 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Fru talman! Även i detta replikskifte vill jag ta tillfället i akt och tacka för tydligheten vad gäller att icke på något sätt vilja bli beroende av Sverigedemokraterna. Det står Jan Björklund upp för. Jag tackar också för ett pragmatiskt funderande på hur vi ska ta hand om en svår parlamentarisk situation i Sverige. Det kommer vi säkert att behöva göra om några år. Det tackar jag för.

Sedan kommer vi att fortsätta att diskutera sakfrågor, så även denna gång. Den svenska modellen har byggt vårt land oerhört starkt. Det innebär att vi ska ha små klyftor, löner som går att leva på och en stark

generell välfärd. Dessvärre fortsätter Liberalerna sin marsch med skattesänkningar. Inget av de problem som Jan Björklund adresserade i sitt anförande, vare sig det gäller poliser, skolor eller annat, löses med sänkta skatter. Ändå vill Jan Björklund tillsammans med de andra tre partierna i borgerligheten sänka skatterna med 80 miljarder kronor.

Jag är bekymrad för den svenska skolan och har så varit under ett antal år beroende på att vi ser dramatiskt fallande skolresultat, inte minst när vi tittar på OECD:s jämförelser. Nu gör vår regering historiskt stora sats- ningar för att få upp kunskapsresultaten och öka kvaliteten: Vi höjer lärarlönerna, vi har 13 000 fler anställda i skolan, vi investerar i mindre klasser – framför allt i de lägre åldrarna för att de ska få mer studiero – och vi investerar i lärarnas status och en jämlik skola. Dessa resurser behövs i skolan.

Liberalerna vill sänka utgifterna för skolan och dessutom låta en del av välfärdspengarna gå till privata vinster. Vi behöver mer resurser till skolan. Min fråga är: Varför är det så viktigt för Liberalerna att en del av skattebetalarnas pengar ska gå till vinstuttag, ibland till Caymanöarna?

Anf. 121 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! Det var rätt många sakfel i Stefan Löfvens påståenden. Till att börja med minskar lärartätheten i svensk skola nu. Det gör den sedan ett par år tillbaka. Stefan Löfven skakar på huvudet, men det är Skolverkets statistik: Lärartätheten minskar. Stefan Löfven skakar återigen på huvudet, men vi kan titta efteråt på vad Skolverkets statistik säger. Jag säger det en gång till: Just nu minskar lärartätheten i svensk grundskola.

Storleken på årskullarna av elever varierar. Vissa år är det mindre kullar, och då drar kommunerna ned något och lägger över pengarna till förskolan. Andra år är det tvärtom. Lärartätheten minskar just nu med Stefan Löfven som statsminister. Jag vill inte påstå att den hade kunnat öka med oss i regeringsställning, för det har kommit många fler elever. Men stå inte och påstå att lärartätheten ökar, Stefan Löfven, för den sjunker just nu.

När det gäller ökningen på 13 000 skedde mer än hälften under min tid som utbildningsminister, före regeringsskiftet. Jag vill inte säga att det var mitt ansvar, för det var kommunerna som satsade. Men det var alliansstyrda kommuner som gjorde det därför att det blev fler elever. Trixa inte med statistiken, Stefan Löfven!

Vi föreslår en sänkning av marginalskatterna, och det attackerar Stefan Löfven alltid. Men det var ju det som Ingvar Carlsson, Bengt Westerberg och Anne Wibble en gång kom överens om – att låta marginalskatterna vara max 50 procent. Berätta gärna varför Ingvar Carlsson hade fel, Stefan Löfven! (Applåder)

Anf. 122 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:

Fru talman! Vi ökar antalet anställda i skolan, och det är viktigt. Vi har fler vuxna i skolan nu, och det är bra.

De sammanlagda skatteintäkterna skulle minska med 80 miljarder kronor med de fyra borgerliga partierna. Jag tror inte att skolans problem löses med 80 miljarder kronor i skattesänkningar.

Jan Björklund svarade inte på den viktigaste frågan: Varför är det viktigt att först dra ned anslaget till skolan och sedan låta en del av

pengarna gå till vinster, som inte används? Vi behöver mer resurser till skolan, mer för lärarna och mer för barnen, bibliotek, elevhälsa och allt som vi behöver satsa på i skolan. Ni tycker att det är en bra idé att en del ska gå till vinster.

Det finns inget annat land som har ett så marknadsliberalt skolsystem som Sverige – vi är det enda i världen. Frågan är: Är vi det land i världen som har de bästa skolresultaten? Nej, vi har de mest dramatiskt fallande skolresultaten i OECD. Detta är en del av förklaringen. Varför tycker Liberalerna att det är viktigt att skattebetalarnas pengar går till vinster?

Anf. 123 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! Liberalerna lägger i budgetförslaget 43 miljarder kronor på skolan under fyra år. Vi lägger mer på skolan än vad regeringen gör. Ni lägger mer på AMS-satsningar och kallar det för utbildning, men det är en annan sak, Stefan Löfven.

Jag tycker att det är viktigt att det finns valfrihet. Friskolereformen och valfrihetsreformen är en viktig del i de stora frihetsreformer som har skett i Sverige i modern tid. Föräldrar kan själva välja vilka skolor deras barn ska gå i.

Engelska Skolan är Sveriges mest populära skola – mycket mer populär än Stefan Löfvens alla kommunala skolor tillsammans. Den har 130 000 elever i kö. Det är den som måste stänga igen om Reepaluutredningens förslag vinner. Den har höga kunskapsresultat och är inte en del av resultatfallet. Det är det kommunala skolväsendet som är en del av resultatfallet, Stefan Löfven.

Du och jag skakade hand på ditt arbetsrum en gång när jag var utbildningsminister, om Friskolekommitténs förslag. Jag står för det handslaget – det bör genomföras. (Applåder)

Anf. 124 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Fru talman! Jan Björklund framhöll i sitt anförande att extremismen är på framfart. Det finns helt klart sådana exempel. Grekland är ett – där har situationen varit extrem. Han nämnde även en del andra, till exempel Ukip i Storbritannien, brexitomröstningen och så vidare. Jag undrar vem som egentligen avgör vad som är extremism och vad som är extremt. När det gäller till exempel synen på EU och Europasamarbetet i den brittiska kontexten är det egentligen Jan Björklund som är extremisten. Där är det Jan Björklund som står för en annan uppfattning än den som den stora majoriteten har. Jan Björklund vill till och med fortfarande att Sverige ska gå med i EMU. Det betraktar jag som en extrem uppfattning i en modern kontext.

Jan Björklund vill att Sverige ska överge alliansfriheten. Det är faktiskt också en ganska extrem uppfattning i en svensk kontext. Jan Björklunds tidigare EU- minister har talat om att avskaffa Sverige. Det är en väldigt extrem uppfattning.

Den detalj som jag tycker att Jan Björklund glömmer i sitt resonemang är att de partier som är på framfart och som han tog upp har stöd av folket. Det är människor – väljare – som röstar på de partierna. Då tycker jag att det blir lite egocentriskt eller självgott att stå och säga: Min politik är fantastiskt mycket bättre än dessa partiers – det är bara det att folk inte begriper det.

Väljarna är helt enkelt inte tillräckligt smarta, så att de röstar på partier som liknar Jan Björklunds. Jag tycker faktiskt att det är lite förmätet att uttrycka sig på det sättet.

Anf. 125 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! Jag angrep extremismen i Sverige, och Jimmie Åkesson kände sig uppenbarligen apostroferad utan att jag nämnde honom. Det är sant att vad som är extremt kan variera från tid till annan. Vi behöver inte slåss om ordens betydelse, men jag är orolig för den väldiga polarisering som sker. Den håller på att slita isär Europa, och du är en del av den polariseringen, Jimmie Åkesson. Visst har du väljarstöd, men jag vill bara säga att jag är orolig för det.

Jag tror inte att alla som röstar på ett visst parti nödvändigtvis håller med om precis allting. Att väljarresultaten för den typ av parti som Jimmie Åkesson representerar och även för vänsterpopulistiska partier har ökat kraftigt i hela västvärlden de sista åren beror inte på, skulle jag säga, att folk i allmänhet har blivit rasister eller extremkommunister eller något annat, utan det är en oro över en lång rad fenomen som är orsaken.

Jag är mycket självkritisk, ska jag säga. Jag tycker att vi – och med vi menar jag en bred palett av partier i det politiska mittfältet – inte har lyckats adressera de här utmaningarna på ett sätt som har väckt tillräckligt förtroende. Det är inget angrepp på Jimmie Åkesson, utan jag kan gratulera till de väljarframgångar du har haft, men det är klart att vi andra måste fundera över och sätta en agenda för detta.

Jag kommer att ägna mitt politiska engagemang under kommande år åt att försöka lösa de problem som gör att människor blir så oroliga att de söker sig till extremistpartier. Om Jimmie Åkesson är extremist eller inte kan vi väl ha olika uppfattning om, men det är inte det centrala. Det centrala är att våra samhällen håller på att slitas isär, och det bekymrar mig mycket. (Applåder)

Anf. 126 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kände mig inte särskilt träffad. Jag noterade att Jan Björklund inte nämnde mig i det här sammanhanget. Det var inte heller därför jag valde att ta upp det här, utan jag valde att ta upp det därför att du specifikt nämnde Storbritannien som ett exempel där extremismen är på framfart och där extremismen är en majoritet av väljarna som har röstat på ett visst sätt. Det är det Jan Björklund menar är extremism. Det tycker jag är lite märkligt.

Problemet är den här självgodheten och den totala bristen på förståelse för vad som händer i samhället i dag, inte bara i Sverige utan i hela Europa. Vi hör den återigen när Jan Björklund säger: Jag tror att man inte nödvändigtvis vet vad partiet man röstar på tycker, utan det handlar om en rad fenomen. Det är inga fenomen eller problem som har uppstått ur tomma intet, utan det är för att ni i de gamla partierna har skapat problem som väljarna överger er och röstar på nya partier som har svar på de moderna problem och utmaningar som vi står inför i dag.

Ni är skyldiga till problemet. Det är därför man väljer att inte rösta på dig, Jan Björklund, utan på mig i stället.

Anf. 127 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! Det är möjligt att du kan säga att jag är ansvarig för den

djupa lågkonjunkturen i världen och att jag är ansvarig för sammanbrottet i Mellanöstern, men det kanske är att tillmäta mig något för stor betydelse, trots allt.

Jag medger att vi inte har hanterat många av de utmaningar som västvärlden har stått inför på ett tillräckligt skickligt sätt. Det gäller liberaler, det gäller socialdemokrater och det gäller de statsbärande konservativa kristdemokratiska partierna i Europa. Därför känner många människor oro och går till partier som Jimmie Åkessons parti fast över hela Europa. Jag utesluter inte att det är ungefär samma fenomen som just nu driver fram Donald Trump i USA.

Jag är naturligtvis kritisk mot dina lösningar, men du och ni pekar på en del problem som finns med integration och så vidare och som vi borde ha tagit tag i tidigare. Där är jag mycket självkritisk. Men du har fel i dina lösningar. Debatten nu måste handla om hur vi ska lösa de här problemen.

Jag tror inte på att stänga Sverige. Jag tror inte på att Europa ska splittras igen. Jag tror inte på att vi inte ska samarbeta med varandra. Lösningen på detta ligger i mer samarbete i Europa, inte mindre. (Applåder)

Anf. 128 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag tacka dig, Jan Björklund, för det besked du gav nyligen om att vi bör vara öppnare med att jobba över blockgränserna för att ta ansvar för Sverige i en parlamentarisk situation där Miljöpartiet precis som Liberalerna är beredda att vara konstruktiva.

En fråga där vi har nått en bred enighet här i riksdagen tillsammans med Centern, KD och Moderaterna men tyvärr inte med Liberalerna är den om energipolitiken. Där har vi fått en överenskommelse om att vi ska jobba mot ett 100 procent förnybart elsystem med långsiktiga spelregler för energisektorn. Tyvärr bestämde sig Liberalerna och Jan Björklund för att hoppa av den för att man av någon outgrundlig anledning hellre vill fortsätta satsa på gammaldags kärnkraft.

Vårt grannland Finland gjorde precis det som Jan Björklund vill göra. Man bestämde sig 2002 för att bygga en ny reaktor i Olkiluoto som skulle ha tagits i bruk 2009. Det skulle ha kostat ungefär 30 miljarder kronor. Det är fortfarande inte färdigt. Det beräknas vara färdigt 2018 som tidigast, och kostnaden beräknas bli uppåt 11 miljarder euro, alltså runt 100 miljarder kronor eller lite mindre. Än så länge har detta inte pro- ducerat en enda kilowattimme el.

Samtidigt som solel, förnybar el, transmission, lagring och energieffektivisering blir billigare och billigare – tycker du, Jan Björklund, att Sverige ska göra som Finland och satsa 100 miljarder på att bygga nya reaktorer när vi behöver satsa på en omställning till förnybar energi *nu*?

Fru talman! Det var några pusselbitar som saknades i Isabella Lövins redogörelse. Det är sant att den nya finska reaktorn både har blivit dyrare och försenad, men trots det har finnarna bestämt sig för att bygga ännu en ny reaktor. Trots att den alltså blir både dyrare och försenad landar man i slutsatsen att det här är en teknologi man vill satsa på för framtiden.

Sedan gör Isabella Lövin en poäng av att reaktorn ännu inte har producerat någon kilowatt. Det är klart att den inte har, för den är ju

inte färdig än. Men när den väl är färdig kommer den att stå för en betydande del av Finlands elförsörjning i generationer framåt.

Vi kan jämföra med några länder, för det är inte bara Finland som satsar på kärnkraft. Storbritannien bestämde häromveckan att bygga två nya reaktorer. Frankrike och USA är på gång. Det är Tyskland som avviker. Vi kan titta lite på Tyskland: Varför blev det ett sådant liv om kolgruvorna nyligen? Jo, det var för att Tyskland behöver sitt kol därför att de har bestämt sig för att stänga igen kärnkraften.

Man måste alltså förstå alternativen. Då säger Isabella Lövin: Det där är inte alternativ. Nej, det är det inte för Sverige, och det håller jag med om. Men för många länder i Europa handlar det nu om ifall man ska lägga ned kolkraften eller kärnkraften. Man kan säga: Vi är emot allt. Men riktigt så fungerar det inte, för samtidigt behöver vi elektricitet i våra samhällen.

Det Isabella Lövin nu i stället har bestämt sig för, i och med den här uppgörelsen, är att svensk kärnkraft ska stängas till 2040 – jag är förvånad över att några av mina borgerliga bröder och systrar har gått med på det – och dessutom att havsbaserad vindkraft ska vara en viktig del i ersättningen.

Men ursäkta mig, när vi nu talar om dyra kärnkraftverk: Det finns mig veterligen inget dyrare sätt att producera elektricitet än genom havsbaserad vindkraft. Att bygga ut så mycket havsbaserad vindkraft som ni tänker er kommer att få Nuonaffären att framstå som en lottovinst. (Applåder)

Anf. 130 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Jan Björklund inte svarar på frågan. Tycker Jan Björklund att vi ska bygga nya reaktorer i Sverige med de kostnader som vi ser nu? Förresten har finnarna skrinlagt planerna på en fjärde reaktor med tanke på att den tredje inte har kunnat tas i bruk.

När det gäller britterna tänker man bygga kärnkraftverk, men där har skattebetalarna fått gå in och subventionera ett fast pris på el på över 1 000 kronor per megawattimme för 35 år framåt. I dag är marknadspriset 434 kronor.

Ska vi subventionera kärnkraft för generationer framåt när vi i stället kan göra investeringar i förnybar energi? Gör vi det senare kan vi producera energi gratis för framtida generationer i stället för att lagra kärnbränsle i hundra tusen år.

Anf. 131 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! Gratis energi skulle jag vara för om det fanns någon sådan. Om den havsbaserade vindkraften ska byggas ut i de volymer som ni tänker er för att vår energibalans ska gå ihop måste vi lägga ned mellan 50 och 100 miljarder i subventioner på detta under lång tid, både i investeringssubventioner och driftsstöd.

Det är riktigt att när man precis just nu ska räkna på vad som är lönsamt är inget lönsamt därför att elpriserna är så otroligt låga. Ingenting är lönsamt att bygga just nu när det gäller energi. Så är det ju.

Sverige behöver inte bygga ny kärnkraft precis just nu, utan det här handlar om några årtionden framåt. Då tycker jag att det är olyckligt

att nu utesluta den möjligheten. De stora tunga länderna i västvärlden med undantag för Tyskland har bestämt sig för att bygga en ny generation kärnkraft. Jag tycker inte att vi ska utesluta den möjligheten för framtiden. Precis just i dag behövs det inte, för just nu har vi el så att det räcker. Men i det läge då de nuvarande sex större reaktorerna börjar fasas ut enligt den tidsaxel som ni säger ska gälla behöver vi ny elektricitet. (Applåder)

Anf. 132 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Fru talman! Du nämnde jämställdhet i ditt anförande, Jan Björklund. Det blev jag glad över. Du gör sällan det, särskilt med tanke på att ni utger er för att vara ett parti som står för jämställdhet mellan män och kvinnor.

Jag menar att om man skulle genomföra ert budgetförslag skulle inkomstklyftan mellan män och kvinnor i Sverige öka påtagligt. Det är en inkomstklyfta som redan är på flera miljoner kronor över en livstid – en ren orättvisa mellan män och kvinnor. Ert budgetförslag går ut på att sänka skatten för dem som tjänar allra mest. Den övervägande delen som gör det är män.

Samtidigt säger ni nej till att satsa 10 miljarder kronor på välfärden. Där arbetar många kvinnor som egentligen förtjänar en lönehöjning. Och när välfärden inte fungerar är det ofta kvinnor som får göra det arbetet obetalt.

Ni säger nej till förslag som gör livet lättare för ensamstående föräldrar. De flesta ensamstående föräldrar i Sverige är kvinnor, inte alla men de flesta. Ni säger nej till att höja underhållsstödet och till fria glasögon för barn.

Ni säger också nej till avgiftsfri öppenvård för dem som har fyllt 85. Det är ofta kvinnor med väldigt låga pensioner som skulle få ta del av den reformen. Ni säger förstås också nej till sådant som att göra tandvården billigare för unga eller till att bygga fler bostäder i Sverige.

Det finns ett tydligt mönster här. Det är att ni fördelar om från låginkomsttagare och kvinnor, från kvinnor med låg pension och ensamstående föräldrar till de män i Sverige som har de allra högsta inkomsterna.

Handen på hjärtat, Jan Björklund – är det inte så att om man genomför er budget ökar inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor i Sverige?

Anf. 133 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! När skattereformen genomfördes för ett antal år sedan sa man att ungefär 10–15 procent av svenska folket skulle betala statlig inkomstskatt, det vill säga de som räknas som höginkomsttagare. Sedan har det kommit att förskjutas så att en allt större andel betalar. Nu ökar den andelen ännu mer.

I den budget ni lägger fram, Jonas Sjöstedt, är det så sanslöst att 40 procent av Sveriges sjuksköterskor räknas som höginkomsttagare. Och drygt 30 procent av Sveriges gymnasielärare räknas som höginkomsttagare. Det är klart att man kan få vilken effekt som helst om man räknar med de inkomsterna som du är för.

Jag tror att väldigt få sjuksköterskor i Sverige upplever sig som höginkomsttagare. Men vi ska naturligtvis upplysa dem om att de rödgröna anser dem vara det. Och de ska de hårdbeskattas för att de är

högin- komsttagare. Detta har betydelse, eftersom marginalskatten slår till stenhårt när man kommer över en viss inkomstgräns.

Nu råkar det vara på det sättet att det blir enorma effekter när det gäller den gruppen om man låser, eller rent av sänker, inkomstgränsen för länge. Lönen höjs dessutom alltid med några procent varje år, och de som jobbar inom vården har övertidsersättningar och allt vad det är. Tänk att det råkar vara kvinnodominerade akademikeryrken som ni slår till mot! Det är där ni slår till. Och ni är helt okänsliga för det. Jag lovar att om det hade drabbat manliga LO-yrken hade du varit jätteupprörd. Men nu är det kvinnodominerade akademikeryrken. Då betyder det ingenting för dig, Jonas Sjöstedt. De ska beskattas! (Applåder)

Anf. 134 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Fru talman! Jag frågade dig hur din budget påverkar män och kvinnor, Jan Björklund. Du verkar inte ens ha funderat över frågan. Du ger definitivt inget svar på den. Du väljer att svara på någonting helt annat i stället.

Er budget gynnar rika män, på bekostnad av kvinnor med låga pensioner eller som är ensamstående föräldrar till exempel. Det är anmärkningsvärt att du inte ens har funderat över hur er budget slår. I stället står du här och hetsar upp dig över att den som tjänar 50 000 kronor i månaden får betala 70 kronor mer i skatt. Då är det Armageddon, jordens undergång och Gud vet vad, som har drabbat oss alla.

Jag tror att många gärna betalar 70 kronor mer i skatt om man får en välfärd som fungerar bättre.

Tänk om du hade varit hälften så upprörd över alla pensionärer som funderar på om de har råd att gå till tandläkaren eller vars pensioner inte räcker till slutet av månaden. Då hade det varit någonting med er feminism, Jan Björklund.

Anf. 135 JAN BJÖRKLUND (L) replik:

Fru talman! Det är något konstigt med det här. Om en man går fem år på universitetet för att studera till ingenjör eller ekonom, någon typiskt mansdominerad akademikerutbildning, anses lönerna i Sverige vara höga. Det är bonusar och vissa villkor som gäller. Men om en kvinna går fem år på universitetet och blir gymnasielärare och tjänar mediokert, tycker jag – lärarlönerna borde vara högre – betraktas hon som höginkomsttagare.

Gränsen går inte vid 50 000 utan vid 36 000, Jonas Sjöstedt. Många gymnasielärare kommer upp i det. Snart gör även nästan hälften av sjuksköterskorna det. Och eftersom ni fryser gränsen kommer en majoritet av sjuksköterskorna att göra det inom några år. Och då klipper ni till.

Det är en väldig skillnad på arbetsvillkor för kvinnor med lång utbildning och män med lång utbildning på svensk arbetsmarknad. Så länge jag är politiskt aktiv kommer jag att driva att det ska löna sig att utbilda sig i Sverige, även till yrken där kvinnor dominerar. (Applåder)

Anf. 136 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Partiledardebatten har pågått här i kammaren ett bra tag nu. Skiljelinjen i svensk politik visar sig återigen. Den går mellan Alliansens partier och en trött och nöjd regering.

Om Sverige ska stå starkt behövs reformer som stärker enskilda människor och familjer och som ökar vår gemensamma trygghet, i alltifrån äldreomsorgen till polisen. För Kristdemokraterna går vägen till ett samhälle mer präglat av tillit och trygghet via en alliansregering som intar Rosenbad senast efter valet 2018.

Fru talman! I mitt anförande kommer jag att fokusera på de prioriteringar vi kristdemokrater gör i vårt budgetalternativ. Det handlar om fler jobb. Det handlar om att stärka pensionärernas ekonomi. Det handlar om satsningar på vård och omsorg. Det handlar också om ökad valfrihet och förbättrad ekonomi för Sveriges barnfamiljer. Och det handlar om ett krispaket för svensk polis.

Att ha ett jobb att gå till handlar om mycket mer än att få mer pengar i plånboken. Det handlar om att bli en del av ett sammanhang, att få arbetskamrater, att få sitta på fikaraster och snacka om vad man har gjort el- ler ska göra i helgen. Det handlar om rutiner. Men det handlar också om att kunna förverkliga sina drömmar. För vårt gemensamma betyder det mer välfärd. Grunden för vår välfärd är nämligen att människor har ett jobb att gå till.

Till skillnad från regeringen har Kristdemokraterna ett batteri av verkningsfulla åtgärder på jobbområdet. Vår stora jobbreform, introduktionsanställningar, gör det möjligt för fler att få ett första jobb och att lära sig jobbet på jobbet. Vi sänker skatten för unga under 25, för långtidsarbetslösa, för långtidssjukskrivna och för nyanlända som får jobb. Vi förenklar arbetsmarknadspolitiken genom att lägga ned ineffektiva arbetsmarknadsutbildningar. Vi förbättrar matchningen genom att satsa kraftfullt på yrkesvux och yrkeshögskolan. Vi vill utveckla RUT-avdraget. Och vi stimulerar för att få fler och nya jobb inom vården. Detta är förslag som står i kontrast till Löfvenregeringens misslyckade jobbreformer.

Fru talman! Efter ett långt arbetsliv blir det så småningom dags att gå in i ett nytt skede i livet, att gå i pension. Förutsättningarna för att växla om till ett liv som pensionär skiftar. Gruppen pensionärer är långt ifrån en homogen grupp. Vi kristdemokrater har flera olika förslag för gruppen.

För personer över 64 år dubblerar vi jobbskatteavdraget om de väljer att fortsätta arbeta och bidra med sitt kunnande och sin erfarenhet på arbetsmarknaden ytterligare ett eller ett par år.

För Kristdemokraterna har det alltid varit viktigt att stärka pensionärernas ekonomi. Alliansregeringen sänkte pensionärernas skatt vid inte mindre än fem tillfällen. Vi höjde också bostadstillägget vid tre tillfällen. Sammanfattningsvis gav detta en garantipensionär to- talt en extra månadsbetalning per år. Men vi är inte nöjda.

Vi föreslår ytterligare kraftfulla skattesänkningar för pensionärer i vårt budgetalternativ som ligger på riksdagens bord. Vi vill stänga gapet mellan pensionärer och förvärvsarbetande. Och vi tar ett stort och kraftigt steg i den riktningen när vi sänker skatten för inkomster upp till 14 000 kronor i månaden. Men vårt mål är att sluta gapet helt. Vi vill fortsätta satsa på dem som har det allra sämst ställt. Därför höjer vi bostads- tillägget med 500–600 kronor i månaden för dem med lägst pension. (Applåder)

Fru talman! Utan förvarning kan något ske i livet som gör oss helt eller delvis beroende av vården och omsorgen. Då behöver vi sjukvårdspersonal som kan fokusera på sina arbetsuppgifter, på att vara läkare,

sjuksköterska och undersköterska. Men i dag får de inte göra det. Alltför mycket av arbetstiden går åt till kringuppgifter. Man brukar säga att det behövs fler händer i vården. Det kan vara helt riktigt. Men det vik- tiga är att rätt händer gör rätt saker. Därför föreslår vi att vårdserviceteam ska införas. De ska kunna sköta kringuppgifter så att vi kan frigöra mer tid för vård i vården.

Fru talman! Jag har under den här partiledardebatten noterat hur få gånger som ordet familj har förekommit. Det har nämnts några gånger, och då i replikskiften då jag som kristdemokrat har uppmärksammat fa- miljen som samhällets mest betydelsefulla enhet och samhällets viktigaste byggsten.

Vi kristdemokrater brukar lyfta fram familjen och betydelsen av den. Det gör vi för att vi ser familjen som samhällets viktigaste beståndsdel. Vi låter det också påverka vår politik. Vi sätter familjen först i vårt bud- getalternativ. Det är i familjen som det börjar. Det är där som vi lär oss att öva våra förmågor och egenskaper.

Vi kristdemokrater vill införa ett jobbskatteavdrag för föräldrar med 500 kronor per månad och förälder. Det ökar flexibiliteten i föräldra- försäkringen. Vi vill också införa barnomsorgspeng för egna barn. Vi vill höja bostadsbidraget för dem som har det sämst ställt, och vi stärker pensionsrätten för barnaåren. (Applåder)

Vi gör det helt enkelt lättare att få ihop och kombinera familjeliv och arbetsliv. Vi möjliggör för mer tid tillsammans i familjen för fler. Många föräldrar som jag träffar vittnar om hur svårt det är att få vardagspusslet att gå ihop. Det ser vi kristdemokrater, och vi lägger fram förslag som underlättar detta.

När vi ser de utmaningar som vårt samhälle står inför är inte familjepolitiken en detalj vid sidan av eller grädde på moset. Familje- politiken är central för att vi ska kunna möta de utmaningar som vi ser. Det är genom att stärka familjen som vi långsiktigt ökar tryggheten och tilliten till våra medmänniskor.

Fru talman! Krisen inom polisen har nu gått så långt att man inte bara har tvingats prioritera ned brott som cykelstölder utan man tvingas prioritera ned även grov misshandel och rån. Detta är mycket anmärk- ningsvärt eftersom det rör sig om allvarliga brott.

Vi kristdemokrater föreslår 2 600 nya polisanställda. Vi vill se löne- ökningar och en förbättrad arbetsmiljö för att färre ska sluta som poliser. Vi vill återinföra beredskapspolisen och dubblera insats- styrkan.

Regeringens satsning på polisen ligger långt fram i tiden, till efter nästa val. Nästa år avsätter regeringen 100 miljoner kronor till polisen. Det duger inte när situationen för svensk polis är så allvarlig. Jag skulle vilja likna regeringens satsning på polisen vid ett litet plåster på ett stort sår. Det duger inte.

Människors känsla av otrygghet och utsatthet måste tas på allvar. Får den känslan gro är risken stor att det blir fler så kallade medborgar- garden som tar saken i egna händer, och det är ingen utveckling som vi önskar. Ordningen måste upprätthållas och rättssäkerheten tryggas. Polisen ska finnas där för oss i situat- ioner när vi eller vår omgivning utsätts för kriminalitet. Det måste vi kunna lita på.

Fru talman! Den här debatten har visat att regeringen inte möter de utmaningar som Sverige står inför. Socialdemokratins ambition med

makten är just makten själv. Alliansens partier har ambitioner för förändring och en lång rad politiska förslag som vi har hört i debatten här i dag – detta för att möta de problem och utmaningar som människor står inför.

Vi kristdemokrater presenterade nyligen vårt budgetalternativ med tydligt fokus på bättre villkor för fler jobb, på att stärka pensionärernas ekonomi, på satsningar på vård och omsorg, på en offensiv politik som stöder Sveriges familjer och på satsningar på polisen. Vi föreslår detta för att tilliten mellan människor ska öka och för att tryggheten måste stärkas.

Fru talman! Mannen i Vimmerby som förlorade jobbet för sex år sedan och inte haft ett jobb sedan dess, den unga kvinnan i Akalla som kom hit från Syrien med en dröm och ambition om att bli arkitekt och den äldre kvinnan i Malmö som inte får ihop sin ekonomi trots att hon tagit hand om sitt hem och sin familj och jobbat deltid ända sedan tonåren är med sina personligheter, erfarenheter och drömmar precis som alla vi andra unika. Vi måste göra mer för att ingen ska hållas tillbaka och ingen ska lämnas efter. (Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.